รายงานการพิจารณาศึกษา
การศึกษาแนวทางการส่งเสริมและยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อวัดในพระพุทธศาสนา (วัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน)

คณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา

(วัดสีขาว)
วัดแห่งศรัทธาของประชาชน

สำนักกรรมาธิการ ๓
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

วัดสีขาว
วัดแห่งศรัทธาของประชาชน
(Temple of Faith and Goodness)

(สำเนา)

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา

ที่ สว ๐๐๑๙.๑๙/(ร ๕๓) **วันที่** ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง รายงานผลการพิจารณาศึกษา เรื่อง การศึกษาแนวทางการส่งเสริมและยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อวัดในพระพุทธศาสนา (วัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน)

กราบเรียน ประธานวุฒิสภา

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๗ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันอังคารที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๒ ที่ประชุมได้มีมติตั้งคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๘ วรรคสอง (๑๘) มีหน้าที่และอำนาจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ กระทำกิจการ พิจารณาสอบหาข้อเท็จจริงหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนา การอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนา การอนุรักษ์และการสืบสานศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้าน การส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ไทย พิจารณาศึกษา ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจุบันกรรมาธิการคณะนี้ ประกอบด้วย

๑. นายมหรรณพ เดชวิทักษ์	ประธานคณะกรรมาธิการ
๒. นางฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร	รองประธานคณะกรรมาธิการ คนที่หนึ่ง
๓. พลเอก ไพชยนต์ ค้าทันเจริญ	รองประธานคณะกรรมาธิการ คนที่สอง
๔. พลตำรวจโท ศานิตย์ มหถาวร	รองประธานคณะกรรมาธิการ คนที่สาม
๕. นางศิรินา ปวโรฬารวิทยา	รองประธานคณะกรรมาธิการ คนที่สี่
๖. นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	รองประธานคณะกรรมาธิการ คนที่ห้า
๗. นางวรารัตน์ อติแพทย์	เลขานุการคณะกรรมาธิการ
๘. พลเรือเอก ฐนิธ กิตติอำพน	โฆษกคณะกรรมาธิการ
๙. ศาสตราจารย์ ร้อยเอก ทินพันธุ์ นาคะตะ	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ
๑๐. นายวันชัย สอนศิริ	รองประธานที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการและโฆษกคณะกรรมาธิการ
๑๑. พลอากาศเอก ตรีทศ สนแจ้ง	รองประธานที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ
๑๒. นายถนัด มานะพันธุ์นิยม	ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ
๑๓. นายนิอาแซ ซีอุเซ็ง	ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ
๑๔. พลเอก วลิต โรจนภักดี	ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ
๑๕. พลเอก วินัย สร้างสุขดี	ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ
๑๖. พลเรือโท สนธยา น้อยฉายา	ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ
๑๗. พลอากาศเอก สุจินต์ แช่มช้อย	ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ
๑๘. พลเอก อักษรา เกิดผล	ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ

บัดนี้...

บัดนี้ คณะกรรมาธิการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษา เรื่อง การศึกษาแนวทางการส่งเสริมและยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อวัดในพระพุทธศาสนา (วัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน) เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวต่อวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๘

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบและนำเสนอรายงานของคณะกรรมาธิการต่อที่ประชุมวุฒิสภาต่อไป

(ลงชื่อ) นายมหรรณพ เดชวิทักษ์
(นายมหรรณพ เดชวิทักษ์)
ประธานคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม
จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม
วุฒิสภา

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวอนรรฆวี คำภูมี)
ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม
จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม

กลุ่มงานคณะกรรมาธิการการศาสนาฯ
สำนักกรรมาธิการ ๓
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
โทรศัพท์ ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๒๗ – ๘

เนติ พิมพ์
เนติ/อนรรฆวี ทาน
อนรรฆวี ตรวจ

คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา

พลตำรวจโท ศานิตย์ มหถาวร
ประธานคณะอนุกรรมาธิการ

นายวันชัย สอนศิริ
รองประธานคณะอนุกรรมาธิการ คนที่หนึ่ง

พลตำรวจโท อัตชัย ดวงอัมพร
รองประธานคณะอนุกรรมาธิการ คนที่สอง

พลตำรวจตรี วิชาญญ์วัชร์ บริรักษ์กุล
อนุกรรมาธิการ

นายสิปป์บวร แก้วงาม
อนุกรรมาธิการ

นายอภินันท์ ธรรมฤชุ
อนุกรรมาธิการ

นายขวัญชัย โชติพันธุ์
อนุกรรมาธิการ

นายพรพล สุวรรณมาศ
อนุกรรมาธิการ

พันตำรวจโท สืบสกุล เข็มทอง
อนุกรรมาธิการ

นายมงคล สาริสุต
อนุกรรมาธิการ
และเลขานุการ

นางสาวสุธาทิพย์ กสิฤกษ์
อดีตอนุกรรมาธิการ
และรองเลขานุการ

พันตำรวจเอก รัฐศักดิ์ รักสลาม
อนุกรรมาธิการ
และรองเลขานุการ

นายเนติ พันธ์ชาญสง่า
อนุกรรมาธิการ
และผู้ช่วยเลขานุการ

ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (สุชิน อคฺคชิโน)
ประธานที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

มงซินญอร์ แอนดรูว์ วิษณุ ธัญญอนันต์
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

พลเอก สุนัย สัมปัตตะวนิช
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

พลตำรวจเอก ทวิชชาติ พละศักดิ์
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

พลตำรวจโท สมชาย นิตยบวรกุล
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

พลเรือโท ยุจ พิจิตรชุมพล
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

นาวาอากาศโท แพน มหารักขกะ
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

นายสมมาตร มะลิลา
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

พลตำรวจตรี พันธ์ศักดิ์ ศาสนอนันต์
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

นายเปรม ปิยะสัจจะเดช
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

นายเมธา เลิศปรีชาภักดี
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

พันตำรวจเอก ปรีชญาวุฒิ อุดมพิสุทธิคุณ
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

นายสุมิตร กุมาร
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

รายงานการพิจารณาศึกษา
เรื่อง การศึกษาแนวทางการส่งเสริมและยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธา
ของประชาชนต่อวัดในพระพุทธศาสนา
(วัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน)
ของคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา

.....

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๗ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันอังคารที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๒ ที่ประชุมได้มีมติตั้งคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๘ วรรคสอง (๑๘) มีหน้าที่และอำนาจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ กระทำกิจการ พิจารณาสอบหาข้อเท็จจริงหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนา การอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนา การอนุรักษ์และการสืบสานศิลปะประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้าน การส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ไทย พิจารณาศึกษา ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บัดนี้ คณะกรรมาธิการได้พิจารณาศึกษา เรื่อง การศึกษาแนวทางการส่งเสริมและยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อวัดในพระพุทธศาสนา (วัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน) เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวต่อวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๘ ดังนี้

๑. การดำเนินงานของคณะกรรมาธิการ

คณะกรรมาธิการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษา ดังนี้

๑.๑ คณะกรรมาธิการได้มีมติมอบหมายให้คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนาทำหน้าที่พิจารณาศึกษา ซึ่งอนุกรรมาธิการคณะนี้ ประกอบด้วย

๑) พลตำรวจโท ศานิตย์ มหถาวร	ประธานคณะอนุกรรมาธิการ
๒) นายวันชัย สอนศิริ	รองประธานคณะอนุกรรมาธิการ คนที่หนึ่ง
๓) พลตำรวจโท อัตชัย ดวงอัมพร	รองประธานคณะอนุกรรมาธิการ คนที่สอง
๔) พลตำรวจตรี วิชาญญ์วัชร์ บริรักษ์กุล	อนุกรรมาธิการ
๕) นายสิปป์บวร แก้วงาม	อนุกรรมาธิการ
๖) นายอภินันท์ ธรรมฤาชุ	อนุกรรมาธิการ
๗) นายขวัญชัย โชติพันธุ์	อนุกรรมาธิการ
๘) นายพรพล สุวรรณมาศ	อนุกรรมาธิการ
๙) พันตำรวจโท สืบสกุล เข็มทอง	อนุกรรมาธิการ
๑๐) นายมงคล สาริสุต	อนุกรรมาธิการและเลขานุการ
๑๑) พันตำรวจเอก รัฐศักดิ์ รักสลาม	อนุกรรมาธิการและรองเลขานุการ
๑๒) นายเนติ พันธ์ชาญสง่า	อนุกรรมาธิการและผู้ช่วยเลขานุการ

ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ คือ

๑) สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (สุชิน อคฺคชิโน)	ประธานที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๒) มงซินญอร์ แอนดรูว์ วิษณุ ธัญญอนันต์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๓) พลเอก สุนัย สัมปัตตะวนิช	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๔) พลตำรวจเอก ทวิชชาติ พละศักดิ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๕) พลตำรวจโท สมชาย นิตยบวรกุล	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๖) พลตำรวจตรี พันธ์ศักดิ์ ศาสนอนันต์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๗) พลเรือโท ยุจ พิจิตรชุมพล	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๘) นาวาอากาศโท แพน มหารักขกะ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๙) พันตำรวจเอก ปรีชญาวุฒิ อุดมพิสุทธิคุณ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๑๐) นายสมมาตร มะลิลา	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๑๑) นายสุมิตร กุมาร	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๑๒) นายเปรม ปิยะสัจจะเดช	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๑๓) นายเมธา เลิศปรีชาภักดี	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

คณะอนุกรรมาธิการมีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

๑) ศึกษาและพัฒนากฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการศาสนา

๒) ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการศาสนา การทำนุบำรุง การอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น

๓) เสริมสร้างความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนิกชนของศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทย

๔) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมาธิการมอบหมาย และให้รายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมาธิการ เพื่อพิจารณาต่อไป

๑.๒ ที่ประชุมคณะกรรมาธิการได้มีมติแต่งตั้ง นางสาวอนรรฆวี คำภูมี ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม และนางสาวสุภารัตน์ ลาทำ นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการ ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๘๗

๒. วิธีการพิจารณาศึกษา

๒.๑ จัดการประชุม จำนวน ๓๔ ครั้ง ดังนี้

๒.๑.๑ การประชุมคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม ครั้งที่ ๘/๒๕๖๕ วันพฤหัสบดีที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๕

๒.๑.๒ การประชุมคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา จำนวน ๓๓ ครั้ง ดังนี้

(๑) การประชุม ครั้งที่ ๗/๒๕๖๕ วันจันทร์ที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๕
(๒) การประชุม ครั้งที่ ๘/๒๕๖๕ วันจันทร์ที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๕
(๓) การประชุม ครั้งที่ ๙/๒๕๖๕ วันจันทร์ที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๕
(๔) การประชุม ครั้งที่ ๑๐/๒๕๖๕ วันจันทร์ที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕
(๕) การประชุม ครั้งที่ ๑๑/๒๕๖๕ วันจันทร์ที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕
(๖) การประชุม ครั้งที่ ๑๓/๒๕๖๕ วันจันทร์ที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๕
(๗) การประชุม ครั้งที่ ๑๔/๒๕๖๕ วันจันทร์ที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๕
(๘) การประชุม ครั้งที่ ๑๕/๒๕๖๕ วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๕
(๙) การประชุม ครั้งที่ ๑๖/๒๕๖๕ วันพฤหัสบดีที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๕
(๑๐) การประชุม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๖๕ วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕
(๑๑) การประชุม ครั้งที่ ๑๘/๒๕๖๕ วันจันทร์ที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๕
(๑๒) การประชุม ครั้งที่ ๑๙/๒๕๖๕ วันพุธที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๕
(๑๓) การประชุม ครั้งที่ ๒๐/๒๕๖๕ วันพุธที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๕
(๑๔) การประชุม ครั้งที่ ๒๑/๒๕๖๕ วันจันทร์ที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๕
(๑๕) การประชุม ครั้งที่ ๒๒/๒๕๖๕ วันจันทร์ที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๕
(๑๖) การประชุม ครั้งที่ ๒๓/๒๕๖๕ วันจันทร์ที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๕
(๑๗) การประชุม ครั้งที่ ๒๔/๒๕๖๕ วันพฤหัสบดีที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕
(๑๘) การประชุม ครั้งที่ ๒๕/๒๕๖๕ วันจันทร์ที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕
(๑๙) การประชุม ครั้งที่ ๒๖/๒๕๖๕ วันจันทร์ที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕
(๒๐) การประชุม ครั้งที่ ๒๗/๒๕๖๕ วันจันทร์ที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๕
(๒๑) การประชุม ครั้งที่ ๒๘/๒๕๖๕ วันจันทร์ที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๕
(๒๒) การประชุม ครั้งที่ ๒๙/๒๕๖๕ วันจันทร์ที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๕
(๒๓) การประชุม ครั้งที่ ๒/๒๕๖๖ วันจันทร์ที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๖
(๒๔) การประชุม ครั้งที่ ๓/๒๕๖๖ วันจันทร์ที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๖
(๒๕) การประชุม ครั้งที่ ๕/๒๕๖๖ วันอังคารที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖
(๒๖) การประชุม ครั้งที่ ๖/๒๕๖๖ วันจันทร์ที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖
(๒๗) การประชุม ครั้งที่ ๗/๒๕๖๖ วันจันทร์ที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๖
(๒๘) การประชุม ครั้งที่ ๘/๒๕๖๖ วันศุกร์ที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๖
(๒๙) การประชุม ครั้งที่ ๙/๒๕๖๖ วันอังคารที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๖
(๓๐) การประชุม ครั้งที่ ๑๐/๒๕๖๖ วันจันทร์ที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖
(๓๑) การประชุม ครั้งที่ ๑๑/๒๕๖๖ วันจันทร์ที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖
(๓๒) การประชุม ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๖ วันจันทร์ที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖
(๓๓) การประชุม ครั้งที่ ๑๓/๒๕๖๖ วันจันทร์ที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๖

๒.๒ การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณา ดังนี้

๒.๒.๑ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

- นายอินทพร จั่นเอี่ยม ผู้ตรวจราชการ

๒.๒.๒ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

- พลตำรวจโท สราวุฒิ การพานิช ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

๒.๒.๓ กรมการปกครอง

- นายสุวดิษฐ วิชัยดิษฐ หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องที่

๒.๒.๔ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่

- นายวัชรพงศ์ ระดมสิทธิพัฒน์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒.๒.๕ อื่น ๆ

- พระครูวศินปริยัตยากร เจ้าอาวาสวัดไก่เตี้ย เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

๒.๓ การศึกษาดูงาน ๔ ภูมิภาค จำนวน ๑๐ ครั้ง ดังนี้

๒.๓.๑ ภาคกลาง

๑) วันอังคารที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ณ วัดหงส์รัตนาราม ราชวรวิหาร แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

๒) วันศุกร์ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๕ ณ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๓) วันศุกร์ที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕ ณ มหาวชิราลงกรณบาลีเถรวาท ราชวิทยาลัย ตำบลรางพิกุล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๔) วันศุกร์ที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๖๕ ณ วัดสวนแก้ว ตำบลบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

๕) วันจันทร์ที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๕ ณ พุทธอุทยานมหาราช วัดวชิรธรรมาราม ตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๖) วันพุธที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๕ ณ วัดมเหยงคณ์ และวัดตูม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๗) วันศุกร์ที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๖ ณ วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

๒.๓.๒ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระหว่างวันที่ ๒๕ – ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๕ ณ วัดมัชฌิมาวาส พระอารามหลวง วัดโพธิสมภรณ์ และวัดเกสรศีลคุณ (วัดป่าบ้านตาด) จังหวัดอุดรธานี

๒.๓.๓ ภาคเหนือ

ระหว่างวันที่ ๒๗ – ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๕ ณ วัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร วัดป่าเห็ว และวัดมหาวัน จังหวัดลำพูน วัดพระธาตุดอยสุเทพ ราชวรวิหาร วัดป่าดาราภิรมย์ พระอารามหลวง จังหวัดเชียงใหม่

๒.๓.๔ ภาคใต้

ระหว่างวันที่ ๑๗ – ๑๘ กันยายน ๒๕๖๕ ณ วัดกะพังสุรินทร์ พระอารามหลวง วัดนิคมประทีป และวัดห้วยยอด จังหวัดตรัง

๒.๔ การรับฟังความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์คณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา ระหว่างวันที่ ๑ – ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ โดยมีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๓๐ รูป/คน จำแนกออกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่

๑) พระภิกษุ จำนวน ๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๓๐

๒) หน่วยงานและองค์กรด้านการศาสนา จำนวน ๕ หน่วยงาน/องค์กร คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๗๐

๓) ประชาชน จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐

๒.๕ การศึกษากฎหมาย ข้อมูล งานวิชาการ รายงานวิจัย และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาศึกษา

๓. ผลการพิจารณาศึกษา

คณะกรรมาธิการได้พิจารณาศึกษา เรื่อง การศึกษาแนวทางการส่งเสริมและยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อวัดในพระพุทธศาสนา (วัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน) โดยคณะกรรมาธิการมอบหมายให้คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา ดำเนินการพิจารณาศึกษากรณีดังกล่าว ซึ่งคณะกรรมาธิการได้พิจารณารายงานของคณะอนุกรรมาธิการด้วยความละเอียดรอบคอบแล้ว และมีมติให้ความเห็นชอบกับรายงานดังกล่าว โดยถือเป็นรายงานการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมาธิการ

จากการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมาธิการจึงขอเสนอรายงานการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมาธิการ โดยมีรายละเอียดตามรายงานท้ายนี้ เพื่อให้วุฒิสภาได้พิจารณา หากวุฒิสภาให้ความเห็นชอบกับผลการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมาธิการ ขอได้โปรดแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาและดำเนินการตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ ศาสนา และประชาชนต่อไป

(นางวรารัตน์ อติแพทย์)
เลขานุการคณะกรรมาธิการการศาสนา
คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม
วุฒิสภา

คำนำ

การศึกษาแนวทางการส่งเสริมและยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อวัดในพระพุทธศาสนา (วัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน) คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา ได้รวบรวมและทำการศึกษาประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบต่อความเชื่อมั่นศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยรายงานฉบับนี้มีจำนวนเอกสารทั้งสิ้นรวม ๔๗๐ หน้า ใช้เวลาในการศึกษาเกือบสองปี เพื่อให้รายงานฉบับนี้มีสาระสำคัญที่ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ที่สุด สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการสร้างวัดแห่งศรัทธา “วัดสีขาว” ได้อย่างครบถ้วนทุกประเด็น ทั้งนี้ ได้ทำการศึกษาจากการประชุมระดมความคิดเห็น การลงพื้นที่ศึกษาดูงานและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะพระสังฆาธิการ ๔ ภูมิภาคทั่วประเทศ อีกทั้งยังได้ศึกษาจากเอกสารและข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับสาเหตุของความเสื่อมศรัทธาในพุทธศาสนิกชน ตลอดจนศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการดำเนินการแนวทาง “วัดสีขาว” เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคณะสงฆ์และวัด ให้เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาและสร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชนที่ศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้เข้าวัดอย่างมั่นใจและมีความสุข พร้อมทั้งมีมาตรการป้องปรามมิให้เกิดปัญหาการละเมิดพระธรรมวินัย ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุ สามเณร เพื่อสร้างต้นแบบในการบริหารจัดการวัดและพุทธศาสนสถานที่ดีและเหมาะสม อันจะส่งผลให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมั่นคงถาวร เป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นที่พึ่งทางใจแก่พุทธศาสนิกชนได้อย่างแท้จริง วัดที่ใช้รูปแบบและวิธีการที่คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา ศึกษาและวิเคราะห์ไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาวัดจนประชาชนยอมรับและเชื่อมั่นศรัทธาในวัตรปฏิบัติของคณะสงฆ์และแบบอย่างการพัฒนาที่เป็นระบบระเบียบ มีความร่มรื่น สะอาด ปราศจากอบายมุขและสิ่งเสพติด ก็จะได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ โดยการขึ้นป้าย “วัดสีขาว” เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนโดยทั่วไปรับทราบ นอกจากนี้ ยังได้รวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทุกศาสนาไว้ในภาคผนวก เพื่อสะดวกต่อการศึกษาค้นคว้า และสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้สำหรับผู้ที่สนใจจะต่อยอดหรือศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องดังกล่าว อีกทั้งยังเป็นการสร้างการรับรู้ความเข้าใจอันดีและถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมายของศาสนาต่าง ๆ อันจะทำให้สังคมได้ทราบข่าวสารที่เป็นความจริงและถูกต้องก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข เกิดความสันติสุขและสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันตลอดไป

หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานการพิจารณาศึกษาฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา ของหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี รวมทั้งผู้ที่สนใจสามารถนำไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อวัดในพระพุทธศาสนา (วัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน) อย่างแท้จริงและยั่งยืนสืบต่อไป

ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ

คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา

วุฒิสภา

บทสรุปผู้บริหาร

รายงานการพิจารณาศึกษา
เรื่อง การศึกษาแนวทางการส่งเสริมและยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธา
ของประชาชนต่อวัดในพระพุทธศาสนา (วัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน)

คณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา โดยคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา ได้เห็นว่า วัดในพระพุทธศาสนาแสดงถึงเอกลักษณ์ไทย และความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของคนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา วัดเป็นแหล่งพุทธศิลป์ เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านสถาปัตยกรรมทางพระพุทธศาสนา และสื่อถึงความเจริญของบุคคลในยุคสมัยนั้นด้วย ตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นต้นมา วัดอยู่คู่กับคนไทยมาโดยตลอด ในสมัยกรุงศรีอยุธยา พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก คนไทยในภูมิภาคต่าง ๆ นิยมสร้างวัด ดังเช่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีวัดเป็นจำนวนมาก ตั้งแต่อดีตวัดเป็นสถานที่รวมสรรพวิชา เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านชาวเมือง เป็นสถานที่ให้ความรู้ เป็นสถานที่พบปะค้าขายเป็นสถานที่จัดงานบุญต่าง ๆ รวมทั้งงานรื่นเริง โดยบุคคลเข้าวัดได้ทุกชั้นวรรณะไม่มีการแบ่งชนชั้น โดยวัดจะมีเจ้าอาวาสเป็นผู้นำ และบริหารจัดการภายในวัด เจ้าอาวาสจึงมีความสำคัญต่อวัด ทั้งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในบริเวณรอบวัด ถึงแม้ว่าเจ้าอาวาสบางวัดมิได้มีสมณศักดิ์ใด ๆ ชาวบ้านและเจ้าขุนมูลนายก็ให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างยิ่ง เสมือนผู้นำในสังคม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาญาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ กำหนดหลักการในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ตามมาตรา ๖๗ “รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการหรือกลไกดังกล่าวด้วย”

ปัจจุบันสังคมไทยมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอย่างมากแต่ในทางกลับกันการพัฒนาทางด้านจิตใจเพื่อปลูกฝังด้านศีลธรรมมีความเสื่อมถอยลง โดยมีสาเหตุสำคัญ ดังนี้

๑. พระภิกษุผู้นำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เผยแผ่และสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนยึดมั่นในการปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาให้มีจิตใจงดงามตั้งในศีลธรรมอันดี บางรูปอาจมีความประพฤติและศีลาจารวัตรที่ไม่เหมาะสม และเผยแผ่หลักธรรมที่ไม่ถูกต้องสู่ประชาชน

๒. การที่พระภิกษุไม่ยึดมั่นในพระธรรมวินัยครองตนไม่อยู่ในวัตรปฏิบัติที่เหมาะสมแก่สมณสารูปและหลายครั้งพบว่ามีพระภิกษุที่กระทำละเมิดพระธรรมวินัยและกระทำผิดกฎหมายบ้านเมือง

๓. การคัดกรองบุคคลเข้าการบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่ยังไม่มีระบบฐานข้อมูลออนไลน์ในการตรวจสอบบุคคลหรือพระภิกษุประพฤติเป็นอาบัติปาราชิกหรือได้กระทำความผิดแต่ขอลาสิกขาไป เพื่อหนีการสอบสวนความผิดแล้วกลับมาขอบรรพชาอุปสมบทใหม่ ซึ่งบุคคลเหล่านั้นอาจทำความเสื่อมเสียให้แก่พระพุทธศาสนาโดยการอาศัยพระศาสนาแสวงหาลาภสักการะและมุ่งผลประโยชน์ส่วนตนโดยมิชอบ

๔. พระภิกษุสามเณรบางรูปมีความประพฤติที่เสื่อมเสีย อาทิ การดื่มสุรา หรือการเข้าไปใช้บริการในร้านอาหาร หรือสถานที่ไม่สมควร (อโคจร)

๕. การบิณฑบาตของพระภิกษุบางรูปไม่เอื้อเฟื้อต่อพระธรรมวินัย ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ได้มีการร้องเรียนกรณีพระภิกษุรับบิณฑบาตไม่เหมาะสมขัดต่อพระธรรมวินัยผ่านระบบการจัดการเรื่องร้องทุกข์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงมีการนำเสนอมหาเถรสมาคมให้ทราบพฤติกรรมของพระบางรูปบางกลุ่มทำให้ผู้พบเห็นเสื่อมศรัทธาเกิดความเสียหายต่อพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมพิจารณาวางแนวปฏิบัติ ๖ ประการ[๑] โดยสรุปดังนี้

๑) ต้องออกบิณฑบาตเวลาได้รับอรุณและไม่ควรเกินเวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา

๒) ไม่ยืนหรือนั่งประจำที่ตามร้านขายอาหารหรือเร่ร่อนไปตามสถานที่ต่าง ๆ นอกพื้นที่แห่งวัด

๓) ไม่นั่งรับบาตรหรือนั่งรถรับบาตร

๔) สถานที่แหล่งอโคจรไม่ควรเข้าไปบิณบาต

๕) ไม่ควรสูบบุหรี่ สวมรองเท้า พูดคุยกันโดยไม่มีเหตุจำเป็น ถ่ายเทอาหารหรือทิ้งดอกไม้ให้กับเจ้าของร้านอาหารหรือแย่งกันรับซองปัจจัย

๖) เมื่อบิณฑบาตเสร็จแล้วไม่ควรยถา...สัพพี

ทั้งนี้ แนวทางปฏิบัติดังกล่าวได้สั่งการให้เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ในทุกระดับปฏิบัติให้เอื้อต่อพระธรรมวินัยและมอบหมายให้พระวินยาธิการคอยตรวจตราสอดส่องดูแลพระภิกษุในการบิณฑบาตให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย โดยยึดหลักเสขิยวัตร[๒] เป็นเกณฑ์

---

[๑] หนังสือสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม กลุ่มคุ้มครองพระพุทธศาสนา ที่ กคพ.๗๙๙ ลงวันที่ ๒๐ ก.ค. ๒๕๖๓ เรื่อง ขออนุมัตินำเรื่องกรณีการบิณฑบาตไม่เอื้อเฟื้อต่อพระธรรมวินัยเสนอมหาเถรสมาคม

[๒] พระอภินันท์ อภินนฺโท (เศรษฐกิจ), การพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักเสขิยวัตร, หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พุทธศักราช ๒๕๕๖ ให้คำอธิบายไว้ว่า *“เสขิยวัตร หมายถึง หลักปฏิบัติเกี่ยวกับกิริยามารยาทของภิกษุสามเณรตามที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติในพระวินัยปิฎก”*

๖. วัดบางแห่งมีความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลทั้งภายในวัด และวัดกับชุมชนรอบวัด โดยมีสาเหตุสำคัญ เช่น การแต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสรูปใหม่ ซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับของพระภิกษุภายในวัด ไวยาวัจกร และชาวบ้านในพื้นที่ และมีการต่อต้านคัดค้านทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ซึ่งปัญหาลักษณะนี้มีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้น จนก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อวัดและพระพุทธศาสนา

๗. วัดขนาดใหญ่ที่มีเงินบริจาคจำนวนมากอาจทำให้ประชาชนเกิดความไม่สบายใจหรือไม่เชื่อมั่นว่าเงินบริจาคจะนำเข้าบัญชีวัดอย่างครบถ้วน และนำไปใช้ประโยชน์ในกิจการของวัดอย่างแท้จริง จึงทำให้เป็นที่เคลือบแคลงสงสัยของประชาชนและส่งผลต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

๘. การนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนเสนอข่าวที่เป็นปัญหาและพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมของพระภิกษุมาตีแผ่อย่างแพร่หลายทั้งในสื่อกระแสหลักและสื่อในรูปแบบอื่น ๆ ทั้งที่พระภิกษุที่ปฏิบัติไม่เหมาะสมมีเพียงจำนวนน้อยเมื่อเทียบสัดส่วนกับจำนวนพระภิกษุที่มีอยู่ในปัจจุบัน

จากสภาพปัญหาของพระพุทธศาสนาดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงปัจจัยประการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความศรัทธาของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการต้นน้ำ คือ การคัดกรองหรือคัดเลือกผู้เข้ารับการบรรพชาอุปสมบท กระบวนการกลางน้ำ คือ การบริหารจัดการภายในวัด ได้แก่ การปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย การปกครองคณะสงฆ์ การแต่งตั้งเจ้าอาวาส รวมถึงพระภิกษุที่กระทำผิดพระธรรมวินัย และกระบวนการปลายน้ำ ได้แก่ การป้องปรามปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการให้ภาคประชาชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบดูแลและพัฒนาวัดอย่างยั่งยืน

คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา เห็นถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน จึงแสวงหาแนวทางและสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาให้วัดกลับมาเป็นวัดสีขาว อันหมายถึง วัดที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีพระภิกษุสามเณรที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยบัญญัติและเผยแผ่หลักธรรมอย่างถูกต้อง เป็นศูนย์กลางของคนในชุมชน และเป็นที่ยอมรับเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน กล่าวคือ วัดนั้นจะต้องปลอดจากสิ่งผิดกฎหมาย อบายมุข และพระภิกษุสามเณรประพฤติตนตามครรลองของพระธรรมวินัย มีศีลาจารวัตร[๓]ที่งดงามเหมาะสม

---

[๓] พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙,ราชบัณฑิต) บทความเรื่องคำวัด เว็บไซต์กัลยาณมิตร เพื่อนแท้สำหรับคุณ ให้คำอธิบายไว้ว่า *“ศีลาจารวัตร ในคำวัดนิยมใช้ยกย่องหรือสรรเสริญภิกษุผู้มีคุณสมบัติเช่นนั้นพร้อมมูลว่าเป็นผู้มีศีลาจารวัตรงดงาม หรือเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีลาจารวัตร กล่าวคือ เป็นผู้มีศีลที่บริสุทธิ์ เคร่งครัดในพระวินัย มีกิริยามารยาทเรียบร้อยงดงาม และปฏิบัติธรรมเนียมสงฆ์เคร่งครัด เป็นต้น”*

แก่สมณสารูป[๔] และมีการกำหนดมาตรการป้องปรามมิให้เกิดปัญหาการละเมิดพระธรรมวินัย ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุในอนาคต รวมทั้งกำหนดแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของคนในชุมขน เพื่อกู้ศรัทธาให้พุทธศาสนิกชนกลับมาเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา อันจะส่งผลให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองถาวรมั่นคง สามารถเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นที่พึ่งทางใจแก่พุทธศาสนิกชนได้อย่างแท้จริง จึงได้พิจารณาศึกษาแนวทางการดำเนินการ “วัดสีขาว” เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการอุปถัมภ์ คุ้มครอง และส่งเสริมพระพุทธศาสนา ให้วัดเป็นที่เลื่อมใสและศรัทธาของประชาชน และเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการวัดที่ดีตามวัตถุประสงค์การศึกษาที่กำหนดขึ้น โดยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาภายใต้กรอบของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัดสีขาว พร้อมทั้งการศึกษาครั้งนี้จากการประชุมระดมความคิดเห็น การศึกษาดูงาน การสัมภาษณ์เชิงลึก ๔ ภูมิภาค ทั่วประเทศ ได้แก่

๑. ภาคกลาง

๑.๑ วันอังคารที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ณ วัดหงส์รัตนาราม ราชวรวิหาร แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

๑.๒ วันศุกร์ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๕ ณ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑.๓ วันศุกร์ที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕ ณ มหาวชิราลงกรณบาลีเถรวาทราชวิทยาลัย ตำบลรางพิกุล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๑.๔ วันศุกร์ที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๖๕ ณ วัดสวนแก้ว ตำบลบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

๑.๕ วันจันทร์ที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๕ ณ พุทธอุทยานมหาราช วัดวชิรธรรมาราม ตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๖ วันพุธที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๕ ณ วัดมเหยงคณ์ และวัดตูม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๗ วันศุกร์ที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๖ ณ วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

---

[๔] บทวิทยุรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗ เวลา ๗.๐๐-๗.๓๐ น. ให้คำอธิบายไว้ว่า *“สมณสารูป หมายถึง ความประพฤติอันสมควรของสมณะ เริ่มตั้งแต่การสำรวมในการนุ่งห่มเมื่อต้องออกจากวัด ระวังอิริยาบถไม่คะนอง ไม่มีกิริยาร้าย เป็นต้น ภิกษุผู้มีสมณสารูปจะทำให้เกิดความเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็น เช่น ภิกษุเมื่อออกจากวัดไปบ้านควรนุ่งห่มให้สมควรแก่สมณสารูปโดยห่มคลุมปิดไหล ทั้ง ๒ ข้าง”*

๒. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระหว่างวันที่ ๒๕ – ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๕ ณ วัดมัชฌิมาวาส พระอารามหลวง วัดโพธิสมภรณ์ และวัดเกสรศีลคุณ (วัดป่าบ้านตาด) จังหวัดอุดรธานี

๓. ภาคเหนือ

ระหว่างวันที่ ๒๗ – ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๕ ณ วัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร วัดป่าเห็ว และวัดมหาวัน จังหวัดลำพูน วัดพระธาตุดอยสุเทพ ราชวรวิหาร วัดป่าดาราภิรมย์ พระอารามหลวง จังหวัดเชียงใหม่

๔. ภาคใต้

ระหว่างวันที่ ๑๗ – ๑๘ กันยายน ๒๕๖๕ ณ วัดกะพังสุรินทร์ พระอารามหลวง วัดนิคมประทีป และวัดห้วยยอด จังหวัดตรัง

นอกจากนี้ ยังมีการรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมายโดยการสำรวจแบบสอบถามปลายเปิด แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ประกอบด้วย (๑) พระภิกษุ (๒) หน่วยงานและองค์กรด้านการศาสนาและ (๓) ประชาชน รวมทั้งเปิดรับฟังความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์คณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา ระหว่างวันที่ ๑ – ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

จากการศึกษาของคณะอนุกรรมาธิการตามระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อมุ่งตอบวัตถุประสงค์ในการศึกษา ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อเท็จจริงอันสามารถบ่งชี้ถึงสถานการณ์ความเชื่อมั่นศรัทธาของพุทธศาสนิกชนต่อวัดและพุทธศาสนสถาน อย่างแม่นตรงและมีกรอบหลักคิดในการศึกษาทั้งทางวิชาการ และหลักธรรม คณะอนุกรรมาธิการจึงได้พิจารณาหลักความจริงอันประเสริฐ หรือ “อริยสัจ” ๔ ประการ เป็นกรอบโดยสังเขปในการวิเคราะห์และพิจารณาการจัดการกับปัญหาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ ซึ่งหลักความจริงอันประเสริฐ อาจกล่าวได้ว่า เป็นหลักคำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย **ความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ** ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และ มรรค **เป็นประโยชน์สำคัญต่อการดับทุกข์ หรือจัดการกับปัญหาที่เกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต และ<u>สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และจัดการกับปัญหาอย่างเป็นสากล</u>** โดยการวิเคราะห์ข้อมูลของคณะอนุกรรมาธิการตามที่นำเสนอความในบทก่อนหน้า

การสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ และตามกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ตามหลักความจริงอันประเสริฐ คณะอนุกรรมาธิการสามารถสรุปความพอสังเขปได้ดังนี้

สภาพปัญหา (ทุกข์): การมีอยู่ของทุกข์หรือสภาพข้อเท็จจริงของสถานการณ์ที่ศึกษา ซึ่งจากการศึกษานี้ระบุชัดเจนถึงสภาพในปัจจุบันที่ประชาชนและสังคม เริ่มเสื่อมศรัทธาต่อวัด ส่งผลต่อพฤติกรรมในการเข้าวัด การบวชเรียน และการอาศัยวัดในการเป็นแหล่งเผยแพร่หลักธรรมคำสั่งสอน สะท้อนให้เห็นจากการเปลี่ยนแปลงของบริบทแวดล้อมและสังคมไทยในปัจจุบันที่มีความเจริญทางวัตถุ เฉพาะอย่างยิ่งด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอันย่อมกระทบต่อพฤติกรรมของคนในสังคม การเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นสังคม “ทุนนิยม” หรือนิยมทางด้านวัตถุเป็นสำคัญ ในทางตรงข้ามย่อมกระทบกับเสื่อมเจริญทางด้านจิตใจ

หรือทางศาสนา อันอาจเป็นเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้สังคมไทยเริ่มมีระยะห่างกับพุทธศาสนา เกิดการลดทอนของศรัทธา ขาดการสืบสานเผยแพร่ศาสนา กระทบต่อการเสื่อมของศีลธรรมของบุคคลในสังคมอย่างต่อเนื่อง ดังปรากฏผ่านภาพข่าว ข้อเท็จจริงหรือสะท้อนผ่านสถิติจำนวนของผู้บวชเรียนในพระพุทธศาสนาทั้งบรรพชาเป็นภิกษุ หรือสามเณร ดังปรากฏจากความสำคัญและที่มาของปัญหาที่คณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา โดยคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา มุ่งที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อสร้างเสริม แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาแนวทางให้วัดกลับมาเป็นสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน

จากสภาพปัญหาและการกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อมุ่งในการจัดการกับปัญหา จึงได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัย เพื่อแสวงหาข้อมูลที่จำเป็นต่อการศึกษา ทั้งการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ อันได้แก่หลักความจริงอันประเสริฐ (อริยสัจ) และคณะอนุกรรมาธิการได้ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ความ นำเสนอถึงต้นตอสาเหตุของปัญหาได้ดังที่จะนำเสนอความลำดับต่อไป

สาเหตุปัจจัยของปัญหา (สมุทัย): ต้นตอหรือมูลเหตุของสภาพปัญหาจากการสืบค้นของคณะอนุกรรมาธิการสามารถบ่งชี้สาเหตุปัจจัยของปัญหาออกได้เป็นปัจจัยภายใน (Internal Factors) ประกอบไปด้วย ๑) สภาพปัญหาการคัดกรองบุคคลเข้ารับการบรรพชาอุปสมบท ที่อาจกล่าวได้ว่า **มีความหย่อนยาน ไม่นำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง จะทำให้ได้บุคคลที่ไม่มีคุณภาพ มีความประพฤติไม่เหมาะสม เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ที่ย่อมส่งผลให้เกิดความมัวหมอง เสื่อมเสีย กระทบต่อความเสื่อมศรัทธาของพุทธศาสนิกชน** ส่วนหนึ่งเป็นสาเหตุมาจากการที่ขาดระบบฐานข้อมูล (Database) ๒) สภาพปัญหาการกำกับติดตามพฤติกรรมของผู้เข้ามาบวช ที่อาจเกิดจากพระผู้ปกครองอาจหย่อนยานไม่กำกับเท่าที่ควร ๓) **พระภิกษุสามเณรบางส่วนไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมที่ถูกต้อง** ตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัดกระทำความผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง หรือกระทำการที่ไม่เหมาะสม เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขต่าง ๆ เป็นต้น ๔) พระภิกษุบางส่วนไม่ได้มีความตั้งใจบวชเรียนเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ๕) การเผยแพร่หลักธรรมไม่ถูกต้อง ๖) การนำลัทธิหรือสัญลักษณ์อื่นที่ไม่ใช่พุทธศาสนามาไว้ในวัด ๗) การบริหารจัดการภายในวัดที่ไม่เหมาะสม รวมถึงเงินบริจาค หรือทรัพย์สินของวัด และ ๘) สภาพความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายในวัดหรือชุมชนโดยรอบ และปัจจัยภายนอก (External Factors) ประกอบด้วย ๑) มุมมองและทัศนคติของสังคมไทย ๒) สภาพปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การเปลี่ยนแปลงของสังคมที่กระทบต่อพฤติกรรมการใช้ชีวิตของสังคมในปัจจุบัน ๓) สภาพแวดล้อมชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นพลวัติ และชุมชนโดยอาจมีสภาพที่ไม่เหมาะสม ๔) การจัดงานรื่นเริงต่าง ๆ ทั้งตามประเพณีหรือตามเทศกาลของชุมชน ที่อาจก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ๕) การนำเสนอข่าวสารของ**สื่อมวลชน**ในด้านที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณรที่อาจขาดการตรวจสองข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ๖) สถานที่ตั้งของวัด

ในบางกรณีที่อาจอยู่ในแหล่งชุมชนที่ใน**บางกรณีอาจมีประชากรที่ค่อนข้างขาดคุณภาพหรือมีคุณภาพชีวิตค่อนข้างต่ำ** เป็นต้น

แนวทางการจัดการกับปัญหา (นิโรธ): เป็นการวิเคราะห์ถึงการจัดการกับปัญหาที่สาเหตุปัจจัย โดยคณะอนุกรรมาธิการพิจารณากำหนดแนวทางการจัดการกับปัญหาตามกระบวนการ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า พิจารณาตามกรอบ ๑) **ต้นน้ำ** มุ่งจัดการกับสภาพปัญหาในขณะตั้งต้นของกระบวนการ ที่จะเกิดการที่ประชาชน ปุถุชนเข้าบรรพชา บวชเรียนในพระพุทธศาสนา และเข้าพำนักในวัด ที่ประกอบไปด้วยการพิจารณาการยกระดับประสิทธิภาพการคัดกรองผู้มีความประสงค์เข้ารับการบรรพชาอุปสมบท ด้วยการจัดการฐานข้อมูล การจัดตั้งศูนย์ตรวจสอบประวัติ รวมถึงการปรับปรุงระบบการจัดทำหนังสือสุทธิของพระภิกษุให้มีความทันสมัย และพิจารณาความเป็นไปได้ในการกำหนดแนวทางหรือมาตรการที่กำหนดให้ผู้ประสงค์บรรพชาอุปสมบทมีโอกาสในการทดลองศึกษาเรียนรู้และฝึกฝนก่อนบรรพชาอุปสมบท ตามระยะเวลาที่กำหนด ๒) **กลางน้ำ** มุ่งจัดการสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายในของวัด ทั้งพฤติกรรมของพระภิกษุสามเณร รวมถึงการบริหารจัดการภายในและที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย การปรับปรุงแนวทางการแก้ไขสภาพปัญหาพฤติกรรมพระภิกษุที่ไม่เหมาะสม การแก้ไขปัญหาการบริการกิจการคณะสงฆ์ ผ่านพระสังฆาธิการ และยกระดับธรรมาภิบาล ปรับปรุงการบริหารจัดการวัดทั้งแนวทางการแต่งตั้ง การจัดการเงินบริจาคและทรัพย์สิน การกำกับดูแล การพัฒนาและปรับปรุงด้านกายภาพ เป็นต้น และ ๓) **ปลายน้ำ** มุ่งจัดการสภาพปัญหา และสาเหตุปัจจัยด้วยกระบวนการแวดล้อม หรือบริบทภายนอกที่มีอิทธิพลและเกี่ยวเนื่องกับการบริหารจัดการวัด ประกอบด้วย กำหนดให้มีองค์กรช่วยเหลือเจ้าอาวาสหรือวัดในการให้คำปรึกษาเจรจาแก้ไขปัญหาแทนเจ้าอาวาส อันสอดคล้องกับแนวคิดของคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา วุฒิสภา ที่เสนอให้มี **“ศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์”** เพื่อให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยแก้ไขปัญหาให้กับเจ้าอาวาสในการกำกับดูแลและการบริหารจัดการทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ การยกระดับความร่วมมือของพระภิกษุ สามเณรและฆราวาสในการช่วยกับสอดส่อง กำกับดูแลการใช้กลไกสื่อสารมวลชนในการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ถูกต้องในการนำเสนอข่าวสาร การจัดกิจกรรมทางศาสนาที่เหมาะสม ยกระดับศักยภาพในการบริหารจัดการวัดและกฎหมายต่าง ๆ รวมถึงการกำหนดบทลงโทษและการเฝ้าระวัง เป็นต้น

หนทาง แนวทางปฏิบัติในการจัดการกับทุกข์ (มรรค): เป็นการดำเนินการให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และเป็นแนวปฏิบัติ หรือ “มรรควิธี” ในการจัดการคณะอนุกรรมาธิการจึงได้พิเคราะห์การปรับประยุกต์และเสนอแนวทาง **“โครงการวัดสีขาว”** ขึ้นเพื่อเป็นหนทาง (มรรค) ในการจัดการกับปัญหาได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจากการวิเคราะห์นั้นได้นำเสนอถึงประเด็นทั้งด้าน ๑) คุณสมบัติ และกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนวัดสีขาว ๒) กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนวัดสีขาว ที่ปัจจุบันพบว่ากฎหมายยังค่อนข้างเพียงพอแต่อาจมีการปรับปรุงในบางประเด็น หรือเน้นย้ำทางด้านการนำ

กฎหมายไปบังคับใช้ โดยกฎหมายยังต้องหมายความรวมถึงพระธรรมวินัย อันเสมือนกฎในทางธรรม ควบคู่กับกฎหมายในทางโลก ๓) หลักเกณฑ์การประเมิน และหน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว ที่นำเสนอทั้งแนวทางการประเมิน หลักเกณฑ์และผู้ทำการประเมิน ๔) ป้ายสัญลักษณ์ ๕) บทบาทและคุณสมบัติของเจ้าอาวาสที่สำคัญในการขับเคลื่อนโครงการวัดสีขาว และ ๖) การยกระดับการมีส่วนร่วมดำเนินโครงการวัดสีขาวของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัด (stakeholder) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการเสริมพลังประชาชนและสร้างการจัดการกับปัญหาได้อย่างยั่งยืน ทั้งสร้างความรู้สึกในการรับผิดชอบร่วม คณะอนุกรรมาธิการจะได้นำเสนอความโดยละเอียดถึงแนวทางปฏิบัติ และข้อเสนอแนะในการนำไปจัดการกับปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม ดังปรากฏการสรุปความตามภาพ

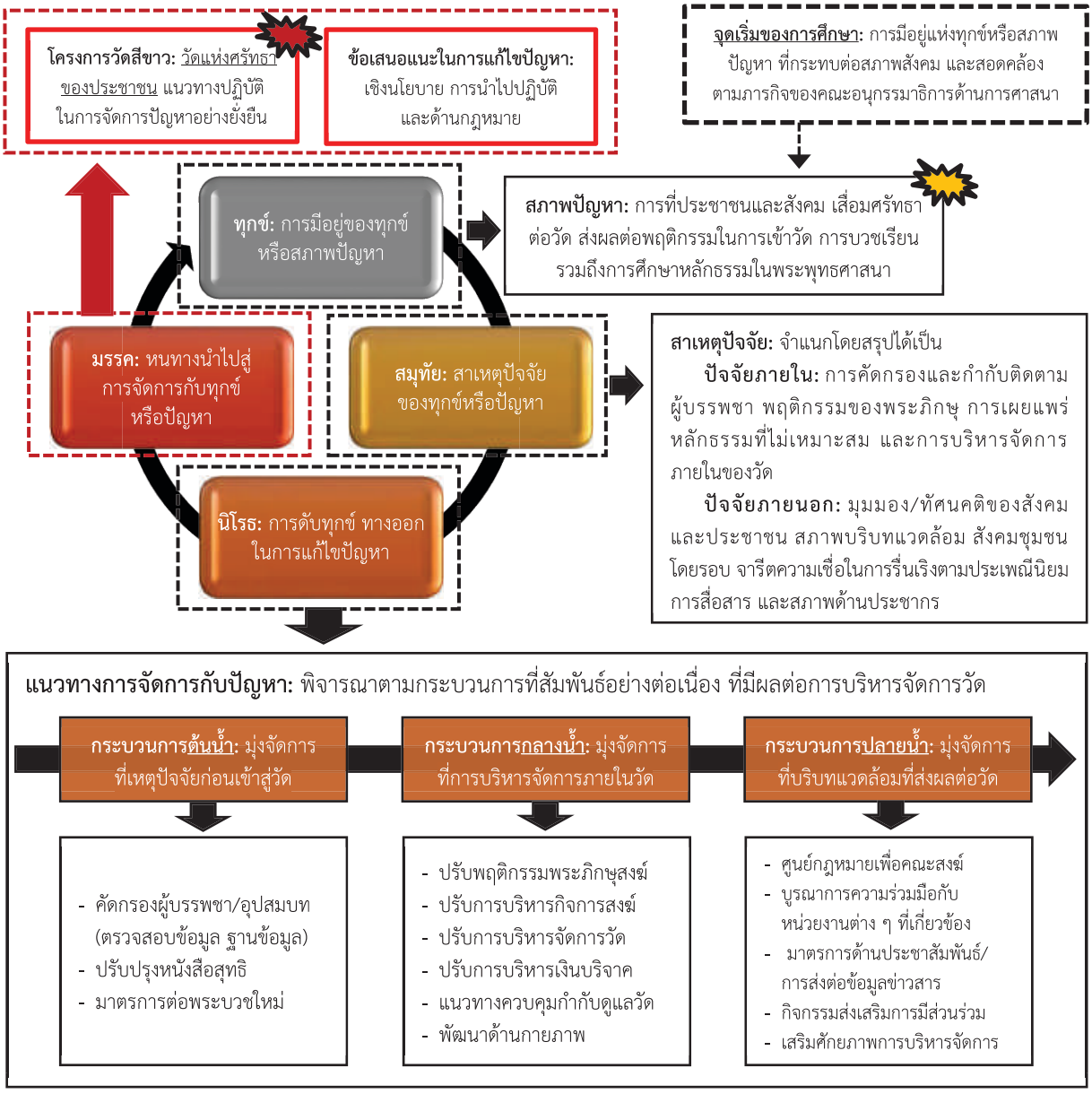

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

๑. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (Operation Recommendations)

๑.๑ การดำเนินการวัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน

๑.๑.๑ คณะกรรมการอำนวยการโครงการวัดสีขาว

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ต้องเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในรูปแบบ MOU (Memorandum of Understanding) หรือในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อกำหนดภารกิจหน้าที่และแนวทางในการดำเนินงานอย่างชัดเจน สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่และภารกิจของแต่ละหน่วยงาน

๑.๑.๒ แนวทางการดำเนินการวัดสีขาว

ส่วนที่ ๑ คณะกรรมการส่วนกลาง: ประกอบด้วย คณะกรรมการฝ่ายสงฆ์ ได้แก่ เจ้าคณะหน และเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ระดับอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการฝ่ายฆราวาส ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม กรมการศาสนา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง กรมอนามัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ส่วนที่ ๒ คณะกรรมการส่วนภูมิภาค: จำแนกเป็นคณะกรรมการประจำหนกลาง หนเหนือ หนตะวันออก หนใต้ คณะใหญ่ธรรมยุต

คณะกรรมการ ประกอบด้วย คณะกรรมการฝ่ายสงฆ์ ได้แก่ เจ้าคณะหน เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ระดับอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการฝ่ายฆราวาส ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด หน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (จังหวัด ตำรวจ ฝ่ายปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานวัฒนธรรม สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ฯลฯ) ผู้นำชุมชน และประชาชน

๑.๑.๓ หลักเกณฑ์การประเมินผลวัดสีขาว

หมวดการประเมิน	รายละเอียด
หมวดที่ ๑ การบริหารจัดการ	๑. มีการกำหนดกฎ กติกา ในการพัฒนาวัดให้มีความสะอาด สว่าง สงบ และร่มรื่น เป็นศูนย์รวมในการพัฒนาจิตใจ และศึกษาปฏิบัติเจริญจิตภาวนาให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง ๒. มีการสื่อสาร/เผยแพร่/ประกาศกฎเกณฑ์กติกาของวัดอย่างชัดเจน ๓. มีการกำหนดแนวทางพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ประกอบด้วย (๑) ด้านการปกครอง (๒) ด้านการศาสนศึกษา (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๕) ด้านการสาธารณูปการ และ (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์อย่างเป็นรูปธรรม

หมวดการประเมิน	รายละเอียด
หมวดที่ ๒ พฤติกรรม ในพื้นที่วัดสีขาว	๑. ไม่ปรากฏพฤติกรรมหรือข้อวัตรปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณรและฆราวาสที่พำนักอยู่ในวัด ๒. มีป้ายประกาศรณรงค์ การป้องกัน และการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด อบายมุข หรือสิ่งผิดกฎหมาย ๓. การบริหารจัดการการเงิน การบัญชี รายรับ รายจ่าย มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้
หมวดที่ ๓ การจัดการ พื้นที่สีขาว	๑. ความสะอาด สว่าง สงบ และร่มรื่น ตามหลักการ ๕ ส. ๒. การจัดกิจกรรมทางศาสนาหรือศาสนพิธี มีความถูกต้องตามจารีตและธรรมเนียมปฏิบัติอย่างงดงาม
หมวดที่ ๔ การเผยแผ่	๑. มีการเทศนาในทุก ๆ วันพระและโอกาสสำคัญต่าง ๆ เกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เพื่อพัฒนาจิตใจของพุทธศาสนิกชน ๒. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุ สามเณร และฆราวาส อย่างต่อเนื่อง
หมวดที่ ๕ การรณรงค์ส่งเสริม ด้านสุขอนามัย	๑. ส่งเสริมและสร้างแนวทางพัฒนาวัดให้มีความสะอาด มีความเป็นระเบียบ สวยงาม ร่มเย็น สงบ และรณรงค์การป้องกันและโทษภัยของอบายมุข เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ ยาเสพติด สิ่งผิดกฎหมาย และจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีเป็นแบบอย่างแก่ครอบครัวและชุมชน ๒. การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคที่เกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ ยาเสพติด และสิ่งผิดกฎหมาย ผลกระทบที่จะเกิดกับร่างกาย การแจ้งเตือน ควบคุมดูแล ห้ามปราม รวมทั้งการชี้ให้เห็นความผิดและโทษตามกฎหมาย แก่ประชาชนในเขตบริการของวัด
หมวดที่ ๖ การมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วน	๑. ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการให้เกิดวัดสีขาว ๒. เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ๓. เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนทั่วไป
หมวดที่ ๗ ระยะเวลา การประเมินผล	กำหนดให้มีรอบการประเมินและทบทวนอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เพื่อเป็นกุศโลบายในการรักษามาตรฐานให้คงไว้ หากผ่านการประเมิน ๓ ครั้งติดต่อกัน สมควรได้รับการยกย่องเป็นวัดต้นแบบให้วัดอื่นหรือชุมชนอื่นมาศึกษาเป็นแนวทางปฏิบัติ ในกรณีวัดที่ได้รับป้ายวัดสีขาวแล้วต่อมาได้กระทำการฝ่าฝืนพระธรรมวินัย คำสั่งสอน มีการทุจริตหรือพระภิกษุสามเณรภายในวัดกระทำผิดกฎหมาย หรือฝ่าฝืนพระธรรมวินัย ให้คณะกรรมการยกเลิกการเป็นวัดสีขาวของวัดนั้น ทั้งนี้

หมวดการประเมิน	รายละเอียด
	ให้คณะกรรมการทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงและมีความเห็นโดยเสียงข้างมากในการประชุมเพื่อยกเลิกการเป็นวัดสีขาวและถอดป้ายวัดสีขาวออกจากวัดนั้น

๑.๑.๔ ป้ายสัญลักษณ์และประกาศเกียรติคุณวัดสีขาว

๑.๑.๔.๑ รูปแบบป้ายวัดสีขาว

- ตัวอย่าง -

ยาว ๒ เมตร

กว้าง ๑.๕๐ เมตร

๑.๑.๔.๒ รูปแบบประกาศเกียรติคุณวัดสีขาว

- ตัวอย่าง -

ประกาศเกียรติคุณ

คณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

มอบไว้เพื่อแสดงว่า

วัด.....

แขวง/ตำบล .....เขต/อำเภอ .....จังหวัด .....

เป็นวัดสีขาว

โดยได้รับการพิจารณารับรองจากองค์กรที่เกี่ยวข้องว่า

เป็นวัดแห่งคุณงามความดี และเป็นที่ศรัทธาของสาธุชนอย่างแท้จริง

ให้ไว้ ณ วันที่ ..... พ.ศ. ๒๕๖๖

(พระ.....)
เจ้าคณะภาค .....

(.....)
ประธานคณะกรรมาธิการการศาสนา
คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม
วุฒิสภา

(.....)
ผู้อำนวยการ
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๒. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendations)

๒.๑ การบูรณาการการขับเคลื่อนโครงการวัดสีขาว

มีความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ราชการ ประชาชน และภาคีเครือข่ายในพื้นที่หรือผู้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ

๒.๑.๑ การคัดกรองผู้เข้ารับการบรรพชาอุปสมบท (<u>กระบวนการต้นน้ำ</u>)

๒.๑.๑.๑ การยกระดับพระภิกษุ สามเณรทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา ซึ่งเปรียบเทียบข้อมูลพระภิกษุสามเณร ๕ ปี ย้อนหลัง (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) ดังนี้

พ.ศ.	จำนวนพระภิกษุ (รูป)	จำนวนสามเณร (รูป)	จำนวนรวม (รูป)
๒๕๖๐	๒๘๒,๕๗๑	๔๗,๗๓๖	๓๓๐,๓๐๗
๒๕๖๑	๒๘๑,๒๕๑	๔๔,๖๗๔	๓๒๕,๙๒๕
๒๕๖๒	๒๑๕,๘๗๑	๓๖,๙๘๐	๒๕๒,๘๕๑
๒๕๖๓	๒๐๕,๕๓๙	๓๔,๐๔๐	๒๓๙,๕๗๙
๒๕๖๔	๒๐๗,๘๗๕	๓๓,๔๙๓	๒๔๑,๓๖๘

ที่มา : กลุ่มกิจการคณะสงฆ์ สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

จากตารางแสดงให้เห็นได้ว่า ปัจจุบันจำนวนพระภิกษุสามเณรมีแนวโน้มลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้โรงเรียนพระปริยัติธรรมประสบปัญหาไม่มีผู้ปกครองส่งบุตรเข้าเรียนทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยให้เหตุผลว่า ผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐให้ส่งบุตรเข้าเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐเท่านั้น หากส่งบุตรเข้าเรียนในชั้นการศึกษาดังกล่าวในสถานศึกษาอื่นที่ไม่ใช่ของรัฐ ผู้ปกครองจะมีความผิดกฎหมายไม่ปฏิบัติตามกฎหมายการศึกษาภาคบังคับเก้าปี และการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และเหตุผลอีกประการหนึ่งหากผู้ปกครองไม่ส่งบุตรเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐ เมื่อจำนวนนักเรียนลดลงรัฐก็จะยุบเลิกโรงเรียนบุตรหลานของท่านต้องเดินทางไปเรียนที่อื่น ทำให้ผู้ปกครองมีภาระต้องรับส่งนักเรียนเพิ่มขึ้น จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาจึงมีข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา ดังนี้

๑) เจ้าคณะปกครองสงฆ์ ทุกระดับต้องควบคุมดูแลให้พระภิกษุสามเณรที่เข้ามาบวชได้ศึกษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา

๒) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ต้องดำเนินการดังนี้

- จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับกระทรวงศึกษาธิการในการสร้างศาสนทายาทและเพิ่มจำนวนพระภิกษุสามเณร ผ่านการขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งศาสนทายาท

- ประสานการปฏิบัติ สร้างความเข้าใจและทำข้อตกลงกับกระทรวงศึกษาธิการให้สถานศึกษาที่จัดโดยองค์กรทางพระพุทธศาสนา หรือโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกำกับดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผ่านกระบวนการบวชเรียน
- ร่วมมือกับคณะสงฆ์ วางระบบและกำหนดแนวทางในการรณรงค์ให้ผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
- เป็นเจ้าภาพหลักในการขับเคลื่อนโครงการบรรพชาสามเณรฤดูร้อนอย่างจริงจังต่อเนื่องและครอบคลุมทุกพื้นที่ทุกภูมิภาคของประเทศ และขับเคลื่อนโครงการบรรพชาอุปสมบทในวาระและโอกาสสำคัญ

๒.๑.๑.๒ การดำเนินการก่อนบรรพชาอุปสมบท

เจ้าอาวาสหรือพระอุปัชฌาย์ต้องให้ความสำคัญและดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอรับการบรรพชาอุปสมบทอย่างจริงจังรวดเร็วก่อนดำเนินการบรรพชาอุปสมบท จึงให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม ดังนี้

- จัดตั้งศูนย์ข้อมูลและเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการตรวจสอบประวัติผู้เข้ารับการบรรพชาอุปสมบท
- จัดทำฐานข้อมูลพระภิกษุสามเณร โดยเชื่อมโยงข้อมูลกับกระทรวงมหาดไทย และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
- จัดตั้งศูนย์ข้อมูลสารสนเทศพระภิกษุสามเณรให้มีความทันสมัยมากขึ้น โดยการจัดทำระบบฐานข้อมูล (Database) พระภิกษุสามเณรทั่วประเทศและกำหนดให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นศูนย์ข้อมูลสารสนเทศพระภิกษุสามเณร (Big Data) ให้บริการเชิงสาธารณะในการตรวจสอบประวัติพระภิกษุ ผ่านช่องทางที่หลากหลายและรวดเร็ว
- กำหนดหลักเกณฑ์ผู้เข้ารับการบรรพชาอุปสมบท ซึ่งจะต้องผ่านการตรวจสอบและคัดกรอง เพื่อให้เข้ามาเป็นพระภิกษุสามเณรที่ดี

๒.๑.๑.๓ การจัดทำหนังสือสุทธิของพระภิกษุ

- กำหนดให้หนังสือสุทธิพระภิกษุมีวันหมดอายุ
- ให้ผู้ออกหนังสือสุทธิ (พระอุปัชฌาย์) ลงลายชื่อและกรอกข้อมูลด้วยลายมือตนเอง
- เมื่อพระภิกษุรูปใดพ้นจากความเป็นพระภิกษุแล้ว ต้องยึดหรือทำสัญลักษณ์ไว้ที่หนังสือสุทธิ เพื่อให้สามารถตรวจสอบและป้องกันการนำไปใช้แอบอ้าง หรือสวมรอย
- จัดทำฐานข้อมูลหนังสือสุทธิพระภิกษุและเชื่อมโยงข้อมูลกับกรมการปกครอง เพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบข้อมูลตัวบุคคลอีกทางหนึ่งด้วย
- จัดทำระบบฐานข้อมูล (Database) พระภิกษุสามเณรทั่วประเทศ

๒.๑.๑.๔ การเตรียมตัวก่อนการบรรพชาอุปสมบท

ผู้ประสงค์บรรพชาอุปสมบทต้องศึกษาเรียนรู้หลักพระธรรมวินัยเบื้องต้น และฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานขั้นพื้นฐาน และอาจจำเป็นต้องผ่านกระบวนการทดสอบระยะสั้นก่อนบรรพชาอุปสมบท เพื่อให้เรียนรู้การดำรงตนเป็นภิกษุเบื้องต้น กำหนดระยะเวลา ๑ เดือน

๒.๑.๒ การบริหารจัดการภายในวัด (กระบวนการกลางน้ำ)

การบริหารจัดการภายในวัด เป็นการพิจารณามุ่งเน้นถึงการจัดการกับปัญหาในการบริหารจัดการวัดเป็นสำคัญ

๒.๑.๒.๑ การแก้ไขปัญหาและป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมภายในวัด

คณะอนุกรรมาธิการมีข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาและป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมภายในวัด ตามหลัก “บวร” จำแนกรายประเด็นได้ดังนี้

ก. สังคมรอบวัด : ประชาชนหรือชุมชนที่อยู่รอบวัดจะต้องมีความตระหนักและสำนึกในบทบาทหน้าที่และร่วมมือกันกับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมเฝ้าระวังและตรวจสอบการดำเนินงานของวัด

ข. พระภิกษุสามเณร : พระภิกษุสามเณรก็ถือว่าเป็นกำลังสำคัญในการจรรโลงพระพุทธศาสนา จึงต้องมีการคัดกรองให้ดีก่อนบวช และเมื่อผ่านการบวชมาแล้วก็จำเป็นต้องหมั่นเสริมสร้างให้ท่านเป็นพระภิกษุสามเณรที่ดี ทั้งการศึกษาพระธรรมวินัยและการศึกษาวิปัสสนากรรมฐาน

ค. พระอุปัชฌาย์ : การทบทวนปรับปรุงและพัฒนากฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๗ พ.ศ. ๒๕๓๖ ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ เพื่อให้มีการนำสู่การปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และกำหนดบทลงโทษ หากละเลยหรือเว้นการปฏิบัติอย่างจริงจัง และอาจต้องกำหนดให้พระภิกษุบวชใหม่ต้องจำพรรษาในวัดที่บรรพชาอุปสมบท

ง. เจ้าอาวาส : ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินการวัดสีขาว

มาตรการควบคุม :

ก) เจ้าอาวาสควรมอบหมายให้รองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสรับผิดชอบในการควบคุมกำกับดูแลพระภิกษุสามเณร โดยจัดทำคำสั่งระบุให้ชัดเจนว่ารองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสรูปใดรับผิดชอบพระภิกษุสามเณรท่านใดบ้าง

ข) เมื่อพบว่าพระภิกษุสามเณรรูปใดกระทำการเข้าข่ายความผิดทางอาญาหรือพระธรรมวินัย หรือมีพฤติการณ์ที่ไม่เหมาะสมอาจก่อให้เกิดความเสียหายต้องรีบดำเนินการแก้ไขตามหน้าที่และอำนาจทันทีและทันต่อเหตุการณ์แล้วรายงานให้เจ้าอาวาสทราบ

ค) รองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสที่ละเลยไม่ดำเนินการตามข้อ ข) เจ้าอาวาสต้องพิจารณาความบกพร่องของรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรที่กระทำการเข้าข่ายความผิดทางอาญาหรือพระธรรมวินัยหรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมดังกล่าว

มาตรการเสริมสร้าง: เจ้าอาวาสต้องดำเนินการจัดให้มีการคัดเลือกพระภิกษุสามเณร ผู้มีความเคร่งครัดในพระธรรมวินัยดีเด่น โดยประกาศยกย่องและมอบรางวัลเชิดชูเกียรติให้ปรากฏเป็นประจำทุกปีเป็นตัวอย่างที่ดีแก่พระภิกษุสามเณรในวัดนั้น

ก. เจ้าคณะปกครองสงฆ์

- เคร่งครัดให้พระภิกษุสามเณรในบังคับบัญชาปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัย
- อาจใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัดในเขตปกครองลักษณะ ๑ ตำบล ๕ วัด โดยให้วัดในตำบลนั้นอย่างน้อย ๕ วัด ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นวัดพี่วัดน้องช่วยกันดูแลซึ่งกันและกัน
- ควรมีนโยบายให้พระสังฆาธิการในสังกัดมีหน้าที่ที่ชัดเจน อาทิ พระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสใหม่จะต้องเข้ารับการอบรม เพื่อเพิ่มความรู้ในหน้าที่เจ้าอาวาสเกี่ยวกับพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับ คำสั่ง มติประกาศคณะสงฆ์ หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

ข. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีบุคลากรไม่สอดคล้องกับปริมาณงานหรือภารกิจ จึงต้องบริหารจัดการตามกรอบอัตรากำลังเท่าที่มีอยู่ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- เพิ่มความเข้มข้นในการประชาสัมพันธ์เชิงรุก
- กรณีปรากฏเหตุขึ้น ไม่ว่าจะเป็นที่ประชาชนชี้เบาะแสหรือปรากฏเป็นข่าวตามสื่อต่าง ๆ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ต้องรีบเข้าไปตรวจสอบข้อเท็จจริงในทันที
- ควรแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน
- ออกระเบียบจัดตั้งอาสาสมัครพระพุทธศาสนา (อพศ.) เพื่อช่วยเหลืองานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด

๒.๑.๒.๒ การบริหารกิจการคณะสงฆ์

พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นต้องปฏิบัติภารกิจการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ รวมทั้งการบริหารงานแบบธรรมาภิบาล (Good Governance) โปร่งใส ตรวจสอบได้

๒.๑.๒.๓ การปกครองคณะสงฆ์

ก. การดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการฝ่ายปกครองระดับเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ควรมีวาระการดำรงตำแหน่ง ๔ ปี

ข. กรณีที่พระภิกษุมีการละเมิดพระธรรมวินัยแล้วลาสิกขา รวมทั้งพระภิกษุที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด จัดทำฐานข้อมูลการละเมิดพระธรรมวินัยเพื่อเป็นข้อมูลให้แก่พระอุปัชฌาย์ในการตรวจสอบประวัติผู้ขอรับการอุปสมบท เพื่อมิให้ผู้ที่ต้องโทษทางพระธรรมวินัยร้ายแรงกลับมาอุปสมบทได้อีก

ค. กรณีพระภิกษุในสังกัดมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม และไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำ เจ้าอาวาสมีหน้าที่และอำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ กล่าวคือ ต้องปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

๒.๑.๒.๔ การแต่งตั้งตำแหน่งภายในวัด

ก. การแต่งตั้งเจ้าอาวาส

- กำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกพระภิกษุผู้ที่สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส โดยการคำนึงถึงพระภิกษุที่อยู่ในวัดนั้น
- กำหนดให้พระสังฆาธิการที่มีการกระทำความผิดและถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งต้องพ้นไปจากวัดแห่งนั้น

ข. การแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส

จะต้องแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสอย่างน้อยตำแหน่งละหนึ่งรูป เมื่อเจ้าอาวาสพ้นจากตำแหน่งไม่ว่าด้วยเหตุใดจะสามารถปฏิบัติหน้าที่แทนเจ้าอาวาสได้ทันที

ค. การแต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาส

กำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกพระภิกษุผู้ที่สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นรักษาการแทนเจ้าอาวาส โดยจะต้องพิจารณาจากพระภิกษุที่อยู่ในวัด และเป็นผู้ที่พระภิกษุในวัด ลูกศิษย์ และชาวบ้านมีความคุ้นเคยและเป็นที่ยอมรับ

ง. การตรวจสอบการพ้นจากตำแหน่งไวยาวัจกร

การแต่งตั้งไวยาวัจกรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นหนังสือ

๒.๑.๒.๕ การเตรียมความพร้อมเข้าสู่ตำแหน่งเจ้าคณะปกครองสงฆ์

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดให้มีหลักสูตรการอบรมการเตรียมความพร้อมพระสังฆาธิการ เพื่อพัฒนาพระภิกษุที่จะเป็นพระสังฆาธิการในอนาคต
- พระสังฆาธิการควรได้รับการอบรมทบทวนเรื่องที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจทุกระยะ ๕ ปี ในแต่ละตำแหน่ง และควรมุ่งเน้นการฝึกสมาธิกรรมฐาน เพื่อให้พระสังฆาธิการทุกรูปมีความรู้และนำพาประชาชนฝึกปฏิบัติกรรมฐานได้

๒.๑.๒.๖ การบริหารจัดการเงินของวัด

เงินบริจาคสามารถแบ่งได้เป็น ๒ ส่วน คือ เงินบริจาคให้แก่วัด อาทิ เงินจากตู้รับบริจาค เงินที่ได้รับจากการถวายกฐินและผ้าป่า และเงินที่เป็นส่วนของพระภิกษุ อาทิ เงินนิตยภัต และเงินที่ได้รับจากกิจนิมนต์

- กำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารทรัพย์สินของวัด โดยเฉพาะการตรวจนับเงินบริจาคจะต้องมีคณะกรรมการที่มีความน่าเชื่อถือ
- จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายประจำวันของวัด ทั้งมีการรายงานหรือประกาศประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบทุกเดือน
- นำระบบการตรวจสอบบัญชีของบริษัทเอกชนมาปรับประยุกต์ใช้กับวัด
- มีการถวายความรู้หรือกำหนดเป็นหัวข้อหลักในหลักสูตรอบรมแก่เจ้าอาวาส

๒.๑.๒.๗ การก่อสร้างหรือนำเอาลัทธิหรือสัญลักษณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเข้ามาในวัด

- เสนอมหาเถรสมาคมออกระเบียบการปฏิบัติ ให้มีความชัดเจน โดยกำหนดโทษตามหลักการปกครองสงฆ์แก่เจ้าอาวาสหากมีการฝ่าฝืน
- เจ้าคณะปกครองแต่ละระดับชั้นภายในเขตปกครองแต่ละเขตควรเข้มงวดกวดขัน ในการควบคุม ดูแล การก่อสร้าง หรือสร้างรูปปั้นต่าง ๆ ที่ไม่ทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อพระพุทธศาสนาและไม่เป็นการมอมเมาประชาชนให้หลงไปในสิ่งที่ไม่ใช่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

๒.๑.๒.๘ การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด

- แก้ไขปัญหาการแสวงหาผลประโยชน์ในวัดโดยมิชอบ โดยจะต้องมีมาตรการในการกำกับดูแลการประกอบกิจกรรมที่เป็นเชิงพาณิชย์ภายในวัดอย่างมีประสิทธิภาพ
- แก้ไขปัญหาการเช่าศาสนสถานของวัด เพื่อมิให้ชาวต่างด้าวเช่าหรือเช่าช่วงพื้นที่วัด โดยการแก้ไขปรับปรุงกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

๒.๑.๒.๙ การควบคุมกำกับดูแลวัด

- กำหนดให้วัดทุกแห่งออกระเบียบหรือคำสั่งบังคับใช้ภายในวัด เพื่อเป็นการกำกับ ดูแล ควบคุม ทั้งสร้างความเป็นมาตรฐานการบริหารจัดการวัดให้พระภิกษุสามเณรปฏิบัติตามพระธรรมวินัยหรือกฎเกณฑ์ตามประเพณีนิยม
- กำหนดให้มีระเบียบและกฎของวัดในการห้ามดื่มสุราและสูบบุหรี่ภายในวัด รวมทั้งมีการตรวจปัสสาวะหาสารเสพติดบุคคลภายในวัดทุกเดือน
- คณะสงฆ์ต้องควบคุมดูแลมิให้วัดมีกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมาย อาทิ การจัดงานศพต้องไม่มีการเล่นการพนัน และดื่มสุรา
- เจ้าอาวาสจะต้องมีคุณสมบัติและปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

๒.๑.๒.๑๐ การพัฒนาด้านกายภาพ

- การปรับปรุงสถานที่และสภาพแวดล้อมภายในวัดให้มีความสะอาด สว่าง สงบ และร่มรื่น
- การแบ่งเขตการจัดการและการพัฒนาพื้นที่ภายในวัดให้ชัดเจน ได้แก่ เขตพุทธาวาส เป็นพื้นที่สำหรับใช้ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เขตสังฆาวาส เป็นบริเวณพื้นที่ส่วนหนึ่งของวัดที่กำหนดไว้ให้เป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุ
- การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเข้าวัดมากขึ้น

๒.๑.๓ การส่งเสริมเพื่อพัฒนาวัด (กระบวนการปลายน้ำ)

๒.๑.๓.๑ การพัฒนาวัดให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณะ โดยการจัดประกวดวัดสีขาว

๒.๑.๓.๒ การพิจารณาใช้กลไกอาสาสมัครพระพุทธศาสนา (อพศ.) และศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์

ก. จัดตั้งอาสาสมัครพระพุทธศาสนา (อพศ.)

ข. จัดตั้งศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์

ค. จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติดและอบายมุข เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้อาศัยอยู่ในวัดยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุข

ง. ประสานความร่วมมือจากพระภิกษุ สามเณร และฆราวาส ช่วยกันดูแล สอดส่อง และรายงานเจ้าอาวาส เมื่อพบสิ่งผิดปกติ พร้อมทั้งจัดทำระเบียบของวัดและประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจน

จ. การสื่อสารสาธารณะหรือการส่งต่อข่าวสารด้านศาสนา เฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณร

ฉ. การเสริมสร้างศักยภาพ หรือสมรรถนะทางด้านการบริหารจัดการวัด และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ช. การเฝ้าระวังและตรวจสอบการดำเนินงานของวัด ด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน เครือข่ายภาคีต่าง ๆ ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและตรวจสอบการดำเนินงานของวัด

ซ. การกำกับ/ตรวจสอบบุคคลเข้าออกวัด ด้วยการประสานเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ช่วยตรวจตราวัดเป็นประจำ หรือมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย (รปภ.) ตรวจสอบบุคคลที่เข้ามาในวัด และวัดต้องกำหนด เปิด-ปิดประตูวัดเป็นเวลา

ฌ. การส่งเสริมการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

- ส่งเสริมให้คนเข้าวัดทำบุญและบวชเรียนในพระพุทธศาสนามากขึ้น
- ส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน ประชาชน ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยมีวัดเป็นจุดศูนย์กลาง
- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างวัด โรงเรียน ชุมชน และประชาชนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

๒.๑.๓.๓ การดำเนินการวัดสีขาวให้เกิดความยั่งยืน

กำหนดให้มีโครงการวัดสีขาวเป็นกิจกรรมสำคัญในการปฏิบัติภายใต้แผน ยุทธศาสตร์ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๓.๔ น้อมนำแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักคิด “บวร” อันเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ ๙) มาขยายผลการปฏิบัติการดำเนินการวัดสีขาว

หลักการ	ความหมาย	การยกระดับการดำเนินการ
“บ”	สถาบันครอบครัว เป็นหน่วยเล็กสุดของโครงสร้างทางสังคม	ยกระดับสถาบันครอบครัว ต่อยอดสู่สถาบันทางสังคมในระดับพื้นที่ หรือ “ชุมชน” อันประกอบไปด้วยประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในชุมชน รวมถึงกลไกต่าง ๆ ในสังคม และภาคประชาชนหรือประชาสังคม

หลักการ	ความหมาย	การยกระดับการดำเนินการ
“ว”	สถาบันศาสนาที่เป็นศูนย์กลาง หรือที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ของประชาชน ให้ประพฤติ ตามธรรมนองคลองธรรม	ยกระดับสถาบันศาสนาไม่จำกัดเฉพาะ “วัด” ในระดับพื้นที่ แต่รวมถึงกลไก ที่มีความสัมพันธ์และโครงสร้างในเชิงศาสนา ทั้งมหาเถรสมาคม องค์กรปกครองคณะสงฆ์ และการคณะสงฆ์ในทุกระดับ
“ร”	สถาบันการศึกษาที่ให้ความรู้ แก่เด็ก และเยาวชน ตลอดจน ประชาชนในสังคม อย่างมีแบบแผน	ยกระดับสถาบันการศึกษา ไม่จำกัดเฉพาะ “โรงเรียน” แต่หมายความรวมถึง หน่วยงาน “รัฐ” หรือ “ราชการ” ในทุกภาคส่วน และทุกระดับที่มีบทบาทและที่เกี่ยวข้องกับ การดำเนินงาน

หมายเหตุ : การวิเคราะห์เพื่อยกระดับการดำเนินการตามหลักคิด “บวร” ยึดเจตนารมณ์และหลักการสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน บนแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แสดงความสัมพันธ์ของการน้อมนำหลักคิด “บวร” มายกระดับและเสริมพลังการสร้างการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกต่อสังคมในการดำเนินการวัดสีขาวอย่างยั่งยืน รวมทั้งต่อยอด ถอดบทเรียนความสำเร็จในการปฏิบัติ เพื่อขยายผล และปรับประยุกต์สู่การดำเนินการอื่นให้ครอบคลุมในทุกศาสนา โดยกำหนดให้กรมการศาสนาเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานกับผู้นำศาสนาของทุกศาสนาเพื่อให้มีโครงการศาสนสถานสีขาวเกิดขึ้น

๓. ข้อเสนอแนะการปรับปรุงกฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง (Legislation Recommendations)

๓.๑ การป้องกันมิให้พระภิกษุประพฤติและปฏิบัติตนละเมิดพระธรรมวินัยอย่างร้ายแรงถึงขั้นอาบัติปาราชิก โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้แก่ มาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ และร่างมาตราใหม่ ได้แก่ มาตรา ๔๔ จัตวา และมาตรา ๔๔ เบญจ

มาตรา	เหตุผล
มาตรา ๔๓ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๕ จัตวา วรรคสอง มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ วรรคสาม หรือมาตรา ๒๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน<u>หนึ่งสาม</u>ปี <u>หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ</u>	กรณีภิกษุทำผิดพระธรรมวินัยถึงต้องสึก แต่ไม่สึกภายใน ๒๔ ชั่วโมง หรือเคยบวช แต่ต้องปาราชิก กลับมาขอบวชใหม่ โดยกล่าวความเท็จหรือปิดบังต่อพระอุปัชฌาย์ พวกเหล่านี้มักมีข่าวอยู่เนือง ๆ มักไปทำความเสื่อมเสียต่อพุทธศาสนา **แต่บทกำหนดโทษเดิม ซึ่งมีมากว่า ๖๐ ปี ค่อนข้างน้อย <u>จึงจำเป็นต้องเพิ่มโทษให้สูงขึ้น</u>**
มาตรา ๔๔ ผู้ใดพ้นจากความเป็นพระภิกษุเพราะต้องปาราชิกมาแล้วไม่ว่าจะมีคำวินิจฉัยตามมาตรา ๒๕ หรือไม่ก็ตาม แต่มารับบรรพชาอุปสมบทใหม่โดยกล่าวความเท็จหรือปิดบังความจริงต่อพระอุปัชฌาย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน<u>หนึ่งสาม</u>ปี <u>หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ</u>	
<u>มาตรา ๔๔ จัตวา พระภิกษุใดกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยโดยการอวดอุตริมนุสธรรม ซึ่งมีในตนหรือไม่มีในตนก็ดี ก่อให้เกิดความเสียหาย แก่พระพุทธศาสนา ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ</u>	ประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นบทบัญญัติทั่วไปไม่ได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้เป็นการเฉพาะ จะมีใกล้เคียง คือ ๑. มาตรา ๓๔๑ การกระทำผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ๒. มาตรา ๓๔๒ (๑) แสดงตนเป็นคนอื่น หรือ (๒) อาศัยความเบาปัญญาของผู้ถูกหลอก ซึ่งเป็นเด็กหรืออาศัยความอ่อนแอแห่งจิตของผู้ถูกหลอก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ๓. มาตรา ๓๔๓ การกระทำผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ต้องระวางโทษจำคุก

มาตรา	เหตุผล
	ไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ การกระทำตามมาตรา ๓๔๓ ต้องด้วยลักษณะตามมาตรา ๓๔๒ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาท ถึงหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท แต่ความเป็นจริงข้อหาดังกล่าวค่อนข้างยากในทางปฏิบัติไม่ค่อยปรากฏว่ามีการดำเนินคดีในกรณีนี้ อาจเป็นเพราะบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไม่ชัดเจน จึงจำเป็นต้องบัญญัติความผิดไว้เป็นการเฉพาะ เพื่อปกป้องคุ้มครองพระภิกษุที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ และเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา
มาตรา ๔๔ เบญจ พระภิกษุใดกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยโดยการเสพเมถุน ก่อให้เกิดความเสียหายแก่พระพุทธศาสนา ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ บุคคลใดยินยอมร่วมเสพเมถุนกับพระภิกษุ ต้องระวางโทษตามวรรคหนึ่งเช่นเดียวกัน	เหตุผลเช่นเดียวกับการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๔ จัตวา กล่าวคือ กรณีเป็นผู้ใหญ่ถ้ายินยอมให้เสพเมถุน ประมวลกฎหมายอาญา ไม่ได้บัญญัติไว้เป็นความผิด แต่กรณีเด็กแม้จะยินยอมหรือไม่ก็ตามมีความผิด จึงควรบัญญัติกรณีนี้ไว้เป็นความผิดและกำหนดโทษให้สูงโดยเทียบเคียงกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๗ ซึ่งบัญญัติไว้ เพื่อคุ้มครองเด็กไม่ให้ถูกกระทำชำเราแม้จะยินยอมหรือไม่ก็ตาม กล่าวคือ มาตรา ๒๗๗ วรรคหนึ่ง กระทำชำเราเด็กอายุไม่เกิน ๑๕ ปี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท ส่วนวรรคสองกระทำชำเราเด็กอายุไม่เกิน ๑๓ ปี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงยี่สิบปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาท ถึงสี่แสนบาท หรือจำคุกตลอดชีวิต ดังนั้น กรณีพระภิกษุเสพเมถุนซึ่งถือเป็นเรื่องร้ายแรง การปกป้องคุ้มครอง

มาตรา	เหตุผล
	พระพุทธศาสนา ปกป้องพระภิกษุที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เป็นการป้องปรามและกำจัดพวกอลัชชี พวกมารศาสนา ควรกำหนดโทษให้สูงเฉกเช่นเดียวกันกับคุ้มครองเด็กนั่นเอง

๓.๒ การล้อเลียนหรือดูหมิ่นศาสนา จากข้อมูลที่ระบุว่า ปัจจุบันพบว่ามีการกระทำที่ล้อเลียนหรือดูหมิ่นศาสนาอยู่บ่อยครั้ง อาทิ กรณีนักศึกษาวาดภาพพระพุทธรูปที่มีลักษณะคล้ายอุลตร้าแมน กรณีที่มีการนำพระพุทธรูปไปประดิษฐานไว้ในห้องน้ำของสถานบันเทิง กรณีการทำขนมอาลัวและขนมเค้กลักษณะคล้ายคลึงกับพิมพ์พระเครื่อง ส่งผลให้เกิดความเสื่อมเสียต่อศาสนาเป็นอย่างมาก จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๐๖

มาตรา	เหตุผล
มาตรา ๒๐๖ ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ แก่วัตถุหรือสถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนาของหมู่ชนใดอันเป็นการล้อเลียน ดูหมิ่น ทำให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญหรือกระทำการอันไม่สมควรอย่างยิ่งต่อวัตถุหรือสถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนาหรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการล้อเลียน ดูหมิ่น ทำให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญ หรือเหยียดหยามศาสนานั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ	ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๐๖ ฐานความผิด อันเป็นการเหยียดหยามศาสนานั้น **ไม่ครอบคลุมการล้อเลียน ดูหมิ่น หรือการกระทำไม่สมควรอย่างยิ่งต่อวัตถุหรือสถานอันเป็นที่เคารพในศาสนา** จึงแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๐๖ **เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาดังกล่าวให้ครบถ้วนมากขึ้น** และเป็นการช่วยให้ประชาชนมีความยับยั้งชั่งใจก่อนที่จะมีการกระทำอันเข้าข่ายความผิดและเป็นการปกป้องคุ้มครองศาสนา รวมทั้งปกป้องความรู้สึกของพระภิกษุ สามเณร อิหม่าม นักพรต นักบวช และประชาชนไม่ว่าในศาสนาใดและเป็นประโยชน์ต่อทุกศาสนาสืบไป

๓.๓ การแต่งกายเลียนแบบพระสงฆ์ นักพรต หรือนักบวช มีบุคคลหรือกลุ่มคนที่แต่งกายเลียนแบบพระสงฆ์ นักพรต หรือนักบวช เพื่อให้บุคคลเข้าใจผิด และส่วนใหญ่เป็นการกระทำโดยมีเจตนาให้ได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์ เห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๐๘ เพื่อเพิ่มบทลงโทษแก่ผู้แต่งกายเลียนแบบพระสงฆ์ นักพรต หรือนักบวช ซึ่งมีการกระทำอันเป็นการหลอกลวงเอาทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดเพื่อตนเองหรือผู้อื่น หรือกระทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อศาสนาได้รับโทษที่สูงขึ้น

มาตรา	เหตุผล
มาตรา ๒๐๘ ผู้ใดแต่งกายหรือใช้เครื่องหมายที่แสดงว่าเป็นพระภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวชในศาสนาใดโดยมิชอบเพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนเป็นบุคคลเช่นว่านั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าการกระทำผิดตามวรรคก่อน เป็นการกระทำเพื่อให้ได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดต่อตนเองหรือผู้อื่น หรือกระทำการใดให้เกิดความเสื่อมเสียต่อศาสนา ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	**เพิ่มบทลงโทษแก่ผู้แต่งกายเลียนแบบพระสงฆ์ นักพรต หรือนักบวช** ซึ่งมีการกระทำอันเป็นการหลอกลวงเอาทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดเพื่อตนเองหรือผู้อื่น หรือกระทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อศาสนาได้รับโทษที่สูงขึ้น เทียบเคียงกับ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๒ (๑) กระทำความผิดฐานฉ้อโกง โดยการแสดงตนเป็นคนอื่น

๓.๔ การเผยแพร่ข่าวสารด้านศาสนาอันเป็นเท็จ (Fake News) โดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา	เหตุผล
มาตรา ๑๔ ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (๑) โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันมิใช่การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา (๒) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัย	แก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐ เนื่องจากยังไม่ครอบคลุมประเด็นปัญหาการเผยแพร่ข่าวสารด้านศาสนาอันเป็นเท็จโดยเฉพาะการเผยแพร่หรือส่งต่อข้อมูลตามมาตรา ๑๔ (๕) “ผู้ใดเผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยรู้อยู่ว่า ...” การที่กฎหมายระบุไว้ว่าจะเป็นความผิดเมื่อ “โดยรู้อยู่ว่า” เท่านั้น ดังนั้น ถ้ามีการอ้างว่าไม่รู้ แต่ทั้งที่ควรจะรู้ หรือมีเหตุอันควรสงสัยก็จะไม่ผิด ทำให้ในทางปฏิบัติ

มาตรา	เหตุผล
ของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน (๓) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา (๔) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ ที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ (๕) เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยรู้อยู่แล้ว***หรือควรจะรู้***ว่าเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง (๑) มิได้กระทำต่อประชาชน แต่เป็นการกระทำต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ผู้กระทำ ผู้เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และให้เป็นความผิดอันยอมความได้	เป็นไปได้ยากที่จะดำเนินคดีอาญากับผู้เผยแพร่หรือส่งต่อข้อมูล ซึ่งมักอ้างว่าไม่รู้และอาจตกเป็นเครื่องมือของผู้ไม่หวังดีในการสร้างความแตกแยกแตกสามัคคีได้ง่าย ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องปรามก่อนการเผยแพร่หรือส่งต่อ **จึงแก้ไขเพิ่มเติมความในมาตรา ๑๔ (๕) ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน**

๓.๕ การจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนสำหรับพระภิกษุสามเณร เนื่องจากเกิดปัญหาในทางปฏิบัติทำให้หน่วยราชการไม่สามารถทราบและตรวจสอบข้อมูลของพระภิกษุสามเณรได้ อีกทั้งกฎหมายไม่ได้กำหนดให้พระภิกษุสามเณรต้องทำบัตรประจำตัวประชาชน เนื่องจากเกรงจะเป็นการสร้างภาระให้แก่พระภิกษุสามเณร จึงควรกำหนดให้พระภิกษุสามเณรมีหลักฐานแสดงตัวบุคคล โดยมีแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงกำหนดยกเว้นไม่ต้องทำบัตรประจำตัวประชาชน ๒๕๔๘

ข้อ	เหตุผล
ข้อ ๒ บุคคลดังต่อไปนี้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน (๑) สมเด็จพระบรมราชินี (๒) พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นพระองค์เจ้าขึ้นไป (๓) พระภิกษุ ~~สามเณร~~ ซึ่งมีสมณศักดิ์พระราชาคณะชั้นธรรม – พระราชาคณะชั้นสมเด็จพระราชาคณะ นักพรตและนักบวช (๔) ผู้มีกายพิการเดินไม่ได้ หรือเป็นใบ้ หรือตาบอดทั้งสองข้าง หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ (๕) ผู้อยู่ในที่คุมขังโดยชอบด้วยกฎหมาย (๖) บุคคลซึ่งกำลังศึกษาวิชาณ ต่างประเทศ และไม่สามารถยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวประชาชนได้	๑. ผ่านมามีบุคคลหลบหนีคดี หรือต้องอาบัติปาราชิก หรือพวกต่างด้าวปกปิดข้อมูลบุคคลมาบวชแล้วแสวงหาผลประโยชน์และกระทำผิดอาญาอย่างต่อเนื่อง กระทบต่อความเลื่อมใสศรัทธาของศาสนิกชนอย่างยิ่ง ทั้งนี้ ในอดีตการตรวจสอบความเป็นพระภิกษุจะอาศัยจากหนังสือสุทธิ ก็ตรวจสอบได้ยาก เพราะปลอมได้ง่าย อีกทั้งไม่มีฐานข้อมูลเหมือนบัตรประจำตัวประชาชน ซึ่งมีเลขประจำตัว ๑๓ หลัก เนื่องจากมีกฎกระทรวงกำหนดยกเว้นไม่ต้องทำบัตรประจำตัว ๒๕๔๘ ข้อ ๒ (๓) ยกเว้นให้ภิกษุสามเณรฯ ได้รับการยกเว้น ไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน **เป็นเหตุให้ไม่สามารถตรวจสอบลักษณะบุคคลความเป็นพระภิกษุสามเณรได้ จึงจำเป็นต้องแก้ไขกฎกระทรวงดังกล่าวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน** โดยให้ยกเว้นเฉพาะพระภิกษุซึ่งมีสมณศักดิ์พระราชาคณะชั้นธรรม – พระราชาคณะชั้นสมเด็จพระราชาคณะ ๒. พระราชาคณะชั้นธรรม เป็นสมณศักดิ์พระราชาคณะอาวุโสที่จะเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะเป็นชั้นหิรัญบัตร (รองสมเด็จ) และเป็นพระราชาคณะชั้นสุพรรณบัตร (สมเด็จพระราชาคณะ) ซึ่งเป็นพระราชาคณะที่มีอายุกาลพรรษามาก เป็นที่ยอมรับเลื่อมใสศรัทธาต่อสาธุชนโดยทั่วไป จึงสมควรได้รับการยกเว้น

๓.๖ การจัดประโยชน์ศาสนสมบัติของวัด โดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด พ.ศ. ๒๕๖๔

ข้อ	เหตุผล
ข้อ ๕ การให้เช่าที่วัดที่กันไว้สำหรับเป็นที่จัดประโยชน์ ที่ธรณีสงฆ์ ที่กัลปนา หรือสิ่งปลูกสร้างให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้ง ทำทะเบียนทรัพย์สินที่จัดประโยชน์ ทะเบียนผู้เช่าหรือผู้อาศัยไว้ให้ถูกต้อง และให้วัดเก็บรักษาทะเบียนและหนังสือสัญญาเช่าไว้เป็นหลักฐาน หรือจะฝากไว้กับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติสำหรับวัดในเขตกรุงเทพมหานคร หรือสำนักงาพระพุทธศาสนาจังหวัดสำหรับวัดในเขตจังหวัดอื่นก็ได้ การให้เช่าตามวรรคหนึ่ง ต้องระบุวัตถุประสงค์ของการเช่าให้ชัดเจน และกำหนดอัตราเช่าอย่างเป็นธรรม เหมาะสม รวมทั้งมิให้ชาวต่างชาติเช่าหรือเช่าช่วงต่อกัน ทั้งนี้ หากมีกำหนดระยะเวลาเกินสามปี จะกระทำได้ต่อเมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นชอบ และได้รับอนุมัติจากมหาเถรสมาคม แต่ไม่เกินระยะเวลา ๓๐ ปี	**ป้องกันมิให้มีการประกอบธุรกิจเชิงพาณิชย์ อย่างไม่เป็นธรรม หรือเอารัดเอาเปรียบผู้ที่เข้าไปทำบุญในวัด** โดยจะต้องมีการกำหนดอัตรา ค่าเช่าอย่างเป็นธรรม เหมาะสม และมิให้ชาวต่างชาติเช่า หรือเช่าช่วงศาสนสมบัติของวัดต่อกัน ตลอดจนไม่ให้สิทธิการเช่าเป็นระยะเวลานานเกินสมควร

๓.๗ การสอบอธิกรณ์ให้เสร็จสิ้นถึงแม้ผู้ถูกสอบอธิกรณ์จะพ้นจากความเป็นพระภิกษุ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม

ข้อ	เหตุผล
ข้อ ๓๕ ก่อนพิจารณาหรือในระหว่างพิจารณา ถ้าปรากฏว่า (๑) เรื่องที่นำมาฟ้องนั้น ได้มีการฟ้องร้องกันในศาลฝ่ายอาณาจักรให้รอการพิจารณาเรื่องนั้นไว้ก่อน (๒) จำเลยเป็นบ้าคลั่ง เป็นผู้เพ้อไม่รู้สึกตัว กระสับกระส่ายเพราะเวทนากล้า ถึงไม่มี	การตั้งสอบอธิกรณ์ให้เสร็จสิ้นถึงแม้จะพ้นจากความเป็นพระภิกษุแล้วก็ตาม เพื่อพิจารณากำหนดโทษทางพระธรรมวินัยให้ปรากฏเป็นประวัติของบุคคลนั้น เพื่อมิให้ผู้กระทำผิดทางพระธรรมวินัยร้ายแรงกลับไปอุปสมบทได้อีก

ข้อ	เหตุผล
สติสัมปชัญญะ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ให้รอการพิจารณาไว้ก่อนจนกว่าจำเลยจะหายเป็นปกติ (๓) จำเลยถึงมรณภาพ ให้เรื่องเป็นอันถึงที่สุด (๔) จำเลยพ้นจากความเป็นพระภิกษุหรือลาสิกขาแล้วก็ตามให้ยุติการพิจารณา เว้นแต่ในกรณีความผิดครุกาบัติ (๕) โจทก์ขอถอนฟ้องทั้งหมดหรือเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ให้ยุติการพิจารณาตามคำขอถอนของโจทก์ เว้นแต่ในกรณีความผิดครุกาบัติ หรือในกรณีที่จำเลยคัดค้านการขอถอนคำฟ้องนั้น (๖) โจทก์ไม่มาดำเนินการที่คณะผู้พิจารณาชั้นต้นนัดหมายไว้ ให้ยุติการพิจารณา เว้นแต่โจทก์จะได้ชี้แจงเหตุผลขัดข้องเป็นหนังสือภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่สั่งยุติการพิจารณา (๗) โจทก์ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามความในข้อ ๔ (๔) ถึงมรณภาพก็ดีหรือโจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายถึงมรณภาพหรือตาย โดยไม่มีผู้จัดการแทนตามความในข้อ ๔ (๕) ก็ดี ให้นำความในข้อ ๒๐ (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณียุติการพิจารณาตาม (๕) และ (๖) ไม่ตัดสิทธิของโจทก์อื่นที่จะฟ้องในเรื่องนั้น และไม่ตัดสิทธิของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นที่จะดำเนินการพิจารณาเรื่องนั้นต่อไปตามที่เห็นสมควร	
ข้อ ๔๔ ในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์ ถ้าปรากฏว่า (๑) จำเลยถึงมรณภาพ ให้ยุติการพิจารณา (๒) จำเลยพ้นจากความเป็นพระภิกษุหรือลาสิกขาแล้วก็ตามให้ยุติการพิจารณา เว้นแต่ในกรณีความผิดครุกาบัติ	การตั้งสอบอธิกรณ์ให้เสร็จสิ้นถึงแม้จะพ้นจากความเป็นพระภิกษุแล้วก็ตาม เพื่อพิจารณากำหนดโทษทางพระธรรมวินัยให้ปรากฏเป็นประวัติของบุคคลนั้น เพื่อมิให้ผู้กระทำผิดทางพระธรรมวินัยร้ายแรงกลับไปอุปสมบทได้อีก

๓.๘ ปัญหาการตรวจสอบการพ้นจากตำแหน่งไวยาวัจกร โดยแก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร

ข้อ	เหตุผล
ข้อ ๗ ในการแต่งตั้งไวยาวัจกรของวัดใด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดนั้นปรึกษาสงฆ์ในวัดพิจารณาคัดเลือกคฤหัสถ์ผู้มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ เมื่อมีมติเห็นชอบในคฤหัสถ์ผู้ใด ก็ให้เจ้าอาวาสแต่งตั้งคฤหัสถ์ผู้นั้นเป็นไวยาวัจกร โดยอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ <u>และมอบหมายหน้าที่การงานเป็นหนังสือ พร้อมระบุวันรับตำแหน่งหรือการพ้นจากตำแหน่งตามข้อ ๘</u> ในการแต่งตั้งไวยาวัจกรตามความในวรรคต้น เพื่อความเหมาะสมจะแต่งตั้งไวยาวัจกรคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ ในกรณีที่มีไวยาวัจกรหลายคน ให้เจ้าอาวาสมอบหมายหน้าที่การงานตามข้อ ๔ แก่ไวยาวัจกรแต่ละคนเป็นหนังสือ	กำหนดให้เจ้าอาวาสจัดทำหนังสือมอบหมายหน้าที่การงานให้ไวยาวัจกรเป็นลายลักษณ์อักษร โดยระบุรายละเอียดวันที่ได้รับการแต่งตั้งและเหตุของการพ้นจากการเป็นไวยาวัจกรไว้ในหนังสือ เพื่อไม่ให้อ้างว่ายังไม่พ้นจากความเป็นไวยาวัจกร และกำหนดเรื่องที่มอบหมายให้ปฏิบัติแทนเจ้าอาวาสอย่างชัดเจน เพื่อเป็นหลักฐานป้องกันการแอบอ้างและปฏิเสธความรับผิดชอบ หากไวยาวัจกรไม่กระทำตามคำสั่งหรือละเว้นการทำหน้าที่ก็จะมีความผิดในฐานะเจ้าพนักงานตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕
ข้อ ๑๐ ไวยาวัจกรผู้พ้นจากหน้าที่ตามความในข้อ ๘ (๔) ให้รักษาการในหน้าที่ต่อไปจนกว่า จะมี<u>การแต่งตั้งใหม่</u>เจ้าอาวาสรูปใหม่	ให้ไวยาวัจกรพ้นจากตำแหน่งหน้าที่การงาน เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งภายในวัด

๓.๘ การแก้ไขปัญหาพระภิกษุไม่มีสังกัด โดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๑ (พ.ศ. ๒๕๓๘) ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ

ข้อ	เหตุผล
ข้อ ๓ ในกรณีพระภิกษุรูปใด .....ฯลฯ..... (๒) ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง หรือไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง <u>หรือเข้าไปอยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ใดแล้วไม่รายงานตัวต่อเจ้าคณะปกครองสงฆ์นั้น หรือภายใน ๖ เดือนไม่ย้ายทะเบียนบ้านไปขึ้นกับวัดที่พำนัก</u> ให้พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองวัด	กำหนดให้พระภิกษุที่เข้าไปอยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ใดจะต้องรายงานตัวต่อเจ้าคณะปกครองสงฆ์นั้น และย้ายทะเบียนบ้านไปขึ้นกับวัดที่พำนัก ภายใน ๖ เดือน เพื่อให้เจ้าคณะปกครองสงฆ์ทราบและปกครองดูแลได้อย่างทั่วถึง และหากไม่ปฏิบัติตามจะต้องรับโทษ

ข้อ	เหตุผล
หรือพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ในเขตท้องที่ที่พบพระภิกษุรูปนั้น มีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ .....ฯลฯ.....	

๓.๙ การแก้ไขปัญหาการปลอมแปลงหนังสือสุทธิพระภิกษุ โดยแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบมหาเถรสมาคม กำหนดวิธีปฏิบัติในหน้าที่พระอุปัชฌาย์ พ.ศ. ๒๕๔๖

ข้อ	เหตุผล
ข้อ ๗ หนังสือสุทธิที่พระอุปัชฌาย์ออกให้แก่สัทธิวิหาริกของตน พระอุปัชฌาย์ต้องลงลายมือชื่อและกรอกข้อมูลด้วยลายมือตนเอง เว้นแต่มีเหตุผลจำเป็นอย่างยิ่ง และให้ใช้หนังสือสุทธิ ซึ่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดพิมพ์โดยอนุมัติมหาเถรสมาคม เมื่อพระภิกษุรูปใดลาสิกขาหรือพ้นจากความเป็นภิกษุด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ให้พระสังฆาธิการที่มีอำนาจหน้าที่ให้พระภิกษุลาสิกขาหรือพ้นจากความเป็นพระภิกษุบันทึกเหตุของการลาสิกขาหรือพ้นจากความเป็นพระภิกษุไว้ในหนังสือสุทธิ และยึดหนังสือสุทธิไว้เพื่อรายงานผู้บังคับบัญชาตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด และแจ้งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแห่งชาติแล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป ทั้งนี้ ***ตามแบบ***หนังสือสุทธิให้มีกำหนดอายุ ๘ ปี และเป็นไปตามแบบท้ายระเบียบมหาเถรสมาคมนี้	หนังสือสุทธิเปรียบเสมือนเอกสารประจำตัวของพระภิกษุระบุรายละเอียดของความเป็นพระภิกษุแต่สามารถหาซื้อได้ง่าย ไม่มีเงื่อนไขระยะเวลากำหนดวันหมดอายุ และเป็นการเอื้อต่อการนำไปใช้แอบอ้างหรือเปลี่ยนแปลงรายละเอียดภายในหนังสือสุทธิได้ง่าย เพื่อสวมรอยเป็นพระภิกษุหาผลประโยชน์ในพระพุทธศาสนา ถึงแม้ต่อมาเริ่มมีข้อกำหนดวิธีการซื้อหนังสือสุทธิเข้มงวดมากขึ้น แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบและยืนยันพระภิกษุได้อย่างชัดเจน อีกทั้งเป็นมาตรการป้องกันไม่ให้บุคคลที่เคยพ้นจากความเป็นพระภิกษุ ด้วยเหตุต้องห้ามเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาอีก จะทำให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวมีประสิทธิภาพสูงขึ้น
ข้อ ๘ เมื่อพระอุปัชฌาย์ออกหนังสือสุทธิให้แก่สัทธิวิหาริกผู้ใดแล้วให้บันทึกรายการในหนังสือสุทธิของสัทธิวิหาริกผู้นั้นไว้เป็น	**เพื่อให้มีฐานข้อมูล**หนังสือสุทธิพระภิกษุสามารถตรวจสอบข้อมูลบุคคล

ข้อ	เหตุผล
หลักฐานในทะเบียนสัทธิวิหาริก และให้ส่งรายการทะเบียนสัทธิวิหาริกให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำหรับจัดทำฐานข้อมูลหนังสือสุทธิพระภิกษุ เพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบข้อมูลบุคคล	ป้องกันการสวมรอยเป็นพระภิกษุหาผลประโยชน์ในพระพุทธศาสนา

๔. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ (Other Recommendations)

๔.๑ การปรับรูปแบบการทำงานเชิงรุก (Active)

การแก้ไขปัญหาและจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่กระทบต่อความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อพุทธศาสนา โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีภารกิจเกี่ยวกับงานด้านการศาสนา เฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และกรมการศาสนา ต้องดำเนินการเชิงรุกเข้าไปตรวจสอบข้อเท็จจริงและแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว และบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ตัวอย่างเช่น

๔.๑.๑ ปัญหาการบิณฑบาตที่ไม่เหมาะสม

- จัดโครงการถวายความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดที่มีประสิทธิภาพในรูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์และพื้นที่
- เสนอแนะให้เจ้าคณะปกครองสงฆ์แต่ละระดับจัดทำแผนตรวจการคณะสงฆ์ให้เป็นรูปธรรมและดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
- หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสถานที่นั้น ๆ ที่พระภิกษุออกบิณฑบาตควรมีแนวทางการประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้และทำความเข้าใจกับผู้ประกอบการ หรือพ่อค้าแม่ค้า

๔.๑.๒ ปัญหาความขัดแย้งภายในวัด

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องนำเสนอมหาเถรสมาคมให้กำชับสั่งการให้เจ้าคณะปกครองสงฆ์ที่มีอำนาจหน้าที่แต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาสปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามข้อกำหนดอย่างเคร่งครัด
- ตรวจสอบการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการวัดที่ไม่ยอมพ้นจากหน้าที่หรือยังมีบทบาทในวัด เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งภายในวัด
- ระบุรายละเอียดวันที่ได้รับการแต่งตั้ง และเหตุของการพ้นจากการเป็นคณะกรรมการวัดไว้ในหนังสือแต่งตั้งหรือตราตั้ง
- กำหนดรูปแบบแนวทางให้เจ้าอาวาสจัดทำหนังสือมอบหมายหน้าที่ให้คณะกรรมการวัดเป็นลายลักษณ์อักษร

๔.๑.๓ ปัญหากรณีที่มีกลุ่มบุคคลปฏิบัติงานในหน้าที่ต่าง ๆ ภายในวัด แต่มีพฤติกรรมมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนและเอื้อประโยชน์แก่พวกฟ้อง

- กำหนดข้อห้าม แนวปฏิบัติที่เอื้อต่อพระธรรมวินัย และกระบวนการตรวจสอบให้มีความชัดเจน โปร่งใสตรวจสอบได้
- กำหนดรูปแบบวิธีการของการตรวจการคณะสงฆ์ที่เกี่ยวกับการเงินการบัญชีของวัด
- ทบทวนการรายงานสถานะทางการเงินการบัญชีของวัดจากเดิมรายงานต่อเจ้าคณะปกครองสงฆ์ปีละหนึ่งครั้ง

๔.๑.๔ ปัญหาพระภิกษุสามเณรเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง

- เจ้าอาวาสในฐานะที่มีอำนาจตามมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ จะต้องเรียกพระภิกษุ สามเณร ที่มีพฤติกรรมดังกล่าว มาอบรมและทำบันทึกว่ากล่าวตักเตือนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร
- กรณีมีการชุมนุมทางการเมืองให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด พิจารณาประสานคณะผู้ปกครอง ตั้งกองอำนวยการร่วม (กอ.ร่วม) ณ ที่วัดที่ใกล้เคียงสถานที่ชุมนุมที่สุด

๔.๑.๕ การสร้างความเข้มแข็งของคณะสงฆ์และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

ปัจจุบันปัจจัยในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจและการตรวจการคณะสงฆ์ พบว่า มีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ ในแต่ละปีได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ

เงินอุดหนุนส่งเสริมการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ (อุดหนุนสำนักงานเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์)

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 - 2565

ที่	จปค.	งบประมาณ พ.ศ.2563		งบประมาณ พ.ศ.2564		งบประมาณ พ.ศ.2565	
		จำนวนสำนักงาน	จำนวนเงิน	จำนวนสำนักงาน	จำนวนเงิน	จำนวนสำนักงาน	จำนวนเงิน
1	จห.	5	191,275	5	187,620	5	101,450
2	จภ.	26	1,634,220	26	1,634,220	29	774,696
3	จจ.	138	5,455,074	138	5,454,120	138	2,597,842
4	จอ.	1,222	10,905,431	1,245	10,910,040	1,261	5,198,012
รวม		1,391	18,186,000	1,414	18,186,000	1,433	8,672,000

- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ต้องจัดทำแผนขอสนับสนุนงบประมาณที่มีคุณภาพ ตอบโจทย์ของสังคมและการปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาในทุกมิติ จึงควรทบทวนปรับปรุงอัตราเงินนิตยภัต เช่น อัตราตำแหน่งเจ้าอาวาส ชั้นต้น อัตรา ๑,๘๐๐ บาท เพิ่มเป็น อัตรา ๒,๕๐๐ บาท รวมถึงตำแหน่งอื่น ๆ

- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติร่วมมือกับคณะสงฆ์ จัดทำแผนการตรวจการคณะสงฆ์ที่นำสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล หรือผู้แทน ควรจัดทำแผนการตรวจวัดในพื้นที่รับผิดชอบ โดยกำหนดเป็นแผนประจำเดือนประจำ ๓ เดือน ประจำ ๖ เดือน และประจำปี โดยเมื่อมีการตรวจเยี่ยมวัดต่าง ๆ แล้วให้มีการรายงานผลงานตรวจเยี่ยมวัดให้เจ้าคณะปกครองสงฆ์ในระดับสูงกว่าทราบ พร้อมสำเนารายงานผลการตรวจเยี่ยมวัด
- รัฐต้องสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอแก่การตรวจการคณะสงฆ์
- รัฐต้องสนับสนุนงบประมาณในการจัดอบรมพระวินยาธิการให้สามารถดำเนินการได้อย่างน้อย ปีละ ๒๐ จังหวัด ๆ ละห้าแสนบาท
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ต้องจัดทำแผนการอบรมประชุมสัมมนาถวายความรู้แก่พระสังฆาธิการในทุกระดับให้ครอบคลุมพื้นที่ทุกภูมิภาค และสอดคล้องกับแผนการตรวจการคณะสงฆ์

๔.๑.๕ การสร้างการรับรู้ความเข้าใจอันดีและถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมายของศาสนาต่าง ๆ เพื่อสร้างความรับรู้สร้างความเข้าใจอันดีและถูกต้อง อันจะทำให้สังคมได้ทราบข่าวที่เป็นความจริง อันจะทำให้เกิดความสงบสุขความสบายใจอย่างยั่งยืน รวมทั้งให้ทุกศาสนาในประเทศไทยอยู่ร่วมกันโดยสันติสุขและสร้างความสัมพันธ์อันดีตลอดไป โดยมีกฎหมายต่าง ๆ ดังนี้

ศาสนา	กฎหมาย
ศาสนาพุทธ	● พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ● พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒ ● พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ ● พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐
ศาสนาอิสลาม	● พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. ๒๕๔๐ ● พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ ● พระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ พ.ศ. ๒๕๒๔ ● *พระราชบัญญัติธนาคารอิสลาม*แห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕
ศาสนาคริสต์	● พระราชบัญญัติว่าด้วยลักษณฐานะของวัดบาทหลวงโรมันคาทอลิกในกรุงสยามตามกฎหมาย ร.ศ. ๑๒๘

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร ๑๕

บทที่ ๑ บทนำ ๕๓

๑.๑ ที่มาและความสำคัญของการศึกษา ๕๓

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา ๕๗

๑.๓ ขอบเขตการศึกษา ๕๗

๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ๕๗

๑.๕ นิยามศัพท์ ๕๘

บทที่ ๒ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ๕๙

๒.๑. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ๕๙

๒.๑.๑ ความหมายและแนวคิดทฤษฎี ๕๙

๒.๑.๒ แนวคิดทฤษฎีการบริหารและการมีส่วนร่วม ๖๕

๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๖๙

๒.๒.๑ พุทธวิธีการสร้างภาวะผู้นำทางการศึกษา ๖๙

๒.๒.๒ ผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ ๗๐

๒.๒.๓ บทความวิจัยโครงการชุมชนสีเขียววัดสีขาว ๗๐

๒.๒.๔ โครงการวัดสีขาวปลอดยาเสพติด ๗๑

๒.๒.๕ โครงการวัดสีขาวปลอดอบายมุข เหล้า บุหรี่ ยาเสพติด ๗๑

๒.๒.๖ โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ๗๑

๒.๓ แนวคิดการจัดการวัดสีขาว ๗๓

๒.๓.๑ บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ ๗๓

๒.๓.๒ พระสงฆ์กับงานพัฒนาชุมชน ๗๔

๒.๓.๓ หลักคิดและแนวทางในการบริหารจัดการ ๗๖

บทที่ ๓ ระเบียบวิธีการศึกษา ๘๑

๓.๑ การศึกษาเชิงเอกสาร ๘๑

๓.๒ การศึกษาข้อมูลเชิงปฐมภูมิ ๘๑

๓.๒.๑ การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ๘๑

๓.๒.๒ การกำหนดเครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล ๘๒

๓.๒.๓ การพัฒนาเครื่องมือ ๘๒

๓.๒.๔ การเก็บข้อมูล ๘๓

๓.๓ การวิเคราะห์ข้อมูล ๘๘

๓.๔ การวิพากษ์ผลการศึกษา ๘๘

สารบัญ

บทที่ ๔ ผลการศึกษา ๘๙

๔.๑ ผลการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ ๙๐

๔.๑.๑ ข้อมูลการประชุมระดมความคิดเห็น ๙๐

๔.๑.๒ ข้อมูลจากการศึกษาเชิงพื้นที่ ๙๒

๔.๑.๓ ข้อมูลจากการรับฟังความคิดเห็นผู้มีส่วนได้เสีย..... ๑๒๕

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ๑๔๑

๔.๒.๑ สภาพปัญหาของวัดและศาสนาสถานที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่น ศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ๑๔๒

๔.๒.๒ แนวทางการจัดการกับปัญหา..... ๑๔๕

๔.๒.๓ แนวปฏิบัติในการจัดการกับปัญหาอย่างยั่งยืน : โครงการวัดสีขาว..... ๑๕๔

บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ ๑๖๗

๕.๑ สรุปผลการศึกษา ๑๖๗

๕.๒ ข้อเสนอแนะ ๑๗๒

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ๑๗๒

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ๑๗๘

๕.๒.๓ ข้อเสนอแนะการปรับปรุงกฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง ๒๐๙

๕.๒.๔ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ๒๒๓

บรรณานุกรม ๒๓๓

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตารางการเดินทางไปศึกษาดูงานเพื่อรับฟังความคิดเห็น ของเจ้าคณะปกครองสงฆ์ในพื้นที่ทั่วประเทศ และประมวลภาพการเดินทางไปศึกษาดูงาน ๔ ภูมิภาค..... ๒๓๙

ภาคผนวก ข

อัตรากำลังเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ๒๖๓

ภาคผนวก ค

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ..... ๒๖๗

พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒ ..... ๒๘๓

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ ..... ๒๙๕

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐..... ๓๑๗

สารบัญ

พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. ๒๕๔๐.....๓๓๙
พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี
นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙.....๓๕๑
พระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ พ.ศ. ๒๕๒๔.....๓๕๕
พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕.....๓๖๕
พระราชบัญญัติว่าด้วยลักษณฐานะของวัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก
ในกรุงสยามตามกฎหมาย ร.ศ. ๑๒๘.....๓๘๑

ภาคผนวก ง

กฎกระทรวงการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด พ.ศ. ๒๕๖๔.....๓๙๕
กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม.....๓๙๙
กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร .๔๒๑
กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๑ (พ.ศ. ๒๕๓๘) ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ...๔๒๕
ระเบียบมหาเถรสมาคม กำหนดวิธีปฏิบัติในหน้าที่พระอุปัชฌาย์ พ.ศ. ๒๕๔๖.....๔๒๗

ภาคผนวก จ

ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติว่าด้วยการเบิกจ่ายนิตยภัต พ.ศ. ๒๕๕๖..๔๔๑
บัญชีอัตรานิตยภัตปรับที่ขอปรับเพิ่มใหม่ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๕
พระสมณศักดิ์ พระสังฆาธิการ เลขานุการ เปรียญธรรม ๙ ประโยค
และพระอธิการ เริ่มตั้งแต่เดือน เมษายน ๒๕๕๔ เป็นต้นไป.....๔๔๕

ภาคผนวก ฉ

คำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา.....๔๕๕
คำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาศึกษาแนวทางการดำเนินโครงการวัดสีขาว.....๔๕๗
คำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำรายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผล
ต่อความสำเร็จของโครงการวัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน.....๔๕๙

ภาคผนวก ช

รายนามฝ่ายเลขานุการคณะกรรมาธิการ.....๔๖๓

บทที่ ๑
บทนำ (Introduction)

๑.๑ ที่มาและความสำคัญของการศึกษา (Statement of Problem)

ประเทศไทยมีการปกครอง เป็นรัฐที่มีศูนย์กลางอำนาจในการตรากฎหมาย การบริหารราชการแผ่นดิน และการกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศเพียงแห่งเดียว หรือเป็นการปกครองในระบบ “รัฐเดี่ยว” (Unitary State) กล่าวคือมีรัฐบาลและรัฐสภาเดียว **เป็นรัฐที่มีการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข** ประกอบด้วยสามสถาบันหลัก ได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๑ มาตรา ๑[๕] ให้การรับรองไว้ว่า *“ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรเป็นหนึ่งเดียวจะแบ่งแยกมิได้”* ทั้งความตามมาตรา ๒ บัญญัติว่า *“ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข”* และมาตรา ๗ ว่า *“พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก”* กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า **พระมหากษัตริย์ทรงนับถือศาสนาพุทธ และทรงให้ความอุปถัมภ์ทุกศาสนาในประเทศไทย** อีกทั้งรัฐธรรมนูญยังรับรองสิทธิเสรีภาพ ในการนับถือศาสนาของปวงชนชาวไทยไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น ด้วยความสำคัญของสามสถาบันหลักได้หลอมรวมสังคม และชนชาวไทยเป็นหนึ่งเดียวกัน เป็นโซ่คล้องใจคนไทยด้วยความรักความศรัทธาที่ถ่ายทอดจากภายใน คือ จิตใจ สู่ทางกายออกเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีให้คนไทยอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขบนพื้นฐานคุณธรรมตามหลักศาสนาของตน

ด้วยการที่ประชากรไทยมีสัดส่วนในการนับถือศาสนาพุทธเป็นอันดับหนึ่งถึงร้อยละ ๙๔.๖๐ รองลงมา คือ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ร้อยละ ๕.๔๑ และ ๑.๒๑ ตามลำดับ[๖] ประกอบกับประเทศไทยเป็น **“นิติรัฐ”** กำหนดกฎหมายในการปกครอง มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้มีบทบัญญัติด้านศาสนาไว้ในหมวดที่ ๖ มาตรา ๖๗ ความว่า *“รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น”* ทั้งยังระบุว่า รัฐพึงส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาและเผยแผ่หลักธรรมตามการปฏิบัติพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท และต้องมีมาตรการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด ย่อมเน้นย้ำถึง **ความสำคัญของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท**สอดรับกับสัดส่วนการนับถือศาสนาของประชากรไทย

พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทเกิดขึ้นหลังพระพุทธองค์ดับขันธ์ปรินิพพาน และเกิดการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งแรก อันได้แก่พระธรรมวินัย ที่ไม่มีการจดบันทึกแต่ใช้การท่องจำสืบต่อกัน หรือที่เรียกว่า มุขปาฐะ (ท่องจำ) โดยพระอรหันต์สาวก ๕๐๐ องค์ โดยยึดคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัด (พระธรรมและพระวินัย) ทั้งพุทธพจน์และเนื้อความที่พระพุทธองค์ตรัส ดังนั้น นิกายเถรวาทประกอบจากคำว่า เถร (เถ-ระ) ที่หมายถึงพระผู้ใหญ่ที่พระวินัยกำหนดอายุพรรษาตั้งแต่ ๑๐ พรรษาขึ้นไป และคำว่า วาท (วาด) ที่หมายถึง คำพูดหรือถ้อยคำ อันจะเห็นได้ว่า นิกายเถรวาท เป็นพระพุทธศาสนาที่ยึดมั่นตามคำสอนของพระเถระ ที่ยึดถือตามหลักธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าที่พุทธสาวกได้รวบรวมจากการประชุมสังคายนาพระธรรมวินัย และเป็นพุทธนิกายหลักที่ประชากรไทยส่วนใหญ่นับถือในปัจจุบัน

---

[๕] ราชกิจจานุเบกษา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐, หมวดที่ ๑

[๖] กรมการปกครอง ข้อมูล ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๔

ตามความในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี[๗] ได้ระบุถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาไว้ในความตามยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ สอดรับกับบทพระพุทธคุณที่ว่า *"สัตถา เทวะมนุสสานัง"* หมายความว่า **พระพุทธองค์เป็นผู้สั่งสอนเทวดาและมนุษย์** อันเป็นการพัฒนาบุคคลให้ลด ละ เลิก ไม่เบียดเบียนผู้ใด โดยความในยุทธศาสตร์ชาติได้ขยายความไว้ใน ข้อ ๔.๓ ข้อย่อยของข้อ ๔ ในหัวข้อประเด็นยุทธศาสตร์ ความว่า *"ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติมีหลักคิดที่ถูกต้องมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกร นักคิด ผู้ประกอบการเกษตรกรยุคใหม่โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง"* แสดงให้เห็นถึงการที่ยุทธศาสตร์ชาติมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อันได้แก่ ประชากรในชาติให้เป็นคนที่มีคุณภาพ มีจิตสาธารณะ โอบอ้อมอารี รักษาศีลธรรม สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รวมถึงศาสนาอื่นมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕[๘] มาตรา ๑๕ ตรี ที่ได้กำหนดให้มีการแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมให้มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ให้เรียบร้อยดีงาม ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา ดังนั้น พิจารณาได้ว่ากฎหมายได้บัญญัติถึง **การคุ้มครองดูแลพระพุทธศาสนาไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม รวมทั้งมาตรการต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่พระพุทธศาสนา** ให้ดำรงอยู่สืบไป

การสืบทอดและแพร่ขยายของพระพุทธศาสนา ทั้งหลักธรรมคำสั่งสอนต้องอาศัยสถานที่ที่เป็นแหล่งยึดเหนี่ยว ทั้งเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน โดยครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สร้าง "วิหาร" เพื่อเป็นที่อยู่ของพระสงฆ์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนว่า เป็นเสนาสนะอันสงัด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า มีเสียงอึกทึกน้อย ไม่มีคนสัญจรไปมา เพื่อเป็นสถานที่ที่พระภิกษุสงฆ์ปฏิบัติธรรม ซึ่งคำว่า "วิหาร" หรือ "อาราม" ก็ได้พัฒนามาเป็นคำว่า "วัด" อันมีความหมายว่าเป็น *"สถานที่อยู่ของพระภิกษุ สามเณร และเป็นศาสนสถานที่ช่วยขัดเกลาจิตใจของประชาชน และวัดยังเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การให้ทาน รักษาศีล ฟังธรรม สวดมนต์ไหว้พระ และกิจกรรมทางศาสนาอื่น ๆ เป็นต้น"* กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า **วัดเป็นสถานที่พัฒนาคนให้เป็นคนดีของสังคมในรูปแบบของพระพุทธศาสนา** สอดรับกับคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสเกี่ยวกับการพัฒนาพุทธบริษัท ๔ ประกอบด้วย ๑) พัฒนาพระภิกษุ สามเณร ๒) พัฒนาพระภิกษุณี ๓) พัฒนาอุบาสก และ ๔) พัฒนาอุบาสิกา ดังนั้น **วัดจึงเป็นสถานที่หรือแหล่งในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนในชาติในรูปแบบที่แตกต่างกัน** แต่มีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกัน คือ พัฒนาคนในชาติให้เป็นคน ดี เก่ง และมีความสุข

---

[๗] ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

[๘] พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕

นอกจากนั้นแล้ว คำว่า “วัด” ยังมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “อาวาส” ดังนั้นชื่อเรียกสมภารผู้ครองวัดว่า “เจ้าอาวาส” จึงแปลว่าผู้เป็นใหญ่ในวัด ดังที่นิยมเรียกกันอยู่ในปัจจุบัน หากพิจารณาความถึงลักษณะและประเภทของวัดก็จะพบว่า บริเวณวัดโดยทั่วไปสามารถแบ่งได้ ๒ ส่วน คือ พุทธาวาส และสังฆาวาส โดยพุทธาวาสจะเป็นที่ตั้งของสถูปเจดีย์ อุโบสถ สถานที่ประกอบกิจกรรมทางพุทธศาสนา ส่วนสังฆาวาสจะเป็นส่วนกุฏิของพระภิกษุ สามเณรอยู่อาศัยจำพรรษา อีกทั้งวัดยังสามารถจำแนกได้เป็น วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๗) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งวัด[๙] หมายถึง *“เขตแดนส่วนหนึ่งจากแดนบ้าน”* คือ ที่ดินที่แยกต่างหากจากที่ดินของบ้านเมือง เป็นเขตที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานแก่พระสงฆ์เป็นการเฉพาะเพื่อใช้สร้างอุโบสถ โดยประกาศพระบรมราชโองการสถานที่พระราชทานจะมีเครื่องหมายเป็นเครื่องบอกเขต เครื่องหมายนี้เรียกว่านิมิต และวัดอีกประเภท ได้แก่ สำนักสงฆ์[๑๐] หมายความว่า วัดที่ยังไม่ได้รับพระราชทานที่วิสุงคามสีมา เมื่อได้รับพระราชทานแล้วจึงเรียกว่า วัด ซึ่งสามารถปฏิบัติศาสนกิจทางพระพุทธศาสนาเสมือนวัดเช่นกัน

ปัจจุบันสังคมไทยมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือเปลี่ยนสภาพสังคมสู่ความเป็น “วัตถุนิยม” ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและพฤติกรรมบางกรณี **เป็นเหตุให้สังคมไทยเริ่มมีระยะห่างกับพุทธศาสนา** ทั้งการเริ่มเสื่อมศรัทธา การขาดการน้อมนำคำสอนมาปฏิบัติ รวมทั้งการลดจำนวนลงของการเข้าวัดเพื่อสืบสานพุทธศาสนิกชนตามคำสอนพระพุทธศาสนา เป็นเหตุให้เกิดการเสื่อมถอยของศีลธรรมทางสังคมในภาพรวม ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่ ๑) พระภิกษุผู้นำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เผยแผ่[๑๑]และสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนยึดมั่นในการปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาให้มีจิตใจงดงามตั้งในศีลธรรมอันดี บางรูปอาจ**มีความประพฤติและศีลาจารวัตรที่ไม่เหมาะสม และเผยแผ่หลักธรรมที่ไม่ถูกต้องสู่ประชาชน** ๒) พระภิกษุไม่ยึดมั่นในพระธรรมวินัย **ไม่ครองตนไม่อยู่ในวัตรปฏิบัติที่เหมาะสมแก่สมณสารูป**และบางกรณีพบว่ามีพระภิกษุที่กระทำละเมิดพระธรรมวินัย และกระทำผิดกฎหมายบ้านเมือง ๓) ปัญหาที่ส่งผลให้วัดเสื่อมเสียอาจเกิดขึ้นเริ่มตั้งแต่การคัดกรองบุคคลเข้ารับการบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่ยัง**ขาดระบบฐานข้อมูลในการตรวจสอบบุคคลหรือพระภิกษุ**ประพฤติเป็นที่อาบัติปาราชิกหรือได้กระทำความผิดแต่ขอลาสิกขาไปแล้วแต่เพื่อหนีการสอบสวนความผิดแล้วกลับมาขอบรรพชาอุปสมบทใหม่ ซึ่งบุคคลเหล่านั้นอาจทำความเสื่อมเสียให้แก่พระพุทธศาสนาโดยการอาศัยพระศาสนาแสวงหาลาภสักการะและมุ่งผลประโยชน์ส่วนตนโดยมิชอบหรือลาภสักการะ ๔) พระภิกษุสามเณร**มีความประพฤติเสื่อมเสีย** อาทิ การดื่มสุรา หรือการเข้าไปใช้บริการในร้านอาหาร หรือสถานที่ไม่สมควร (อโคจร) ๕) **การบิณฑบาตของพระภิกษุบางรูปไม่เป็นไปตามพระธรรมวินัย** ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ได้มีการร้องเรียนกรณีการพระภิกษุรับบิณฑบาตไม่เหมาะสมขัดต่อพระธรรมวินัยผ่านระบบการจัดการเรื่องร้องทุกข์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงมีการนำเสนอมหาเถรสมาคมให้ทราบพฤติกรรมของพระบางรูป

---

[๙] พระธรรมกิตติวงศ์ -ทองดี สุรเตโช – ราชบัณฑิต, คำวัด

[๑๐] ตามพจนานุกรม(ไทย-ไทย เปลื้อง ณ นคร)

[๑๑] สำนักราชบัณฑิตยสภา, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒ ให้คำอธิบายไว้ว่า *“เผยแผ่ ก. ทำให้ขยายออกไป ขยายออกไป เช่น เผยแผ่ศาสนา.*

บางกลุ่มทำให้ผู้พบเห็นเสื่อมศรัทธาเกิดความเสียหายแก่พระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงนำเรื่องเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาวางแนวทางปฏิบัติ ๖ ประการ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม ทั้งนี้ แนวทางปฏิบัติดังกล่าวได้สั่งการให้เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ในทุกระดับตลอดจนปฏิบัติให้เอื้อต่อพระธรรมวินัยและมอบหมายให้พระวินยาธิการคอยตรวจตราสอดส่องดูแลพระภิกษุในการบิณฑบาตให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย โดยยึดหลักเสขิยวัตรเป็นเกณฑ์ ๖) วัดบางแห่งมี**ความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลทั้งภายในวัด และวัดกับชุมชนรอบวัด** โดยอาจมีสาเหตุสำคัญ เช่น การแต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสรูปใหม่ ที่ไม่เป็นที่ยอมรับของพระภิกษุภายในวัด ไวยาวัจกร และชาวบ้านในพื้นที่ และมีการต่อต้านคัดค้านทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ซึ่งปัญหาลักษณะนี้มีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้น จนก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อวัดและพระพุทธศาสนา ๗) **ความไม่มั่นใจหรือไม่เชื่อมั่นของประชาชนถึงการใช้เงินบริจาค**ของวัดที่มีขนาดใหญ่ หรือมีชื่อเสียง ว่าจะนำเข้าบัญชีวัดอย่างครบถ้วน และนำไปใช้ประโยชน์ในกิจการของวัดอย่างแท้จริง ส่งผลต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และ ๘) **การนำเสนอข่าวสารของสื่อต่าง ๆ** ที่นำเสนอปัญหาและพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมของพระภิกษุมาตีแผ่อย่างแพร่หลายทั้งในสื่อกระแสหลักและสื่อในรูปแบบอื่น ๆ ทั้งที่พระภิกษุที่ปฏิบัติไม่เหมาะสมมีเพียงจำนวนน้อยเมื่อเทียบสัดส่วนกับจำนวนพระภิกษุที่มีอยู่ในปัจจุบัน เป็นต้น

ด้วยความสำคัญของปัญหาดังกล่าว คณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา โดยคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา เห็นถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน จึงแสวงหาแนวทางและสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อสร้างเสริม แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาแนวทางให้วัดเป็นสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนอย่างแท้จริง จึงได้พิจารณาศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการส่งเสริมและยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อวัดในพระพุทธศาสนา (วัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน) ด้วยการศึกษา รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์เพื่อสืบค้นถึงสาเหตุของปัญหาการเสื่อมศรัทธาของพุทธศาสนิกชน พร้อมทั้งศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการดำเนินการแนวทาง “วัดสีขาว” ที่หมายถึง *“วัดที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีพระภิกษุสามเณรที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยบัญญัติ และเผยแผ่หลักธรรมอย่างถูกต้อง รวมทั้งเป็นศูนย์กลางรวมจิตใจของคนในชุมชน และเป็นที่ยอมรับเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน”* กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ จักต้องเป็นวัดหรือพุทธศาสนสถานที่จะต้องปลอดจากสิ่งผิดกฎหมาย อบายมุข มีพระภิกษุประพฤติตนตามครรลองของพระธรรมวินัย มีศีลาจาริยวัตรที่เหมาะสมแก่สมณสารูป และมาตรการป้องปรามมิให้เกิดปัญหาการละเมิดพระธรรมวินัย ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุในอนาคต อันสามารถเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการวัดและพุทธศาสนสถานที่ดี รวมทั้งกำหนดแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน รวมถึงแนวทางและข้อเสนอแนะอื่นที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมและฟื้นฟูศรัทธาพุทธศาสนิกชนให้กลับมาเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา อันจะส่งผลให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองถาวรมั่นคงสามารถเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นที่พึ่งทางใจแก่พุทธศาสนิกชนได้อย่างแท้จริง ทั้งเป็นการสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยให้เป็น “คนดี” ควบคู่กับการเป็น “คนเก่ง” และเกิด “ความสงบสุข” เรียบร้อยของสังคมสอดรับกับแนวทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามลำดับต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา (Objectives)

๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของวัดที่ทำให้ประชาชนไม่เข้าวัด ไม่บวชเรียน หรือศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

๒) เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้วัดเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชน

๓) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้วัดเป็นที่เลื่อมใสและศรัทธาของประชาชนอย่างยั่งยืน

๑.๓ ขอบเขตการศึกษา (Scopes of study)

การจัดทำรายงานการพิจารณาศึกษาของคณะอนุกรรมาธิการ เรื่อง การศึกษาแนวทางการส่งเสริมและยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อวัดในพระพุทธศาสนา (วัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน) ในครั้งนี้ คณะอนุกรรมาธิการได้กำหนดขอบเขตการศึกษาจำแนกตามรายประเด็นได้ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการอุปถัมภ์ คุ้มครอง และส่งเสริมพระพุทธศาสนา รวมทั้งให้วัดเป็นที่เลื่อมใสและศรัทธาของประชาชน และเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการวัดที่ดี ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดขึ้น คณะอนุกรรมาธิการได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาภายใต้กรอบของเนื้อหา หลักคิด รวมถึงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเชื่อมั่นศรัทธาของพุทธศาสนิกชน และแนวการปฏิบัติในการดำเนินการตามแนวทางการบริหารจัดการวัดที่ดี รวมถึงหลักการอื่นที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาตามวัตถุประสงค์

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษานี้ได้กำหนดเฉพาะการยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อวัดและพุทธศาสนสถานในประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุ ผู้แทนหน่วยงานราชการ และประชาชนที่อยู่ในชุมชนบริเวณวัด กำหนดขอบเขตประชากรในการศึกษาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลัก (Stakeholders) ทั้งจากพระภิกษุ หน่วยงานของรัฐ ประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษานี้กำหนดระยะเวลาการศึกษาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ถึงเดือนมิถุนายน ๒๕๖๖

๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Contributions)

๑) ทราบสภาพปัญหาของวัดที่ทำให้ประชาชนไม่เข้าวัด ไม่บวชเรียน หรือศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

๒) ทราบและเข้าใจแนวทางในการพัฒนาให้วัดเป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน

๓) เกิดข้อมูลที่เป็นประโยชน์สามารถเสนอแนะต่อภาครัฐในการนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาให้วัดและพุทธศาสนสถานให้เป็นที่เลื่อมใสและศรัทธาของประชาชนอย่างยั่งยืน

๔) หน่วยของรัฐที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปปรับประยุกต์ เพื่อต่อยอดและขยายผลสู่แนวทางการบริหารจัดการศาสนสถานในศาสนาอื่นอย่างเหมาะสม

๕) ประชากรและสังคมไทย เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านกลไกของวัดและศาสนสถานอย่างมีคุณภาพ ยังผลต่อคุณภาพชีวิตและสังคมที่ดีตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

๑.๕ นิยามศัพท์ (Operation Definition)

เพื่อความถูกต้องในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ จึงได้กำหนดนิยามศัพท์ตามการศึกษานี้ ได้แก่

วัดสีขาว หมายถึง *“วัดที่มีการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง ๖ ด้าน อย่างเป็นรูปธรรม มีพระภิกษุสามเณรที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยบัญญัติ และเผยแผ่หลักธรรมอย่างถูกต้อง ปฏิบัติเจริญจิตภาวนา และพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางรวมจิตใจของคนในชุมชน และเป็นที่ยอมรับเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน”*

เจ้าคณะปกครองสงฆ์ หมายถึง *“พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๔๕”*

หน่วยงานประเมิน หมายถึง *“หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัด ที่มีหน้าที่ในการประเมิน ติดตาม และวัดผลการดำเนินการวัดสีขาว”*

การมีส่วนร่วม หมายถึง *“กระบวนการซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะคติและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ รวมถึงการนำความคิดเห็นไปประกอบการพิจารณากำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ การแบ่งสรรข้อมูล ร่วมกันระหว่างผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม”*

บทที่ ๒

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Literature Reviews)

ตามการศึกษาของคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา เรื่อง **การศึกษาแนวทางการส่งเสริมและยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อวัดในพระพุทธศาสนา (วัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน)** ได้กำหนดวัตถุประสงค์สำคัญในการศึกษา คือ การศึกษาสภาพปัญหาของวัดที่ทำให้ประชาชนไม่เข้าวัด ไม่บวชเรียน หรือศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนาวัดให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชน อันนำมาสู่การจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อให้วัดเป็นที่เลื่อมใสและศรัทธาของประชาชนอย่างยั่งยืน

เพื่อให้การศึกษาสามารถตอบวัตถุประสงค์ในการศึกษาโดยสมบูรณ์ คณะอนุกรรมาธิการได้ดำเนินการศึกษา สืบค้นหลักคิดและทฤษฎี ตลอดจนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหลักวิชาการและหลักธรรมทางพุทธศาสนา เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดกรอบแนวคิด และการวิเคราะห์ ดังนี้

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

คณะอนุกรรมาธิการได้ศึกษาและสรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายและแนวคิดทฤษฎี

สามารถสรุปเนื้อหา หลักการ ความหมายที่เกี่ยวข้องพอสังเขปในการศึกษา ดังนี้

๒.๑.๑.๑ ความหมายของ “วัด”

ปรากฏตามความหมายของพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ได้แก่ *“สถานที่ทางพระพุทธศาสนา มีโบสถ์ วิหาร และที่อยู่ของสงฆ์หรือนักบวช เป็นต้น”* [๑๒] หรือสามารถกล่าวสรุปความของ “วัด” ได้ว่าหมายถึง **สถานที่ซึ่งดำเนินการตามกฎกระทรวง การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย และการยุบเลิกวัด การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา และการยกวัดร้างขึ้นเป็นวัด มีพระภิกษุจำพรรษา พ.ศ. ๒๕๕๙** โดยผ่านความเห็นชอบของเจ้าคณะปกครองสงฆ์และฝ่ายบ้านเมืองตามลำดับ จนได้รับการอนุญาตให้สร้างวัด และประกาศตั้งวัดในพระพุทธศาสนา และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๙ วัดมีสองอย่าง คือ (๑) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา (๒) สำนักสงฆ์ ให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล และเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป

๒.๑.๑.๒ ความหมายของ “ภาวะผู้นำ”

จากการสืบค้นพบว่า “ภาวะผู้นำ” เป็นคำประสมระหว่าง **ภาวะและผู้นำ** โดย “ภาวะ” หมายความว่า ความมี ความเป็น ความปรากฏ[๑๓] และ “ผู้นำ” หมายความว่า บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้น หรือได้รับการยกย่องขึ้นให้เป็นหัวหน้าผู้ตัดสินใจ เพราะมีความสามารถในการปกครอง

---

[๑๒] พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน, แหล่งที่มา-https://dictionary.sanook.com/search/dict-th-th-royal-institute

[๑๓] พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, สำนักพิมพ์ราชบัณฑิตย์, ๒๕๔๒, หน้า ๖๑๖

บังคับบัญชา และจะนำพาบุคคลไปในทิศทางที่ดีหรือชั่วได้[๑๔] ดังนั้น กล่าวได้ว่า ผู้นำ คือ ผู้ที่ได้รับการยกย่องแต่งตั้ง ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ เช่น ผู้บังคับบัญชาตามสายงานราชการหรือผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากองค์กรเอกชน เช่น ตำแหน่งผู้จัดการฝ่ายต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว การเป็นผู้นำไม่จำเป็นต้องเป็นผู้นำหน่วยงานรัฐ หรือองค์กรเอกชน แต่อาจเป็นผู้นำที่คนนับหน้าถือตา เนื่องจากความรู้ความสามารถของบุคคลก็เป็นได้ หรือผู้นำที่สังคมยอมรับโดยปริยาย เช่น พระภิกษุตามวัดที่คนให้ความนับถือก็ถือว่าเป็นผู้นำเช่นกัน ส่วนภาวะของบุคคลที่จะทำหน้าที่ผู้นำนั้น เนื่องจากภาวะเป็นบทบาทที่ปรากฏให้ผู้อื่นเห็นว่า ผู้นั้นเป็นผู้นำที่สมควรต่อหน้าที่ผู้นำในบทบาทนั้น ๆ อาทิ พ่อแม่มีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตรธิดา หากไม่ทำหน้าที่ตามสมควรย่อมถือได้ว่า ขาดการเป็นบิดามารดาที่มีภาวะผู้นำในครอบครัว เป็นต้น ภาวะผู้นำจึงเป็นภาวะที่แต่ละบุคคลดำรงอยู่ในสถานะไหน หรืออาจกล่าวได้ว่า ความเป็นผู้นำของบุคคลแต่ละสถานะ

ภาวะผู้นำ (leadership) หมายความว่า *“สภาพหรือสถานะที่เป็นหัวหน้าผู้อื่น กล่าวคือ การที่บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับการเป็นผู้นำตามแต่ละสถานะที่แตกต่างกันออกไป อาทิ การเป็นผู้นำครอบครัว ต้องมีบทบาทเช่นไร ผู้บริหารบ้านเมือง ควรมีภาวะผู้นำในการบริหารแบบไรเป็นต้น ให้สมกับการเป็นผู้นำในบทบาทนั้น ๆ”*[๑๕]

นอกจากนั้น พจนานุกรม Webster ให้ความหมาย ภาวะผู้นำ (Leadership) คือ *“คุณลักษณะที่เป็นบุคลิกภาพ และอุปนิสัยของบุคคลที่ทำให้ บุคคลนั้นได้รับความไว้วางใจจากบุคคลอื่นและนำพาบุคคลอื่น) ซึ่งสอดรับกับคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำ คือ จะต้องเป็นผู้ที่มองโลกในแง่ดี อีกทั้งมีความมุ่งมั่นเพียรพยายาม”*[๑๖]

พจนานุกรม The American Heritage Dictionary กล่าวถึง ภาวะผู้นำ (Leadership) หมายความว่า *“ความสามารถการเป็นผู้นำ เป็นสิ่งสร้างความสำเร็จของผู้นำ ภาวะผู้นำได้รับความสนใจและมีการศึกษามาเป็นเวลานาน เพื่อให้รู้ถึงองค์ประกอบ ช่วยให้ผู้นำมีความสามารถในการนำ มีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ต้องศึกษาองค์ประกอบดังนี้ ๑) คุณลักษณะของผู้นำ (Traits) ๒) อำนาจของผู้นำ (Power) ๓) พฤติกรรมผู้นำแบบต่าง ๆ (Behavior)”*[๑๗]

สรุปความหมายของภาวะผู้นำของไทยและต่างประเทศ มีลักษณะแตกต่างกันในเชิงโครงสร้างศัพท์ ไทยแยกศัพท์ออกเป็น ๒ ส่วนดังกล่าวข้างต้น อันเป็นลักษณะที่ดีของผู้นำ ส่วนภาวะผู้นำตามพจนานุกรมต่างประเทศนั้น ให้ความหมายในลักษณะภาพรวมที่บุคคลมีคุณลักษณะต่าง ๆ ตามแนวคิดที่กล่าวความมาข้างต้น

๒.๑.๑.๓ แนวคิดของภาวะผู้นำ ประกอบหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ตามที่คณะอนุกรรมาธิการได้นำเสนอนิยาม ความหมายตามที่กล่าวความไปข้างต้นแล้วนั้น เมื่อพิจารณากับแนวคิดของภาวะผู้นำ ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่อาจกล่าวความได้ว่า ภาวะผู้นำ[๑๘] คือ *“ผู้มีสติปัญญาความรู้ มีความดีงาม นำผู้คน พาผู้คน ไปสู่เป้าหมายถูกต้อง*

---

[๑๔] ผู้นำ แหล่งที่มา http://old-book.ru.ac.th/e-book/e/EA๖๒๔(๕๑/EA๖๒๔-๗.pdf

[๑๕] พจนานุกรมแปล ไทย-ไทย เปลื้อง ณ นคร,แหล่งที่มาhttps://dictionary.sanook. com/ search/dict-th-th-pleang

[๑๖] พจนานุกรม Webster (๑๙๑๓), แหล่งที่มา : https://www.google.com/search?rlz=๑C๑ONGR_enTH๑๐๐๗

[๑๗] พจนานุกรม The American HeritageDictionary,๑๙๘๕ : ๗๑๙)

[๑๘] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), ภาวะผู้นำ, ไม่ระบุที่พิมพ์, ครั้งที่ ๖, ๒๕๔๖,หน้า ๔

และดีงาม ผู้นำยังเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้ความสัมพันธ์ที่ดี ช่วยให้คนทั้งหลายร่วมกันพากันไปสู่เป้าหมายที่ดีงาม” ดังพุทธภาษิตที่กล่าวถึง ผู้นำว่า ควญฺเจ ตรมานานำ (เมื่อโคทั้งหลายว่ายข้ามแม่น้ำ) ชิมฺหำ (คดหรือโค้ง) ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อสวัสดิภาพของส่วนรวม ทั้งสร้างความสงบสุขต่อสังคมและประเทศชาติโดยรวม ดังพุทธสุภาษิตที่กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้นำว่า

“เมื่อฝูงโคว่ายข้ามน้ำ ถ้าโคพาฝูงว่ายน้ำคดไปมา[๑๙] *โคทั้งฝูงจะว่ายน้ำไม่ตรงเพราะผู้นำที่ว่ายไม่ตรงฉันใด เหล่ามนุษย์ก็ฉันนั้น หากผู้ปกครองไม่รักษาธรรมเหล่าชนจะไม่รักษาธรรม ประพฤติตนเสียหายตาม หากผู้ปกครองไร้ซึ่งธรรม บ้านเมืองย่อมยากเข็ญฉันนั้น”*

“หากฝูงโคว่ายน้ำข้ามตรง ถ้าโคจ่าฝูงว่ายน้ำตรง โคทั้งฝูงจะว่ายตรงตามกัน เพราะมีผู้นำที่นำไปตรงฉันใด มนุษย์ก็ฉันนั้น หากผู้ใดเป็นใหญ่ ตั้งอยู่ในธรรมเหล่าประชาชนจะอยู่ในธรรม บ้านเมืองจะอยู่อย่างสงบสุข”

สรุปได้ว่า **ผู้นำที่ดีนำสุขมาให้แก่หมู่คณะ ผู้นำที่ดีต้องมีคุณลักษณะที่สามารถเชื่อมความสัมพันธ์ต่อผู้อื่น มีความเป็นตัวของตัวเอง มีหลักการและแผนงาน ทั้งมีความรู้ความสามารถปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสภาพปัญหา สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้** ฉะนั้น ผู้นำจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมในการนำผู้อื่นเสมอ ผู้นำตามพระไตรปิฎก มีกล่าวไว้หลายพระสูตร รวมไปถึงหลักธรรมต่าง ๆ ดังจะขอกล่าวพอสังเขปดังนี้

๑) ราโชวาทชาดก

ได้กล่าวความถึงคุณสมบัติของภาวะผู้นำที่ดี ดังพอสรุปความได้ดังนี้ ครั้งหนึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จมายังที่ประชุมสงฆ์ และตรัสถึงราโชวาทชาดกให้พระภิกษุสงฆ์ฟังว่าพระโพธิสัตว์ทรงเป็นฤาษีบำเพ็ญเพียรอยู่ในป่าหิมพานต์ พระเจ้าพรหมทัตปกครองเมืองพาราณาสีทรงปกครองประชาราษฎรด้วยธรรมเสมอมา พระองค์ทรงดำริว่า “ปกครองบ้านเมืองมามีผู้ที่เดือดร้อนและกล่าวตำหนิติเตียนเราบ้างหรือไม่” จึงทรงให้คนหาข่าวในและนอกพระราชวัง โดยไม่พบว่ามีผู้ใดเดือดร้อนและตำหนิติเตียนพระองค์ ต่อมาพระองค์ต้องการทราบความจริง จึงทรงปลอมพระองค์ไปในที่ต่าง ๆ แต่ไม่พบผู้ใดเดือดร้อนและกล่าวตำหนิ พระองค์จึงทรงเข้าไปในป่าหิมพานต์เพื่อสนทนากับพระฤาษี โดยแสร้งเป็นคนหลงทาง พระฤาษีพบเข้าจึงมอบผลไม้ให้กิน พระราชาได้เสวยผลไม้มีรสหวานอร่อยดี จึงถามสาเหตุที่ทำให้ผลไม้มีรสชาติดีเช่นนี้ พระฤาษีกล่าวว่า “คงเป็นเพราะพระราชาครองราชย์โดยธรรมเป็นแน่ ผลไม้จึงมีรสชาติดี” พระเจ้าพรหมทัตสงสัยจึงถามว่า “ถ้าพระราชาไม่ครองราชย์โดยธรรม ผลไม้จะมีรสชาติเช่นไร” พระฤาษีตอบว่า “ผลไม้จะมีรสขมและฝาด หมดรสชาติไม่อร่อยนะสิ” พระราชาสนทนาเสร็จแล้วก็กราบลาพระฤาษีเข้าสู่พระราชวังไป จากนั้นทรงทำการทดลองคำพูดของพระฤาษีด้วยการไม่ปฏิบัติธรรมเป็นปี แล้วกลับมาไปหาพระฤาษีอีกครั้ง พระฤาษีทำการต้อนรับ ด้วยผลไม้นานาชนิดเหมือนเดิม แต่เมื่อพระราชาเสวยผลไม้ ก็ต้องคายทิ้งไป เพราะผลไม้มีรสขมและฝาด พระฤาษีจึงกล่าวว่า *“พ่อหนุ่มคงเป็นเพราะพระราชา ไม่ครองราชย์ โดยธรรมเป็นแน่ ธรรมดาฝูงโคว่ายน้ำ จ่าฝูงว่ายคดไปคดมา ฝูงโคที่ตามมาก็ว่ายคดตามไปด้วย เหมือนหมู่มนุษย์กับผู้นำมนุษย์ประพฤติไม่เป็นธรรม ประชาชนก็ประพฤติไม่เป็นธรรมเช่นเดียวกัน พระราชาไม่อยู่ในธรรม ราษฎรก็เป็นทุกข์ทั่วกัน ... ถ้าจ่าฝูงโคว่ายข้ามแม่น้ำตรง ๆ ฝูงโคที่ว่ายตามมาก็ว่ายตรงเช่นกัน*

---

[๑๙] พระไตรปิฎก, อรรถกถาโอวาทชาดก-คุณสมบัติของผู้นำ, แหล่งที่มา:https://84000. org/pitaka/attha/ attha.php?b= 27&i=634

เหมือนหมู่มนุษย์ถ้าผู้นำประพฤติเป็นธรรม ผู้ตามก็จะประพฤติเป็นธรรมเช่นกัน หากพระราชาทรงธรรม ประชาราษฎร ก็อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขทั่วกัน”

ดังนั้น ชาดกเรื่องนี้สอนให้รู้ว่าผู้นำที่ดีต้องประพฤติตนเป็นตัวอย่าง และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นจึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข[๒๐] การมีผู้นำที่ดีประพฤติตนอยู่ในธรรม บริวารก็อยู่ดีมีสุขตามไปด้วย หากผู้นำไร้ศีลธรรมไม่ตั้งอยู่ในคุณธรรม ผู้ตามและบริวารก็จะทำในสิ่งที่ไม่ดีตามไปด้วย โดยเห็นว่าการกระทำของผู้นำนั้นเป็นสิ่งที่กระทำได้ ดังตัวเช่นฝูงโคว่ายน้ำตามจ่าฝูงที่พาเดินคดไปคดมาไม่ตรงทาง เปรียบเสมือนมวลหมู่มนุษย์ที่ผู้นำประพฤติตนไร้คุณธรรม บริวารหรือผู้ตามก็จะประพฤติไม่ดีตามผู้นำไปด้วย ผู้มีศีลเสวนาและไปในถิ่นผู้ดีมีศีลเช่นใด ผู้ไร้ศีลธรรมย่อมเสวนาในถิ่นอโคจรที่เต็มไปด้วยอบายมุขฉันนั้น ราโชวาทชาดกนี้แสดงให้เห็นถึงผู้นำที่ดีย่อมนำพาหมู่คณะและองค์กรไปในทิศทางที่ดี

๒) จักกวัตติสูตร

สามารถสรุปความได้ว่า พระสูตรที่กล่าวถึงผู้นำที่ดี พระเจ้าจักรพรรดิผู้ทรงประเสริฐ มีพระราชจริยวัตรอันประเสริฐ ๑๒ ประการ ขอกล่าวถึงกำเนิดโลกทางพระพุทธศาสนาในอัคคัญญสูตร[๒๑] มีสาระสำคัญของผู้นำเพราะมีการกำเนิดมนุษย์ขึ้นมา ครั้นคนมากขึ้นจึงอยู่ร่วมกันเป็นสังคม อันแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม ต่อมากำเนิด “รัฐ” ขึ้น เนื่องจากความต้องการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ โดยระยะแรกมีการรวมตัวเป็นกลุ่มเล็ก ๆ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เมื่อสังคมเริ่มขยายตัวขึ้น ปัญหาในสังคมจึงมากขึ้นตามลำดับ ความสุขจึงลดลงเพราะความขัดแย้งในสังคม อาทิ ปัญหาครอบครัว สังคม การเมือง เป็นต้น ผู้คนในสังคมจึงร่วมกันแสวงหาทางออกในการร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยมอบหมายให้บุคคลหนึ่งใช้อำนาจปกครอง ไกล่เกลี่ยปัญหาและแสวงหาความร่วมมือระหว่างกัน

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับผู้ปกครองมีอยู่มากมาย อาทิ จักกวัตติสูตร ตามพระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ ๓ ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรคที่กล่าวถึงผู้นำ อันได้แก่ พระเจ้าจักรพรรดิทัฬหเนมิ พระองค์ทรงวัตรปฏิบัติอันประเสริฐของพระเจ้าจักรพรรดิ ซึ่งเป็นพระราชจริยวัตรอันประเสริฐ ๑๒ ประการ[๒๒] พระองค์รักษาธรรมเป็นใหญ่สร้างความมั่นคงให้บ้านเมือง มีพระโอรสที่สง่างามและบริวารคู่กายที่มีความสามารถจำนวนมาก ทั้งทำนุบำรุงพระศาสนาและนักบวชให้มั่นคง อุดหนุนเลี้ยงดูข้าราชการและข้าราชบริวารทุกระดับทั้งในเมืองและชนบทที่ห่างไกลออกไป รวมถึงประเทศราช ให้อยู่ดีกินดีมีความสุขไม่อดอยากยากไร้ และไม่เบียดเบียนหมู่สัตว์ทั้งหลาย ทำให้ชาวบ้านไม่ไปก่ออาชญากรรม กล่าวได้ว่าประชาหน้าใสบ้านเมืองสงบสุขทั่วทุกหนแห่ง พระเจ้าจักรพรรดิทัฬหเนมิ ทรงเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ที่มีวัตรอันประเสริฐใช้หลักธรรมมาธิปไตย ทรงปกครองโดยใช้หลักพระธรรมเป็นใหญ่ ถือความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม มีเหตุผลเป็นใหญ่ กระทำใด ๆ โดยศึกษาตรวจสอบข้อเท็จจริงและรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวางและชัดเจนถูกต้อง พิจารณาอย่างถ่องแท้เที่ยงธรรม เต็มความสามารถและสติปัญญาที่เป็นไปตามหลักธรรมอันดีงาม โดยเคารพกฎระเบียบและหลักการต่าง ๆ ไม่ถือความเห็นของตนเองเป็นใหญ่แต่อย่างเดียว

---

[๒๐] ดูรายละเอียดใน ขุ.ชา.จตุกฺก.อ. (ไทย) /๕๘/๖๐๗-๖๑๑.

[๒๑] ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๑๑-๑๔๐/๘๓-๑๐๒.

[๒๒] ที.ปา. (ไทย)๑๑/๕๐/๕๐-๗๐.

๓) หลักธรรมของผู้นำที่ดีพึงมี

ปรากฏหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(๑) อคติ ๔

ผู้นำที่ดีต้องปกครองคน โดยปราศจากอคติ ๔[๒๓] ได้แก่ ๑) ฉันทาคติ (ชอบ) ๒) โทสาคติ (ชัง) ๓) ภยาคติ (ขลาด) ๔) โมหาคติ (เขลา) ผู้นำจะต้องมีความชอบหรือพึงพอใจในการงานซึ่งตนมีหน้าที่ต้องกระทำเป็นเบื้องต้น การที่ผู้นำจะต้องปกครองผู้ร่วมงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อาทิ หากผู้นำมีความ**ลำเอียงเพราะชอบ**คนใดคนหนึ่งมากไปจนออกนอกหน้า เลือกที่รักมักที่ชัง ขวัญและกำลังใจผู้ร่วมงานอื่น ย่อมเสียไปด้วย เนื่องจากผู้ตามอื่นรู้สึกไม่พอใจในผู้นำที่ไม่เห็นความดีความชอบของตนทำให้เขาเหล่านั้นไม่ใส่ใจในงาน และทำให้เกิดความเสียหายแก่งานในภาพรวมได้ **ลำเอียงเพราะชัง**เนื่องจากผู้อื่นได้ทำสิ่งที่ตนไม่พอใจ หรือเสียประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง หรือกระทำด้วยประการใดให้ผู้ที่ตนชังนั้นไม่ได้รับประโยชน์ เป็นต้น ความชังจึงผลเสียหายต่อองค์กรและต่อบุคคลอื่น ผู้นำจึงควรตั้งตนอยู่ในธรรม **ลำเอียงเพราะขลาด** คือ ความหวาดหวั่นเนื่องจากความกลัวเพราะภัยที่จะมาถึง เช่น ภัยจากธรรมชาติ หรือภัยจากบุคคลมารบกวน อาทิ กลัวอิทธิพลผู้ที่มีอำนาจเงิน อำนาจทางการเมือง อำนาจของพรรคพวกพี่น้องกว้างขวางทางสังคม เป็นต้น **ลำเอียงเพราะเขลา** คือ ความหลงหรือลำเอียงเพราะหลง เนื่องมาจากความเห็นผิด โดยไม่ใช้ปัญญาวิเคราะห์ให้ถ้วนถี่ ไม่รู้ว่าสิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควร สิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี ดังคำที่ว่าผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา (พระพุทธเจ้า) ฉะนั้น ผู้หลงย่อมไม่เห็นหลักธรรมของพระพุทธองค์ อคติ ๔ เป็นคติธรรมที่มีอยู่ในทุกตัวคน ความรักเป็นหลักธรรมชาติของมนุษย์ ความเกลียดก็เป็นเรื่องที่มนุษย์ทุกคนมีความรักและความไม่ชอบที่แตกต่างกัน ความกลัวในสิ่งต่าง ๆ เป็นสิ่งที่คนทั่วไปมีอยู่ กล่าวคือ สิ่งที่รู้ก็กลัวและสิ่งที่ไม่รู้เรื่องก็กลัว ไม่ว่าเรื่องตามธรรมชาติและไม่ใช่สิ่งตามธรรมชาติ ความหลงหรือความเห็นผิดเป็นสิ่งที่มนุษย์ปุถุชนที่ยังปล่อยวางไม่ได้ยังติดอยู่กับความรัก ความโลภ ความโกรธ ความหลงมีอยู่กันทุกผู้คน ผู้นำจึงต้องอาศัยหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ แก้ปัญหาอคติ ๔ ได้แก่ **เมตตา** อยากให้ผู้อื่นมีความสุข **กรุณา** อยากให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ **มุทิตา** ความพลอยยินดีแก่ผู้อื่น **อุเบกขา** การวางเฉย (ไม่ได้หมายถึงนิ่งเฉย) ผู้นำที่ดีจะต้องใช้หลักทางสายกลาง มัชฌิมาปฏิปทา ทางสายกลางที่เหมาะสมกับฐานะในขณะนั้น ตัวอย่างเช่น รักบุคคลหนึ่งในฐานะเพื่อน แต่ต้องวางตนอย่างเหมาะสมในฐานะผู้ร่วมงานหรือผู้บังคับบัญชา ความลำเอียงสามารถ เป็นเครื่องมือชี้วัดความอยุติธรรมซึ่งผู้นำหรือผู้ปกครองก็ตามไม่ควรประพฤติปฏิบัติ ถือได้ว่าอคติ ๔ เป็นมิจฉาทิฐิของบุคคลประการหนึ่ง

(๒) หลักปธาน ๔

ปธาน ๔[๒๔] หรือสัมมัปปธาน ๔ เป็น**หลักความเพียรซึ่งผู้นำต้องมี** ๔ ประการ ประกอบด้วย

ก) สังวรปธาน ความเพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น คือ ระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น อันเป็นการเพียรระวังอกุศลธรรมมิให้เกิดขึ้น

---

[๒๓] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, ครั้งที่ ๑๑, ๒๕๕๑, น.๔๗๒

[๒๔] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์-ฉบับประมวลธรรม, ครั้งที่ ๑๒, ๒๕๔๖

ข) ปหานปธาน ความเพียรละหรือเพียรกำจัด คือ ละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ออกไป ความเพียรนี้เป็นการกำจัดความไม่ดีที่เกิดแก่ตนขึ้นแล้วไม่ให้มีอยู่ในตน เช่น ไม่เสพสิ่งเสพติด เป็นต้น

ค) ภาวนาปธาน ความเพียรเจริญหรือเพียรก่อให้เกิด คือ ทำกุศลธรรมที่ยังไม่กระทำ จงทำให้เกิดขึ้น เช่น การเจริญสมาธิภาวนา หากยังไม่ทำก็เพียรเจริญให้เกิดแก่ตนเป็นอาจิน เป็นต้น

ง) อนุรักขนาปธาน ความเพียรรักษา คือ การรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบูลย์ บุคคลที่ปฏิบัติธรรมเป็นอาจินแล้วพึงเพียรปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

(๓) หลักสัปปุริสธรรม ๗

สัปปุริสธรรม ๗[๒๕] คือ ธรรมที่ทำให้คนเป็นสัตบุรุษ หรือเป็นพลเมืองที่ดี มีศีลธรรม เป็นคนดีคนเก่ง มี ๗ ประการ ได้แก่

ก) ธัมมัญญุตา เป็นผู้รู้จักเหตุ
ข) อัตถัญญุตา เป็นผู้รู้จักผล
ค) อัตตัญญุตา เป็นผู้รู้จักตน
ง) มัตตัญญุตา เป็นผู้รู้จักประมาณ
จ) กาลัญญุตา เป็นผู้รู้จักกาล
ฉ) ปริสัญญุตา เป็นผู้รู้จักชุมชน
ช) ปุคคลัญญุตา เป็นผู้รู้จักบุคคล

หลักสัปปุริสธรรมเป็นคุณสมบัติของผู้นำที่ดี เป็นหลักทั่วไปที่ผู้นำที่ดีควรปฏิบัติต่อบุคคลชุมชนตามฐานะของตน ฐานะนี้มิใช่ฐานะทางการเงินแต่เป็นฐานะทางสังคม เช่น ฐานะผู้ใหญ่ ฐานะเด็กควรประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร กล่าวคือ เป็นการดำรงตนในสถานที่ตามกาลเทศะของแต่ละบุคคลควรกระทำ ฉะนั้น ผู้นำที่ดีควรนำหลักธรรมดังกล่าวข้างต้นมาประพฤติปฏิบัติอันจะนำองค์กรและบุคลากรไปสู่เป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

(๔) หลักอธิปไตย

หลักการสำหรับนักปกครองที่ดี มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้จักหลักความเป็นใหญ่ในทางปกครอง หรืออำนาจที่เรียกว่า อธิปไตย ๓ ประกอบด้วย

ก) อัตตาธิปไตย ถือตนเป็นใหญ่ คือ ถือเอาตนเอง ฐานะ ศักดิ์ศรี เกียรติภูมิของตนเป็นใหญ่ กระทำด้วยตนเองและสิ่งที่เนื่องด้วยตนเป็นประมาณ ในฝ่ายอกุศลและในฝ่ายกุศล เช่น เว้นชั่ว ทำดี ด้วยการเคารพตน เป็นต้น

ข) โลกาธิปไตย ถือโลกเป็นใหญ่ คือ นิยมโลก เป็นกระทำด้วยปรารถนาจะเอาใจหมู่ชน เช่น ในฝ่ายกุศล ได้แก่ เว้นชั่ว ทำดี ด้วยความเคารพเสียงหมู่ชน

ค) ธรรมาธิปไตย ถือธรรมเป็นใหญ่ คือ ถือหลักความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผลเป็นใหญ่ กระทำด้วยการศึกษาตรวจสอบตามข้อเท็จจริง และความคิดเห็นที่รับฟัง

---

[๒๕] วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม- เมษายน ๒๕๖๓) หน้าที่ ๓๔๗

อย่างกว้างขวางแจ้งชัดและพิจารณาอย่างดีที่สุด เต็มสติปัญญา เห็นได้ด้วยความบริสุทธิ์ใจว่า เป็นไปตามธรรม และเพื่อความดีงามเป็นประมาณ ทำการด้วยความเคารพหลักการ กฎ ระเบียบ และกติกา

(๕) ธรรมนูญชีวิต

ผู้นำที่เป็นผู้ปกครองที่ดีต้องมีคุณลักษณะที่ดีของพระราชา ซึ่งการใช้อำนาจปกครองต้องยึดหลักธรรมเป็นที่ตั้ง การที่จะเลือกใช้อำนาจปกครองนั้น มีการกล่าวถึงสมาชิกที่ดีของรัฐ เรื่องอธิปไตย ๓[๒๖] ภาวะที่ถือเป็นใหญ่มี ๓ ลักษณะ คือ อัตตาธิปไตยหรือความมีตนเป็นใหญ่ โลกาธิปไตยหรือความนิยมของโลกเป็นใหญ่ สุดท้ายธรรมาธิปไตยหรือธรรมเป็นใหญ่ คือ หลักการความจริงความถูกต้องเป็นใหญ่

ผู้ที่มีภาวะผู้นำนั้น ได้แก่ ภาวะธรรมาธิปไตย เนื่องจากยึดถือหลักธรรมเป็นใหญ่ หรือหลักการความจริงความถูกต้องเป็นใหญ่ ผู้มีภาวะผู้นำนั้น คือ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม ใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือในการควบคุมอำนาจ ใช้อำนาจไปในทางที่ถูกต้อง ในขณะเดียวกันหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ถืออำนาจการประพฤติธรรม หรือหลักธรรมที่ทำให้ผู้นำประพฤติปฏิบัติ เป็นผู้มีอำนาจที่พึงประสงค์ โดยอำนาจของผู้นำนั้นมีที่มาจากพละ ๕ ของพระมหากษัตริย์ ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะของผู้มีอำนาจ จะต้องประกอบด้วยปัจจัยแห่งอำนาจ ๕ ประการ คือ

ก) การมีกำลังกายที่แข็งแรงสุขภาพดี มีความสามารถและชำนาญในการใช้ยุทโธปกรณ์ที่พรั่งพร้อม

ข) มีทรัพย์สมบัติพร้อมที่จะใช้เลี้ยงดูบริวาร

ค) ข้าราชการและผู้บริหารที่ทรงคุณวุฒิมีความสามารถและมีความจงรักภักดีซื่อสัตย์ต่อแผ่นดิน

ง) มีชาติตระกูลสูงเป็นขัตติยราชได้รับความเคารพเทิดทูนจากประชาชน และเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนอบรมเป็นอย่างดี

จ) มีสติปัญญาที่สามารถหยั่งรู้เหตุผล รู้ผิดชอบชั่วดี ควรมิควรสามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ได้ผลอย่างดียิ่ง

๒.๑.๒ แนวคิดทฤษฎีการบริหารและการมีส่วนร่วม

คณะอนุกรรมาธิการได้ทบทวนหลักคิด ทฤษฎีการบริหาร และหลักการสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อเป็นกรอบในการพิจารณาและวิเคราะห์ตามการศึกษานี้ ประกอบด้วย

๒.๑.๒.๑ หลักการบริหาร ๔Ms

หลักการบริหาร ๔ ขั้นตอน หรือ ๔Ms เป็นแนวคิดของ Peter F. Drucker (Management Tasks หรือ Management Responsibility)[๒๗] ประกอบด้วย การบริหารกำลังคน (Man) จะใช้คนอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลกับงานให้มากที่สุด งบประมาณการบริหารเงิน (Money) จะจัดสรรเงินอย่างไรให้ใช้จ่ายต้นทุนน้อยที่สุดและให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารวัสดุ (Materials) ในการดำเนินงาน ว่าจะทำอย่างไรให้สิ้นเปลืองน้อยที่สุด

[๒๖] พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), ธรรมนูญชีวิต, (กรุงเทพมหานคร: บ.ซีพีออยจัดพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๔๔.

[๒๗] https://sites.google.com/site/sebsportclub/cpmpany/power-games

หรือเกิดประโยชน์สูงสุด การจัดการ (Management) คือ กระบวนการจัดการบริหารเพื่อควบคุมงานทั้งหมดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่

การบริหารกำลังคน (Man) อาจกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เพราะธุรกิจจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความคิดของคน และคนเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการธุรกิจต่าง ๆ ทั้งธุรกิจต้องอาศัยเงินทุน (Money) เป็นปัจจัยในการดำเนินธุรกิจและหาวัสดุอุปกรณ์ให้เกิดองค์กรธุรกิจ การมีทุนจะสามารถจัดหาวัสดุและอุปกรณ์ (Materials) ที่มีประสิทธิภาพ หากหาวัสดุที่มีคุณค่าและราคาต่ำจะสามารถลดต้นทุนการดำเนินงาน อันทำให้ธุรกิจได้ผลกำไรสูงขึ้น โดยบริหารจัดการ (Management) การปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินกิจการที่มีการวางแผนที่ดีย่อมทำให้ลดขั้นตอนและได้ผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

๒.๑.๒.๒ หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนกำหนดหลักธรรมาภิบาล โดยเสนอให้เป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีประกอบด้วย ๖ ประการ คือ[๒๘]

๑) หลักคุณธรรม ตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ที่เป็นธรรมและทันสมัย เป็นที่ยอมรับในสังคมไม่เลือกปฏิบัติทั้งยินยอมปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่กระทำการตามอำเภอใจ

๒) หลักนิติธรรม สร้างความไว้วางใจระหว่างกัน สื่อสารข้อมูลสะดวกทันต่อเหตุการณ์ ชัดเจน ตรงไปตรงมา มีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน

๓) หลักความโปร่งใส เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญในด้านต่าง ๆ และร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบต่อผลของการกระทำนั้น ๆ เช่น การแสดงความคิดเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ เป็นต้น

๔) หลักความมีส่วนร่วม การสร้างกลไกให้มีผู้รับผิดชอบ สร้างความสำนึกในหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อสังคมให้ความสำคัญต่อปัญหาสาธารณะในประเทศ ร่วมแก้ไขปัญหา ยอมรับในความเห็นที่แตกต่าง และยอมรับในสิ่งที่ตนกระทำ

๕) หลักความรับผิดชอบ การบริหารจัดการ และการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์ คุ้มค่าสูงสุดของประเทศ

๖) หลักความคุ้มค่า ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม สำนึกในหน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย และเคารพในสิทธิของผู้อื่น ทั้งต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษา “ความสมดุล” ในมิติต่าง ๆ

โดยความสมดุล หรือธรรม มีความสำคัญต่อธรรมาภิบาล ทุกองค์กรมีองค์ประกอบที่สำคัญสองส่วน คือ “งาน” และ “คน” งานทุกประเภทต้องมีองค์ประกอบ คือ ภารกิจที่ต้องกระทำตามวัตถุประสงค์และการจัดรูปแบบงาน เพื่อให้ภารกิจตรงตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและจำเป็นต้องมีคนหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมเพียงพอกับการปฏิบัติงาน ปัจจัยด้าน “คน” จึงมีความสำคัญ ถึงแม้ว่าองค์กรจะมีการจัดองค์กรและการบริหารงานที่ดีก็ตาม หากพนักงานขาดประสิทธิภาพ ไร้ความรู้ความสามารถ ไม่ซื่อสัตย์สุจริต แตกความสามัคคี ไม่ภักดีต่อองค์กร ย่อมทำให้การบริหารงานบรรลุเป้าหมายได้ยาก ดังนั้น การมีหลักการปกครองที่ดี

[๒๘] http://network.moph.go.th/km_ict/?p=๓๖๐๗

จะช่วยแก้ไขปัญหาได้ การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารทรัพยากรบุคคล ซึ่งเป็นหลักการบริหารจัดการที่ได้รับการยอมรับถึงประสิทธิภาพ ในการจัดการให้มีความเหมาะสมกับองค์กรที่จะนำมาใช้ในการปกครองพนักงาน องค์กรจึงควรคำนึงถึงหลักสิทธิตามกฎหมาย เพื่อให้บุคลากรได้รับการคุ้มครองสิทธิ ทั้งมีความมั่นคงปลอดภัยในการทำงานโดยปฏิบัติตามกฎหมายที่บัญญัติโดยเคร่งครัด

๒.๑.๒.๓ ลักษณะของเครือข่ายและประโยชน์ของเครือข่าย

Alter and Hage ได้กำหนดลักษณะของเครือข่ายไว้ว่า[๒๙] โครงสร้างเครือข่ายทางความคิด (Cognitive Structure) องค์กรเครือข่ายมีลำดับชั้น (Hierarchy) องค์กรเครือข่ายแบ่งงานกันทำ (Division of work) สรุปเครือข่ายมีลักษณะการแบ่งหน้าที่กันทำ และมีการทำงานเป็นลำดับชั้น โครงสร้างเครือข่ายทางความคิดนั้น บุคคลในองค์กรมีกรอบความคิดเกี่ยวข้องในองค์กรเครือข่าย ไม่ว่าจะพัฒนาไประดับใดทั้งด้านความรู้ความสามารถ และความคาดหวังที่มีต่อเครือข่าย จะเห็นได้ว่าโครงสร้างเครือข่ายดังกล่าว บุคคลในองค์กรเครือข่ายจะมีความรู้ความสามารถเป็นประการแรก ต่อจากนั้นองค์กรจะมีระดับเชื่อมโยงทำงานในระดับแนวราบที่มีอิสระ สุดท้ายองค์กรเข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายจะแบ่งหน้าที่กันทำ โดยเครือข่ายมีประโยชน์ดังนี้

๑) เครือข่ายเป็นแหล่งรวบรวม และเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลไปมาระหว่างแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

๒) เครือข่ายเป็นแหล่งสำหรับการทำงานสนับสนุนต่าง ๆ และเปิดช่องให้สมาชิกสามารถเข้าถึงเรื่องที่กำลังสนใจได้อย่างทุกแง่ทุกมุม อันจะนำไปสู่การสร้างกิจกรรมของเครือข่ายเอง

๓) เครือข่ายเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถแลกเปลี่ยนความคิดต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ทำให้เกิดการสะสมความรู้ในประเด็นที่กำลังสนใจและประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๔) เครือข่ายเป็นแหล่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยผ่านการติดต่อโดยตรงระหว่างบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ที่เข้ามาร่วมเป็นเครือข่าย

๕) เครือข่ายเป็นเวทีสำหรับการปฏิบัติงานร่วมกัน และเป็นที่ระดมสรรพกำลังเพื่อปฏิบัติกิจกรรมของเครือข่ายให้ลุล่วง

๖) เครือข่ายเป็นกลยุทธ์ที่เสริมสร้างจุดแข็ง (Core Competencies) ขององค์กรด้วยการเข้าร่วมทำงานกับองค์กรที่ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน

การสร้างเครือข่ายมีความสำคัญต่อการขยายตัวของกลุ่มชนในลักษณะต่าง ๆ อาทิ ชุมชนต่อต้านยาเสพติด ชุมชนสีขาว เป็นต้น เครือข่ายมีความสำคัญต่อการขยายตัวทางธุรกิจสมัยใหม่อย่างมากมาย จึงมีมิจฉาชีพใช้เครือข่ายสร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจ สังคม ชุมชนอย่างมาก ในการดำเนินการวัดสีขาว เครือข่ายจึงมีความสำคัญต่อการขยายตัวของวัดสีขาวเป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้นแม่แบบวัดสีขาวจึงมีส่วนสำคัญในการสร้างเครือข่ายให้เป็นรูปธรรมก่อน เปรียบเสมือนการลงเสาเรือนทั้งสี่ต้นก่อนการสร้างระเบียงโดยรอบบ้านต่อไป

---

[๒๙] Aler, Cathrin and Hage, Jerald, Organization Working to Gether, (California: Sage, ๑๙๙๓), p. ๒๓๘.

๒.๑.๒.๔ ความหมายและลักษณะของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม[๓๐] คือ *“การเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ”* ทั้งเสียสละทรัพยากรส่วนบุคคล เช่น ความรู้ ความคิด ความสามารถ แรงงาน เงินทุนวัสดุ เข้าไปมีบทบาทในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมด้านการจัดการควบคุม การใช้และการจำหน่ายทรัพยากร ตลอดจนปัจจัยการผลิตเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ฉะนั้นการมีส่วนร่วมโดยใช้บุคคลและทรัพยากรต่าง ๆ ในบทบาทและขั้นตอนต่าง ๆ จึงกระทำเพื่อประโยชน์ของชุมชนด้วย

ลักษณะของการมีส่วนร่วม แบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ[๓๑] คือ ประการแรก การมีส่วนในลักษณะที่เป็นการพัฒนาให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นโครงการ ได้แก่ การร่วมกันคิดค้นหาปัญหา วางแผน ตัดสินใจ ระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น บริหารจัดการ และติดตาม ประเมินผล จนกระทั่งได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน ประการที่สองการมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมเป็นการพัฒนาที่เป็นกระบวนการตามโครงการอันสอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองอีกด้วย

ทั้งยังสรุปความถึง **ผลที่ได้จากการมีส่วนร่วม** ประกอบด้วย

๑) การมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบประชาธิปไตยอย่างหนึ่ง ที่มากับรูปแบบของสังคมมนุษย์มากกว่ารูปแบบการเมืองการปกครอง การมีส่วนร่วมเป็นการรวมกันระหว่างคนหรือกลุ่มบุคคล เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

๒) การมีส่วนร่วมได้แก่การเข้าร่วมกิจกรรมอย่างหนึ่งเพื่อสาธารณะประโยชน์มากกว่าประโยชน์ส่วนบุคคล การมีส่วนร่วมจึงเป็นไปเพื่อพัฒนาสังคม ในทางกลับกันการมีส่วนร่วมก็อาจทำลายสังคมเช่นกัน ฉะนั้น การมีส่วนร่วมจึงมีลักษณะที่สร้างสรรค์และทำลายได้ในเวลาเดียวกัน การมีส่วนร่วมจึงเป็นคำกลาง ๆ ที่สามารถเปลี่ยนรูปแบบเป็นเหรียญสองหน้าได้

๓) การมีส่วนร่วมสามารถพัฒนาให้สวยงามหรือไร้ค่า สุดแต่ผู้มีส่วนร่วมจะนำกิจกรรมไปในทิศทางใด หรืออุดมคติใด การมีส่วนร่วมจึงขึ้นกับบุคคลที่สร้างสรรค์ชิ้นงานนั้น ๆ การมีส่วนร่วมจะยังประโยชน์ได้เพียงใดจึงขึ้นกับบุคลากรภาครัฐ ภาคประชาสังคม เป็นสำคัญ

๔) การมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสังคม เนื่องจากเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากผู้รู้ปัญหาได้เข้ามามีส่วนร่วมในปัญหานั้น ๆ

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ เริ่มจากการมีส่วนร่วมเป็นประชาธิปไตยอย่างหนึ่งแต่ก็อาจแฝงไปด้วยเผด็จการ หากผู้สั่งการมีวาระซ่อนเร้นหรือหากผู้บริหารโครงการ ไม่มีความจริงใจในการดำเนินการ อาทิ ไม่แก้ไขปัญหาบนพื้นฐานความจริงหรือความถูกต้องหรือมีผลประโยชน์ทับซ้อน การมีส่วนร่วมจึงไม่ได้ไปสู่เป้าหมายที่ถูกต้องอย่างแท้จริง ในการพัฒนาประเทศการมีส่วนร่วมถือว่าเป็นการนำความรู้ท้องถิ่นมาพัฒนาโดยคนท้องถิ่น ส่วนในด้านการบริหารราชการตามทฤษฎีระบบราชการ เป็นการนำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาใช้ ซึ่งเป็นข้อดีที่ผู้บริหาร

---

[๓๐] พระธรรมปิฎก, การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาคณะสงฆ์ ครั้งที่ ๔ ,กรุงเทพ. มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑ น.๑๒

[๓๑] ปาริชาติ วลัยเสถียร, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, - กรุงเทพฯ-มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒, น. ๑๓๘

โดยอาศัยหลักเหตุผลมากกว่าอารมณ์ส่วนตัว อันจะก่อให้เกิดความเป็นธรรม โดยใช้ศิลปะในการจูงใจของผู้นำเป็นการเข้าถึงจุดแข็งจุดอ่อนของลูกน้องก่อนมอบหมายงาน เป็นการทำให้การมีส่วนร่วมมีประโยชน์มากขึ้น

การมีส่วนร่วมมีความหมายที่แตกต่างกับความร่วมมือ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายการมีส่วนร่วมเป็นการมีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น เช่น มีส่วนร่วมในการบำเพ็ญกุศล มีส่วนร่วมในการทุจริต มีส่วนร่วมในการลงทุนบริษัท การมีส่วนร่วมกับการร่วมมือ แตกต่างหรือเหมือนกันหรือไม่อย่างไรนั้น การร่วมมือใช้คำทางภาษาอังกฤษว่า cooperation หมายถึง “การทำงานร่วมกัน” การร่วมมือตามราชบัณฑิตยสถาน คือ การพร้อมใจร่วมกัน เป็นเรื่องของภายในจิต เช่น ๑๘.๐๐ นาฬิกา พร้อมใจกันยืนตรงเคารพธงชาติโดยมิต้องนัดหมาย เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของประชาชน[๓๒] หมายถึง การเข้าร่วมด้วยความสามารถของกลุ่มบุคคล ผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจการตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้นจะได้รับการตอบสนองจนทำให้มีความเป็นไปได้มากกว่าสิ่งที่ทำไปจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอกัน

การมีส่วนร่วมจึงสำคัญต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เนื่องจากการที่รัฐมอบเงินให้พื้นที่หรือเขตการปกครองต่าง ๆ เช่น ชุมชน วัด อบต. อบจ. เป็นต้น หากประชาชนในพื้นที่ไม่ให้ความร่วมมือ การพัฒนาย่อมไม่เกิดเป็นการตำน้ำพริกละลายแม่น้ำหมดไป บางชุมชนมีการสร้างความร่วมมือของคนในชุมชนและรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วม อนุรักษ์รักบ้านเกิดรวมไปถึงสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่วนภาครัฐเห็นถึงความสำคัญจึงทำการอุดหนุนงบประมาณ และสนับสนุนทรัพยากรอื่น ๆ จึงทำให้ชุมชนแข็งแกร่ง และในที่สุดเกิดการรวมตัวเป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็ง ฉะนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญยิ่ง ดังเช่นโครงการบ้าน วัด โรงเรียน ที่ผ่านมานั้นได้สร้างองค์กรที่เป็นรูปธรรมมากมาย

๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะอนุกรรมาธิการได้ทำการสืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้ จำแนกรายละเอียดตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๒.๒.๑ พุทธวิธีการสร้างภาวะผู้นำทางการศึกษา [๓๓]

ปรากฏความจากการพิจารณาข้อมูลจากการบรรยายพิเศษของพระพรหมบัณฑิต, (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ศ.รด. ห้องประชุมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๗ ในประเด็นภาวะผู้นำเชิงพุทธต้องเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะ ดังนี้

๑) ผู้นำต้องกำหนดทิศทาง - กำหนดเป้าหมายหลักและเป้าหมายรอง มีจักขุมามองการไกล

๒) ผู้นำเชิงพุทธต้องมีการวางตัว - อ่อนน้อมถ่อมตัว เป็นกัลป์ยานมิตร

๓) มีกุศโลบาย - สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น

---

[๓๒] วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, การพัฒนาชนบทไทย-กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑, น.๑๐

[๓๓] พระพรหมบัณฑิต (ประยูร), ศ.ดร. “ถอดความการบรรยายพิเศษหัวข้อ – พุทธวิธีการสร้างภาวะผู้นำทางการศึกษา” ห้องประชุม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวังน้อย, ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๗.

๔) มีการสื่อสาร – แจ่มแจ้งและจูงใจ

๕) ผู้นำต้องกล้าตัดสินใจ - แกล้วกล้า ร่าเริง

๖) ทำให้ผู้อื่นตามด้วยความเต็มใจไม่บังคับ

กล่าวได้ว่า ผู้นำนั้นต่างจากผู้บริหาร คือ ผู้นำเป็นผู้ที่ทำให้ผู้อื่นต้องการทำงานตามที่ผู้นำต้องการ คือ “ภาวะผู้นำ” ส่วนผู้ที่สั่งลูกน้องให้ทำตามไม่ว่าเขาเต็มใจหรือไม่เรียกว่า ผู้บริหารทำงานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น สั่งลูกน้องด้วยปิยวาจา โดยผู้ตามยินยอมทำตามด้วยความยินดี และเต็มใจโดยใช้ศิลปะจูงใจไม่ใช้การสั่งการอย่างเดียว ผู้นำต้องมีศิลปะในการจูงใจคนโดยผู้ตามมีใจทำตามและผู้นำเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสื่อสาร (master communication) ผู้นำต้องอ่อนน้อมถ่อมตน บูชาเขา-เขาก็บูชาเราตอบ ไหว้เขา-เขาก็ไหว้เราตอบ ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก

จากการศึกษางานวิจัยพบว่า แนวคิดของนักวิชาที่ไม่ใช่พระสงฆ์ กล่าวถึง ลักษณะคุณธรรม ผู้นำ ๓ ประเภท ได้แก่ (๑) ผู้นำที่พึงประสงค์ คือ ผู้นำในอุดมคติอย่างแท้จริง (๒) ผู้นำที่ไม่พึงประสงค์ คือ ผู้นำที่ไม่มีคุณธรรม (๓) ผู้นำที่มีพัฒนาการจากผู้นำที่ไม่พึงประสงค์มาสู่ผู้นำที่พึงประสงค์ คือ ผู้นำอาจเริ่มมาจากการทำผิดพลาดและมีพัฒนาการไปสู่การเป็นผู้นำที่พึงประสงค์

๒.๒.๒ ผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

พระบัณฑิต ญาณธีโร ศึกษาภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกและภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ภาค ๒[๓๔] เพื่อประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ภาวะผู้นำตามตะวันตกที่เหมาะสมในยุคโลกาภิวัตน์ ได้แก่ ทฤษฎีผู้นำเชิงปฏิรูปและภาวะผู้นำตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักปาปณิกธรรม ๓ หลักอคติ ๔ หลักพรหมวิหารธรรม หลักสังคหวัตถุธรรม ๔ หลักสัปปุริสธรรม ๗ หลักทศพิธราชธรรม ๑๐ หลักราชสังคหวัตถุ ๔ หลักสาราณียธรรม ๖ หลักสิงคาลกสูตร และหลักอปริหานิยธรรม ๗ ผู้นำคณะสงฆ์ไทยในระดับต่าง ๆ ควรมีภาวะผู้นำดังกล่าว เพื่อที่จะสร้างวิสัยทัศน์ และสร้างแรงบันดาลใจให้แก่คณะสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของคณะสงฆ์ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนาสืบไป

๒.๒.๓ บทความวิจัยโครงการชุมชนสีเขียววัดสีขาว[๓๕]

วัตถุประสงค์โครงการเพื่อศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมและความโปร่งใส เพื่อพัฒนาและวิเคราะห์รูปแบบการจัดการพื้นที่สีเขียวและการสร้างความโปร่งใสของวัดและชุมชน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยเอกสาร การวิจัยภาคสนาม ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การสนทนากลุ่ม จัดเวทีสร้างความเข้าใจโครงการกับวัดและชุมชน การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและอธิบายด้วยวิธีพรรณนา โดยผลการวิจัยพบว่า

๑) การจัดการสิ่งแวดล้อมและความโปร่งใสที่เป็นแม่น้ำพิจิตร ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเขาทราย และป่าเขาพระ ป่าชุมชน โบราณสถาน และมนุษย์สร้างขึ้นให้เป็นพื้นที่สีเขียวโดยการปลูกต้นไม้ ไม้ผล ไม้ดอก ให้ร่มรื่นเพื่อการท่องเที่ยวและปฏิบัติธรรม ทุกวัดมีไวยาวัจกรที่ดูแลเรื่องรายรับ

---

[๓๔] พระบัณฑิต ญาณธีโร, “ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์บริหารกิจการคณะสงฆ์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

[๓๕] คณะผู้วิจัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

รายจ่าย มีสมุดคุมการเงิน สมุดบัญชีธนาคาร มีการแจ้งประชาชนให้ทราบทุกวันพระเป็นรายเดือนรายปี บนศาลาการเปรียญ มีคณะกรรมการของวัดเป็นผู้ดูแล

๒) วัดและชุมชนใช้กระบวนการการมีส่วนร่วม วัดมีการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะและสามารถตรวจสอบได้ การพัฒนาและยกระดับการดำเนินงานในด้านคุณธรรมและความโปร่งใส

๓) การเปิดพื้นที่ภายในวัดเป็นที่สาธารณะสำหรับประชาชน เพื่อเป็นพื้นที่ออกกำลังกาย พักผ่อนหย่อนใจและกิจกรรมในทางศาสนา จัดพื้นที่บริเวณลานวัดเพื่อเปิดเป็นตลาดนัดเพื่อสร้างรายได้

๒.๒.๔ โครงการวัดสีขาวปลอดยาเสพติด

โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพระสงฆ์[๓๖] (วัดสีขาว) ณ หอประชุมศูนย์ราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบูรณ์ สิงหาคม ๒๕๖๓ จัดขึ้นเพื่อถวายความรู้แก่พระสังฆาธิการ และพระวินยาธิการ เพื่อนำความรู้และแผนดำเนินการแนวทางปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จังหวัดเพชรบูรณ์ อีกทั้งนำไปเผยแพร่ต่อวัดลูกวัดและชาวบ้านในเขตการปกครองของแต่ละวัด โดยวัดเป็นสถาบันที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยและบุคคลอื่นผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงวัด ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทุกชนิด โดยมีพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ ๓๐๐ รูป จากทุกอำเภอ ปลัดอำเภอรับผิดชอบงานยาเสพติด จำนวน ๑๑ อำเภอ ตำรวจจากสถานีตำรวจ ๑๘ สถานี เข้าร่วมประชุม

๒.๒.๕ โครงการวัดสีขาวปลอดอบายมุข เหล้า บุหรี่ ยาเสพติด

โครงการวัดสีขาว ปลอดอบายมุข เหล้า บุหรี่ ยาเสพติด[๓๗] กิจกรรมชุมชนคุณธรรมวัดท่าขนุน ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๕ เช่น ฝึกอาชีพทอผ้าแก่ประชาชน เป็นต้น เป็นการพัฒนาชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่วัดและชุมชนในการป้องกันยาเสพติด นอกจากนี้ วัดจะต้องจัดกิจกรรมเผยแผ่หลักธรรม ในด้านอื่น ๆ อันเป็นการรณรงค์ป้องกันยาเสพติด

๒.๒.๖ โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข

กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา จังหวัดขอนแก่น วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๗ สถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข หมายถึงพื้นที่ปลอดยาเสพติดและปัจจัยเสี่ยงทุกชนิด และมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ทั้งพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาต้องนำหลัก ๕ มาตรการ ๔ กลยุทธ์ ๒ ไม่ และนำไปดำเนินการให้ครบกระบวนการ ดังนี้

๑) สถานศึกษาต้องวางมาตรการ ๕ มาตรการ ดังนี้

(๑) ป้องกัน สร้างความตระหนัก ปลุกจิตสำนึก

(๒) ค้นหาคัดกรอง ๕ กลุ่มเสี่ยง

(๓) บำบัดรักษากลุ่มเสี่ยง ส่งต่อไปยังสถานที่บำบัดฟื้นฟู

(๔) เฝ้าระวัง จัดสถานที่และสิ่งแวดล้อม ป้องกันการมั่วสุม

(๕) ตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการ ยุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานและติดตามผลสรุปปัญหา

---

[๓๖] แหล่งที่มา https://www.phetchabunpao.go.th

[๓๗] แหล่งที่มาวัดท่าขนุน : https://www.sangha๑๔.org/index.php?url=news&id=๔๔๒๘

๒) ใช้กลยุทธ์ ๔ กลยุทธ์ โดยสถานศึกษาต้องกระทำ ดังนี้

(๑) ต้องมียุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับปัญหาพื้นที่

(๒) ต้องมีแผนป้องกันปัญหายาเสพติดตลอดทั้งปี

(๓) ต้องมีระบบข้อมูล ป้องกัน เฝ้าระวัง ดูแลช่วยเหลือ บริหารจัดการ

(๔) ต้องมีเครือข่าย ระหว่าง ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่น

๓) สถานศึกษาต้องไม่กระทำ ๒ ข้อห้าม ได้แก่ ประการแรก ปิดบังกลุ่มเสี่ยง กลุ่มติด และผู้ค้า ประการที่สอง ไม่ผลักปัญหา ไม่ไล่นักเรียนออกแต่นำไปรักษาแล้วกลับมาศึกษาต่อได้ที่โรงเรียน

โครงการโรงเรียนสีขาวมีทั้งการดำเนินการที่บรรลุเป้าหมาย และที่ไม่มีความคืบหน้า ตามที่เผยแพร่ออกมาทางสื่อตามจังหวัดต่าง ๆ จากเหตุปัจจัยหลายอย่าง อาทิ พื้นที่เป้าหมายใกล้แหล่งการค้าที่สำคัญหรือเป็นแหล่งอบายมุข บางพื้นที่เป็นพื้นที่เฝ้าระวังหรือบางพื้นที่เป็นพื้นที่สีขาวอยู่แล้ว เมื่อเข้าไปดำเนินการ จึงสร้างความมั่นคงยั่งยืนให้สถานศึกษานั้น ๆ ได้ การดำเนินการจึงควรใช้หลักคัดเลือกพื้นที่อันสมควรตามหลักอิทัปปัจจยตา หรือปฏิจจสุมปบาท คือ **หลักการพิจารณาที่อาศัยเหตุปัจจัยต่อกัน** เป็นต้น

โครงการโรงเรียนสีขาว มีหลักคิดและแนวทางที่อาจนำมาปรับใช้กับโครงการวัดสีขาว คือ **กำหนดพื้นที่ชัดเจนของโครงการที่จะดำเนินการ** ว่าควรเป็นพื้นที่เช่นไร เช่น พื้นที่เสี่ยง ใช้รูปแบบโครงการแบบใด พื้นที่ปลอดยาเสพติดควรวางมาตรการอย่างไร เป็นต้น

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีคำสอนทั้งลึกซึ้งและทั้งที่เข้าถึงได้อย่างไม่ซับซ้อน เป็นจำนวนมาก สุดแล้วแต่ผู้ปฏิบัติจะนำมาปรับใช้ ฉะนั้นจึงอยู่ที่พระภิกษุแต่ละพื้นที่จะคัดสรรหลักใดมาปฏิบัติ ดั่งเช่นคำว่า ทาน จาคะ และการให้ ล้วนแล้วแต่เป็นการเสียสละทรัพย์สินส่วนตนทั้งสิ้น การจะปรับใช้หลักธรรมมาดำเนินการตามโครงการ จึงอยู่ที่ผู้ปฏิบัติจะประยุกต์ใช้หลักธรรมใดให้เหมาะสม ดังสมัยรัชกาลที่ ๕ มีการแก้ไขพระราชบัญญัติสงฆ์ ในสมัยนั้นผู้มีความรู้ทางนักธรรมบาลีส่วนใหญ่อยู่ในพระนครและหัวเมืองใหญ่ ๆ การจะนำพระสงฆ์ทั่วประเทศมาศึกษาอบรมให้ทราบถึงพระธรรมวินัย รวมไปถึงระเบียบข้อบังคับอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้นจึงเป็นการยาก เนื่องจากงบประมาณและการคมนาคมไม่สะดวกเช่นปัจจุบัน จึงมีการปรับแผนโดยให้เมืองต่าง ๆ ส่งพระสงฆ์มาศึกษาอบรมที่ส่วนกลาง แล้วกลับไปสั่งสอนพระสงฆ์ในส่วนภูมิภาคนั้น ๆ เพื่อให้แต่ละภูมิภาคไปอบรมพระสงฆ์ตามเมืองและหัวเมืองต่าง ๆ ต่อไป การจะดำเนินการโครงการให้ลุล่วงไป จึงต้องอาศัยบุคคลที่ตั้งใจดำเนินการอย่างต่อเนื่องจริงจังจึงจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย การดำเนินการโครงการวัดสีขาวโดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ และใช้ศาสตร์สมัยใหม่มาช่วยในการดำเนินการ เพื่อให้โครงการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงต้องใช้หลักการประยุกต์ใช้ระหว่างศาสตร์สมัยใหม่และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้หลักธรรมเป็นแกนนำในการดำเนินการและเป็นเครื่องมือสนับสนุนโครงการคู่ขนานไปกับศาสตร์สมัยใหม่

๒.๓ แนวคิดการจัดการวัดสีขาว

หลักการและแนวคิดในการจัดการวัดสีขาว อันเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาและตอบวัตถุประสงค์การศึกษานี้ คณะอนุกรรมาธิการได้สรุปเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการวัดสีขาว สรุปได้ดังนี้

๒.๓.๑ บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์

บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อผู้อื่นหรือต่อสังคมนั้นเกิดขึ้นมาจากความผูกพันในด้านความเป็นอยู่ ซึ่งหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะต้องปฏิบัติมี ๒ ประการ คือ ๑) **บทบาทหรือหน้าที่ต่อตนเองของพระสงฆ์** มีภารกิจของสงฆ์ คือ คันถธุระและวิปัสสนาธุระ หมายถึง ธุระในการศึกษาเล่าเรียนในทางทฤษฎี ธุระอย่างที่ ๒ คือ วิปัสสนาธุระ ซึ่งเป็นธุระที่จำเป็น ในเมื่อเราเรียนในทางทฤษฎีแล้วก็ต้องมีการปฏิบัติ เพราะว่าการปฏิบัตินั้นจะทำให้เป็นผู้วิเศษหรือเป็นคนพิเศษ คำว่า “วิเศษ” ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่ามีลักษณะขลังหรือศักดิ์สิทธิ์ แต่ความวิเศษในที่นี้ คือ มีวิปัสสนาญาณเจริญขึ้นในขันธสันดานของตนเอง เห็นวิเศษ เห็นรูป เห็นนาม เห็นพระไตรลักษณ์ ตามความจริง เห็นอริยสัจ ๔ หรือเห็นกิเลสแล้วก็ละกิเลสได้นั้น ก็คือวิเศษกว่าคนอื่น เพราะโดยปกติคนเราถ้าเป็นสามัญชนหรือปุถุชนอยู่กิเลสก็ยังมีพอ ๆ กัน ถ้าเป็นอริยชนก็มีลดหลั่นกันไป ที่หมดเด็ดขาดก็เป็นพระอรหันต์ อันนี้คือสิ่งที่เรียกว่าเป็นธุระในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าเรากำหนดทิศทางชีวิตของตนเองได้ เราก็จะมีเวลาในช่วงต้น เรากำหนดทิศทางของชีวิตได้ด้วยการศึกษาเล่าเรียน ในช่วงต่อมาเราก็กำหนดทิศทางของตัวเองด้วยการได้เข้าฝึกการเข้าปฏิบัติธรรม เป็นการขัดเกลาจิตใจแล้วก็จะเป็นผล คือ ปฏิเวธ ต่อไปเป็นผลจาก ปริยัติ ปฏิบัติ แล้วก็ส่งผลถึงปฏิเวธ คือได้รับผลจากการปฏิบัติ และ ๒) **บทบาทหน้าที่ต่อผู้อื่นของพระสงฆ์** ดังพุทธพจน์ ที่ตรัสสอนและเตือนพระสงฆ์ให้ระลึกอยู่เสมอว่า *“ภิกษุทั้งหลาย พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลายเป็นผู้มีอุปการะมากแก่เธอทั้งหลายบำรุงเธอทั้งหลายด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะและคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร ฯลฯ เธอทั้งหลาย จงแสดงธรรมอันงามเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด แก่พราหมณ์และคฤหบดีเหล่านั้นเถิด”*

<u>**หน้าที่และบทบาท**</u>ของพระสงฆ์ มีดังนี้

๑) ห้ามปรามสอนให้เว้นจากความชั่ว คือ งดเว้นจากการเบียดเบียนกัน ไม่ทำลายทั้งชีวิตตนเองและผู้อื่น

๒) แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี งดเว้นอบายมุข ๖

๓) อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดีด้วยน้ำใจอันงามโดยยึดถือหลักสังคหวัตถุ ๔

๔) ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง คือ สอนให้รู้จักแยกแยะมิตรแท้ มิตรเทียม ให้คบบัณฑิตเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีพ

๕) ชี้แจงอธิบายทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง ในสิ่งที่สดับเล่าเรียนมาแล้ว เช่น การแสวงหาทรัพย์โดยวิธีสุจริต การรู้จักรักษาทรัพย์ และการดำรงชีวิตตามฐานะ เป็นต้น

๖) บอกทางสวรรค์ให้ คือ การแนะนำวิธีครองตน ครองคน ครองงาน หรือวิธีครองชีวิตให้ได้รับผลดีมีความสุข

ดังนั้น **บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ทั้งเป็นกิจของสงฆ์แล้วยังมีบทบาทในด้านอื่น** ทั้งการเป็นผู้นำในด้านการสงเคราะห์ช่วยเหลือ การดูแลทุกข์สุขของคนในชุมชน เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำในการดำรงชีวิตกับผู้คนในชุมชนทั้งเป็นผู้กระจายข่าวสารให้กับคนในชุมชนเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม[๓๘]

๒.๓.๒ พระสงฆ์กับงานพัฒนาชุมชน

พระสงฆ์ได้แสดงบทบาทการทำการตามภาระหน้าที่ที่กำหนดไว้ตามสถานภาพที่เป็นบรรทัดฐานทางพระพุทธศาสนา ซึ่งคนในสังคมได้มีการรับรู้ และคาดหวังให้พระสงฆ์แสดงบทบาทให้สอดคล้องกับสภาพสังคม อันเป็นการกระทำตามสิทธิและหน้าที่ และผลต่อการจัดระเบียบสังคมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ต่อกันระหว่างพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ดังนี้

คูณ โทขันธ์ ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ไว้ว่า บทบาทพระสงฆ์ที่สำคัญต่อชีวิตประจำวันของชาวพุทธ ๖ ประการ[๓๙] ได้แก่ ๑) ที่พึ่งบวร หมายถึง พระสงฆ์เป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย ดังบทที่ว่า สังฆังสรณนังคัจฉามิ แปลว่า ข้าพเจ้าขอถึงพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึก คือ เป็นที่พึ่ง หรือเป็นผู้นำทางใจ โดยพัฒนายกระดับจิตใจของคนให้สูงขึ้น ด้วยการมีธรรมะ มีเหตุผลและเข้าใจสถานการณ์ จึงถือว่าเป็นที่พึ่งอันบวร ๒) สอนธรรม หมายถึง เป็นผู้ให้ธรรมโดยการนั่งเทศน์สั่งสอนอบรมชี้ให้เห็นบาปบุญ แนะให้ทำดีเว้นชั่ว ดังพุทธพจน์ที่ว่า *“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่มหาชนเถิด จงแสดงธรรม จงประกาศพรหมจรรย์”* ๓) นำปฏิบัติ หมายถึง พระสงฆ์จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบให้เป็นผู้เคร่งครัดในธรรมะวินัย ๔) พัฒนา หมายถึง การพัฒนา ๒ ส่วน ไปพร้อม ๆ กัน คือ พัฒนาภายในวัด และพัฒนาภายนอกวัด และพัฒนาหมู่บ้าน ๕) ปรึกษาดี หมายถึง การให้คำปรึกษาไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางคดีโลกและปัญหาทางธรรม และ ๖) มีส่วนร่วมช่วยสังคม หมายถึง การช่วยเหลือสังคมด้านเศรษฐกิจ ด้านการปกครองด้านสังคม และด้านการศึกษา

สุชาดา เสโส ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ไว้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการให้คำปรึกษา การสอนวิชาชีพ และเป็นผู้เชี่ยวชาญอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น สถาปัตยกรรม การช่างประติมากรรม จิตรกรรม วิจิตรศิลป์ ยาสมุนไพร ตลอดจนโหราศาสตร์ และยังศึกษาพระธรรมวินัยเผยแพร่พระพุทธศาสนา ช่วยเหลือชาวบ้านในการแก้ไขชีวิตประจำวัน พัฒนาชุมชน รวมทั้งสร้างศรัทธาและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะสงฆ์[๔๐]

---

[๓๘] ประยุทธ์ ปยุตฺโต-พระมหา. ๒๕๑๓. บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน. พระนคร : ศิวพร ,หน้า ๑๐-๑๑. อ้างถึงใน พุทธชาติ คำสำโรง. ๒๕๔๙. พระสงฆ์กับการส่งเสริมเยาวชนและประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

[๓๙] คูณ โทขันธ์. ๒๕๒๗. พระพุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, หน้า ๗๔-๘๖.) อ้างถึงใน วสันต์ ศรีสะอาด และธีร์ดนัย กัปโก. ๒๕๖๐. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำต่อการพัฒนาชุมชนในเขตภาคกลางตอนบนของประเทศไทย. ขอนแก่น:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

[๔๐] สุชาดา เสโส. ๒๕๔๒. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทท่ามกลางภาวะวิกฤติ. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, หน้า ๖๖.) อ้างถึงใน วสันต์ ศรีสะอาด และธีร์ดนัย กัปโก. ๒๕๖๐. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำต่อการพัฒนาชุมชนในเขตภาคกลางตอนบนของประเทศไทย. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

ธีรโชติ เกิดแก้ว และณกมล ปุญชเขคค์ทิกุล ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ไว้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และวัดกับชาวบ้าน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ คือ พระสงฆ์และชาวบ้านที่เป็นพุทธบริษัทต่างต้องทำหน้าที่กันโดยธรรม เนื่องจากทั้งสองฝ่ายต่างเป็นพุทธบริษัทที่จะสืบต่อพุทธศาสนาให้คงอยู่ต่อไป ดังพุทธดำรัสที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า

"ภิกษุทั้งหลาย พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลายเป็นผู้ทรงบำรุง อุปการะมากแก่เธอทั้งหลายด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร ซึ่งว่าเป็นผู้อุปการะมากแก่เธอทั้งหลาย ข้อที่เธอทั้งหลายแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น ในท่ามกลางและในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์บริสุทธิ์บริบูรณ์ ครบถ้วน พร้อมทั้งอรรถะและพยัญชนะแก่พราหมณ์และคหบดีเหล่านั้น ชื่อว่าเธอทั้งหลายก็มีอุปการะมากแก่พราหมณ์และคหบดีทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลาย คฤหัสถ์และบรรพชิตต่างพึ่งพาอาศัยกันอยู่ประพฤติพรหมจรรย์เพื่อต้องการสลัดโอฆะ[๔๑]ให้ได้ เพื่อทำที่สุดแห่งกองทุกข์โดยชอบดังกล่าวมานี้"

จากพุทธดำรัสข้างต้นนี้ชี้ให้เห็นว่า **พระสงฆ์กับประชาชนต่างพึ่งพาอาศัยกัน** และยิ่งสภาพสังคมได้เปลี่ยนไป การพึ่งพาอาศัยกันและกันก็ยิ่งมากขึ้น จากกรอบของการที่พระสงฆ์อุปถัมภ์จากชาวบ้านด้วยปัจจัย ๔ คือ เรื่องของอาหาร จีวร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ไม่เพียงพอแล้ว เนื่องจากยังมีปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ที่พระสงฆ์ต้องปรับตัวไปตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป เช่น โทรสาร เครื่องคอมพิวเตอร์ รถยนต์ เป็นต้น หลายสิ่งหลายอย่างได้เกี่ยวข้องเข้ามากับพระสงฆ์อย่างมากมาย และมีหลายสิ่งหลายเรื่องที่มีการกล่าวถึงความจำเป็นหรือไม่จำเป็น ความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับการที่พระสงฆ์ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านั้น ที่ยกพุทธดำรัสข้อนี้มา เพื่อต้องการชี้ให้เห็นถึงหน้าที่ของตนเองว่าควรทำอย่างไรต่อพุทธศาสนานั้น ที่สำคัญที่สุดต้องการเชื่อมโยงเข้าไปหาอุดมการณ์ที่พระพุทธเจ้าส่งพระสงฆ์ไปประกาศศาสนา เป็นการย้ำให้พระสงฆ์ทำหน้าที่ในการประกาศศาสนาโดยยึดเป้าหมาย ๓ ประการ เป็นที่ตั้ง ดังนี้ ๑) พหุชนหิตาย เพื่อประโยชน์แก่มหาชน ๒) พหุชนสุขาย เพื่อความสุขของมหาชน และ ๓) โลกานุกัมปาย เพื่อความอนุเคราะห์ชาวโลก[๔๒]

ประทีป สยามชัย ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ไว้ว่า <u>พระสงฆ์จะต้องปรับปรุงบทบาทของตนให้มีความก้าวหน้าและสามารถแสดงบทบาทในการเป็นผู้นำการสอนศาสนาได้</u> นอกจากนี้สถาบันทางศาสนาควรมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ไม่ควรจะแยกออกจากสิ่งเหล่านี้ วัดได้เป็นจุดศูนย์กลางกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน และส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประชาชนเข้าร่วมและยอมรับในกิจกรรมเหล่านั้นสืบทอดกันมา ปัจจุบันบทบาทพระสงฆ์ได้ลดน้อยลงโดยมีสาเหตุจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ระบบการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่ก็ยังมีคนอีกเป็นจำนวนมากที่ยังเป็นห่วง

---

[๔๑] พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พระธรรมปิฎก (ประยุทธ ปยุทโต) โอฆะ ๔ (สภาวะอันเป็นดุจกระแสน้ำหลากท่วมใจสัตว์, กิเลสดุจน้ำท่วมพาผู้ตกไปให้พินาศ the Four Floods) ได้แก่ กาม ภพ ทิฏฐิ อวิชชา (กาโมฆะ ภโวฆะ ทิฏโฐฆะ อวิชโชฆะ) เหมือนในอาสวะ ๔.

[๔๒] ธีรโชติ เกิดแก้ว และณกมล ปุญชเขคค์ทิกุล. ๒๕๔๘. รายผลการดำเนินงานปีงบประมาณ ๒๕๔๘ สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา. หน้า ๒๙-๓๐.) อ้างถึงใน วสันต์ ศรีสะอาด และธีร์ดนัย กัปโก. ๒๕๖๐. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำต่อการพัฒนาชุมชนในเขตภาคกลางตอนบนของประเทศไทย. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

ต่อบทบาทพระสงฆ์เพราะความคาดหวังว่าพระสงฆ์น่าจะได้คงบทบาท ซึ่งก่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาสังคมได้อย่างมากทางหนึ่ง[๔๓]

จากที่กล่าวความในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า **พระสงฆ์เป็นส่วนสำคัญต่อการดำรงอยู่ของชุมชน** เนื่องจากชาวบ้าน มองว่าพระสงฆ์เป็นผู้ประพฤติธรรมมีความบริสุทธิ์ เป็นผู้เสียสละ บำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยบริสุทธิ์ใจ ที่สำคัญที่สุดคือ ความรู้สึกว่า พระสงฆ์เป็นผู้มีสติปัญญา รอบรู้ในด้านวิชาการต่าง ๆ เหนือชาวบ้าน และสามารถให้คำแนะนำปรึกษาแก่ชาวบ้านได้เป็นอย่างดี จึงทำให้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและมั่นคงเสมอมา กลายเป็นผู้นำทางด้านชีวิต จิตใจ และเป็นศูนย์กลางของชุมชน นอกจากวัดและพระสงฆ์จะมีส่วนสำคัญในการเป็นสถานที่และการถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนให้แก่ประชาชนได้นำไปปฏิบัติแล้ว การที่จะประสบผลสำเร็จเพียงใดนั้นยังขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการถ่ายทอดและศรัทธาที่ประชาชนมีต่อวัดและพระสงฆ์

๒.๓.๓ หลักคิดและแนวทางในการบริหารจัดการ

หลักคิดและแนวทางในการบริหารจัดการ เพื่อดำเนินโครงการวัดสีขาว สามารถจำแนกได้สองกรณี คือ การบริหารจัดการคณะสงฆ์ และการบริหารจัดการวัด ดังนี้

๒.๓.๓.๑ การบริหารจัดการคณะสงฆ์

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ถูกตราขึ้นเพื่อใช้กำหนดอำนาจหน้าที่และข้อปฏิบัติของคณะสงฆ์ โดยอาจพิจารณารูปแบบของพระราชบัญญัติ ได้จากแนวคิดดังนี้

๑) แนวคิดทางด้านกฎหมาย ในด้านนิติปรัชญา โดยพิจารณาจากข้อความ “Ubi societus ibi ius ที่ใดมีสังคมที่นั้นมีกฎหมาย” หรือถ้าจะขยายความให้กว้างเห็นชัดขึ้น *คือ “ที่ใดมีมนุษย์ที่นั้นมีสังคม ... ที่ใดมีสังคมที่นั้นมีกฎหมาย”* เมื่อมีมนุษย์ก็ส่งผลให้ก่อตัวเป็นสังคมขึ้น เมื่อมีสังคมสิ่งที่ตามมาก็คือ “กฎหมาย” เพราะกฎหมาย คือ **ตัววางโครงสร้างทางสังคมให้กลุ่มคนที่มีความหลากหลายสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข และอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบเรียบร้อย** และคณะสงฆ์ก็เป็นชุมชนสงฆ์เป็นสังคม ๆ หนึ่งที่อยู่ภายใต้อำนาจรัฏฐาธิปัตย์ จึงไม่แปลกที่มีกฎหมายเข้ามาสนับสนุนการจัดระเบียบของชุมชนสงฆ์ อย่างไรก็ตามแนวคิดที่ประเทศไทยนำมาใช้ในการบัญญัติกฎหมายในปัจจุบันมาจากสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive law) คือ รัฏฐาธิปัตย์มีอำนาจในการออกคำสั่งตรากฎหมายเพื่อให้เกิดความสงบสุขในบ้านเมือง เมื่อมาพิจารณาสังฆะหรือเรียกว่าชุมชนสงฆ์สังฆะมีความเกี่ยวข้องกับสังคมโดยตรง และยังต้องอยู่กับสังคมมนุษย์สังฆะไม่ได้ตั้งขึ้นมาโดยแยกขาดออกจากสังคมมนุษย์และตรงข้ามกัน คือ เปิดทางให้มนุษย์ สามารถเข้าสู่สังฆะได้อย่างเสรีเช่นกัน แต่อาจจะมีเงื่อนไขบางประการตามความเหมาะสม

---

[๔๓] ประทีป สยามชัย. ๒๕๒๘. สารถะทางสังคมวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. หน้า ๑๗๕-๑๗๙) อ้างถึงใน วสันต์ ศรีสะอาด และธีร์ดนัย กัปโก. ๒๕๖๐. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำต่อการพัฒนาชุมชนในเขตภาคกลางตอนบนของประเทศไทย. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

ด้วยเหตุที่สังฆะกับสังคมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน โดยเฉพาะสังคมไทยกับสถาบันพระพุทธศาสนาเสมือนเป็นหนึ่งเดียวที่ไม่อาจจะแยกออกจากกันได้ เมื่อสังฆะกับสังคมมีความเกี่ยวข้องกันก็ปฏิเสธไม่ได้ที่จะต้องมีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้นต่อกัน หรือเข้ามาเกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์กัน เมื่อสังฆะดำรงอยู่ท่ามกลางสังคม กฎหมายของสังคมจึงต้องครอบคลุมไปถึงภิกษุในสังฆะด้วย เพื่อเข้ามาพัฒนาสนับสนุน ส่งเสริมและจัดระเบียบหรือเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระพุทธศาสนากับรัฐที่สำคัญไม่ว่าพระธรรมวินัย หรือกฎหมายของรัฐก็มีความมุ่งหมายต่อการสร้างความสงบสุขให้กับสังคมด้วยกันทั้งสิ้น ดังข้อความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ว่า *“บรรดาอำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในสังฆาณัติ กติกา สงฆ์ กฎองค์การพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับ และระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพระภิกษุตำแหน่งใดหรือคณะกรรมการสงฆ์ใด ซึ่งไม่มีในพระราชบัญญัตินี้ ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจกำหนดโดยกฎมหาเถรสมาคมให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพระภิกษุ ตำแหน่งใด รูปใดหรือหลายรูปร่วมกันเป็นคณะตามที่เห็นสมควรได้”*

แนวคิดทางด้านการปกครอง การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาลเมื่อสองพันกว่าปีที่ผ่านมาครั้งในสมัยพุทธกาล การปกครองคณะสงฆ์ยึดตามหลักพระธรรมวินัย แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไปสองพันกว่าปี สังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น วิถีชีวิตและสภาพการณ์ของสังคมก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์จึงต้องย่อมปรับตามสภาพการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนไป เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสภาพการณ์ของสังคมนั้น ๆ แต่ก็ต้องไม่ขัดต่อหลักพระธรรมวินัย หรืออยู่ภายใต้เงื่อนไขของพระธรรมวินัยเช่นเดิม เมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาสู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในประเทศไทย จึงขึ้นอยู่กับหลัก ๓ ประการ คือ พระธรรมวินัย จารีต และกฎหมายบ้านเมือง

สรุปได้ว่า หากพิจารณาจากบริบทของคณะสงฆ์ในประเทศไทยตั้งแต่อดีตครั้งกรุงสุโขทัยถึงปัจจุบันสังคมสงฆ์จะมีความเกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กันกับสังคมไทย เพราะบริบทของสังคมระหว่างศาสนจักรกับอาณาจักรมีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลต่อกันในการพัฒนาประเทศมาตลอด จึงมีนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาได้กล่าวไว้ว่า **บริบทของสถาบันพระพุทธศาสนาในประเทศไทยจะแตกต่างจากประเทศอื่น เพราะพระพุทธศาสนาในประเทศไทยเป็นศาสนาเพื่อสังคม เมื่อสังคมสงฆ์มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับรัฐ รัฐก็ต้องมีกฎหมายเข้ามาจัดระเบียบหรือกำหนดกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนจักรและอาณาจักรด้วย** กล่าวคือ รูปแบบการบริหารและจัดการคณะสงฆ์ตั้งแต่สมัยสุโขทัยที่มีการวางรูปแบบเดียวกับการปกครองแบบอาณาจักรก่อนจะมีการปรับเปลี่ยนให้เป็นแบบคณะสงฆ์มากขึ้น โดยแบ่งเป็นคณะคามวาสีและอรัญวาสีจนกระทั่งมีการตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ใน พ.ศ. ๒๔๔๕ ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ถือเป็นธรรมนูญการปกครองที่กำหนดโครงสร้างการบริหารและจัดการองค์การไว้อย่างเป็นระบบเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ และได้พัฒนาต่อมาจนเกิดมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยมีมหาเถรสมาคมที่มีคณะกรรมการประกอบด้วยคณะสงฆ์มหานิกาย และธรรมยุติกนิกายเป็นกรรมการ และมีการบริหารจัดการที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

๒.๓.๓.๒ การจัดการวัดสีขาว

คณะอนุกรรมาธิการสามารถสรุปถึงหลักการและแนวทางในการจัดการวัดสีขาว ดังนี้

๑) การปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละวัดมีการแบ่งการบริหารจัดการวัดออกเป็น ๒ ส่วนใหญ่ คือ ฝ่ายพระสงฆ์ ซึ่งประกอบไปด้วย เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระลูกวัดที่แบ่งหน้าที่ตามเจ้าอาวาส ได้รับมอบหมาย และฝ่ายฆราวาส ประกอบไปด้วย ไวยาวัจกร คณะกรรมการวัด ซึ่งฝ่ายต่าง ๆ ที่เจ้าอาวาสเป็นผู้แต่งตั้งและมอบหมายให้ดำเนินการ

๒) การใช้งบประมาณของวัดแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ รายรับ-รายจ่าย รายรับประกอบไปด้วย เงินบริจาคของวัดที่ได้จากตู้บริจาคภายในวัดและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ผ้าป่า กฐิน รวมถึงเงินที่เก็บจากตลาดนัดเป็นค่าบำรุงสถานที่ซึ่งไม่มากเท่าใด ส่วนรายจ่าย ก็ประกอบไปด้วยค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าก่อสร้างต่าง ๆ

๓) การใช้อำนาจ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ การใช้อำนาจในทางคณะสงฆ์ หรือเจ้าอาวาส พระลูกวัดแบ่งการใช้อำนาจตามบทบาทที่ได้รับการแต่งตั้งหรือที่เรียกว่าสมณศักดิ์ หรือการแต่งตั้งจากคณะสงฆ์ที่สูงกว่าเจ้าอาวาสขึ้นไป และการบริหารจัดการภายในวัดก็ขึ้นอยู่กับสายการบังคับบัญชาภายในวัด ส่วนการใช้อำนาจของพระสงฆ์ในวัดหรือในชุมชนเมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดจะใช้อำนาจผ่านความเป็นพระสงฆ์ ผ่านศาสนา หรือผ่านคณะกรรมการวัดในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เกิดขึ้นภายในวัดที่สัมพันธ์กับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

๔) การแก้ไขปัญหาการทุจริต วัดทุกวัดมีไวยาวัจกรและคณะกรรมการเป็นผู้บริหารจัดการรายรับ-รายจ่ายของวัดซึ่งมีการชี้แจงทุกวันพระ (วันธรรมสวนะ หรือวันอุโบสถ) บนศาลาการเปรียญและมีสมุดคุมรายรับรายจ่ายของวัดและมีบัญชีธนาคารของวัดที่สามารถเปิดเผยและบริหารจัดการได้การแก้ไขปัญหาการทุจริตที่ดีที่สุด คือ ในรูปแบบของคณะกรรมการ และการพูดคุยกันระหว่างเจ้าอาวาส ไวยาวัจกรและคณะกรรมการวัดในการดำเนินการก่อสร้าง กิจกรรม โครงการต่าง ๆ

๕) การปรับปรุงระบบการทำงาน แน่นอนเราปฏิเสธไม่ได้ว่าการทำงานของวัดนั้นอำนาจการตัดสินใจและการบริหารจัดการภายในวัดตกอยู่ที่เจ้าอาวาสและคณะกรรมการวัดก่อนการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ต้องมีการพูดคุยระดับคณะกรรมการเสียก่อนเพื่อปรับปรุงแก้ไขการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นการปรับปรุงงานที่ดีที่สุด คือ การวางแผนและกำหนดทิศทางของวัดว่าจะมุ่งเน้นไปในทิศทางใด เช่น วัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรม วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว วัดที่เป็นโบราณสถาน เป็นต้น

๖) การเปิดเผยข้อมูล วัดทุกแห่งมีการแจ้งรายรับ-รายจ่ายเป็นรายสัปดาห์ทุกวันพระบนศาลาการเปรียญ มีการแจ้งเป็นรายเดือน รายปีในเรื่องของงบประมาณรายรับ-รายจ่ายของวัดผ่านคณะกรรมการของวัดในการดำเนินการ และการเปิดเผยข้อมูลของวัดในเรื่องอื่น ๆ ก็มีการติดต่อสื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ

๗) การป้องกันการทุจริตผ่านคณะกรรมการวัดเป็นคนดำเนินการยกตัวอย่าง เช่น บางวัดตั้งคณะกรรมการวัดที่เป็นชาวบ้านในหมู่บ้าน เนื่องจากมีเหตุผลว่า เพื่อให้ชาวบ้านทุกคนในชุมชนได้รับรู้ ซึ่งคณะกรรมการวัดอาจแต่งตั้งจากอดีตข้าราชการหรือผู้สูงอายุภายในชุมชน เพราะบุคคลเหล่านี้มีรายได้จากการเกษียณอายุราชการและใช้ชีวิตบั้นปลายในการดำเนินกิจกรรมของวัด และเพื่อเป็นการพบปะพูดคุยของผู้สูงอายุภายในชุมชนด้วยเป็นการป้องกันการทุจริตได้ดีอีกรูปแบบหนึ่ง[๔๔]

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการวัดสีขาว ต้องเริ่มต้นที่ความเป็นผู้นำของเจ้าอาวาสเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำในการนำพาคณะสงฆ์ ให้ดำรงตนตามพระธรรมวินัย ทั้งในสิกขาบทและนอกสิกขาบท เป็นแบบอย่างที่ดีต่อพระลูกวัดและประชาชนทั่วไป และต้องมีแนวคิดพัฒนาองค์กร รู้เท่าทันต่อเหตุการณ์และมีวิสัยทัศน์ ซึ่งหลักธรรมที่ผู้นำควรมีในการบริหารวัด คือ หลักปธาน ๔ ได้แก่ ๑) เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรม หมายถึง การเตือนตนไม่ให้กระทำบาปอกุศลเป็นนิจ โดยป้องกันมิให้อกุศลเกิดขึ้นในตนเอง ๒) เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว หมายถึง การกำจัดความไม่ดีที่เกิดขึ้นให้ออกไปจากตนเอง ๓) เพียรกระทำความดี หมายถึง การกระทำกุศลธรรมที่ยังไม่กระทำให้เกิดขึ้น อาทิ การเจริญสมาธิภาวนา หากยังไม่ทำก็เพียรเจริญให้เกิดแก่ตนเป็นอาจิณ และ ๔) เพียรรักษาความดีที่มีอยู่แล้วอย่างต่อเนื่อง รักษากุศลกรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้คงอยู่ โดยตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไป อาทิ บุคคลที่ปฏิบัติธรรมเป็นอาจิณแล้วพึงเพียรปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

สรุปหลักปธาน ๔ คือ การป้องกันและขับไล่ความไม่ดีทั้งที่มีอยู่ออกไป รวมทั้งการทำดีและรักษาดีให้คงไว้ ดังนั้น หลักปธาน ๔ จึงเป็นหลักธรรมหลักของผู้นำในการครองตน และใช้หลักสัปปุริสธรรม ๗ เป็นหลักธรรมเสริมในการบริหารจัดการงานทั่วไปของวัด กล่าวคือ **เมื่อสงฆ์ที่เป็นผู้นำมีความพร้อมแล้วจึงต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดีอีกด้วย** เพื่อให้การบริหารจัดการวัดที่มีหลายอย่างเป็นไปอย่างราบรื่น อันได้แก่การรู้จักเหตุเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหา รู้จักผลคือ ผลที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำการใด ๆ รู้จักตน คือ การรู้ว่าการกระทำของตนสมฐานะหรือไม่อย่างไร เช่น การอยู่ในสมณเพศต้องกระทำเช่นไร รู้จักประมาณคือการกระทำเหมาะสมความพอดีของบุคคล เช่น การบริโภคปัจจัย ๔ รู้จักกาล คือ รู้จักว่าเวลานี้ควรทำสิ่งใด อาทิ พระภิกษุควรไปไหนมาไหนเวลาใด รู้จักชุมชน ได้แก่ การรู้ว่าการปฏิบัติตนที่ต้องทำต่อชุมชนควรกระทำอย่างไร รู้จักบุคคล ได้แก่ ทุกคนมีความแตกต่างจึงควรรู้ที่จะปฏิบัติต่อคนด้วยดีได้อย่างไร อาจกล่าวได้ว่ารู้จักใช้คนก็ว่าได้ หลักสัปปุริสธรรมเป็นคุณสมบัติของผู้นำที่ดี เป็นหลักทั่วไปที่ผู้นำที่ดีควรกระทำ ฉะนั้น ผู้นำที่ดีควรนำหลักธรรมดังกล่าวมาปฏิบัติเพื่อนำองค์กรและบุคคลไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

---

[๔๔] พระครูวิโชติสิกขกิจ, สุภางค์พิมพ์ คล้ายธานี และปริญญา นิกรกุล. ๒๕๖๓. ชุมชนสีเขียววัดสีขาว : รูปแบบการจัดการพื้นที่ด้านสิ่งแวดล้อมด้วยความโปร่งใสของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๕ (กันยายน-ตุลาคม ๒๕๖๓)

นอกจากหลักธรรมข้างต้นแล้ว ศาสตร์สมัยใหม่ที่ควรนำมาใช้ ได้แก่ การมีส่วนร่วม เป็นหลักการบริหารประสานประโยชน์บุคคลและชุมชนได้อย่างดี การดำเนินการวัดสีขาวต้องอาศัยการมีส่วนร่วมเป็นหลัก เนื่องจากการมีส่วนร่วม คือ การให้บุคคลได้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นไปจนเสร็จสิ้นโครงการ อาทิ การทราบปัญหา วางแผน ตัดสินใจ ระดมทรัพยากรต่าง ๆ เช่น พลังกายพลังความคิด เป็นต้น ตลอดถึงการบริหารจัดการ และติดตาม ประเมินผล สุดท้าย คือ ผลประโยชน์ได้กลับมาสู่ชุมชน การมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบประชาธิปไตยอย่างหนึ่ง การมีส่วนร่วมเป็นการร่วมกันทำระหว่างคนหรือกลุ่มบุคคล เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อสาธารณะประโยชน์มากกว่าประโยชน์ส่วนบุคคล การมีส่วนร่วมจึงเป็นไปเพื่อพัฒนาสังคม หากนำมาใช้ในการบริหารจัดการวัดสีขาวจะเกิดประโยชน์ยิ่ง

นอกจากนี้ การดำเนินการวัดสีขาวต้องอาศัยหลักการการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด ราชการ (บวร) และประกอบด้วยภาคเอกชนที่มีนัยกว้างกว่าคำว่าบ้าน ฉะนั้น การมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญและต้องอาศัยผู้นำในการบริหารโครงการที่ดี ซึ่งได้แก่เจ้าอาวาส เพราะเป็นศูนย์รวมจิตใจ อย่างไรก็ดีเจ้าอาวาสต้องมีความเป็นผู้นำมีภาวะผู้นำและรู้จักการบริหารงาน การบริหารตามหลักพระพุทธศาสนาได้แก่การนำหลักสัปปุริสธรรม ๗ มาบริหารเป็นหลักพื้นฐานของการทำงานขั้นต้น จึงจะทำให้การทำงานสำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยแนวทางจัดการวัดสีขาวต้องมีการจัดรูปแบบโครงการ เริ่มจากการแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการวัดสีขาว กำหนดหลักเกณฑ์ว่าวัดสีขาวมีลักษณะเช่นใด มีการตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน และคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกวัดสีขาวที่ผ่านการประเมินจะได้รับสัญลักษณ์และประกาศเกียรติคุณ ดังนั้น การดำเนินการวัดสีขาวจะได้รับประโยชน์อย่างแท้จริงนั้นต้องเข้าใจปัญหาประกอบด้วยปัญหาจากปัจจัยภายใน ได้แก่ ปัญหาภายในวัด ประกอบด้วยปัญหาของบุคลากรภายในวัด ได้แก่ เจ้าอาวาส พระสงฆ์ และชาวบ้านในบริเวณวัดและสถานที่ใกล้เคียง ปัญหาการบริหารงานบุคคล (การไม่เคร่งครัดรักษาพระธรรมวินัยอันดีตามแบบสมณสารูป) ปัญหาการบริหารทรัพยากรของวัดรวมไปถึงรายรับ-รายจ่ายของวัด ปัจจัยภายนอก ได้แก่ อบายมุขต่าง ๆ ทั้งจากการสื่อสารที่รวดเร็วและสามารถเข้าถึงข้อมูล เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วัดถูกมองภาพลักษณ์ไปในทางเสียหายและเสื่อมเสีย รวมไปถึงสาเหตุอื่นจากการขาดความสำนึกของพุทธบริษัท ทั้งจากการปล่อยปละละเลยเป็นเวลานาน การแก้ไขปัญหาวัดสีขาวจึงต้องเริ่มจากเจ้าอาวาสต้องมีภาวะผู้นำ ส่วนคณะสงฆ์ต้องรักษาพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด การบริหารโครงการจึงต้องแสวงหาความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อเกิดการประสานประโยชน์ระหว่างปัจจัยภายในและภายนอก จึงจะสามารถดำเนินโครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ด้วยดี

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีการศึกษา (Methodology)

การศึกษาแนวทางการส่งเสริมและยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อวัดในพระพุทธศาสนา (วัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของวัดที่ทำให้ประชาชนไม่เข้าวัด ไม่บวชเรียน หรือศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา รวมถึงแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้วัดเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชน อันจะนำมาสู่การจัดทำข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้วัดเป็นที่เลื่อมใสและศรัทธาของประชาชนอย่างยั่งยืน

เพื่อให้การศึกษานี้ได้มาซึ่งข้อมูล อันจะนำมาสู่การวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษาโดยสมบูรณ์ คณะอนุกรรมาธิการจึงได้กำหนดระเบียบวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) ที่มุ่งเน้นการเปิดเผยข้อเท็จจริงอันเป็นการบ่งชี้ปรากฏการณ์ของปัญหา และได้กำหนดระเบียบวิธีการศึกษาตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๓.๑ การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study)

คณะอนุกรรมาธิการได้ดำเนินสืบค้นข้อมูลในรูปแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ เอกสารทั้งในรูปแบบเอกสารราชการ (Official Records) และวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นในประเด็นที่สามารถบ่งชี้ถึงข้อเท็จจริงและสาเหตุของปัญหาที่ประชาชนเสื่อมศรัทธาต่อวัด และแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยการดำเนินการ **“วัดสีขาว”** อันเป็นวัตถุประสงค์ในการศึกษา ทั้งจากหนังสือ วารสาร เอกสารทางวิชาการ เอกสารทางราชการ การสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต (Internet) รวมทั้งงานวิจัย รายงานการศึกษา และเอกสารนิพนธ์ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

นอกจากนั้น เพื่อให้เกิดความครบถ้วนในการได้มาซึ่งข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาให้มีความแม่นตรง และเชื่อถือได้สูงสุด สอดคล้องกับดำริของประธานคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา (พลตำรวจโท ศานิตย์ มหถาวร) จึงได้กำหนดแนวทางการได้ข้อมูลทุติยภูมิผ่านการประชุมของคณะอนุกรรมาธิการ ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ ตลอดจนฝ่ายเลขานุการในประเด็นที่เกี่ยวข้องเพื่อสืบค้นและรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่เป็นประโยชน์ให้ครบถ้วนต่อการศึกษาสูงสุด

๓.๒ การศึกษาข้อมูลเชิงปฐมภูมิ (Primary Data Study)

เพื่อให้การศึกษาครั้งนี้สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา นอกเหนือจากการที่คณะอนุกรรมาธิการได้ดำเนินการศึกษาในเชิงเอกสารแล้ว ยังกำหนดการได้มาถึงข้อมูลที่จำเป็นจากแหล่งข้อมูลเชิงปฐมภูมิ (Primary Data) โดยกำหนดแนวทางการดำเนินการดังนี้

๓.๒.๑ การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นขั้นตอนการกำหนดประชากร หรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยการศึกษานี้ ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้มีส่วนได้เสียสำคัญ (Key Stakeholders) ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและการนำไปปฏิบัติ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจึงเป็นพระภิกษุ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่มีบทบาท หน้าที่ ภารกิจและความรับผิดชอบในการพัฒนาและยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อวัด

๓.๒.๒ การกำหนดเครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล

เพื่อความสอดคล้องกับการสืบค้นถึงสภาพปรากฏการณ์ ข้อเท็จจริงในเรื่องที่ทำการศึกษา และสอดรับกับหน้าที่และอำนาจของคณะอนุกรรมาธิการ และการได้มาซึ่งข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยสมบูรณ์ จึงได้กำหนดเครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูลเชิงปฐมภูมิ ประกอบด้วย

(๑) การศึกษาเชิงพื้นที่ (Field Study) ทางคณะอนุกรรมาธิการได้ดำเนินการแสวงหาข้อมูลด้วยการลงพื้นที่ศึกษาดูงานในวัดต่าง ๆ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และรับรู้ถึงสภาพข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในเชิงพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

(๒) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviewed) ทางคณะอนุกรรมาธิการ นำโดยประธานคณะอนุกรรมาธิการ ได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบการสนทนากับพระภิกษุ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผ่านประเด็นคำถามที่ได้พัฒนาขึ้น เพื่อรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของคณะอนุกรรมาธิการ

(๓) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผ่านรูปแบบการประชุมของคณะอนุกรรมาธิการ โดยได้นิมนต์/เชิญ พระภิกษุและผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำเสนอข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยชุดข้อคำถามเชิงลึกในการสนทนาและแลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งข้อคำถามผ่านการพิจารณาและกำหนดขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นคณะอนุกรรมาธิการ และที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการที่เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านศาสนาและด้านที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับข้อมูลเบื้องต้นจากการศึกษาเชิงเอกสาร

(๔) การรับฟังความคิดเห็น (Public Hearing) กับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ผ่านเว็บไซต์คณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา โดยได้กำหนดประเด็นสอบถามความคิดเห็นตามข้อค้นพบตามการศึกษา

๓.๒.๓ การพัฒนาเครื่องมือ

ตามที่ทางคณะอนุกรรมาธิการได้กำหนดเครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูลตามที่ปรากฏข้างต้น เพื่อให้การได้มาซึ่งข้อมูลปฐมภูมิที่มีความถูกต้อง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ ทางคณะอนุกรรมาธิการได้พิจารณาออกแบบประเด็นข้อคำถาม เพื่อเป็นกรอบในการเก็บข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ ๓.๑ แสดงประเด็นคำถามในการศึกษาคำถามในการศึกษา

ข้อที่	ประเด็นคำถาม
๑.	ปัญหาที่ทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาต่อวัดมีประการใดบ้าง และวิธีการใดที่จะทำให้วัดปราศจากอบายมุข สิ่งผิดกฎหมาย พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณรและฆราวาสที่อาศัยภายในวัด ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดี และสร้างศรัทธาให้กับประชาชน
๒.	วัดสีขาวควรมีคุณสมบัติอย่างไร และกฎหมาย ระเบียบ กฎ ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันเพียงพอต่อการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดวัดสีขาว หรือไม่ อย่างไร

ข้อที่	ประเด็นคำถาม
๓.	วัดสีขาวควรมีหลักเกณฑ์การประเมินผล อย่างไร และควรให้ผู้ใดหรือหน่วยงานใด เป็นผู้ทำการประเมิน
๔.	วัดที่ผ่านการประเมิน ควรมอบป้ายวัดสีขาวพร้อมสัญลักษณ์ และข้อความประกาศยกย่องหรือไม่ และควรมีรูปแบบอย่างไร
๕.	เจ้าอาวาสมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการวัดสีขาวหรือไม่ อย่างไร และเจ้าอาวาสควรมีคุณสมบัติอย่างไร
๖.	ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัด ควรเข้ามามีส่วนร่วมโครงการวัดสีขาวหรือไม่ อย่างไร
๗.	ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ภายหลังการกำหนดข้อคำถาม ได้มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการพิจารณาความสอดคล้องหรือความแม่นตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากการพิจารณาของคณะอนุกรรมาธิการ และที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการศาสนา และปรับแก้ให้มีความเหมาะสมสูงสุดในการได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

๓.๒.๔ การเก็บข้อมูล

ตามที่คณะอนุกรรมาธิการได้กำหนดแนวทางและวิธีการเก็บข้อมูล ประกอบไปด้วย การศึกษาเชิงพื้นที่ (Field Study) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviewed) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการรับฟังความคิดเห็น (Public Hearing) ดังนำเสนอความข้างต้น สามารถนำเสนอแนวทางการเก็บข้อมูล จำแนกตามแต่ละวิธีการและเครื่องมือในการได้มาถึงข้อมูล ดังนี้

๑) การศึกษาเชิงพื้นที่ (Field Study) โดยทางอนุกรรมาธิการ พร้อมที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ ได้เดินทางลงพื้นที่ศึกษาดูงานและเก็บข้อมูล ๔ ภูมิภาค จำนวน ๑๐ ครั้ง ประกอบด้วย

ตารางที่ ๓.๒ รายละเอียดการศึกษาเชิงพื้นที่

สถานที่ศึกษาเชิงพื้นที่	วันเวลาศึกษา
พื้นที่ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร	
๑. วัดหงส์รัตนาราม ราชวรวิหาร แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร	วันอังคารที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
๒. วัดไร่ขิง พระอารามหลวง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	วันศุกร์ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๕
๓. มหาวชิราลงกรณบาลีเถรวาทราชวิทยาลัย ตำบลรางพิกุล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	วันศุกร์ที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕
๔. วัดสวนแก้ว ตำบลบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี	วันศุกร์ที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๖๕

สถานที่ศึกษาเชิงพื้นที่	วันเวลาศึกษา
๕. พุทธอุทยานมหาราช วัดวชิรธรรมาราม ตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	วันจันทร์ที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๕
๖. วัดมเหยงคณ์ และวัดตูม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	วันพุธที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๕
๗. วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร	วันศุกร์ที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๖
พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
๘. วัดมัชฌิมาวาส พระอารามหลวง วัดโพธิสมภรณ์ และวัดเกสรศีลคุณ (วัดป่าบ้านตาด) จังหวัดอุดรธานี	ระหว่างวันที่ ๒๕ – ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๕
พื้นที่ภาคเหนือ	
๙. วัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร วัดป่าเห็ว และวัดมหาวัน จังหวัดลำพูน วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร วัดป่าดาราภิรมย์ พระอารามหลวง จังหวัดเชียงใหม่	ระหว่างวันที่ ๒๗ – ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๕
พื้นที่ภาคใต้	
๑๐. วัดกะพังสุรินทร์ พระอารามหลวง วัดนิคมประทีป และวัดห้วยยอด จังหวัดตรัง	ระหว่างวันที่ ๑๗ – ๑๘ กันยายน ๒๕๖๕

๒) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviewed) โดยทางประธานคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา (พลตำรวจโท ศานิตย์ มหถาวร) ได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นแนวทางการดำเนินโครงการวัดสีขาว

ตารางที่ ๓.๓ รายละเอียดการสัมภาษณ์เชิงลึก

ลำดับ	พื้นที่	วัน เดือน ปี	วัด	การสัมภาษณ์เชิงลึก
กรุงเทพมหานคร				
๑.	กรุงเทพมหานคร	วันอังคารที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕	วัดหงส์รัตนาราม ราชวรวิหาร	พระธรรมวชิรเมธี (มีชัย วีรปัญโญ) เจ้าอาวาส วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร และเจ้าคณะภาค ๑
๒.		วันศุกร์ที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๖	วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร	พระราชวชิรญาณมงคล (หลวงปู่พระมหาทอง)
ภาคกลาง				
๓.	จังหวัดนครปฐม	วันศุกร์ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๕	วัดไร่ขิง พระอารามหลวง	พระเทพศาสนาภิบาล เจ้าคณะภาค ๑๔ และเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง พระอารามหลวง

ลำดับ	พื้นที่	วัน เดือน ปี	วัด	การสัมภาษณ์เชิงลึก
๔.		วันศุกร์ที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕	มหาวชิราลงกรณ บาลีเถรวาทราช วิทยาลัย	พระธรรมวชิราจารย์ (สุชาติ กิตฺติปญฺโญ ป.ธ.๘ ,ดร.) เจ้าอาวาสวัดสุวรรณาราม ราชวรวิหาร และประธาน ดำเนินงานโครงการจัดตั้ง มหาวชิราลงกรณบาลีเถรวาท ราชวิทยาลัย
๕.	จังหวัดนนทบุรี	วันศุกร์ที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๖๕	วัดสวนแก้ว	พระราชธรรมนิเทศ (พระพยอม กลฺยาโณ) เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว
๖.	จังหวัด พระนครศรีอยุธยา	วันจันทร์ที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๕	วัดวชิรธรรมาราม พุทธอุทยาน มหาราช	พระครูปลัดสัมพิพัฒนสุตาจารย์ (สมชาย ป.ธ.๕) เจ้าอาวาส วัดวชิรธรรมาราม
๗.		วันพุธที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๕	วัดมเหยงคณ์	พระภาวนาเขมคุณ วิ. (สุรศักดิ์ เขมรังสี) ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๒ และเจ้าอาวาสวัดมเหยงคณ์
๘.			วัดตูม	พระราชสิทธิโสภณ (สมชัย ธุรวาโห) เจ้าคณะอำเภอผักไห่ และเจ้าอาวาสวัดตูม
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ				
๙.	จังหวัดอุดรธานี	วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๕	วัดเกษรศีลคุณ (วัดป่าบ้านตาด)	พระราชวชิรธรรมาจารย์ (สุธรรม สุธมฺโม) เจ้าอาวาส วัดเกษรศีลคุณ (วัดป่าบ้านตาด)
๑๐.		วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๕	วัดมัชฌิมาวาส พระอารามหลวง	พระธรรมวิมลมุนี (สายพงศ์ อโนมปญฺโญ ป.ธ.๕) เจ้าคณะจังหวัดอุดรธานี และเจ้าอาวาสวัดมัชฌิมาวาส พระอารามหลวง
๑๑.			วัดโพธิสมภรณ์ พระอารามหลวง	พระราชสารโกศล (วงศ์ไทย สุภวโส ป.ธ.๔) เจ้าคณะจังหวัด อุดรธานี (ธ) และเจ้าอาวาส วัดโพธิสมภรณ์ พระอารามหลวง
ภาคเหนือ				
๑๒.	จังหวัดลำพูน	วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๕	วัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร	พระเทพรัตนนายก (จำรัส ทตฺตสิริ ป.ธ.๗) เจ้าคณะจังหวัดลำพูน และเจ้าอาวาสวัดพระธาตุ หริภุญชัย วรมหาวิหาร

ลำดับ	พื้นที่	วัน เดือน ปี	วัด	การสัมภาษณ์เชิงลึก
๑๓.			วัดป่าเห็ว	พระครูสิริสุตานุยุต ผศ.ดร. เจ้าอาวาสวัดป่าเห็ว รองเจ้าคณะอำเภอเมืองลำพูน และผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
๑๔.			วัดมหาวัน	พระประกอบบุญ สิริญาโณ เจ้าอาวาสวัดมหาวัน
๑๕.	จังหวัดเชียงใหม่	วันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๕	วัดพระธาตุดอยสุเทพ ราชวรวิหาร	พระธรรมเสนาบดี (ธงชัย สุวณฺณสิริ ป.ธ.๗) รองเจ้าคณะภาค ๗ และเจ้าอาวาสวัดพระธาตุ ดอยสุเทพ ราชวรวิหาร
๑๖.			วัดป่าดาราภิรมย์ พระอารามหลวง	พระราชวิสุทธิญาณ (ฤทธิรงค์ ญาณวโร) เจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน- แม่ฮ่องสอน (ธรรมยุต) และเจ้าอาวาสวัดป่าดาราภิรมย์ พระอารามหลวง
ภาคใต้				
๑๗.	จังหวัดตรัง	วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๕	วัดกะพังสุรินทร์ พระอารามหลวง	พระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญฺญาวุโธ ป.ธ.๗) ที่ปรึกษา มหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่หนใต้ และเจ้าอาวาสวัดกะพังสุรินทร์ พระอารามหลวง พระราชวรากร (สงบ วรเสวี ป.ธ.๗) เจ้าคณะจังหวัดตรัง และรองเจ้าอาวาสวัดกะพังสุรินทร์ พระอารามหลวง
๑๘.			วัดห้วยยอด	พระสมุห์กฎษดา ขนฺติกโร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดห้วยยอด
๑๙.		วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๕	วัดนิคมประทีป	พระครูอดุลคุณาธาร (พ่อท่านหวน ขนฺติโก) ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดตรัง และเจ้าอาวาสวัดนิคมประทีป

๓) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผ่านรูปแบบการประชุมของคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม จำนวน ๑ ครั้ง และจากการประชุมคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา จำนวน ๓๓ ครั้ง โดยในการประชุมได้นิมนต์พระภิกษุ และเชิญผู้แทนหน่วยงาน และองค์กรทางศาสนาที่เกี่ยวข้องนำเสนอข้อมูล และตอบประเด็นข้อซักถามและแลกเปลี่ยนข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้องปรากฏรายละเอียดดังนี้

(๑) การประชุมคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม ครั้งที่ ๘/๒๕๖๕ วันพฤหัสบดีที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๕

(๒) การประชุมคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา ดังนี้

ตารางที่ ๓.๔ รายละเอียดการประชุมคณะอนุกรรมาธิการ

การประชุม	วันเวลาการประชุม
๑. การประชุม ครั้งที่ ๗/๒๕๖๕	วันจันทร์ที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๕
๒. การประชุม ครั้งที่ ๘/๒๕๖๕	วันจันทร์ที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๕
๓. การประชุม ครั้งที่ ๙/๒๕๖๕	วันจันทร์ที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๕
๔. การประชุม ครั้งที่ ๑๐/๒๕๖๕	วันจันทร์ที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕
๕. การประชุม ครั้งที่ ๑๑/๒๕๖๕	วันจันทร์ที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕
๖. การประชุม ครั้งที่ ๑๓/๒๕๖๕	วันจันทร์ที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๕
๗. การประชุม ครั้งที่ ๑๔/๒๕๖๕	วันจันทร์ที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๕
๘. การประชุม ครั้งที่ ๑๕/๒๕๖๕	วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๕
๙. การประชุม ครั้งที่ ๑๖/๒๕๖๕	วันพฤหัสบดีที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๕
๑๐. การประชุม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๖๕	วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕
๑๑. การประชุม ครั้งที่ ๑๘/๒๕๖๕	วันจันทร์ที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๕
๑๒. การประชุม ครั้งที่ ๑๙/๒๕๖๕	วันพุธที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๕
๑๓. การประชุม ครั้งที่ ๒๐/๒๕๖๕	วันพุธที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๕
๑๔. การประชุม ครั้งที่ ๒๑/๒๕๖๕	วันจันทร์ที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๕
๑๕. การประชุม ครั้งที่ ๒๒/๒๕๖๕	วันจันทร์ที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๕
๑๖. การประชุม ครั้งที่ ๒๓/๒๕๖๕	วันจันทร์ที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๕
๑๗. การประชุม ครั้งที่ ๒๔/๒๕๖๕	วันพฤหัสบดีที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕
๑๘. การประชุม ครั้งที่ ๒๕/๒๕๖๕	วันจันทร์ที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕
๑๙. การประชุม ครั้งที่ ๒๖/๒๕๖๕	วันจันทร์ที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕
๒๐. การประชุม ครั้งที่ ๒๗/๒๕๖๕	วันจันทร์ที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๕
๒๑. การประชุม ครั้งที่ ๒๘/๒๕๖๕	วันจันทร์ที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๕
๒๒. การประชุม ครั้งที่ ๒๙/๒๕๖๕	วันจันทร์ที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๕
๒๓. การประชุม ครั้งที่ ๒/๒๕๖๖	วันจันทร์ที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๖
๒๔. การประชุม ครั้งที่ ๓/๒๕๖๖	วันจันทร์ที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๖
๒๕. การประชุม ครั้งที่ ๕/๒๕๖๖	วันอังคารที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

การประชุม	วันเวลาการประชุม
๒๖. การประชุม ครั้งที่ ๖/๒๕๖๖	วันจันทร์ที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖
๒๗. การประชุม ครั้งที่ ๗/๒๕๖๖	วันจันทร์ที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๖
๒๘. การประชุม ครั้งที่ ๘/๒๕๖๖	วันศุกร์ที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๖
๒๙. การประชุม ครั้งที่ ๙/๒๕๖๖	วันอังคารที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๖
๓๐. การประชุม ครั้งที่ ๑๐/๒๕๖๖	วันจันทร์ที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖
๓๑. การประชุม ครั้งที่ ๑๑/๒๕๖๖	วันจันทร์ที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖
๓๒. การประชุม ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๖	วันจันทร์ที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖
๓๓. การประชุม ครั้งที่ ๑๓/๒๕๖๖	วันจันทร์ที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๖

๔) การรับฟังความคิดเห็น (Public Hearing) ผ่านเว็บไซต์คณะกรรมาธิการการศาสนาคุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ ๑ – ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๓๐ รูป/คน จำแนกออกเป็น ๓ กลุ่ม ประกอบด้วย

- พระภิกษุ จำนวน ๗ รูป (ร้อยละ ๒๓.๓๐)
- หน่วยงานและองค์กรด้านการศาสนา จำนวน ๕ หน่วยงาน (ร้อยละ๑๖.๗๐)
- ประชาชน จำนวน ๑๘ คน (ร้อยละ ๖๐)

๓.๓ การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ภายหลังคณะอนุกรรมาธิการได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งข้อมูลในรูปแบบทุติยภูมิจากการศึกษาเชิงเอกสาร ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลจากข้อค้นพบที่ศึกษา จึงได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำข้อมูลที่ได้ปรากฏมาสรุปถอดประเด็นข้อค้นพบ และวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษา และนำเสนอในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา

อีกทั้ง ในการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลตามการศึกษานี้ ได้ดำเนินการผ่านกลไกการประชุมคณะอนุกรรมาธิการที่ประกอบด้วยอนุกรรมาธิการ และที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการศาสนา ซึ่งสามารถสะท้อนความสัมพันธ์ของข้อมูล และข้อค้นพบ เพื่อกำหนดเป็นแนวทางและข้อเสนอแนะตามวัตถุประสงค์โดยสมบูรณ์

๓.๔ การวิพากษ์ผลการศึกษา

คณะอนุกรรมาธิการได้ดำเนินการจัดให้มีการวิพากษ์ผลการศึกษา โดยอนุกรรมาธิการและที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ ดำเนินการวิพากษ์ผ่านกลไกการประชุมคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา

ภายหลังการประชุมวิพากษ์ทางคณะอนุกรรมาธิการได้นำข้อมูลผลจากการประชุมมาปรับปรุงการศึกษา พร้อมทั้งข้อเสนอแนะให้มีความสมบูรณ์ ให้มีความน่าเชื่อและแม่นตรง สอดคล้องกับสภาพปัญหาและข้อเท็จจริง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ประโยชน์ ต้องตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา

บทที่ ๔
ผลการศึกษา (Results)

ตามที่คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนาได้ดำเนินการศึกษาและพิจารณาจัดทำรายงานการศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการส่งเสริมและยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อวัดในพระพุทธศาสนา (วัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน) อันเป็นการดำเนินงานของคณะอนุกรรมาธิการประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๕ โดยการศึกษารวบรวมข้อมูลทั้งปฐมภูมิ และทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา ในส่วนของผลการศึกษา (Results) คณะอนุกรรมาธิการจะนำเสนอผลการศึกษาจากการรับฟังข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ในการประชุมคณะอนุกรรมาธิการและข้อมูลที่ปรากฏจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาดูงานและรับฟังความคิดเห็นแนวทางการดำเนินการวัดสีขาวตามวัดต่าง ๆ ทุกภูมิภาค เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา รวมไปถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษา

การดำเนินการศึกษาเป็นไปตามหลักคิด เจตนารมณ์สำคัญ และนโยบายของ “คณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา” ที่ให้ความสำคัญกับการบูรณาการการทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพวัดให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนอย่างยั่งยืน **โดยกำหนดให้เป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญของการพิจารณาศึกษา ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ**

สำหรับประเทศไทย ประชาชนมีความคาดหวัง ต้องการให้วัดเป็นสถานที่สำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชน พระภิกษุเป็นผู้นำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่และสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนยึดมั่นในการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาให้จิตใจผ่องใสประพฤติปฏิบัติดีตั้งอยู่ในศีลธรรมอันดี ประพฤติตนอย่างเหมาะสม ครองตนอยู่ในพระธรรมวินัย ดังนั้นการจะส่งเสริมวัดให้เป็นวัดสีขาว เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน ประชาชนมีความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระสงฆ์และคำสอน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้เป็นเสาหลักหนึ่งในสามเสา ซึ่งประกอบด้วย ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ให้มีความมั่นคงยั่งยืนตลอดไป ซึ่งคณะอนุกรรมาธิการได้จัดทำข้อเสนอแนะให้รัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นข้อมูล แนวทางในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา และศาสนาอื่น เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนา ดังปรากฏในบทถัดไป

คณะอนุกรรมาธิการจึงพิจารณาศึกษาแนวทางการส่งเสริมและยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อวัดในพระพุทธศาสนา (วัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการอุปถัมภ์ คุ้มครอง และส่งเสริมพระพุทธศาสนา รวมทั้งให้วัดเป็นที่เลื่อมใสและศรัทธาของประชาชน และเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการวัดที่ดีตามวัตถุประสงค์การศึกษาที่กำหนดขึ้น ซึ่งได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาภายใต้กรอบของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้วัดเป็นวัดสีขาว โดยปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

๔.๑ ผลการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ

การศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิที่คณะอนุกรรมาธิการได้เป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุดเครื่องมือในรูปแบบประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา และมีการกำหนดแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในส่วนของการประชุมคณะอนุกรรมาธิการ การศึกษาเชิงพื้นที่ และการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปรากฏรายละเอียดวิธีการศึกษาดังที่นำเสนอความในบทที่ ๓

ส่วนของข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ปรากฏจากการศึกษาของคณะอนุกรรมาธิการ สามารถนำเสนอความจำแนกตามการได้มาซึ่งข้อมูลปฐมภูมิเพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษา ดังนี้

๔.๑.๑ ข้อมูลจากการประชุมระดมความคิดเห็น

ปรากฏจากการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในการศึกษานี้ โดยผ่านข้อคำถาม และอาศัยกลไกการประชุมคณะอนุกรรมาธิการ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องด้วยลักษณะการสนทนากลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชุม ๑) คณะอนุกรรมาธิการ ครั้งที่ ๘/๒๕๖๕ วันจันทร์ที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๕ และ ๒) การประชุมคณะอนุกรรมาธิการ ครั้งที่ ๙/๒๕๖๕ วันจันทร์ที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๕ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ตามที่คณะอนุกรรมาธิการได้เชิญนายวัชรพงศ์ ระดมสิทธิพัฒน์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ เข้าร่วมประชุมและได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการวัดสีขาวว่า **วัดที่ดีควรมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี มีความสะอาด พระสงฆ์ต้องวางตนให้ชาวบ้านเคารพ** สอดคล้องกับหลัก “บวร” หรือบ้าน วัด โรงเรียนหรือราชการ ยังเป็นโครงการที่ภาครัฐส่งเสริมให้ภาคการศึกษา คณะสงฆ์ และชุมชนร่วมมือกันอย่างต่อเนื่องในการส่งเสริมให้เกิดวัดสีขาวในทุกภาคส่วน ปัจจุบันพระสงฆ์จำนวนลดลง คนเข้าวัดน้อยลง จึงต้องมีมาตรการกระตุ้นส่งเสริมให้คนเข้าวัดมากขึ้น ในขณะเดียวกันก็ไม่ควรมองข้ามในเรื่องของภาระค่าใช้จ่ายที่วัดต้องรับภาระทั้งค่าน้ำ ค่าไฟ ฯลฯ สำหรับการดำเนินการวัดสีขาวนั้น ประการสำคัญ คือ **คณะสงฆ์ตั้งแต่เจ้าอาวาสและพระลูกวัด ซึ่งหัวใจอยู่ที่บทบาทของเจ้าอาวาส ดังนั้น ที่มาของเจ้าอาวาสจึงควรกำหนดถึงวิธีการให้ได้มาซึ่งเจ้าอาวาสที่ดีเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย มิใช่คำนึงถึงแต่การใช้อำนาจแต่งตั้งแต่เพียงอย่างเดียว** นอกจากนี้ จะต้องคำนึงถึงเรื่องของการปรับปรุงทัศนียภาพของวัดให้มีความสะอาด โดยมีคณะสงฆ์เป็นผู้นำโครงการ มีความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างภาครัฐ คณะสงฆ์ และชุมชน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และวัดต้องเป็นที่พึ่งของชาวบ้านและชุมชน สรุปได้ว่าเงื่อนไขของการเป็นวัดสีขาวควรพิจารณาจากสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมทางจิตใจ และการมีส่วนร่วมของชุมชน

สอดคล้องกับข้อมูลของพระครูวศินปริยัตยากร (โชคดี สมจิตฺโต) เจ้าอาวาสวัดไก่เตี้ย ที่ได้เข้าร่วมประชุมคณะอนุกรรมาธิการ และได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติการเป็นวัดสีขาว ๕ ประการ ดังนี้

๑) การพัฒนาศักยภาพเจ้าอาวาส

● การแต่งตั้งเจ้าอาวาส โดยจะต้องแต่งตั้งด้วยความยุติธรรมจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีภาวะผู้นำ ประสบการณ์ และสุขภาพร่างกายแข็งแรง แต่หากแต่งตั้งคนผิดอาจทำให้วัดไม่เจริญ บางวัดแต่งตั้งเจ้าอาวาสโดยระบบอุปถัมภ์ ไม่มีความรู้ความสามารถ ไม่มีประสบการณ์ จะทำให้การทำงานไม่ประสบผลสำเร็จ วัดไม่พัฒนา ญาติโยมก็ไม่เลื่อมใส ดังนั้น อาจต้องมีการกำหนดให้ผู้ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรเจ้าอาวาสโดยเฉพาะเท่านั้น จึงจะสามารถดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสได้ อาทิ จัดโครงการอบรมระดับผู้ช่วยเจ้าอาวาส ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส และผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส เพื่อพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และนอกจากจะต้องมีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ สุขภาพร่างกายแข็งแรง เป็นที่ยอมรับของพระภิกษุ สามเณร และชาวบ้านบริเวณวัดแล้ว ควรจะต้องอยู่ในศีลมีข้อวัตรปฏิบัติกิจของสงฆ์อย่างงดงาม และตรวจสอบประวัติอาชญากรรมย้อนหลัง

● การปกครองสงฆ์ โดยเจ้าอาวาสจะต้องเป็นที่ยอมรับของพระภิกษุ สามเณร และชาวบ้านบริเวณวัด รวมทั้งสามารถกำกับดูแลให้พระภิกษุสามเณรประพฤติปฏิบัติตนตามกฎระเบียบ และปฏิบัติศาสนกิจเหมาะสมกับสมณสารูป อันเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ตลอดจนมีการจัดการศึกษาภายในวัดให้แก่พระภิกษุและสามเณร เมื่อพระภิกษุสามเณรรูปใดไม่เล่าเรียน เจ้าอาวาสจะต้องพิจารณาสอบถามถึงสาเหตุและแก้ไขปัญหาเป็นรายบุคคล

● การประสานงานกับหน่วยงานราชการ หากมีการประสานงานที่ดี จะสามารถสนับสนุนในการพัฒนาวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การปรับปรุงภูมิทัศน์ การปรับปรุงอาคาร การทำความสะอาด และการพัฒนาเส้นทางสัญจรเดินทาง เป็นต้น

● การประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาส ทั้งในด้านการพัฒนาและการปกครองวัด รวมทั้งการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของวัดอย่างถูกต้องโปร่งใส โดยมีคณะกรรมการจากส่วนกลางประกอบด้วยฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายฆราวาสร่วมกันเป็นผู้ประเมิน ทั้งนี้ หากมีการประเมินการทำงานของเจ้าอาวาสเชื่อมั่นได้ว่าจะไม่เกิดปัญหาภายในวัดขึ้นอย่างแน่นอน

๒) วัดจะต้องมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย และภูมิทัศน์สวยงาม ซึ่งเจ้าอาวาสต้องเป็นผู้นำในการทำงาน เช่น เจ้าอาวาสเป็นตัวแทนวัดประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อให้ความช่วยในการทำความสะอาด และปรับภูมิทัศน์วัด หรือการปรับปรุงไฟฟ้าส่องสว่างระบบพลังงานแสงอาทิตย์ในทางเดินภายในวัด เพื่อลดปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น หากญาติโยมเลื่อมใส่ศรัทธาจะให้การสนับสนุนส่งเสริมทั้งแรงกาย แรงใจ และกำลังทรัพย์ในการทำนุบำรุงวัด

๓) ควรจะต้อง**มีสัญลักษณ์**แสดงว่าเป็นวัดสีขาวให้ชัดเจน สำหรับวัดที่ผ่านการประเมิน เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับวัดต่าง ๆ เป็นแรงจูงใจในการบริหารวัดอย่างมีระเบียบแบบแผน

๔) พัฒนาพระสงฆ์สามเณรและคนรอบข้างใกล้ชิดที่พักอาศัยและทำงานในวัดให้มีจิตใจตั้งอยู่ในศีลธรรมและความถูกต้อง อีกทั้งร่างกายคุณภาพชีวิตที่ดีแข็งแรง ไม่เบียดเบียนสรรพชีวิตต่าง ๆ และทำลายธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

๕) การดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการฝ่ายปกครองระดับเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ควรมีวาระการดำรงตำแหน่ง ๔ ปี (แต่ถ้าภายใน ๒ ปี บริหารงานไม่ก้าวหน้า สามารถลาออกหรือสั่งปลดได้) แล้วประเมินผลงานทุกครั้งก่อนแต่งตั้งใหม่ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๒ วาระ ๘ ปี ไม่ได้ และควรเว้น ๒ ปี จึงมีสิทธิ์ที่จะดำรงตำแหน่งต่อได้ (เหตุผลที่ให้พัก ๒ ปี เพราะถ้ารูปใหม่ที่ขึ้นมาแทนที่ แต่ทำผลงานไม่ดี หรือไม่สามารถบริหารงานได้ อดีตผู้เคยดำรงตำแหน่งมีสิทธิ์กลับมาดำรงตำแหน่งต่อได้)

๔.๑.๒ ข้อมูลจากการศึกษาเชิงพื้นที่

คณะอนุกรรมาธิการสามารถนำเสนอข้อมูล และข้อค้นพบจากการศึกษาเชิงพื้นที่ (field Study) ผ่านประเด็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา จำแนกตามพื้นที่ที่ได้ทำการศึกษา ดังนี้

๔.๑.๒.๑ ผลการศึกษาดูงานและรับฟังความคิดเห็นแนวทางการดำเนินการวัดสีขาว ณ วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร วันอังคารที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนาได้เข้ากราบนมัสการพระธรรมวชิรเมธี (มีชัย วีรปัญโญ) เจ้าอาวาสวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร และเจ้าคณะภาค ๑ เพื่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการวัดสีขาว โดยได้รับทราบว่าปัญหาที่ส่งผลให้วัดเสื่อมเสียอาจเกิดขึ้นได้จากข้อพิพาทระหว่างวัดกับชาวบ้าน อาทิ กรณีการจัดประโยชน์ภายในวัด เช่น การจัดตลาดนัดภายในวัด การเช่าที่ดินหรืออาคารของวัด เป็นต้น ซึ่งเริ่มแรกวัดก็จะได้รับประโยชน์จากการเช่าหรือจัดตลาดนัด และประชาชนให้การยอมรับว่าเจ้าอาวาสมีความเมตตาให้มีแหล่งค้าขายทำมาหากิน แต่พอนานไปจะเริ่มมีกลุ่มอำนาจเข้ามากำกับดูแลตลาดนัดและครอบงำวัด หากเป็นฝ่ายเดียวกับเจ้าอาวาสก็อาจนำไปสู่การสมรู้ร่วมคิดแสวงหาผลประโยชน์จากวัด แต่หากเป็นคนละกลุ่มจะเกิดปัญหาความขัดแย้ง และในอนาคตจะทำการยกเลิกการจัดประโยชน์ได้ยาก รวมทั้งกรณีการให้เช่าที่ดินหรืออาคาร หากต่อมามีการยกเลิกสัญญาก็จะมีกลุ่มคนต่อต้านและโจมตีเจ้าอาวาสว่าไม่มีความเมตตา ซึ่งมีข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวดังนี้

๑) ควรมีมาตรการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในลักษณะดังกล่าวขึ้นในอนาคต อาทิ **ทบทวนแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพย์สินและศาสนสมบัติให้มีความชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้** เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาการจัดประโยชน์ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งและไม่มีผลประโยชน์แอบแฝง ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดต่าง ๆ และจัดตั้งอาสาสมัครพระพุทธศาสนา (อพศ.) เพื่อช่วยเหลือดูแลศาสนสมบัติกลางหรือวัดร้าง

๒) **ควรมีองค์กรช่วยเหลือเจ้าอาวาสหรือวัดในการให้คำปรึกษาเจรจาแก้ไขปัญหาแทนเจ้าอาวาส** ไม่ให้เจ้าอาวาสต้องเผชิญหน้ากับกลุ่มชาวบ้านตามลำพัง สอดคล้องกับแนวคิดของคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนาที่เสนอให้มี **“ศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์”** เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำ และช่วยแก้ไขปัญหาให้กับเจ้าอาวาสในการกำกับดูแลและการบริหารจัดการทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด

ภาพที่ ๔.๑ การศึกษาดูงาน ณ วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร
วันอังคารที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

๔.๑.๒.๒ ผลการศึกษาดูงานและรับฟังความคิดเห็นแนวทางการดำเนินการวัดสีขาว ณ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม วันศุกร์ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๕

คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนาได้เข้ากราบนมัสการพระเทพศาสนาภิบาล เจ้าคณะภาค ๑๔ และเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง พระอารามหลวง เพื่อขอคำแนะนำแนวทางการดำเนินการวัดสีขาว โดยได้รับทราบข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการทรัพย์สินและศาสนสมบัติ พร้อมทั้งแนวทางการดำเนินการวัดสีขาว ปรากฏข้อค้นพบดังนี้

๑) ปัญหาที่ทำให้วัดเสื่อมเสีย

๑.๑) **ปัญหาการคัดกรองบุคคลเข้ารับการบรรพชาอุปสมบทซึ่งยังไม่มีระบบฐานข้อมูลออนไลน์ในการตรวจสอบบุคคลหรือพระภิกษุที่อาบัติปาราชิกหรือลาสิกขาไปแล้ว แต่มาขอบรรพชาอุปสมบทใหม่** ซึ่งบุคคลเหล่านั้นอาจทำความเสื่อมเสียให้แก่พระพุทธศาสนา โดยการอาศัยพระศาสนาแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบหรือลาภสักการะ และบางครั้งยังมีประพฤติเสื่อมเสีย อาทิ การดื่มสุรา การเข้าไปใช้บริการในร้านอาหาร หรือสถานที่ไม่สมควร (อโคจร) ออกรอรับบิณฑบาตตามตลาดและนำมาขายหมุนเวียนให้กับประชาชนที่ตักบาตรหรือบิณฑบาตในช่วงเวลาอันไม่สมควรและในบริเวณย่านสถานบันเทิง

๑.๒) **ปัญหาการบริหารจัดการวัดส่วนหนึ่งเกิดจากความขัดแย้งภายในวัด** ที่มีการแต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสรูปใหม่ ซึ่งพระภิกษุภายในวัด ไวยาวัจกร และชาวบ้านในพื้นที่ไม่เห็นด้วย และมีการต่อต้านคัดค้านทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ซึ่งปัญหาลักษณะนี้มีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้น จนส่งผลถึงความเสื่อมเสียต่อวัด และเสื่อมศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา

๑.๓) **ปัญหาการจัดเก็บเงินบริจาคของวัด** ซึ่งวัดขนาดใหญ่ที่มีเงินบริจาคจำนวนมาก อาจทำให้ประชาชนเกิดความไม่สบายใจหรือไม่เชื่อมั่นว่าเงินบริจาคจะนำเข้าบัญชีวัดอย่างครบถ้วนจึงทำให้เป็นที่เคลือบแคลงสงสัยของประชาชนและส่งผลต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

๒) แนวทางการดำเนินการของวัดไร่ขิง พระอารามหลวง

๒.๑) **การดำเนินโครงการ ๑ ตำบล ๕ วัด** กล่าวคือ การปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๔ กำกับดูแลพื้นที่การปกครองคณะสงฆ์ ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดสมุทรสาคร มีวัดกว่า ๒,๐๐๐ แห่ง ดำเนินการปกครองภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ กฎมหาเถรสมาคม และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัดในเขตปกครองแบบ ๑ ตำบล ๕ วัด โดยการบริหารงานแบบกลุ่มวัดในตำบลนั้นอย่างน้อย ๕ วัด **ในลักษณะวัดพี่วัดน้องช่วยกันดูแลซึ่งกันและกัน** อาทิ วัดใดจัดงานจะนิมนต์พระภิกษุในวัดเครือข่ายไปร่วมงาน และหากมีเงินบริจาคเข้าวัดจำนวนมากก็จะจัดสรรแบ่งปันไปให้วัดอื่นด้วย หรือหากมีปัญหาอื่นใดสามารถช่วยให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ รวมทั้งการดำเนินงานของแต่ละวัดจะมีการรายงานผลการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่เจ้าคณะตำบลในสังกัดแล้วรายงานขึ้นจนถึงเจ้าคณะภาคตามลำดับชั้น เพื่อให้เกิดการควบคุมกำกับดูแลการดำเนินกิจกรรมของแต่ละวัดด้วยความโปร่งใส

๒.๒) **แนวทางการอยู่ร่วมกับชุมชนและส่วนราชการ** กล่าวคือ การบริหารจัดการทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัดไร่ขิงนั้น มีเจ้าอาวาสทำหน้าที่บริหารจัดการวัด มีการแต่งตั้งผู้ช่วยเจ้าอาวาส ๘ รูป และไวยาวัจกร ด้านกฎหมาย ด้านการจัดการทรัพย์สิน และด้านการประสานงานภาครัฐ เพื่อช่วยดูแลวัดไร่ขิง ซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมด ๔๕๐ ไร่ โดยแบ่งเป็นที่ตั้งวัด ๑๕๐ ไร่ เป็นที่ธรณีสงฆ์ ๓๕๐ ไร่ ทางวัดมีแนวคิดการอยู่ร่วมกันกับชุมชนมานาน ตั้งแต่สมัยอดีตเจ้าอาวาสพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปัญญา อินฺทปญฺโญ ป.ธ.๖) ซึ่งนำเงินบริจาคของวัดไปสนับสนุนสมทบสร้างสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ ๑ – ๖ ซึ่งมีนักเรียนกว่า ๑,๘๐๐ คน และสถานพยาบาล ๒ แห่ง สามารถรองรับผู้ป่วยได้แห่งละ ๔๐๐ เตียง และอนุญาตให้หน่วยงานต่าง ๆ ใช้พื้นที่เป็นที่ปลูกสร้างอาคารสำนักงานหลายแห่ง เพื่อประโยชน์ของทางราชการและชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียง ตัวอย่างเช่น โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา โรงเรียนวัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ) วิทยาลัยการอาชีพนครปฐม (วัดไร่ขิง) วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มจร.วัดไร่ขิง โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) โรงพยาบาลสามพราน (วัดไร่ขิง) เทศบาลเมืองไร่ขิง องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตลาด สำนักงานสรรพากรนครปฐมเขตพื้นที่ ๒ ที่ทำการไปรษณีย์วัดไร่ขิง สถานีตำรวจภูธรโพธิ์แก้ว สำนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมืองนครปฐม สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขานครปฐม และสภาวัฒนธรรมอำเภอสามพราน

๒.๓) **การจัดทำบัญชีเงินบริจาค** กล่าวคือ กรณีเงินบริจาคที่ประชาชนเข้ามาทำบุญให้วัดเป็นจำนวนมากนั้น จะมีการตั้ง**คณะกรรมการ**ซึ่งมีทั้งผู้แทนวัด ผู้แทนส่วนราชการ อาทิ ผู้แทนโรงเรียน โรงพยาบาล และสำนักงานเทศบาล รวมทั้งผู้แทนชุมชน **ทำหน้าที่ตรวจนับเงินบริจาคในแต่ละประเภท จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายฝากเข้าบัญชีธนาคารตามวัตถุประสงค์ของเงินบริจาค** เช่น ตู้บริจาคสำหรับโรงพยาบาลจะมีผู้แทนของโรงพยาบาลเป็นกรรมการตรวจนับเงินจากตู้บริจาค เพื่อให้เกิดความถ่วงดุลและโปร่งใสตรวจสอบได้ เป็นต้น ในส่วนของการเบิกจ่ายเงินจะมีการตั้งขออนุมัติเบิกเงินอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนการควบคุมตรวจสอบการใช้จ่ายอย่างโปร่งใส โดยการใช้จ่ายเงินวัดแต่ละครั้งต้องนำเสนอเข้าคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาให้การอนุมัติใช้จ่ายงบประมาณ และต้องระบุเหตุผลประกอบการอนุมัติเบิกจ่ายด้วยว่าใช้จ่ายในเรื่องใดบ้าง โดยมีคณะกรรมการวัด เจ้าอาวาส และไวยาวัจกร ลงนามกำกับในเอกสารเบิกจ่ายเงินร่วมกัน

๒.๔) **การจัดทำฐานข้อมูลพระภิกษุสามเณร** โดยการพิจารณากลั่นกรองผู้เข้ารับการบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนานั้น คณะสงฆ์ภาค ๑๔ อยู่ระหว่างการบูรณาการความร่วมมือกับฝ่ายปกครอง จัดทำโปรแกรมและฐานข้อมูลพระภิกษุในระบบออนไลน์ เพื่อพระอุปัชฌาย์หรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบของวัดสามารถตรวจสอบประวัติผู้ขอเข้ารับการบรรพชาอุปสมบทว่าบุคคลนั้นเคยบวชเป็นพระภิกษุหรือไม่ และเคยได้รับการลงโทษหรือไม่ เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และป้องกันมิให้ผู้ที่บวชเพื่อต้องการแสวงหาผลประโยชน์เข้ามาทำความเสียหายต่อพระพุทธศาสนา

ในการนี้ คณะอนุกรรมาธิการได้ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมเกี่ยวกับการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนั้น ควรมีกระบวนการแต่งตั้งเจ้าอาวาสให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย เพราะที่ผ่านมามักจะเป็นการใช้อำนาจการแต่งตั้งเจ้าอาวาสแต่เพียงฝ่ายเดียวโดยปราศจากการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์และชุมชน จึงทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งภายในวัดและส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อความเชื่อมั่นศรัทธาของพุทธศาสนิกชน รวมทั้งกรณีการจัดทำฐานข้อมูลพระภิกษุสามเณรเพื่อสามารถคัดกรองบุคคลเข้ารับการบรรพชาอุปสมบทได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น เพื่อเป็นการตรวจสอบมิให้เกิดกรณีที่พระภิกษุอาบัติปาราชิกหรือลาสิกขาไปแล้ว แต่มาขอบรรพชาอุปสมบทใหม่ หรือป้องกันมิให้มีบุคคลเข้ามาปลอมบวชเพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบในพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับเรื่องที่คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนาได้มีข้อเสนอแนะไปยังรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี โดยเสนอให้มีการจัดทำระบบฐานข้อมูล (Database) พระภิกษุสามเณรทั่วประเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบการติดตามตรวจสอบพระสงฆ์ให้มีความทันสมัยมากขึ้น ตลอดจนเรื่องของการตรวจสอบบัญชีทรัพย์ของวัดนั้น เมื่อเทียบเคียงกับระบบของบริษัทจะมีการตรวจสอบบัญชีจากผู้สอบบัญชีและกรมสรรพากร หากวัดสามารถใช้ระบบการตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินได้เช่นเดียวกับบริษัทเอกชนก็จะเกิดประสิทธิภาพและมีความโปร่งใสอย่างแท้จริง ซึ่งคณะอนุกรรมาธิการจะนำข้อมูลไปวิเคราะห์และจัดทำแนวทางการดำเนินการวัดสีขาวที่เหมาะสมต่อบริบทและข้อเท็จจริง ซึ่งประกอบไปด้วย

(๑) การคัดกรองบุคคลเข้ารับการบรรพชาอุปสมบท

- ควรพิจารณาจัดทำฐานข้อมูลพระภิกษุสามเณร โดยเชื่อมโยงข้อมูลกับกระทรวงมหาดไทย และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบประวัติของพระภิกษุและผู้เข้ามาบวช

● ควรเพิ่มประสิทธิภาพระบบการติดตามตรวจสอบพระสงฆ์ให้มีความทันสมัยมากขึ้น โดยการจัดทำระบบฐานข้อมูล (Database) พระภิกษุสามเณรทั่วประเทศ ซึ่งคณะผู้ปกครองสงฆ์จะต้องแจ้งให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทราบว่าพระภิกษุรูปใดมีการอุปสมบทและลาสิกขาด้วยสาเหตุใด เพื่อจัดเก็บไว้เป็นฐานข้อมูลให้สามารถตรวจสอบในรูปแบบออนไลน์ได้อย่างรวดเร็วหรือหากพระภิกษุที่ลาสิกขาไปหรือถูกให้ลาสิกขาแล้วไปอุปสมบทใหม่ พระอุปัชฌาย์จะสามารถตรวจสอบข้อมูลประวัติของผู้ขอรับการอุปสมบทได้ ตลอดจนยังสามารถใช้ตรวจสอบหนังสือสุทธิของพระภิกษุ เพื่อป้องกันการแอบอ้างเป็นพระภิกษุได้อีกด้วย

● ควรจัดตั้งศูนย์ตรวจสอบประวัติผู้เข้ารับการอุปสมบท โดยพระอุปัชฌาย์หรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบของวัด สามารถตรวจสอบประวัติผู้ขอเข้ารับการอุปสมบทว่าบุคคลดังกล่าวนั้นเคยบวชเป็นพระภิกษุหรือเคยได้รับการลงโทษหรือไม่ ด้วยการสอบถามผ่านระบบออนไลน์ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกและลดระยะเวลาในการตรวจสอบ

(๒) การบริหารจัดการวัด

การแต่งตั้งเจ้าอาวาส : ควรดำเนินการดังนี้

ก. ควรกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกพระภิกษุผู้ที่สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส โดยการคำนึงถึงพระภิกษุที่อยู่ในวัดนั้น หรือเป็นพระภิกษุที่อยู่ในเขตปกครองตำบลเดียวกันกับวัด หรือตำบลใกล้เคียง เพราะส่วนใหญ่จะมีความคุ้นเคยกัน และเป็นที่ยอมรับของพระภิกษุในวัดหรือพุทธศาสนิกชนบริเวณวัด ซึ่งมีกรอบการพิจารณาเรียงตามลำดับ ดังนี้

ก) รองเจ้าอาวาส

ข) ผู้ช่วยเจ้าอาวาส (กรณีไม่มีรองเจ้าอาวาส หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้หรือไม่มีคุณสมบัติเป็นเจ้าอาวาส)

ค) พระภิกษุในวัด (กรณีไม่มีผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้หรือไม่มีคุณสมบัติเป็นเจ้าอาวาส)

ง) พระภิกษุในเขตปกครองตำบลที่วัดนั้นตั้งอยู่ (กรณีไม่มีพระภิกษุในวัดหรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้หรือไม่มีคุณสมบัติเป็นเจ้าอาวาส)

จ) พระภิกษุในเขตปกครองตำบลข้างเคียง (กรณีไม่มีพระภิกษุในเขตปกครองตำบลที่วัดนั้นตั้งอยู่หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือไม่มีคุณสมบัติเป็นเจ้าอาวาส)

ข. ควรกำหนดให้พระสังฆาธิการที่มีการกระทำความผิด และถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งต้องพ้นไปจากวัดแห่งนั้นด้วย เพื่อไม่ให้มีการปลุกปั่น ยุยง ก่อความวุ่นวาย ครอบงำหรือสร้างปัญหาขึ้นภายในวัด รวมทั้งเพื่อให้กระบวนการตรวจสอบ มีประสิทธิภาพ และให้การปกครองวัดเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

การแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส : ควรกำหนดให้ทุกวัดที่มีพระภิกษุพำนักอาศัย ๕ รูปขึ้นไป จะต้องแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสอย่างน้อยตำแหน่งละหนึ่งรูป เมื่อเจ้าอาวาสพ้นจากตำแหน่งไม่ว่าด้วยเหตุใดจะสามารถทำหน้าที่เจ้าอาวาสได้ทันที

การแต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาส : ควรกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกพระภิกษุผู้ที่สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นรักษาการแทนเจ้าอาวาส โดยจะต้องพิจารณาจากพระภิกษุที่อยู่ในวัด และเป็นผู้ที่พระภิกษุในวัด ลูกศิษย์ และชาวบ้านมีความคุ้นเคยและเป็นที่ยอมรับ

พร้อมทั้งกำหนดเงื่อนไขระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งรักษาการแทนเจ้าอาวาสต้องไม่เกิน ๑ ปี และให้แต่งตั้งเจ้าอาวาสรูปใหม่โดยด่วน เพื่อประโยชน์และความเรียบร้อยในการบริหารจัดการวัด โดยมีกรอบการพิจารณาแต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาสในลักษณะเช่นเดียวกับการแต่งตั้งเจ้าอาวาสเรียงตามลำดับ ตามข้อ ก. ในประเด็นการแต่งตั้งเจ้าอาวาส

การตรวจสอบการพ้นจากตำแหน่งไวยาวัจกร : ควรดำเนินการดังนี้

ก. ควรตรวจสอบการพ้นจากตำแหน่งของไวยาวัจกรที่ไม่ยอมพ้นจากหน้าที่หรือยังมีบทบาทในวัด เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งภายในวัด

ข. ควรระบุรายละเอียดวันที่ได้รับการแต่งตั้งและเหตุของการพ้นจากการเป็นไวยาวัจกรไว้ในหนังสือแต่งตั้งหรือตราตั้ง เพื่อไม่ให้อ้างว่ายังไม่พ้นจากความเป็นไวยาวัจกร

ค. ควรกำชับเจ้าอาวาสให้จัดทำหนังสือมอบหมายหน้าที่ให้กับไวยาวัจกรเป็นลายลักษณ์อักษร และระบุเรื่องที่มอบหมายไว้ด้วย เพื่อเป็นหลักฐานป้องกันการแอบอ้างและปฏิเสธความรับผิดชอบ หากไวยาวัจกรไม่กระทำตามคำสั่งหรือละเว้นการทำหน้าที่ก็จะมีความผิด

การเสริมสร้างศักยภาพด้านการบริหารจัดการวัดและกฎหมาย : ควรมีการจัดหลักสูตรอบรมเสริมสร้างศักยภาพด้านการบริหารจัดการวัดและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ให้แก่เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร และมัคนายก พร้อมทั้งกำหนดให้ผู้ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรดังกล่าวแล้วเท่านั้นจึงจะสามารถดำรงตำแหน่งได้ ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดวัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั่วประเทศ

การจัดเก็บเงินบริจาคของวัด : ควรดำเนินการดังนี้

ก. ควรกำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารทรัพย์สินของวัด (ศาสนสมบัติวัด) โดยเฉพาะการตรวจนับเงินบริจาคจะต้องมีคณะกรรมการที่มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งอาจประกอบด้วย ๑. เจ้าอาวาสหรือพระภิกษุในวัดที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาส ๒. ไวยาวัจกร ๓. ผู้จัดการธนาคารหรือผู้แทน ๔. ผู้กำกับการสถานีตำรวจหรือผู้แทน ๕. กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ๖. อื่น ๆ ตามความเหมาะสม เช่น ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย เป็นต้น เพื่อให้เกิดความโปร่งใสตรวจสอบได้ และสร้างความเชื่อถือให้แก่ประชาชน รวมทั้งเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดข้อครหากับเจ้าอาวาสและวัด ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความศรัทธาต่อพระศาสนาให้เพิ่มมากขึ้น

ข. ควรมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของวัดเป็นประจำรายเดือน และอาจประกาศประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ เพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาที่จะบริจาคให้แก่วัด

ค. ควรมีการนำระบบการตรวจสอบบัญชีของบริษัทเอกชนมาประยุกต์ใช้กับวัดเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และมีความโปร่งใสอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ไม่เกี่ยวข้องกับการเสียภาษีแต่อย่างใด

อนึ่ง อาจยกเว้นวัดที่มีรายรับหรือเงินบริจาคน้อยไม่ต้องดำเนินการดังกล่าวก็ได้ ซึ่งอาจต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมตามลำดับต่อไป

ภาพที่ ๔.๒ การศึกษาดูงาน ณ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง
วันศุกร์ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๕

๔.๑.๒.๓ ผลการศึกษาดูงานและรับฟังความคิดเห็นแนวทางการดำเนินการวัดสีขาว ณ วัดมัชฌิมาวาส พระอารามหลวง วัดโพธิสมภรณ์ และวัดเกสรศีลคุณ (วัดป่าบ้านตาด) จังหวัดอุดรธานี ระหว่างวันที่ ๒๕ – ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๕

คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนาได้เข้ากราบนมัสการพระธรรมวิมลมุนี (สายพงศ์ อโนมปญฺโญ ป.ธ.๕) เจ้าคณะจังหวัดอุดรธานี และเจ้าอาวาสวัดมัชฌิมาวาส พระอารามหลวง พระราชสารโกศล (วงศ์ไทย สุภวโส ป.ธ.๔) เจ้าคณะจังหวัดอุดรธานี (ธ) และเจ้าอาวาสวัดโพธิสมภรณ์ และพระราชวชิรธรรมาจารย์ (สุธรรม สุธมฺโม) เจ้าอาวาสวัดเกษรศีลคุณ (วัดป่าบ้านตาด) โดยการเข้ากราบนมัสการพระเถระในครั้งนี้ได้รับทราบข้อมูลประเด็นปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการวัดสีขาว สรุปได้ดังนี้

๑) ปัญหาที่ทำให้วัดเสื่อมเสีย และวิธีการทำให้วัดปราศจากอบายมุข

๑.๑) ปัญหาที่ส่งผลทำให้วัดเสื่อมเสีย

๑.๑.๑) ชาวพุทธไม่เข้าใจหลักศาสนาแท้จริง อาทิ พระธรรมวินัย หรือวัตรปฏิบัติของพระภิกษุ ไม่เข้าใจว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิดสำหรับพระภิกษุ และสนับสนุนในสิ่งที่ไม่ถูกต้องทำให้ภาพลักษณ์ของวัดมีความเสื่อมลง

๑.๑.๒) การเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนที่ผิดเป็นเหตุให้ประชาชนมีมุมมองไม่ดีต่อวัดและเข้าวัดทำบุญน้อยลง รวมทั้งการบรรพชาอุปสมบทเป็นสามเณรและพระภิกษุลดลงทำให้ศาสนทายาทมีจำนวนน้อยลงตามไปด้วย

๑.๒) วิธีการทำให้วัดปราศจากอบายมุข

๑.๒.๑) ต้องมีระเบียบปฏิบัติป้องกันไม่ให้มีพวกอลัชชีแฝงตัวเข้ามาในพระพุทธศาสนา เช่น การจัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุที่มีข้อมูลส่วนตัวครบทั้งหมด รวมถึงข้อมูลการบรรพชาอุปสมบทและการลาสิกขาด้วยเหตุใด เพื่อให้พระอุปัชฌาย์ทราบหากมาบวชใหม่ รวมทั้งปรับปรุงระบบการจัดทำหนังสือสุทธิของพระภิกษุให้มีความทันสมัยที่มีลักษณะคล้ายกับบัตรประจำตัวประชาชน สามารถนำไปตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลในบัตรได้

๑.๒.๒) ต้องคำนึงถึงปัจจัยรอบด้าน ประกอบด้วย ชุมชนที่อยู่ละแวกวัด ซึ่งวัดอาจเป็นพื้นที่เปิดทำให้มีคนเข้าไปในวัดได้ตลอดเวลา จึงเป็นปัจจัยเสี่ยงที่จะเกิดอบายมุขภายในวัด รวมถึงมีการลักขโมยของภายในวัด จึงจำเป็นต้องประสานเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ช่วยตรวจตราเป็นประจำ และวัดต้องกำหนดเปิด-ปิดประตูวัดเป็นเวลาเพื่อป้องกันไม่ให้คนที่ไม่หวังดีเข้ามาในวัด รวมทั้งกรณีการจัดงานศพภายในวัดต้องไม่มีการเล่นการพนันและดื่มสุรา หากวัดปลอดอบายมุขและพระภิกษุในวัดมีอาจาระที่เหมาะสมก็เป็นวัดสีขาว สร้างความเชื่อมั่นศรัทธาแก่ประชาชน

๒) คุณสมบัติของวัดสีขาว และกฎหมาย ระเบียบ กฎ เพื่อให้เกิดวัดสีขาว

๒.๑) คุณสมบัติของวัดสีขาว

๒.๑.๑) วัดสีขาวควรพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ดังนี้

(๑) การปกครอง หมายถึง การควบคุมดูแลให้คณะสงฆ์ภายในวัดประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเพื่อให้เกิดความเรียบร้อย

(๒) การศาสนศึกษา หมายถึง การจัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้ภิกษุสามเณรได้เรียนในสำนักเรียนที่วัดใกล้เคียงด้วย

(๓) การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษาหรือจัดสถานศึกษาภายในวัด เพื่อสงเคราะห์แก่เด็กเยาวชนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียน โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น โรงเรียนการกุศลภายในวัด โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เด็กยากจน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

(๔) การเผยแผ่ หมายถึง การจัดการให้มีการฟังธรรมเทศนา การจัดอบรมสมถะและวิปัสสนากรรมฐาน จากการบรรยายหรือปาฐกถา หรือศาสนพิธีต่าง ๆ เพื่อรักษาพิธีกรรม และวัฒนธรรมอันดีงาม

(๕) การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัดด้วยการรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวร และการก่อสร้างเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติที่จำเป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง

(๖) การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคม โดยการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณสมบัติหรือสาธารณกุศล เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ยากไร้

๒.๑.๒) พระภิกษุในวัดมีอาจาระที่ดีประกอบกิจวัตรไม่ขาดปฏิบัติตนถูกต้องตามพระธรรมวินัย บิณฑบาต ทำวัตรเช้า – เย็น มีกิจกรรมทางพระศาสนาร่วมกับญาติโยมเป็นที่ศรัทธาของประชาชน

๒.๑.๓) วัดมีความสะอาดเรียบร้อย เหมาะสมเพียงพอต่อการดำรงสมณเพศ มีการปกครองวัดที่ดีและเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งส่งเสริมการศึกษาให้พระภิกษุสามเณรทั้งทางโลกและทางธรรม ตลอดจนเป็นสถานที่ส่งเสริมให้พระภิกษุปฏิบัติธรรมได้อย่างสงบ สะดวก รักษาตนตามข้อวัตรปฏิบัติ ไม่มีสิ่งใดมารบกวน เช่น ไม่มีผู้คนดื่มสุรา เมาเหล้าร้องรำทำเพลงในวัด เป็นต้น

๒.๒) กฎหมาย ระเบียบ และกฎ เพื่อให้เกิดวัดสีขาว

ควรมีกฎหมายเพื่อเสริมอำนาจให้แก่เจ้าอาวาสในการกำกับดูแลปกครองวัด ถ้าเจ้าอาวาสไม่มีอำนาจก็ไม่สามารถปกครองวัดให้อยู่ในระเบียบได้ เจ้าอาวาสที่ปกครองวัดได้เพราะความเคารพศรัทธาของลูกศิษย์และชาวบ้านที่มีต่อเจ้าอาวาส เมื่อขาดความเคารพศรัทธาต่อเจ้าอาวาสก็ปกครองวัดได้ยากเช่นกัน

๓) หลักเกณฑ์การประเมิน และหน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว

๓.๑) หลักเกณฑ์การประเมินผลวัดสีขาว

๓.๑.๑) การสร้างความพึงพอใจ ความเพียรพยายามและความอดทนมีจิตอาสาและประเมินผล และการวิเคราะห์เหตุและผล

๓.๑.๒) การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์

๓.๑.๓) อาจาระของพระภิกษุ และการปฏิบัติถูกต้องตามพระธรรมวินัย

๓.๑.๔) วัดมีความสะอาดเรียบร้อย ไม่มีอบายมุขในวัด เหมาะสมต่อการดำรงสมณเพศ มีการปกครองวัดที่ดี และเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมทั้งส่งเสริมการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรทั้งทางโลกและทางธรรม

๓.๒) หน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว

๓.๒.๑) คณะกรรมการส่วนกลาง แต่งตั้งโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประกอบด้วยฝ่ายคฤหัสถ์และฝ่ายฆราวาส

๓.๒.๒) คณะกรรมการระดับจังหวัด แต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัดประกอบด้วยฝ่ายคฤหัสถ์และฝ่ายฆราวาส อาทิ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ ผู้แทนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ผู้แทนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และผู้แทนภาคธุรกิจ ซึ่งเป็นที่ยอมรับเชื่อมั่นของชาวบ้าน

๔) การจัดทำป้าย และรูปแบบป้ายวัดสีขาว

๔.๑) การประกาศยกย่องวัดสีขาว

ควรมีป้ายวัดสีขาวมอบให้กับวัดที่ผ่านการประเมินเป็นวัดสีขาว เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าวัดแห่งนั้นเข้าร่วมโครงการวัดสีขาว และไม่ควรประกาศวัดใดวัดหนึ่งเพราะอาจเกิดความเหลื่อมล้ำได้ จึงควรใช้คำว่า “วัดเข้าร่วมโครงการวัดสีขาว” เพื่อเป็นแรงผลักดันให้พระภิกษุมีกำลังใจในการพัฒนาวัดมากขึ้น

๔.๒) รูปแบบป้ายวัดสีขาว

การกำหนดสัญลักษณ์เพื่อเชิดชูยกย่องวัดสีขาวเป็นสิ่งที่ดี แต่ต้องพึงระวังไม่ให้เป็นการเปรียบเทียบในเชิงอคติ และให้แต่ละวัดมีแรงผลักดันส่งเสริมให้วัดของตนนั้นมีการพัฒนาในทิศทางที่ดีเพื่อเป็นวัดสีขาว รวมทั้งเป็นต้นแบบให้วัดอื่นเข้ามาศึกษาเป็นตัวอย่างว่าวัดแห่งนี้ได้รับการยกย่องเป็นวัดสีขาวเพราะเหตุใด และขยายผลไปยังวัดแห่งอื่น ๆ ต่อไป

๕) บทบาทและคุณสมบัติของเจ้าอาวาสที่สำคัญในการขับเคลื่อนโครงการวัดสีขาว

๕.๑) บทบาทของเจ้าอาวาสในการขับเคลื่อนโครงการวัดสีขาว

๕.๑.๑) เจ้าอาวาสมีบทบาทสำคัญในการบริหารปกครองวัดให้เป็นวัดที่ดี เพราะเป็นผู้กำหนดนโยบายของวัด ซึ่งหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและคุณสมบัติของเจ้าอาวาสตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ นอกจากนี้ เจ้าอาวาสและพระอุปัชฌาย์ยังเป็นบุคคลสำคัญในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เพราะเปรียบเสมือนผู้คัดกรองบุคคลที่จะเข้ามาเป็นศาสนทายาทในพระพุทธศาสนา แต่ไม่สามารถที่จะคาดการณ์ได้ว่า พระภิกษุรูปใดจะได้รับตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสในอนาคต จึงไม่ได้มีการอบรมหลักสูตรการเตรียมความพร้อมก่อนเป็นเจ้าอาวาส แต่มีการจัดหลักสูตรพระสังฆาธิการ ซึ่งเป็นการถวายความรู้ด้านการบริหารจัดการวัดและกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้แก่ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส

๕.๑.๒) เจ้าอาวาสมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนวัดสีขาว ดั่งคำกล่าวที่ว่า “จะดูบ้านให้ดูครัว” เพราะครัวสกปรกง่ายดูแลยาก ถ้าในครัวสะอาดส่วนอื่นไม่ต้องไปดูเพราะต้องสะอาด “ดูวัดให้ดูที่ถาน (ถาน หมายถึง ส้วมของพระสงฆ์)” ถ้าส้วมสะอาดไม่ต้องไปดูส่วนอื่น และ “ดูเจ้าอาวาสให้ดูเณรน้อย” ถ้าเณรน้อยมีความประพฤติเรียบร้อยบ่งบอกถึงการได้รับการอบรมสั่งสอนที่ดีหรือมีต้นแบบที่ดีจากพระภิกษุ หรือเจ้าอาวาส

๕.๑.๓) เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณร และประชาชนรอบวัดต้องช่วยกันเป็นหูเป็นตาสอดส่องดูแลวัด เพื่อป้องกันไม่ให้มีอบายมุขเข้าไปในวัด

๕.๒) คุณสมบัติที่สำคัญของเจ้าอาวาส

๕.๑) จะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่พระภิกษุสามเณรภายในวัด เช่น ปฏิบัติตามข้อวัตรปฏิบัติ ออกบิณฑบาต ทำความสะอาดลานวัด และขยันหมั่นเพียร เป็นต้น

๕.๒) มีความรู้ด้านการบริหารจัดการบัญชีและการเงินของวัด

๕.๓) มีเมตตาและบารมี กล่าวคือ เป็นที่ยอมรับและรักเคารพศรัทธาของคนทั่วไป มีเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สงเคราะห์แก่คนทั่วไป

๖) การมีส่วนร่วมดำเนินการวัดสีขาวของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัด

๖.๑) ภาครัฐควรเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมการดำเนินการวัดสีขาว โดยแต่ละจังหวัดควรให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานดำเนินการ รวมทั้งควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมเพราะทราบถึงบริบทของแต่ละพื้นที่เป็นอย่างดี

๖.๒) ภาครัฐควรให้การสนับสนุนวัดที่ได้รับการยกย่องเป็นวัดสีขาว กล่าวคือ การสนับสนุนงบประมาณอุดหนุนเพิ่มเติมเพื่อเป็นแรงจูงใจในการดำเนินการวัดสีขาว เช่น สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น

๗) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

๗.๑) ส่งเสริมให้คนเข้าวัดทำบุญและบวชเรียนในพระพุทธศาสนามากขึ้น เพื่อให้ใกล้ชิดกับวัดและศาสนา ซึ่งจะช่วยขัดเกลาจิตใจให้เกิดความสงบสุข เช่น การส่งเสริมให้เด็กเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธ เรียนรู้พุทธประวัติ เบญจศีล เบญจธรรม เพื่อให้ซึมซับหลักธรรม รู้จักบุญคุณของพ่อของแม่ ครูบาอาจารย์ มีความกตัญญูกตเวที รู้จักหน้าที่ของตนเองมากกว่าความต้องการทางด้านวัตถุ และส่งเสริมให้ข้าราชการสามารถลาบวชระยะยาวได้ เป็นต้น

๗.๒) ควรมีอาสาสมัครที่เป็นฆราวาสเพื่อช่วยเหลืองานของพระวินยาธิการสำหรับแจ้งเหตุให้เข้าไปแก้ไขปัญหาได้ทันสถานการณ์ โดยมีลักษณะคล้ายกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เนื่องจากพระวินยาธิการที่มีอยู่ในปัจจุบันมีจำนวนน้อยและปฏิบัติหน้าที่ได้เพียงเฉพาะที่อยู่ภายในวัดหากเกิดเหตุนอกวัดจะไม่สามารถกระทำการได้ เช่น การพบพระภิกษุที่ยืนบิณฑบาตหน้าตลาดเกินกว่าเวลาอันควร หรือเดินเรี่ยไรในสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น

ภาพที่ ๔.๓ การศึกษาดูงาน ณ วัดเกษรศีลคุณ (วัดป่าบ้านตาด)
วันเสาร์ที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๕

ภาพที่ ๔.๔ การศึกษาดูงาน ณ วัดมัชฌิมาวาส พระอารามหลวง
วันอาทิตย์ที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๕

ภาพที่ ๔.๕ การศึกษาดูงาน ณ วัดโพธิสมภรณ์ พระอารามหลวง
วันอาทิตย์ที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๕

๔.๑.๒.๔ ผลการศึกษาดูงานและรับฟังความคิดเห็นแนวทางการดำเนินการวัดสีขาว ณ มหาวชิราลงกรณบาลีเถรวาทราชวิทยาลัย ตำบลรางพิกุล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม วันศุกร์ที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕

คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนาได้เข้ากราบนมัสการพระธรรมวชิราจารย์ (สุชาติ กิตฺติปณฺโญ ป.ธ.๘ ,ดร.) เจ้าอาวาสวัดสุวรรณาราม ราชวรวิหาร และประธานดำเนินงานโครงการจัดตั้งมหาวชิราลงกรณบาลีเถรวาทราชวิทยาลัย เพื่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับประเด็นปัญหาและแนวทางการดำเนินการวัดสีขาว สรุปได้ดังนี้

๑) ปัญหาที่ทำให้วัดเสื่อมเสีย และวิธีการทำให้วัดปราศจากอบายมุข

๑.๑) ปัญหาที่ส่งผลทำให้วัดเสื่อมเสีย

ปัญหาที่ส่งผลให้วัดเสื่อมเสีย มิได้เกิดจากวัด แต่เกิดจากตัวบุคคล พฤติกรรมของบุคคลที่อยู่ในวัด การบริหารจัดการวัดในรูปแบบเดิมจะมีเจ้าอาวาสวัดเป็นผู้บริหารจัดการและอยู่ใน

ตำแหน่งนั้นจนเสียชีวิต ทำให้การพัฒนาเป็นไปได้ช้า จึงมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารวัดโดยจะดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการ สำหรับการบริหารจัดการวัดเพื่อให้ปราศจากอบายมุขและสิ่งผิดกฎหมาย โดยจะมีการจัดพี่เลี้ยงเข้ามาดูแลตลอด ๒๔ ชั่วโมง

๑.๒) วิธีการทำให้วัดปราศจากอบายมุข

ควรให้เด็กหรือเยาวชนได้เข้ามาทดลองศึกษาเรียนรู้ และฝึกฝนก่อนการบวชเป็นเวลา ๑ เดือน เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ที่จะเข้ามาบวชเป็นสามเณร ถ้าไม่สามารถปฏิบัติตนได้ก็ไม่จำเป็นต้องบวชสามเณร แต่ถ้ายอมรับความเป็นเพศบรรพชิตได้ก็เข้าสู่ระบบการบวชเป็นสามเณร อันจะเป็นการสร้างศาสนทายาทที่ดี และในอนาคตหากบวชเป็นพระภิกษุจะเป็นพระภิกษุที่ดี วัดก็จะปราศจากอบายมุข สิ่งผิดกฎหมาย พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณรภายในวัด

๒) คุณสมบัติของวัดสีขาว

วัดสีขาว มิได้หมายความเพียงการปลอดเหล้า บุหรี่ หรือสิ่งอบายมุขเท่านั้น แต่ควรเป็นวัดที่สามารถเป็นที่พึ่งของคนทั่วไปได้ เมื่อเข้ามาในวัดแล้วเกิดความสุขและมีจิตใจที่เบิกบาน

๓) หลักเกณฑ์การประเมิน และหน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว

๓.๑) หลักเกณฑ์การประเมินผลวัดสีขาว

ควรมีการประเมินผลวัดสีขาว ยกตัวอย่างสำนักปฏิบัติธรรมที่ตั้งอยู่ทั่วประเทศ มีกระบวนการวิธีการประเมินสำนักปฏิบัติธรรมอยู่แล้ว โดยหลักเกณฑ์การพิจารณาเป็นวัดสีขาว ควรแบ่งเป็น ๓ ระดับ ซึ่งจะต้องมีการวางหลักเกณฑ์ และรายละเอียดการเป็นวัดสีขาวในแต่ละระดับต่อไป

๓.๒) หน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว

ควรมีการแต่งตั้งหน่วยงานหรือคณะบุคคลขึ้นมาเป็นคณะผู้ประเมินผล ประกอบด้วย ผู้แทนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ คณะสงฆ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๔) การจัดทำป้าย และรูปแบบป้ายวัดสีขาว

ควรมีป้ายสัญลักษณ์ที่เป็นการรับรองและสร้างความตระหนักของวัดที่จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ด้วย

๕) บทบาทและคุณสมบัติของเจ้าอาวาสที่สำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว

๕.๑) บทบาทของเจ้าอาวาสในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว

เจ้าอาวาสวัดมีส่วนสำคัญในการพัฒนาวัดให้เป็นวัดสีขาว โดยจะต้องเป็นผู้นำและเป็นผู้กำหนดนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

๕.๒) คุณสมบัติที่สำคัญของเจ้าอาวาส

คุณสมบัติของเจ้าอาวาสนั้นทางคณะสงฆ์กำหนดไว้ดีแล้ว แต่จะต้องกำกับดูแลให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ เจ้าอาวาสจะต้องมีความรู้เท่าทันสถานการณ์ปัจจุบัน และเป็นผู้มีแนวคิดการพัฒนา ตลอดจนต้องได้รับการอบรมความรู้การเป็นเจ้าอาวาสจากสถาบันพระสังฆาธิการ ส่วนระดับผู้ช่วยเจ้าอาวาสยังไม่มีกำหนดการฝึกอบรมไว้

๖) การมีส่วนร่วมการดำเนินการวัดสีขาวของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัด

ชุมชนมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนหรือให้ความร่วมมือในการพัฒนาเป็นวัดสีขาว หากวัดใดมีการปฏิบัติดีก็จะมีพุทธศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด

๗) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างวัด โรงเรียน ชุมชน และประชาชนในพื้นที่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การจัดกิจกรรมวิปัสสนากรรมฐาน การจัดกิจกรรมปลูกต้นไม้ การปรับภูมิทัศน์ของวัด และให้สามเณรได้ปฏิบัติศาสนากิจของสงฆ์ โดยให้ออกบิณฑบาตในพื้นที่

ภาพที่ ๔.๖ การศึกษาดูงาน ณ มหาวชิราลงกรณบาลีเถรวาทราชวิทยาลัย
วันศุกร์ที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕

๔.๑.๒.๕ ผลการศึกษาดูงานและรับฟังความคิดเห็นแนวทางการดำเนินการวัดสีขาว ณ วัดสวนแก้ว ตำบลบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี วันศุกร์ที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๖๕

คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนาได้เข้ากราบนมัสการพระราชธรรมนิเทศ (พระพยอม กลฺยาโณ) เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว เพื่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับประเด็นปัญหาและแนวทางการดำเนินการวัดสีขาว สรุปได้ดังนี้

๑) ปัญหาที่ทำให้วัดเสื่อมเสีย และวิธีการทำให้วัดปราศจากอบายมุข

๑.๑) ปัญหาที่ส่งผลทำให้วัดเสื่อมเสีย

การนำลัทธิหรือสัญลักษณ์ที่ไม่ใช่สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนามาอยู่ในวัด ถึงแม้จะทำให้มีประชาชนเข้าวัดมากขึ้น แต่กลับไม่เน้นการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน

๑.๒) วิธีการทำให้วัดปราศจากอบายมุข

วิธีการทำให้วัดปราศจากอบายมุข สิ่งผิดกฎหมาย ลำดับแรกจะต้องมีการเรียนรู้พระธรรมวินัย เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธา

๒) คุณสมบัติของวัดสีขาว และกฎหมาย ระเบียบ กฎ เพื่อให้เกิดวัดสีขาว

๒.๑) คุณสมบัติของวัดสีขาว

วัดสีขาวจะต้องไม่มีอบายมุข และไม่ควรมีการจัดกิจกรรมมหรสพที่ยั่วยุต่อกิเลสพร้อมทั้งยกตัวอย่างวัดสวนแก้วที่ไม่มีการจัดงานประจำปี หรือการจัดกิจกรรมมหรสพ และควรเน้นการเผยแพร่คำสอนตามหลักพุทธศาสตร์อย่างมีเหตุและผล

๒.๒) กฎหมาย ระเบียบ และกฎ เพื่อให้เกิดวัดสีขาว

ควรมีกฎและระเบียบในการคัดกรองผู้เข้ารับการบรรพชาอุปสมบท เพื่อให้เข้ามาเป็นสามเณรและพระภิกษุที่ดี

๓) หลักเกณฑ์การประเมิน และหน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว

๓.๑) หลักเกณฑ์การประเมินผลวัดสีขาว

หลักเกณฑ์การประเมินผลวัดสีขาวที่สำคัญ ได้แก่ (๑) วัดมีผู้ที่ถือศีลอุโบสถหรือไม่ (๒) ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนบริเวณรอบวัดเป็นผู้ปฏิบัติตามศีลธรรมและไม่มีการกระทำอันเป็นความผิดหรือก่อคดี (๓) ควรมีการเทศนาให้กับพุทธศาสนิกชนในกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ

๓.๒) หน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการประเมินวัดสีขาว ควรจะเป็นสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

๔) การจัดทำป้าย และรูปแบบป้ายวัดสีขาว

๔.๑) การประกาศยกย่องวัดสีขาว

ควรมอบป้ายสัญลักษณ์วัดสีขาวและประกาศยกย่อง เพื่อให้ศาสนิกชนหรือประชาชนทั่วไปได้ทราบว่าวัดแห่งใดมีการบริหารจัดการวัดที่ดีจนได้รับการรับรอง เพื่อให้ประชาชนได้รับคำสอนที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย

๔.๒) รูปแบบป้ายวัดสีขาว

การจัดทำป้ายวัดสีขาวต้องกำหนดจำนวนวัดที่จะได้รับป้าย และจะต้องมีการออกแบบป้ายให้เป็นเอกลักษณ์โดยใช้จิตกรที่เป็นแบบอย่างที่ดี

๕) บทบาทและคุณสมบัติของเจ้าอาวาสที่สำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว

เจ้าอาวาสวัดจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการวัดสีขาว โดยจะต้องกำหนดเป็นนโยบายของวัด เพื่อเป็นแนวทางให้แก่พระสงฆ์ สามเณร หรือผู้ที่อาศัยอยู่ในวัดปฏิบัติตามนโยบาย โดยยกตัวอย่างวัดสวนแก้ว ซึ่งมีการกำหนดนโยบายของวัดที่สำคัญ ๓ ประการ คือ การเผยแผ่ การสงเคราะห์ และการพัฒนา หากเจ้าอาวาสสามารถดูแลศาสนิกชนด้วยความเอาใจใส่ก็จะได้รับความเชื่อมั่นและเลื่อมใสศรัทธากลับคืนมา ดังคำกล่าวที่ว่า “ศาสนิกในศาสนาใดถูกปล่อยปะละเลยจากผู้นำศาสนา ศาสนิกในศาสนานั้นจะถอยเสื่อมและหมดโอกาสจะเป็นที่พึ่งของศาสนิกชนนั้น”

๖) การมีส่วนร่วมดำเนินการวัดสีขาวของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัด

ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน หรือประชาชนในพื้นที่ควรมีส่วนร่วมดำเนินการวัดสีขาว แต่ปัญหาที่สำคัญ คือ บางชุมชนหรือหมู่บ้านที่มีการค้ายา และเล่นการพนันหรือหวยใต้ดิน การกินเหล้าเมายา หรือสิ่งอบายมุขต่าง ๆ จะไม่ยินยอมเข้ามามีส่วนร่วมกับวัดในการดำเนินการวัดสีขาว และจะต่อต้านการดำเนินการของวัด จึงต้องมีการพิจารณาแนวทางที่จะให้ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน หรือประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

๗) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ส่งเสริมหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ๓ ประการ คือ (๑) ละชั่ว (๒) ทำดี และ (๓) ทำจิตบริสุทธิ์ ทุกวันนี้มีแต่การแข่งขันกันทำบุญทั้งผ้าป่า กฐิน สร้างโบสถ์วิหารใหญ่โต แต่ถ้าไม่ละเว้นความชั่ว ชีวิตก็ไม่เจริญ หากจะแข่งขันกันทำความดีนั้นก็เป็นสิ่งที่ดีแต่พึงต้องแข่งขันกันลดละเว้นความชั่วด้วย ดังคำกล่าวว่า “ละชั่วดีกว่าทำบุญ ถ้าทำบุญแล้วไม่ละชั่ว เหมือนคนแต่งตัวแต่ไม่อาบน้ำ ส่วนคนที่ละชั่วแต่ไม่ได้ทำบุญ เหมือนคนอาบน้ำแต่ไม่แต่งตัว หากละชั่วกันได้ก็จะมีคนติดคุกติดตะรางลดลง” จากสถานการณ์ผู้ต้องขังในเรือนจำมีจำนวนมากขึ้นจนจะล้นอยู่แล้ว แต่คนเข้าวัดทำบุญมีจำนวนน้อยลงทำให้จิตใจคนนั้นไม่ได้ขัดเกลาด้วยหลักธรรมะ ดังคำกล่าวที่ว่า “วัดกำลังจะร้าง ตะรางกำลังจะเจริญ” จึงทำให้คนกระทำผิดศีลธรรมกันมากขึ้นก็ต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำเป็นปัญหาที่ต้องให้รัฐบาลขยายเรือนจำ แต่ถ้าส่งเสริมหลักธรรมโดยให้คนเข้าวัดฟังธรรมมากขึ้นก็จะมีส่วนขัดเกลาจิตใจมีศีลธรรมรู้จักยับยั้งจิตใจไม่ให้กระทำความผิด ทั้งนี้ นอกจากการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาแล้วจะต้องดำเนินการด้านการปกป้องพระพุทธศาสนาด้วย

ภาพที่ ๔.๗ การศึกษาดูงาน ณ วัดสวนแก้ว
วันศุกร์ที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๖๕

๔.๑.๒.๖ ผลการศึกษาดูงานและรับฟังความคิดเห็นแนวทางการดำเนินการวัดสีขาว ณ วัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร วัดป่าเห็ว และวัดมหาวัน จังหวัดลำพูน วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร วัดป่าดาราภิรมย์ พระอารามหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ ๒๗ – ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๕

คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนาได้เข้ากราบนมัสการพระเทพรัตนนายก (จำรัส ทตฺตสิริ ป.ธ.๗) เจ้าคณะจังหวัดลำพูน และเจ้าอาวาสวัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร พระครูสิริสุตานุยุต ผศ.ดร. เจ้าอาวาสวัดป่าเห็ว รองเจ้าคณะอำเภอเมืองลำพูน และผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน พระประกอบบุญ สิริญาโณ เจ้าอาวาสวัดมหาวัน และพระธรรมเสนาบดี (ธงชัย สุวณฺณสิริ ป.ธ.๗) รองเจ้าคณะภาค ๗ และเจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยสุเทพ ราชวรวิหาร และพระราชวิสุทธิญาณ (ฤทธิรงค์ ญาณวโร) เจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน-แม่ฮ่องสอน (ธรรมยุต) และเจ้าอาวาสวัดป่าดาราภิรมย์ พระอารามหลวง โดยการเข้ากราบนมัสการพระเถระในครั้งนี้ได้รับทราบข้อมูลประเด็นปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวแนวทางการดำเนินการวัดสีขาว สรุปได้ดังนี้

๑) ปัญหาที่ทำให้วัดเสื่อมเสีย และวิธีการทำให้วัดปราศจากอบายมุข

๑.๑) ปัญหาที่ส่งผลทำให้วัดเสื่อมเสีย

๑.๑.๑) กระบวนการที่ทำให้วัดเกิดความเสื่อมเสีย ได้แก่

(๑) การคัดกรองผู้ที่จะบวชเป็นพระสงฆ์ หากมีความหย่อนยานจะทำให้ได้บุคคลที่ไม่มีคุณภาพเข้ามาในพระพุทธศาสนา

(๒) การกำกับติดตาม คือ การดูแลพฤติกรรมของผู้ที่เข้ามาบวช อาจเกิดจากความหย่อนยานของผู้กำกับดูแลและพฤติกรรมของผู้บวชเป็นพระสงฆ์

(๓) ความเสื่อมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ทั้งเรื่องจริยวัตรของพระสงฆ์ และพิธีกรรมต่าง ๆ

๑.๑.๒) ปัจจัยที่ส่งผลให้วัดเกิดความเสื่อมเสีย ได้แก่

(๑) บุคคล เช่น การประพฤติย่อหย่อนต่อพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ กติกาของวัด และกระทำความผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง เป็นต้น

(๒) สังคม หรือสภาพแวดล้อมชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาความเสื่อมโทรมของศาสนวัตถุ ความเปลี่ยนแปลงและสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อวัดและผู้อาศัยอยู่ในวัด เป็นต้น

๑.๑.๓) ทัศนคติของคนไทยมีมุมมองในอุดมคติต่อพระสงฆ์เป็นพระอริยเจ้า จึงมีความคาดหวังต่อพระสงฆ์สูงมาก แต่ความเป็นจริงพระสงฆ์เป็นผู้ที่อุปสมบทจากชาวบ้านทั่วไป การให้ความรู้จะต้องให้ความรู้ทั้งพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน รวมทั้งสอนเด็กและเยาวชนได้รู้จักบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์มากขึ้น

๑.๒) วิธีการทำให้วัดปราศจากอบายมุข

๑.๒.๑) พระสังฆาธิการหรือเจ้าอาวาส ต้องมีความรู้และปฏิบัติให้ครบถ้วนเป็นแบบอย่างที่ดี และควบคุมดูแลพระสงฆ์ในสังกัดให้อยู่ในความถูกต้อง และให้พระสงฆ์อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ เพื่อจะได้สำรวจและทบทวนวินัยเกิดขึ้น ทำให้เกิดความละอายใจต่อบาป ความเกรงกลัวต่อบาป และไม่ทำบาป หากปล่อยให้พระสงฆ์อยู่รูปเดียวอาจขาดอาจาระ และปฏิบัติพระธรรมวินัยไม่ครบถ้วน

๑.๒.๒) คุณธรรมที่ป้องกันความเสื่อม ได้แก่ การปฏิบัติศีลธรรม ซึ่งพระสงฆ์สามเณรต้องรักษาศีล ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และการปกครองคณะสงฆ์ โดยมีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ (๑) ด้านการปกครอง (๒) ด้านการศาสนศึกษา (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๕) ด้านการสาธารณูปการ และ (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๑.๒.๓) การบริหารงาน “ธรรมาภิบาล (Good Governance)” โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เป็น “ธรรมาภิบาลในพระพุทธศาสนา” ควบคู่กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน

๑.๒.๔) การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ได้แก่

(๑) การอบรมให้ความรู้ การสอดส่องดูแลให้พระภิกษุ สามเณร และฆราวาสที่อาศัยอยู่ภายในวัดให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ

(๒) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งเสพติดให้โทษและภัยที่เกิดจากยาเสพติด และร่วมกันสอดส่องดูแลพระภิกษุ สามเณร และฆราวาสที่อาศัยอยู่ภายในวัด

๒) คุณสมบัติของวัดสีขาว และกฎหมาย ระเบียบ กฎ เพื่อให้เกิดวัดสีขาว

๒.๑) คุณสมบัติของวัดสีขาว

๒.๑.๑) มีพื้นฐานของศีล ๕ และจะต้องสอดคล้องกับเขตอภัยทานตามนโยบายของมหาเถรสมาคม รวมถึงปราศจากสิ่งเสพติดและอบายมุข โดยจะต้องบูรณาการทั้งสองเรื่องดังกล่าว

๒.๑.๒) “สะอาด สว่าง สงบ” คือ วัดไม่จำเป็นต้องมีขนาดใหญ่ แต่เมื่อเข้ามาในวัดแล้วจะทำให้จิตใจ “สะอาด” และเกิดความ “สงบ” ส่วนคำว่า “สว่าง” หมายถึง ปัญญา ยกตัวอย่างวัดป่าดาราภิรมย์ พระอารามหลวง มีแนวคิดที่ว่า “กำแพงพูดได้ ต้นไม้แสดงธรรม” กล่าวคือ เพียงเข้ามาในวัดดูต้นไม้ก็จะเห็นธรรมะเพื่อเตือนจิตใจให้หายจากความทุกข์

๒.๑.๓) ปลอดยาเสพติดและอบายมุข และเป็นสัญลักษณ์แห่งคุณธรรม ศีลธรรม และเป็นวัดตามจารีตประเพณีที่ดีงามอยู่ร่วมกับสังคมและชาวบ้าน รวมทั้งพระสงฆ์ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบและพุทธศาสนิกชนที่อาศัยในพื้นที่ใกล้เคียงมีความศรัทธา

๒.๒) กฎหมาย ระเบียบ และกฎ เพื่อให้เกิดวัดสีขาว

๒.๒.๑) กฎหมาย ระเบียบ และกฎที่เกี่ยวข้องมีความครอบคลุมเพียงพอ ซึ่งบางฉบับอาจประกาศใช้มาเป็นระยะเวลานาน หรือมีการบัญญัติซ้ำซ้อนกัน ในทางปฏิบัติใช้เพียงไม่กี่ฉบับเท่านั้น รวมทั้งควรมีการแก้ไขปรับปรุงการบังคับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

๒.๒.๒) ศีล สมาธิ และปัญญา หากปฏิบัติตามหลักคำสอนดังกล่าวได้จะไม่ทำผิดศีลธรรมหรือกระทำผิดกฎหมาย

๓) หลักเกณฑ์การประเมิน และหน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว

๓.๑) หลักเกณฑ์การประเมินผลวัดสีขาว

๓.๑.๑) กำหนดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการอาทิ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ประกอบด้วย (๑) ด้านการปกครอง (๒) ด้านการศาสนศึกษา (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๕) ด้านการสาธารณูปการ และ (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๓.๑.๒) กำหนดแนวทางการฝึกอบรมของพระสงฆ์ เพื่อให้มีจิตบริการสังคม ประกอบด้วย ๓ ด้าน คือ (๑) ด้านปริยัติ (๒) ด้านการปฏิบัติ (๓) ด้านปฏิเวธ

๓.๑.๓) ควรเป็นวัดที่มีความสะอาด สว่าง สงบ กล่าวคือ การเข้าวัดจะทำให้จิตใจสะอาด มีแสงสว่างทางปัญญา และจิตใจสงบคิดไตร่ตรอง

๓.๑.๔) บุคลากรของวัดและการจัดกิจกรรมทางศาสนาหรือพิธีการต่าง ๆ ในวัดต้องไม่มีสิ่งเสพติดและอบายมุข

๓.๑.๕) วัดสีขาวในแต่ละจังหวัดไม่ควรเกิน ๕ วัด

๓.๒) หน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว

๓.๒.๑) ควรเชิญนักวิชาการและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญร่วมเป็นผู้จัดทำหลักเกณฑ์การประเมินผล

๓.๒.๒) ผู้ประเมินจะต้องเป็นบุคคลภายในและภายนอกที่มีความรู้และมีความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

๓.๒.๓) คณะกรรมการประเมินผลควรประกอบด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณา ดังนี้

(๑) เจ้าคณะปกครองสงฆ์ อาทิ เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด

(๒) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง

๔) การจัดทำป้าย และรูปแบบป้ายวัดสีขาว

๔.๑) การประกาศยกย่องวัดสีขาว

การกระทำในเรื่องใดก็ตาม เมื่อทำได้ดีแล้วจะต้องมีการรับรอง เชิดชู ยกย่อง และให้กำลังใจ ตัวอย่างเช่น การถวายพัดยศ โล่ ย่าม เกียรติบัตร แก่เจ้าอาวาสวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น กรณีวัดสีขาวหากได้รับการยกย่องจะทำให้วัดหรือผู้ที่ทำความดีมีกำลังใจ และสามารถเป็นต้นแบบให้แก่วัดอื่น จึงควรมีป้ายสัญลักษณ์เพื่อเป็นการยกย่องและให้เกียรติแก่วัดที่สามารถดำเนินการให้เป็นวัดสีขาวได้

๔.๒) รูปแบบป้ายวัดสีขาว

การกำหนดรูปแบบป้ายวัดสีขาว อาจมีตราสัญลักษณ์วัดสีขาว หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง และติดตั้งไว้บริเวณหน้าวัด โดยหน่วยงานเจ้าภาพต้องออกแบบและจัดทำหรือวัดจัดทำขึ้นเองก็ได้แต่ต้องเป็นรูปแบบเดียวกัน ทั้งนี้ ควรจะต้องประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจแก่เจ้าคณะปกครองสงฆ์ทุกระดับ และชุมชนให้รับทราบถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินการ รวมทั้งมีกระบวนให้ความรู้และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

๕) บทบาทและคุณสมบัติของเจ้าอาวาสที่สำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว

๕.๑) บทบาทของเจ้าอาวาสในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว

เจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุด หากเจ้าอาวาสเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ อยู่ในศีลธรรม จะสามารถบริหารจัดการวัดให้เจริญรุ่งเรือง โดยจะต้องเป็นผู้นำบริหารจัดการวัดให้มีความสงบเรียบร้อยและปราศจากอบายมุขทั้งปวง รวมไปถึงการดูแลประชาชนที่เดือดร้อนที่อาศัยอยู่บริเวณวัด

๕.๒) คุณสมบัติที่สำคัญของเจ้าอาวาส

เจ้าอาวาสต้องมีคุณสมบัติตามกฎหมายที่กำหนด และเป็นที่เคารพเลื่อมใสของพระภิกษุ สามเณร และพุทธศาสนิกชน รวมทั้งมีความรู้ ทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรม และต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ และมีศรัทธา ความเชื่อ ความเลื่อมใส อุทิศชีวิตให้กับพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ควรจะต้องตามกระแสโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยจะต้องศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับสื่อสมัยใหม่มากขึ้น อันได้แก่ โซเชียลมีเดีย และโซเชียลเน็ตเวิร์ค

การแต่งตั้งเจ้าอาวาสจะต้องสอบถามทั้งชาวบ้านและเจ้าคณะปกครองสงฆ์ว่าพระสงฆ์รูปใดนั้นสามารถบริหารจัดการวัดได้หรือไม่ มีองค์ความรู้ มีความเชี่ยวชาญด้านใด ตลอดจนมีการวางแผนเตรียมความพร้อมที่จะสร้างทายาทเพื่อสืบทอดและจะแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส

๖) การมีส่วนร่วมดำเนินการวัดสีขาวของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัด

วัดอาจแบ่งตามพื้นที่เป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ วัดในเขตเมือง และวัดในเขตรอบนอก โดยวัดในเขตรอบนอก การขัดเกลาทางสังคมจะมีประโยชน์มาก เป็นหน้าที่ของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ การตรวจสุขภาพพระสงฆ์ ที่มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม) ในพื้นที่มาทำหน้าที่ตรวจสุขภาพ เป็นหน้าที่ของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่และผู้ใหญ่บ้านมาให้ความรู้ ซึ่งเรียกโดยรวมว่า “บวร”

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของภาครัฐ เอกชน ชุมชน หรือประชาชนในพื้นที่เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด วัดต้องอยู่กับชุมชนในพื้นที่ และให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับวัดเพื่อให้วัดเป็นของประชาชนและชุมชน ไม่ใช่เป็นของเจ้าอาวาส ตัวอย่างเช่น วัดบางแห่งเน้นการปฏิบัติธรรมแต่ผู้ที่มาปฏิบัติธรรมล้วนเป็นคนจากพื้นที่อื่น แต่คนในชุมชนกลับไม่มาปฏิบัติธรรม ทั้งนี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดสีขาว แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม ได้แก่ (๑) ฝ่ายนิติบัญญัติ (๒) ภาคราชการ (๓) องค์กรปกครองท้องถิ่น และ (๔) ประชาชน อนึ่ง วัดสีขาวต้องเป็นนโยบายของหน่วยงานหรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ มหาเถรสมาคม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย ฯลฯ

๗) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

๗.๑) ปัญหาจำนวนสามเณรที่เข้ามาศึกษาลดลง สาเหตุที่สำคัญ ได้แก่

๗.๑.๑) การประชาสัมพันธ์และการสื่อสารเกี่ยวกับการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ ยังเข้าไม่ถึงประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน ดังนั้นจึงต้องมีการพิจารณาแนวทางการประชาสัมพันธ์หรือสื่อสารการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยสงฆ์ นอกจากนี้เด็กกลุ่มนี้จะไม่ผ่านการเป็นเด็กวัดมาก่อน และอยู่ในช่วงวัยรอยต่อระหว่างเด็กและวัยรุ่น เมื่อบวชเป็นสามเณรหรือพระภิกษุแล้ว จะต้องระมัดระวังในเรื่องความประพฤติเป็นพิเศษ

๗.๑.๒) ผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังเข้าใจว่าการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยสงฆ์ค่อนข้างยาก นอกจากการศึกษาในระดับปริญญาตรี จะต้องเรียนพระธรรมบาลีควบคู่ไปด้วย

๗.๑.๓) การศึกษาที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ ถือเป็นทางเลือกหนึ่งในการตัดสินใจ

๗.๒) โรงเรียนพระสังฆาธิการทำหน้าที่อบรมเพิ่มพูนความรู้ในหน้าที่เจ้าอาวาสเกี่ยวกับพระธรรมวินัย กฎหมายคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบมหาเถรสมาคม ประกาศมหาเถรสมาคม ซึ่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะสังคมศาสตร์มีหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ แต่ยังไม่ได้กำหนดให้เจ้าอาวาสต้องผ่านหลักสูตรการเรียนการสอนดังกล่าว

๗.๓) ส่งเสริมการเรียนรู้ให้บุคคลรู้จักหน้าที่ของตนเอง และส่งเสริมเยาวชนให้รู้ถึงความสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

๗.๔) ส่งเสริมให้บุคลากรที่เกษียณอายุราชการจากหลากหลายอาชีพได้ช่วยงานหรือกิจกรรมในวัด

ภาพที่ ๔.๗ การศึกษาดูงาน ณ วัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร
วันเสาร์ที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๕

ภาพที่ ๔.๘ การศึกษาดูงาน ณ วัดป่าเห็ว
วันเสาร์ที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๕

ภาพที่ ๔.๙ การศึกษาดูงาน ณ วัดมหาวัน
วันเสาร์ที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๕

ภาพที่ ๔.๑๐ การศึกษาดูงาน ณ พระธาตุดอยสุเทพ ราชวรวิหาร
วันอาทิตย์ที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๕

ภาพที่ ๔.๑๑ การศึกษาดูงาน ณ วัดป่าดาราภิรมย์ พระอารามหลวง
วันอาทิตย์ที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๕

๔.๑.๒.๗ ผลการศึกษาดูงานและรับฟังความคิดเห็นแนวทางการดำเนินการวัดสีขาว ณ วัดกะพังสุรินทร์ พระอารามหลวง วัดนิคมประทีป และวัดห้วยยอด จังหวัดตรัง ระหว่างวันที่ ๑๗ – ๑๘ กันยายน ๒๕๖๕

คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนาได้เข้ากราบนมัสการพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญฺญาวุโธ ป.ธ.๗) ที่ปรึกษามหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่หนใต้ และเจ้าอาวาสวัดกะพังสุรินทร์ พระอารามหลวง และพระราชวรากร (สงบ วรเสวี ป.ธ.๗) เจ้าคณะจังหวัดตรัง และรองเจ้าอาวาสวัดกะพังสุรินทร์ พระอารามหลวง พระครูอดุลคุณาธาร (พ่อท่านหวน ขนฺติโก) ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดตรัง และเจ้าอาวาสวัดนิคมประทีป และพระสมุห์กฎษดา ขนฺติกโร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดห้วยยอด โดยการเข้ากรามนมัสการพระเถระในครั้งนี้ได้รับทราบข้อมูลประเด็นปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวแนวทางการดำเนินการวัดสีขาว สรุปได้ดังนี้

๑) ปัญหาที่ทำให้วัดเสื่อมเสีย และวิธีการทำให้วัดปราศจากอบายมุข

๑.๑) ปัญหาที่ส่งผลทำให้วัดเสื่อมเสีย

กรณีปัญหาความเสื่อมเสียของวัดส่วนหนึ่งอาจเกิดจากพระสงฆ์ที่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข หรืออาจเกิดจากพระสงฆ์ที่อุปสมบทใหม่มีความประพฤตินอกลู่นอกทาง จึงกล่าวได้ว่า ปัญหาความเสื่อมเสียของวัดเกิดจากตัวบุคคล คือ พระสงฆ์ซึ่งแสดงพฤติกรรมขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมาย จึงทำให้ประชาชนขาดความเลื่อมใสศรัทธาอันนำมาสู่ความเสื่อมเสียแก่วัด

๑.๒) วิธีการทำให้วัดปราศจากอบายมุข

๑.๒.๑) พระสงฆ์ต้องทำหน้าที่ของตนตามหลักพระธรรมวินัย โดยผู้นำหรือเจ้าอาวาสวัดต้องปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมเพื่อเป็นแบบอย่างให้พระสงฆ์ในวัดยึดถือและปฏิบัติตามต้นแบบ เมื่อชาวบ้านเห็นว่า พระสงฆ์ในวัดประพฤติปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง เหมาะสมตามบทบาทหน้าที่จะเกิดความศรัทธา ทำให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดอย่างแท้จริง

๑.๒.๒) เจ้าอาวาสวัดจะต้องอบรมสั่งสอนพระภิกษุให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และไม่ให้กระทำสิ่งที่ไม่ดีภายในวัด รวมทั้งพระภิกษุและสามเณรที่อาศัยอยู่ในวัดต้องมี “จริยาวัตร” เหมาะสมกับเพศบรรพชิต หากพบการกระทำที่ไม่เหมาะสมต้องตักเตือน

๒) คุณสมบัติของวัดสีขาว และกฎหมาย ระเบียบ กฎ เพื่อให้เกิดวัดสีขาว

๒.๑) คุณสมบัติของวัดสีขาว

๒.๑.๑) การสืบทอดรักษาประเพณีหรืออุดมคติที่ดีงามของวัด วัดสีขาวจะต้องดำเนินการโดยให้ถือเป็นประเพณีของวัดเป็นอุดมคติของวัดที่จะต้องสืบทอดต่อกัน และผู้ที่เข้ามารับหน้าที่ในตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดจะต้องเข้ามาสืบทอดอุดมคติของวัดที่มีอยู่แล้วให้สมบูรณ์ โดยเน้นในเรื่องบุคคลที่จะต้องมีความเพียบพร้อม มีความดีงามทั้งจริยาวัตร พระธรรมวินัย รวมถึงสถานที่มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยด้วย

๒.๑.๒) พระภิกษุ สามเณร ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและคำสั่งสอนของอุปัชฌาย์อาจารย์ และพุทธบริษัทให้ความร่วมมือในการพัฒนาวัด และมีส่วนร่วมในการดำเนินหรือจัดกิจกรรมของวัดโดยพร้อมเพรียงกันด้วยความสามัคคี และมีการเผยแผ่ธรรมะหรือเทศนาทุกวันพระ

๒.๑.๓) รักษาความสะอาดของวัดให้เป็นพื้นที่ที่ปราศจากโรค

๒.๑.๔) การบริหารจัดการบัญชีและการเงินของวัด จะต้องมีความครบถ้วน โปร่งใส และตรวจสอบได้ เนื่องจากอาจเป็นช่องทางหนึ่งทำให้เกิดความเสื่อมศรัทธาของประชาชน

๒.๒) กฎหมาย ระเบียบ และกฎ เพื่อให้เกิดวัดสีขาว

๒.๒.๑) กรณีความเสื่อมเสียของวัดอันเกิดจากพระภิกษุที่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด ถึงแม้จะต้องรับโทษทางกฎหมาย แต่ในทางพระธรรมวินัยกระทำได้เพียงให้ลาสิกขาเท่านั้น และเมื่อพ้นโทษก็สามารถกลับมาบวชได้ จึงเสี่ยงต่อการกระทำความผิดในลักษณะเช่นเดียวกันอีก ดังนั้น จึงควรมีกฎหรือระเบียบเพิ่มเติม เพื่อป้องกันมิให้พระภิกษุที่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดเข้ารับการบรรพชาอุปสมบทได้เพื่อเป็นการป้องปรามมิให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุที่อาศัยอยู่ในวัด ตลอดจนเพิ่มโทษทางอาญาให้สูงขึ้น หากพระภิกษุกระทำความผิดเกี่ยวกับอบายมุข เช่น ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด หรือการกระทำความผิดถึงขั้นอาบัติปาราชิก

๒.๒.๒) วัดจะต้องออกกฎการปกครองวัดให้มีความชัดเจน และบังคับใช้อย่างจริงจัง อาทิ กฎห้ามดื่มสุราและสูบบุหรี่ภายในวัด ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายของบ้านเมืองจะต้องบังคับใช้อย่างจริงจังภายในวัด เพื่อไม่ให้มีอบายมุขภายในวัด

๒.๒.๓) กำหนดวิธีการคัดกรองผู้เข้ารับการบรรพชาอุปสมบท เพื่อไม่ให้เพิ่มปัจจัยเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดความเสื่อมเสียของวัด โดยอาจกำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้เข้ารับการบรรพชาอุปสมบทจะต้องผ่านการตรวจสอบ ๓ กระบวนการ ได้แก่ (๑) การตรวจร่างกายของโรงพยาบาลที่ไม่มีสารเสพติดในร่างกาย (๒) การตรวจสอบและรับรองประวัติอาชญากรรม ประวัติการกระทำความผิดกฎหมายที่สถานีตำรวจ และ (๓) การรับรองของผู้นำชุมชนหรือผู้บริหารท้องถิ่น หากเกิดความผิดพลาดเสียหายแก่วัด ผู้รับรองจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว เพราะถือว่าเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน

๒.๒.๔) คณะสงฆ์จะต้องควบคุมดูแลและกวดขันพระภิกษุในพื้นที่ปกครอง โดยเน้นกระบวนการป้องกันก่อนที่จะเกิดปัญหา อาทิ กำหนดให้มีการตรวจปัสสาวะหาสารเสพติดเป็นประจำทุกเดือน

๓) หลักเกณฑ์การประเมิน และหน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว

๓.๑) หลักเกณฑ์การประเมินผลวัดสีขาว

การประเมินจากสภาพแวดล้อมของวัด อาทิ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย ไม่ควรสร้างถาวรวัตถุอื่น ๆ ในวัดที่ไม่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา รวมทั้งประเมินผู้ที่อาศัยอยู่ในวัด ได้แก่ พระภิกษุสามเณรจะต้องมีจริยาวัตรที่งดงาม และปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

๓.๒) หน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว

การประเมินผล “วัดสีขาว” จะต้องให้บุคคลภายนอกเป็นผู้ประเมิน คือ เจ้าคณะปกครองสงฆ์ หน่วยงานราชการ (ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำชุมชน) และประชาชน เนื่องจากวัดเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชน และการที่ประชาชนเข้าวัดก็เพื่อจัดการกับความทุกข์ จึงเป็นผู้เหมาะสมที่จะทำการประเมินวัด

๔) การจัดทำป้าย และรูปแบบป้ายวัดสีขาว

๔.๑) การประกาศยกย่องวัดสีขาว

กรณีวัดที่ผ่านการประเมินให้เป็นวัดสีขาว ควรมอบป้ายสัญลักษณ์และข้อความประกาศยกย่อง เพื่อเชิดชูเกียรติแด่วัด เป็นกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน และชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัด และในขณะเดียวกันวัด พระสังฆาธิการ และพระสงฆ์จะได้ทบทวนว่ารางวัลที่ได้รับมีความเหมาะสมกับการเป็นวัดสีขาวหรือไม่

๔.๒) รูปแบบป้ายวัดสีขาว

ป้ายวัดสีขาวควรมีรูปแบบเดียวกัน และมีข้อความโดยย่อเกี่ยวกับกิจกรรม ทั้งนี้ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือวัด อาจเป็นผู้จัดทำป้ายวัดสีขาว และหากมีการกระทำผิดเกิดขึ้นสามารถนำป้ายวัดสีขาวออกได้

๕) บทบาทและคุณสมบัติของเจ้าอาวาสที่สำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว

๕.๑) บทบาทของเจ้าอาวาสในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว

เจ้าอาวาสมีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการวัดให้เป็นวัดสีขาว เนื่องจากเป็นพระสังฆาธิการที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลวัด ซึ่งจะต้องดูแลพระลูกวัดทุกรูปทั้งพระสงฆ์ที่อุปสมบทใหม่ และพระสงฆ์ที่อุปสมบทเป็นเวลานาน ให้ปฏิบัติตนโดยมีจริยาวัตรอย่างถูกต้องเหมาะสม

๕.๒) คุณสมบัติที่สำคัญของเจ้าอาวาส

สำหรับคุณสมบัติของเจ้าอาวาสที่ดี นอกจากจะเข้าใจหลักการบริหารแล้ว จะต้องจัดการกับปัญหาและสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ดี ซึ่งเป็นคุณสมบัติของเจ้าอาวาสยุคใหม่ และมีความซื่อสัตย์ควบคู่กับการเข้าใจความเป็นมนุษย์ ความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งต่าง ๆ มีความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงาน องค์กร และผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้ดี เพื่อให้การสนับสนุนและเพิ่มศักยภาพการทำงานของเจ้าอาวาสให้ดีที่สุด ตลอดจนมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และเป็นผู้ตั้งใจจะพัฒนาวัดให้เป็นวัดสีขาว

๖) การมีส่วนร่วมดำเนินการวัดสีขาวของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัด

ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน หรือประชาชนในพื้นที่มีบทบาทสำคัญที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมและช่วยขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และนโยบายรัฐจะต้องเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มากขึ้น

๗) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

๗.๑) กรณีการขาดแคลนพระสงฆ์ สามเณร ควรให้คณะสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หรือเชิญชวนผู้ปกครองในจังหวัดโดยกระตุ้นให้ผู้ปกครองเห็นถึงความสำคัญของการมีพุทธทายาท เพื่อให้ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานเพศชายอายุที่เหมาะสมเข้ามาบรรพชาอุปสมบท เป็นพระสงฆ์ สามเณร ในพระพุทธศาสนา เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป ทั้งนี้ ในปัจจุบันผู้ปกครองที่มีบุตรหลานเป็นเพศชายเข้ารับการบวชจำนวนน้อยลง เนื่องจากจะต้องเข้ารับการศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา หากจะเข้ารับการบวชก็เพียงระยะสั้นเท่านั้น เนื่องจากจะต้องกลับไปศึกษา หรือกลับไปประกอบอาชีพ

๗.๒) โครงการที่มหาเถรสมาคมร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐอื่น ๆ และได้ดำเนินการแล้ว ได้แก่ (๑) โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข (๒) โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ (๓) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) ทั้งนี้ แนวทางการดำเนินการวัดสีขาวควรเริ่มจากวัดที่มีความพร้อมเป็นลำดับแรกก่อน จึงจะประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ สามเณร บุคลากรในวัด และพุทธศาสนิกชน เพื่อให้การบริหารจัดการวัดเป็นวัดสีขาวและเป็นสถานที่ที่น่ามาทำบุญ

ภาพที่ ๔.๑๒ การศึกษาดูงาน ณ วัดกะพังสุรินทร์ พระอารามหลวง
วันเสาร์ที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๕

ภาพที่ ๔.๑๓ การศึกษาดูงาน ณ วัดห้วยยอด
วันเสาร์ที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๕

ภาพที่ ๔.๑๔ การศึกษาดูงาน ณ วัดนิคมประทีป (วัดโคกหล่อ)
วันอาทิตย์ที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๕

๔.๑.๒.๘ ผลการศึกษาดูงานและรับฟังความคิดเห็นแนวทางการดำเนินการวัดสีขาว ณ พุทธอุทยานมหาราช วัดวชิรธรรมาราม ตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันจันทร์ที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๕

คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนาได้ประชุมรับฟังความคิดเห็นแนวทางการดำเนินการวัดสีขาว ร่วมกับพระครูปลัดสัมพิพัฒนสุตาจารย์ (สมชาย ป.ธ.๕) เจ้าอาวาสวัดวชิรธรรมาราม และนายวัชรพงศ์ ระดมสิทธิพัฒน์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ โดยได้รับทราบข้อมูลว่า ปัญหาที่ส่งผลให้วัดเสื่อมเสียอาจเกิดขึ้นจากนำเสนอข่าวสารด้านลบที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และพระภิกษุ สามเณร ส่งผลให้คนในสังคมเกิดความหวาดระแวงและศรัทธาต่อพระภิกษุและวัดลดลง อีกทั้งปัจจัยที่ทำให้พระภิกษุมัวหมองอาจเกิดจากการไม่ประพฤติปฏิบัติตนตามกิจวัตรของสงฆ์และพระธรรมวินัยส่วนหนึ่งอาจเกิดจากเจ้าคณะปกครองสงฆ์ขาดการอบรมสั่งสอนและปกครองดูแลอย่างเคร่งครัด หรือกรณีพระภิกษุบวชใหม่ไม่เชื่อฟังพระอุปัชฌาย์และไปจำพรรษาที่วัดอื่นก็เป็นช่องทางให้กระทำการอันเกิดความเสื่อมได้ และทำให้ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์เสื่อมเสีย เช่น จากกระแสข่าวที่พบพระสงฆ์เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง หรือพระสงฆ์มีการปลุกเสกของขลัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงมีข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑) วัดต้องปฏิบัติตามนโยบายของคณะสงฆ์ โดยมีพระสังฆาธิการควบคุมดูแลตรวจสอบอย่างเคร่งครัด จะทำการใดนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ไม่ได้ และต้องกำหนดมาตรฐานของสงฆ์ในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยหรือกฎเกณฑ์ตามประเพณีนิยม อย่างน้อยต้องทำวัตรและสวดมนต์

๒) จัดให้มีการเรียนการสอนภายในวัด มีสถานที่ปฏิบัติธรรมให้พุทธศาสนิกชนมาใช้ประโยชน์

๓) พระอุปัชฌาย์ต้องอบรมสั่งสอนพระสงฆ์ในวัดให้ดี และกำหนดให้พระสงฆ์บวชใหม่ต้องจำพรรษาในวัดที่บรรพชาอุปสมบทอย่างน้อย ๓ เดือน หรือ ๓ พรรษา ตามพุทธานุญาตหรือวินัยที่ปฏิบัติ เพื่อไม่ให้ไปอยู่ที่วัดอื่นแล้วทำให้ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์เสื่อมเสีย

๔) กำหนดให้วัดทุกแห่งออกระเบียบหรือคำสั่งบังคับใช้ภายในวัด เช่น พระสงฆ์ภายในวัดต้องปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันของพระสงฆ์ หากไม่ปฏิบัติตามจะมีบทลงโทษอาทิ การทำทัณฑ์บน และหากประพฤติตนนอกรีตให้ขับออกจากวัด หรือให้ลาสิกขา

๕) เจ้าอาวาสควรมุ่งเน้นการบริหารจัดการวัด การส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุ และสามเณรที่อยู่ในวัด และกำกับดูแลให้พระสงฆ์สามเณรมีวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัดตามพระธรรมวินัย และประพฤติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม

๖) วัดควรมีการแบ่งเขตการจัดการและการพัฒนาพื้นที่ภายในวัดให้ชัดเจน ได้แก่ (๑) เขตพุทธาวาส เป็นพื้นที่สำหรับใช้ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา (๒) เขตสังฆาวาส เป็นบริเวณพื้นที่ส่วนหนึ่งของวัดที่กำหนดไว้ให้เป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์ เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวเนื่องกับพิธีการใดทางศาสนา พื้นที่บริเวณนี้ประกอบไปด้วยอาคารสถานที่สัมพันธ์เฉพาะกับกิจกรรมและวัตรปฏิบัติที่เป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของเพศสมณะ และ (๓)

เขตธรณีสงฆ์และสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง เขตพื้นที่ในพระอารามที่วัดกำหนดพื้นที่บางส่วนที่เหลือจากการจัดแบ่งเขตสำคัญ คือ เขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส ให้เป็นเขตพื้นที่สำหรับเอื้อประโยชน์ใช้สอยในเชิงสาธารณประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ ของวัด

๗) การบริหารจัดการการเงินของวัด จะต้องดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการในการเบิกจ่ายเงินและจัดทำบัญชีการเงินของวัดให้มีความโปร่งใส และเมื่อมีการใช้จ่ายเงินของวัดจะต้องรายงานไปยังเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เพื่อให้เจ้าคณะปกครองสงฆ์แต่ละระดับรับทราบการใช้จ่ายเงินในกิจการของวัดทุกครั้ง

ภาพที่ ๔.๑๕ การศึกษาดูงาน ณ พุทธอุทยานมหาราช วัดวชิรธรรมาราม
วันจันทร์ที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๕

๔.๑.๒.๙ ผลการศึกษาดูงานและรับฟังความคิดเห็นแนวทางการดำเนินการวัดสีขาว ณ วัดมเหยงคณ์ และวัดตูม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันพุธที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๕

คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนาได้เข้ากราบนมัสการพระภาวนาเขมคุณ วิ. (สุรศักดิ์ เขมรังสี) ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๒ และเจ้าอาวาสวัดมเหยงคณ์ และพระราชสิทธิโสภณ (สมชัย ธุรวาโห) เจ้าคณะอำเภอผักไห่ และเจ้าอาวาสวัดตูมเพื่อขอคำแนะนำแนวทางการดำเนินการวัดสีขาว สรุปได้ดังนี้

๑) ปัญหาที่ทำให้วัดเสื่อมเสีย และวิธีการทำให้วัดปราศจากอบายมุข

๑.๑) ปัญหาที่ส่งผลทำให้วัดเสื่อมเสีย

ปัญหาที่ทำให้วัดเสื่อมเสียมาจากบุคลากรภายในวัด ส่วนหนึ่งเกิดจากความบกพร่องต่อพระธรรมวินัย ซึ่งวิธีการที่จะทำให้วัดปราศจากอบายมุขและสิ่งผิดกฎหมายนั้น แต่ละวัดจะต้องมีระเบียบ กฎ กติกา เมื่อบวชแล้วต้องศึกษาเล่าเรียน ทำวัตรสวดมนต์ และเจริญจิตภาวนา อบรมแนะนำสั่งสอน และภาวนาอยู่เสมอว่ามาบวชเพื่อต้องการบุญ ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ก็เป็นบุญ ยังพบพระพุทธศาสนาได้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสมณะ ได้มีโอกาสบำเพ็ญบุญ บริจาคทาน รักษาศีล ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม ก็มีโอกาสได้บุญ

๑.๒) วิธีการทำให้วัดปราศจากอบายมุข

ผู้อาศัยอยู่ในวัดจะต้องมีความประพฤติที่เหมาะสม หากเป็นพระภิกษุจะต้องมีวัตรปฏิบัติที่ดีงาม โดยเน้นส่งเสริมบุคคลให้เป็นคนดี ยกตัวอย่าง ก่อนบวชต้องมีการตรวจสอบคุณสมบัติ พระอุปัชฌาย์และเจ้าอาวาสต้องคอยอบรมสั่งสอนให้ดำรงตนอยู่ในศีลและพระธรรมวินัย

๒) คุณสมบัติของวัดสีขาว และกฎหมาย ระเบียบ กฎ เพื่อให้เกิดวัดสีขาว

พระสงฆ์ในวัดต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ไม่มีความประพฤติเสียหาย และไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุข ผู้ที่บวชต้องรับภารธุระของพระสงฆ์ โดยต้องมี “คันถธุระและวิปัสสนาธุระ” คันถธุระ คือ การเรียนรู้พระไตรปิฎก พระธรรมวินัย คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ทำให้เกิดการสะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ สร้างนิสัย และสามัคคี วิปัสสนาธุระ ได้แก่ การเรียนวิธีฝึกหัดจิตใจของตนเองให้ปราศจากกิเลส จะทำให้พระสงฆ์มีความประพฤติเรียบร้อยและดีงาม วัดจะไม่เสื่อมเสียปราศจากอบายมุขและสิ่งผิดกฎหมาย

๓) หลักเกณฑ์การประเมิน และหน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว

๓.๑) หลักเกณฑ์การประเมินผลวัดสีขาว

การประเมินผลจากวัดต้นแบบศีล ๕ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล วัดพัฒนาตัวอย่าง วัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น และวัดปฏิบัติธรรมดีเด่นโดยหน่วยงานที่ทำการประเมิน คือ หน่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำอำเภอและประจำจังหวัด รวมทั้งต้องมีการประเมินจากภายในวัด ได้แก่ พระภิกษุสามเณรและผู้อาศัยอยู่ในวัด และการประเมินจากภายนอกวัด ได้แก่ การสอบถามจากชาวบ้านบริเวณรอบวัดว่าวัดแห่งนี้มีคุณสมบัติเป็นวัดสีขาวหรือไม่

๓.๒) หน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินวัดสีขาว ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ฝ่ายปกครอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้แทนประชาชนในพื้นที่ และพระสังฆาธิการ

๔) การจัดทำป้าย และรูปแบบป้ายวัดสีขาว

แนวคิดแรกควรมีการมอบป้ายวัดสีขาว โดยมีรูปแบบป้ายลักษณะคล้ายกับป้ายวัดพัฒนาตัวอย่าง ส่วนแนวคิดที่สองเห็นว่าไม่ควรมีป้ายวัดสีขาว เนื่องจากมีข้อกังวลเกี่ยวกับการรักษาความเป็นวัดสีขาว หากทำไม่ได้จะถูกปลดป้ายและนำมาซึ่งความเสื่อมเสียชื่อเสียงของวัด

๕) บทบาทและคุณสมบัติของเจ้าอาวาสที่สำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว

๕.๑) บทบาทของเจ้าอาวาสในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว

เจ้าอาวาสและพระอุปัชฌาย์มีบทบาทสำคัญที่จะป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์ภายในวัด และเจ้าอาวาสต้องให้ความสำคัญในการบริหารจัดการวัดที่จะต้องส่งเสริมการศึกษาและการปฏิบัติธรรม และต้องเอาใจใส่ดูแลพระสงฆ์ สามเณร แม่ชี อุบาสก อุบาสิกา ที่อยู่ในวัด รวมถึงพระสงฆ์วัดอื่นและประชาชนที่เข้ามาศึกษาธรรมะภายในวัดอย่างทั่วถึง

๕.๒) คุณสมบัติที่สำคัญของเจ้าอาวาส

นอกจากเจ้าอาวาสจะต้องมีคุณสมบัติและปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) แล้วนั้น เจ้าอาวาสจะต้องมีคุณสมบัติเพิ่มเติม ดังนี้

๕.๒.๑) เจ้าอาวาสจะต้อง “ไม่ทิ้งวัด” หมายถึง ไม่ว่าจะอยู่ในวัดหรือนอกวัดก็จะต้องเอาใจใส่ดูแลวัดอย่างเต็มที่

๕.๒.๒) เจ้าอาวาสจะต้อง “รับธุระ ๒ ประการ” ของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ได้แก่ (๑) คันธุระ และ (๒) วิปัสสนาธุระ รวมทั้งต้องเป็นผู้เสียสละทำงานเพื่อวัด ทั้งนี้วัดไม่สามารถขาดเจ้าอาวาสได้ เปรียบเหมือนกับ “แกงจืดขาดเกลือเหมือนเรือขาดพาย” ซึ่งเกลือเป็นเครื่องปรุงที่ทำให้แกงจืดมีรสชาติดีขึ้น และพายทำให้เรือแล่นไปได้ จึงไม่สามารถแยกออกจากกัน นอกจากนี้ การเป็นหัวหน้าต้องรู้จักการเสียสละ เพราะไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานใด หากหัวหน้าไม่เสียสละก็ไม่ประสบความเจริญ

๖) การมีส่วนร่วมดำเนินการวัดสีขาวของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัด

ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัดควรต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดความสามัคคีและจะนำมาซึ่งความสุขความเจริญ

๗) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ควรมีฐานข้อมูลพระภิกษุหรือผู้ที่เคยบรรพชาอุปสมบท เพื่อให้เจ้าอาวาสและพระอุปัชฌาย์มีเครื่องมือในการตรวจสอบผู้ที่เข้ามาบวชได้ในระดับหนึ่ง รวมทั้งควรมีการฝึกปฏิบัติระยะสั้นก่อนบรรพชาอุปสมบทเพื่อให้เรียนรู้การดำรงตนเป็นภิกษุเบื้องต้น

ภาพที่ ๔.๑๖ การศึกษาดูงาน ณ วัดมเหยงคณ์
วันพุธที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๕

ภาพที่ ๔.๑๗ การศึกษาดูงาน ณ วัดตูม
วันพุธที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๕

๔.๑.๒.๑๐ ผลการศึกษาดูงานและรับฟังความคิดเห็นแนวทางการดำเนินการวัดสีขาว ณ วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร วันศุกร์ที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๖

คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนาได้เข้ากราบนมัสการพระราชวชิรญาณมงคล (หลวงปู่พระมหาทอง) พระผู้มีปฏิปทาที่ดีทั้งวัตรปฏิบัติและความเพียร แม้จะมีอายุมากถึง ๘๙ ปี ๖๙ พรรษา แต่ก็ยังคงมุ่งมั่น เพียรพยายามเรียนบาลีโดยตั้งปณิธานว่าจะสอบเปรียญธรรม ๙ ประโยค ให้ได้แม้จะใช้เวลากว่า ๕๐ ปี ก็ตาม จึงถือเป็นแบบอย่างที่ดีแก่พระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ เรื่องนี้เมื่อความทราบถึงล้นเกล้าฯ ร. ๑๐ จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานสมณศักดิ์หลวงปู่เป็นพระราชาคณะชั้นธรรม “พระราชวชิรญาณมงคล” ตั้งแต่วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ถึงแม้ว่าหลวงปู่พระมหาทองไม่ใช่พระเกจิอาจารย์ชื่อดัง ลูกศิษย์ลูกหา โยมอุปัฏฐากอาจไม่ค่อยมี แต่ด้วยวัตรปฏิบัติและความเพียรพยายามจึงทำให้ประสบผลสำเร็จ

ในการนี้ คณะอนุกรรมาธิการได้ขอความคิดเห็นจากพระราชวชิรญาณมงคลเกี่ยวกับการดำเนินการวัดสีขาว และให้ข้อแนะนำแก่พระสงฆ์ สามเณร ในการปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา โดยสรุปได้ว่า สนับสนุนและเห็นด้วยกับการดำเนินการวัดสีขาว ซึ่งพระสงฆ์สามเณรเมื่อเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์ของพระพุทธศาสนาแล้วต้องศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย ควบคู่กับการศึกษาวิปัสสนากรรมฐานให้มีความรู้ถึงแก่นแท้ เพราะเป็นรากแก้วของพระพุทธศาสนา โดยเปรียบเสมือนต้นไม้ถ้าไม่มีรากแก้วต้นไม้ก็ไม่แข็งแรงและผุพังไปตามธรรมชาติโดยเร็ว ดังเช่นพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนาถ้ามีความรู้หรือตั้งใจหรือแตกฉานเข้าใจพระธรรมวินัยพระพุทธศาสนาก็จะยั่งยืนต่อไป แต่ในปัจจุบันพระภิกษุสามเณรบางส่วนอาจหันไปศึกษาทางโลก การเรียนในระดับปริญญาตรี จึงมีพระสงฆ์สามเณรที่บวชเข้ามาศึกษาพระธรรมวินัยอย่างแท้จริงค่อนข้างน้อย ทำให้มีบุคลากรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาลดลง ทั้งนี้ เจ้าอาวาสนั้นมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังและสั่งสอนให้พระภิกษุสามเณรตั้งอยู่ในพระธรรมวินัยและชี้แนะแนวทางการประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้อง นอกจากนี้ พระราชวชิรญาณมงคลยังได้กล่าวถึงพุทธศาสนิกชนทั้งหลายให้อยู่ในสุจริตธรรม ทั้งกายสุจริต วจีสุจริต และมโนสุจริต เมื่อตั้งมั่นในธรรมะทั้งสามประการนี้แล้วทุกอย่างก็จะดี ประเทศชาติก็จะร่มเย็นเป็นสุขสืบไป

ภาพที่ ๔.๑๘ การศึกษาดูงาน ณ วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร
วันศุกร์ที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๖

๔.๑.๓ ข้อมูลจากการรับฟังความคิดเห็นผู้มีส่วนได้เสีย

คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนาได้กำหนดให้มีการรับฟังข้อมูลความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องผ่านทางเว็บไซต์ (Website) ระหว่างวันที่ ๑ – ๓๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ โดยมีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๓๐ รูป/คน จำแนกข้อมูลตามกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

๔.๑.๓.๑ พระภิกษุ

๑) ปัญหาที่ทำให้วัดเสื่อมเสีย และวิธีการทำให้วัดปราศจากอบายมุข

(๑) ปัญหาที่ส่งผลทำให้วัดเสื่อมเสียอาจจำแนกได้สองปัจจัย คือ ปัญหาภายในและปัญหาภายนอก

• ปัญหาภายใน คือ ปัญหาที่เกิดจากบุคคล เช่น พระภิกษุสามเณรประพฤติย่อหย่อนต่อพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ กติกาของวัดและผิดกฎหมายบ้านเมือง การว่ากล่าวตักเตือนกันทำได้ยากขึ้นกับพระรุ่นใหม่ รวมถึงบุคคลที่อยู่ภายในวัดด้วย ดังนั้น ความประพฤติผิดจากครรลองคลองธรรมที่เป็นปกติของผู้อยู่อาศัยในวัด (พระภิกษุ/สามเณร/เด็กวัด/เจ้าหน้าที่วัด) ย่อมทำให้วัดเกิดความเสื่อมเสียได้

• ปัญหาภายนอก คือ ปัญหาที่เกิดจากสังคมสภาพแวดล้อมของชุมชน อาทิ ปัญหายาเสพติด ปัญหาความเสื่อมโทรมของศาสนสถาน ความสะอาดและสิ่งแวดล้อมของวัด รวมทั้งการสื่อสารเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อวัดและผู้อาศัยอยู่ในวัด หากแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมผ่านทางสื่อต่าง ๆ เช่น ผ่านช่องทางสังคมออนไลน์ (Facebook Instagram Twitter YouTube Line) เป็นต้น จะทำให้วัดเสื่อมเสีย ตลอดจนปัญหาประชาชนที่อยู่รอบวัดไม่ให้ความร่วมมือกับวัด

(๒) วิธีการทำให้วัดปราศจากอบายมุข ซึ่งจากข้อเท็จจริงที่ว่าวัดเป็นที่ทราบโดยทั่วไปว่าเป็นที่อาศัยของพระภิกษุ ถือกันว่าเป็นสถานที่ควรบูชา จึงเป็นที่จ้องจับตามองของคนทั่วไป เมื่อมีสิ่งไม่ดีเกิดขึ้นในวัดจะเป็นที่สนใจของคนเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัดและพระภิกษุสามเณร ดังนั้น จึงควรต้องมีวิธีการที่ทำให้วัดปราศจากอบายมุข สิ่งผิดกฎหมาย พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณร และบุคคลภายในวัด เพื่อมิให้วัดเกิดความเสื่อมเสีย ดังนี้

- อบรมให้ความรู้ สอดส่องดูแลให้พระภิกษุสามเณร และฆราวาสที่อาศัยภายในวัดให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ และปรับปรุงสถานที่ภายในวัด ให้มีความปลอดภัยจากอบายมุขต่าง ๆ
- ส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน เน้นจริยธรรมปลูกฝังความรู้สำนึกในหน้าที่พลเมืองที่ดีของชาติ
- เจ้าอาวาส/พระเถระ ตรวจตราความเป็นอยู่ของพระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด หากพบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต้องให้โอวาทและว่ากล่าวตักเตือน หรือดำเนินการตามกฎหมาย
- ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งเสพติดให้โทษและภัยที่เกิดจากอบายมุข
- ประสานความร่วมมือจากพระภิกษุ สามเณร และฆราวาส ช่วยกันดูแล สอดส่อง และรายงานเจ้าอาวาส เมื่อพบสิ่งผิดปกติ และควรมีระเบียบ เข้มงวด พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจน เช่น จัดทำป้ายห้ามนำสิ่งเสพติด ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และสูบบุหรี่ภายในวัดเพราะเป็นสิ่งผิดกฎหมาย เพื่อเน้นย้ำถึงนโยบายของวัด และเป็นการป้องปรามแนวทางหนึ่ง
- คณะสงฆ์ควบคุมดูแลมิให้วัดมีกิจกรรมที่ผิดเพี้ยนไปจากสิ่งที่ควรเป็น ซึ่งสามารถควบคุมดูแลได้ด้วยอำนาจปกครองคณะสงฆ์
- ควรมีโครงการพัฒนาศักยภาพภายในวัด เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีทันสมัย และสร้างศรัทธาให้กับประชาชน
- ควรมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่คัดกรองข่าวเกี่ยวกับวัดก่อนนำไปสู่ภายนอก และดำเนินคดีกับผู้ที่เผยแพร่ข้อความเท็จอันทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนา

๒) คุณสมบัติของวัดสีขาว และกฎหมาย ระเบียบ กฎ เพื่อให้เกิดวัดสีขาว

(๑) คุณสมบัติของวัดสีขาว

- พัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์
- ปราศจากสิ่งเสพติดและอบายมุข
- เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน โดยอาศัยหลักคำสอนของพระพุทธองค์ สิ่งใดที่ไม่ใช่คำสอนของพระพุทธองค์ไม่ควรนำมาเป็นแก่นเรียกศรัทธาจากบุคคลทั่วไป อาทิ จัดสวดมนต์ทำวัตรเป็นประจำ และการให้อุโบสถศีลและบรรยายธรรมแก่ฆราวาส ทุกวันพระไม่มีการจัดงานมหรสพในวัด การจัดพิธีกรรมทางศาสนาเน้นความเรียบง่ายถูกต้องตามคำสอน เช่น การบวชพระ เป็นต้น

(๒) กฎหมาย ระเบียบ และกฎ เพื่อให้เกิดวัดสีขาว

- กฎหมาย ระเบียบ กฎ ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันเพียงพอต่อการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดเป็นวัดสีขาว ซึ่งการจะทำให้เป็นวัดสีขาวนั้นอยู่ที่การบริหารจัดการของวัด โดยผู้นำต้องเคร่งครัดและบังคับใช้อย่างแท้จริง
- กฎหมาย ระเบียบ กฎ ที่บังคับใช้กับพระภิกษุ สามเณร มีอยู่มากกว่าบุคคลทั่วไป หากมีมากขึ้นจะเป็นการบีบบังคับ จำกัดสิทธิพระภิกษุ สามเณรเกินไป นอกจากไม่ได้วัดสีขาวแล้วยังจะได้วัดร้างแทน

● กฎหมาย ระเบียบ กฎ ที่ใช้อยู่ในประเทศไทยไม่มีความศักดิ์สิทธิ์เหมือนประเทศที่พัฒนาแล้ว การจะทำให้วัดสีขาวได้นั้นขึ้นอยู่กับทักษะการบริหารของเจ้าอาวาสหรือคณะกรรมการวัด และความเข้มงวดในการรักษาพระธรรมวินัยตามพระไตรปิฎกเถรวาท

๓) หลักเกณฑ์การประเมิน และหน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว

หลักเกณฑ์การประเมินผลวัดสีขาว :

ก. บุคลากรของวัดไม่เสพสิ่งเสพติดและยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข

ข. การจัดกิจกรรมทางศาสนาหรือพิธีต่าง ๆ ไม่มีสิ่งเสพติดและอบายมุข และเพื่อส่งเสริมทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องตามหลักคำสอน เช่น กิจกรรมปฏิบัติธรรมของพระภิกษุ สามเณร และฆราวาสทั่วไป กิจกรรมตามประเพณีทางพระพุทธศาสนา กิจวัตรปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์และสามเณรต้องมีการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด

ค. หลักเกณฑ์การประเมิน ๕ ส เป็นเครื่องมือที่จะเป็นแนวทางในการรับรู้ถึงปัญหา และการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน จะต้องประเมินทุกสัปดาห์ ๆ ละ ๑ ครั้ง ประกอบด้วย ส.๑ สะสาง ด้านรูปธรรมสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องอุปโภคบริโภค สำหรับคนทุกคนในวัดต้องกำจัดส่วนเกิน ที่เห็นสภาพรกรุงรัง ต้องสะสางเหลือสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น ส.๒ สะดวก การจัดแจงวางสิ่งของที่ใช้เป็นเครื่องมือประจำวัน ด้านส่วนบุคคล ส่วนรวมต้องจัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย จะหยิบใช้ก็ง่าย ส.๓ สะอาด จัดการทำความสะอาดทุกอย่างที่เป็นปัจจัยเครื่องมือทั้งของบริโภค ต้องมีวาระการทำความสะอาดประจำวันกำจัดเชื้อโรค ส.๔ สร้างมาตรฐาน มีกฎเกณฑ์การใช้สิ่งของส่วนรวม มีผู้ควบคุม ดูแลชัดเจน ส.๕ สร้างวินัย คือ ทั้งส่วนบุคคลและสังคมส่วนรวม จำต้องมีวินัยกำกับ มีคุณธรรม สร้างความเข้าใจกันให้ทัศนคติเห็นประโยชน์ร่วมกัน และมีจิตสาธารณะ

หน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว :

ก. คณะสงฆ์ผู้ปกครองใกล้ชิดตามลำดับชั้น เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด

ข. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ผู้ที่จะทำการประเมินต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดที่ถูกประเมิน

๔) การจัดทำป้าย และรูปแบบป้ายวัดสีขาว

การประกาศยกย่องวัดสีขาว :

ก. ควรมีป้ายวัดสีขาว พร้อมสัญลักษณ์ประกาศยกย่อง โดยมีการประเมินอย่างน้อยทุก ๆ สองปี

ข. ไม่จำเป็นต้องมีป้าย เพราะป้ายต่าง ๆ ที่มีอยู่ตอนนี้มากพอแล้ว ทำให้วัดสกปรกไม่เป็นประโยชน์และสิ้นเปลืองงบประมาณ จัดหางบประมาณบำรุงพัฒนาวัดจะเป็นประโยชน์มากกว่า และการเป็นวัดสีขาวสำคัญที่การรักษาพระธรรมวินัยของบุคคลในวัดเป็นสำคัญ

รูปแบบป้ายวัดสีขาว : ควรมีตราสัญลักษณ์หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ติดตั้งไว้หน้าวัด แต่ไม่เป็นการถาวร และแสดงเหตุผลว่า ผ่านการประเมินด้วยเหตุใด รวมทั้งจัดทำเว็บไซต์วัดสีขาวให้ประชาชนค้นหาได้ง่าย เพื่อประกาศประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปทราบถึงโครงการและการยกย่องเชิดชู

๕) บทบาทและคุณสมบัติของเจ้าอาวาสที่สำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว

บทบาทของเจ้าอาวาสในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว : เจ้าอาวาสมีส่วนสำคัญมากในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว เพราะเป็นผู้นำทั้งในวัดและชุมชน โดยเป็นแกนนำหลักในการกระจายหรือมอบหมายหน้าที่ให้แก่บุคลากรในวัด ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณร ไวยาวัจกร ทำหน้าที่ตามนโยบายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามเป้าหมายวัดสีขาว นอกจากนี้ เจ้าอาวาสในฐานะเจ้าบ้านมีหน้าที่โดยตรงในการดูแลสุขทุกข์ของลูกบ้าน นำพาผู้อยู่ในการปกครองให้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอันจะนำไปสู่การเป็นวัดสีขาว

คุณสมบัติที่สำคัญของเจ้าอาวาส :

ก. มีคุณสมบัติและปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และกฎมหาเถรสมาคม

ข. เป็นนักประสานงานสามารถทำงานแบบยืดหยุ่นได้ มีจิตสาธารณะ มีคตินิยมเพื่อส่วนรวม เสียสละประโยชน์และความสุขส่วนตัวให้แก่ส่วนรวม และเป็นที่เคารพเลื่อมใสของพระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชน

ค. อาจเปิดสอบคัดเลือกเจ้าอาวาส เพื่อจะได้บุคลากรที่เหมาะสม

๖) การมีส่วนร่วมดำเนินการวัดสีขาวของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัด ซึ่งจากข้อเท็จจริงสะท้อนว่า **หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการวัดสีขาว** เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสนับสนุนการดำเนินการ นอกจากนี้ จะต้องสร้างความเข้าใจว่าวัดเป็นดินแดนของทุกคน มีกิจกรรมร่วมกันเพื่อความเจริญก้าวหน้าของวัด เช่น ชาวบ้านดูแลเอาใจใส่พระภิกษุสามเณร มีความเอื้อเฟื้อต่อกัน พระภิกษุสามเณรก็จะมีกำลังกายกำลังใจในการดูแลวัดประพฤติปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย และเป็นที่พึ่งแก่ชาวบ้านได้ ซึ่งชุมชนรอบวัดที่ร่วมสนับสนุนควรเป็นกลุ่มคนที่มีความศรัทธา ไม่ใช่กลุ่มคนที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากวัด เป็นต้น รวมทั้งต้องร่วมกันตรวจสอบสิ่งที่มิพึงประสงค์ เพื่อสกัดกั้นมิให้แพร่กระจายมากขึ้น ดังนั้น จึงควรดำเนินการดังนี้

ก. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจแก่เจ้าคณะปกครองสงฆ์ พระสังฆาธิการ ทุกระดับชั้น พร้อมทั้งชุมชนให้รับทราบถึงวัตถุประสงค์ และเป้าหมายการดำเนินการ

ข. มีกระบวนให้ความรู้และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

ค. มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างวัดกับชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

๗) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการ

ก. ควรมีแบบประเมินในการเข้าร่วมดำเนินการเพื่อให้วัดได้รับรู้

ข. ควรมีกฎหมายและมีโทษทางอาญาที่ชัดเจน

ค. ควรพึงระวังไม่ให้ตกเป็นทาสของผลประโยชน์และพวกพ้อง

ง. ควรมีการอบรมการบริหารจัดการวัดให้กับเจ้าอาวาสเป็นระยะ ๆ เพื่อให้รู้เท่าทันและบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ

จ. เมื่อมีการดำเนินการวัดสีขาว ในทางปฏิบัติอาจเกิดผลตรงข้าม คือ หากวัดใดไม่ผ่านเกณฑ์เป็นวัดสีขาว อาจขาดกำลังใจและสังคมอาจมีทรรศนะว่าเป็นวัดสีดำ จึงอาจเกิดผลกระทบในการดำเนินการได้ จึงอาจต้องมีการทบทวนชื่อโครงการ หรือแนวทางการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ

๔.๑.๓.๒ หน่วยงานและองค์กรด้านการศาสนา

๑) ปัญหาที่ทำให้วัดเสื่อมเสีย และวิธีการทำให้วัดปราศจากอบายมุข

๑.๑) ปัญหาที่ส่งผลทำให้วัดเสื่อมเสีย

(๑) ปัจจัยภายใน

(๑.๑) พระภิกษุไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมที่ถูกต้องตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

(๑.๒) พระภิกษุเกี่ยวข้องกับสุรา บุหรี่ ยาเสพติด และการพนัน อาทิ พระภิกษุเมาสุราหรือยาเสพติด มีความสัมพันธ์ชู้สาวกับสีกา วางตนไม่เหมาะสมแก่สมณสารูป การมอมเมาด้วยวัตถุมงคล “พุทธพาณิชย์” และเล่นการพนันภายในวัด

(๒) ปัจจัยภายนอก

(๒.๑) ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ซึ่งมีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ด้านเทคโนโลยี หากนำไปใช้หรือสื่อสารไม่ถูกต้องก็จะมีโอกาสเกิดความคลาดเคลื่อนและเสียหายต่อวัดและพระสงฆ์

(๒.๒) ข่าวที่เผยแพร่ในสื่อสาธารณะเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณร อาทิ การทุจริตเรื่องเงินของวัด การเสพเมถุน เสพสุราหรือยาเสพติด ซึ่งข่าวที่เผยแพร่อาจมีการตรวจสอบความถูกต้องหรือบางข่าวอาจจะยังไม่ได้มีการตรวจสอบความถูกต้องให้ชัดเจนว่าเป็นเรื่องจริงหรือไม่

(๒.๓) สถานที่ตั้งวัดซึ่งอยู่ในแหล่งชุมชนที่มีประชากรขาดคุณภาพ ทั้งในด้านการศึกษา อาชีพ และคุณธรรม ความรับผิดชอบในครอบครัว บุคคลที่เข้ามาบวชส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านครอบครัวและการดำเนินชีวิต แทนที่จะมุ่งเน้นความสงบ กลับมุ่งลาภสักการะมากกว่า บางคนมีปัญหาติดยาเสพติด ผ่านการต้องโทษทางอาญามาก่อน เมื่อได้รับโอกาสได้บวชก็ไม่สามารถลาขาดจากสิ่งเสพติด และความเชื่อผิด ๆ มาแต่เดิมได้ เมื่อบวชนานเข้าก็ได้รับความไว้วางใจจากคณะสงฆ์ให้มีตำแหน่งทางปกครอง ก็จะมีบุคคลประเภทเดียวกันเข้ามาชักนำทำความเสียหายให้เกิดแก่วัดและพระพุทธศาสนา

๑.๒) วิธีการทำให้วัดปราศจากอบายมุข

(๑) จัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหา

(๒) จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเปิดโอกาสให้เด็กเยาวชน ประชาชนภายในวัด ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยอาศัยวัดเป็นศูนย์กลาง วัด และพระสงฆ์ เป็นต้นแบบแห่งความรู้ ห่างไกลอบายมุข สิ่งผิดกฎหมายและไม่ปฏิบัติพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

(๓) จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโรคที่เกิดจากสิ่งเสพติดว่าจะทำให้เกิดผลกระทบกับสุขภาพอย่างใด รวมถึงโทษจากการเล่นการพนัน เพื่อเป็นการแจ้งเตือน ควบคุมดูแล ห้ามปราม รวมทั้งการชี้ให้เห็นความผิดและบทลงโทษตามกฎหมาย

(๔) ผู้ที่จะเผยแพร่หรือส่งต่อข่าวในสื่อสาธารณะเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณรต้องตรวจสอบข้อมูลให้ชัดเจนว่าเป็นเรื่องจริงหรือไม่ และงดเว้นการส่งต่อข้อมูลเพื่อมิให้เกิดความเสื่อมเสียต่อคณะสงฆ์และศาสนา รวมถึงเป็นการป้องกันมิให้เกิดการกระทำที่ล่วงละเมิดบุคคลอันจะนำไปสู่ความผิดตามกฎหมายต่าง ๆ ได้

(๕) กลั่นกรองผู้เข้ามาบวช ควรตรวจสอบประวัติตรวจสารเสพติดไม่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมที่จะบวชเป็นพระภิกษุสามเณร

(๖) เจ้าอาวาส คณะกรรมการฝ่ายสงฆ์ คณะกรรมการวัดฝ่ายฆราวาส ในการปกครองดูแลพระสงฆ์ สามเณร ตลอดทั้งฆราวาสผู้อยู่ในวัดทุกภาคส่วน ต้องดูแลเอาใจใส่อย่างเต็มที่ ทั้งจากผู้ปกครองสงฆ์ และฝ่ายบ้านเมือง ร่วมกันจัดระเบียบ เฝ้าระวัง ป้องกันปราบปราม และคุ้มครองวัดให้เป็นสถานที่ปลอดยาเสพติด อบายมุข และพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์

(๗) รัฐต้องเข้าร่วมกับวัดและคณะสงฆ์ในการพัฒนาพระภิกษุ สามเณร และบุคคลในชุมชนรอบวัด ห้ามนำสิ่งเสพติด และการพนันทุกชนิดเข้ามาในวัด พร้อมทั้งช่วยเหลือวัดเพื่อกำจัดบุคคลที่ไม่พึงประสงค์

๒) คุณสมบัติของวัดสีขาว และกฎหมาย ระเบียบ กฎ เพื่อให้เกิดวัดสีขาว

๒.๑) คุณสมบัติของวัดสีขาว

(๑) ปราศจากสิ่งที่จะนำไปสู่ความเสื่อมเสียภายในวัด ได้แก่ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ ยาเสพติด การพนัน และสิ่งผิดกฎหมาย

(๒) มีสิ่งแวดล้อมที่ดี สะอาด ร่มรื่น ไม่ควรมีตลาดนัดในวัด

(๓) พระภิกษุสามเณรประพฤติปฏิบัติเหมาะสมแก่สมณเพศตามพระธรรมวินัย

(๔) บทบาทในการส่งเสริมสังคมในทิศทางที่ดีงาม ได้แก่

(๔.๑) เป็นสถานที่ฝึกอบรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม แก่ผู้มาบวชตามประเพณี หรือผู้มาทำกิจกรรม หรือมาร่วมกิจกรรมในวัด เป็นที่พึ่งทางจิตใจให้แก่พุทธศาสนิกชน เพื่อสร้างความคุ้นเคยกันระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน

(๔.๒) เป็นสถานที่แจ้งข่าว และสื่อสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจการของชุมชน ข่าวภายในชุมชนหรือภายนอกชุมชน

(๔.๓) เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม หรือให้บริการด้านพิธีกรรมที่ผูกพันกับชีวิตตามวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน

(๔.๔) เป็นสถานที่ส่งเสริมองค์ความรู้พระภิกษุสามเณรในวัดและประชาชน โดยจัดให้มีห้องสมุด

๒.๒) กฎหมาย ระเบียบ และกฎ เพื่อให้เกิดวัดสีขาว

(๑) กฎหมาย ระเบียบ และกฎ ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันมีเพียงพอต่อการบริหารจัดการ แต่อาจมีความจำเป็นต้องใช้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละบริบทหรือห้วงเวลา ซึ่งที่สำคัญต้องมีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด และการให้ความร่วมมือจากทุกฝ่าย อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการให้เกิดวัดสีขาวอาจจะต้องดำเนินการคู่ขนานกันไปทั้งในด้านกฎหมายและด้านสังคม โดยอาศัยความศรัทธาของประชาชนหรือใช้ความสัมพันธ์ใกล้ชิดที่มีภายในชุมชนมาช่วยในการสื่อสารประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ

(๒) เจ้าอาวาสไม่มีกำลังพอที่จะนำเอากฎหมาย ระเบียบ กฎข้อบังคับมาใช้ได้อย่างเต็มที่ ประกอบกับขาดความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และคนในชุมชน เช่น การจำหน่ายและดื่มแอลกอฮอล์ในวัด หรือเจ้าอาวาสวัดต้องไม่ละเว้นการทำหน้าที่ของเจ้าพนักงานโดยทำความเข้าใจให้ชัดเจน ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

๓) หลักเกณฑ์การประเมิน และหน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว

๓.๑) หลักเกณฑ์การประเมินผลวัดสีขาว

การประเมินผลควรมีหลักเกณฑ์การประเมินผล อาทิ ความสำเร็จของโครงการ การมีส่วนร่วม วิธีการขับเคลื่อนโครงการไปสู่เป้าหมาย เป็นต้น และควรแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินประกอบด้วยผู้แทนคณะสงฆ์ร่วมกับผู้แทนฝ่ายบ้านเมือง โดยแบ่งการประเมินเป็นระดับอำเภอ จังหวัด และกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินผลเป็นหมวดเพื่อให้การประเมินมีความครอบคลุมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

(๑) หมวดที่ ๑ การบริหารจัดการ

(๑.๑) มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อตกลงด้านการจัดการวัดสีขาว มีข้อตกลงเกี่ยวกับการจัดการให้วัดปราศจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ ยาเสพติด และสิ่งผิดกฎหมาย

(๑.๒) มีการสื่อสาร/เผยแพร่/ประกาศ

(๑.๓) มีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

(๒) หมวดที่ ๒ พื้นที่สีขาว

(๒.๑) ไม่ปรากฏพฤติกรรมไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณร

(๒.๒) ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด อบายมุข หรือสิ่งผิดกฎหมาย

(๓) หมวดที่ ๓ การจัดการพื้นที่สีขาว

(๓.๑) ความสะอาด

(๓.๒) ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

(๔) หมวดที่ ๔ การรณรงค์ส่งเสริมด้านสุขอนามัย

(๔.๑) ส่งเสริมให้วัดปราศจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ ยาเสพติด และสิ่งแวดล้อม

(๔.๒) การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคที่เกิดจาก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ ยาเสพติด และสิ่งผิดกฎหมาย ผลกระทบที่จะเกิดกับร่างกาย การแจ้งเตือน ควบคุมดูแล ห้ามปราม รวมทั้งการชี้ให้เห็นความผิดและโทษตามกฎหมาย

(๕) หมวดที่ ๕ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

(๕.๑) การมีส่วนร่วมในการจัดการให้เกิดวัดสีขาว

(๕.๒) เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมชุมชน

(๕.๓) เป็นที่ศรัทธาของประชาชนทั่วไป

๓.๒) หน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว

การประเมินควรดำเนินการในลักษณะของคณะกรรมการ โดยแบ่งการดำเนินการออกเป็น ๒ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ ส่วนกลาง คณะกรรมการประกอบด้วย เจ้าคณะหน และเจ้าคณะปกครองสงฆ์ ระดับอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานราชการ ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง กรมอนามัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ส่วนที่ ๒ ส่วนภูมิภาค คณะกรรมการในพื้นที่แบ่งเป็นคณะกรรมการประจำหนกลาง ประจำหนเหนือ ประจำหนตะวันออก ประจำหนใต้ คณะกรรมการประกอบด้วย เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ระดับอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานราชการ ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ การประเมินอาจสร้างแบบสอบถามที่มีมาตรฐาน โดยการสัมภาษณ์จากบุคคลหลากหลายอาชีพ ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับวัดหรือไม่ก็ได้ หรือจากการสังเกตในทางกายภาพและกิจกรรมของวัดซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขทุกชนิด

๔) การจัดทำป้าย และรูปแบบป้ายวัดสีขาว

๔.๑) การประกาศยกย่องวัดสีขาว

(๑) ควรมีป้ายหรือสัญลักษณ์ประกาศยกย่อง ลักษณะคล้ายกับป้ายวัดพัฒนาตัวอย่าง หรือวัดพัฒนาดีเด่น เมื่อครั้งที่มีกรมศาสนาเป็นหน่วยงานสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม แต่การประกาศควรมีระยะเวลาที่ชัดเจน เช่น เป็นเวลา ๓ ปี หรือ ๔ ปี หรือ ๕ ปี แต่ไม่ควรมีเวลานานเกินไป วัดจะได้มีความกระตือรือร้น หรือทำเพียงชื่อเสียง หรือรับรางวัลเท่านั้น นอกจากนี้ หากผ่านการประเมิน ๓ ปี ติดต่อกัน สมควรได้รับการยกย่องเป็นวัดต้นแบบ เป็นสถานที่ให้วัดอื่นหรือชุมชนอื่นมาศึกษาเป็นแนวทางไปปฏิบัติ

(๒) ควรมีข้อความระบุว่า “โครงการวัดสีขาว ผ่านการประเมินวัดที่ปลอดสิ่งเสพติด”

(๓) ควรจัดพิธีมอบป้ายวัดสีขาวพร้อมสัญลักษณ์ และข้อความประกาศยกย่อง เพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติวัด และประชาสัมพันธ์วัดที่สามารถดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมผ่านการประเมินได้

๔.๒) รูปแบบป้ายวัดสีขาว

(๑) ควรออกแบบให้คงทน ถาวร สามารถนำไปติดตั้งได้ง่าย

(๒) ควรหารือกับองค์กรสูงสุดของคณะสงฆ์คือมหาเถรสมาคมในการจัดทำรูปแบบของป้ายประกาศหรือสัญลักษณ์วัดสีขาว

๕) บทบาทและคุณสมบัติของเจ้าอาวาสที่สำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว

๕.๑) บทบาทของเจ้าอาวาสในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว

(๑) เจ้าอาวาสมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัดหรือจัดกิจกรรมของวัด เนื่องจากเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา ๓๗ บัญญัติว่า ให้เจ้าอาวาส มีหน้าที่

ก. บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

ข. ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

ค. เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์

ง. ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

รวมทั้งคุณสมบัติทั่วไปที่ปรากฏในกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ข้อ ๒๖ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง กล่าวคือ มีพรรษาพ้น ๕ และเป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้น ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุน ส่งเสริมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้วัดสีขาวเกิดขึ้นและทำให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบสามารถขับเคลื่อนการดำเนินการได้บรรลุวัตถุประสงค์

(๒) เจ้าอาวาส ในฐานะประธานสงฆ์ในวัดนั้น ๆ มีความสำคัญที่จะขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว เนื่องจากเป็นผู้กำกับควบคุมดูแลพื้นที่

๕.๒) คุณสมบัติที่สำคัญของเจ้าอาวาส

(๑) การดำเนินการวัดสีขาวจะกำหนดเป้าหมายภายในบริเวณพื้นที่ของวัด ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว และนอกจากคุณสมบัติของเจ้าอาวาสที่ได้รับการแต่งตั้งต้องมีคุณสมบัติเป็นไปตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการแล้ว เจ้าอาวาสจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจทักษะและศักยภาพในการบริหารจัดการวัด อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่จะสามารถบริหารจัดการวัดในมิติที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน

(๒) เจ้าอาวาสที่จะการดำเนินการวัดสีขาว ควรมีความตั้งใจจริง มุ่งมั่นสร้างวัดให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธา เป็นศูนย์กลางการเผยแพร่พระพุทธศาสนา และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม

(๓) เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ควรมีความสามารถ หรือมีทีมงานในการประสานฝ่ายบ้านเมือง และภาคประชาชนได้ดี เพื่อขับเคลื่อนด้วยตัวท่านเอง และมีพลังเสริมจากภายนอก เพราะการขับเคลื่อนที่สำคัญต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชน หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องอย่างดีด้วย

๖) การมีส่วนร่วมการดำเนินการวัดสีขาวของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัด

การมีส่วนร่วม คือ กระบวนการซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสแสดงทัศนะคติและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ รวมถึงการนำความคิดเห็นไปประกอบการพิจารณากำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ การแบ่งสรรข้อมูล ร่วมกันระหว่างผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคี ในสังคมและที่สำคัญการมีส่วนร่วมเป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ ดังนั้น ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัดมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่ควรเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการวัดสีขาว เพราะการขับเคลื่อนกิจกรรมตามโครงการให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการคิดการตัดสินใจร่วมกัน ตั้งแต่กระบวนงานการเริ่มต้นจนกระทั่งเสร็จสิ้นการดำเนินการ

ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัดควรเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการวัดสีขาวเนื่องจากวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน การพัฒนาคนและศูนย์รวมจิตใจ นอกจากนี้ ภายในวัดยังมีเขตพื้นที่ใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ เช่น เป็นพื้นที่โล่งมีความร่มรื่น หรือเป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารอื่น ๆ เช่น สร้างเมรุสำหรับฌาปนกิจศพของคนในชุมชน หรือตั้งโรงเรียนเพื่อให้การศึกษาแก่สังคม หรืออาจแบ่งเป็นพื้นที่ให้คฤหัสถ์เช่าเพื่อใช้เป็นที่พักอาศัยและประกอบการค้า เช่น การสร้างตึกแถว หรือการทำตลาด ซึ่งภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากวัดในรูปแบบต่าง ๆ ดังนั้น จึงควรที่จะได้มีส่วนร่วมส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดวัดสีขาว เพื่อให้วัดมีภาพลักษณ์ที่ดีเป็นการสร้างและรักษาความศรัทธาของประชาชน

ดังนั้น ทุกภาคส่วนควรเข้ามาร่วมมือกัน เช่น ภาครัฐ เป็นผู้จัดการโครงการสนับสนุนบุคลากร คำแนะนำ แนวทางการดำเนินงาน งบประมาณ (ถ้ามี) ภาคเอกชนร่วมสร้างกิจกรรมให้เกิดการตื่นตัวเป็นระยะ ๆ ชุมชนรอบข้างวัดร่วมเป็นเจ้าของโครงการช่วยเป็นหูเป็นตา ช่วยกันสอดส่องดูแล และสนับสนุนโครงการ ภาครัฐและภาคเอกชนจึงควรเข้าร่วมสนับสนุน นอกจากนี้ชุมชนรอบวัดเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะเป็นผู้ร่วมปฏิบัติกับวัดโดยตรง

หากวัดและชุมชนรอบวัดมีความเข้าใจวัตถุประสงค์การจัดวัดให้เป็นวัดสีขาว เห็นคุณค่าของวัดสีขาว อันเป็นชื่อเสียงของชุมชน ก็จะได้รับความร่วมมือในการจัดระเบียบหรือให้เกิดวัดสีขาวอย่างยั่งยืนต่อไป

๗) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

๗.๑) ควรกำหนดขอบเขตการดำเนินการวัดสีขาวให้ชัดเจนว่าจะดำเนินการเรื่องใดบ้าง

๗.๒) ควรดำเนินการในลักษณะการส่งเสริมให้วัดเป็นแบบอย่างในการจัดการวัดให้ปลอดจากสิ่งเสพติด และสร้างเครือข่ายขยายผลไปสู่เมืองและชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

๗.๓) วัดที่ผ่านการประเมินและได้รับมอบป้ายวัดสีขาว ควรจะได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมในการนำเสนอแนวทาง วิธีการดำเนินงาน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเป็นตัวอย่างแก่วัดอื่น ๆ

๗.๔) ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เห็นผลอย่างจริงจัง และขยายวงกว้างออกไปสู่วัดทั่วทั้งประเทศ

๗.๕) ไม่ควรมีสิ่งนำมาจูงใจชักชวนให้เป็นวัดสีขาว เช่น มีงบประมาณสนับสนุนให้เจ้าอาวาสวัดสีขาวได้รับการพิจารณาเพื่อได้สิทธิ์เป็นพระอุปัชฌาย์เป็นกรณีพิเศษ เป็นต้น

๗.๖) คณะสงฆ์เคยมีโครงการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต) โดยมีหัวข้อการอบรม ๑๐ เรื่อง เช่น ศีลธรรมวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ เป็นต้น เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๑๕ แต่ก็กระตือรือร้นเฉพาะในช่วงแรกไม่กี่ปี ถึงขณะนี้ยังมีชื่อโครงการอยู่ แต่เหมือนไม่มี เพราะไม่มีใครพูดถึง แม้แต่ทางคณะสงฆ์เอง

๔.๑.๓.๓ ประชาชน

๑) ปัญหาที่ทำให้วัดเสื่อมเสีย และวิธีการทำให้วัดปราศจากอบายมุข

๑.๑) ปัญหาที่ส่งผลทำให้วัดเสื่อมเสีย

(๑) พระภิกษุย่อหย่อนในพระธรรมวินัย มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ไม่ปฏิบัติกิจของสงฆ์ อาทิ มีพฤติกรรมมั่วสุมดื่มสุรา ฉันอาหารเวลากลางคืน เสพยาเสพติด เสพเมถุน และประพฤติตนอย่างฆราวาส

(๒) พระภิกษุบางรูปบวชเพราะต้องการเงิน เนื่องจากไม่มีงานทำ ไม่ได้บวชเพราะเลื่อมใสพระพุทธศาสนา จึงไม่เคร่งพระธรรมวินัย เน้นวัตถุนิยม ไม่มีความรู้ ไม่สามารถถ่ายทอดพระธรรมให้กับประชาชนได้ จึงเป็นเพียงผู้ใส่ผ้าเหลืองและอยู่อาศัยที่สะดวกสบายมีอาหารกินมีที่อยู่ไม่สามารถเป็นที่พึ่งทางใจให้กับประชาชนได้แท้จริง เปรียบเสมือนแอบแฝงพระศาสนาในการสร้างสมบัติให้กับตัวเองด้วยการหาทรัพย์จากผู้ที่มีศรัทธา

(๓) บุคลากรที่อาศัยอยู่ในวัดมุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากวัดทำให้ขาดศีลธรรม ปฏิบัติตนไม่เป็นไปตามครรลองครองธรรม

(๔) วัดมุ่งเน้นพิธีกรรมมากกว่าเนื้อหาคำสอนที่ถูกต้องของพระพุทธศาสนา

(๕) การจัดงานต่าง ๆ มีการนำสิ่งที่เป็นอบายมุขเข้าไปในวัดไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ เช่น เวลามีการบวชพระ จะมีการดื่มสุราและนำเข้ามาในเขตวัด

เพราะมึนเมากับการเต้นหรือรำหน้านาค จนนำไปสู่การเสื่อมเสีย ซึ่งเขตวัดไม่อนุญาตให้นำของมึนเมาเข้าวัดอยู่แล้ว แต่ผู้คนมักจะอาศัยงานต่าง ๆ เพื่อเสพสิ่งมึนเมาและมักเข้าใจผิด ๆ ว่า เมื่อมีงานต้องมีของมึนเมา

๑.๒) วิธีการทำให้วัดปราศจากอบายมุข

(๑) เจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด และชุมชนต้องเข้มแข็งให้คนดีปกครองดูแลวัด

(๒) ปลูกจิตสำนึกลดการประเคนวัตถุที่เกินจำเป็น พร้อมจัดการเด็ดขาดกับผู้กระทำผิด

(๓) มีคณะกรรมการร่วมระหว่างภาครัฐ (ตัวแทนจังหวัด ตัวแทนตำรวจ ฯลฯ) ภาคชุมชนใกล้เคียง และตัวแทนคณะสงฆ์

(๔) มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย (รปภ.) ตรวจสอบทุกคนที่เดินทางเข้ามาในวัด

(๕) มีบทลงโทษและเฝ้าระวังความประพฤติผิดของพระภิกษุอาทิ ควรมีบทลงโทษเป็นการเฉพาะสำหรับพระภิกษุที่เสพยาเสพติด

(๖) มีการตรวจสอบการบริหารการเงิน โดยหน่วยงานที่ทำหน้าที่อย่างจริงจัง

(๗) เพิ่มความเข้มงวด ตรวจสอบ คัดกรองการบวชเป็นพระภิกษุสามเณร

(๘) ปรับสภาพแวดล้อม อาคาร สถานที่ให้สะอาด สงบ ร่มเย็น ปลอดภัย สร้างวัดให้เป็นวัด ไม่จำเป็นต้องมีอาคารสถานที่ใหญ่โต หรูหรา สร้างเท่าที่จำเป็น

๒) คุณสมบัติของวัดสีขาว และกฎหมาย ระเบียบ กฎ เพื่อให้เกิดวัดสีขาว

๒.๑) คุณสมบัติของวัดสีขาว

(๑) เป็นวัดที่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่งมหาเถรสมาคม ปลอดอบายมุข ไม่เป็นแหล่งมั่วสุม รักษากฎ ระเบียบ และปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

(๒) เป็นสถานที่อยู่ของพระภิกษุที่มีวัตรปฏิบัติที่ดีงาม เป็นที่เคารพและที่พึ่งทางใจให้กับประชาชนได้อย่างแท้จริง พระภิกษุไม่ควรรับเงินหรือของบริจาคสร้างวัตถุต่าง ๆ

(๓) เป็นวัดที่ไม่มีประวัติเสื่อมเสียทั้งทางโลกและทางธรรมในห้วงเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมา

(๔) เป็นศูนย์รวมความเคารพศรัทธาของชุมชน เพื่อการปฏิบัติกิจพระพุทธศาสนา

(๕) เป็นวัดที่มีความโปร่งใสของรายได้และนำไปใช้ให้เกิดสาธารณประโยชน์

(๖) เป็นสถานที่ที่มีความสะอาดเป็นระเบียบ

(๗) เป็นแหล่งปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอน และสร้างความรักความสามัคคีในชุมชน

๒.๒) กฎหมาย ระเบียบ และกฎ เพื่อให้เกิดวัดสีขาว

(๑) กฎหมาย ระเบียบ และกฎ ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันเพียงพอแล้ว แต่ควรบังคับใช้อย่างจริงจัง แก้ไขปัญหาเชิงรุกและมีขั้นตอนที่รวดเร็วกว่าปัจจุบัน

(๒) ศีลที่พระภิกษุพึงปฏิบัติมีมากกว่ากฎหมายแล้ว ถ้าท่านปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

(๓) ควรมีบทลงโทษที่เข้มงวดสำหรับพระภิกษุ หรือบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อพระพุทธศาสนา หากเป็นพระภิกษุไม่ควรกลับมาบวชได้อีก

๓) หลักเกณฑ์การประเมิน และหน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว

๓.๑) หลักเกณฑ์การประเมินผลวัดสีขาว

การประเมินผลโดยหลักการ ๓๖๐ องศา

(๑) ประเมินจากพระภิกษุ สามเณร และฆราวาส ภายในวัด อาทิ พฤติกรรมของพระภิกษุสามเณร การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของมหาเถรสมาคม และความก้าวหน้าในการศึกษาพระธรรมของพระภิกษุ

(๒) ประเมินจากสภาพแวดล้อมภายในวัด อาทิ ปลอดอบายมุขและยาเสพติด

(๓) ประเมินจากสังคมรอบวัด ผู้คนที่เข้ามาในวัด การรักษาศีล ๕

(๔) ประเมินจากความร่วมมือระหว่างวัดกับหน่วยงานภายนอก บ้าน โรงเรียน และฝ่ายปกครอง

ทั้งนี้ การประเมินผลเป็นไปได้ยากมาก เพราะต้องติดตามดูแลเป็นระยะเวลาต่อเนื่อง และพระภิกษุก็มีจำนวนมากส่งผลต่อการประเมิน

๓.๒) หน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว

(๑) นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญสร้างหลักเกณฑ์การประเมินผล

(๒) ควรมีคณะกรรมการร่วม ประกอบด้วย คณะสงฆ์ ภาคประชาชนและประชาสังคม องค์กรการศึกษา ประชาชนที่อยู่ใกล้วัด และส่วนงานราชการของแต่ละจังหวัด (ฝ่ายปกครอง ตำรวจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ฯลฯ) และคณะกรรมการผู้ประเมินต้องมีความเป็นกลาง ไม่เห็นแก่อามิสสินจ้างเพราะจะทำให้ไม่มีความหมายในการเป็นวัดสีขาว

(๓) ตรวจทุกวันพระ ขึ้น ๑๕ ค่ำ และแรม ๑๕ ค่ำ

๔) การจัดทำป้าย และรูปแบบป้ายวัดสีขาว

๔.๑) การประกาศยกย่องวัดสีขาว

(๑) ควรมีป้ายประกาศยกย่องวัดสีขาว เพื่อเป็นตัวอย่าง ประกาศเกียรติคุณ เป็นขวัญกำลังใจให้กับวัดที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ มีป้ายเพื่อเตือนใจให้รักษาชื่อเสียงความดีอันนี้ไว้

(๒) มีป้ายประกาศยกย่องวัดสีขาวได้ แต่ไม่ควรใช้งบประมาณมาก ควรเน้นการสนับสนุนการพัฒนาวัดและชุมชนใกล้วัด

(๓) ไม่ต้องมีป้ายประกาศยกย่องวัดสีขาวก็ได้ แต่ต้องมีการ revise recheck ทุก ๆ ระยะ เพราะดีแตกภายหลัง

๔.๒) รูปแบบป้ายวัดสีขาว

ควรติดตั้งป้ายประกาศยกย่องวัดสีขาว ไว้หน้าวัดอย่างชัดเจน และระบุด้วยว่าได้รับยกย่องด้านใด ควรรักษาคุณสมบัติต่อเนื่องและทบทวนทุกหกเดือน หนึ่งปี หรือสามปี เป็นกุศโลบายในการรักษามาตรฐานให้คงไว้ แต่หากไม่ผ่านการประเมินในครั้งต่อไปสามารถยกเลิกได้

๕) บทบาทและคุณสมบัติของเจ้าอาวาสที่สำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว

๕.๑) บทบาทของเจ้าอาวาสในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว

(๑) กำกับดูแลวัดให้มีความสะอาด บริสุทธิ์ โปร่งใส ตรวจสอบได้

(๒) กำกับดูแลพระลูกวัดอยู่ในวัตรปฏิบัติที่ดีงาม หากพระสงฆ์ประพฤติดี ผู้คนที่พบเห็นก็จะเกิดความศรัทธา นำไปสู่การดำเนินการวัดสีขาวได้ง่ายขึ้น

(๓) เป็นผู้ปกครองและผู้นำทางจิตวิญญาณ เพราะเป็นผู้กำหนดนโยบาย

๕.๒) คุณสมบัติที่สำคัญของเจ้าอาวาส

(๑) มีวิสัยทัศน์สูง และมีความรู้ความสามารถพอสมควรในการบริหารการปกครอง และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

(๒) มีความรู้ทางธรรม หรือบาลีในระดับหนึ่งอย่างน้อย นักธรรมเอก เป็นพระนักปฏิบัติ เป็นตัวอย่างในการปฏิบัติตนอยู่ในศีล ๒๒๗ ข้อ อุทิศกายใจให้กับพระพุทธศาสนาและเผยแผ่ธรรมะสู่ประชาชน

(๓) ปฏิบัติตนตามกฎ ระเบียบคณะสงฆ์ ยึดหลัก พระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเป็นที่ประจักษ์แก่ชุมชน เป็นที่ยอมรับและเคารพศรัทธาของชาวบ้าน

(๔) ไม่ยุ่งเกี่ยวกับเงินบริจาค ผ้าป่า กฐิน ซึ่งควรเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการวัด วางตัวเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

(๕) คณะสงฆ์ควรมีการอบรมพัฒนาองค์ความรู้ และทดสอบองค์ความรู้และความประพฤติเป็นระยะ ๆ

๖) การมีส่วนร่วมดำเนินการวัดสีขาวของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัด

ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัด ควรมีส่วนร่วมช่วยพัฒนา ตรวจตรา บำรุงความสะอาดวัดให้ดูสวยงาม ตรวจสอบความโปร่งใส และสนับสนุนวัดให้เป็นวัดที่เหมาะสมกับความเป็นสถานที่สำหรับสืบทอดพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ เพื่อร่วมมือช่วยเหลือและป้องกันภัยหรือสิ่งเลวร้ายในสังคมไม่ให้เข้าสู่วัด

๗) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

๗.๑) ไม่มีทางเป็นวัดสีขาวได้ เพราะสกปรกไปหมดแล้ว นอกจากวัดหลวงที่มีระเบียบแบบแผนชัดเจน แต่ก็ยังมีลำดับสมณศักดิ์ทางโลกนิยม มีการสร้างวัตถุและรูปเคารพที่ไม่ใช่ในทางพระพุทธศาสนา มีจุดเรี่ยไรเงินทุกมุมวัดทำให้คนเสื่อมศรัทธา

๗.๒) ถึงเวลาแล้วที่ต้องปฏิรูปกิจการคณะสงฆ์เพื่อให้เป็นที่พึ่งของประชาชนได้อย่างแท้จริง

จากการที่คณะอนุกรรมาธิการได้นำเสนอประเด็นข้อค้นพบ และผลการศึกษาจากการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ ทั้งจากการประชุมคณะอนุกรรมาธิการ การศึกษาเชิงพื้นที่ และการรับฟังความคิดเห็นผู้มีส่วนได้เสีย ดังปรากฏตามที่นำเสนอความไปข้างต้น คณะอนุกรรมาธิการ**สามารถสรุปประเด็นข้อเสนอแนะและข้อค้นพบจากการศึกษา อันเป็นประโยชน์ต่อการนำไปศึกษาวิเคราะห์** เพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษาได้ดังนี้

๑) กำหนดขอบเขตการดำเนินการวัดสีขาวให้ชัดเจนว่าจะดำเนินการเรื่องใดบ้าง เช่น การส่งเสริมให้วัดเป็นแบบอย่างในการจัดการวัดที่ปลอดจากสิ่งเสพติด และสร้างเครือข่ายขยายผลไปสู่เมืองและชุมชนให้เกิดความยั่งยืน เป็นต้น

๒) ดำเนินการวัดสีขาวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน และขยายวงกว้างออกไปสู่วัดทั่วประเทศ มิใช่เปลี่ยนแปลงผู้บริหารแล้วเปลี่ยนแปลงนโยบายก็จะทำให้ขาดความต่อเนื่อง เพราะอาจได้รับความสนใจในช่วงแรก เช่น (๑) โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข (๒) โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และ (๓) โครงการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) เป็นต้น

๓) ดำเนินการวัดสีขาวกับวัดที่มีความพร้อมเป็นลำดับแรกและต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งคณะสงฆ์ พุทธศาสนิกชน และชุมชนในพื้นที่เพื่อร่วมกันทำให้วัดเป็นสถานที่ที่ประชาชนศรัทธาอย่างแท้จริง

๔) กำหนดให้แนวทางการดำเนินการวัดสีขาวอยู่ในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เพื่อให้มีการดำเนินการอย่างจริงจัง มีกระบวนให้ความรู้และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

๕) วัดที่ผ่านการประเมินและได้รับมอบป้ายเชิดชูเกียรติวัดสีขาว ควรจะได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมในการนำเสนอแนวทาง วิธีการดำเนินงาน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเป็นตัวอย่างให้แก่วัดอื่น ๆ รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจแก่เจ้าคณะปกครองสงฆ์ทุกระดับชั้นและชุมชนให้รับทราบถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการดำเนินการ และมีกระบวนให้ความรู้และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนจัดทำเว็บไซต์วัดสีขาวให้ประชาชนค้นหาได้ง่าย เพื่อประชาสัมพันธ์ประกาศให้บุคคลทั่วไปทราบ และยกย่องเชิดชูเกียรติให้แก่วัดสีขาว

๖) ไม่ควรมีสิ่งจูงใจเพื่อชักชวนให้เป็นวัดสีขาว เช่น งบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมหากได้รับการประกาศเป็นวัดสีขาว หรือให้สิทธิ์เจ้าอาวาสในการดำรงตำแหน่งทางคณะสงฆ์ เป็นต้น และพึงระวังไม่ให้ตกเป็นทาสของผลประโยชน์และพวกพ้อง

๗) เมื่อมีวัดสีขาวก็ย่อมมีวัดสีดำ อาจเปลี่ยนชื่อโครงการ เพื่อให้กำลังใจแก่วัดที่กำลังจะขาวไม่เช่นนั้นวัดเหล่านั้นจะหมดกำลังใจ ไม่มีทางเป็นวัดสีขาวได้ นอกจากวัดหลวงมีระเบียบแบบแผนชัดเจน

ทั้งยังมีลำดับสมณศักดิ์ทางโลกนิยม มีการสร้างวัตถุและรูปเคารพที่ไม่ใช่ในทางพระพุทธศาสนา มีจุดเรี่ยไรเงินทุกมุมวัดทำให้คนเสื่อมศรัทธา

นอกจากนั้น จากการศึกษานี้ **ยังปรากฏข้อค้นพบและข้อเสนอแนะอื่น ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิเคราะห์ของคณะอนุกรรมาธิการ** ประกอบไปด้วย

๑) ส่งเสริมหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ๓ เรื่องหลัก คือ (๑) ละชั่ว (๒) ทำดี และ (๓) ทำจิตบริสุทธิ์ ทุกวันนี้มีแต่แข่งขันกันทำบุญทั้งผ้าป่า กฐิน สร้างโบสถ์วิหารใหญ่โต แต่ถ้าไม่ละเว้นความชั่วชีวิตก็ไม่เจริญ หากจะแข่งขันกันทำความดีนั้นก็เป็นสิ่งที่ดีแต่พึงต้องแข่งขันกันลดละเว้นความชั่วด้วย ดังคำกล่าวว่า *“ละชั่วดีกว่าทำบุญ ถ้าทำบุญแล้วไม่ละชั่ว เหมือนคนแต่งตัวแต่ไม่อาบน้ำ ส่วนคนที่ละชั่วแต่ไม่ได้ทำบุญ เหมือนคนอาบน้ำแต่ไม่แต่งตัว หากละชั่วได้จะมีคนติดคุกติดตะรางลดลง”* จากสถานการณ์ผู้ต้องขังในเรือนจำมีจำนวนมากขึ้นจนจะล้นอยู่แล้ว แต่คนเข้าวัดทำบุญมีจำนวนน้อยลงทำให้จิตใจคนนั้นไม่ได้ขัดเกลาด้วยหลักธรรมะ ดังคำกล่าวที่ว่า *“วัดกำลังจะร้าง ตะรางกำลังจะเจริญ”* จึงทำให้คนกระทำผิดศีลธรรมกันมากขึ้นก็ต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำเป็นปัญหาที่ต้องให้รัฐบาลขยายเรือนจำ แต่ถ้าส่งเสริมหลักธรรมโดยให้คนเข้าวัดฟังธรรมมากขึ้นก็จะมีส่วนขัดเกลาจิตใจมีศีลธรรมรู้จักยับยั้งจิตใจไม่ให้กระทำความผิด

๒) การดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการฝ่ายปกครองระดับเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ควรมีวาระการดำรงตำแหน่ง ๔ ปี (แต่ถ้าภายใน ๒ ปี บริหารไม่ก้าวหน้า สามารถลาออกหรือสั่งปลดได้) แล้วประเมินผลงานทุกครั้งก่อนแต่งตั้งใหม่ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๒ วาระ ๘ ปี ไม่ได้ และเว้น ๒ ปี จึงมีสิทธิ์ที่จะดำรงตำแหน่งต่อได้ เพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (เหตุผลที่ให้พัก ๒ ปี เพราะถ้ารูปใหม่ที่ขึ้นมาแทนที่ แต่ทำผลงานไม่ดีหรือไม่สามารถบริหารงานได้ อดีตผู้เคยดำรงตำแหน่งมีสิทธิ์กลับมาดำรงตำแหน่งต่อได้)

๓) ส่งเสริมให้คนเข้าวัดทำบุญและบวชเรียนในพระพุทธศาสนามากขึ้น เพื่อให้ใกล้ชิดกับวัดและศาสนา ซึ่งจะช่วยขัดเกลาจิตใจให้เกิดความสงบสุข เช่น การส่งเสริมให้เด็กเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธ เรียนรู้พุทธประวัติ เบญจศีล เบญจธรรม เพื่อให้ซึมซับหลักธรรม รู้จักบุญคุณของพ่อของแม่ ครูบาอาจารย์ มีความกตัญญูกตเวที รู้จักหน้าที่ของตนเองมากกว่าความต้องการทางด้านวัตถุ และเชิญชวนผู้ปกครองที่มีบุตรหลานผู้ชายอายุที่เหมาะสม ให้เข้ามาบรรพชาอุปสมบท เป็นพระสงฆ์สามเณรในพระพุทธศาสนา เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา รวมทั้งส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนรู้ถึงความสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และส่งเสริมให้ข้าราชการสามารถลาบวชระยะยาวได้ ตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรที่เกษียณอายุราชการจากหลากหลายอาชีพได้ช่วยงานหรือกิจกรรมในวัด เป็นต้น

๔) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างวัด โรงเรียน ชุมชน และประชาชนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การจัดกิจกรรมวิปัสสนากรรมฐาน การจัดกิจกรรมปลูกต้นไม้ การปรับภูมิทัศน์ของวัด และให้สามเณรได้ปฏิบัติศาสนากิจของสงฆ์ โดยให้บิณฑบาตจากประชาชนในพื้นที่

๕) มีการอบรมการบริหารจัดการวัดและหลักสูตรกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้กับเจ้าอาวาสเป็นระยะ ๆ เพื่อให้รู้เท่าทันและบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๖) มีอาสาสมัครที่เป็นฆราวาสเพื่อช่วยเหลืองานของพระวินยาธิการสำหรับแจ้งเหตุให้เข้าไปแก้ไขปัญหาได้ทันสถานการณ์ โดยมีลักษณะคล้ายกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เนื่องจากพระวินยาธิการที่มีอยู่ในปัจจุบันมีจำนวนน้อย และปฏิบัติหน้าที่ได้เพียงเฉพาะที่อยู่ภายในวัด หากเกิดเหตุนอกวัดไม่สามารถกระทำการได้ อาทิ การพบพระภิกษุที่ยืนบิณฑบาตหน้าตลาดเกินกว่าเวลาอันควร หรือเดินเรี่ยไรในสถานที่ต่าง ๆ

๗) มีฐานข้อมูลพระภิกษุหรือผู้ที่เคยบรรพชาอุปสมบท เพื่อให้เจ้าอาวาสและพระอุปัชฌาย์มีเครื่องมือในการตรวจสอบผู้ที่เข้ามาบวชได้ในระดับหนึ่ง รวมทั้งมีการฝึกปฏิบัติระยะสั้นก่อนบรรพชาอุปสมบทเพื่อให้เรียนรู้การดำรงตนเป็นภิกษุเบื้องต้น

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytical)

จากการศึกษาของคณะอนุกรรมาธิการตามระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องอันปรากฏข้อมูล ข้อเท็จจริงที่สามารถบ่งชี้ถึงสถานการณ์ความเชื่อมั่นศรัทธาของพุทธศาสนิกชนต่อวัดและพุทธศาสนสถาน เพื่อการศึกษาอย่างแม่นตรงและมีกรอบหลักคิดในการศึกษาทั้งทางวิชาการและหลักธรรม คณะอนุกรรมาธิการได้พิจารณาหลักความจริงอันประเสริฐ หรือ “อริยสัจ” ๔ ประการ เป็นกรอบโดยสังเขปในการวิเคราะห์และพิจารณาการจัดการกับปัญหาเพื่อตอบวัตถุประสงค์

โดยหลักความจริงอันประเสริฐ อาจกล่าวได้ว่า เป็นหลักคำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย **ความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ** ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค **เป็นประโยชน์สำคัญต่อการดับทุกข์ หรือจัดการกับปัญหาที่เกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต และ<u>สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และจัดการกับปัญหาอย่างเป็นสากล</u>**

แผนภาพที่ ๔.๑ การปรับหลักความจริงอันประเสริฐ “อริยสัจ” เป็นกรอบในการวิเคราะห์เพื่อจัดการกับปัญหา

๔.๒.๑ สภาพปัญหาของวัดและศาสนสถานที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นศรัทธาของพุทธศาสนิกชน

การศึกษาวิเคราะห์สามารถสรุปสภาพปัญหาของวัดและศาสนสถานที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นศรัทธาของพุทธศาสนิกชน โดยจำแนกตามลักษณะของปัญหาจากปัจจัยภายใน (Internal Factors) และปัจจัยภายนอก (External Factors) ของวัดและพุทธศาสนสถาน หรือเป็นการวิเคราะห์ถึง **“สาเหตุปัจจัย”** หรือ “สมุทัย” ตามหลักความจริงอันประเสริฐ สามารถสรุปความได้ดังนี้

๔.๒.๑.๑ ปัจจัยภายใน (Internal Factors) สรุปความรายประเด็นได้ ดังนี้

๑) การคัดกรองบุคคลเข้ารับการบรรพชาอุปสมบท โดยปรากฏจากข้อเท็จจริงที่ว่า **หากกระบวนการคัดกรองบุคคลเข้ารับการบรรพชาอุปสมบทมีความหย่อนยาน ไม่นำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังจะทำให้ได้บุคคลที่ไม่มีคุณภาพ มีความประพฤติไม่เหมาะสมเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ที่ย่อมส่งผลให้เกิดความมัวหมอง เสื่อมเสีย กระทบต่อความเสื่อมศรัทธาของพุทธศาสนิกชน** ส่วนหนึ่งเป็นสาเหตุมาจากการที่ขาดระบบฐานข้อมูล (Database) เฉพาะอย่างยิ่งฐานข้อมูลในรูปแบบออนไลน์ที่มีความสะดวก รวดเร็ว อัพเดทข้อมูลเป็นปัจจุบัน เข้าถึงได้ง่าย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประกอบการตรวจสอบประวัติบุคคลหรือพระภิกษุที่อาบัติปาราชิกหรือลาสิกขาไปแล้ว แต่มาขอบรรพชาอุปสมบทใหม่ ที่คล้ายคลึงกับฐานข้อมูลประวัติบุคคลของหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อใช้ในการยืนยันตัวบุคคล ซึ่งบุคคลเหล่านั้นอาจทำความเสื่อมเสียให้แก่พระพุทธศาสนาด้วยการอาศัยพระศาสนาแสวงหาลาภสักการะและผลประโยชน์โดยมิชอบ

๒) การกำกับติดตามพฤติกรรมของผู้ที่เข้ามาบวช ที่บางกรณีอาจเกิดปัญหาจาก**ความหย่อนยาน หรือเกิดจากความบกพร่องของเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ที่ไม่อบรมสั่งสอนและปกครองดูแลพระภิกษุสงฆ์ในกำกับของตนอย่างเคร่งครัด** หากพระภิกษุที่อยู่ในช่วงบวชใหม่ไม่เชื่อฟังและหลบเลี่ยงไปจำพรรษาที่วัดอื่นก็จะเป็นช่องทางให้สามารถกระทำการอันเกิดความเสื่อมได้ และอาจส่งผลต่อภาพลักษณ์ของพระภิกษุในภาพรวม

๓) สภาพปัญหาที่**พระภิกษุสามเณรบางส่วนไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมที่ถูกต้อง** ตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัด บางส่วนย่อหย่อนต่อพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ กติกาของวัด และกระทำความผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง เช่น ไม่ปฏิบัติตามจริยวัตรของพระภิกษุ บางส่วนมีพฤติกรรมมุ่งเน้นการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ มากกว่าเนื้อหาคำสอนที่ถูกต้องของพุทธศาสนา อีกทั้ง มีพระภิกษุเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง มีการปลุกเสกของขลังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และบางครั้งปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีความประพฤติเสื่อมเสีย อาทิ การดื่มสุรา การเข้าไปใช้บริการในร้านอาหารหรือสถานที่ไม่สมควร (ที่อโคจร) ออกรอรับบิณฑบาตตามตลาดและนำมาขายหมุนเวียนให้กับประชาชนที่ตักบาตรหรือบิณฑบาตในช่วงเวลาอันไม่สมควร และในบริเวณย่านสถานบันเทิงหรือโรงแรม เป็นต้น ซึ่งทำให้ประชาชนขาดความเลื่อมใสศรัทธา อันนำมาสู่ความเสื่อมเสียแก่วัด ตลอดจนความประพฤติผิดจากครรลองคลองธรรมที่เป็นปกติของผู้อยู่อาศัยในวัด (พระภิกษุ/สามเณร/เด็กวัด/เจ้าหน้าที่วัด) และแสวงหาผลประโยชน์จากวัดก็ย่อมส่งต่อความเชื่อมั่นศรัทธาของพุทธศาสนิกชนต่อวัดและพุทธศาสนสถานในภาพรวม

๔) พระภิกษุบางรูปเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข อาทิ สุรา บุหรี่ ยาเสพติด การพนัน ดังปรากฏข้อเท็จจริงบางกรณีที่ว่า มีพระภิกษุเมาสุราหรือยาเสพติด หรือมีความสัมพันธ์ชู้สาวกับสีกา การเสพเมถุน วางตนไม่เหมาะสมแก่สมณสารูป การมอมเมาด้วยวัตถุมงคล “พุทธพาณิชย์” และเล่นการพนันภายในวัด

๕) พระภิกษุบางรูปบวชในพระพุทธศาสนา เพราะประสงค์ต้องการทรัพย์สิน หรือปัจจัยในการดำรงชีพ เนื่องจากเหตุผลส่วนหนึ่งทางด้านการขาดการประกอบอาชีพ ไม่ได้บวชโดยมีวัตถุประสงค์เพราะเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง จึงไม่เคร่งพระธรรมวินัย เน้นวัตถุนิยม ไม่มีความรู้ ไม่สามารถถ่ายทอดพระธรรมให้กับประชาชนได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า *“เป็นเพียงผู้ใส่ผ้าเหลืองและอยู่อาศัยที่สะดวกสบาย มีอาหารกินมีที่อยู่ไม่สามารถเป็นที่พึ่งทางใจให้กับประชาชนได้แท้จริง”* เปรียบเสมือนกาฝากแอบแฝงพระศาสนาในการสร้างสมบัติให้กับตนเองด้วยการหาทรัพย์บริจาคจากศรัทธาของพุทธศาสนิกชน

๖) **การเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนที่ไม่ถูกต้อง** เป็นเหตุให้ประชาชนมีมุมมองและทรรศนะที่ไม่ดีต่อวัด เป็นเหตุให้พุทธศาสนิกชนบางส่วนเข้าวัดทำบุญ หรือศึกษาพระธรรมลดน้อยลง ส่งผลต่อจำนวนของการเข้ารับการบรรพชาอุปสมบทเป็นสามเณร และพระภิกษุลดลงอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน ทำให้ศาสนทายาทมีจำนวนน้อยลงตามลำดับ

๗) **การนำลัทธิหรือสัญลักษณ์ที่ไม่ใช่สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนามาตั้งอยู่ภายในวัดและพุทธศาสนสถาน** ถึงแม้จะเป็นจุดดึงดูด สามารถสร้างความสนใจให้ประชาชนเข้ามาบูชากราบไหว้ด้วยความศรัทธาเพิ่มมากขึ้น แต่เป็นเพียงการเคารพในสัญลักษณ์ตามความเชื่อที่ไม่ได้เป็นไปตามหลักธรรมคำสอน โดยไม่มุ่งเน้นการปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

๘) **การบริหารจัดการประโยชน์ภายในวัดที่ไม่เหมาะสม** ซึ่งบางกรณีกระทบต่อความเลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชน เช่น การจัดตลาดนัดภายในวัด การให้เช่าที่ดินหรืออาคารของวัด เป็นต้น ถึงแม้ทางวัดจะได้ประโยชน์จาก “ค่าเช่า” ในการจัดตลาดนัดหรือพื้นที่ตั้งร้านค้าจำหน่ายสินค้าในบริเวณวัด และประชาชนอาจให้การยอมรับว่าเจ้าอาวาสมีความเมตตาให้มีแหล่งค้าขายทำมาหากิน แต่หากการบริหารจัดการภายในวัดไม่เหมาะสมก็อาจจะเกิดกลุ่มผู้มีอำนาจ เข้ามากำกับดูแลและครอบงำการบริหารจัดการทรัพย์สินเพื่อหวังผลประโยชน์ หากเป็นฝ่ายเดียวกับเจ้าอาวาสก็อาจนำไปสู่การสมรู้ร่วมคิดแสวงหาผลประโยชน์จากวัด แต่หากเป็นคนละกลุ่มก็จะนำมาสู่ปัญหาความขัดแย้ง ส่งผลต่อความยุ่งยากซับซ้อนในการบริหารจัดการประโยชน์ ทั้งอาจกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียในหลายภาคส่วน ส่งผลต่อความเชื่อมั่นศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในภาพรวม

๙) **การบริหารจัดการเงินบริจาคที่บางกรณีขาดความโปร่งใส** ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนเกิดความไม่สบายใจหรือไม่เชื่อมั่นว่าเงินที่พุทธศาสนิกชนบริจาคด้วยความเลื่อมใสศรัทธาจะนำเข้าบัญชีวัดอย่างครบถ้วน และนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของวัดอย่างถูกต้องในการสืบทอดพระพุทธศาสนา จึงทำให้เป็นที่เคลือบแคลงสงสัยของประชาชนและส่งผลต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

๑๐) **ความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายในวัดหรือชุมชนโดยรอบ** อาทิ เกิดขึ้นจากกรณีการแต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสรูปใหม่ ซึ่งพระภิกษุภายในวัด ไวยาวัจกร และชาวบ้านในพื้นที่บางส่วนที่ไม่เห็นด้วย หรือมีความเห็นที่แตกต่างกัน นำไปสู่ความขัดแย้งหรือบางกรณีอาจมีการต่อต้านคัดค้านทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่กระทบต่อการบริหารจัดการวัดและความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชน

๔.๒.๑.๒ ปัจจัยภายนอก (External Factors) สรุปความรายประเด็นได้ ดังนี้

๑) มุมมอง และทัศนคติของคนไทยบางส่วนมีมุมมองในเชิงอุดมคติ (idealistic) ว่าพระสงฆ์เป็นพระอริยเจ้า จึงมีความคาดหวังต่อพระสงฆ์ในระดับที่ค่อนข้างสูง

แต่ข้อเท็จจริงพระสงฆ์เป็นเพียงผู้ที่อุปสมบทจากปุถุชนธรรมดาโดยทั่วไป นอกจากนั้นพุทธศาสนิกชนบางส่วนไม่ศึกษาและไม่เข้าใจในหลักพุทธศาสนาแท้จริง อาทิ พระธรรมวินัย หรือวัตรปฏิบัติของพระภิกษุ หรือธรรมเนียมปฏิบัติของสงฆ์ ขาดเข้าใจว่าสิ่งใดถูกหรือสิ่งใดผิดสำหรับพระภิกษุ ส่งผลให้เกิดการสนับสนุนในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง กระทบต่อภาพลักษณ์และความศรัทธาของพระภิกษุและวัด

๒) สภาพปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ซึ่งมีความสลับซับซ้อน มีความผันผวนเพิ่มยิ่งขึ้น เฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร กระทบต่อพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของสังคมในภาพรวมที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต โดยเฉพาะ**การสื่อสารที่มีช่องทางด้านดิจิทัลที่เข้าถึงได้ง่าย แพร่ขยาย ส่งต่อได้รวดเร็ว หากเกิดการนำไปใช้หรือสื่อสารไม่ถูกต้องก็จะมีโอกาสเกิดความคลาดเคลื่อนและอาจเกิดความเสียหายต่อวัดและพระภิกษุ** อาทิ ผู้อยู่อาศัยภายในวดแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Facebook Instagram Twitter YouTube Line เป็นต้น

๓) สังคมหรือสภาพแวดล้อมชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นพลวัติและชุมชนโดยอาจมีสภาพที่ไม่เหมาะสม เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม การมั่วสุม หรือสภาพปัญหาอื่นที่ย่อมกระทบต่อวัดและพุทธศาสนสถาน รวมถึงผู้ที่อาศัยอยู่ในวัด เป็นต้น

๔) การจัดงานรื่นเริงต่าง ๆ ทั้งตามประเพณีหรือตามเทศกาลของชุมชนหรือประชาชน โดยอาจมี**การนำสิ่งที่เป็นอบายมุขเข้าไปในวัด** ไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ เช่น การนำสุรามาดื่มในเขตวัดเมื่อมีงานรื่นเริงเฉลิมฉลองหรือมีการบวชพระใหม่ หรือมีการมึนเมาเต้นรำหน้านาคอันเป็นประเพณีหรือธรรมเนียมที่มักถือปฏิบัติด้วยอากับกิริยาที่ไม่เหมาะสม นำไปสู่การเสื่อมเสีย ซึ่งข้อเท็จจริงอาณาเขตวัดจะไม่อนุญาตให้นำของมึนเมาเข้าวัด แต่ประชาชนบางส่วนก็จะอาศัยโอกาสที่ขาดการตรวจสอบหรือช่วงเทศกาล งานรื่นเริงเป็นช่องว่างในการนำสุรา ของมึนเมาหรืออบายมุขอื่นเข้ามาในเขตวัดตามที่นำเสนอความไปข้างต้น

๕) การนำเสนอข่าวสารของ**สื่อมวลชน**ในด้านที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณร อาทิ การทุจริตเรื่องเงินของวัด การเสพเมถุน เสพสุราหรือยาเสพติด **โดยขาดการตรวจสอบข้อเท็จจริงและความถูกต้อง จนนำไปสู่ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของประชาชนผู้เสพสื่อจากสื่อมวลชน** เกิดความหวาดระแวง ความไม่เชื่อมั่น กระทบต่อความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระภิกษุและวัดลดลง

๖) สถานที่ตั้งของวัดในบางกรณีที่อาจอยู่ในแหล่งชุมชนที่**อาจมีประชากรค่อนข้างขาดคุณภาพ หรือมีคุณภาพชีวิตค่อนข้างต่ำ** ทั้งในด้านการศึกษา อาชีพและคุณธรรม ความรับผิดชอบในครอบครัว และกลุ่มบุคคลบางกลุ่มที่เข้ามาบวชส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านครอบครัวและการดำเนินชีวิต ดังนั้น แทนที่จะมุ่งเน้นความสงบ กลับมุ่งหวังลาภสักการะ บางกรณีมีปัญหาหรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรืออบายมุข หรือเป็นผู้ผ่านการต้องโทษทางอาญา ฯลฯ เมื่อได้รับโอกาสได้บวชมาจำพรรษาในวัด บางส่วนก็ไม่อาจเลิกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมแต่เดิมที่เป็นมา ทั้งเมื่อได้รับความไว้วางใจจากคณะสงฆ์ให้มีตำแหน่งทางปกครอง ก็อาจชักนำให้มีบุคคลประเภทเดียวกันเข้าทำความเสียหายให้เกิดแก่วัดและพระพุทธศาสนา เป็นต้น

จากการที่คณะอนุกรรมาธิการได้วิเคราะห์ เพื่อนำเสนอถึงสาเหตุปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดสภาพปัญหา หรือ “ทุกข์” ที่ประชาชนและสังคมเสื่อมศรัทธาต่อวัด ส่งผลต่อพฤติกรรมในการเข้าวัด การบวชเรียน รวมถึงการศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาตามที่นำเสนอความไปข้างต้น คณะอนุกรรมาธิการสามารถสรุปความตามภาพที่นำหลักความจริงอันประเสริฐมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

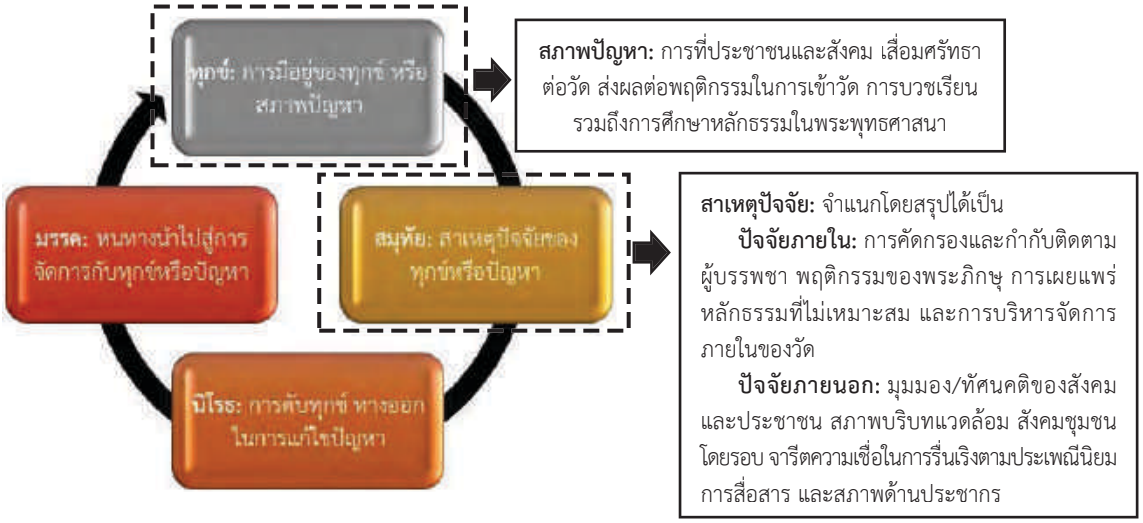

แผนภาพที่ ๔.๒ สรุปการพิเคราะห์ตามหลักความจริงอันประเสริฐ “อริยสัจ” ในการกำหนด **ปัญหา** (ทุกข์) และ **สาเหตุปัจจัย** (สมุทัย) ของปัญหาตามการศึกษาของคณะอนุกรรมาธิการ

๔.๒.๒ แนวทางการจัดการกับปัญหา

ตามที่คณะอนุกรรมาธิการได้นำเสนอถึงสาเหตุของปัญหา รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาในวัดตามที่กล่าวความในหัวข้อข้างต้น คณะอนุกรรมาธิการได้ดำเนินการพิเคราะห์ความถึงแนวทางในการจัดการกับปัญหาที่ “เหตุปัจจัย” ทั้งตามหลักคิดทางวิชาการ รวมถึงหลักธรรม “อริยสัจ” ทางพุทธศาสนา ที่ปรากฏถึง “ทุกข์” อันเป็นปัญหาทางด้านการเสื่อมศรัทธาของประชาชนต่อวัดในบวรพุทธศาสนา นำมาสู่การกำหนด “สมุทัย” สาเหตุปัจจัยของปัญหา ซึ่งจะสามารถวิเคราะห์ถึงการกำหนดแนวทางในการดับทุกข์ หรือ “นิโรธ” ด้วยการจัดการกับสาเหตุปัจจัยของปัญหา

คณะอนุกรรมาธิการพิจารณากำหนดแนวทางการจัดการกับปัญหา โดย**พิจารณาตามกระบวนการ** หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า พิจารณาตามกรอบ (๑) ต้นน้ำ (๒) กลางน้ำ และ (๓) ปลายน้ำ ดังนี้

๔.๒.๒.๑ กระบวนการต้นน้ำ

กระบวนการต้นน้ำ (Upstream) เป็นกระบวนการในขั้นต้น ที่มุ่งจัดการกับสภาพปัญหาในขณะตั้งต้นของกระบวนการ ที่จะเกิดการที่ประชาชน ปุถุชนเข้าบรรพชา บวชเรียนในพระพุทธศาสนา และเข้าพำนักในวัด เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของวัด ทั้งเป็นสาเหตุปัจจัยหนึ่งของปัญหา สามารถสรุปความได้ดังนี้

๑) **<u>การคัดกรอง</u>ผู้มีความประสงค์เข้ารับการบรรพชาอุปสมบท** เพื่อตรวจสอบคัดกรองให้สามารถเลือกรับบุคคลที่มีความพร้อม ไม่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและกระทบต่อความเชื่อมั่นศรัทธาในพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสารเสพติด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือเป็นมาตรการในการป้องกัน “อลัชชี” หรือผู้มีความไม่ละอาย ไม่ประพฤติตามจารีตที่เหมาะสมในบวรพระพุทธศาสนา โดยคณะอนุกรรมาธิการมีแนวทางการดำเนินการประกอบด้วย

(๑) จัดตั้งศูนย์ตรวจสอบประวัติผู้เข้ารับการบรรพชาอุปสมบท โดยพระอุปัชฌาย์หรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบของวัด สามารถตรวจสอบประวัติผู้ขอเข้ารับการอุปสมบทว่าบุคคลดังกล่าวเคยบวชเป็นพระภิกษุหรือเคยมีประวัติอาชญากร หรือเคยต้องโทษทางคดีหรือไม่ เป็นประการใด อาจด้วยการสอบถามผ่านระบบออนไลน์ เป็นต้น เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกและลดระยะเวลาในการตรวจสอบ

(๒) จัดทำฐานข้อมูลพระภิกษุสามเณร โดยพิจารณาการเชื่อมโยงข้อมูลกับกระทรวงมหาดไทย และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตลอดจนหน่วยงานอื่นที่จำเป็น เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบประวัติของพระภิกษุและผู้ประสงค์เข้ามาบวชใหม่

(๓) เพิ่มประสิทธิภาพระบบการติดตามตรวจสอบพระสงฆ์ให้มีความทันสมัยมากขึ้น โดย**ขยายผลการจัดทำระบบฐานข้อมูล (Database) พระภิกษุสามเณรให้ครอบคลุมทั่วประเทศ พร้อมทั้งปรับปรุงชุดของข้อมูลที่จำเป็นในการพิจารณา** ทั้งสาเหตุของการบรรพชาและลาสิกขา รวมถึงวัดที่จำพรรษาหรือพำนัก เป็นต้น โดยอาจให้เจ้าคณะปกครองสงฆ์แจ้งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ทราบว่าพระภิกษุรูปใด มีการอุปสมบทและลาสิกขาด้วยสาเหตุใด เพื่อให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดทำเก็บไว้เป็นฐานข้อมูล เพื่อให้สามารถตรวจสอบในรูปแบบออนไลน์ได้อย่างรวดเร็ว หรือหากพระภิกษุไปอุปสมบทในแห่งใดพระอุปัชฌาย์จะสามารถตรวจสอบข้อมูลประวัติของผู้ขอรับการอุปสมบทได้ ตลอดจนยังสามารถใช้ตรวจสอบหนังสือสุทธิของพระภิกษุเพื่อป้องกันการแอบอ้างเป็นพระภิกษุ เป็นต้น

๒) **<u>ปรับปรุง</u>ระบบการจัดทำหนังสือสุทธิของพระภิกษุให้มีความทันสมัย** โดยอาจเทียบเคียงกับ “บัตรประจำตัวประชาชน” หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ออกให้ โดยผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ทั้งยังป้องกันการปลอมแปลง สามารถนำไปตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลและสามารถตรวจสอบผ่านระบบออนไลน์ที่เชื่อมกับฐานข้อมูลพระภิกษุได้

๓) **<u>พิจารณาความเป็นไปได้</u>ในการกำหนดแนวทาง หรือมาตรการที่กำหนดให้ผู้ประสงค์บรรพชาอุปสมบทมีโอกาสในการทดลองศึกษาเรียนรู้และฝึกฝนก่อนบรรพชาอุปสมบทตามระยะเวลาที่กำหนด** หรืออาจกำหนดระยะเวลา ๑ เดือน เป็นต้น เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ที่จะเข้ามาบรรพชาอุปสมบท ถ้าไม่สามารถปฏิบัติตนได้ก็ไม่จำเป็นต้องให้การบรรพชาอุปสมบท แต่ถ้ายอมรับความเป็นเพศบรรพชิตได้ก็เข้าสู่ระบบการบรรพชาอุปสมบทอันจะเป็นการสร้างศาสนทายาทที่ดีและมีความพร้อม อันจะส่งผลให้วัดปราศจากอบายมุข สิ่งผิดกฎหมาย ลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณรภายในวัดได้อย่างเป็นรูปธรรม

๔.๒.๒.๒ กระบวนการกลางน้ำ

กระบวนการกลางน้ำ (Midstream) เป็นกระบวนการในขั้นกลางที่มุ่งจัดการสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายในของวัด ทั้งพฤติกรรมของพระภิกษุสามเณร รวมถึงการบริหารจัดการภายใน และที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปความได้ดังนี้

๑) **แนวทางการแก้ไขสภาพปัญหาพฤติกรรมของพระภิกษุที่ไม่เหมาะสม** โดยมุ่งจัดการกับปัญหาที่สาเหตุที่ตัวพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของวัด และเป็นผู้เผยแพร่หรือพุทธทายาทในบวรพุทธศาสนา

(๑) พระสงฆ์ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะเป็น “ภิกษุ” ตามหลักพระธรรมวินัย เฉพาะอย่างยิ่งผู้นำหรือ “เจ้าอาวาสวัด” ต้องปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมเพื่อเป็นแบบอย่างให้พระสงฆ์ในวัดยึดถือและปฏิบัติตามเป็นต้นแบบ เมื่อชาวบ้านและประชาชนเห็นว่า พระสงฆ์ในวัดประพฤติปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ก็จะเกิดความเชื่อมั่นศรัทธา ทำให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้เกิดผลประโยชน์อย่างแท้จริง

(๒) พระอุปัชฌาย์ต้องอบรมสั่งสอนพระสงฆ์ในวัดให้มีพฤติกรรมและวัตรปฏิบัติที่ถูกต้อง สมควร และอาจต้องพิจารณากำหนดให้พระสงฆ์บวชใหม่ต้องจำพรรษาในวัดที่บรรพชาอุปสมบทอย่างน้อย ๓ เดือน หรือ ๑ พรรษา สอดคล้องตามพุทธานุญาตหรือวินัยที่พึงปฏิบัติเป็นมาตรฐาน เพื่อป้องกันมิให้ย้ายที่พำนักไปอยู่ที่วัดอื่นแล้วอาจขาดการอบรมสั่งสอนหรือกำกับ ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และเป็นผลให้ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์เสื่อมเสีย

๒) **แนวทางการแก้ไขสภาพปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์** เพื่อให้การบริหารจัดการสามารถเอื้อประโยชน์ต่อการยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนได้อย่างเป็นผล จำแนกรายประเด็นได้กล่าวคือ

(๑) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ อันเป็นภาระหน้าที่สำคัญของ **“พระสังฆาธิการ”** ทุกระดับชั้นที่จะต้องดำเนินการ ๖ ด้าน ประกอบด้วย

- ด้านการปกครอง หมายถึง การบริหารโดยพระสังฆาธิการ หรือ *“พระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ปกครองพระภิกษุสามเณรในแต่ละระดับ”* ได้แก่ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่ และสมเด็จพระสังฆราช **เพื่อดำเนินการให้พระภิกษุ สามเณร ที่อยู่ภายใต้การปกครองประพฤติวัตรปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลจารวัตรเรียบร้อยดีงามตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช**
- ด้านการศาสนศึกษา หมายถึง ภารกิจด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ได้แก่ แผนกธรรม-บาลี แผนกสามัญ รวมถึงการอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี และการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ
- ด้านการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง ภารกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่ พุทธศาสนิกชนที่เน้นการปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน ให้มีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น “ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์”

“ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด” “โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด” เป็นต้น รวมทั้งการบริจาคทรัพย์ส่วนตัว เพื่อมอบให้เป็นทุนการศึกษาแก่เด็กในระบบโรงเรียนของรัฐหรือของเอกชน การสร้างหรือซ่อมแซมอาคารของสถานศึกษา การจัดตั้งทุนสงเคราะห์ มอบทุนสงเคราะห์ มอบทุนอาหารกลางวันแก่นักเรียนในทุกระดับการศึกษา

● ด้านการเผยแผ่ หมายถึง ภารกิจด้านการประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนในทุก ๆ วิธีการที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยเพื่อให้พุทธศาสนิกชนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถา ในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ทั้งภายในวัดและภายนอกวัด การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ หรือวีดิทัศน์ หรือผ่านช่องทางออนไลน์ทั้งเว็บไซต์ (Website) หรือสังคมออนไลน์ (Facebook Line) ภารกิจด้านนี้**ครอบคลุมถึงการที่วัด หรือภิกษุสงฆ์จัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นภายในวัดโดยมีวัตถุประสงค์<u>เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรม</u>** นอกจากนี้ยังมีการเผยแผ่ธรรมที่คณะสงฆ์ร่วมกับกรมการศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดให้ดำเนินการในรูปแบบหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นต้น

● ด้านสาธารณูปการ หมายถึง ภารกิจที่ดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัดด้านอาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ภารกิจด้านการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแลรักษาถาวรวัตถุหรือสาธารณศาสนสมบัติของวัด เช่น การก่อสร้าง หรือการบูรณะปฏิสังขรณ์อุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ กุฏิ อาคารเรียน หอธรรม เมรุ เป็นต้น

● ด้านการสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง ภารกิจที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่าง ๆ <u>ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย</u> **มุ่งเน้นประโยชน์และความสุขที่จะเกิดแก่ประชาชนเป็นสำคัญ** ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยทางธรรมชาติทั้งในด้านของเครื่องนุ่งห่ม เครื่องดื่ม ยารักษาโรค ที่พักพิง จัดตั้งให้มีโรงทาน จัดสร้างโรงพยาบาลโดยการบริจาคทรัพย์ส่วนตัว หรือชักชวนพุทธศาสนิกชนร่วมกันบริจาคทรัพย์ หรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เป็นต้น

(๒) การปรับแนวทางบริหารงานให้เป็นไปตามหลัก **“ธรรมาภิบาล”** (Good Governance) หรือยกระดับการบริหารให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ สร้างการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ฯลฯ อันสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในพระพุทธศาสนา ในรูปแบบของ **“<u>ธรรมาภิบาลในพระพุทธศาสนา</u>”** ควบคู่กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้านของพระสังฆาธิการ ตามที่คณะอนุกรรมาธิการสรุปความไปข้างต้น

๓) **แนวทาง<u>ปรับปรุง</u>การบริหารจัดการวัด** มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อให้การดำเนินการของวัดและพระภิกษุเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และไม่ให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในวัด จำแนกรายประเด็นได้ดังนี้

(๑) แนวทางการแต่งตั้ง**<u>เจ้าอาวาส</u>** ควรดำเนินการตามกรอบ ดังนี้

(๑.๑) กำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกพระภิกษุผู้ที่สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส โดยการคำนึงถึงพระภิกษุที่อยู่ในวัดนั้น หรือเป็นพระภิกษุที่อยู่ในเขตปกครองตำบลเดียวกันกับวัด หรือตำบลใกล้เคียง เพราะส่วนใหญ่จะมีความคุ้นเคยกัน และเป็นที่ยอมรับของพระภิกษุในวัดหรือพุทธศาสนิกชนบริเวณวัด ซึ่งมีกรอบการพิจารณาเรียงตามลำดับการบังคับบัญชาสั่งการ ดังนี้

- รองเจ้าอาวาส

- ผู้ช่วยเจ้าอาวาส (กรณีไม่มีรองเจ้าอาวาส หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้หรือไม่มีคุณสมบัติเป็นเจ้าอาวาส)

- พระภิกษุในวัด (กรณีไม่มีผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้หรือไม่มีคุณสมบัติเป็นเจ้าอาวาส)

- พระภิกษุในเขตปกครองตำบลที่วัดนั้นตั้งอยู่ (กรณีไม่มีพระภิกษุในวัด หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้หรือไม่มีคุณสมบัติเป็นเจ้าอาวาส)

- พระภิกษุในเขตปกครองตำบลข้างเคียง (กรณีไม่มีพระภิกษุในเขตปกครองตำบลที่วัดนั้นตั้งอยู่หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือไม่มีคุณสมบัติเป็นเจ้าอาวาส)

(๑.๒) กำหนดให้พระสังฆาธิการที่มีการกระทำความผิด และถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งต้องพ้นไปจากวัดแห่งนั้นด้วย เพื่อไม่ให้มีการปลุกปั่น ยุยง ก่อความวุ่นวาย ครอบงำ หรือสร้างปัญหาขึ้นภายในวัด รวมทั้งเพื่อให้กระบวนการตรวจสอบมีประสิทธิภาพ และให้การปกครองวัดเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

(๒) แนวทางการแต่งตั้ง**รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส** ควรกำหนดให้ทุกวัดที่มีพระภิกษุพำนักอาศัย ๕ รูปขึ้นไป จะต้องแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสอย่างน้อยตำแหน่งละหนึ่งรูป เมื่อเจ้าอาวาสพ้นจากตำแหน่งไม่ว่าด้วยเหตุใดจะสามารถปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสได้ทันที ทำให้การบริหาร การกำกับดูแลวัดและพระภิกษุเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

(๓) แนวทางการแต่งตั้ง**รักษาการแทนเจ้าอาวาส** ควรกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกพระภิกษุผู้ที่สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นรักษาการแทนเจ้าอาวาส โดยจะต้องพิจารณาจากพระภิกษุที่อยู่ในวัด และเป็นผู้ที่พระภิกษุในวัด ลูกศิษย์ และชาวบ้านมีความคุ้นเคยและเป็นที่ยอมรับ พร้อมทั้งกำหนดเงื่อนไขระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งรักษาการแทนเจ้าอาวาสต้องไม่เกิน ๑ ปี และให้แต่งตั้งเจ้าอาวาสรูปใหม่โดยเร่งด่วน เพื่อประโยชน์และความเรียบร้อยในการบริหารจัดการวัด โดยมีกรอบการพิจารณาแต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาสในลักษณะเช่นเดียวกับการแต่งตั้งเจ้าอาวาสเรียงตามลำดับตามข้อ (๑)

(๔) แนวทางการตรวจสอบ**การพ้นจากตำแหน่งไวยาวัจกร** ควรดำเนินการตามกรอบ ดังนี้

- ตรวจสอบการพ้นจากตำแหน่งของไวยาวัจกรที่ไม่ยอมพ้นจากหน้าที่หรือยังมีบทบาทในวัด เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งภายในวัด

- ระบุรายละเอียดวันที่ได้รับการแต่งตั้งและเหตุของการพ้นจากการเป็นไวยาวัจกรไว้ในหนังสือแต่งตั้งหรือตราตั้ง เพื่อไม่ให้อ้างว่ายังไม่พ้นจากความเป็นไวยาวัจกร

- กำชับเจ้าอาวาสให้จัดทำหนังสือ/บันทึกมอบหมายหน้าที่ให้กับไวยาวัจกรเป็นลายลักษณ์อักษร และระบุเรื่องที่มอบหมายไว้ด้วย เพื่อเป็นหลักฐานป้องกันการแอบอ้างและปฏิเสธความรับผิดชอบ หากไวยาวัจกรไม่กระทำตามคำสั่งหรือละเว้นการทำหน้าที่ก็จะมีความผิด

๔) **แนวทางปรับปรุงการบริหารจัดการเงินบริจาคของวัด** ด้วยการทบทวนแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพย์สินและศาสนสมบัติให้มีความชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง และไม่ให้มีผลประโยชน์แอบแฝง ดังนี้

(๑) กำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารทรัพย์สินของวัด (ศาสนสมบัติวัด) โดยเฉพาะการตรวจนับเงินบริจาคจะต้องมีคณะกรรมการที่มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งอาจประกอบด้วย เจ้าอาวาสหรือพระภิกษุในวัดที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาส ไวยาวัจกร ผู้จัดการธนาคารหรือผู้แทน ผู้กำกับการสถานีตำรวจหรือผู้แทน กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน และอื่น ๆ ตามความเหมาะสม เช่น ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย และบัญชี เป็นต้น เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสร้างความเชื่อถือให้แก่ประชาชน รวมทั้งเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดข้อครหากับเจ้าอาวาสและวัด ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาให้เพิ่มมากขึ้น

(๒) จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของวัดเป็นประจำรายเดือน และอาจประกาศประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ เพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาที่จะบริจาคให้แก่วัด และเมื่อมีการใช้จ่ายเงินของวัดจะต้องรายงานไปยังเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เพื่อให้เจ้าคณะปกครองสงฆ์แต่ละระดับรับทราบการใช้จ่ายเงินในกิจการของวัด

(๓) นำระบบการตรวจสอบบัญชีของบริษัทเอกชนประยุกต์ใช้กับวัด เช่น การตรวจสอบบัญชีจากผู้สอบบัญชี แต่มิได้เป็นการยื่นภาษี เป็นต้น เพื่อให้เกิดความโปร่งใส่อย่างแท้จริง

ทั้งนี้ อาจยกเว้นวัดที่มีรายรับหรือเงินบริจาคน้อยไม่ต้องดำเนินการดังกล่าวก็ได้ ซึ่งอาจต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมต่อไป

๕) **แนวทางการควบคุมกำกับดูแลวัด** กำหนดแนวทางการดำเนินการที่เหมาะสม ประกอบด้วย

(๑) กำหนดให้วัดทุกแห่งออกระเบียบหรือคำสั่งบังคับใช้ภายในวัด เพื่อเป็นมาตรฐานของสงฆ์ในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยหรือกฎเกณฑ์ตามประเพณีนิยม เช่น พระสงฆ์ภายในวัดต้องปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันของพระสงฆ์ หรืออย่างน้อยต้องทำวัตร และสวดมนต์ หากไม่ปฏิบัติตามจะมีมาตรการบังคับหรือลงโทษทางวินัย อาทิ การทำทัณฑ์บน และหากประพฤติตนนอกรีต ให้ขับออกจากวัด หรือให้ลาสิกขา

(๒) พระสังฆาธิการหรือเจ้าอาวาส ต้องมีความรู้และปฏิบัติตนอย่างถูกต้องครบถ้วนเป็นแบบอย่างที่ดี และควบคุมดูแลพระภิกษุในสังกัดให้อยู่ในความถูกต้อง และให้พระภิกษุอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ เพื่อจะได้สำรวจและทบทวนวินัยที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดความละอายใจต่อบาป ความเกรงกลัวต่อบาป และไม่ทำบาป หากปล่อยให้พระภิกษุอยู่รูปเดียวอาจขาดอาจาระ และการปฏิบัติวินัยไม่ครบถ้วน

(๓) เจ้าอาวาสต้องควบคุม กำกับ ดูแล ตรวจสอบพระภิกษุ สามเณร และบุคลากรที่อยู่ในวัดอย่างเคร่งครัด และประพฤติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม จะทำการใดนอกเหนือข้อกำหนดของวัดมิได้ หากพบการกระทำที่ไม่เหมาะสมต้องให้โอวาท และตักเตือน หรือดำเนินการตามกฎหมาย ตลอดจนเฝ้าระวัง ป้องกัน ปราบปราม และคุ้มครองวัด ให้เป็นสถานที่ปลอดยาเสพติด อบายมุข และพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์

(๔) เจ้าอาวาสวัดจะต้องอบรมสั่งสอนให้ความรู้ พระภิกษุ สามเณร และฆราวาสที่อาศัยอยู่ภายในวัดให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ โดยเฉพาะพระภิกษุและสามเณร ให้มีวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัดตามพระธรรมวินัย และไม่ให้กระทำสิ่งที่ไม่ดีภายในวัด รวมทั้งต้องมี “จริยาวัตร” เหมาะสมกับเพศบรรพชิต

(๕) คณะสงฆ์ควบคุมดูแลมิให้วัดมีกิจกรรมที่ผิดเพี้ยน ซึ่งสามารถควบคุมดูแลได้ด้วยอำนาจปกครองคณะสงฆ์ อาทิ การจัดงานศพต้องไม่มีการเล่นการพนัน และดื่มสุรา ห้ามนำเอาทั้งสิ่งเสพติดและการพนันทุกชนิดเข้ามาในวัด หากวัดปลอดอบายมุขเหมาะสมเป็นวัดสีขาวก็สร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้แก่ประชาชน

๖) **แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงด้านกายภาพ** กำหนดแนวทางการดำเนินการที่เหมาะสม ประกอบด้วย

(๑) การปรับปรุงสถานที่และสภาพแวดล้อมภายในวัด โดยยึดหลักความสะอาด สว่าง สงบ และร่มรื่น กล่าวคือ **“สะอาด”** หมายถึง การดูแลและการจัดการวัดที่ดี ไม่สกปรกรกรุงรัง จัดเสนาสนะเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นที่เกิดศรัทธาแก่ผู้มาพบเห็น ไม่สร้างความขุ่นข้องใจแก่ผู้มาเยือน **“สว่าง”** หมายถึง การจัดวัดที่ดูโปร่ง สบายตา ไม่รกทึบ หรือมีความสลับซับซ้อน เน้นความเรียบง่ายและประโยชน์ใช้สอยสูงสุด **“สงบ”** หมายถึง วัดเป็นสถานที่ที่สงบจากอบายมุข ไม่มีเสียงอึกทึกครึกโครม ร่มเย็นเป็นสุขด้วยสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ และ **“ร่มรื่น”** หมายถึง การมีบรรยากาศสัปปายะเหมาะแก่การฝึกปฏิบัติเจริญจิตภาวนากรรมฐาน

(๒) การแบ่งเขตการจัดการและการพัฒนาพื้นที่ภายในวัดให้ชัดเจน อาทิ

- เขตพุทธาวาส เป็นพื้นที่สำหรับใช้**ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา**
- เขตสังฆาวาสเป็นบริเวณพื้นที่ส่วนหนึ่งของวัดที่กำหนดไว้ให้เป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุ เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวเนื่องกับพิธีการใดทางศาสนา พื้นที่บริเวณนี้ประกอบไปด้วยอาคารสถานที่สัมพันธ์เฉพาะกับกิจกรรมและวัตรปฏิบัติ**ที่เป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของเพศสมณะ**

- เขตธรณีสงฆ์และสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง เขตพื้นที่ในพระอารามที่วัดกำหนดพื้นที่บางส่วนที่เหลือจากการจัดแบ่งเขตสำคัญ คือ เขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส ให้เป็นเขตพื้นที่สำหรับเอื้อประโยชน์ใช้สอยในเชิงสาธารณประโยชน์ ในลักษณะต่าง ๆ ของวัด เขตธรณีสงฆ์ คือ **ทรัพย์สินของวัดแต่ไม่อยู่ในที่วัดหรือที่ตั้งวัด ส่วนสาธารณสงเคราะห์เป็นภารกิจของสงฆ์ไม่เกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ภายในวัด**

๔.๒.๒.๓ กระบวนการปลายน้ำ

กระบวนการปลายน้ำ (Downstream) เป็นกระบวนการในขั้นปลายที่มุ่งจัดการสภาพปัญหา และสาเหตุปัจจัยด้วยกระบวนการแวดล้อม หรือบริบทภายนอกที่มีอิทธิพลและเกี่ยวเนื่องกับการบริหารจัดการวัด สามารถสรุปความได้ดังนี้

๑) กำหนดให้มีองค์กรช่วยเหลือเจ้าอาวาสหรือวัดในการให้คำปรึกษาเจรจาแก้ไขปัญหาแทนเจ้าอาวาส ไม่ให้เจ้าอาวาสต้องเผชิญหน้ากับกลุ่มชาวบ้านหรือสังคมตามลำพัง สอดคล้องกับแนวคิดของคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา วุฒิสภา ที่เสนอให้มี **“ศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์”** เพื่อให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยแก้ไขปัญหาให้กับเจ้าอาวาสในการกำกับดูแลและการบริหารจัดการทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดต่าง ๆ พร้อมทั้งจัดตั้งอาสาสมัครพระพุทธศาสนา (อพศ.) เพื่อช่วยเหลือดูแลวัด

๒) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติดและอบายมุข เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้อาศัยอยู่ในวัดเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุข รวมทั้งร่วมสอดส่องดูแลพระภิกษุ สามเณร และฆราวาสที่อาศัยอยู่ภายในวัดมิให้ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขและยาเสพติด ตลอดจนจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโรคที่เกิดจากสิ่งเสพติด ซึ่งส่งผลกระทบต่อร่างกายและการดำเนินชีวิต รวมถึงผลเสียของอบายมุขในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การเล่นการพนัน ตลอดจนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอื่น เพื่อเป็นการแจ้งเตือน ควบคุมดูแล ห้ามปราม ตลอดจนการชี้ให้เห็นความผิดและบทลงโทษตามกฎหมาย

๓) ประสานความร่วมมือจากพระภิกษุ สามเณร และฆราวาส ช่วยกันดูแลสอดส่อง และรายงานเจ้าอาวาส เมื่อพบเห็นสิ่งผิดปกติ และควรมีระเบียบเข้มงวด พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจน เช่น จัดทำป้ายห้ามนำสิ่งเสพติด ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และสูบบุหรี่ ภายในวัดเพราะเป็นสิ่งผิดกฎหมาย เป็นต้น ตลอดจนจัดอบรมให้ความรู้พระภิกษุ สามเณร และฆราวาสที่อาศัยภายในวัดให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และข้อบังคับของวัด เพื่อเน้นย้ำถึงนโยบายของวัดและเป็นการป้องปรามมิให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

๔) การส่งต่อข่าวสารในสื่อสาธารณะเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณรต้องตรวจสอบข้อมูลให้ชัดเจนว่าข้อเท็จจริงเป็นประการใด งดเว้นการส่งต่อข้อมูลเพื่อมิให้เกิดความเสื่อมเสียต่อคณะสงฆ์และศาสนา และเป็นการป้องกันมิให้เกิดการกระทำที่ล่วงละเมิดบุคคลอันจะนำไปสู่ความผิดตามกฎหมายต่าง ๆ ได้ ตลอดจนมีหน่วยงานทำหน้าที่คัดกรองข่าวเกี่ยวกับวัดและศาสนาก่อนนำไปเผยแพร่สู่ภายนอก และดำเนินคดีกับผู้ที่เผยแพร่ข้อความเท็จอันทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ศาสนา

๕) สืบเนื่องจากวัด เป็นพื้นที่สาธารณะ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นพื้นที่เปิด จึงทำให้มีคนเข้าไปในวัดได้ตลอดเวลา ย่อมเป็นปัจจัยเสี่ยงที่จะเกิดสภาพปัญหาอบายมุข รวมถึงมีการลักขโมยของภายในวัด จึงจำเป็นต้องประสานเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ช่วยตรวจตราเป็นประจำ หรือมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย (รปภ.) ตรวจสอบบุคคลที่เข้ามาในวัด และวัดต้องกำหนดเปิด-ปิดประตูวัดเป็นเวลาเพื่อป้องกันไม่ให้คนที่ไม่หวังดีเข้ามาในวัด

๖) จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเปิดโอกาสให้เด็ก เยาวชน ประชาชนภายในวัด ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยวัดเป็นจุดศูนย์กลาง อาทิ จัดให้มีการเรียนการสอนภายในวัด มีสถานที่ปฏิบัติธรรมให้พุทธศาสนิกชนมาใช้ประโยชน์ และส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนเน้นจริยธรรมปลูกฝังความรู้สำนึกในหน้าที่พลเมืองที่ดีของชาติ

๗) เสริมสร้างศักยภาพด้านการบริหารจัดการวัดและกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้แก่เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร และมัคนายก พร้อมทั้งกำหนดให้ผู้ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรดังกล่าวจึงจะสามารถดำรงตำแหน่งได้ ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการวัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั่วประเทศ

๘) กำหนดบทลงโทษ และเฝ้าระวังความประพฤติผิดของพระภิกษุ เพื่อป้องกันมิให้พระภิกษุประพฤติและปฏิบัติตนละเมิดพระธรรมวินัยอย่างร้ายแรง โดยเฉพาะการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ และยาเสพติด

ทั้งนี้ การวิเคราะห์ในส่วนของแนวทางการจัดการกับปัญหาที่ต้นตอของสาเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพปัญหาการเสื่อมศรัทธาต่อวัด หรือ “นิโรธ” ตามกรอบหลักความจริงอันประเสริฐ “อริยสัจ” ที่คณะอนุกรรมาธิการได้นำเสนอสามารถจำแนกตามกระบวนการที่มีสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องหรือกระบวนการต้นน้ำ กระบวนการกลางน้ำ และกระบวนการปลายน้ำ ตามที่ปรากฏความข้างต้น

คณะอนุกรรมาธิการได้วิเคราะห์หลักการวิชาการ และกรอบแนวคิดที่เหมาะสม โดยใช้ข้อมูลที่ปรากฏจากการรวมรวบทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ เพื่อให้เกิดแนวทางการจัดการกับปัญหาที่สอดคล้องกับสาเหตุปัจจัยที่แท้จริง และมีความเป็นไปได้หรือมีความเหมาะสมสูงสุดในการปฏิบัติ ตามสาเหตุปัจจัยที่เกิดขึ้น สามารถสรุปความพอสังเขปเป็นแผนภาพตามกรอบหลักความจริงอันประเสริฐ ดังนี้

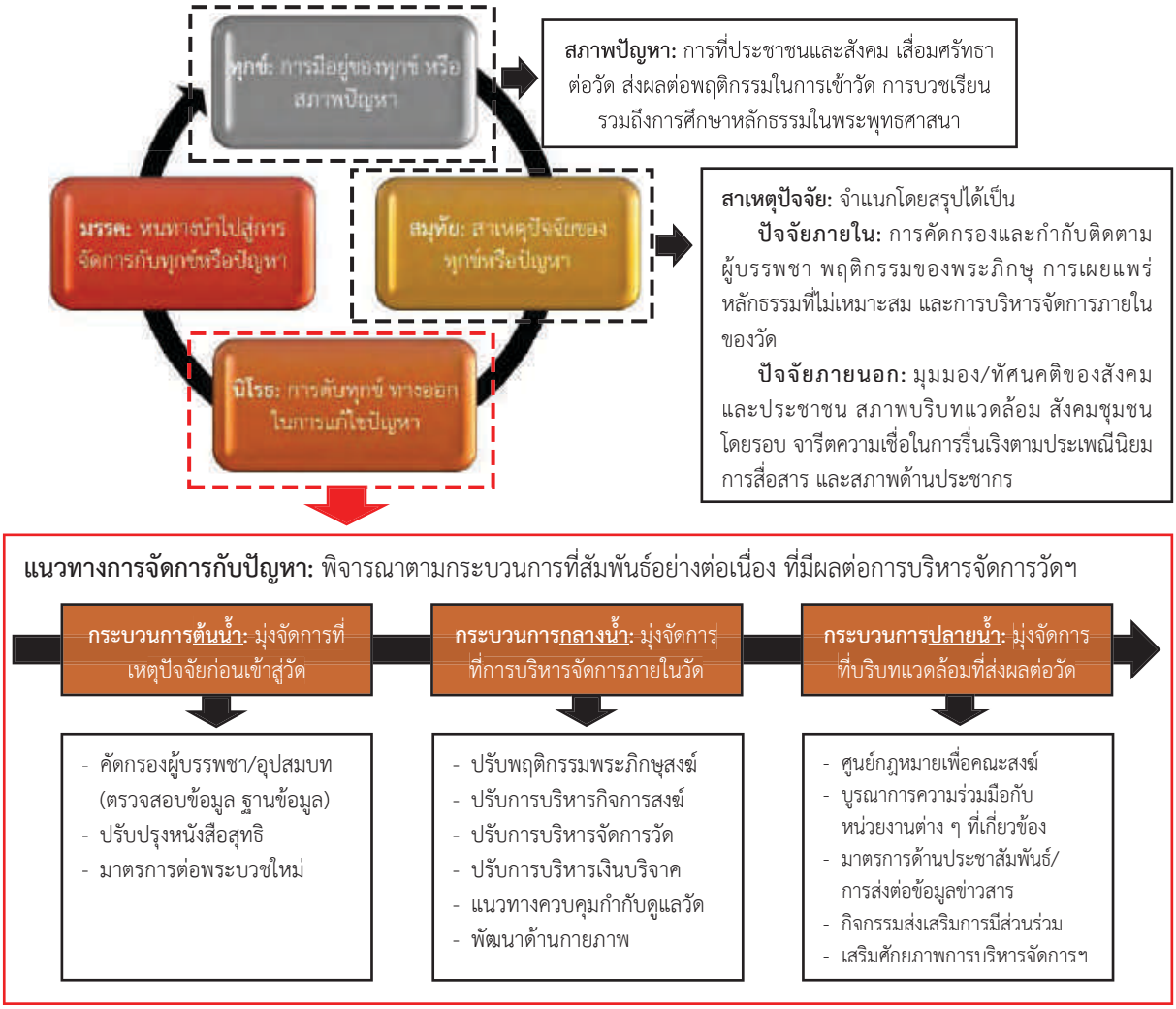

ภาพที่ ๔.๓ สรุปการพิเคราะห์ตามหลักความจริงอันประเสริฐ “อริยสัจ” ในการกำหนด **<u>แนวทางการจัดการที่สาเหตุของปัญหา</u>** (นิโรธ) ตามการศึกษาของคณะอนุกรรมาธิการ

๔.๒.๓ แนวปฏิบัติในการจัดการกับปัญหาอย่างยั่งยืน : <u>โครงการวัดสีขาว</u>

เพื่อให้การจัดการแก้ไขปัญหาประชาชนเสื่อมศรัทธาต่อวัด (ทุกข์) อันเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของการศึกษาครั้งนี้ โดยคณะอนุกรรมาธิการได้วิเคราะห์ความตามกรอบหลักความจริงอันประเสริฐ ทำให้ทราบถึงเหตุปัจจัยอันทำให้เกิดปัญหา (สมุทัย) ทั้งแนวทางในการแก้ไขปัญหา (นิโรธ)

การดำเนินการให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และเป็นแนวปฏิบัติ หรือ “มรรควิธี” ในการจัดการ คณะอนุกรรมาธิการจึงได้พิเคราะห์การปรับประยุกต์และเสนอแนวทาง “โครงการวัดสีขาว” ขึ้นเพื่อเป็นหนทาง (มรรค) ในการจัดการกับปัญหาได้อย่างยั่งยืน

ปรากฏแนวปฏิบัติและรายละเอียดตามที่พิเคราะห์ความถึงโครงการวัดสีขาวได้ดังนี้

๔.๒.๓.๑ คุณสมบัติ และกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนวัดสีขาว

คณะอนุกรรมาธิการสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์จำแนกตามประเด็นได้ กล่าวคือ

๑) คุณสมบัติ หรือเงื่อนไขของวัดที่เข้าเกณฑ์การพิจารณาเป็น “วัดสีขาว” ประกอบด้วย

(๑) มีการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ดังนี้

- การปกครอง หมายถึง การควบคุมกำกับดูแลให้คณะสงฆ์พระภิกษุภายในวัดและพระภิกษุในเขตปกครองประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเพื่อให้เกิดความเรียบร้อย
- การศาสนศึกษา หมายถึง การจัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ทั้งแผนกบาลี และแผนกธรรม และแผนกสามัญ รวมทั้งส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนในสำนักเรียนที่วัดใกล้เคียงด้วย
- การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล สถาบันการศึกษาหรือจัดสถานศึกษาภายในวัด เพื่อสงเคราะห์แก่เด็กเยาวชนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น โรงเรียนการกุศลภายในวัด โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เด็กยากจน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด
- การเผยแผ่ หมายถึง การจัดการให้มีการฟังธรรมเทศนา การจัดอบรมสมถะและวิปัสสนากรรมฐาน การเจริญจิตภาวนา และจากการบรรยายหรือปาฐกถา หรือการปฏิบัติศาสนพิธีต่าง ๆ เพื่อรักษาพิธีกรรม และวัฒนธรรมอันดีงาม
- การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัดด้วยการรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ทำนุบำรุงตกแต่งศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวร และการก่อสร้างเพิ่มเติมสิ่งปลูกสร้างให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติที่จำเป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง
- การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคม โดยการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณสมบัติ หรือสาธารณกุศลเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ยากไร้

(๒) ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่งมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และมีความเหมาะสมเพียงพอต่อการดำรงสมณเพศ และเป็นสถานที่อยู่อาศัยของพระภิกษุที่มีวัตรปฏิบัติอันดีงามที่งดงาม เป็นที่เคารพศรัทธาและเป็นที่พึ่งทางใจให้กับประชาชนได้อย่างแท้จริง ตลอดจนเป็นวัดที่ไม่มีประวัติเสื่อมเสีย ทั้งทางโลกและทางธรรม ในห้วงเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมา

(๓) พระภิกษุสามเณรที่จำพรรษา หรือพักอาศัยอยู่ภายในวัดมีประพฤติปฏิบัติเหมาะสมแก่สมณเพศตามพระธรรมวินัย มีอาจาระที่ดีงาม ประกอบกิจวัตรไม่ขาด อาทิ บิณฑบาต ทำวัตรเช้า - เย็น มีกิจกรรมทางพระศาสนาร่วมกับญาติโยม เป็นที่ศรัทธาของประชาชน

(๔) ปลอดจากอบายมุข เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ ยาเสพติด การพนัน สิ่งผิดกฎหมาย ไม่เป็นแหล่งมั่วสุม และไม่ควรมีการจัดกิจกรรมมหรสพที่ยั่วยุต่อกิเลส หรือร้องรำทำเพลงในวัด และควรเน้นการเผยแพร่คำสอนตามหลักพุทธศาสตร์อย่างมีเหตุและผล รวมทั้งเป็นวัดที่มีความ *“สะอาด สว่าง สงบ และร่มรื่น”* กล่าวคือ สะอาด หมายถึง การดูแล และการจัดการวัดที่ดีไม่สกปรกรกรุงรัง จัดเสนาสนะเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นที่เกิดศรัทธาแก่ผู้มาพบเห็น ไม่สร้างความขุ่นข้องใจแก่ผู้มาเยือน สว่าง หมายถึง การจัดวัดที่ดูโปร่ง สบายตา ไม่รกทึบ หรือมีความสลับซับซ้อน เน้นความ

เรียบง่ายและประโยชน์ใช้สอยสูงสุด สงบ หมายถึง เป็นสถานที่ที่สงบจากอบายมุข ไม่มีเสียงอึกทึกครึกโครม รมเย็นเป็นสุขด้วยสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ และ ร่มรื่น หมายถึง การมีบรรยากาศสัปปายะเหมาะแก่การฝึกปฏิบัติเจริญจิตภาวนากรรมฐาน

(๕) การบริหารจัดการบัญชีและการเงินของวัด มีความครบถ้วนตามหลักปฏิบัติ มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

(๖) สืบทอดรักษาประเพณีหรืออุดมคติที่ดีงามของวัด เป็นสัญลักษณ์แห่งคุณธรรม ศีลธรรม และเป็นวัดตามจารีตประเพณีที่ดีงามอยู่ร่วมกับสังคมและชาวบ้าน เป็นศูนย์รวมจิตใจและเคารพศรัทธาของชุมชน โดยอาศัยหลักคำสอนของพระพุทธองค์ สิ่งใดที่ไม่ใช่คำสอนของพระพุทธองค์ไม่ควรนำมาเป็นแก่นเรียกศรัทธาจากบุคคลทั่วไป รวมทั้ง**พุทธบริษัทให้ความร่วมมือในการพัฒนาวัดและมีส่วนร่วมในการดำเนินหรือจัดกิจกรรมของวัด** อย่างพร้อมเพรียงกันด้วยความรักความสามัคคีในชุมชน

๒) กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนวัดสีขาว คณะอนุกรรมาธิการพบว่า กฎหมาย กฎ และระเบียบที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันมีความเหมาะสมต่อการบริหารจัดการวัด อย่างไรก็ตามสามารถพิเคราะห์ความรายประเด็นได้ว่า

(๑) การบังคับใช้กฎหมายเคร่งครัด ต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ หรือในแต่ละบริบทหรือห้วงเวลา และได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย รวมทั้งแก้ไขปัญหาเชิงรุกและมีขั้นตอนที่รวดเร็วกว่าปัจจุบัน

(๒) กฎหมายบางฉบับอาจประกาศใช้มาเป็นระยะเวลานาน หรือมีการบัญญัติซ้ำซ้อนกัน ในทางปฏิบัติใช้เพียงไม่กี่ฉบับเท่านั้น จึงควรมีการแก้ไขปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

(๓) พระธรรมวินัยซึ่งเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าที่มีความหมายครอบคลุมกฎหมายทั้งหมด ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา ผู้ที่ปฏิบัติตามหลักคำสอนดังกล่าว จะไม่ทำผิดศีลธรรมหรือกระทำผิดกฎหมาย

(๔) กฎหมาย ระเบียบ กฎ ที่บังคับใช้กับพระภิกษุ สามเณร มีอยู่มากกว่าบุคคลทั่วไป หากเพิ่มขึ้นมาอีกจะเป็นการบีบบังคับ จำกัดสิทธิพระภิกษุ สามเณรเกินไป อันอาจกระทบต่อการบริหารจัดการวัด หรืออาจเป็นสิ่งฉุดรั้งในการสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาทั้งของประชาชน ตลอดจนภิกษุสามเณร ซึ่งในการดำเนินการเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนโครงการวัดสีขาว ได้อย่างเป็นผลและมีประสิทธิภาพ คณะอนุกรรมาธิการพิจารณาแล้วเห็นว่าอาจต้องมีการเสนอเพื่อปรับปรุงหรือให้มีกฎหมาย กฎ ระเบียบบางประการ ประกอบด้วย

- มีกฎหมาย ระเบียบ และกฎในการคัดกรองผู้เข้ารับการบรรพชาอุปสมบทเพื่อให้เข้ามาเป็นสามเณรและพระภิกษุที่ดี อาทิ กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับผู้เข้ารับการบรรพชาอุปสมบทจะต้องผ่านการตรวจสอบ ๓ กระบวนการ ได้แก่ (๑) การตรวจร่างกายของโรงพยาบาลไม่มีสารเสพติดในร่างกาย (๒) การตรวจสอบและรับรองประวัติอาชญากรรม ประวัติการกระทำความผิดกฎหมายที่สถานีตำรวจ และ (๓) การรับรองของผู้นำชุมชนหรือผู้บริหารท้องถิ่น หากเกิดความผิดพลาดเสียหายแก่วัดผู้รับรองจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว เพราะถือว่าเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน
- วัดต้องออกระเบียบ และกฎการปกครองวัดให้มีความชัดเจน และบังคับใช้อย่างจริงจัง อาทิ กฎห้ามดื่มสุราและสูบบุหรี่ภายในวัด และให้มีการตรวจปัสสาวะหาสารเสพติดทุกเดือน ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายของบ้านเมืองจะต้องบังคับใช้อย่างจริงจังภายในวัดเพื่อไม่ให้มีอบายมุขภายในวัด

● มีกฎหมายเพื่อเสริมอำนาจให้แก่เจ้าอาวาสในการกำกับดูแลปกครองวัด ถ้าเจ้าอาวาสไม่มีอำนาจก็ไม่สามารถปกครองวัดให้อยู่ในระเบียบได้ เจ้าอาวาสที่ปกครองวัดได้เพราะความเคารพศรัทธาของลูกศิษย์และชาวบ้านที่มีต่อเจ้าอาวาส เมื่อขาดความเคารพศรัทธาต่อเจ้าอาวาสก็ย่อมส่งผลกระทบต่อการปกครองวัดให้เป็นไปตามธรรมนองครองธรรมได้โดยสมบูรณ์

● กรณีความเสื่อมเสียของวัดอันเกิดจากพระภิกษุที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ถึงแม้จะต้องรับโทษทางกฎหมาย แต่ในทางพระธรรมวินัยกระทำได้เพียงให้ลาสิกขาเท่านั้น และเมื่อพ้นโทษก็สามารถกลับมาบวชได้ จึงเสี่ยงต่อการกระทำความผิดในลักษณะเช่นเดียวกันอีก ดังนั้น **จึงควรมีกฎหรือระเบียบเพิ่มเติม เพื่อป้องกันมิให้พระภิกษุหรือบุคคลที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อพระพุทธศาสนา เข้ารับการบรรพชาอุปสมบท** เพื่อเป็นการป้องปรามมิให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุที่อาศัยอยู่ในวัด ตลอดจนเพิ่มโทษทางอาญาให้สูงขึ้นหรือไม่กลับมาบวชได้อีกหากพระภิกษุกระทำความผิดเกี่ยวกับอบายมุข เช่น ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด หรือการกระทำความผิดถึงขั้นอาบัติปาราชิก เป็นต้น

๔.๒.๓.๒ หลักเกณฑ์การประเมิน และหน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว

คณะอนุกรรมาธิการสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์จำแนกตามประเด็นได้กล่าวคือ

๑) หลักเกณฑ์การประเมินผลวัดสีขาว **อาจพิจารณาการนำแนวทางการประเมินผล แบบ ๓๖๐ องศา มาปรับใช้**และพิจารณาว่าวัดที่เข้ารับการประเมินนั้น เป็นไปตามเงื่อนไข คุณสมบัติหรือหลักเกณฑ์ความสำเร็จเป็นประการใด อาทิ ผลความสำเร็จ การมีส่วนร่วม วิธีการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย และการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินประกอบด้วยผู้แทนคณะสงฆ์ร่วมกับผู้แทนฝ่ายบ้านเมือง โดยแบ่งการประเมินเป็นระดับอำเภอและจังหวัด และมีหลักเกณฑ์การประเมินผลแบ่งออกเป็นหมวดเพื่อให้การประเมินมีความครอบคลุมในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย

ตารางที่ ๔.๑ (ร่าง) หลักเกณฑ์การประเมินผลการพิจารณาเป็นวัดสีขาว

เกณฑ์การพิจารณา	หมายเหตุ
หมวดที่ ๑ : การบริหารจัดการ	
๑.๑ มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อตกลงด้านการจัดการวัดสีขาว มีข้อตกลงเกี่ยวกับการจัดการให้วัดปราศจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ ยาเสพติด และสิ่งผิดกฎหมาย มีการกำหนดกฎ กติกา ในการพัฒนาวัดให้มีความสะอาด สว่าง สงบ และร่มรื่น เป็นศูนย์รวมในการพัฒนาจิตใจ และศึกษาปฏิบัติเจริญจิตภาวนาให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง	
๑.๒ มีการสื่อสาร/เผยแพร่/ประกาศข้อห้ามกฎเกณฑ์กติกาของวัดอย่างชัดเจน	
๑.๓ มีการกำหนด**แนวทางพัฒนาตามหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้านอย่างเป็นรูปธรรม** ประกอบด้วย (๑) ด้านการปกครอง (๒) ด้านการศาสนศึกษา (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๕) ด้านการสาธารณูปการ และ (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์	

หมวดที่ ๒ : พฤติกรรมในพื้นที่วัดสีขาว	
๒.๑ ไม่ปรากฏพฤติกรรมหรือข้อวัตรปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุ สามเณรและฆราวาสภายในวัดที่พำนักอยู่ในวัด	
๒.๒ มีป้ายประกาศ หรือการประชาสัมพันธ์รณรงค์ การป้องกัน ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอบายมุข หรือสิ่งผิดกฎหมาย	
๒.๓ บัญชีการเงินมีความโปร่งใสการบริหารจัดการการเงิน การบัญชี รายรับรายจ่าย มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้	
หมวดที่ ๓ : การจัดการพื้นที่สีขาว	
๓.๑ ความสะอาด สว่าง สงบ และร่มรื่น อาทิ การประยุกต์นำหลักปฏิบัติ ๕ส มาเป็นแนวทางพัฒนาวัด	
๓.๒ การจัดกิจกรรมทางศาสนาหรือพิธีต่าง ๆ ต้องไม่มีอบายมุขและสิ่งเสพติด ต้องเป็นไปเพื่อรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีและจารีตอันดีงาม	
หมวดที่ ๔: การเผยแผ่พระพุทธศาสนา	
๔.๑ มีการเทศนาให้กับพุทธศาสนิกชนในกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ ในทุก ๆ วันสำคัญทางศาสนาและโอกาสสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เพื่อพัฒนาจิตใจของพุทธศาสนิกชน	
๔.๒ ส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุ สามเณร และฆราวาส อย่างต่อเนื่อง	
หมวดที่ ๕ : การรณรงค์ส่งเสริมด้านสุขอนามัย	
๕.๑ ส่งเสริมให้วัดปราศจากอบายมุข เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ ยาเสพติด และมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ส่งเสริมและสร้างแนวทางพัฒนาวัดให้มีความสะอาด มีความเป็นระเบียบ สวยงาม สงบ ร่มเย็นเป็นแบบอย่างแก่ครอบครัวและชุมชน	
๕.๒ การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคที่เกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ ยาเสพติด และสิ่งผิดกฎหมาย ผลกระทบที่จะเกิดกับร่างกาย การแจ้งเตือน ควบคุมดูแล ห้ามปราม รวมทั้งการชี้ให้เห็นความผิดและโทษตามกฎหมาย แก่ประชาชนในเขตบริการของวัด	
หมวดที่ ๖ : การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน	
๖.๑ ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการให้เกิดวัดสีขาว	
๖.๒ เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมชุมชน	
๖.๓ เป็นที่ศรัทธาของประชาชนทั่วไป	

ทั้งนี้ กำหนดให้มีรอบการประเมินและทบทวนทุก ๖ เดือน หรือ ๑ ปี (หรือตามความเหมาะสม) เพื่อเป็นแนวทางในการรักษามาตรฐาน และคุณภาพของการเป็นวัดสีขาวตามหลักเกณฑ์การประเมิน หรืออาจมีมาตรการจูงใจเพิ่มเติม อาทิ หากวัดใดผ่านการประเมิน ๓ ครั้ง ติดต่อกัน สมควรได้รับการยกย่องเป็นวัดต้นแบบให้วัดอื่นหรือชุมชนอื่นมาศึกษาเป็นแนวทางปฏิบัติ แต่หากไม่ผ่านการประเมินในครั้งต่อไปสามารถยกเลิกได้

๒) หน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว ควรกำหนดการประเมินผลวัดสีขาวในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยแบ่งการดำเนินการออกเป็น ๒ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ : ส่วนกลาง คณะกรรมการส่วนกลาง ประกอบด้วย คณะกรรมการฝ่ายสงฆ์ ได้แก่ เจ้าคณะหน และเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ระดับอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานราชการ คณะกรรมการฝ่ายฆราวาส ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม กรมการศาสนา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง กรมอนามัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ส่วนที่ ๒ : ส่วนภูมิภาค คณะกรรมการในพื้นที่ส่วนภูมิภาค แบ่งเป็นคณะกรรมการประจำหนกลาง หนเหนือ หนตะวันออก และหนใต้ คณะใหญ่ธรรมยุต

โดยคณะกรรมการ ประกอบด้วย (๑) คณะกรรมการฝ่ายสงฆ์ ได้แก่ เจ้าคณะหน เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ระดับอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานราชการ (๒) คณะกรรมการฝ่ายฆราวาส ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด หน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (จังหวัด ตำรวจ ฝ่ายปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานวัฒนธรรม สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ฯลฯ) ผู้นำชุมชน และประชาชน

ทั้งนี้ การประเมินอาจสร้างแบบสอบถามที่มีมาตรฐาน โดยการสัมภาษณ์จากบุคคลหลากหลายอาชีพ ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับวัดหรือไม่ก็ได้ หรือจากการสังเกตในทางกายภาพและกิจกรรมของวัดซึ่งจะต้องไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขทุกชนิด อนึ่ง คณะกรรมการผู้ประเมินต้องมีความเป็นกลาง เพื่อให้ได้วัดสีขาวอย่างแท้จริง

๔.๒.๓.๓ ป้ายสัญลักษณ์ของวัดสีขาว

เป็นการดำเนินการในการประกาศเกียรติคุณ และดำเนินการเชิงสัญลักษณ์ เพื่อสร้างการรับรู้ ประชาสัมพันธ์ และกระตุ้นให้เกิดการลอกเลียนแบบพฤติกรรม และแนวทางการปฏิบัติที่ดีตลอดจนสร้างให้ประชาชนเกิดการรับรู้ถึงวัดที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน อันจะช่วยยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาที่มีต่อวัดได้อย่างเป็นผล ประกอบไปด้วย

๑) การประกาศเกียรติคุณวัดสีขาว จากการศึกษาของคณะอนุกรรมาธิการพบว่าการจัดทำป้ายสัญลักษณ์ของวัดสีขาว ในการประกาศเกียรติคุณนั้น อาจมีทั้งข้อดี และข้อจำกัดในการดำเนินการ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ข้อดี และข้อจำกัดในการดำเนินการประกาศเกียรติคุณวัดสีขาว

ข้อดี	ข้อจำกัด
• เป็นสัญลักษณ์แสดงว่าได้รับการรับรองเป็นวัดสีขาว เป็นการประกาศและสร้างการยอมรับเชิงสัญลักษณ์แก่สังคม และชุมชน • ประกาศเกียรติคุณ เชิดชูเกียรติ สร้างความตระหนัก และเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้แก่วัดในการพัฒนาเป็นวัดสีขาว รวมทั้งเตือนสติให้รักษาชื่อเสียงความดีนี้ไว้ • เพื่อให้ศาสนิกชนหรือประชาชนทั่วไปได้ทราบว่าวัดสีขาวมีการบริหารจัดการที่ดี ประชาชนสามารถเข้าวัดได้อย่างสบายใจและได้รับคำสอนที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย • เพื่อเป็นต้นแบบตัวอย่างให้วัดอื่นนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาวัดเพื่อเป็นวัดสีขาว • การดำเนินการอาจใช้การสนับสนุนจากภาคส่วนในชุมชน ไม่เน้นงบประมาณ อันเป็นการสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชน • จัดพิธีมอบป้ายวัดสีขาวพร้อมสัญลักษณ์และข้อความประกาศยกย่อง เพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติวัด และประชาสัมพันธ์วัดที่สามารถดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมผ่านการประเมินของโครงการวัดสีขาว	• ป้ายต่าง ๆ ที่มีอยู่ปัจจุบันมีจำนวนค่อนข้างมาก การเพิ่มป้ายอาจทำให้วัดสกปรก ไม่เป็นประโยชน์ และสิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดหา ควรนำงบประมาณบำรุงพัฒนาวัดจะเห็นประโยชน์มากกว่า และการเป็นวัดสีขาวจะต้องรักษาพระธรรมวินัยของบุคคลในวัดเป็นสำคัญ • ต้องมีการกำกับ ตรวจสอบ การดำเนินการของวัดให้เป็นตามเกณฑ์อย่างต่อเนื่องเพื่อรักษามาตรฐาน • อาจเกิดข้อกังวลเกี่ยวกับการรักษาไว้ซึ่งความเป็นวัดสีขาวอย่างต่อเนื่อง หากไม่ผ่านการประเมินจะถูกปลดป้ายและนำมาซึ่งความเสื่อมเสียชื่อเสียงวัด

๒) รูปแบบป้ายวัดสีขาว หากมีการดำเนินการใช้ป้ายสัญลักษณ์ อาจต้องมีประเด็นการพิจารณาเพื่อให้เกิดความเหมาะสม ดังนี้

- พึงระวังไม่ให้เป็นการเปรียบเทียบในเชิงอคติ
- ออกแบบให้เป็นเอกลักษณ์โดยใช้จิตกรที่เป็นแบบอย่างที่ดี
- มีตราสัญลักษณ์วัดสีขาว หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง
- มีรูปแบบเดียวกัน และมีข้อความเกี่ยวกับกิจกรรมโดยย่อ และอาจระบุข้อความว่า “โครงการวัดสีขาว ผ่านการประเมินวัดที่มีคุณภาพ” หรือข้อความในการให้รายละเอียดการประเมิน เพื่อให้ผู้อ่านทราบถึงเกณฑ์และคุณสมบัติของวัด นำไปสู่การสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาต่อวัด

- มีความคงทนและสามารถนำไปติดตั้งได้ง่าย
- ติดตั้งไว้บริเวณหน้าวัดอย่างชัดเจน แต่หากมีการกระทำผิดหลักเกณฑ์สามารถนำป้ายออกได้
- อาจพิจารณาให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือวัดหรือภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำป้ายวัดสีขาว
- ควรมีการปรึกษาหารือกับมหาเถรสมาคมในการจัดทำรูปแบบของป้ายหรือสัญลักษณ์วัดสีขาว

๔.๒.๓.๔ บทบาทและคุณสมบัติของเจ้าอาวาสที่สำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว

ด้วยการที่เจ้าอาวาสเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำกับ ดูแล ภิกษุสามเณรที่จำพรรษา หรือพักอาศัยอยู่ในวัด ตลอดจนบทบาทในการบริหารจัดการกิจการของวัด ดังนั้น เพื่อให้การขับเคลื่อนวัดสีขาวเป็นไปโดยเหมาะสม และเกิดประสิทธิภาพ จึงควรต้องกำหนดบทบาทและคุณสมบัติของเจ้าอาวาส ดังนี้

๑) บทบาทของเจ้าอาวาสในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว ประกอบด้วย

(๑) เจ้าอาวาสมีบทบาทสำคัญในการบริหารปกครองวัดให้เป็นวัดที่ดี มีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบาย และขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ ดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัดหรือจัดกิจกรรมของวัด เนื่องจากเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา ๓๗ บัญญัติให้เจ้าอาวาส *“มีหน้าที่ บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ และให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล”*

(๒) เจ้าอาวาสและพระอุปัชฌาย์เป็นบุคคลสำคัญในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เปรียบเสมือนผู้คัดกรองบุคคลที่จะเข้ามาเป็นศาสนทายาทในพระพุทธศาสนา แต่ไม่สามารถที่จะคาดการณ์ได้ว่า พระภิกษุรูปใดจะได้รับตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสในอนาคต ในข้อเท็จจริงไม่ได้มีการอบรมหลักสูตรการเตรียมความพร้อมก่อนเป็นเจ้าอาวาส แต่มีการจัดหลักสูตรพระสังฆาธิการซึ่งเป็นการถวายความรู้ด้านการบริหารจัดการวัดและกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้แก่ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส

(๓) เจ้าอาวาสมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนวัดสีขาว ดังคำกล่าวที่ว่า *“จะดูบ้านให้ดูครัว”* เพราะครัวสกปรกง่ายดูแลยาก ถ้าในครัวสะอาดส่วนอื่นไม่ต้องไปดูเพราะต้องสะอาด ดังนั้น *“ดูวัดให้ดูที่ฐาน (ส้วม)”* ถ้าส้วมสะอาดไม่ต้องไปดูส่วนอื่น และ *“ดูเจ้าอาวาสให้ดูเณรน้อย”* ถ้าเณรน้อยมีความประพฤติเรียบร้อยบ่งบอกถึงการได้รับการอบรมสั่งสอนที่ดีหรือมีต้นแบบที่ดีจากพระภิกษุหรือเจ้าอาวาส **หากเจ้าอาวาสวัดเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยู่ในศีลธรรม** จะสามารถบริหารจัดการวัดให้เจริญรุ่งเรือง ทำหน้าที่กำกับดูแลพระลูกวัดทุกรูปทั้งพระสงฆ์ที่อุปสมบทใหม่ และพระสงฆ์ที่อุปสมบทเป็นเวลานานให้ปฏิบัติตนจริยาวัตรอย่างถูกต้องเหมาะสม กำกับดูแลวัดให้มีความสะอาด บริสุทธิ์ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นผู้นำบริหารจัดการวัดให้มีความสงบเรียบร้อยและปราศจากอบายมุขทั้งปวง รวมไปถึงการดูแลประชาชนที่เดือดร้อนที่อาศัยอยู่บริเวณวัด

(๔) เจ้าอาวาสต้องกำหนดให้การดำเนินการวัดสีขาว เป็นนโยบายของวัด เพื่อเป็นแนวทางให้แก่พระสงฆ์ สามเณร หรือผู้ที่อาศัยอยู่ในวัดปฏิบัติตามนโยบาย หากเจ้าอาวาสสามารถดูแลศาสนิกชนด้วยความเอาใจใส่ก็จะได้รับความเชื่อมั่นและเลื่อมใสศรัทธากลับคืนมา ดังคำกล่าวที่ว่า *“ศาสนิกในศาสนาใดถูกปล่อยปะละเลยจากผู้นำศาสนา ศาสนิกในศาสนานั้นจะถอยเสื่อมและหมดโอกาสจะเป็นที่พึ่งของศาสนิกชนนั้น”*

๒) คุณสมบัติที่สำคัญของเจ้าอาวาส ประกอบด้วย

(๑) ต้องมีคุณสมบัติและปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ข้อ ๒๖ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง กล่าวคือ **มีพรรษาพ้น ๕ และเป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้น** ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนส่งเสริมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดวัดสีขาวขึ้นและทำให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบสามารถขับเคลื่อนการดำเนินการได้บรรลุวัตถุประสงค์

(๒) เป็นผู้มีความรู้ทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรม และต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์และมีศรัทธา ความเชื่อ ความเลื่อมใส อุทิศชีวิตให้กับพระพุทธศาสนา ตั้งใจพัฒนาวัดและจะต้องศึกษาเรียนรู้สื่อสมัยใหม่ (New Media) มากขึ้น อาทิ การบริหารจัดการและการปกครองวัด การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการบริหารจัดการบัญชีและการเงินของวัด ไม่ยุ่งเรื่องเงินบริจาค ผ้าป่า กฐิน ซึ่งควรเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการวัด วางตัวเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ตลอดจนสามารถจัดการกับปัญหาและสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ดี

(๓) ปฏิบัติตนตามกฎและระเบียบของคณะสงฆ์ ยึดหลักพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเป็นที่ประจักษ์แก่ชุมชน และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่พระภิกษุสามเณรภายในวัด เช่น ปฏิบัติตามข้อวัตรปฏิบัติ มีความซื่อสัตย์ อดทนอดกลั้น ออกบิณฑบาต ทำความสะอาดลานวัด และขยันหมั่นเพียร เป็นต้น

(๔) มีเมตตาและบารมี กล่าวคือ มีเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สงเคราะห์แก่คนทั่วไป เป็นที่ยอมรับและรักเคารพศรัทธาของพระภิกษุ สามเณร และพุทธศาสนิกชน

(๕) มีความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงาน องค์กร และผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้ดี เพื่อให้การสนับสนุนและเพิ่มศักยภาพการทำงานของเจ้าอาวาสให้ดีที่สุด มีจิตสาธารณะ มีคตินิยมเพื่อส่วนรวม เสียสละประโยชน์และความสุขส่วนตัวให้แก่ส่วนรวม

(๖) ต้องยึดมั่น และทุ่มเทในการบริหารจัดการวัด หรือกล่าวอีกนัยว่า *“ไม่ละทิ้งวัด”* หมายถึง ไม่ว่าจะอยู่ในวัดหรือนอกวัดก็จะต้องเอาใจใส่ดูแลวัดอย่างเต็มที่ รวมทั้งต้องเป็นผู้เสียสละทำงานเพื่อวัด

ทั้งนี้ การแต่งตั้งเจ้าอาวาสอาจจะต้องสอบถามทั้งชาวบ้านและเจ้าคณะปกครองสงฆ์ว่าพระสงฆ์รูปนั้นสามารถบริหารจัดการวัดได้หรือไม่ เป็นประการใด มีองค์ความรู้ มีความเชี่ยวชาญด้านใด รวมทั้ง**มีการวางแผนเตรียมความพร้อมที่จะสร้างทายาทเพื่อสืบต่อ (Succession Plan)** และจะแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส หรืออาจเปิดสอบคัดเลือกเป็นเจ้าอาวาส เพื่อจะได้บุคลากรที่เหมาะสม ตลอดจนมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาส ทั้งในด้านการพัฒนาการปกครองวัด และการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของวัดอย่างถูกต้องโปร่งใส อาจมีการใช้คณะกรรมการจากส่วนกลางประกอบด้วยฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายฆราวาสเป็นผู้ประเมินร่วมกัน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในต่อผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย

๔.๒.๓.๕ การมีส่วนร่วมดำเนินการวัดสีขาวของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัด (stakeholder)

หลักการการมีส่วนร่วม (Participation) คือ กระบวนการซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนคติ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ รวมถึงการนำความคิดเห็น ไปประกอบการพิจารณากำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ การแบ่งสรรข้อมูล ร่วมกันระหว่างผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นการเสริมสร้าง ความสามัคคี ในสังคมและที่สำคัญการมีส่วนร่วมเป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ ดังนั้น ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัดมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการวัดสีขาว เพราะการขับเคลื่อนกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจร่วมกันตั้งแต่เริ่มกระบวนการจนกระทั่งเสร็จสิ้น

ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน รวมถึงผู้มีส่วนได้เสียอื่นที่อยู่บริเวณรอบวัดอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการวัดสีขาว เนื่องจากวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน การพัฒนาคนและศูนย์รวมจิตใจ นอกจากนี้ ภายในวัดยังมีเขตพื้นที่ใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ อาทิ เป็นพื้นที่โล่งมีความร่มรื่น หรือเป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารอื่น ๆ อาทิ สร้างเมรุสำหรับฌาปนกิจศพของชุมชน หรือตั้งโรงเรียนเพื่อให้การศึกษาแก่สังคม หรืออาจแบ่งเป็นพื้นที่ให้คฤหัสถ์เช่าเพื่อใช้เป็นที่พักอาศัยและประกอบการค้า อาทิ การสร้างตึกแถว หรือการทำตลาด ซึ่งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากวัดในรูปแบบต่าง ๆ ดังนั้น จึงควรที่จะได้มีส่วนร่วมส่งเสริมและสนับสนุน เพื่อให้วัดมีภาพลักษณ์ที่ดี เป็นการสร้างและรักษาความศรัทธาของประชาชน โดยภาครัฐและภาคเอกชนร่วมให้การสนับสนุน และชุมชนรอบวัดเป็นผู้ร่วมปฏิบัติกับวัดโดยตรง หากวัดและชุมชนรอบวัดมีความเข้าใจ เห็นคุณค่าของความเป็นวัดสีขาวอันเป็นชื่อเสียงของชุมชน ก็จะได้รับความร่วมมือในการจัดระเบียบหรือสนับสนุนให้เกิดวัดสีขาวอย่างยั่งยืนต่อไป ซึ่งสามารถยกตัวอย่างการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัดดังนี้

ตารางที่ ๔.๓ แนวทางการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียต่อวัด

ผู้มีส่วนได้เสีย	แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วม
ภาครัฐ	• ภาครัฐเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมการดำเนินการวัดสีขาว โดยเป็นผู้จัดการโครงการ สนับสนุนบุคลากร ให้คำแนะนำแนวทางการดำเนินงานและงบประมาณ (ถ้ามี) • สนับสนุนงบประมาณอุดหนุนเพิ่มเติมเพื่อเป็นแรงจูงใจในการดำเนินโครงการวัดสีขาว เช่น สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น
ภาคเอกชน	• ร่วมสร้างกิจกรรมให้เกิดการตื่นตัวเป็นระยะ ๆ • สนับสนุนกิจกรรมหรืองบประมาณในการดำเนินโครงการ • การบริจาค หรือสนับสนุนการก่อสร้างและปรับปรุงวัด
ภาคประชาสังคม/ชุมชน	• ชุมชนรอบวัดร่วมเป็นเจ้าของโครงการ ช่วยเป็นหูเป็นตาเฝ้าระวัง ช่วยกันสอดส่องดูแล ตรวจสอบความโปร่งใส และป้องกันภัยไม่ให้เข้าสู่วัด • ให้การสนับสนุนหรือให้ความร่วมมือวัดเพื่อการพัฒนาเป็นวัดสีขาว และหากวัดมีการปฏิบัติที่ดีจะมีพุทธศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของวัด และต้องสนับสนุนให้วัดเป็นสถานที่ที่เหมาะสมกับการสืบทอดพระพุทธศาสนา • ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข อาทิ ค้ายาเสพติด เล่นการพนัน หวยใต้ดิน การกินเหล้าเมายา หรือสิ่งอบายมุขต่าง ๆ จะไม่ยินยอมเข้ามามีส่วนร่วมกับวัดในการดำเนินโครงการวัดสีขาว และจะต่อต้านการดำเนินการของวัด จึงต้องมีการพิจารณาแนวทางการดำเนินงานภายใต้ปัจจัยที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่ • ต้องอยู่คู่กับชุมชนตามหลัก “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน และให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของวัด เพื่อให้วัดเป็นของประชาชนและชุมชนอย่างแท้จริง • ชุมชนรอบวัดที่ร่วมสนับสนุนโครงการควรเป็นกลุ่มคนที่มีความศรัทธา ไม่ใช่กลุ่มคนที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากวัด

คณะอนุกรรมาธิการได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสืบค้น และเก็บรวบรวมตามระเบียบวิธีวิจัยโดยได้ดำเนินการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดทั้งทางวิชาการ และหลักธรรม ซึ่งพิจารณาจากหลักความจริงอันประเสริฐ “อริยสัจ” อันจะเห็นได้ว่า เมื่อวิเคราะห์ถึงการมีอยู่แห่งทุกข์ คือ สภาพปัญหาการที่ประชาชนเสื่อมศรัทธาต่อวัด นำไปสู่การสืบค้นสาเหตุปัจจัยที่เป็นต้นตอของปัญหาตามที่คณะอนุกรรมาธิการจำแนกเป็นสาเหตุปัจจัยภายในและภายนอก

ดังนั้น ในการแสวงหาทางออกหรือการจัดการกับปัญหาทางคณะอนุกรรมาธิการก็ได้พิจารณาตามกรอบกระบวนการที่สัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง จำแนกเป็น กระบวนการต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยได้ระบุแนวทางในการจัดการที่สาเหตุปัจจัยแต่ละด้าน ก่อนที่จะพิเคราะห์เพื่อนำเสนอแนวทางหรือหนทางในการจัดการกับปัญหาอย่างยั่งยืน หรือ มรรควิธีด้วย “**แนวทางการส่งเสริมและยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อวัดในพระพุทธศาสนา**” ดังนำเสนอความและรายละเอียดตามที่ปรากฏข้างต้น สามารถสรุปความได้ตามแผนภาพ ดังนี้

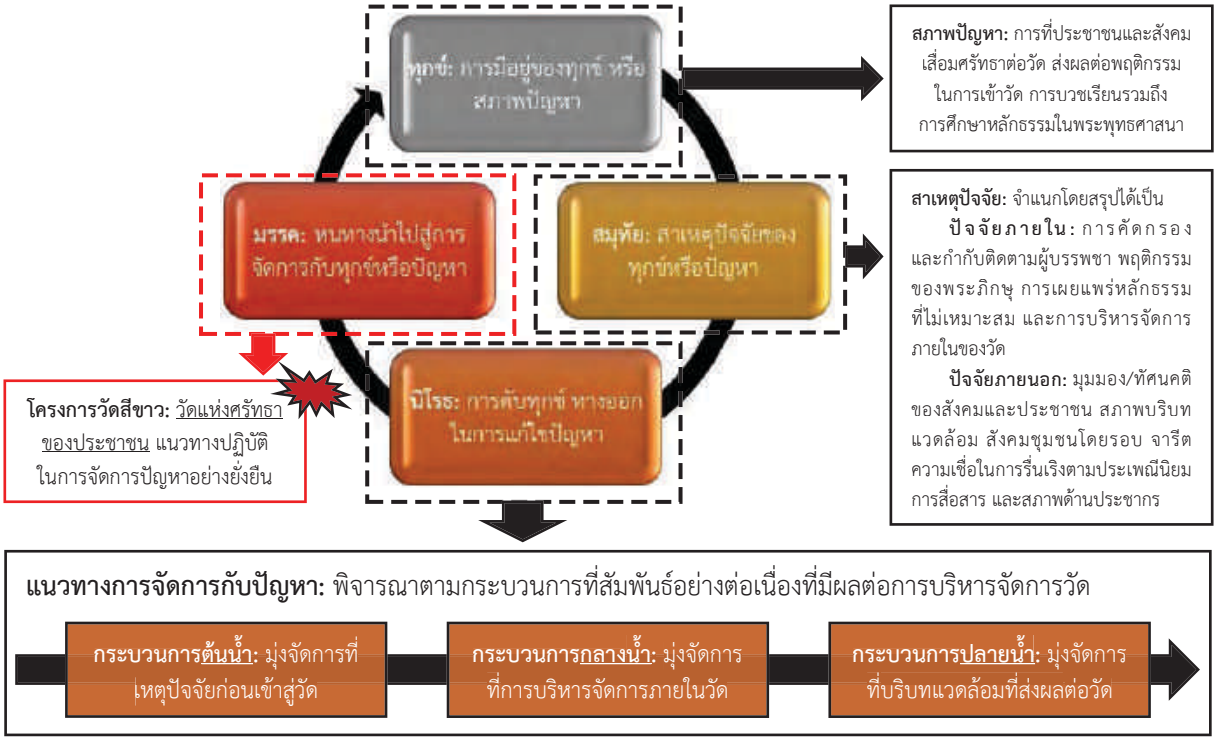

ภาพที่ ๔.๔ สรุปการพิเคราะห์ตามหลักความจริงอันประเสริฐ “อริยสัจ” ในการกำหนด **หนทางปฏิบัติในการจัดการกับปัญหา** (มรรค) ด้วย **“โครงการวัดสีขาว”** ตามการศึกษาของคณะอนุกรรมาธิการ

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การศึกษาครั้งนี้ ตอบวัตถุประสงค์ที่มุ่งหวังได้อย่างครบถ้วน คณะอนุกรรมาธิการจะได้นำเสนอความโดยละเอียดถึงแนวทาง และมรรควิธีในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาวไว้ในบทถัดไป

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ (Conclusions and Recommendations)

การศึกษาเรื่อง **“การศึกษาแนวทางการส่งเสริมและยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของพุทธศาสนิกชนต่อวัด : วัดสีขาว วัดแห่งศรัทธาของประชาชน”** มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของวัดที่ทำให้ประชาชนไม่เข้าวัด ไม่บวชเรียน หรือศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้วัดเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชน อันจะนำมาสู่การจัดทำข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้วัดเป็นที่เลื่อมใสและศรัทธาของประชาชนอย่างยั่งยืน

คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนาได้กำหนดการศึกษาด้วยระเบียบการศึกษาเชิงคุณภาพ ทั้งการรวบรวมข้อมูลและสนทนากลุ่มจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จากการประชุมคณะอนุกรรมาธิการจำนวน ๓๔ ครั้ง การศึกษาเชิงพื้นที่ ๔ ภูมิภาค รวม ๘ จังหวัด ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอุดรธานี จังหวัดลำพูน จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดตรัง พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะจากเจ้าคณะปกครองสงฆ์ เจ้าอาวาสในพื้นที่ต่าง ๆ จำนวน ๑๘ รูป และประชาชนที่เป็นผู้นำท้องถิ่น ๑ คน รวมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นจากพระภิกษุ หน่วยงานด้านการศาสนา และประชาชน ผ่านทางเว็บไซต์ของคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา มีผู้แสดงความคิดเห็น ๓๐ รูป/คน ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลก็เพื่อสืบค้นถึงปรากฏการณ์ตามประเด็นที่ทำการศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้สามารถระบุถึงสภาพปัญหาหรือสถานการณ์ของความเชื่อมั่นศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน อันจะส่งผลต่อการจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหา ทั้งสามารถยกระดับและส่งเสริมความเชื่อมั่นศรัทธาของพุทธศาสนิกชนต่อวัดและพุทธศาสนสถานเพิ่มขึ้น โดยจากการนำเสนอข้อมูลและผลการศึกษาตามที่ปรากฏความมาก่อนหน้านี้ คณะอนุกรรมาธิการสามารถสรุปความตามวัตถุประสงค์การศึกษาและนำเสนอถึงข้อเสนอแนะรวมถึงข้อสังเกตจากการศึกษา ดังสรุปความตามประเด็นได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการศึกษา (Conclusions)

จากการศึกษาของคณะอนุกรรมาธิการตามระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อมุ่งตอบวัตถุประสงค์ในการศึกษา ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อเท็จจริงอันสามารถบ่งชี้ถึงสถานการณ์ความเชื่อมั่นศรัทธาของพุทธศาสนิกชนต่อวัดและพุทธศาสนสถาน อย่างแม่นตรงและมีกรอบหลักคิดในการศึกษาทั้งทางวิชาการและหลักธรรม คณะอนุกรรมาธิการจึงได้พิจารณาหลักความจริงอันประเสริฐหรือ “อริยสัจ” ๔ ประการ เป็นกรอบโดยสังเขปในการวิเคราะห์และพิจารณาการจัดการกับปัญหาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ ซึ่งหลักความจริงอันประเสริฐ อาจกล่าวได้ว่า เป็นหลักคำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย **ความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ** ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค **เป็นประโยชน์สำคัญต่อการดับทุกข์หรือจัดการกับปัญหาที่เกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต และ<u>สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และจัดการกับปัญหาอย่างเป็นสากล</u>** โดยการวิเคราะห์ข้อมูลของคณะอนุกรรมาธิการตามที่นำเสนอความในบทก่อนหน้า

การสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ และตามกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ตามหลักความจริงอันประเสริฐ คณะอนุกรรมาธิการสามารถสรุปความพอสังเขปได้ดังนี้

สภาพปัญหา (ทุกข์): การมีอยู่ของทุกข์หรือสภาพข้อเท็จจริงของสถานการณ์ที่ศึกษา ซึ่งจากการศึกษานี้ระบุชัดเจนถึงสภาพในปัจจุบันที่ประชาชนและสังคม เริ่มเสื่อมศรัทธาต่อวัด ส่งผลต่อพฤติกรรมในการเข้าวัด การบวชเรียน และการอาศัยวัดในการเป็นแหล่งเผยแพร่หลักธรรมคำสั่งสอน สะท้อนให้เห็นจากการเปลี่ยนแปลงของบริบทแวดล้อมและสังคมไทยในปัจจุบันที่มีความเจริญทางวัตถุเฉพาะอย่างยิ่งด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อันย่อมกระทบต่อพฤติกรรมของคนในสังคม การเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นสังคม “ทุนนิยม” หรือนิยมทางด้านวัตถุเป็นสำคัญ ในทางตรงข้ามย่อมกระทบกับความเสื่อมทางด้านจิตใจ หรือทางศาสนา อันอาจเป็นเหตุผลส่วนหนึ่งที่ทำให้สังคมไทยเริ่มมีระยะห่างกับพระพุทธศาสนา เกิดการลดทอนของศรัทธา ขาดการสืบสานเผยแพร่ศาสนา กระทบต่อการเสื่อมของศีลธรรมของบุคคลในสังคมอย่างต่อเนื่อง ดังปรากฏผ่านภาพข่าว ข้อเท็จจริงหรือสะท้อนผ่านสถิติจำนวนของผู้บวชเรียนในพระพุทธศาสนาทั้งบรรพชาเป็นภิกษุ หรือสามเณร ดังปรากฏจากความสำคัญและที่มาของปัญหาที่คณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา โดยคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา มุ่งที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อสร้างเสริม แก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาแนวทางให้วัดกลับมาเป็นสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน

จากสภาพปัญหาและการกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อมุ่งในการจัดการกับปัญหา จึงได้กำหนดระเบียบวิธีการศึกษา เพื่อแสวงหาข้อมูลที่จำเป็นต่อการศึกษา ทั้งการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ อันได้แก่หลักความจริงอันประเสริฐ (อริยสัจ) และคณะอนุกรรมาธิการได้ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์และนำเสนอถึงต้นตอสาเหตุของปัญหาได้ดังที่จะนำเสนอความลำดับต่อไป

สาเหตุปัจจัยของปัญหา (สมุทัย): ต้นตอหรือมูลเหตุของสภาพปัญหา จากการสืบค้นของคณะอนุกรรมาธิการสามารถบ่งชี้สาเหตุปัจจัยของปัญหาออกได้ ดังนี้

ปัจจัยภายใน (Internal Factors) ประกอบไปด้วย

๑) สภาพปัญหาการคัดกรองบุคคลเข้ารับการบรรพชาอุปสมบท ที่อาจกล่าวได้ว่า **มีความหย่อนยาน ไม่นำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังจะทำให้ได้บุคคลที่ไม่มีคุณภาพ มีความประพฤติไม่เหมาะสม เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ที่ย่อมส่งผลให้เกิดความมัวหมอง เสื่อมเสีย กระทบต่อความเสื่อมศรัทธาของพุทธศาสนิกชน** ส่วนหนึ่งเป็นสาเหตุมาจากการที่ขาดระบบฐานข้อมูล (Database)

๒) สภาพปัญหาการกำกับติดตามพฤติกรรมของผู้เข้ามาบวชที่อาจเกิดจากเจ้าคณะปกครองสงฆ์อาจหย่อนยานไม่กำกับดูแลเท่าที่ควร

๓) **พระภิกษุสามเณรบางส่วนไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมที่ถูกต้อง** ตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัดกระทำความผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง หรือกระทำการที่ไม่เหมาะสม เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขต่าง ๆ เป็นต้น

๔) พระภิกษุบางส่วนไม่ได้มีความตั้งใจบวชเรียนเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

๕) การเผยแพร่หลักธรรมไม่ถูกต้อง

๖) การนำลัทธิหรือสัญลักษณ์อื่นที่ไม่ใช่พุทธศาสนามาไว้ในวัด

๗) การบริหารจัดการภายในวัดที่ไม่เหมาะสม รวมถึงเงินบริจาค หรือทรัพย์สินของวัด

๘) สภาพความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายในวัดหรือชุมชนโดยรอบ

ปัจจัยภายนอก (External Factors) ประกอบด้วย

๑) มุมมองและทัศนคติของสังคมไทย

๒) สภาพปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การเปลี่ยนแปลงของสังคม ที่กระทบต่อพฤติกรรมการใช้ชีวิตของสังคมในปัจจุบัน

๓) สภาพแวดล้อมชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นพลวัติ และชุมชนอาจมีสภาพที่ไม่เหมาะสมหรือไม่เอื้อต่อการเสริมสร้างศรัทธาต่อวัดและพระพุทธศาสนา

๔) การจัดงานรื่นเริงต่าง ๆ ทั้งตามประเพณีหรือตามเทศกาลของชุมชน ที่อาจก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

๕) การนำเสนอข่าวสารของ**สื่อมวลชน**ในด้านที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณร ที่อาจขาดการตรวจสองข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง

๖) สถานที่ตั้งของวัดในบางกรณีที่อาจอยู่ในแหล่งชุมชนที่**มีประชากรค่อนข้างขาดคุณภาพหรือมีคุณภาพชีวิตค่อนข้างต่ำ**

แนวทางการจัดการกับปัญหา (นิโรธ): เป็นการวิเคราะห์ถึงการจัดการกับปัญหาที่สาเหตุปัจจัยโดยคณะอนุกรรมาธิการพิจารณากำหนดแนวทางการจัดการกับปัญหาตามกระบวนการ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าพิจารณาตามกรอบ

๑. **ต้นน้ำ** มุ่งจัดการกับสภาพปัญหาในขณะตั้งต้นของกระบวนการที่จะเกิดการที่ประชาชนปุถุชนเข้าบรรพชา บวชเรียนในพระพุทธศาสนา และเข้าพำนักในวัด ที่ประกอบไปด้วยการพิจารณาการยกระดับประสิทธิภาพการคัดกรองผู้มีความประสงค์เข้ารับการบรรพชาอุปสมบท ด้วยการจัดการฐานข้อมูล การจัดตั้งศูนย์ตรวจสอบประวัติ รวมถึงการปรับปรุงระบบการจัดทำหนังสือสุทธิของพระภิกษุให้มีความทันสมัย และพิจารณาความเป็นไปได้ในการกำหนดแนวทาง หรือมาตรการที่กำหนดให้ผู้ประสงค์บรรพชาอุปสมบทมีโอกาสในการทดลองศึกษาเรียนรู้และฝึกฝนก่อนบรรพชาอุปสมบท ตามระยะเวลาที่กำหนด

๒. **<u>กลางน้ำ</u>** มุ่งจัดการสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายในของวัด ทั้งพฤติกรรมของพระภิกษุสามเณร รวมถึงการบริหารจัดการภายในและที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย การปรับปรุงแนวทางการแก้ไขสภาพปัญหาพฤติกรรมพระภิกษุที่ไม่เหมาะสม การแก้ไขปัญหาการบริการกิจการคณะสงฆ์ ผ่านพระสังฆาธิการและยกระดับธรรมาภิบาล ปรับปรุงการบริหารจัดการวัดทั้งแนวทางการแต่งตั้ง การจัดการเงินบริจาคและทรัพย์สิน การกำกับดูแล การพัฒนาและปรับปรุงด้านกายภาพ เป็นต้น

๓. **<u>ปลายน้ำ</u>** มุ่งจัดการสภาพปัญหา และสาเหตุปัจจัยด้วยกระบวนการแวดล้อม หรือบริบทภายนอกที่มีอิทธิพลและเกี่ยวเนื่องกับการบริหารจัดการวัด ประกอบด้วย กำหนดให้มีองค์กรช่วยเหลือเจ้าอาวาสหรือวัดในการให้คำปรึกษาเจรจาแก้ไขปัญหาแทนเจ้าอาวาส อันสอดคล้องกับ<u>แนวคิดของคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา</u> ที่เสนอให้มี **“ศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์”** เพื่อให้คำปรึกษา แนะนำและช่วยแก้ไขปัญหาให้กับเจ้าอาวาสในการกำกับดูแล และการบริหารจัดการทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ การยกระดับความร่วมมือของพระภิกษุ สามเณรและฆราวาสในการช่วยกันสอดส่อง กำกับดูแล การใช้กลไกสื่อสารมวลชนในการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ถูกต้องในการนำเสนอข่าวสาร การจัดกิจกรรมทางศาสนาที่เหมาะสม ยกระดับศักยภาพในการบริหารจัดการวัดและกฎหมายต่าง ๆ รวมถึงการกำหนดบทลงโทษและการเฝ้าระวัง เป็นต้น

หนทาง แนวทางปฏิบัติในการจัดการกับทุกข์ (มรรค): เป็นการดำเนินการให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และเป็นแนวทางปฏิบัติ หรือ “มรรควิธี” ในการจัดการ คณะอนุกรรมาธิการจึงได้พิเคราะห์การปรับประยุกต์และเสนอแนวทาง **“การดำเนินการวัดสีขาว”** ขึ้น เพื่อเป็นหนทาง (มรรค) ในการจัดการกับปัญหาได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจากการวิเคราะห์นั้นได้นำเสนอถึงประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑) คุณสมบัติ และกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนวัดสีขาว

๒) กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนวัดสีขาว ที่ปัจจุบันพบว่า กฎหมายยังค่อนข้างเพียงพอแต่อาจมีการปรับปรุงในบางประเด็น หรือเน้นย้ำทางด้านการนำกฎหมายไปบังคับใช้ โดยกฎหมายยังต้องหมายความรวมถึงพระธรรมวินัย อันเสมือนกฎในทางธรรม ควบคู่กับกฎหมายในทางโลก

๓) หลักเกณฑ์การประเมิน และหน่วยงานประเมินผลวัดสีขาว ที่นำเสนอทั้งแนวทางการประเมิน หลักเกณฑ์และผู้ทำการประเมิน

๔) ป้ายสัญลักษณ์

๕) บทบาทและคุณสมบัติของเจ้าอาวาสที่สำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการวัดสีขาว

๖) การยกระดับการมีส่วนร่วมดำเนินการดำเนินการวัดสีขาวของภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัด (stakeholder) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการเสริมพลังประชาชนและสร้างการจัดการกับปัญหาได้อย่างยั่งยืน ทั้งสร้างความรู้สึกในการรับผิดชอบร่วม

ทั้งนี้ คณะอนุกรรมาธิการจักได้นำเสนอความโดยละเอียดถึงแนวทางปฏิบัติ และนำเสนอถึงข้อเสนอแนะในการนำไปจัดการกับปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม ในหัวข้อลำดับถัดไป ปรากฏการสรุปความตามภาพ

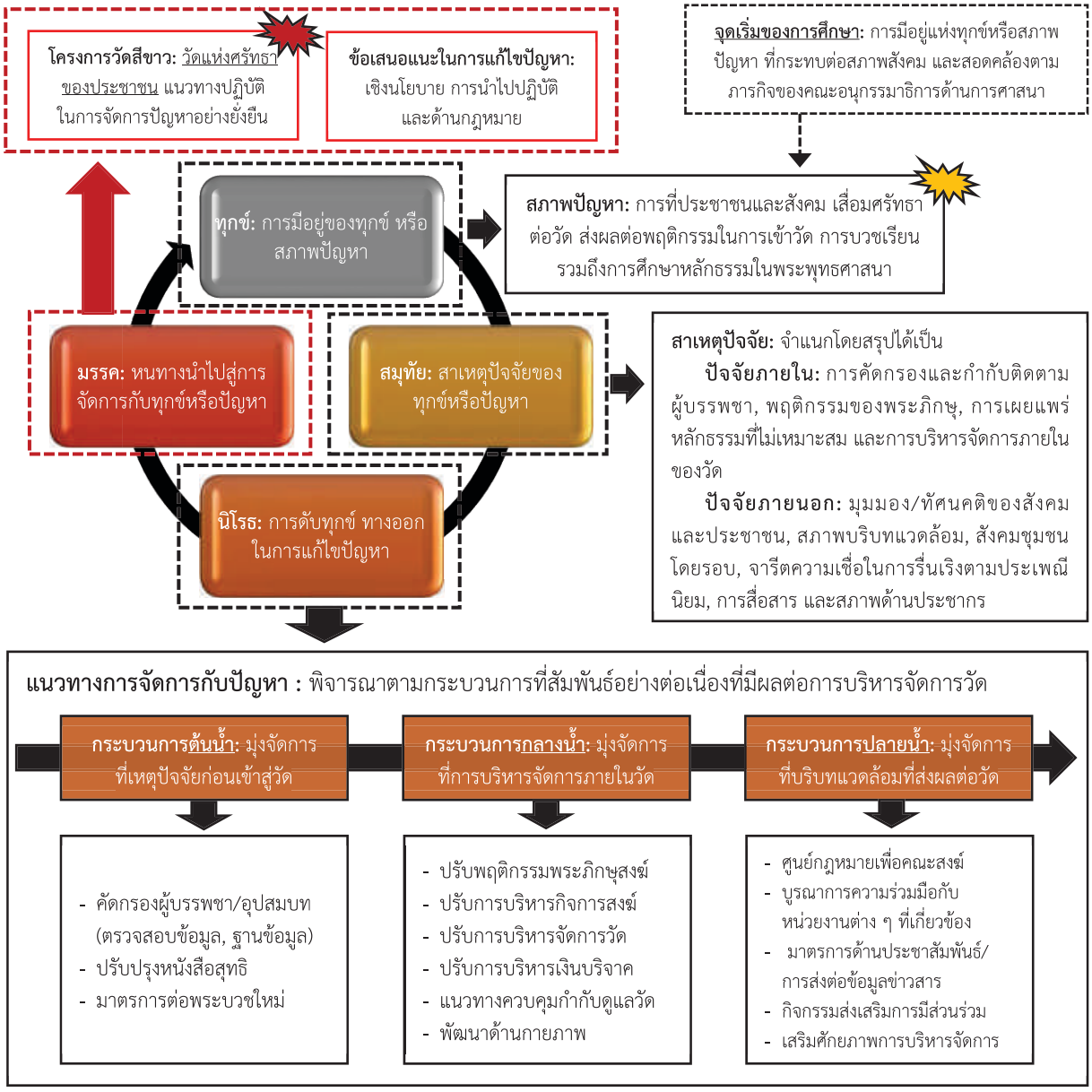

ภาพที่ ๕.๑ สรุปผลการศึกษาตามหลักความจริงอันประเสริฐ “อริยสัจ”

๕.๒ ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

การดำเนินการให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และเป็นแนวปฏิบัติ หรือ “มรรควิธี” ในการจัดการตามหลักการวิเคราะห์ความจริงอันประเสริฐ ทางคณะอนุกรรมาธิการฯ สามารถนำเสนอข้อเสนอที่ค้นพบได้ดังนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (Operation Recommendations)

คณะอนุกรรมาธิการมุ่งเน้นนำเสนอถึง “มรรควิธี” สำคัญในการจัดการกับปัญหาอย่างยั่งยืน อันได้แก่ การดำเนินการตามแนวทาง “วัดสีขาว” ปรากฏรายละเอียดดังนี้

การดำเนินการวัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน

จากการศึกษาครั้งนี้มีข้อบ่งชี้และนำเสนอถึงการจัดการวัดสีขาว เพื่อสนับสนุนส่งเสริมวัดให้มีแนวทางการบริหารจัดการวัดที่ดี ที่สอดคล้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้ทั้ง ๖ ด้าน อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรปฏิบัติตามพระธรรมวินัยบัญญัติ และเผยแผ่หลักธรรมอย่างถูกต้อง ปฏิบัติเจริญจิตภาวนา และพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางรวมจิตใจของคนในชุมชน เป็นที่ยอมรับเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน โดยสามารถกำหนดแนวทางและรูปแบบการดำเนินงาน ดังนี้

๕.๒.๑.๑ คณะกรรมการอำนวยการโครงการวัดสีขาว

จากข้อมูลการศึกษาบ่งชี้ว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ต้องเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ผู้แทนมหาเถรสมาคม กระทรวงวัฒนธรรม กรมการศาสนา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง กรมอนามัย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม **จัดทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในรูปแบบ MOU** (Memorandum of Understanding) หรือในรูปแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม เพื่อกำหนดภารกิจหน้าที่และแนวทางในการดำเนินงานอย่างชัดเจน สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่และภารกิจของแต่ละหน่วยงาน เพื่อแก้ไขและป้องกันการละเมิดพระธรรมวินัย ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาความประพฤติไม่เหมาะสม รวมทั้งการกระตุ้นให้พระภิกษุดำรงตนอยู่ในพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด มีศีลาจารวัตรเหมาะสมกับสมณสารูปดำรงตนเป็นที่พึ่งและเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในชุมชน ตลอดจนส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนเข้าวัดฟังธรรมและศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น

คณะกรรมการอำนวยการโครงการวัดสีขาว มีหน้าที่และอำนาจกำหนดแนวทางการดำเนินการโครงการวัดสีขาว แต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกวัดสีขาว และกำหนดรูปแบบวิธีการดำเนินงาน ดังที่คณะอนุกรรมาธิการจะนำเสนอความต่อไป

๕.๒.๑.๒ แนวทางการดำเนินการวัดสีขาว

สามารถจำแนกรายประเด็นได้ ประกอบด้วย

๑) จัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกวัดสีขาว: คณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกวัดสีขาว มีองค์ประกอบสำคัญ ๒ ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ ๑ คณะกรรมการส่วนกลาง: ประกอบด้วย คณะกรรมการฝ่ายสงฆ์ ได้แก่ เจ้าคณะหน และเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ระดับอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการฝ่ายฆราวาส ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม กรมการศาสนา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง กรมอนามัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ส่วนที่ ๒ คณะกรรมการส่วนภูมิภาค: จำแนกเป็น คณะกรรมการประจำหนกลาง หนเหนือ หนตะวันออก หนใต้ คณะใหญ่ธรรมยุต

คณะกรรมการ ประกอบด้วย **คณะกรรมการฝ่ายสงฆ์** ได้แก่ เจ้าคณะหน เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ระดับอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง **คณะกรรมการฝ่ายฆราวาส** ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด หน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (จังหวัด ตำรวจ ฝ่ายปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานวัฒนธรรม สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ฯลฯ) ผู้นำชุมชน และประชาชน

๒) คุณสมบัติและหลักเกณฑ์วัดสีขาว

(๑) คุณสมบัติวัดสีขาว

ก. บริหารกิจการภายในวัดเป็นไปตามงาน คณะสงฆ์ ๖ ด้าน ดังนี้

- การปกครอง หมายถึง การควบคุมดูแลให้คณะสงฆ์ภายในวัดประพฤติปฏิบัติเอื้อต่อพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดเพื่อให้เกิดความเรียบร้อย
- การศาสนศึกษา หมายถึง การจัดและส่งเสริมให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ทั้งแผนกบาลีแผนกธรรม และแผนกสามัญ
- การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อให้การช่วยเหลือเกื้อกูลแก่สถาบันการศึกษาหรือจัดสถานศึกษาภายในวัด เพื่อสงเคราะห์แก่เด็กเยาวชนที่ด้อยโอกาสหรือมีความประสงค์ได้รับการศึกษาเล่าเรียนที่เอื้อต่อพระธรรมวินัย เช่น โรงเรียนการกุศลภายในวัด โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เด็กยากจน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด
- การเผยแผ่ หมายถึง การนำหลักธรรมสู่ชุมชนสังคม โดยผ่านการฟังธรรมเทศนา การจัดอบรมวิปัสสนากรรมฐาน จากการบรรยายธรรมหรือการเจริญจิตภาวนา หรือศาสนพิธี เพื่อรักษาซึ่งจารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม
- การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้าง รวมถึงการบูรณปฏิสังขรณ์สิ่งปลูกสร้างของวัดด้วยการรักษาดูแล ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวร และก่อสร้างอาคารเสนาสนะเพิ่มเติมตามความเหมาะสมและจำเป็นต่อการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงยั่งยืน
- การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคม โดยการจัดกิจกรรมที่เป็นสาธารณกุศล เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ยากไร้

ข. ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่งมหาเถรสมาคมให้มีความเหมาะสมเพียงพอต่อการดำรงสมณเพศ และเป็นที่พำนักอาศัยของพระภิกษุสามเณรที่มีวัตรปฏิบัติอันดีงาม เป็นที่เคารพศรัทธาและที่พึ่งทางใจให้กับประชาชนได้อย่างแท้จริง ตลอดจนเป็นวัดที่ไม่มีประวัติเสื่อมเสียทั้งทางโลกและทางธรรม ในห้วงเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมา

ค. พระภิกษุสามเณรประพฤติปฏิบัติเหมาะสมแก่สมณเพศ ตามพระธรรมวินัย มีวัตรปฏิบัติที่ดีงาม อาทิ บิณฑบาต ทำวัตรเช้า – เย็น ฯลฯ มีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติศาสนพิธีต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง มีการจัดกิจกรรมทางพระศาสนาร่วมกับญาติโยมเป็นที่ศรัทธาของประชาชนอย่างต่อเนื่อง

ง. มีการรณรงค์ กำหนดกฎเกณฑ์กติกา และให้ข้อคิดมุมมองเกี่ยวกับโทษและภัยของยาเสพติดและอบายมุข โดยผ่านการเผยแพร่คำสอนตามหลักพุทธศาสตร์อย่างมีเหตุและผล รวมทั้งเป็นวัดที่มีความ *“สะอาด สว่าง สงบ และร่มรื่น”* กล่าวคือ (๑) สะอาด หมายถึง การดูแลและการจัดการวัดที่ดีไม่สกปรกรกรุงรัง จัดเสนาสนะเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นที่เกิดศรัทธาแก่ผู้มาพบเห็น ไม่สร้างความขุ่นข้องใจแก่ผู้มาเยือน (๒) สว่าง หมายถึง การจัดวัดที่ดูโปร่ง สบายตา ไม่รกทึบหรือมีความสลับซับซ้อน เน้นความเรียบง่ายและประโยชน์ใช้สอยสูงสุด (๓) สงบ หมายถึง เป็นสถานที่ที่สงบจากอบายมุข ไม่มีเสียงอึกทึกครึกโครม รมเย็นเป็นสุขด้วยสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ (๔) ร่มรื่น หมายถึง การมีบรรยากาศสัปปายะเหมาะแก่การฝึกปฏิบัติเจริญจิตภาวนากรรมฐาน

จ. การบริหารจัดการการเงินและการบัญชีของวัด จะต้องมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และถูกต้องเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้

ฉ. สืบทอดรักษาจารีตประเพณีหรือพุทธคติธรรมที่ดีงามของวัด โดยเป็นสัญลักษณ์แห่งคุณธรรม ศีลธรรม และเป็นวัดที่อนุรักษ์ไว้ซึ่งจารีตประเพณีที่ดีงามเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนสังคม เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ตามหลักคำสอนของพระพุทธองค์ สิ่งใดที่ไม่ใช่คำสอนของพระพุทธองค์ไม่นำมาเป็นแก่นเรียกศรัทธาจากประชาชน รวมทั้งพุทธบริษัทมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัด และการดำเนินหรือจัดกิจกรรมของวัด โดยพร้อมเพรียงกันด้วยความรักความสามัคคี

(๒) หลักเกณฑ์การประเมินผลวัดสีขาว

คณะอนุกรรมาธิการได้พิจารณาเสนอหลักเกณฑ์การประเมินผลวัดสีขาว โดยใช้แนวทางหรือรูปแบบการประเมิน ๓๖๐ องศา เพื่อให้ครอบคลุมในด้านต่าง ๆ ปรากฏตามตาราง

ตารางที่ ๕.๑ หลักเกณฑ์การประเมินผลวัดสีขาว

หมวดการประเมิน	รายละเอียด
หมวดที่ ๑ การบริหารจัดการ	๑. มีการกำหนดกฎ กติกา ในการพัฒนาวัดให้มีความสะอาด สว่าง สงบ และร่มรื่น เป็นศูนย์รวมในการพัฒนาจิตใจ และศึกษาปฏิบัติเจริญจิตภาวนาให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง ๒. มีการสื่อสาร/เผยแพร่/ประกาศกฎเกณฑ์กติกาของวัดอย่างชัดเจน ๓. มีการกำหนดแนวทางพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ประกอบด้วย (๑) ด้านการปกครอง (๒) ด้านการศาสนศึกษา (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๕) ด้านการสาธารณูปการ และ (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ อย่างเป็นรูปธรรม

หมวดการประเมิน	รายละเอียด
หมวดที่ ๒ พฤติกรรม ในพื้นที่วัดสีขาว	๑. ไม่ปรากฏพฤติกรรมหรือข้อวัตรปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุ สามเณรและฆราวาสที่พำนักอยู่ในวัด ๒. มีป้ายประกาศรณรงค์ การป้องกัน และการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด อบายมุข หรือสิ่งผิดกฎหมาย ๓. การบริหารจัดการการเงิน การบัญชี รายรับ รายจ่าย มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้
หมวดที่ ๓ การจัดการพื้นที่สีขาว	๑. ความสะอาด สว่าง สงบ และร่มรื่น ตามหลักการ ๕ ส. ๒. การจัดกิจกรรมทางศาสนาหรือศาสนพิธี มีความถูกต้องตามจารีตและธรรมเนียมปฏิบัติอย่างงดงาม
หมวดที่ ๔ การเผยแผ่	๑. มีการเทศนาในทุก ๆ วันพระและโอกาสสำคัญต่าง ๆ เกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เพื่อพัฒนาจิตใจของพุทธศาสนิกชน ๒. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุ สามเณร และฆราวาสอย่างต่อเนื่อง
หมวดที่ ๕ การรณรงค์ส่งเสริม ด้านสุขอนามัย	๑. ส่งเสริมและสร้างแนวทางพัฒนาวัดให้มีความสะอาด มีความเป็นระเบียบ สวยงาม ร่มเย็น สงบ และรณรงค์การป้องกันและโทษภัยของอบายมุข เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ ยาเสพติด สิ่งผิดกฎหมาย และจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีเป็นแบบอย่างแก่ครอบครัวและชุมชน ๒. การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคที่เกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ ยาเสพติด และสิ่งผิดกฎหมาย ผลกระทบที่จะเกิดกับร่างกาย การแจ้งเตือน ควบคุมดูแล ห้ามปราม รวมทั้งการชี้ให้เห็นความผิดและโทษตามกฎหมาย แก่ประชาชนในเขตบริการของวัด
หมวดที่ ๖ การมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วน	๑. ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการให้เกิดวัดสีขาว ๒. เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ๓. เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนทั่วไป
หมวดที่ ๗ ระยะเวลา การประเมินผล	กำหนดให้มีรอบการประเมินและทบทวนอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เพื่อเป็นกุศโลบายในการรักษามาตรฐานให้คงไว้ หากผ่านการประเมิน ๓ ครั้ง ติดต่อกัน สมควรได้รับการยกย่องเป็นวัดต้นแบบให้วัดอื่นหรือชุมชนอื่นมาศึกษาเป็นแนวทางปฏิบัติ ในกรณีวัดที่ได้รับป้ายวัดสีขาวแล้ว ต่อมาได้กระทำการฝ่าฝืนพระธรรมวินัย คำสั่งสอน มีการทุจริต หรือพระภิกษุสามเณรภายในวัดกระทำผิดกฎหมาย หรือฝ่าฝืนพระธรรมวินัย ให้คณะกรรมการยกเลิกการเป็นวัดสีขาวของวัดนั้น ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงและมีความเห็นโดยเสียงข้างมากในการประชุมเพื่อยกเลิกการเป็นวัดสีขาวและถอดป้ายวัดสีขาวออกจากวัดนั้น

(๓) ป้ายสัญลักษณ์และประกาศเกียรติคุณวัดสีขาว

เพื่อให้การดำเนินการตามโครงการเป็นไปด้วยความสมบูรณ์ และมีการเผยแพร่สร้างการรับรู้ใน “เชิงสัญลักษณ์” คณะอนุกรรมาธิการ**จึงกำหนดให้มีป้ายสัญลักษณ์และประกาศเกียรติคุณยกย่องวัดสีขาว เพื่อเป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์แสดงว่าได้รับการรับรองมาตรฐานเป็นวัดสีขาวมีคุณสมบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์** โดยประกาศให้ศาสนิกชนหรือประชาชนทั่วไปได้ทราบว่า วัดดังกล่าวมีการบริหารจัดการที่ดี ประชาชนสามารถเข้าวัดได้อย่างสบายใจและได้รับคำสอนที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย เป็นต้นแบบให้วัดอื่นนำไปพัฒนาวัดเพื่อเป็นวัดสีขาว รวมทั้งเพื่อประกาศเกียรติคุณ เชิดชูเกียรติ สร้างความตระหนัก และเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้แก่วัดในการพัฒนาเป็นวัดสีขาว ตลอดจนการสร้างความตระหนักให้รักษาชื่อเสียงคุณงามความดีนี้ไว้ จึงได้กำหนดรูปแบบป้ายวัดสีขาวประกาศเกียรติคุณเชิดชูเกียรติไว้ ดังต่อไปนี้

ก. รูปแบบป้ายวัดสีขาว: การกำหนดรูปแบบป้ายวัดสีขาวควรออกแบบเป็นเอกลักษณ์ มีตราสัญลักษณ์หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง มีความคงทนและสามารถติดตั้งได้ง่าย มีรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ นำไปติดตั้งไว้บริเวณหน้าวัดอย่างชัดเจน **แต่หากมีการกระทำผิดหลักเกณฑ์สามารถนำป้ายออกได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด** ทั้งนี้ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำป้ายวัดสีขาว ซึ่งอาจมีรูปแบบแผ่นป้ายขนาดความกว้าง ๒ เมตร สูง ๑.๕๐ เมตร มีพื้นหลังสีเขียว มีตราสัญลักษณ์รัฐสภาและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ คำว่า *“วัดสีขาว”* ใช้ตัวอักษรสีขาว ส่วนตัวอักษรและลวดลายอื่นเป็นสีทอง ตามตัวอย่างดังนี้

ภาพที่ ๕.๒ ตัวอย่างป้ายวัดสีขาว

ข. รูปแบบประกาศเกียรติคุณวัดสีขาว : กำหนดให้มีการมอบประกาศเกียรติคุณให้แก่วัดสีขาว เพื่อเป็นการรับรองจากองค์กรที่เกี่ยวข้องว่าเป็นวัดแห่งคุณงามความดี และเป็นที่ศรัทธาของสาธุชนอย่างแท้จริง โดยอาจมีรูปแบบประกาศเกียรติคุณวัดสีขาว ดังนี้

ประกาศเกียรติคุณ
คณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

มอบไว้เพื่อแสดงว่า

วัด.....

แขวง/ตำบล .....เขต/อำเภอ .....จังหวัด .....

เป็นวัดสีขาว

โดยได้รับการพิจารณารับรองจากองค์กรที่เกี่ยวข้องว่า
เป็นวัดแห่งคุณงามความดี และเป็นที่ศรัทธาของสาธุชนอย่างแท้จริง

ให้ไว้ ณ วันที่ ..... พ.ศ. ๒๕๖๖

(พระ.....)
เจ้าคณะภาค .....

(.....)
ประธานคณะกรรมาธิการการศาสนา
คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม
วุฒิสภา

(.....)
ผู้อำนวยการ
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ภาพที่ ๕.๓ ตัวอย่างใบประกาศเกียรติคุณวัดสีขาว

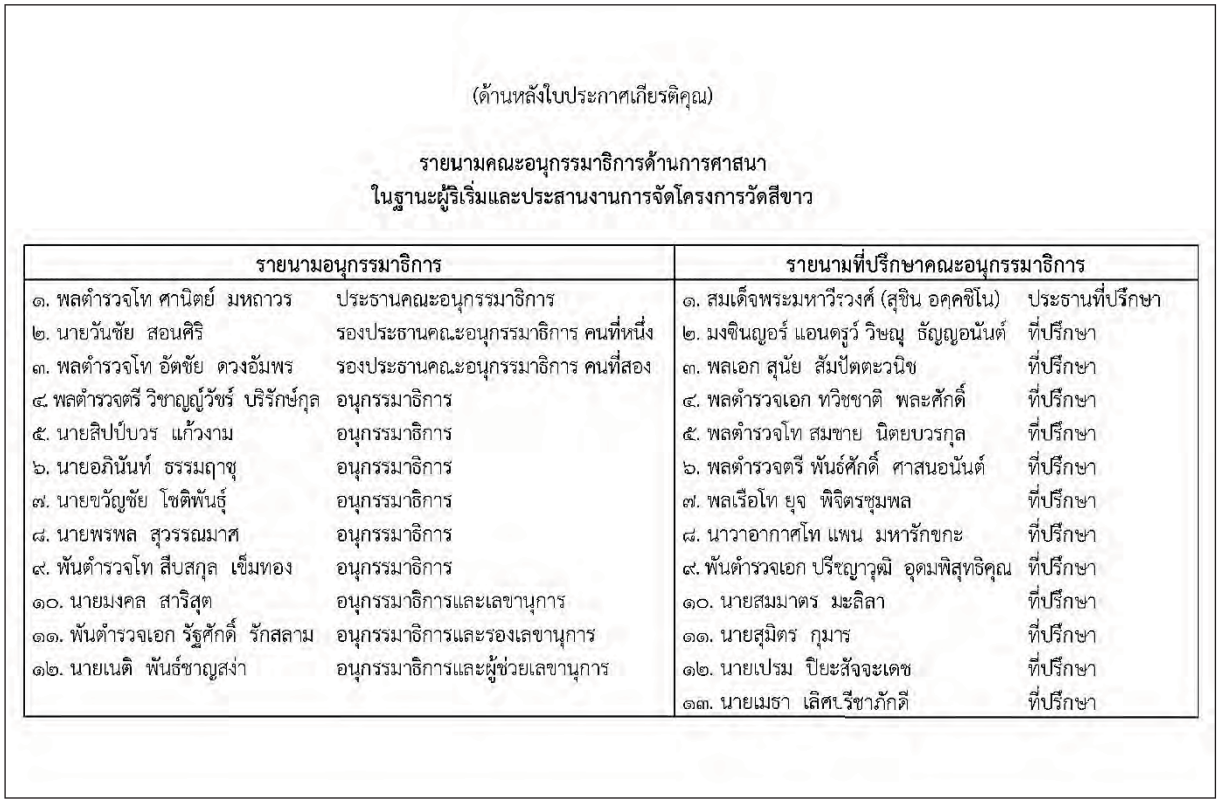

(ด้านหลังใบประกาศเกียรติคุณ)

รายนามคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา
ในฐานะผู้ริเริ่มและประสานงานการจัดโครงการวัดสีขาว

รายนามอนุกรรมาธิการ		รายนามที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ	
๑. พลตำรวจโท ศานิตย์ มหถาวร	ประธานคณะอนุกรรมาธิการ	๑. สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (สุชิน อคฺคชิโน)	ประธานที่ปรึกษา
๒. นายวันชัย สอนศิริ	รองประธานคณะอนุกรรมาธิการ คนที่หนึ่ง	๒. มงซินญอร์ แอนดรูว์ วิษณุ ธัญญอนันต์	ที่ปรึกษา
๓. พลตำรวจโท อัตชัย ดวงอัมพร	รองประธานคณะอนุกรรมาธิการ คนที่สอง	๓. พลเอก สุนัย สัมปัตตะวนิช	ที่ปรึกษา
๔. พลตำรวจตรี วิชาญญ์วัชร์ บริรักษ์กุล	อนุกรรมาธิการ	๔. พลตำรวจเอก ทวิชชาติ พละศักดิ์	ที่ปรึกษา
๕. นายสิปป์บวร แก้วงาม	อนุกรรมาธิการ	๕. พลตำรวจโท สมชาย นิตยบวรกุล	ที่ปรึกษา
๖. นายอภินันท์ ธรรมฤาชุ	อนุกรรมาธิการ	๖. พลตำรวจตรี พันธ์ศักดิ์ ศาสนอนันต์	ที่ปรึกษา
๗. นายขวัญชัย โชติพันธุ์	อนุกรรมาธิการ	๗. พลเรือโท ยุจ พิจิตรชุมพล	ที่ปรึกษา
๘. นายพรพล สุวรรณมาศ	อนุกรรมาธิการ	๘. นาวาอากาศโท แพน มหารักขกะ	ที่ปรึกษา
๙. พันตำรวจโท สืบสกุล เข็มทอง	อนุกรรมาธิการ	๙. พันตำรวจเอก ปรีชญาวุฒิ อุดมพิสุทธิคุณ	ที่ปรึกษา
๑๐. นายมงคล สาริสุต	อนุกรรมาธิการและเลขานุการ	๑๐. นายสมมาตร มะลิลา	ที่ปรึกษา
๑๑. พันตำรวจเอก รัฐศักดิ์ รักสลาม	อนุกรรมาธิการและรองเลขานุการ	๑๑. นายสุมิตร กุมาร	ที่ปรึกษา
๑๒. นายเนติ พันธ์ชาญสง่า	อนุกรรมาธิการและผู้ช่วยเลขานุการ	๑๒. นายเปรม ปิยะสัจจะเดช	ที่ปรึกษา
		๑๓. นายเมธา เลิศบริชาภักดี	ที่ปรึกษา

ภาพที่ ๕.๔ ตัวอย่างใบประกาศเกียรติคุณวัดสีขาว (ต่อ)

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendations)

ตามที่คณะอนุกรรมาธิการได้นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ ที่มุ่งขับเคลื่อนให้เกิดโครงการวัดสีขาว อันเป็นการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมดังนำเสนอความไปแล้วนั้น เพื่อความครบถ้วนของการพิเคราะห์เพื่อยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อวัด และจัดการกับปัญหาได้อย่างยั่งยืน ทางคณะอนุกรรมาธิการจึงได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendations) โดยจำแนกเป็นข้อเสนอแนะเพื่อการบูรณาการการขับเคลื่อนโครงการวัดสีขาว และการดำเนินการตามโครงการวัดสีขาวให้เกิดความยั่งยืน ดังนี้

๕.๒.๒.๑ การบูรณาการการขับเคลื่อนโครงการวัดสีขาว

สืบเนื่องจากการศึกษาที่ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมไทยนับถือ และสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ประเพณีการบวชเรียน คือ การบวชเพื่อศึกษาหลักธรรมในการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มีความยั่งยืนถาวรสืบไป ดังนั้น การบูรณาการขับเคลื่อนโครงการวัดสีขาวให้ประสบความสำเร็จ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาและสามารถเผยแผ่ให้ประชาชนได้อย่างถูกต้อง การพัฒนาวัดตามแนวความคิด *“วัดสีขาว”* ให้ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายนั้น **ต้องเกิดจาก<u>ความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ราชการ ประชาชน และภาคีเครือข่ายในพื้นที่ หรือผู้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ</u>** ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย

๑) การคัดกรองผู้เข้ารับการบรรพชาอุปสมบท (**<u>กระบวนการต้นน้ำ</u>**) กล่าวคือ การคัดกรองผู้เข้ารับการบรรพชาอุปสมบทเป็นกระบวนการสำคัญ เนื่องจากหากมีการดำเนินการอย่างรอบคอบ รวดเร็ว ตรงไปตรงมา ไม่เลือกปฏิบัติ ก็จะนำมาซึ่งคุณประโยชน์ในการสร้างพระภิกษุและสามเณรที่มีคุณภาพสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงยั่งยืน พอสรุปได้ดังนี้

(๑) การยกระดับพระภิกษุ สามเณรทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา กล่าวคือ จากข้อมูลที่คณะอนุกรรมาธิการได้สืบค้นถึงจำนวนพระภิกษุสามเณรได้บ่งชี้ถึงแนวโน้มที่ลดลง ดังตาราง

ตารางที่ ๕.๒ เปรียบเทียบข้อมูลพระภิกษุสามเณร ๕ ปี ย้อนหลัง (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔)

พ.ศ.	จำนวนพระภิกษุ (รูป)	จำนวนสามเณร (รูป)	จำนวนรวม (รูป)
๒๕๖๐	๒๘๒,๕๗๑	๔๗,๗๓๖	๓๓๐,๓๐๗
๒๕๖๑	๒๘๑,๒๕๑	๔๔,๖๗๔	๓๒๕,๙๒๕
๒๕๖๒	๒๑๕,๘๗๑	๓๖,๙๘๐	๒๕๒,๘๕๑
๒๕๖๓	๒๐๕,๕๓๙	๓๔,๐๔๐	๒๓๙,๕๗๙
๒๕๖๔	๒๐๗,๘๗๕	๓๓,๔๙๓	๒๔๑,๓๖๘

ที่มา: กลุ่มกิจการคณะสงฆ์ สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

จากตารางแสดงให้เห็นได้ว่า **ปัจจุบันจำนวนพระภิกษุสามเณรมีแนวโน้มลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง** อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของสังคมและประชากรของประเทศไทย ทั้งจากครอบครัวใหญ่ไปเป็นครอบครัวเดี่ยว มาตรการการคุมกำเนิดของกระทรวงสาธารณสุข การประกอบอาชีพ ความก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ความสะดวกสบายในการคมนาคม และที่สำคัญ คือ การตรากฎหมายที่บัญญัติอำนาจหน้าที่การจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในช่วงวัยที่ต้องได้รับการศึกษาจากรัฐ (การศึกษาภาคบังคับ) ปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้ล้วนแต่ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเพิ่มลดของจำนวนพระภิกษุสามเณร **คณะอนุกรรมาธิการได้หยิบยกประเด็นที่มีกฎหมายบัญญัติแนวทางการจัดการศึกษาของรัฐทั้งที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่กำหนดให้เอกชน และองค์กรทางศาสนาช่วยรัฐจัดการศึกษาภาคบังคับและขั้นพื้นฐานได้** เพื่อสร้างทางเลือกแก่ผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษา คณะสงฆ์ได้จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญขึ้น ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖) ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาต้องให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมอย่างแท้จริง และสร้างศาสนทายาทที่มีคุณภาพในการสืบทอดพระพุทธศาสนา แต่การดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมประสบปัญหาไม่มีผู้ปกครองส่งบุตรเข้าเรียนทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยให้เหตุผลว่า ผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐให้ส่งบุตรเข้าเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐเท่านั้น หากส่งบุตรเข้าเรียนในชั้นการศึกษาดังกล่าวในสถานศึกษาอื่นที่ไม่ใช่ของรัฐ ผู้ปกครองจะมีความผิดกฎหมายไม่ปฏิบัติตามกฎหมายการศึกษาภาคบังคับเก้าปี และการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และเหตุผลอีกประการหนึ่งหากผู้ปกครองไม่ส่งบุตรเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐ เมื่อจำนวนนักเรียนลดลงรัฐก็จะยุบเลิกโรงเรียนบุตรหลานของท่านต้องเดินทางไปเรียนที่อื่น ทำให้ผู้ปกครองมีภาระต้องรับส่งนักเรียนเพิ่มขึ้น จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาจึงขอเสนอแนะการแก้ปัญหา ดังต่อไปนี้

ก. เจ้าคณะปกครองสงฆ์ กล่าวคือ **เจ้าคณะปกครองสงฆ์ทุกระดับต้องควบคุมดูแลให้พระภิกษุสามเณรที่เข้ามาบวชได้ศึกษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา** โดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ที่จะต้องศึกษาพระธรรมคำสอนและพระธรรมวินัยให้แตกฉานและนำไปเผยแพร่อย่างถูกต้องกว้างขวาง จากสภาพปัจจุบันพระภิกษุหันไปศึกษาทางโลกเป็นส่วนใหญ่ การเรียนในระดับปริญญาตรี จึงมีพระสงฆ์สามเณรที่บวชเข้ามาศึกษาพระธรรมวินัยอย่างแท้จริงค่อนข้างน้อย ทำให้มีบุคลากรที่เป็นพระภิกษุสามเณรที่เป็นกำลังหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาลดน้อยลง ดังนั้น **หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมหาเถรสมาคมควรกำหนดหลักสูตรให้พระภิกษุสามเณรทุกรูปจะต้องมีการศึกษาวิปัสสนากรรมฐาน** ให้มีความรู้ถึงแก่นแท้และฝังลึกลงไปในจิตใจ เพื่อให้มีจิตใจที่แน่วแน่ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งยั่วยุก็จะไม่กระทำผิดพระธรรมวินัย เป็นศาสนทายาทที่ดีเป็นรากฐานอันมั่นคงของพระพุทธศาสนาได้สืบต่อไป

ข. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กล่าวคือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ต้องดำเนินการดังนี้

● จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับกระทรวงศึกษาธิการในการสร้างศาสนทายาทและเพิ่มจำนวนพระภิกษุสามเณร **ผ่านการขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งศาสนทายาท** หลักการสำคัญในแต่ละปีการศึกษาจะต้องมีผู้เข้ามาบวชเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ อย่างน้อยตำบลละ ๑ รูป อย่างต่อเนื่องตลอดไป ก็จะเป็นมาตรการหนึ่งในการคงไว้และเพิ่มจำนวนพระภิกษุสามเณรให้ทำหน้าที่สืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่สืบไปอย่างมั่นคง

● ประสานการปฏิบัติ สร้างความเข้าใจและทำข้อตกลงกับกระทรวงศึกษาธิการให้สถานศึกษาที่จัดโดยองค์กรทางพระพุทธศาสนา หรือโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในกำกับดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ**มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผ่านกระบวนการบวชเรียน** เพื่อศึกษาทั้งทางธรรม และทางวิชาสามัญตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

● ร่วมมือกับคณะสงฆ์ **วางระบบและกำหนดแนวทางในการรณรงค์ให้ผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา** โดยนำจุดเด่นของนักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีคุณสมบัติอะไรที่เป็นที่ยอมรับของสังคมมาเป็นยุทธศาสตร์ในการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ ก็จะเป็นมาตรการหนึ่งที่ช่วยป้องกันการลดลงของพระภิกษุสามเณรได้อย่างเป็นผล

● เป็นเจ้าภาพหลักในการขับเคลื่อน**โครงการบรรพชาสามเณรฤดูร้อนอย่างจริงจังต่อเนื่องและครอบคลุมทุกพื้นที่ทุกภูมิภาคของประเทศ** โดยกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานให้ชัดเจนและสร้างเครือข่ายการดำเนินงานที่ยั่งยืน เนื่องจากเด็กและเยาวชน คือ อนาคตของชาติ หากได้เห็นถึงความสำคัญและเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสืบทอดพระพุทธศาสนาการดำรงอยู่และมั่นคงก็จะเกิดขึ้น

● เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักร่วมกับคณะสงฆ์ในแต่ละเขตการปกครอง และส่วนราชการอื่น ๆ ในพื้นที่มีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยของสังคมร่วมมือกันขับเคลื่อน**โครงการบรรพชาอุปสมบทในวาระและโอกาสสำคัญ** ของสถาบันหลักของชาติอย่างต่อเนื่อง โดยอาจพิจารณาเริ่มต้น หรือขยายผลการปฏิบัติจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นข้าราชการเกษียณอายุราชการ เนื่องจากมีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์เป็นทุนชีวิตเดิม เมื่อบวชจะได้ศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนาและหลักปฏิบัติกรรมฐาน เจริญจิตภาวนา และเผยแผ่หลักธรรมสู่สังคมได้อย่างถูกต้องและมีผลสัมฤทธิ์

(๒) การดำเนินการก่อนบรรพชาอุปสมบท สืบเนื่องจากการที่มหาเถรสมาคมได้มี**มติกำหนดแนวทางการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอบรรพชาอุปสมบท เพื่อพิจารณากลั่นกรองคุณสมบัติของบุคคลผู้ที่ประสงค์จะบรรพชาอุปสมบท** <u>โดยเจ้าอาวาสหรือพระอุปัชฌาย์ต้องให้ความสำคัญและดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอรับการบรรพชาอุปสมบทอย่างจริงจังรวดเร็วก่อนดำเนินการบรรพชาอุปสมบท</u> และกำหนดให้มี**การรับรองความประพฤติจากผู้ปกครองท้องที่ ตรวจสอบประวัติอาชญากร ตรวจสารเสพติด** รวมถึงตรวจสอบว่าบุคคลดังกล่าวเคยบวชเรียนมาก่อนหน้านี้หรือไม่ ถ้าเคยบวชเรียนสาเหตุของการลาสิกขา เกิดจากอะไรแล้วบันทึกลงในใบขอบรรพชาอุปสมบท <u>เพื่อป้องกันมิให้บุคคลที่มีพฤติกรรมต้องห้ามบวชในพระพุทธศาสนาแฝงตัวเข้ามาในบวรพระพุทธศาสนา</u> **จึงให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม** ดังนี้

- **จัดตั้งศูนย์ข้อมูลและเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง** ในการตรวจสอบประวัติผู้เข้ารับการบรรพชาอุปสมบท โดยพระอุปัชฌาย์หรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบของวัดสามารถตรวจสอบประวัติผู้ขอเข้ารับการอุปสมบท ว่าบุคคลดังกล่าวอยู่ระหว่างการดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมหรือเคยพ้นจากพระภิกษุหรือสามเณร และเข้าข่ายต้องห้ามมิให้บวชในพระพุทธศาสนาอีกแล้ว ด้วยการสอบถามผ่านระบบออนไลน์ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกและลดระยะเวลาในการตรวจสอบ

- **จัดทำฐานข้อมูลพระภิกษุสามเณร** โดยเชื่อมโยงข้อมูลกับกระทรวงมหาดไทย และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบประวัติของพระภิกษุและผู้ขอเข้ามาบวช

- **จัดตั้งศูนย์ข้อมูลสารสนเทศพระภิกษุสามเณรให้มีความทันสมัย**มากขึ้น โดยการจัดทำระบบฐานข้อมูล (Database) พระภิกษุสามเณรทั่วประเทศและกำหนดให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นศูนย์ข้อมูลสารสนเทศพระภิกษุสามเณร (Big Data) ให้บริการเชิงสาธารณะในการตรวจสอบประวัติพระภิกษุ ผ่านช่องทางที่หลากหลายและรวดเร็ว หรือหากพระภิกษุไปอุปสมบทในแห่งใดพระอุปัชฌาย์จะสามารถตรวจสอบข้อมูลประวัติของผู้ขอรับการอุปสมบทได้ ตลอดจนยังสามารถใช้ตรวจสอบหนังสือสุทธิของพระภิกษุ เพื่อป้องกันการแอบอ้างเป็นพระภิกษุได้อีกด้วย

- **กำหนดหลักเกณฑ์ผู้เข้ารับการบรรพชาอุปสมบท** ซึ่งจะต้องผ่านการตรวจสอบและคัดกรอง เพื่อให้เข้ามาเป็นพระภิกษุสามเณรที่ดี ได้แก่ การตรวจร่างกายของโรงพยาบาลไม่มีสารเสพติด การตรวจสอบและรับรองประวัติอาชญากรรมและประวัติการกระทำความผิดกฎหมายที่สถานีตำรวจ และการรับรองของผู้นำชุมชน หรือผู้บริหารท้องถิ่น หากเกิดความผิดพลาดเสียหายแก่วัด อาจพิจารณากำหนดให้ผู้รับรองต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าวร่วมกัน

(๓) การจัดทำหนังสือสุทธิของพระภิกษุ กล่าวคือ จากข้อเท็จจริงสะท้อนให้เห็นถึง หนังสือสุทธิของพระภิกษุสามารถจัดหาได้ค่อนข้างง่าย กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า หนังสือสุทธิที่เปรียบเสมือนเอกสารประจำตัวของพระภิกษุระบุรายละเอียดของความเป็นพระภิกษุ**สามารถหาซื้อได้ง่ายตามร้านขายสังฆภัณฑ์ทั่วไป** ไม่มีเงื่อนไขระยะเวลากำหนดวันหมดอายุ และเป็นการเอื้อต่อการนำไปใช้แอบอ้างหรือเปลี่ยนแปลงรายละเอียดภายในหนังสือสุทธิได้สะดวก อาทิ แก้ไขชื่อและรูปภาพ เพื่อสวมรอยเป็นพระภิกษุหาผลประโยชน์ในพระพุทธศาสนา ถึงแม้ต่อมาเริ่มมีข้อกำหนดวิธีการซื้อหนังสือสุทธิเข้มงวดมากขึ้นแต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบและยืนยันพระภิกษุได้อย่างชัดเจน ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงควรดำเนินการ ดังนี้

- **กำหนดให้หนังสือสุทธิพระภิกษุมีวันหมดอายุ** ภายใต้กรอบระยะเวลา ๘ ปี เช่นเดียวกับบัตรประจำตัวประชาชนตามพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๖ ทวิ วรรคหนึ่ง กล่าวคือ *“บัตรให้ใช้ได้นับแต่วันออกบัตรและมีอายุแปดปีนับแต่วันเกิดของผู้ถือบัตร ที่ถึงกำหนดภายหลังจากวันออกบัตร”* และต้องมีการต่ออายุหนังสือสุทธิเพราะที่ผ่านมาไม่มีวันหมดอายุอาจเปิดโอกาสให้นำมาปลอมหนังสือสุทธิได้

- ให้ผู้ออกหนังสือสุทธิ (พระอุปัชฌาย์) **ลงลายชื่อและกรอกข้อมูลด้วยลายมือตนเอง** เว้นแต่มีเหตุผลจำเป็นอย่างยิ่ง (เช่น ชราภาพ อาจให้พระเลขากรอกข้อมูลก็ได้ แต่ต้องลงลายมือชื่อกำกับ เป็นต้น)

- เมื่อพระภิกษุรูปใดพ้นจากความเป็นพระภิกษุแล้ว **ต้องยึดหรือทำสัญลักษณ์ไว้ที่หนังสือสุทธิ เพื่อให้สามารถตรวจสอบและป้องกันการนำไปใช้แอบอ้าง** หรือสวมรอย

- **จัดทำฐานข้อมูลหนังสือสุทธิพระภิกษุ**และเชื่อมโยงข้อมูลกับกรมการปกครอง เพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบข้อมูลตัวบุคคลอีกทางหนึ่งด้วย

- กรณีลาสิกขาไม่ว่าจะเหตุใดก็ตาม แม้จะมีกฎให้นำหนังสือสุทธิส่งพระอุปัชฌาย์สลักหลัง แต่ที่ผ่านมาไม่ค่อยเคร่งครัดเพราะไม่มีบทลงโทษ ทำให้ไม่มีการสลักหลังและมีการนำหนังสือสุทธิดังกล่าวกลับมาใช้อีก จึงควรมีมาตรการในการแก้ไขปัญหาเรื่องดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

- เพิ่มประสิทธิภาพระบบการติดตามตรวจสอบพระสงฆ์ให้มีความทันสมัยมากขึ้น โดยการ**จัดทำระบบฐานข้อมูล (Database) พระภิกษุสามเณรทั่วประเทศ** ซึ่งเจ้าคณะปกครองสงฆ์จะต้องแจ้งให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทราบว่าพระภิกษุรูปใดมีการอุปสมบทและลาสิกขาด้วยสาเหตุใด เพื่อให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดทำเก็บไว้เป็นฐานข้อมูล เพื่อให้สามารถตรวจสอบในรูปแบบออนไลน์ได้อย่างรวดเร็ว หรือหากพระภิกษุไปอุปสมบทในแห่งใดพระอุปัชฌาย์จะสามารถตรวจสอบข้อมูลประวัติของผู้ขอรับการอุปสมบทได้ ตลอดจนยังสามารถใช้ตรวจสอบหนังสือสุทธิของพระภิกษุ เพื่อป้องกันการแอบอ้างเป็นพระภิกษุได้อีกด้วย

(๔) การเตรียมตัวก่อนการบรรพชาอุปสมบท กล่าวคือ **ผู้ประสงค์บรรพชาอุปสมบทต้องศึกษาเรียนรู้หลักพระธรรมวินัยเบื้องต้น และฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานขั้นพื้นฐาน** และอาจจำเป็นต้องผ่านกระบวนการทดสอบระยะสั้นก่อนบรรพชาอุปสมบท เพื่อให้เรียนรู้การดำรงตนเป็นภิกษุเบื้องต้นกำหนดระยะเวลา ๑ เดือน เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ที่จะเข้ามาบรรพชาอุปสมบท ถ้าไม่สามารถปฏิบัติตนได้ก็ไม่จำเป็นต้องให้การบรรพชาอุปสมบท แต่ถ้ายอมรับความเป็นเพศบรรพชิตได้ก็เข้าสู่ระบบการบรรพชาอุปสมบทอันจะเป็นการสร้างศาสนทายาทที่ดี วัดจะปราศจากอบายมุข สิ่งผิดกฎหมาย และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณรภายในวัด

๒) การบริหารจัดการภายในวัด (**กระบวนการกลางน้ำ**) กล่าวคือ การบริหารจัดการภายในวัด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กระบวนการกลางน้ำนั้น เป็นการพิจารณามุ่งเน้นถึงการจัดการกับปัญหาที่การบริหารของวัดเป็นสำคัญ เนื่องจากการบริหารภายในวัดย่อมเกี่ยวเนื่องกับพระภิกษุสามเณร เจ้าอาวาส พระอุปัชฌาย์ เจ้าคณะปกครองสงฆ์ และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้อย่างถูกต้อง เคร่งครัด จริงจัง จะสามารถทำให้เกิดเป็นวัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน ได้อย่างแท้จริง ปรากฏตามข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

(๑) **การแก้ไขปัญหาและป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมภายในวัด**

ปรากฏจากข้อเท็จจริงที่ว่าในอดีตที่ผ่านมาหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินกลยุทธ์ตามหลัก “บวร” เพื่อให้ผู้คนในสังคมรู้จักและเข้าใจบทบาทหน้าที่ของการพึ่งพาอาศัยกัน มีความเกื้อกูล และรวมตัวกันเพื่อรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวมของชาติ “บวร” อันหมายถึง “บ” คือ บ้าน หรือหมายถึงประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสาขาอาชีพ “ว” คือ วัดหรือพุทธศาสนาที่มีพระภิกษุสามเณรเป็นสัญลักษณ์ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาและนำหลักพระพุทธศาสนาไปสู่สังคม “ร” คือ โรงเรียนหรือรวมถึงราชการทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา หรือหน่วยงานในกำกับของรัฐ หาก “บวร” ทั้ง ๓ ส่วนนี้ร่วมกันขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาและป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมภายในวัดก็จะประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี โดยประชาชนที่อยู่รอบวัดจะต้องมีความตระหนักสำนึกในบทบาทหน้าที่และร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่นโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง ส่วนเจ้าอาวาสมีองค์ความรู้ วัตรปฏิบัติงดงาม วางตนได้เหมาะสม จะทำให้การดูแลภาคส่วนต่าง ๆ มีความสมบูรณ์ จึงเห็นว่าหลัก “บวร” มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนรอบวัดที่จะช่วยสืบทอดค้ำจุนในพระพุทธศาสนาดำรงอยู่สืบไปอย่างยั่งยืน คณะอนุกรรมาธิการจึงมีข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาและป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมภายในวัด ตามหลัก “บวร” จำแนกรายประเด็นได้ดังนี้

ก. <u>สังคมรอบวัด</u>: **ประชาชนหรือชุมชนที่อยู่รอบวัดจะต้องมีความตระหนักและสำนึกในบทบาทหน้าที่และร่วมมือกันกับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมเฝ้าระวังและตรวจสอบการดำเนินงานของวัด** ในรูปแบบและแนวทางต่าง ๆ เช่น การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการวัด รวมถึงการสอดส่องพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และแจ้งให้ทางราชการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ เพื่อป้องกันมิให้พระภิกษุประพฤติและปฏิบัติตนละเมิดพระธรรมวินัยอย่างร้ายแรง โดยเฉพาะการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ และยาเสพติด นอกจากนี้ จะต้องส่งเสริมให้ประชาชนที่อยู่รอบวัดเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครพระพุทธศาสนา (อพศ.) ที่เป็นฆราวาสที่มีลักษณะคล้ายกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ประจำในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ มีภารกิจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเชิงรุก สอดส่อง ดูแล เฝ้าระวัง ป้องกันการกระทำผิดทางพระพุทธศาสนา และรายงานเหตุไปยังส่วนกลางเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยความรวดเร็ว

ข. <u>พระภิกษุสามเณร</u>: ท่านพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) ที่ได้รับยกย่องเป็นบุคคลสำคัญของโลก ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและสันติภาพ จากองค์การการศึกษาและวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เนื่องในโอกาสครบรอบชาตกาล ๑๐๐ ปี เมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๔๙ โดยคำสอนของท่านได้ให้ข้อคิดเห็น คติเตือนใจ แก่สาธุชนเป็นอย่างยิ่ง หนึ่งในคำสอนของท่านที่กล่าวว่า *“คนดีสำคัญกว่าทุกสิ่ง”* ถือเป็นคำสอนที่สะท้อนให้เห็นถึงการเน้น “บุคคล” หรือ “คน” มีความสำคัญที่สุด เพราะหากคนดีทุกอย่างก็จะดีไปหมด ปัญหาต่าง ๆ ก็จะน้อยลง เช่นเดียวกับในทางพระพุทธศาสนา **พระภิกษุสามเณรก็ถือว่าเป็นกำลังสำคัญในการจรรโลงพระพุทธศาสนา** ทั้งนี้ ตั้งแต่พุทธกาลจนถึงปัจจุบันก็ยังมีการกล่าวถึง การบวชพระภิกษุสามเณรไว้หลายอย่าง ดังคำโบราณที่ว่า *“บวชเล่น บวชลอง บวชครองประเพณี บวชหนีสงสาร บวชผลาญข้าวสุก บวชสนุกตามเพื่อน บวชเปื้อนศาสนา บวชฆ่ากิเลส บวชเพื่อเป็นเปรตในอบายภูมิ บวชรอไปขุมนรก”* หรือพระเณรก็คือลูกชาวบ้านมาห่มผ้าเหลือง การบวชก็อาจจะมีสาเหตุแตกต่างกันไป ดังคำกล่าวตอนหนึ่งที่ว่า *“ลูกขี้เกียจสันหลังยาว เอาไปบวช ลูกติดยา เอาไปบวช ลูกตายเสีย เมียตายจาก ไปบวช อกหัก รักคุด*

ตุ๊ดเมิน ไปบวช ไม่มีงานทำ ไปบวช อยากรวยบ้าง ไปบวช อยากดังไปบวช เมียทิ้ง ไปบวช ไม่มีคนเลี้ยงดู ไปบวช พ่อแม่ไม่มีเงินส่งเสียให้เรียน ไปบวช สังคมรังเกียจ ไปบวช รังเกียจสังคม ไปบวช ลูกกำพร้าพ่อแม่ ไปบวช ทะเลาะกัน ไปบวช หนีหนี้ ไปบวช หนีตำรวจ ไปบวช อยากบวช ไปบวช เห็นทุกข์ ไปบวช เบื่อหน่าย ไปบวช" เป็นต้น

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่า การเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์เป็นพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา ก็อาจจะได้พระภิกษุสามเณรที่ดี หรือไม่ดีก็ได้ ดังนั้น **จึงต้องมีการคัดกรองให้ดีก่อนบวช และเมื่อผ่านการบวชมาแล้วก็จำเป็นต้องหมั่นเสริมสร้างให้ท่านเป็นพระภิกษุสามเณรที่ดี** ซึ่งมีแนวทางที่สำคัญ ๒ ประการ ดังนี้

ประการที่ ๑ การศึกษาพระธรรมวินัย: เมื่อเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์ของพระพุทธศาสนาแล้วต้องหมั่นศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย เพราะพระธรรมวินัยนั้นเป็นรากแก้วของพระพุทธศาสนา โดยเปรียบเสมือนต้นไม้ถ้าไม่มีรากแก้วต้นไม้ก็ไม่แข็งแรงและผุพังไปตามธรรมชาติโดยเร็ว ดังเช่นพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนาถ้ามีความรู้หรือตั้งใจหรือแตกฉาน เข้าใจพระธรรมวินัยพระพุทธศาสนาก็จะยั่งยืนต่อไป

ประการที่ ๒ การศึกษาวิปัสสนากรรมฐาน: นอกจากศึกษาพระธรรมวินัยอย่างแตกฉานแล้วพระภิกษุสามเณรต้องหมั่นศึกษาวิปัสสนากรรมฐานให้มีความรู้ถึงแก่นแท้และฝังลึกลงไปในจิตใจ ก็จะมีจิตใจที่แน่วแน่ ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งยั่วยุก็จะไม่กระทำผิดพระธรรมวินัย เป็นศาสนทายาทที่ดีเป็นรากฐานอันมั่นคงของพระพุทธศาสนาได้สืบต่อไป[๔๕]

ทั้งนี้ หากสามารถดำเนินการได้ทั้งสองประการตามข้างต้นก็จะช่วยสร้างพระภิกษุสามเณรที่ดี มีจริยวัตรงดงาม สามารถเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งยังช่วยเสริมสร้างให้วัดเป็นวัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ค. <u>พระอุปัชฌาย์</u> : ด้วยความสำคัญของบทบาทหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ที่มีความสำคัญต่อคณะสงฆ์ไทย เพราะเป็นผู้ให้กำเนิดพระสงฆ์ในคณะสงฆ์ไทย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ หากไม่มีพระอุปัชฌาย์ก็จะไม่มีพระภิกษุในคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติทั้งเมื่อทำการบรรพชาอุปสมบทให้แก่กุลบุตรแล้ว ต้องทำหน้าที่อบรมสั่งสอนหลังจากบรรพชาอุปสมบทให้แก่กุลบุตรในพระพุทธศาสนาให้เข้าใจวัตรปฏิบัติที่เหมาะสมแก่สมณสารูป มิใช่แค่สิ้นสุดหน้าที่หลังจากเพียงแค่บรรพชาเป็นพระภิกษุ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเสนอมหาเถรสมาคมให้พิจารณาเห็นชอบให้มี **การทบทวนปรับปรุงและพัฒนากฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๗ พ.ศ. ๒๕๓๖ ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์** <u>เพื่อให้มีการนำสู่การปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และกำหนดบทลงโทษ หากละเลยหรือเว้นการปฏิบัติอย่างจริงจัง</u>และ<u>อาจต้องกำหนดให้พระภิกษุบวชใหม่ต้องจำพรรษาในวัดที่บรรพชาอุปสมบท</u>อย่างน้อย ๑ พรรษา หรือ ๓ เดือน ต้องศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยและฝึกปฏิบัติเจริญจิตกรรมฐานตามพระพุทธานุญาตหรือพระธรรมวินัยที่ถูกต้องงดงาม ต้องไม่อนุญาตไปพำนักอาศัยปฏิบัติที่วัดอื่นซึ่งทำให้ภาพลักษณ์ของพระภิกษุเสื่อมเสียได้

---

[๔๕] พระราชวชิรญาณมงคล หลวงปู่พระมหาทอง วัดราชสิทธารามราชวรวิหาร, วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

ง. <u>เจ้าอาวาส</u> : ต้องมีบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินการดังนี้

● เจ้าอาวาสจะต้องให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินการวัดสีขาว โดยจะต้องกำหนดเป็นนโยบายของวัดเพื่อเป็นแนวทางให้พระภิกษุสามเณรหรือผู้ที่อาศัยอยู่ในวัดปฏิบัติตามนโยบายวัดสีขาวต้องบำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดีปกครองสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่พำนักอาศัยอยู่ในวัดปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ รวมถึงให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ซึ่งหากบรรพชิตและคฤหัสถ์ไม่อยู่ในโอวาทไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนก็ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติ

● มาตรการควบคุมพระภิกษุตามลำดับชั้น พระภิกษุมีหน้าที่ในการศึกษาพระธรรมวินัยและนำคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนามาเผยแผ่ให้ประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้าวัดบวชเรียนศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาทำให้วัดเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของประชาชนที่ให้การอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ตลอดจนดูแลการปกครองคณะสงฆ์เพื่อส่งเสริมการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา รวมทั้งมีการรักษาพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์ ให้เป็นไปอย่างถูกต้องดีงามโดยเคร่งครัดเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่ประชาชนทั่วไป

นอกจากนี้ ปัจจุบันมีพระภิกษุบางรูปไม่ยึดถือพระธรรมวินัย คำสั่งสอน คำสั่งมหาเถรสมาคม เป็นเหตุให้ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากประชาชนเกิดความเสื่อมศรัทธาและความเสียหายต่อพระพุทธศาสนา สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากเจ้าคณะปกครองสงฆ์ใกล้ชิดของพระภิกษุไม่กวดขันกำกับสอดส่องความประพฤติของพระภิกษุภายใต้การปกครองดูแลให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย จึงเห็นสมควรปรับปรุงมาตรการควบคุม และเสริมสร้างความประพฤติของพระภิกษุเพื่อให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง ดังนี้

มาตรการควบคุม : ต้องดำเนินการ ประกอบด้วย

ก) เจ้าอาวาสควรมอบหมายให้รองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสรับผิดชอบในการควบคุมกำกับดูแลพระภิกษุสามเณร โดยจัดทำคำสั่งระบุให้ชัดเจนว่ารองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสรูปใดรับผิดชอบพระภิกษุสามเณรท่านใดบ้าง

ข) เมื่อพบว่าพระภิกษุสามเณรรูปใดกระทำการเข้าข่ายความผิดทางอาญาหรือพระธรรมวินัย หรือมีพฤติการณ์ที่ไม่เหมาะสมอาจก่อให้เกิดความเสียหายต้องเร่งดำเนินการแก้ไขตามหน้าที่และอำนาจทันทีและทันต่อเหตุการณ์แล้วรายงานให้เจ้าอาวาสทราบ

ค) รองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสที่ละเลยไม่ดำเนินการตามข้อ ข) เจ้าอาวาสต้องพิจารณาความบกพร่องของรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรที่กระทำการเข้าข่ายความผิดทางอาญาหรือพระธรรมวินัยหรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมดังกล่าว

มาตรการเสริมสร้าง: เจ้าอาวาสต้องดำเนินการจัดให้มีการคัดเลือกพระภิกษุสามเณร ผู้มีความเคร่งครัดในพระธรรมวินัยดีเด่น โดยประกาศยกย่องและมอบรางวัลเชิดชูเกียรติให้ปรากฏเป็นประจำทุกปีเป็นตัวอย่างที่ดีแก่พระภิกษุสามเณรในวัดนั้น

ก. เจ้าคณะปกครองสงฆ์: ต้องมีบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินการดังนี้

● เจ้าคณะปกครองสงฆ์ในแต่ละระดับชั้น**ต้องมีความเข้มแข็งเคร่งครัดให้พระภิกษุสามเณรในบังคับบัญชาปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัย** เจ้าอาวาสต้องเป็นต้นแบบในการปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อเป็นแบบอย่างให้พระภิกษุสามเณรในวัดได้ยึดถือ พร้อมทั้งปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๗ (๒) และ (๓) ทั้งนี้ เมื่อประชาชนเห็นว่า พระสงฆ์ในวัดประพฤติปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง เหมาะสมตามบทบาทหน้าที่จะเกิดความศรัทธา ทำให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้เกิดผลประโยชน์อย่างแท้จริง

● เจ้าคณะปกครองสงฆ์ **อาจใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัดในเขตปกครองลักษณะ ๑ ตำบล ๕ วัด โดยให้วัดในตำบลนั้นอย่างน้อย ๕ วัด ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นวัดพี่วัดน้องช่วยกันดูแลซึ่งกันและกัน** อาทิ วัดใดจัดงานจะนิมนต์พระภิกษุในวัดเครือข่ายไปร่วมงาน และหากมีเงินบริจาคเข้าวัดจำนวนมากก็จะจัดสรรแบ่งปันไปให้วัดอื่นด้วย หรือหากมีปัญหาอื่นใดสามารถช่วยให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งการดำเนินงานของแต่ละวัดจะต้องมีการรายงานผลการดำเนินโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่เจ้าคณะตำบลในสังกัดแล้วรายงานขึ้นไปยังเจ้าคณะภาคตามลำดับชั้น เพื่อให้เกิดการควบคุมกำกับดูแลการดำเนินกิจกรรมของแต่ละวัดด้วยความโปร่งใส

● เจ้าคณะปกครองสงฆ์ **ควรมีนโยบายให้พระสังฆาธิการในสังกัดมีหน้าที่ที่ชัดเจน** กรณีตัวอย่างพระธรรมวชิรานุวัตร (แย้ม กิตฺตินฺธโร) เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง พระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม และเจ้าคณะภาค ๑๔ ได้ประกาศนโยบายในการบริหารการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๔ โดยเน้นย้ำให้วัดทุกแห่งดำเนินการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติไว้ เมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖ ดังนี้

- พระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสใหม่ **จะต้องเข้ารับการอบรม เพื่อเพิ่มความรู้ในหน้าที่เจ้าอาวาสเกี่ยวกับพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง มติ ประกาศคณะสงฆ์ หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช** โดยเจ้าคณะจังหวัด ต้องจัดส่งเจ้าอาวาสในเขตจังหวัดของตนเองที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อสนองนโยบายของคณะสงฆ์และสร้างองค์ความรู้ให้แก่บุคลากรของคณะสงฆ์ในฐานะพระสังฆาธิการ และเพื่อให้เข้าใจถึงหลักการบริหารจัดการวัด

- ปรับปรุงพระอุโบสถให้มีความสะอาดสวยงาม และเปิดให้ประชาชนเข้ากราบไหว้พระประธาน และได้ชื่นชมความสวยงามของพระอุโบสถ

- นำพาลูกวัดให้ทำวัตรเช้าเย็น ออกบิณฑบาตเป็นประจำ เพราะเป็นกิจของสงฆ์และเป็นการรักษาศรัทธาของญาติโยม

- จัดการทรัพย์สินของวัดให้เป็นระบบและเรียบร้อย

- ต้องรักษาสืบทอดงานบุญและประเพณีของวัด

จากนโยบายของเจ้าคณะภาค ๑๔ หากเจ้าคณะปกครองสงฆ์มีเจตนารมณ์ที่แน่วแน่ในการปกครองสงฆ์ในความรับผิดชอบให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจนและนำสู่การปฏิบัติได้การคณะสงฆ์ก็จะเข้มแข็งพระพุทธศาสนาก็จะมั่นคงถาวรสืบไป **คณะอนุกรรมาธิการจึงมีข้อเสนอแนะต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปเผยแผ่และกำหนด เป็นวิธีการให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ของการบริหารคณะสงฆ์** โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงาน ที่มีอำนาจหน้าที่สนองงานคณะสงฆ์ **ควรนำเสนอแนวปฏิบัติหรือนโยบายของเจ้าคณะปกครองสงฆ์ต่อมหาเถรสมาคม เพื่อกำชับให้เจ้าคณะปกครองสงฆ์แต่ละระดับกำหนดแนวทางการบังคับบัญชาให้ชัดเจนในเชิงนโยบาย หรือกำหนดเป็นระเบียบปฏิบัติเพื่อให้เกิดความยั่งยืน** รวมทั้งมอบหมายให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประสานงานทำความเข้าใจกับเจ้าคณะปกครองสงฆ์แต่ละระดับ ตลอดจนจัดทำแผนการดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องเกิดความยั่งยืน

ข. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ : สืบเนื่องจากปัญหาความประพฤติและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุอันเป็นการละเมิดพระธรรมวินัย ซึ่งกระทบต่อความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนา เช่น พระภิกษุเสพเมถุน เสพยาเสพติด โดยเฉพาะกรณีพระภิกษุไปมีสัมพันธ์ทางเพศกับสีกา อันเป็นความผิดพระธรรมวินัยอย่างร้ายแรง และประชาชนมองว่าเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญอย่างยิ่ง แต่ที่ผ่านมาเมื่อมีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น ประชาชนจะร้องเรียนร้องทุกข์หรือแจ้งข้อมูลดังกล่าวให้กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลบางกลุ่มโดยไม่ได้แจ้งหน่วยงานราชการที่ทำหน้าที่โดยตรงในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา คือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือในบางกรณีมีการร้องเรียนหรือแจ้งข้อมูลให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทราบแล้ว แต่ผลการดำเนินการบางกรณีอาจล่าช้า ไม่ตรงกับข้อมูลข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจริง ทำให้ประชาชนหันไปพึ่งบุคคลและกลุ่มบุคคลที่ตั้งตนเองขึ้นมาทำหน้าที่แทนหรือเสมือนเป็นหน่วยงานราชการเอง โดยทำการเข้าไปในวัดที่เกิดเหตุ ทำการสอบสวน ซักถามและเผยแพร่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสื่อออนไลน์ ทั้งที่ไม่มีอำนาจ บางครั้งมีความไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้องและจะทำผิดกฎหมายด้วย แต่ประชาชนก็ยังชื่นชมยกย่องและพึ่งพาบุคคลและกลุ่มบุคคลดังกล่าวมากกว่าสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งมีข้าราชการปฏิบัติหน้าที่ประจำสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จำนวนน้อยถ้าเทียบกับวัดหรือภารกิจที่ต้องรับผิดชอบ จะเห็นได้ว่า **สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีบุคลากรไม่สอดคล้องกับปริมาณงานหรือภารกิจ** ดังที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุดรธานี มีเจ้าหน้าที่ จำนวน ๑๗ คน รับผิดชอบวัด จำนวน ๑,๕๘๕ วัด เฉลี่ย ๑ คน ต่อ ๙๓ - ๙๔ วัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน มีเจ้าหน้าที่ จำนวน ๘ คน รับผิดชอบวัด จำนวน ๔๕๘ วัด เฉลี่ย ๑ คน ต่อ ๕๗ – ๕๘ วัด และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตรัง มีเจ้าหน้าที่ จำนวน ๗ คน รับผิดชอบวัด จำนวน ๑๗๔ วัด เฉลี่ย ๑ คน ต่อ ๒๔ – ๒๕ วัด เป็นต้น ซึ่งข้าราชการเหล่านี้บางส่วนต้องไปทำงานด้านธุรการ **การขออัตรากำลังเพิ่มเติมอาจมีความจำเป็น แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาล และการจัดกรอบอัตรากำลัง** ดังนั้น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงต้องบริหารจัดการตามกรอบอัตรากำลังเท่าที่มีอยู่ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจกระทำได้ดังต่อไปนี้

- **เพิ่มความเข้มในการประชาสัมพันธ์เชิงรุก** เพื่อสร้างการรับรู้ สร้างการยอมรับให้ประชาชนเข้าใจและเชื่อมั่นในการทำงานของเจ้าหน้าที่และชี้เบาะแสเพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ ทั้งนี้ สื่อประชาสัมพันธ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เช่น สื่อสาธารณะ อาทิ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ

แผ่นพับ และสื่อออนไลน์ ในรูปแบบสื่อสังคมออนไลน์รูปแบบต่าง ๆ อาทิ Website Facebook Instagram YouTube TikTok Twitter Line ฯลฯ อาจจะยังไม่ทั่วถึงกลุ่มเป้าหมาย เจ้าหน้าที่อาจขอความร่วมมือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อำนวยการหรือครูประจำโรงเรียน ช่วยประชาสัมพันธ์โดยอาศัยสื่อพื้นบ้าน (on ground) เช่น เสียงตามสาย เพื่อสร้างความเข้าใจ และรับรู้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพอีกทางหนึ่ง

- กรณีปรากฏเหตุขึ้น ไม่ว่าจะเป็นที่ประชาชนชี้เบาะแสหรือปรากฏเป็นข่าวตามสื่อต่าง ๆ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ **ต้องรีบเข้าไปตรวจสอบข้อเท็จจริงในทันที** หากพบว่ามีการกระทำผิดเกิดขึ้นจริง และเป็นความผิดทางอาญาก็ต้องรวบรวมพยานหลักฐานไปร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนท้องที่เกิดเหตุ หรือหากพบว่าเป็นการกระทำความผิดพระธรรมวินัยต้องรีบแจ้งเจ้าคณะปกครองสงฆ์ ตั้งสอบอธิกรณ์[๔๖] เพื่อลงโทษทางพระธรรมวินัยโดยเร็วและเด็ดขาด เพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างอีกต่อไป

- **ควรแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน** เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง กำนันผู้ใหญ่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ สภาวัฒนธรรมจังหวัด สมาคมหรือชมรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เป็นต้น เพื่อช่วยเหลืองานสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ **อาจต้องออกระเบียบจัดตั้งอาสาสมัครพระพุทธศาสนา (อพศ.) เพื่อช่วยเหลืองานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด** ในการสอดส่องดูแลมิให้มีผู้ใดมาอาศัยพระพุทธศาสนาแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ประพฤติผิดพระธรรมวินัย และทางอาญา ดังเช่นกระทรวงสาธารณสุขก็มีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่น้อย แต่กระทรวงสาธารณะสุขได้จัดตั้งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งก็สามารถช่วยเหลืองานด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะปัญหาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ได้เป็นผลดี ทั้งนี้เพื่อความรวดเร็วให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมอบอำนาจให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้คัดเลือกและแต่งตั้งประชาชนในพื้นที่เป็นอาสาสมัครพระพุทธศาสนา (อพศ.) เพื่อช่วยเหลืองานดังกล่าวก็จะเกิดประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาได้รวดเร็วขึ้น ซึ่งผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นอาสาสมัครพระพุทธศาสนา (อพศ.) ก็จะมีหน้าที่และถือว่าเป็นเกียรติที่ได้รับมอบหมายในการปฏิบัติงาน โดยอาจไม่หวังผลตอบแทนแต่อย่างใด

(๒) **การบริหารกิจการคณะสงฆ์** ต้องกำหนดการดำเนินการ ดังนี้

ก. พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นต้องปฏิบัติภารกิจการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ดังนี้

ด้านการปกครอง: การบริหารการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับต่าง ๆ คือ พระภิกษุที่ได้รับ การแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

---

[๔๖] พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙,ราบัณฑิต) บทความเรื่องคำวัด เว็บไซต์กัลยาณมิตร เพื่อนแท้สำหรับคุณ ให้คำอธิบายไว้ว่า “อธิกรณ์” ในคำวัดใช้หมายถึงสาเหตุ คดีเรื่องราว ปัญหา ความยุ่งยาก กิจกรรมที่เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ที่สงฆ์ต้องจัดการสะสางหรือดำเนินการทำให้สงบหรือเป็นไปด้วยดี

รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่ เพื่อดำเนินการให้พระภิกษุ สามเณร ที่อยู่ภายใต้การปกครองมีวัตรปฏิบัติตั้งอยู่ในศีลจารวัตรที่เรียบร้อย ดีงามตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

ด้านการศาสนศึกษา: ภารกิจเกี่ยวกับจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมให้แก่พระภิกษุสามเณรของคณะสงฆ์ ได้แก่ แผนกธรรม แผนกบาลี แผนกสามัญ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ด้านการศึกษาสงเคราะห์: ภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่ พุทธศาสนิกชนที่เน้นการปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมโดยมุ่งเน้นที่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยกำหนดรูปแบบการศึกษาในลักษณะ “ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์” “ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด” “โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด” รวมทั้งการบริจาคทรัพย์ส่วนตัวเพื่อเป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษาในโรงเรียนของรัฐและเอกชน การสร้าง หรือซ่อมแซมอาคารของสถานศึกษา การจัดตั้งทุนสงเคราะห์ มอบทุนสงเคราะห์ มอบทุนอาหารกลางวันให้กับสถานศึกษาทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ด้านการเผยแผ่: ภารกิจเกี่ยวกับการประกาศหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของประชาชนในวิธีการต่าง ๆ ตามหลักพระธรรมวินัยเพื่อให้พุทธศาสนิกชนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันผ่านกระบวนการเทศนา การปาฐกถาในโอกาส และสถานที่ต่าง ๆ ทั้งภายในวัดและภายนอกวัด การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ หรือวิดีทัศน์ รวมทั้งสื่อในรูปแบบดิจิทัลและสังคมออนไลน์ อาทิ Website Facebook Line ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่วัด หรือพระภิกษุสงฆ์จัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นภายในวัดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรม นอกจากนี้ยังมีการเผยแผ่ธรรมที่คณะสงฆ์ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดให้ดำเนินการในรูปแบบหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ซึ่งข้อเสนอแนะดังกล่าวของคณะอนุกรรมาธิการ ก็จะช่วยจัดการกับสภาพปัญหา**การเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไม่ถูกต้อง** ที่เป็นเหตุทำให้ชาวพุทธเข้าใจการปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ผิดเพี้ยนไป นำมาซึ่งความเสื่อมต่อพระพุทธศาสนา สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่เป็นหัวใจสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่สืบไปหากผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนายังไม่เข้าใจหลักธรรมที่แท้จริงก็จะทำให้เกิดความเสื่อมเสียและมัวหมองต่อพระพุทธศาสนา นอกจากนั้นยังเห็นควรดำเนินการ ดังนี้

- **กำหนดให้มีพระนักเผยแผ่หลักธรรม คำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา** มีการกำหนดกฎกติกา หรือคุณสมบัติของพระนักเผยแผ่ที่ต้องมีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง และ**จัดทำทะเบียนพระเผยแผ่**เพื่อกำกับดูแลให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างถูกต้องและสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

● หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีระบบการติดตามและประเมินผลการทำงานของพระนักเผยแพร่เพื่อให้เกิดกระบวนการปรับปรุงและพัฒนาพระนักเผยแผ่อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

ด้านสาธารณูปการ: ภารกิจที่ดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัดด้านอาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส หรือกล่าวโดยง่าย คือ ภารกิจด้านการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแลรักษาถาวรวัตถุหรือศาสนสมบัติของวัด เช่น การก่อสร้าง หรือการบูรณะปฏิสังขรณ์อุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ กุฏิ อาคารเรียน หอธรรม เมรุ เป็นต้น

ด้านการสาธารณสงเคราะห์: ภารกิจที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระธรรมวินัยมุ่งเน้นประโยชน์และความสุขที่จะเกิดแก่ประชาชนเป็นสำคัญ ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยทางธรรมชาติทั้งในด้านของเครื่องนุ่งห่ม เครื่องดื่ม ยารักษาโรค ที่พักพิง จัดตั้งให้มีโรงทาน จัดสร้างโรงพยาบาลโดยการบริจาคทรัพย์ส่วนตัว หรือชักชวนพุทธศาสนิกชนร่วมกันบริจาคทรัพย์ หรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เป็นต้น

ข. **การบริหารงานแบบธรรมาภิบาล (Good Governance)** โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนา เป็น *“ธรรมาภิบาลในการบริหารกิจการคณะสงฆ์”* ให้สอดคล้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน

(๓) **การปกครองคณะสงฆ์** ต้องกำหนดการดำเนินการ ดังนี้

ก. การดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการฝ่ายปกครองระดับเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล **ควรมีวาระการดำรงตำแหน่ง ๔ ปี** (แต่ถ้าภายใน ๒ ปี ปรากฏข้อเท็จจริงที่ว่าการบริหารไม่ก้าวหน้า ให้สามารถลาออกหรือสั่งปลดได้) แล้วประเมินผลงานทุกครั้งก่อนแต่งตั้งใหม่ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๒ วาระ ๘ ปี ไม่ได้ และเว้น ๒ ปี จึงมีสิทธิ์ที่จะดำรงตำแหน่งต่อได้ เพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (เหตุผลที่ให้พัก ๒ ปี เพราะถ้ารูปใหม่ที่ขึ้นมาแทนที่ แต่ทำผลงานไม่ดีหรือไม่สามารถบริหารงานได้ อดีตผู้เคยดำรงตำแหน่งมีสิทธิ์กลับมาดำรงตำแหน่งต่อได้)

ข. กรณีที่พระภิกษุมีการละเมิดพระธรรมวินัยแล้วลาสิกขา รวมทั้งพระภิกษุที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ถึงแม้จะต้องรับโทษทางกฎหมาย แต่ในทางพระธรรมวินัยกระทำได้เพียงให้ลาสิกขา และเมื่อพ้นโทษก็สามารถกลับมาบวชได้ จึงเสี่ยงต่อการกระทำความผิดในลักษณะเช่นเดียวกันอีก ดังนั้น จึงควรมีการตั้งสอบอธิกรณ์ให้เสร็จสิ้น ถึงแม้จะพ้นจากความเป็นพระภิกษุแล้วก็ตาม เพื่อพิจารณากำหนดโทษทางพระธรรมวินัย ให้ปรากฏเป็นประวัติของบุคคลนั้น และ**จัดทำฐานข้อมูลการละเมิดพระธรรมวินัยเพื่อเป็นข้อมูลให้แก่พระอุปัชฌาย์ในการตรวจสอบประวัติผู้ขอรับการอุปสมบท เพื่อมิให้ผู้ที่ต้องโทษทางพระธรรมวินัยร้ายแรงกลับมาอุปสมบทได้อีก** และเป็นการป้องปรามมิให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุที่อาศัยอยู่ในวัด

ค. กรณีพระภิกษุในสังกัดมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม และไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำ เจ้าอาวาสมีหน้าที่และอำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ กล่าวคือ **ต้องปกครองและสอดส่อง**

ให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม รวมทั้งอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ รวมทั้งสั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปจากวัด หรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม ดังนั้น หากพระภิกษุในสังกัดฝ่าฝืนถือเป็นการผิดพระธรรมวินัยและคำสั่งเจ้าอาวาส เจ้าอาวาสมีอำนาจให้ออกจากวัดหรือลงโทษได้ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แต่หากเจ้าอาวาสไม่ดำเนินการหรือละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอาจมีความผิดฐานละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ อัตราโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เพราะพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๔๕ กำหนดให้เจ้าอาวาสเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

(๔) **การแต่งตั้งตำแหน่งภายในวัด** เป็นการบริหารจัดการวัดเพื่อให้การดำเนินการของวัดและพระสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และไม่ให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในวัด ต้องกำหนดการดำเนินการดังนี้

ก. <u>การแต่งตั้งเจ้าอาวาส</u>: การแต่งตั้งเจ้าอาวาสตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ข้อ ๒๗ ได้บัญญัติไว้ว่า *“ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงในตำบลใด ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ ไม่มีรองเจ้าคณะตำบล ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าอาวาสในตำบลนั้น รวมกันทั้งหมดไม่น้อยกว่า ๓ รูป ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๖ แล้วให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง ...”* **ซึ่งข้อเท็จจริงสามารถคัดเลือกพระภิกษุรูปใดหรือจากวัดจากพื้นที่ใดก็ได้ที่เห็นสมควรเป็นเจ้าอาวาส โดยไม่มีการกำหนดกรอบหรือขอบเขตการใช้ดุลพินิจ** ซึ่งหลายครั้งแต่งตั้งพระภิกษุจากที่อื่นที่พระภิกษุในวัดและชุมชนในพื้นที่ไม่มีความคุ้ยเคยหรือไม่เห็นด้วยทำให้เกิดการไม่ยอมรับและส่งผลให้มีความขัดแย้งขึ้นภายในวัด นอกจากนี้ กรณีที่พระสังฆาธิการถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งแล้วควรจะต้องออกไปจากวัดนั้น เพราะอาจทำให้เกิดปัญหาการบริหารจัดการวัด ตัวอย่างเช่น เมื่อเจ้าอาวาสกระทำความผิดทางการปกครองคณะสงฆ์และสังคมติฉินนินทาจนมีการตั้งสอบอธิกรณ์และมีมูลเหตุจึงมีการถอดถอนออกจากตำแหน่ง แต่ยังคงเป็นพระภิกษุอยู่ในวัด เมื่อมีการแต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสรูปใหม่ก็ไม่สามารถเข้าไปบริหารจัดการวัดได้ เพราะเจ้าอาวาสรูปเดิมยังคงมีอิทธิพลครอบงำการบริหารจัดการวัด ไม่ให้ความร่วมมือในการตรวจสอบ และขัดขวางการทำงานของเจ้าอาวาสรูปใหม่หรือรักษาการแทนเจ้าอาวาส ดังนั้น เพื่อให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นรูปธรรม คณะอนุกรรมาธิการจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

- **กำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกพระภิกษุผู้ที่สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส** โดยการคำนึงถึงพระภิกษุที่อยู่ในวัดนั้น หรือเป็นพระภิกษุที่อยู่ในเขตปกครองตำบลเดียวกันกับวัด หรือตำบลใกล้เคียง เพราะส่วนใหญ่จะมีความคุ้นเคยกัน และเป็นที่ยอมรับของพระภิกษุในวัดหรือพุทธศาสนิกชนบริเวณวัด ซึ่งมีกรอบการพิจารณาเรียงตามลำดับ ดังนี้

- รองเจ้าอาวาส

- ผู้ช่วยเจ้าอาวาส (กรณีไม่มีรองเจ้าอาวาส หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้หรือไม่มีคุณสมบัติเป็นเจ้าอาวาส)

- พระภิกษุในวัด (กรณีไม่มีผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้หรือไม่มีคุณสมบัติเป็นเจ้าอาวาส)

- พระภิกษุในเขตปกครองตำบลที่วัดนั้นตั้งอยู่ (กรณีไม่มีพระภิกษุในวัด หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้หรือไม่มีคุณสมบัติเป็นเจ้าอาวาส)

- พระภิกษุในเขตปกครองตำบลข้างเคียง (กรณีไม่มีพระภิกษุในเขตปกครองตำบลที่วัดนั้นตั้งอยู่หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือไม่มีคุณสมบัติเป็นเจ้าอาวาส)

- **กำหนดให้พระสังฆาธิการที่มีการกระทำความผิดและถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งต้องพ้นไปจากวัดแห่งนั้น** เพื่อไม่ให้มีการปลุกปั่น ยุยง ก่อความวุ่นวาย ครอบงำ หรือสร้างปัญหาขึ้นภายในวัด รวมทั้งเพื่อให้กระบวนการตรวจสอบมีประสิทธิภาพ และให้การปกครองวัดเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ข. <u>การแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส</u> ซึ่งเป็นไปตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ข้อ ๒๘ ได้บัญญัติไว้ว่า *“ในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส นอกจากพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสวัดนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๖ และระบุหน้าที่ที่ตนจะมอบหมายให้ปฏิบัติ แล้วเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง”* แต่เนื่องจากวัดขนาดใหญ่ที่มีเงินบริจาคจำนวนมากมักมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด โดยเฉพาะวัดที่ไม่มีการตั้งรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส เมื่อไม่มีเจ้าอาวาสไม่ว่ากรณีใดก็ตามจะมีการแต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาส หรือเจ้าอาวาสที่เป็นพระภิกษุจากพื้นที่อื่นมาเป็นรักษาการแทนเจ้าอาวาส หรือเจ้าอาวาส โดยใช้ช่องว่างของกฎมหาเถรสมาคมที่ว่า “พระภิกษุผู้มีคุณสมบัติ” และไม่ได้คำนึงว่าวัดนั้นมีรองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสอยู่แล้ว จึงทำให้มีความขัดแย้งขึ้นในวัด

ดังนั้น เพื่อให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นรูปธรรม จึงมีข้อเสนอแนะให้วัดที่มีพระภิกษุพำนักอาศัย ๕ รูปขึ้นไป จะต้องแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสอย่างน้อยตำแหน่งละหนึ่งรูป เมื่อเจ้าอาวาสพ้นจากตำแหน่งไม่ว่าด้วยเหตุใดจะสามารถปฏิบัติหน้าที่แทนเจ้าอาวาสได้ทันที

ค. <u>การแต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาส</u> สืบเนื่องจากแนวทางปฏิบัติที่บัญญัติไว้ในกรณีไม่มีรองเจ้าอาวาสและไม่มีผู้ช่วยเจ้าอาวาส ให้แต่งตั้งพระภิกษุที่เห็นสมควรเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส โดยสามารถแต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งจากวัดอื่นก็ได้ รวมทั้งข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีการดำรงตำแหน่งรักษาการแทนเจ้าอาวาสมากกว่าหนึ่งปี เพราะอ้างเหตุว่ายังไม่มีผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมทำให้ต้องทำหน้าที่รักษาการแทนเจ้าอาวาสไปพลางก่อน วัดจึงมีเพียงรักษาการแทนเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่มาของปัญหาความขัดแย้งภายในวัด เพราะพระภิกษุในวัดไม่ยอมรับ พุทธศาสนิกชนไม่เห็นด้วย มีการต่อต้านคัดค้านอันนำมาซึ่งความเสื่อมโทรมของวัดวาอาราม ทำให้ทรัพย์สินของพระศาสนาเสียหาย และนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา

ดังนั้น เพื่อให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นรูปธรรม จึงมีข้อเสนอแนะให้**มีการกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกพระภิกษุผู้ที่สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นรักษาการแทนเจ้าอาวาส โดยจะต้องพิจารณาจากพระภิกษุที่อยู่ในวัด และเป็นผู้ที่พระภิกษุในวัดลูกศิษย์ และชาวบ้านมีความคุ้นเคยและเป็นที่ยอมรับ** พร้อมทั้งกำหนดเงื่อนไขระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งรักษาการแทนเจ้าอาวาสต้องไม่เกิน ๑ ปี และให้แต่งตั้งเจ้าอาวาสรูปใหม่โดยด่วน เพื่อประโยชน์และความเรียบร้อยในการบริหารจัดการวัด โดยมีกรอบการพิจารณาแต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาสในลักษณะเช่นเดียวกับการแต่งตั้งเจ้าอาวาสเรียงตามลำดับ ตามข้อ ก.

ง. การตรวจสอบการพ้นจากตำแหน่งไวยาวัจกร ปรากฏจากข้อเท็จจริงที่ว่าวัดบางแห่งมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างไวยาวัจกรที่แต่งตั้งอยู่เดิมกับเจ้าอาวาส รักษาการแทนเจ้าอาวาส ไวยาวัจกรที่แต่งตั้งขึ้นใหม่ และชาวบ้าน เพราะเมื่อเจ้าอาวาสพ้นจากตำแหน่งไปแล้ว แต่ไวยาวัจกรยังคงทำหน้าที่อยู่ในวัดและมีการครอบงำการบริหารจัดการวัดหรือใช้อิทธิพลภายในวัด อีกทั้งไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา หากกระทำการโดยมิชอบหรือละเว้นการกระทำจะมีความผิด ซึ่งกฎมหาเถรสมาคมได้บัญญัติไว้ว่า *“การแต่งตั้งไวยาวัจกรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นหนังสือ”* แต่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า**โดยส่วนใหญ่ในการปฏิบัติที่ผ่านมาเจ้าอาวาสมักไม่มีหนังสือมอบหมายการปฏิบัติงาน** ทำให้ไม่มีความชัดเจนว่าไวยาวัจกรทำหน้าที่นอกสั่งหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ และในกรณีที่แต่งตั้งไวยาวัจกรแล้ว เมื่อเจ้าอาวาสผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งไม่ว่ากรณีใดก็ตาม ไวยาวัจกรจะต้องพ้นจากตำแหน่งไปด้วย แต่ในสาระสำคัญของหนังสือแต่งตั้งไวยาวัจกรไม่ได้ระบุเหตุของการพ้นจากความเป็นไวยาวัจกร ทำให้ไวยาวัจกรอ้างว่าได้รับการแต่งตั้งมาจากเจ้าอาวาสรูปเดิม เมื่อเจ้าอาวาสรูปใหม่แต่งตั้งไวยาวัจกรขึ้นใหม่ก็จะเกิดการทำงานทับซ้อน มีข้อขัดแย้งกัน และเป็นปัญหาต่อการบริหารจัดการวัด จึงทำให้เกิดความขัดแย้งอันนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธาต่อวัดและพระพุทธศาสนา ดังนั้น เพื่อให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นรูปธรรม จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- ตรวจสอบการพ้นจากตำแหน่งของไวยาวัจกรที่ไม่ยอมพ้นจากหน้าที่หรือยังมีบทบาทในวัด เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งภายในวัด
- ระบุรายละเอียดวันที่ได้รับการแต่งตั้งและเหตุของการพ้นจากการเป็นไวยาวัจกรไว้ในหนังสือแต่งตั้งหรือตราตั้ง เพื่อไม่ให้อ้างว่ายังไม่พ้นจากความเป็นไวยาวัจกร
- กำหนดรูปแบบแนวทางให้เจ้าอาวาสจัดทำหนังสือมอบหมายหน้าที่ให้ไวยาวัจกรเป็นลายลักษณ์อักษร โดยระบุเรื่องที่มอบหมายให้ปฏิบัติแทนเจ้าอาวาสอย่างชัดเจน เพื่อเป็นหลักฐานป้องกันการแอบอ้างและปฏิเสธความรับผิดชอบ หากไวยาวัจกรไม่กระทำตามคำสั่งหรือละเว้นการทำหน้าที่ก็จะมีความผิดในฐานะเจ้าพนักงานตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ พ.ศ. ๒๕๓๕

(๕) **การเตรียมความพร้อมเข้าสู่ตำแหน่งเจ้าคณะปกครองสงฆ์** จากแนวทางการปฏิบัติที่ว่า ทุกหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ได้พัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรในสังกัดของตน เพื่อเตรียมความพร้อมให้มีคุณสมบัติและคุณลักษณะที่เหมาะสมในการเข้าสู่ตำแหน่งในระดับต่าง ๆ เฉพาะอย่างยิ่งในระดับบริหารจัดการ (Management Development) เพื่อให้หน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ ขับเคลื่อนภารกิจได้อย่างมีคุณภาพ **ในการปกครองคณะสงฆ์ก็ควรจะใช้รูปแบบดังกล่าวได้โดยอนุโลม** ดังนั้น **การกำหนดให้พระภิกษุในระดับผู้ช่วยเจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาสที่จะดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสในอนาคตควรได้รับการฝึกอบรมความรู้การปฏิบัติก่อนรับการแต่งตั้งเป็นพระสังฆาธิการ** พระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งให้รักษาการแทนเจ้าอาวาส หรือเป็นเจ้าอาวาสไม่ได้ผ่านการอบรมให้เข้าใจในหน้าที่และอำนาจเจ้าอาวาส จะได้รับการอบรมต่อเมื่อได้รับการแต่งตั้งเป็นรักษาการแทนเจ้าอาวาสหรือเป็นเจ้าอาวาสแล้ว จึงทำให้เกิดปัญหาการบริหารจัดการวัด ดังนั้น หากพระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งให้รักษาการแทนเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาส ถ้าปฏิบัติตามกฎมหาเถรสมาคม จะเห็นว่าได้จัดเรียงลำดับผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งให้รักษาการแทนเจ้าอาวาสและเจ้าอาวาสไว้ คือ ตำแหน่งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส อีกทั้งตำแหน่งเหล่านั้นจะเป็นพระสังฆาธิการระดับวัดได้ก็ต้องผ่านการอบรมพระสังฆาธิการใหม่มาแล้ว แต่ก็ยังมีประเด็นอยู่ที่ว่าการวางกฎเกณฑ์ วัดแต่ละแห่งจะต้องมีรองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส กี่รูปต่อการปกครองพระสงฆ์จำนวนเท่าใด ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดต่อวัดที่อยู่ในต่างจังหวัดหรือในเขตชนบท จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดให้มีหลักสูตรการอบรมการเตรียมความพร้อมพระสังฆาธิการ เพื่อพัฒนาพระภิกษุที่จะเป็นพระสังฆาธิการในอนาคต โดยหลักสูตรดังกล่าวต้องครอบคลุมองค์ความรู้ และทักษะทั้งทางโลกและทางธรรม อันได้แก่ พระธรรมวินัย ระเบียบ คำสั่งของมหาเถรสมาคม เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้อง และเป็นไปในทิศทางเดียวกันก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ก็จะทำให้ได้เจ้าอาวาสที่มีความรู้ความประพฤติทั้งทางโลกและทางธรรมที่ถูกต้องดีงามสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยความรวดเร็ว และเกิดผลที่ดีต่อพระพุทธศาสนา **ทั้งอาจต้องกำหนดเป็นมาตรฐานว่าต้องผ่านการอบรมถึงจะมีสิทธิได้รับการพิจารณาแต่งตั้งดำรงตำแหน่งปกครองสงฆ์** เพื่อให้เป็นระเบียบและมาตรฐานการปฏิบัติอย่างยั่งยืน
- พระสังฆาธิการควรได้รับการอบรมทบทวนเรื่องที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจทุกระยะ ๕ ปี ในแต่ละตำแหน่ง และควรมุ่งเน้นการฝึกสมาธิกรรมฐาน เพื่อให้พระสังฆาธิการทุกรูปมีความรู้และนำพาประชาชนฝึกปฏิบัติกรรมฐานได้

(๖) **การบริหารจัดการเงินของวัด** โดยเงินบริจาคสามารถแบ่งได้เป็น ๒ ส่วน คือ <u>เงินบริจาคให้แก่วัด</u> อาทิ เงินจากตู้รับบริจาค เงินที่ได้รับจากการถวายกฐินและผ้าป่า ซึ่งจะมีเจ้าอาวาส และผู้ร่วมเปิดสมุดบัญชี ๒ คน และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ทำความตกลงกับธนาคารทุกแห่งว่าจะต้องมีผู้ลงนามอย่างน้อย ๒ รูป/คน สำหรับการถอนเงินออกจากบัญชี และอีกส่วนหนึ่ง คือ <u>เงินที่เป็นส่วนของพระภิกษุ</u> อาทิ เงินนิตยภัต และเงินที่ได้รับจากกิจนิมนต์ ซึ่งสมุดบัญชีจะระบุเป็นชื่อของพระภิกษุสำหรับใช้จ่ายส่วนตัว สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มิได้มีอำนาจหน้าที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลบัญชี ทั้งนี้ วัดที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จัก ก็อาจมีเงินบริจาคจำนวนมากและทำให้ประชาชนเกิดความไม่สบายใจหรือไม่เชื่อมั่นว่าเงินบริจาคจะนำเข้าบัญชีวัดครบถ้วนหรือไม่ ซึ่งเป็นเรื่องที่เคลือบแคลงสงสัยของประชาชน อาจส่งผลให้ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาลดลง

การบริหารจัดการเงินของวัด เป็นภารกิจหนึ่งที่เจ้าอาวาสวัดจะละเลยเพิกเฉยมิได้ หากมีความบกพร่องหรือไม่เคร่งครัดในการบริหารจัดการเงินของวัดแล้วก็จะเกิดปัญหาขึ้นและจะนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธาของสาธุชน ดังกรณีตัวอย่างคดีสะเทือนวงการสงฆ์ โดยมีอดีตพระภิกษุที่มีชื่อเสียงร่วมกับอดีตเจ้าอาวาสยักยอกเงินวัดป่าเป็นจำนวนเงินกว่า ๓๐๐ ล้านบาท ซึ่งเป็นเงินจำนวนมากทั้งเงินสดที่ซุกซ่อนและเงินในรูปแบบบัญชี และยังมีทองคำที่มีการซุกซ่อนไว้บนภูเขาของวัด โดยอดีตพระภิกษุที่มีชื่อเสียงได้ทำการยักยอกถ่ายโอนเงินของวัดไปเข้าบัญชีธนาคารของน้องสาว ซึ่งที่ผ่านมาประชาชนบริจาคเงินให้กับวัดป่าเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นวัดที่มีชื่อเสียงในพื้นที่มีผู้คนเลื่อมใสศรัทธาจำนวนมาก ได้รับเงินบริจาคมากแต่มีการใช้จ่ายไม่สมดุลกับเงินที่ได้รับบริจาคซึ่งเป็นประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดเก็บเงินบริจาคของวัดซึ่งมีเงินบริจาคจำนวนมาก ประชาชนไม่สามารถตรวจสอบได้ทำให้ประชาชนเกิดความไม่สบายใจหรือไม่เชื่อมั่นว่าเงินบริจาคจะนำเข้าบัญชีวัดอย่างครบถ้วนหรือไม่หรือนำไปใช้จ่ายสมดุลกับเงินที่รับบริจาคหรือไม่ ทำให้เป็นที่เคลือบแคลงสงสัยของประชาชนและส่งผลต่อความเชื่อมั่นศรัทธาในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ยังมีกรณีพระภิกษุใช้จ่ายเงินงบประมาณของรัฐอาทิ การใช้จ่ายเงินที่ได้รับจัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุนให้กับวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปปฏิบัติบูรณะซ่อมแซมเสนาสนะ เพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม และเพื่อการเผยแผ่ดำเนินกิจกรรมทางศาสนา รวมถึงงบประมาณสำหรับใช้ในการบริหารจัดการศูนย์บำบัดผู้ติดยาเสพติดที่ตั้งอยู่ในวัด หากพระภิกษุขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้จ่ายเงินงบประมาณของรัฐอย่างถ่องแท้ อาจทำให้โดนกลั่นแกล้งจากเจ้าหน้าที่รัฐหรือนำเงินงบประมาณไปใช้จ่ายไม่ถูกต้องตามระเบียบที่กำหนดไว้ก็อาจจะถูกดำเนินคดีและได้รับโทษตามกฎหมาย

ดังนั้น เพื่อให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นรูปธรรม จึงมีข้อเสนอแนะใน**การทบทวนแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินและทรัพย์สินของวัดให้มีความโปร่งใสตรวจสอบได้** ตลอดจนเปิดเผยต่อสาธารณะได้ เพื่อแก้ไขปัญหาและป้องกันมิให้มีผลประโยชน์แอบแฝง จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

- **กำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารทรัพย์สินของวัด** โดยเฉพาะการตรวจนับเงินบริจาคจะต้องมีคณะกรรมการที่มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งอาจประกอบด้วย เจ้าอาวาสหรือพระภิกษุในวัดที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาส ไวยาวัจกร ผู้จัดการธนาคารหรือผู้แทน ผู้กำกับการสถานีตำรวจหรือผู้แทน กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน และอื่น ๆ ตามความเหมาะสม เช่น ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย หรือด้านบัญชี เป็นต้น เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสร้างความเชื่อถือเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน รวมทั้งเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดข้อครหากับเจ้าอาวาสและวัด ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความศรัทธาต่อพระศาสนาให้เพิ่มมากขึ้น
- **จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายประจำวันของวัด** ทั้งมีการรายงานหรือประกาศประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบทุกเดือน เพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาที่จะบริจาคให้แก่วัด และเมื่อมีการใช้จ่ายเงินของวัดจะต้องรายงานไปยังเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เพื่อให้เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์แต่ละระดับรับทราบการใช้จ่ายเงินในกิจการของวัดทุกระยะ ๓ เดือน

- **นำระบบการตรวจสอบบัญชีของบริษัทเอกชนมาปรับประยุกต์ใช้กับวัด** เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และมีความโปร่งใสอย่างแท้จริง ทั้งนี้ อาจยกเว้นวัดที่มีรายรับหรือเงินบริจาคน้อยไม่ต้องดำเนินการดังกล่าวก็ได้ ซึ่งอาจต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมต่อไป

- **มีการถวายความรู้หรือกำหนดเป็นหัวข้อหลักในหลักสูตรอบรมแก่เจ้าอาวาส** เพื่อให้เจ้าอาวาสมีความรู้ความเข้าใจด้านบัญชีและการเงิน อย่างน้อยจะได้ไม่ถูกผู้ไม่ประสงค์ดีแสวงหาผลประโยชน์จากวัดดังเช่นที่เคยปรากฏเป็นข่าวในกรณีเงินทอนวัด เป็นต้น สอดคล้องกับข้อเสนอแนะที่คณะอนุกรรมาธิการเสนอให้มีการเตรียมพร้อมในการดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการตามที่กล่าวความไปก่อนหน้า

(๗) **การก่อสร้างหรือนำเอาลัทธิหรือสัญลักษณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเข้ามาในวัด** ปรากฏจากข้อเท็จจริงที่ว่า วัดบางแห่งได้ก่อสร้างหรือนำเอาลัทธิหรือสัญลักษณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เข้ามาในวัดเพื่อดึงดูดให้ประชาชนเข้าวัดมากขึ้น ซึ่งอาจเข้าข่ายลักษณะมอมเมาประชาชนให้งมงาย แทนที่จะนำพาประชาชนเจริญจิตภาวนาเพื่อกล่อมเกลาจิตใจให้สะอาดผ่องใส ละชั่ว ทำความดี

สืบเนื่องจากกรณีดังกล่าว มหาเถรสมาคมได้มีมติเกี่ยวกับการปลูกสร้างหรือจัดทำรูปปั้นต่าง ๆ ภายในวัดให้เป็นเรื่องคติเตือนใจทางพระพุทธศาสนา แต่ก็ยังพบว่า มีบางวัดปล่อยปละละเลยไม่นำสู่การปฏิบัติทำให้เกิดข้อขัดข้องขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

- เสนอมหาเถรสมาคมออกระเบียบการปฏิบัติ ให้มีความชัดเจนโดยกำหนดโทษตามหลักการปกครองสงฆ์แก่เจ้าอาวาสหากมีการฝ่าฝืน

- เจ้าคณะปกครองแต่ละระดับชั้นภายในเขตปกครองแต่ละเขตปกครองควรเข้มงวดกวดขัน ในการควบคุม ดูแล การก่อสร้าง หรือสร้างรูปปั้นต่าง ๆ ที่ไม่ทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อพระพุทธศาสนาและไม่เป็นการมอมเมาประชาชนให้หลงไปในสิ่งที่ไม่ใช่หลักของพุทธศาสนา

(๘) **การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด** ปรากฏจากการศึกษาที่ว่า ปัญหาการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดส่วนใหญ่ **เกิดจากเจ้าอาวาสหรือผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายให้ทำหน้าที่บริหารจัดการศาสนสมบัติไม่มีความชำนาญด้านการบริหารจัดการศาสนสมบัติ หรือไม่มีมาตรการที่ดีในการควบคุมเกิดช่องว่างให้มีการทุจริต** อาทิ กรณีการให้เช่าช่วงพื้นที่ต่อกันเป็นทอด ๆ และให้บุคคลภายนอกเข้าไปใช้พื้นที่เพื่อประกอบธุรกิจเชิงพาณิชย์ ส่งผลให้เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมหรือเอารัดเอาเปรียบผู้ที่เข้าไปทำบุญในวัด โดยอาจเกิดจากการมีกลุ่มบุคคลจัดนำเที่ยวและประกอบธุรกิจภายในวัดในลักษณะที่เป็นการหลอกลวงนักท่องเที่ยว เพื่อให้ประกอบพิธีกรรมและจำหน่ายวัตถุมงคลปลอม หรือราคาแพง โดยวัดบางแห่งมีการจัดสถานที่ไว้เฉพาะสำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งทำให้วัดและคนในวัดเสียผลประโยชน์ รวมทั้งมีปัญหาการให้เช่าช่วงที่เกิดจากผู้เช่าพื้นที่วัด (ผู้ทำสัญญาเช่า) นำไปให้บุคคลอื่นเช่าช่วงในราคาที่สูงทำให้ผู้เช่าช่วงเกิดความรู้สึกว่าไม่เป็นธรรมและส่งผลให้เกิดเป็นความขัดแย้งขึ้นภายในวัด จึงมีมาตรการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนี้

- **แก้ไขปัญหาการแสวงหาผลประโยชน์ในวัดโดยมิชอบ** โดยเจ้าอาวาสจะ**ต้องมีมาตรการในการกำกับดูแลการประกอบกิจกรรมที่เป็นเชิงพาณิชย์ภายในวัดอย่างมีประสิทธิภาพ**มากขึ้น และชี้แจงให้นักท่องเที่ยวรับทราบว่า วัดจะไม่รับผิดชอบหากมีการซื้อวัตถุมงคลที่วัดไม่ได้เป็นผู้จัดจำหน่ายโดยตรง รวมทั้งเจ้าอาวาส พระภิกษุ และเจ้าหน้าที่ของวัดต้องช่วยกันดูแลและสอดส่องการกระทำที่มิชอบด้วยกฎหมายภายในวัด หากพบการกระทำความผิดจะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามกฎหมาย รวมทั้งเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จะต้องร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจสอบการกระทำความผิดของชาวต่างชาติที่ประกอบกิจการในวัด และตรวจสอบไม่ให้มีมัคคุเทศก์ผิดกฎหมาย เพราะเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวถูกหลอกลวงให้ใช้บริการและซื้อสินค้าภายในวัด

- **แก้ไขปัญหาการเช่าศาสนสถานของวัด** ด้วยแนวทาง ดังนี้

สืบเนื่องจากคำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ ๓๕๕/๒๕๕๖ เรื่อง อัตราค่าธรรมเนียมและเงินบำรุงศาสนสมบัติ ลงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ในส่วนอัตราค่าธรรมเนียม ก. อัตราค่าธรรมเนียมตกเป็นรายได้ของเจ้าของทรัพย์สิน ข้อที่ ๘ ระบุว่า *“การนำที่ดินหรืออาคารไปให้เช่าช่วงหรือแบ่งให้เช่า โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการใช้ที่ดินหรืออาคารผิดวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในสัญญา หากมีเหตุสมควรจะไม่บอกเลิกสัญญาเช่า ให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมเท่ากับอัตราค่าเช่าปัจจุบัน ๔ ปี กรณีถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนต่างด้าวให้เรียกเก็บเท่ากับอัตราค่าเช่าปัจจุบัน ๘ ปี”* ซึ่งอาจเป็นการเปิดช่องให้มีการเช่าช่วงและให้คนต่างด้าวเช่าที่ดินของวัดได้ ส่งผลให้เกิดปัญหาหลายประการ อาทิ การแย่งอาชีพคนไทย การหลอกลวงเช่าวัตถุมงคลให้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติทำให้ประเทศไทยเสื่อมเสียภาพลักษณ์ที่ดี การสร้างความวุ่นวายในสังคมที่เกิดการกระทบกระทั่งในหมู่ประชาชนรอบวัดกับผู้ขอเช่าที่เป็นคนต่างด้าว ดังนั้น **จึงควรมีการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงระเบียบดังกล่าว เพื่อมิให้ชาวต่างด้าวเช่าหรือเช่าช่วงพื้นที่วัด** ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ต่อไป

นอกจากนั้น เนื่องจากปรากฏข้อเท็จจริงที่ว่า ผู้เช่าพื้นที่วัด (ผู้ทำสัญญาเช่า) นำไปให้บุคคลอื่นเช่าช่วงในราคาสูง และไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการเช่าพื้นที่วัด รวมทั้งมีบุคคลภายนอกเข้าไปใช้พื้นที่เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ อีกทั้งยังมีการให้คนต่างด้าวเช่าพื้นที่วัดเพื่อประกอบธุรกิจในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและจำหน่ายวัตถุมงคล ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นการหลอกลวงนักท่องเที่ยว ทำให้วัดและคนในวัดเสียผลประโยชน์ **จึงควรพิจารณาแก้ไขปรับปรุงกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕** โดยมีประเด็นเพื่อนำไปพิจารณาประกอบการแก้ไขปรับปรุงกฎกระทรวง ดังนี้

- ไม่ให้ชาวต่างชาติเช่าหรือเช่าช่วงศาสนสมบัติของวัด
- มีมาตรการลงโทษหากมีการกระทำผิดวัตถุประสงค์ของการเช่า
- ให้ผู้ประสงค์จะเช่าศาสนสมบัติของวัดมีโอกาสได้รับการพิจารณาอย่างเท่าเทียม และกำหนดอัตราค่าเช่าอย่างเป็นธรรม และเหมาะสม
- แก้ไขปัญหาผู้เช่าศาสนสมบัติของวัดนำไปให้เช่าช่วงในอัตราสูง โดยกำหนดให้มีมาตรฐานของอัตราการค่าเช่าช่วง
- ไม่ให้สิทธิการเช่าเป็นระยะเวลานานเกินควร อาทิ การให้เช่าระยะเวลา ๓๐ ปี และสามารถต่อสัญญาได้เรื่อย ๆ อาจเป็นระยะเวลาที่ยาวนานเกินไป

รวมทั้ง**ต้องกำหนดให้มี “คณะกรรมการวัด” เป็นผู้ทำหน้าที่ในการดำเนินการบริหารจัดการศาสนสมบัติและจัดผลประโยชน์อื่นของวัด** โดยคณะกรรมการวัดที่จัดตั้งขึ้นจะต้องคัดเลือกจากผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการ และได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน ซึ่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีหน้าที่ในการกำหนดรูปแบบ และคุณสมบัติพื้นฐานของคณะกรรมการวัดเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว รวมถึงต้องทำหน้าที่ในการกำกับ ควบคุม และติดตามการดำเนินการของคณะกรรมการวัด นอกจากนั้น **ต้องส่งเสริมองค์ความรู้ ทักษะ ทัศนคติที่เกี่ยวข้องและจำเป็นของผู้ปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการวัด และไวยาวัจกร** อันจะช่วยยกระดับและสร้างมาตรฐานในการปฏิบัติต่อไป

(๙) **การควบคุมกำกับดูแลวัด** ต้องดำเนินการ ดังนี้

- **กำหนดให้วัดทุกแห่งออกระเบียบหรือคำสั่งบังคับใช้ภายในวัด** เพื่อเป็นการกำกับ ดูแล ควบคุม ทั้งสร้างความเป็นมาตรฐานการบริหารจัดการวัดให้พระภิกษุสามเณรปฏิบัติตามพระธรรมวินัยหรือกฎเกณฑ์ตามประเพณีนิยม เช่น พระสงฆ์ภายในวัดต้องปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันของพระสงฆ์ หรืออย่างน้อยต้องทำวัตร และสวดมนต์ หากไม่ปฏิบัติตามจะมีบทลงโทษ อาทิ การทำทัณฑ์บน และหากประพฤติตนนอกรีตให้ขับออกจากวัด หรือให้ลาสิกขา รวมถึงกำกับ ดูแลควบคุมบุคคลอื่นที่นอกเหนือจากภิกษุสามเณรที่พำนักพักอาศัยอยู่ในวัด ให้ประพฤติปฏิบัติภายใต้กรอบและแนวทางที่เหมาะสม ทั้งมีสภาพบังคับตามกรอบของกฎระเบียบ คำสั่งที่เกี่ยวข้อง
- **กำหนดให้มีระเบียบและกฎของวัดในการห้ามดื่มสุราและสูบบุหรี่ภายในวัด** รวมทั้งมีการตรวจปัสสาวะหาสารเสพติดบุคคลภายในวัดทุกเดือน ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายของบ้านเมืองที่จะต้องบังคับใช้อย่างจริงจัง เพื่อไม่ให้มีอบายมุขภายในวัด
- **คณะสงฆ์ต้องควบคุมดูแลมิให้วัดมีกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมาย** อาทิ การจัดงานศพต้องไม่มีการเล่นการพนัน และดื่มสุรา ห้ามนำทั้งสิ่งเสพติดและการพนันทุกชนิดเข้ามาในวัด หากวัดปลอดอบายมุขเหมาะสมเป็นวัดสีขาวก็สร้างความเชื่อมั่นศรัทธาแก่ประชาชน
- **เจ้าอาวาสจะต้องมีคุณสมบัติและปฏิบัติหน้าที่**ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ รวมทั้งมีคุณสมบัติเพิ่มเติมประกอบด้วย

- ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และกำกับดูแล ให้พระภิกษุอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะเพื่อจะได้สำรวจและทบทวนวินัยเกิดขึ้นทำให้เกิดความละอายใจต่อบาป ความเกรงกลัวต่อบาป และไม่ทำบาป หากปล่อยให้พระสงฆ์อยู่รูปเดียวอาจขาดอาจาระ และการปฏิบัติวินัยไม่ครบถ้วน

- กำกับ ดูแล ตรวจสอบให้การอบรมสั่งสอนพระภิกษุ สามเณร และบุคลากรที่อยู่ในวัดอย่างเคร่งครัด และประพฤติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามจะทำการใดนอกเหนือข้อกำหนดของวัดมิได้ หากพบการกระทำที่ไม่เหมาะสมต้องให้โอวาทและตักเตือน หรือดำเนินการ

ตามกฎหมาย ตลอดจนเฝ้าระวัง ป้องกัน ปราบปราม และคุ้มครองวัด ให้เป็นสถานที่ปลอดยาเสพติด อบายมุข และพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บุคคลที่พำนักอยู่ภายในวัด แต่ได้ประพฤติหรือมีพฤติกรรมในการใช้วัดหรือแอบอ้างพระพุทธศาสนาในการแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว โดยไม่คำนึงถึงกฎกติกาของวัด หลักคุณธรรมจริยธรรม และกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่บ่งชี้ชัดเจนว่า **วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล** ตามมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และเจ้าอาวาสมีหน้าที่และอำนาจโดยตรงที่ต้องปกครองพระภิกษุ สามเณร และบุคคลที่พำนักพักอาศัยอยู่ในวัดให้อยู่ด้วยความเรียบร้อย และหากไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสให้เจ้าอาวาสมีอำนาจลงโทษตามแก่เหตุที่เกิดขึ้น แต่ที่เป็นประเด็นปัญหา เนื่องจากเจ้าอาวาสไม่ได้ใช้อำนาจอย่างแท้จริง ดังนั้น **หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเสนอต่อมหาเถรสมาคม ให้การปรับปรุงหรือออกข้อบังคับเพิ่มเติมในการบริหารจัดการวัด โดยให้มีบทลงโทษถึงเจ้าคณะปกครองแต่ละระดับชั้นหากปล่อยปละละเลยให้เหตุการณ์ในลักษณะนี้เกิดขึ้นในวัด** สอดคล้องกับคณะอนุกรรมาธิการที่เสนอให้วัดทุกแห่งควรมีกฎระเบียบหรือคำสั่งบังคับใช้ภายในวัดตามที่กล่าวความไปก่อนหน้า

(๑๐) **การพัฒนาด้านกายภาพ** ต้องดำเนินการ ดังนี้

- การปรับปรุงสถานที่และสภาพแวดล้อมภายในวัดให้มีความสะอาด สว่าง สงบ และร่มรื่น ได้แก่ สะอาด หมายถึง การดูแลและการจัดการวัดที่ดี ไม่สกปรกรกรุงรัง จัดเสนาสนะเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นที่เกิดศรัทธาแก่ผู้มาพบเห็น ไม่สร้างความขุ่นข้องใจแก่ผู้มาเยือน สว่าง หมายถึง การจัดวัดที่ดูโปร่ง สบายตา ไม่รกทึบ หรือมีความสลับซับซ้อน เน้นความเรียบง่ายและประโยชน์ใช้สอยสูงสุด สงบ หมายถึง วัดเป็นสถานที่ที่สงบจากอบายมุข ไม่มีเสียงอึกทึกครึกโครม ร่มเย็นเป็นสุขด้วยสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ และ ร่มรื่น หมายถึง การมีบรรยากาศสัปปายะเหมาะแก่การฝึกปฏิบัติเจริญจิตภาวนากรรมฐาน

สรุปได้ว่า วัดควรจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัดให้เหมาะสม ถูกต้องตามสุขลักษณะ ปลอดภัย มีสภาพแวดล้อมที่ดี โดยบูรณาการร่วมกับพระสงฆ์ จิตอาสา ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ โดยสามารถนำหลัก ๕ส มาประยุกต์ใช้ ได้แก่ สะสาง สะดวก สะอาด และร่มรื่น สร้างวินัย สร้างมาตรฐาน หรือมีการจัดกิจกรรม Big Cleaning Day เป็นประจำ

- การแบ่งเขตการจัดการและการพัฒนาพื้นที่ภายในวัดให้ชัดเจน ได้แก่ เขตพุทธาวาส เป็นพื้นที่สำหรับใช้ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เขตสังฆาวาส เป็นบริเวณพื้นที่ส่วนหนึ่งของวัดที่กำหนดไว้ให้เป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุ เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวเนื่องกับพิธีการใดทางศาสนา พื้นที่บริเวณนี้ประกอบไปด้วยอาคารสถานที่สัมพันธ์เฉพาะกับกิจกรรมและวัตรปฏิบัติที่เป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของสมณะเพศ และเขตธรณีสงฆ์ คือ ทรัพย์สินของวัด แต่ไม่อยู่ในที่วัดหรือที่ตั้งวัด ส่วนสาธารณสงเคราะห์เป็นภารกิจของสงฆ์ไม่เกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ภายในวัด

● การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเข้าวัดมากขึ้น อาทิ การเชิญชวนและขอความร่วมมือในการจัดพิธีทำบุญ/สวดมนต์ ตามวันสำคัญทางพุทธศาสนา หรือวันสำคัญทางประเพณีที่สำคัญเป็นประจำทุกเดือน

๓) การส่งเสริมเพื่อพัฒนาวัด (**กระบวนการปลายน้ำ**) กล่าวคือ เป็นการกำหนดมาตรการในการป้องปรามปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น มุ่งที่บริบทแวดล้อมโดยรอบของวัดเป็นสำคัญ รวมถึงการให้ภาคประชาชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบดูแลวัดและการพัฒนาวัดอย่างยั่งยืน อันกำหนดเป็นข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายประกอบด้วย

(๑) **การพัฒนาวัดให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณะ** เช่น การจัดประกวดวัดสีขาว เพื่อสร้างวัดต้นแบบเป็นศูนย์เรียนรู้ที่สามารถให้วัดอื่นเข้ามาศึกษาดูงาน และสามารถขยายผลการดำเนินการไปสู่ทุกวัด

(๒) **การพิจารณาใช้กลไกอาสาสมัครพระพุทธศาสนา (อพศ.)** และ **ศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์** ปรากฏรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

ก. การจัดตั้งอาสาสมัครพระพุทธศาสนา (อพศ.) สืบเนื่องจากข้อเท็จจริงที่บ่งชี้ว่าการที่สื่อสารมวลชนมีการนำเสนอข่าวในด้านที่มีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชน อาทิ ปรากฏจากภาพข่าวร้านขายขนมแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสงคราม และร้านทำขนมเค้กในจังหวัดสุรินทร์ ทำขนมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับพิมพ์พระเครื่องและวัตถุมงคลในลักษณะต่าง ๆ เมื่อภาพดังกล่าวถูกเผยแพร่ต่อสาธารณชนทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ขึ้นในสังคมอย่างกว้างขวางทั้งในมุมมองที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย และก่อให้เกิดความขัดแย้งแตกแยกในสังคม ดังนั้น เพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ในลักษณะเช่นนี้ **จึงจะต้องมีการจัดตั้งอาสาสมัครพระพุทธศาสนา (อพศ.)** ที่เป็นฆราวาสมีลักษณะคล้ายกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ประจำในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ มีภารกิจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเชิงรุก สอดส่อง ดูแล เฝ้าระวัง ป้องกันการกระทำผิดทางพระพุทธศาสนา และรายงานเหตุไปยังส่วนกลาง เพื่อแก้ไขปัญหาด้วยความรวดเร็ว

ข. การจัดตั้งศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์ สืบเนื่องจากกรณีที่ปัจจุบันมีบุคคลและกลุ่มบุคคลได้กระทำการในลักษณะกลั่นแกล้งเอารัดเอาเปรียบ แสวงหาผลประโยชน์จากวัดหรือพระภิกษุ รวมทั้งมีข้อพิพาทเกี่ยวกับที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ ศาสนสมบัติของวัดและอื่น ๆ ซึ่งมีการฟ้องร้องดำเนินคดีกับวัด พระสังฆาธิการและพระภิกษุ ส่งผลให้วัดและพระภิกษุตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีปกครอง ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่วัดและพระภิกษุโดยทั่วไป แม้จะมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทำหน้าที่ในการสนองงานและช่วยบรรเทาปัญหาของทางวัดและพระภิกษุอยู่แล้ว แต่ก็มีข้อจำกัดบางประการ และอาจจะขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะด้านอันเกี่ยวกับคดีความที่จะช่วยเหลือวัด พระสังฆาธิการ หรือพระภิกษุได้อย่างทั่วถึงและทันท่วงที

ดังนั้น เมื่อคณะอนุกรรมาธิการพิจารณาถึงภาคประชาชนที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน ซึ่งเป็นผู้ยากไร้และไม่ได้รับความเป็นธรรมจะมีศูนย์ช่วยเหลือประชาชนในส่วนราชการหลายหน่วยงาน แต่ในส่วนของคณะสงฆ์ไม่ปรากฏว่ามีศูนย์หรือหน่วยงานใดที่มีบทบาทหรือภารกิจในการช่วยเหลือวัดและพระภิกษุที่ยากไร้และไม่ได้รับความเป็นธรรมเป็นการเฉพาะ จึงจำเป็นต้องมีศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์ **คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนาจึงมีข้อเสนอในการจัดตั้งศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์ เพื่อให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ นำเสนอต่อมหาเถรสมาคมเพื่อพิจารณา** และที่ประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๑/๒๕๖๔ มติที่ ๒๗๒/๒๕๖๔ วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๔ มีมติเห็นชอบให้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์ แต่การดำเนินงานยังไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร จึงควรเร่งรัดการจัดตั้งศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์ โดยเร็ว เพื่อให้การช่วยเหลือวัดหรือพระภิกษุที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม ประสบปัญหาเกี่ยวกับคดีความหรือข้อพิพาททางกฎหมาย ได้รับความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยอันจะเป็นการสนองงานแก่คณะสงฆ์ให้ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงสืบไป นอกจากนี้ คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนายังเห็นว่าสภาทนายความเป็นองค์กรหนึ่งที่สำคัญมีบุคลากรที่จะช่วยแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ได้อย่างดี จึงได้ประสานและเข้าพบดร. วิเชียร ชุบไธสง นายกสภาทนายความ เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้สภาทนายความเป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินการเรื่องนี้ ซึ่งได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีและยินดีให้สมาชิกสภาทนายความทั่วประเทศ ให้คำแนะนำ ปรึกษาหารือข้อกฎหมายแด่พระภิกษุ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดำเนินการครอบคลุมศาสนาอื่นที่ทางราชการรับรอง ซึ่งได้แก่ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู และศาสนาซิกข์ จึงได้หารือกับกรมการศาสนาและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อเป็นตัวเชื่อมประสานการปฏิบัติให้บังเกิดผล ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีเช่นกัน ในการนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนและมีความต่อเนื่องในทางปฏิบัติ จึงประสานหน่วยงานดังกล่าว*จัดทำ “บันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการช่วยเหลือและให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมายแด่พระภิกษุและผู้นำศาสนาที่ทางราชการให้การรับรอง”* โดยจัดพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงดังกล่าว ในวันอังคารที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ณ อาคารรัฐสภา ดังนั้น จึงจะต้องสนับสนุนการดำเนินงานดังกล่าวให้มีความมั่นคงและยั่งยืนต่อไปปรากฏตามแผนภาพ ดังนี้

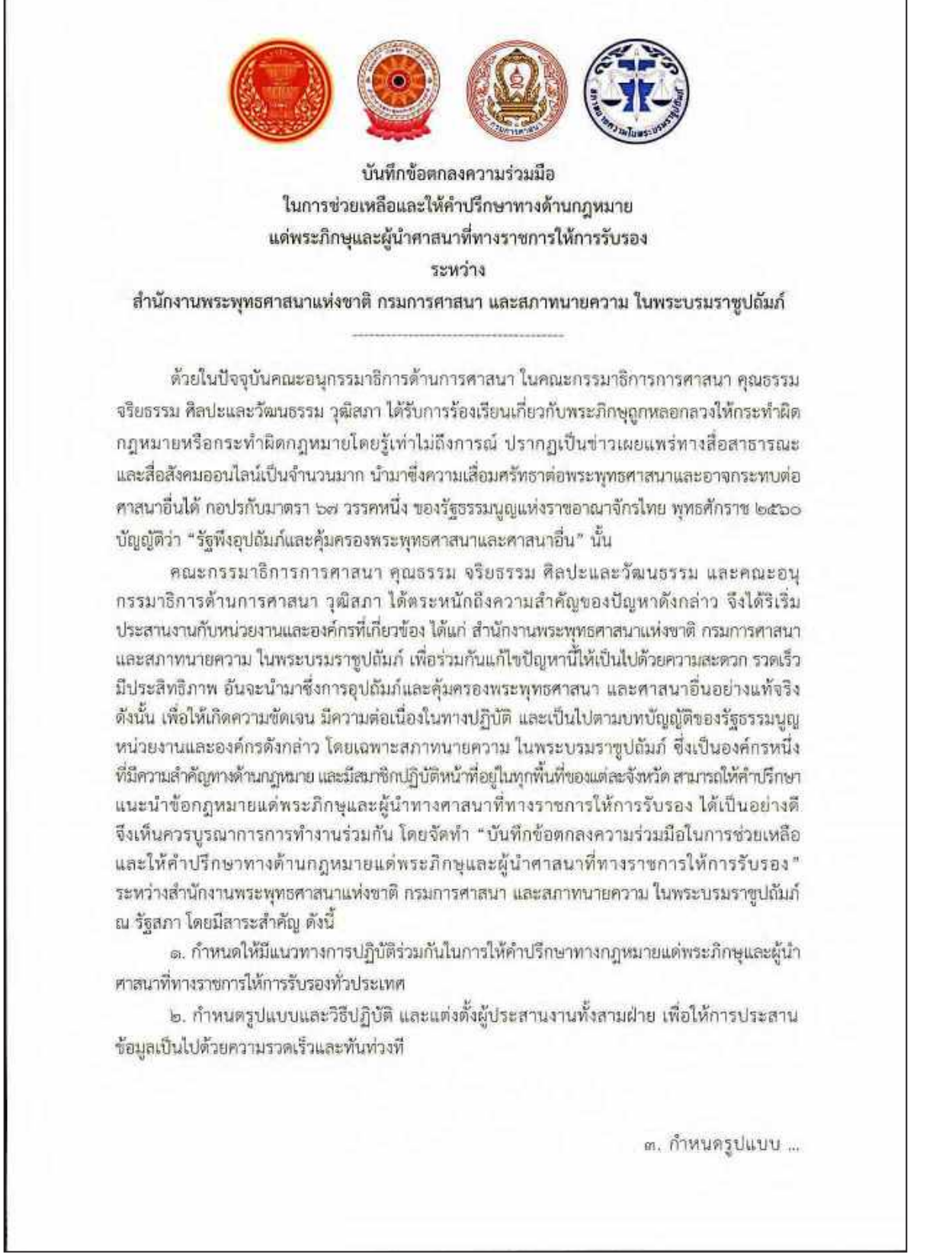

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ
ในการช่วยเหลือและให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมาย
แด่พระภิกษุและผู้นำศาสนาที่ทางราชการให้การรับรอง
ระหว่าง
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมการศาสนา และสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ด้วยในปัจจุบันคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา ในคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา ได้รับการร้องเรียนเกี่ยวกับพระภิกษุถูกหลอกลวงให้กระทำผิดกฎหมายหรือกระทำผิดกฎหมายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ปรากฏเป็นข่าวเผยแพร่ทางสื่อสาธารณะและสื่อสังคมออนไลน์เป็นจำนวนมาก นำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและอาจกระทบต่อศาสนาอื่นได้ กอปรกับมาตรา ๖๗ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ บัญญัติว่า "รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น" นั้น

คณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม และคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา วุฒิสภา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้ริเริ่มประสานงานกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมการศาสนา และสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหานี้ให้เป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ อันจะนำมาซึ่งการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา และศาสนาอื่นอย่างแท้จริง ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจน มีความต่อเนื่องในทางปฏิบัติ และเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หน่วยงานและองค์กรดังกล่าว โดยเฉพาะสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญทางด้านกฎหมาย และมีสมาชิกปฏิบัติหน้าที่อยู่ในทุกพื้นที่ของแต่ละจังหวัด สามารถให้คำปรึกษาแนะนำข้อกฎหมายแด่พระภิกษุและผู้นำทางศาสนาที่ทางราชการให้การรับรอง ได้เป็นอย่างดี จึงเห็นควรบูรณาการการทำงานร่วมกัน โดยจัดทำ "บันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการช่วยเหลือและให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมายแด่พระภิกษุและผู้นำศาสนาที่ทางราชการให้การรับรอง" ระหว่างสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมการศาสนา และสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ รัฐสภา โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. กำหนดให้มีแนวทางการปฏิบัติร่วมกันในการให้คำปรึกษาทางกฎหมายแด่พระภิกษุและผู้นำศาสนาที่ทางราชการให้การรับรองทั่วประเทศ

๒. กำหนดรูปแบบและวิธีปฏิบัติ และแต่งตั้งผู้ประสานงานทั้งสามฝ่าย เพื่อให้การประสานข้อมูลเป็นไปด้วยความรวดเร็วและทันท่วงที

๓. กำหนดรูปแบบ ...

ภาพที่ ๕.๔ สำเนาบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการช่วยเหลือและให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมาย แด่พระภิกษุและผู้นำศาสนาที่ทางราชการให้การรับรอง

๓. กำหนดรูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับข้อกฎหมายแด่พระภิกษุและผู้นำศาสนาที่ทางราชการให้การรับรอง

๔. กรณีเกิดข้อพิพาทหรือคดีความที่เกี่ยวกับกิจการศาสนาและศาสนสถาน ในจังหวัดใด ขอให้สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ แจ้งให้ประธานสภาทนายความจังหวัดหรือทนายความประจำจังหวัดนั้นให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือและให้คำปรึกษาทางกฎหมายแด่พระภิกษุและผู้นำศาสนาที่ทางราชการให้การรับรอง ตามที่ร้องขอโดยไม่มีค่าใช้จ่าย

ทั้งนี้ หน่วยงานตามบันทึกข้อตกลงนี้ถือเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน โดยสามารถปรับปรุงและแก้ไขให้สอดคล้องกับสถานการณ์และนโยบายได้โดยความเห็นชอบร่วมกัน และจัดทำเป็นหนังสือโดยให้ถือว่าการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของบันทึกข้อตกลงนี้

บันทึกข้อตกลงนี้จัดทำขึ้น ณ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

(ลงนาม) .....
(นายอินทพร จั่นเอี่ยม)
รองผู้อำนวยการ รักษาราชการแทน
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

(ลงนาม) .....
(นายชัยพล สุขเอี่ยม)
อธิบดีกรมการศาสนา

(ลงนาม) .....
(ดร.วิเชียร ชุบไธสง)
นายกสภาทนายความ

(ลงนาม) .....
(นายมหรรณพ เตชวิทักษ์)
ประธานคณะกรรมาธิการการศาสนา
คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา
สักขีพยาน

(ลงนาม) พลตำรวจโท .....
(ศานิตย์ มหถาวร)
ประธานคณะอนุกรรมาธิการ
ด้านการศาสนา วุฒิสภา
สักขีพยาน

ภาพที่ ๕.๔ สำเนาบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการช่วยเหลือและให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมายแด่พระภิกษุและผู้นำศาสนาที่ทางราชการให้การรับรอง (ต่อ)

ค. การอบรม และประชาสัมพันธ์ให้ความรู้พิษภัยของยาเสพติดและอบายมุข โดยการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง **จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติดและอบายมุข เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้อาศัยอยู่ในวัดยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุข** รวมทั้งร่วมสอดส่องดูแลพระภิกษุ สามเณร และฆราวาสที่อาศัยอยู่ภายในวัดมิให้ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขและยาเสพติด ตลอดจนจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโรคที่เกิดจากสิ่งเสพติดว่าจะทำให้เกิดผลกระทบกับสุขภาพอย่างใด และผลเสียของการเล่นการพนัน เพื่อเป็นการแจ้งเตือน ควบคุมดูแล ห้ามปราม ตลอดจนการชี้ให้เห็นความผิดและบทลงโทษตามกฎหมาย

ง. การสอดส่องดูแลและการปฏิบัติตามระเบียบของวัด โดย**การประสานความร่วมมือจากพระภิกษุ สามเณร และฆราวาส ช่วยกันดูแล สอดส่อง และรายงานเจ้าอาวาส เมื่อพบสิ่งผิดปกติ พร้อมทั้งจัดทำระเบียบของวัดและประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจน** เช่น จัดทำป้ายห้ามนำสิ่งเสพติด ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และสูบบุหรี่ ภายในวัดเพราะเป็นสิ่งผิดกฎหมาย เป็นต้น ตลอดจนจัดอบรมให้ความรู้พระภิกษุ สามเณร และฆราวาสที่อาศัยภายในวัดให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ และข้อบังคับของวัด เพื่อเน้นย้ำถึงนโยบายของวัดและเป็นการป้องปรามแนวทางหนึ่ง

จ. **การสื่อสารสาธารณะหรือการส่งต่อข่าวสารด้านศาสนา** เฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณร ต้องตรวจสอบข้อมูลให้ชัดเจนว่าเป็นเรื่องจริงหรือไม่ และงดเว้นการส่งต่อข้อมูลเพื่อมิให้เกิดความเสื่อมเสียต่อคณะสงฆ์และศาสนา และเป็นการป้องกันมิให้เกิดการกระทำที่ล่วงละเมิดบุคคลอันจะนำไปสู่ความผิดตามกฎหมาย รวมทั้งมีหน่วยงานทำหน้าที่คัดกรองข่าวเกี่ยวกับวัดและศาสนาก่อนนำไปเผยแพร่สู่ภายนอก และดำเนินคดีกับผู้ที่เผยแพร่ความเท็จอันทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ศาสนา

ฉ. **การเสริมสร้างศักยภาพ หรือสมรรถนะทางด้านการบริหารจัดการวัด และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง** ให้แก่เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร และมัคนายก พร้อมทั้งกำหนดให้ผู้ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรดังกล่าว จึงจะสามารถดำรงตำแหน่งได้ ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการวัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั่วประเทศ

ช. **การเฝ้าระวังและตรวจสอบการดำเนินงานของวัด** ด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน เครือข่ายภาคีต่าง ๆ ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและตรวจสอบการดำเนินงานของวัด เช่น การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการวัด รวมถึงการสอดส่องพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและแจ้งให้ทางราชการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เพื่อป้องกันมิให้พระภิกษุประพฤติและปฏิบัติตนละเมิดพระธรรมวินัยอย่างร้ายแรง โดยเฉพาะการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ และยาเสพติด

ซ. **การกำกับ/ตรวจสอบบุคคลเข้าออกวัด** ด้วยการประสานเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ช่วยตรวจตราวัดเป็นประจำ หรือมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย (รปภ.) ตรวจสอบบุคคลที่เข้ามาในวัด และวัดต้องกำหนด เปิด-ปิดประตูวัดเป็นเวลา เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ที่ไม่หวังดีเข้ามาในวัด เพราะวัดเป็นพื้นที่เปิดทำให้มีคนเข้าไปในวัดได้ตลอดเวลา จึงเป็นปัจจัยเสี่ยงที่จะเกิดอบายมุขภายในวัด รวมถึงมีการลักขโมยของภายในวัด

ฌ. การส่งเสริมการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ในประเด็นและแนวทางต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้

● ส่งเสริมให้คนเข้าวัดทำบุญและบวชเรียนในพระพุทธศาสนามากขึ้น เพื่อให้ใกล้ชิดกับวัดและศาสนา ซึ่งจะช่วยขัดเกลาจิตใจให้เกิดความสงบสุข เช่น การส่งเสริมให้เด็กเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธ เรียนรู้พุทธประวัติ เบญจศีล เบญจธรรม เพื่อให้ซึมซับหลักธรรม รู้จักบุญคุณของพ่อของแม่ ครูบาอาจารย์ มีความกตัญญูกตเวที รู้จักหน้าที่ของตนเองมากกว่าความต้องการทางด้านวัตถุ และเชิญชวนผู้ปกครองที่มีบุตรหลานผู้ชายอายุที่เหมาะสม ให้เข้ามาบรรพชาอุปสมบท เป็นพระสงฆ์ สามเณรในพระพุทธศาสนา เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา รวมทั้งส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนรู้ถึงความสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และส่งเสริมให้ข้าราชการสามารถลาบวชระยะยาวได้ ตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรที่เกษียณอายุราชการจากหลากหลายอาชีพได้ช่วยงานหรือกิจกรรมในวัด เป็นต้น

● ส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน ประชาชน ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยมีวัดเป็นจุดศูนย์กลาง อาทิ จัดให้มีการเรียนการสอนภายในวัด มีสถานที่ปฏิบัติธรรมให้พุทธศาสนิกชนมาใช้ประโยชน์ และส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนเน้นจริยธรรมปลูกฝังความรู้สำนึกในหน้าที่พลเมืองที่ดีของชาติ

● ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างวัด โรงเรียน ชุมชน และประชาชนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การจัดกิจกรรมวิปัสสนากรรมฐาน การจัดกิจกรรมปลูกต้นไม้ การปรับภูมิทัศน์ของวัด และให้สามเณรได้ปฏิบัติศาสนากิจของสงฆ์ โดยให้บิณฑบาตจากประชาชนในพื้นที่ เป็นต้น

(๓) การดำเนินการวัดสีขาวให้เกิดความยั่งยืน **ด้วยการกำหนดให้มีโครงการวัดสีขาวเป็นกิจกรรมสำคัญในการปฏิบัติ ภายใต้แผน ยุทธศาสตร์ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง** ตัวอย่างเช่น แผนปฏิบัติการของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ อันสอดคล้องกับแผนทุกระดับ (alignment) ตลอดจนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เพื่อเกิดแรงกดเชิงนโยบายส่งผลให้มีการดำเนินการอย่างจริงจัง พร้อมทั้งมีการประเมินผลเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง

(๔) **น้อมนำแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักคิด “บวร” อันเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ ๙) มาขยายผลการปฏิบัติการดำเนินการวัดสีขาว** ซึ่งคณะอนุกรรมาธิการได้น้อมนำหลักคิด “บวร” มาปรับใช้ในการวิเคราะห์ ในขั้นกระบวนการกลางน้ำ ในการยกระดับการบริหารจัดการภายในของวัดให้เป็นที่ศรัทธาของประชาชนตามที่นำเสนอความไปก่อนหน้าแล้วนั้น

เพื่อให้การดำเนินการวัดสีขาว เกิดผลอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (public participation) ในการบูรณาการและประสานการปฏิบัติ อันจะช่วยยกระดับความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนและสังคมได้อย่างแท้จริง คณะอนุกรรมาธิการก็ได้พิเคราะห์และน้อมนำเอาแนวทางการพัฒนาอย่างยืน ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ ๙) ได้พระราชทานแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่าง ยั่งยืนโดยอาศัย ๓ สถาบันหลักของสังคมไทยซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน

ได้แก่หลัก ***"บวร"*** ประกอบด้วย ๑) บ คือ สถาบัน ครอบครัวหรือบ้าน ๒) ว คือ สถาบันศาสนา หรือ วัด (ศูนย์กลางทางจิตใจในชุมชน หมายรวมถึงศาสนสถานของศาสนาต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่) และ ๓) ร คือ สถานที่ที่ให้ความรู้อย่างมีแบบแผน หรือ โรงเรียน ซึ่งเรียกโดยย่อ ว่า "บวร" เพื่อเป็นหลักการที่นำมาปรับใช้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาในระดับชุมชนและเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้สังคมไทย[๔๗]

การนำหลัก "บวร" มาปรับใช้ในการปฏิบัติ เป็นการให้ความสำคัญด้วย**การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันหลักในชุมชนอย่างจริงจัง จะสามารถฟื้นฟูคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงามของสังคมไทยกลับคืนมา และจะช่วยให้สังคมไทยกลับมาเข้มแข็ง มีสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม** นอกจากนั้น เป็นการยึดเอาหลักการ *"ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา" "ภูมิ-สังคม"* **ที่ต้องทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ที่ปัญหาต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปและนำเข้ามาสู่ชุมชนให้กลายเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นทรัพยากรที่มีอยู่มาร่วมกันขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายของความเป็นชุมชนหรือสังคมคุณธรรม** ซึ่งการขับเคลื่อนให้เกิดผลตามหลักคิด *"มีศูนย์กลางในการเรียนรู้หรือเชื่อมประสานในชุมชน"* เพื่อให้แนวคิด "บวร" สามารถสนับสนุนความสำเร็จของแผน และยุทธศาสตร์ โดยให้กำหนดโครงการไปถึงระดับของแผนตำบล เพื่อให้เกิด "ตำบล มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน" และให้ "บวร" เป็นส่วนหนึ่งของแผนชุมชน เพื่อให้คนและชุมชนมีภูมิคุ้มกันและมีศักยภาพ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงการที่ต้องมีศูนย์กลางในการเชื่อมประสานนั้น **ก็<u>สามารถใช้การดำเนินการตามโครงการวัดสีขาว</u> ในการเป็นจุดสำคัญของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน** แต่อย่างไรก็ตามทางคณะอนุกรรมาธิการ พิจารณาแล้วสามารถต่อยอดหลักคิด "บวร" ให้มีความครอบคลุมทั้งเป็นส่วนเสริมในการยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนในพื้นที่ ทั้งเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน (public participation) ควบคู่ไปกับการสร้างความสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม (social responsibility) ให้เกิดแนวทางการปฏิบัติงานในพื้นที่ให้มีการประสานการปฏิบัติที่สะท้อนถึงการบูรณาการระหว่างหน่วยงานในระดับพื้นที่ที่ยึดโยงการทำงานกับชุมชนมากขึ้น (Community-based participatory) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สอดรับกับแนวทางการดำเนินงาน "แนวทางประชารัฐ" ดังนี้

- **พิจารณาประยุกต์ขยายขอบเขตของการนิยามความหมายตามหลักคิด "บวร" เพื่อให้การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น** ซึ่งหลักคิด "บวร" เป็นหลักคิดด้านการมีส่วนร่วมและความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ การพิจารณาขยายขอบเขตของการตีความก็จะช่วยให้เป็นการเสริมศักยภาพของหลักคิดดังกล่าว และเกิดเป็นต้นแบบในการน้อมนำแนวพระราชดำริมาปฏิบัติให้เกิดผล โดยขยายขอบเขตของการพิจารณา ดังตาราง

---

[๔๗] มุมมอง "บวร" เพื่อความมั่นคง, รัชกรณ์ นภาพรพิพัฒน์ และคณะ.

ตารางที่ ๕.๓ แสดงการวิเคราะห์เพื่อยกระดับการดำเนินการตามหลักคิด “บวร”

หลักการ	ความหมาย	การยกระดับการดำเนินการ
“บ”	สถาบันครอบครัว เป็นหน่วยเล็กสุดของโครงสร้างทางสังคม	ยกระดับสถาบันครอบครัว **ต่อยอดสู่สถาบันทางสังคมในระดับพื้นที่ หรือ “ชุมชน”** อันประกอบไปด้วยประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในชุมชน รวมถึงกลไกต่าง ๆ ในสังคมและภาคประชาชนหรือประชาสังคม
“ว”	สถาบันศาสนาที่เป็นศูนย์กลางหรือที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน ให้ประพฤติตามธรรมนองคลองธรรม	ยกระดับสถาบันศาสนาไม่จำกัดเฉพาะแค่ “วัด” ในระดับพื้นที่ **แต่รวมถึงกลไกที่มีความสัมพันธ์และโครงสร้างในเชิงศาสนา** ทั้งมหาเถรสมาคม องค์กรปกครองคณะสงฆ์ และการคณะสงฆ์ในทุกระดับ
“ร”	สถาบันการศึกษาที่ให้ความรู้แก่เด็ก และเยาวชน ตลอดจนประชาชนในสังคมอย่างมีแบบแผน	ยกระดับสถาบันการศึกษา ไม่จำกัดเฉพาะ “โรงเรียน” **แต่หมายความรวมถึง หน่วยงาน “รัฐ” หรือ “ราชการ” ในทุกภาคส่วนและทุกระดับที่มีบทบาทและที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน**

หมายเหตุ: การวิเคราะห์เพื่อยกระดับการดำเนินการตามหลักคิด “บวร” ยึดเจตนารมณ์และหลักการสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน บนแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การยกระดับการดำเนินการโดยยึดเจตนารมณ์และหลักการสำคัญของหลักคิด “บวร” ตามที่นำเสนอความตามตาราง จะช่วยเสริมพลังการดำเนินการตามโครงการวัดสีขาว และเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับการดำเนินการตามข้อเสนอแนะต่าง ๆ ทั้งเชิงนโยบาย และการปฏิบัติตามที่คณะอนุกรรมาธิการได้นำเสนอไปก่อนหน้า โดยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ตามหลักคิด ไม่ว่าจะเป็นสถาบันทางสังคมที่หมายความรวมถึง สถาบันครอบครัวและชุมชนที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการทั้งในลักษณะของอาสาสมัครพระพุทธศาสนา หรือช่วยในการกำกับดูแล สอดส่องการดำเนินการของวัด สถาบันศาสนาในทุกระดับทั้งวัดและการคณะสงฆ์ที่มีบทบาทในการกำกับ ควบคุมตามโครงสร้างการปกครอง คณะสงฆ์การปฏิบัติและเผยแพร่พระธรรม คำสั่งสอนตามพระธรรมวินัย และองค์กรของรัฐทั้งสถาบันการศึกษา ส่วนราชการต่าง ๆ ที่มีบทบาท ภารกิจความรับผิดชอบทั้งเจ้าภาพหลัก อาทิ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการที่ต้องประสานบูรณาการการปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยมุ่งวัตถุประสงค์หลักร่วมกันในการยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชน ผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ปรากฏความเชื่อมโยงตามแผนภาพ

ภาพที่ ๕.๕ แสดงความสัมพันธ์ของการน้อมนำหลักคิด “บวร” มายกระดับและเสริมพลังการสร้างการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกต่อสังคมในการดำเนินการวัดสีขาว อย่างยั่งยืน

- **ต่อยอด ถอดบทเรียนความสำเร็จในการปฏิบัติ เพื่อขยายผลและปรับประยุกต์สู่การดำเนินการอื่นให้ครอบคลุมในทุกศาสนา** ดังที่กล่าวความไปว่า สถาบันศาสนามิใช่กำหนดเพียงศาสนาพุทธ แต่สามารถขยายขอบเขตให้ครอบคลุมในทุกศาสนา ดังนั้น การดำเนินการในการสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินการผ่านหลักคิด “บวร” ในโครงการวัดสีขาว ก็สามารถถอดบทเรียนถึงปัจจัยความสำเร็จสู่การปรับประยุกต์ดำเนินการในทุกศาสนา **เพื่อใช้เป็นแนวทางในการอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนาอื่นที่ทางราชการให้การรับรอง** ได้แก่ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกศาสนาในประเทศไทยได้อย่างเป็นผล พร้อมทั้ง**ควรมีการกำหนดแนวทางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดำเนินการ หรือการกำหนด “วัด” หรือพื้นที่ “ชุมชน” เพื่อเป็นต้นแบบในการดำเนินการ** เพื่อศึกษาถึงความสำเร็จในการเสริมสร้างศักยภาพและภูมิคุ้มกันของชุมชน ขยายสู่แนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practice) และพัฒนาต่อยอดชุมชนเข้มแข็งต่อไป ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของคณะอนุกรรมการด้านการศาสนา คือ *“ส่งเสริมศาสนา พัฒนาจิตใจ นำพาสันติสุขสู่ความมั่นคงของชาติ”* โดยมีพันธกิจ *“ในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการศาสนา การทำนุบำรุง การอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ"* ด้วยการกำหนดให้กรมการศาสนาเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานกับผู้นำศาสนาของทุกศาสนาเพื่อให้มีโครงการศาสนสถานสีขาวเกิดขึ้น โดยอาจพิจารณาแนวทางที่เหมาะสมไปปรับใช้ตามความเหมาะสม ดังนี้

- การตรวจสอบคัดกรองบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่ในศาสนสถาน โดยจัดทำฐานข้อมูลบุคคลเพื่อใช้ในการตรวจสอบบุคคลดังกล่าว

- การเผยแผ่หลักธรรมคำสอน โดยเฉพาะข้อมูลอันเกี่ยวข้องกับศาสนา ต้องมีมาตรการป้องกันมิให้มีการส่งต่อข้อมูลข่าวสารอันเป็นเท็จ รวมทั้งชี้ให้เห็นว่าการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอันเป็นเท็จมีความผิดและมีโทษอย่างใด

- การจัดประโยชน์ภายในศาสนสถานให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนโดยรวม

- การบริหารการเงินที่โปร่งใสทำให้ประชาชนเชื่อมั่นว่าเงินบริจาคสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามหลักการของศาสนา

- ศาสนสถานมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย

- ศาสนสถานเป็นศูนย์กลางของการศึกษาทางศาสนา รวมถึงให้ประชาชนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

๕.๒.๓ ข้อเสนอแนะการปรับปรุงกฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง (Legislation Recommendations)

คณะอนุกรรมาธิการตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรปฏิบัติตามพระธรรมวินัยบัญญัติ และเผยแผ่หลักธรรมอย่างถูกต้อง รวมทั้งเป็นที่ยอมรับเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน แต่จากข้อเท็จจริงและการวิเคราะห์สามารถพิจารณาได้ว่า ปัจจัยหนึ่งของการส่งเสริมหรือยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชน คือ ปัจจัยด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น เพื่อให้การจัดการกับปัญหาเป็นไปด้วยความยั่งยืน และครอบคลุมทุกมิติ ทั้งยังเป็นส่วนเสริมใน**การแก้ไขปัญหาพระภิกษุย่อหย่อนพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ กติกาของวัด และกระทำผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง** ไม่ว่าจะเป็นการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ดื่มสุรายาเมา เล่นการพนัน ยุ่งเกี่ยวมาตุคาม (ชู้สาว เสพเมถุน)

กรณีดังกล่าวก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและเป็นการบ่อนทำลายที่ร้ายแรง และการประพฤติที่หย่อนยานในพระธรรมวินัย ก่อให้เกิดการกระทำความผิดทั้งกฎหมายสงฆ์ กฎหมายอาญา จะต้องเร่งแก้ไขหากผู้เกี่ยวข้องปล่อยปละละเลย จะนำมาซึ่งความเสื่อมต่อพระพุทธศาสนา คณะอนุกรรมาธิการจึงมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง ด้วยการยึดหลักการสำคัญ กล่าวคือ การปฏิบัติตามกฎมหาเถรสมาคม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ หากเห็นว่ามีช่องว่างในการตีความข้อกฎหมาย หรือนำสู่การปฏิบัติแล้วเกิดข้อปัญหาในทางปฏิบัติ **ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทบทวน ปรับปรุง แก้ไขเพื่อให้นำไปสู่การปฏิบัติได้เป็นรูปธรรม**

และบังคับใช้อย่างเคร่งครัดจริงจัง รวมไปถึงประมวลกฎหมายอาญาความผิดเกี่ยวกับศาสนา มาตรา ๒๐๖ เกี่ยวกับการเหยียดหยามศาสนา มาตรา ๒๐๗ ก่อความวุ่นวายในการประชุมศาสนิก มาตรา ๒๐๘ แต่งกายเลียนแบบสงฆ์ หรือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๒๒ มาตรา ๑๖๒๓ และมาตรา ๑๖๒๔ เกี่ยวกับมรดก **หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเสนอปรับปรุงให้มีผลบังคับที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และบังคับใช้อย่างเข้มแข็งจริงจัง** โดยปรากฏข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องดังสรุปความได้ดังนี้

๕.๒.๓.๑ **การป้องกันมิให้พระภิกษุประพฤติและปฏิบัติตนละเมิดพระธรรมวินัยอย่างร้ายแรงถึงขั้นอาบัติปาราชิก** ปรากฏจากสถานการณ์ทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบันกำลังประสบปัญหาต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะปัญหาความประพฤติและพฤติกรรมไม่เหมาะสมของพระภิกษุที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง อาทิ การอวดอุตริมนุสธรรม และการเสพเมถุน อันนำไปสู่การละเมิดพระธรรมวินัยอย่างร้ายแรงถึงขั้นปาราชิกขาดจากภิกษุ หากได้รับนิคหกรรมให้สึกจะต้องสึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงแต่ไม่ยอมสึกและไม่สามารถบวชเป็นพระภิกษุได้อีก แต่กลับมาบวชใหม่อันเป็นต้นเหตุในการเข้ามาทำลายพระพุทธศาสนาซ้ำแล้วซ้ำเล่าหากพิจารณาบทกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งใช้บังคับมาเป็นระยะเวลานานกว่า ๖๐ ปีแล้ว อาจไม่ทันต่อสภาวการณ์ปัจจุบันที่มีปัญหาด้านพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น แต่อัตราโทษค่อนข้างเบา นอกจากนี้ กรณีการอวดอุตริมนุสธรรมและการเสพเมถุนมิได้มีบทลงโทษทางอาญาไว้เป็นการเฉพาะ จึงเป็นเหตุให้บุคคลไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายและยังคงทำลายพระพุทธศาสนาส่งผลให้ประชาชนเสื่อมศรัทธา

ดังนั้น จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องให้ความคุ้มครองพระภิกษุที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ รวมทั้งปกป้องและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมากกว่าร้อยละ ๙๐ อีกทั้งป้องปรามไม่ให้ผู้ใดล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และไม่ให้มีอลัชชีสร้างความมัวหมองต่อพระพุทธศาสนา จึงกำหนดให้การประพฤติผิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุในข้อร้ายแรงในสายตาของพุทธศาสนิกชนนั้นเป็นความผิดและมีโทษทางอาญา และให้ถือว่าการกระทำความผิดอาญาขณะเป็นพระภิกษุเป็นเหตุเพิ่มโทษในบทบัญญัติแห่งความผิดต่าง ๆ เพราะได้กระทำผิดในขณะครองสมณะเพศ อันเป็นสถานะที่ได้รับความเคารพและศรัทธาอย่างสูงในสังคมไทย และยิ่งไปกว่านั้นเพื่อให้เกิดผลในการปกป้องพระพุทธศาสนามากที่สุดจะมีการบัญญัติบทลงโทษสำหรับบุคคลผู้รู้เห็นเป็นใจหรือมีส่วนร่วมในการก่อให้พระภิกษุกระทำความผิดนั้นด้วย ฉะนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะอนุกรรมาธิการจึงมีข้อเสนอการแก้ไขกฎหมายเพื่อเป็นมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุ **โดย<u>แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์</u> พ.ศ. ๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้แก่ มาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ และร่างมาตราใหม่ ได้แก่ มาตรา ๔๔ จัตวา และมาตรา ๔๔ เบญจ** ปรากฏรายละเอียดตามตาราง

ตารางที่ ๕.๔ รายละเอียดการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

มาตรา	เหตุผล
มาตรา ๔๓ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๕ จัตวา วรรคสอง มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ วรรคสาม หรือมาตรา ๒๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน**หนึ่ง**สามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	กรณีภิกษุทำผิดพระธรรมวินัยถึงต้องสึกแต่ไม่สึกภายใน ๒๔ ชั่วโมง หรือเคยบวชแต่ต้องปาราชิก กลับมาขอบวชใหม่ โดยกล่าวความเท็จหรือปิดบังต่อพระอุปัชฌาย์ พวกเหล่านี้มักมีข่าวอยู่เนือง ๆ มักไปทำความเสื่อมเสียต่อพุทธศาสนา **แต่บทกำหนดโทษเดิม ซึ่งมีมากว่า ๖๐ ปี ค่อนข้างน้อย จึงจำเป็นต้องเพิ่มโทษให้สูงขึ้น**
มาตรา ๔๔ ผู้ใดพ้นจากความเป็นพระภิกษุเพราะต้องปาราชิกมาแล้วไม่ว่าจะมีคำวินิจฉัยตามมาตรา ๒๕ หรือไม่ก็ตาม แต่มารับบรรพชาอุปสมบทใหม่โดยกล่าวความเท็จหรือปิดบังความจริงต่อพระอุปัชฌาย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน**หนึ่ง**สามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	
มาตรา ๔๔ จัตวา พระภิกษุใดกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยโดยการอวดอุตริมนุสธรรม ซึ่งมีในตนหรือไม่มีในตนก็ดี ก่อให้เกิดความเสียหาย แก่พระพุทธศาสนา ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	ประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นบทบัญญัติทั่วไป ไม่ได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้เป็นการเฉพาะ จะมีใกล้เคียง คือ ๑. มาตรา ๓๔๑ การกระทำผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ๒. มาตรา ๓๔๒ (๑) แสดงตนเป็นคนอื่น หรือ (๒) อาศัยความเบาปัญญาของผู้ถูกหลอก ซึ่งเป็นเด็กหรืออาศัยความอ่อนแอแห่งจิตของผู้ถูกหลอก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ๓. มาตรา ๓๔๓ การกระทำผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ การกระทำตามมาตรา ๓๔๓ ต้องด้วยลักษณะตามมาตรา ๓๔๒ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท แต่ความเป็นจริงข้อหาดังกล่าวค่อนข้างยากในทางปฏิบัติไม่ค่อยปรากฏว่ามีการดำเนินคดีในกรณีนี้ อาจเป็นเพราะบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไม่ชัดเจน จึงจำเป็นต้องบัญญัติความผิดไว้เป็นการเฉพาะ เพื่อปกป้องคุ้มครอง

มาตรา	เหตุผล
	พระภิกษุที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ และเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา
มาตรา ๔๔ เบญจ พระภิกษุใดกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยโดยการเสพเมถุน ก่อให้เกิดความเสียหายแก่พระพุทธศาสนา ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ บุคคลใดยินยอมร่วมเสพเมถุนกับพระภิกษุ ต้องระวางโทษตามวรรคหนึ่งเช่นเดียวกัน	เหตุผลเช่นเดียวกับการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๔ จัตวา กล่าวคือ กรณีเป็นผู้ใหญ่ถ้ายินยอมให้เสพเมถุน ประมวลกฎหมายอาญา ไม่ได้บัญญัติไว้เป็นความผิด แต่กรณีเด็กแม้จะยินยอมหรือไม่ก็ตามมีความผิด จึงควรบัญญัติกรณีนี้ไว้เป็นความผิดและกำหนดโทษให้สูงโดยเทียบเคียงกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๗ ซึ่งบัญญัติไว้เพื่อคุ้มครองเด็กไม่ให้ถูกกระทำชำเราแม้จะยินยอมหรือไม่ก็ตาม กล่าวคือ มาตรา ๒๗๗ วรรคหนึ่ง กระทำชำเราเด็กอายุไม่เกิน ๑๕ ปี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท ส่วนวรรคสองกระทำชำเราเด็กอายุไม่เกิน ๑๓ ปี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาท ถึงสี่แสนบาท หรือจำคุกตลอดชีวิต ดังนั้น กรณีพระภิกษุเสพเมถุนซึ่งถือเป็นเรื่องร้ายแรง การปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา ปกป้องพระภิกษุที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เป็นการป้องปรามและกำจัดพวกอลัชชี พวกมารศาสนา ควรกำหนดโทษให้สูง เฉกเช่นเดียวกันกับคุ้มครองเด็กนั่นเอง

๕.๒.๓.๒ **การล้อเลียนหรือดูหมิ่นศาสนา** จากข้อมูลที่ระบุว่า ปัจจุบันพบว่ามีการกระทำที่ล้อเลียนหรือดูหมิ่นศาสนาอยู่บ่อยครั้ง อาทิ กรณีนักศึกษาวาดภาพพระพุทธรูปที่มีลักษณะคล้ายอุลตร้าแมน กรณีที่มีการนำพระพุทธรูปไปประดิษฐานไว้ในห้องน้ำของสถานบันเทิง กรณีการทำขนมอาลัวและขนมเค้กลักษณะคล้ายคลึงกับพิมพ์พระเครื่อง ส่งผลให้เกิดความเสื่อมเสียต่อศาสนาเป็นอย่างมาก ซึ่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๐๖ ฐานความผิดอันเป็นการเหยียดหยามศาสนานั้น แม้ว่าจะกำหนดบทลงโทษบุคคลที่กระทำการเหยียดหยามศาสนา แต่ที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาเคยมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำบางอย่างไม่ถือเป็นการเหยียดหยามศาสนา แต่เป็น *“การกระทำไม่สมควรอย่างยิ่ง”* จึงยังมีการกระทำที่ส่งผลให้เกิดความเสื่อมเสียต่อศาสนา แต่ไม่เข้าองค์ประกอบของมาตรา ๒๐๖ ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องปรามการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าว คณะอนุกรรมาธิการจึงเห็นควร**แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๐๖ เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาต่าง ๆ อย่างครบถ้วนมากยิ่งขึ้น** ปรากฏรายละเอียดตามตาราง

ตารางที่ ๕.๕ รายละเอียดการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๐๖

มาตรา	เหตุผล
มาตรา ๒๐๖ ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ แก่วัตถุหรือสถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนาของหมู่ชนใดอันเป็นการล้อเลียน ดูหมิ่น ทำให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญหรือกระทำการอันไม่สมควรอย่างยิ่งต่อวัตถุหรือสถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนา หรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการล้อเลียนดูหมิ่น ทำให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญ หรือเหยียดหยามศาสนานั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปีหรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ	ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๐๖ ฐานความผิดอันเป็นการเหยียดหยามศาสนานั้น **ไม่ครอบคลุมการล้อเลียน ดูหมิ่น หรือการกระทำไม่สมควรอย่างยิ่งต่อวัตถุหรือสถานอันเป็นที่เคารพในศาสนา** จึงแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๐๖ **เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาดังกล่าวให้ครบถ้วนมากขึ้น** และเป็นการช่วยให้ประชาชนมีความยับยั้งชั่งใจก่อนที่จะมีการกระทำอันเข้าข่ายความผิดและเป็นการปกป้องคุ้มครองศาสนา รวมทั้งปกป้องความรู้สึกของพระภิกษุ สามเณร อิหม่าม นักพรต นักบวช และประชาชนไม่ว่าในศาสนาใด และเป็นประโยชน์ต่อทุกศาสนาสืบไป

๕.๒.๓.๓ **การแต่งกายเลียนแบบพระสงฆ์ นักพรต หรือนักบวช** ดังที่ปัจจุบันปรากฏข้อเท็จจริงที่ว่า มีบุคคลหรือกลุ่มคนที่แต่งกายเลียนแบบพระสงฆ์ นักพรต หรือนักบวช เพื่อให้บุคคลเข้าใจผิด และส่วนใหญ่เป็นการกระทำโดยมีเจตนาให้ได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นอาหาร เงิน หรือสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ซึ่งอาจเข้าข่ายเป็นการฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๒ (๑) แต่เนื่องจากเป็นความผิดส่วนตนจะต้องมีผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษ หากไม่มีก็ไม่สามารถดำเนินคดีในฐานความผิดนี้ได้ และหลายคดีไม่มีผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษจึงทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษเพียงกรณีการแต่งกายเลียนแบบพระภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช ตามมาตรา ๒๐๘ ซึ่งมีบทลงโทษไม่สูง ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่มีความเกรงกลัวต่อกฎหมาย ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว คณะอนุกรรมาธิการ**เห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๐๘ เพื่อเพิ่มบทลงโทษแก่ผู้แต่งกายเลียนแบบพระสงฆ์ นักพรต หรือนักบวช ซึ่งมีการกระทำอันเป็นการหลอกลวงเอาทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดเพื่อตนเองหรือผู้อื่น หรือกระทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อศาสนาได้รับโทษที่สูงขึ้น** ปรากฏรายละเอียดตามตาราง

ตารางที่ ๕.๖ รายละเอียดการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๐๘

มาตรา	เหตุผล
มาตรา ๒๐๘ ผู้ใดแต่งกายหรือใช้เครื่องหมายที่แสดงว่าเป็นพระภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวชในศาสนาใดโดยมิชอบเพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนเป็นบุคคลเช่นว่านั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าการกระทำผิดตามวรรคก่อน เป็นการกระทำเพื่อให้ได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดต่อตนเองหรือผู้อื่น หรือกระทำการใดให้เกิดความเสื่อมเสียต่อศาสนา ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	**เพิ่มบทลงโทษแก่ผู้แต่งกายเลียนแบบพระสงฆ์ นักพรต หรือนักบวช** ซึ่งมีการกระทำอันเป็นการหลอกลวงเอาทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดเพื่อตนเองหรือผู้อื่น หรือกระทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อศาสนาได้รับโทษที่สูงขึ้น เทียบเคียงกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๒ (๑) กระทำความผิดฐานฉ้อโกง โดยการแสดงตนเป็นคนอื่น

๕.๒.๓.๔ **การเผยแพร่ข่าวสารด้านศาสนาอันเป็นเท็จ (Fake News)** จากข้อค้นพบที่ว่า ปัจจุบันมีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารด้านศาสนาที่เป็นเท็จ (Fake news) และบิดเบือนดูหมิ่นศาสนาผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นจำนวนมาก อันอาจก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคม ทั้งยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ อันเนื่องมาจากไม่แน่ชัดว่าข้อมูลที่มีการนำเสนอนั้นมีมูลความจริงเป็นประการใด อาทิ *“กรณีการยกเลิกวิชาพระพุทธศาสนาจากหลักสูตรการเรียนการสอน”* นอกจากนี้ ยังมีการเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ที่มีการกระทำที่อาจเข้าข่ายการดูหมิ่นศาสนา อาทิ กรณีภาพวาดอุลตร้าแมนนั่งแท่นพระพุทธชินราชในซุ้มเรือนแก้วทับผ้าทิพย์พระธรรมจักรเหนือพระพุทธบัลลังก์และการนำพระพุทธรูปไปประดับในสถานที่อันไม่เหมาะสม ซึ่งอาจเป็นการกระทำที่ไม่สมควรต่อศาสนา ดังนั้น จึงเห็นควรมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐ เนื่องจาก**ยังไม่ครอบคลุมประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น** โดยเฉพาะการเผยแพร่หรือส่งต่อข้อมูลตามมาตรา ๑๔ (๕) *“ผู้ใดเผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยรู้อยู่ว่า ...”* การที่กฎหมายระบุไว้ว่าจะเป็นความผิด เมื่อ “โดยรู้อยู่ว่า” เท่านั้น ดังนั้น ถ้ามีการอ้างว่าไม่รู้ แต่ทั้งที่ควรจะรู้ หรือมีเหตุอันควรสงสัยก็จะไม่ผิด ทำให้ในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยากที่จะดำเนินคดีอาญากับผู้เผยแพร่หรือส่งต่อข้อมูล ซึ่งมักอ้างว่าไม่รู้และอาจตกเป็นเครื่องมือของผู้ไม่หวังดีในการสร้างความแตกแยกแตกสามัคคีได้ง่าย เพื่อเป็นการป้องปรามก่อนการเผยแพร่หรือส่งต่อ จึง**เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมความใน มาตรา ๑๔ (๕) ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน** ซึ่งจากการสืบค้นสามารถเทียบเคียงกฎหมายอย่างน้อย ๒ ฉบับ คือ

๑) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๗๒ *“ห้ามมิให้พรรคการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองรับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด* ***โดยรู้หรือควรจะรู้****ว่าได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย****หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่า****มีแหล่งที่มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย”*

๒) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๗ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๔ *“ผู้ใดโฆษณาหรือประกาศให้ปรากฏต่อประชาชน หรือกระทำการใด ๆ ให้ปรากฏแก่บุคคลตั้งแต่สิบคนขึ้นไปว่าในการกู้ยืมเงินตนหรือบุคคลใดจะจ่ายหรืออาจจะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนให้ตามพฤติการณ์แห่งการกู้ยืมเงินในอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้* ***โดยที่ตนรู้หรือควรจะรู้****อยู่แล้วว่าตนหรือบุคคลนั้นจะนำเงินจากผู้กู้รายนั้น หรือรายอื่นมาจ่ายหมุนเวียน ...”*

ดังนั้น กฎหมายทั้งสองฉบับสามารถใช้บังคับกับบุคคลที่ควรจะรู้หรือมีเหตุอันควรสงสัยด้วย **จึงควรจะเพิ่มเติมถ้อยคำดังกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๔ (๕)** ด้วยเหตุผลข้างต้น ปรากฏรายละเอียดตามตาราง

ตารางที่ ๕.๗ รายละเอียดการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา	เหตุผล
มาตรา ๑๔ ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (๑) โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอม ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันมิใช่การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา (๒) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน (๓) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง	แก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐ เนื่องจากยังไม่ครอบคลุมประเด็นปัญหาการเผยแพร่ข่าวสารด้านศาสนาอันเป็นเท็จ โดยเฉพาะการเผยแพร่หรือส่งต่อข้อมูลตามมาตรา ๑๔ (๕) “ผู้ใดเผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยรู้อยู่ว่า ...” การที่กฎหมายระบุไว้ว่าจะเป็นความผิด เมื่อ “โดยรู้อยู่ว่า” เท่านั้น ดังนั้น ถ้ามีการอ้างว่าไม่รู้ แต่ทั้งที่ควรจะรู้หรือมีเหตุอันควรสงสัยก็จะไม่ผิด ทำให้ในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยากที่จะดำเนินคดีอาญากับผู้เผยแพร่หรือส่งต่อข้อมูลซึ่งมักอ้างว่าไม่รู้ และอาจตกเป็นเครื่องมือของผู้ไม่หวังดีในการสร้างความแตกแยกแตกสามัคคีได้ง่าย ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องปรามก่อนการเผยแพร่หรือส่งต่อ

มาตรา	เหตุผล
แห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา (๔) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ ที่มีลักษณะอันลามก และข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ (๕) เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยรู้อยู่แล้วหรือควรจะรู้ว่าเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง (๑) มิได้กระทำต่อประชาชน แต่เป็นการกระทำต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ผู้กระทำ ผู้เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้เป็นความผิดอันยอมความได้	**จึงแก้ไขเพิ่มเติมความใน มาตรา ๑๔ (๕) ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน**

๕.๒.๓.๕ **การจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนสำหรับพระภิกษุสามเณร** โดยปัจจุบันมีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่แต่งกายเลียนแบบพระภิกษุสามเณร เพื่อให้ประชาชนเข้าใจผิด ส่วนใหญ่เป็นการกระทำโดยมีเจตนาให้ได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์ หรือบุคคลหนีการกระทำความผิดคดีอาญาและมีหมายจับคดีอาญา แต่ได้มาบวชเพื่อไม่ให้ถูกจับกุมหรือไม่ให้ถูกดำเนินคดี ตัวอย่างเช่น คดีตำรวจหนีหมายจับในคดีอาญาแล้วมาบวชที่จังหวัดลำปาง รวมถึงบุคคลต่างด้าวได้มาบวชเป็นพระภิกษุซึ่งไม่สามารถทำการตรวจสอบสถานะบุคคลได้

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นเป็นช่องว่างและเกิดปัญหาในทางปฏิบัติทำให้หน่วยราชการไม่สามารถทราบและตรวจสอบข้อมูลของพระภิกษุสามเณรได้ อีกทั้งกฎหมายไม่ได้กำหนดให้พระภิกษุสามเณรต้องทำบัตรประจำตัวประชาชนเนื่องจากเกรงจะเป็นการสร้างภาระให้แก่พระภิกษุสามเณร ในการนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงควรกำหนดให้**พระภิกษุสามเณรมีหลักฐานแสดงตัวบุคคล** อันประกอบด้วย ชื่อบุคคล รายการบุคคล รูปภาพใบหน้า และลายพิมพ์นิ้วมือเหมือนการทำบัตรประจำตัวประชาชน จะทำให้สามารถพิสูจน์ว่าเป็นพระภิกษุสามเณรได้อย่างชัดเจนดีกว่าการมีเฉพาะหนังสือสุทธิซึ่งนอกจากไม่มีหลักฐานการแสดงตัวบุคคลอย่างชัดเจนแล้วหนังสือสุทธิยังสามารถปลอมแปลงได้ง่าย ดังนั้น จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงกำหนดยกเว้นไม่ต้องทำบัตรประจำตัว ๒๕๔๘ ข้อ ๒ (๓) *“พระภิกษุ สามเณร นักบวชนักพรต”* โดยยกเว้นพระภิกษุซึ่งมีสมณศักดิ์พระราชาคณะชั้นธรรม – พระราชาคณะชั้นสมเด็จพระราชาคณะ เพื่อให้พระภิกษุสามเณรต้องมีบัตรประจำตัวประชาชนแบบสมาร์ทการ์ดและมีเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก เพื่อจะทำให้สามารถตรวจสอบบุคคลที่ปลอมเป็นพระภิกษุ พระภิกษุที่หนีการกระทำความผิด พระภิกษุที่มีหมายจับคดีอาญา และพระภิกษุต่างด้าวได้ง่ายมากขึ้น อีกทั้งจะทำให้พระภิกษุสามเณรสามารถนำบัตรประจำตัวประชาชนไปใช้ในโอกาสจำเป็นได้ เช่น การเข้ารับการรักษาพยาบาล การทำธุรกรรมทางการเงิน การทำหนังสือเดินทาง การติดต่อหน่วยงานราชการต่าง ๆ

เป็นต้น รวมถึงจะทำให้เจ้าหน้าที่สามารถขอตรวจสอบบัตรประจำตัวประชาชนได้ หากไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนจะมีความผิดตามพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๖ มาตรา ๑๗ ในอัตราโทษปรับไม่เกิน ๒๐๐ บาท โดยมีแนวทางการ**แก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงกำหนดยกเว้นไม่ต้องทำบัตรประจำตัวประชาชน ๒๕๔๘** ปรากฏรายละเอียดตามตาราง

ตารางที่ ๕.๘ รายละเอียดการแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงกำหนดยกเว้นไม่ต้องทำบัตรประจำตัวประชาชน ๒๕๔๘

ข้อ	เหตุผล
ข้อ ๒ บุคคลดังต่อไปนี้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน (๑) สมเด็จพระบรมราชินี (๒) พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นพระองค์เจ้าขึ้นไป (๓) พระภิกษุ ~~สามเณร~~ ซึ่งมีสมณศักดิ์พระราชาคณะชั้นธรรม – พระราชาคณะชั้นสมเด็จพระราชาคณะ นักพรตและนักบวช (๔) ผู้มีกายพิการเดินไม่ได้ หรือเป็นใบ้ หรือตาบอดทั้งสองข้าง หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ (๕) ผู้อยู่ในที่คุมขังโดยชอบด้วยกฎหมาย (๖) บุคคลซึ่งกำลังศึกษาวิชาณ ต่างประเทศ และไม่สามารถยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวประชาชนได้	๑. ผ่านมามีบุคคลหลบหนีคดี หรือต้องอาบัติปาราชิก หรือพวกต่างด้าวปกปิดข้อมูลบุคคลมาบวช แล้วแสวงหาผลประโยชน์ และกระทำผิดอาญาอย่างต่อเนื่อง กระทบต่อความเลื่อมใสศรัทธาของศาสนิกชนอย่างยิ่ง ทั้งนี้ ในอดีตการตรวจสอบความเป็นพระภิกษุจะอาศัยจากหนังสือสุทธิ ก็ตรวจสอบได้ยาก เพราะปลอมได้ง่าย อีกทั้งไม่มีฐานข้อมูลเหมือนบัตรประจำตัวประชาชน ซึ่งมีเลขประจำตัว ๑๓ หลัก เนื่องจากมีกฎกระทรวงกำหนดยกเว้นไม่ต้องทำบัตรประจำตัว ๒๕๔๘ ข้อ ๒ (๓) ยกเว้นให้ภิกษุสามเณรฯ ได้รับการยกเว้น ไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน **เป็นเหตุให้ไม่สามารถตรวจสอบลักษณะบุคคลความเป็นพระภิกษุสามเณรได้ จึงจำเป็นต้องแก้ไขกฎกระทรวงดังกล่าว ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน** โดยให้ยกเว้นเฉพาะพระภิกษุซึ่งมีสมณศักดิ์พระราชาคณะชั้นธรรม – พระราชาคณะชั้นสมเด็จพระราชาคณะ ๒. พระราชาคณะชั้นธรรม เป็นสมณศักดิ์พระราชาคณะอาวุโสที่จะเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะเป็นชั้นหิรัญบัตร (รองสมเด็จ) และเป็นพระราชาคณะชั้นสุพรรณบัตร (สมเด็จพระราชาคณะ) ซึ่งเป็นพระราชาคณะที่มีอายุกาลพรรษามาก เป็นที่ยอมรับเลื่อมใสศรัทธาต่อสาธุชนโดยทั่วไป จึงสมควรได้รับการยกเว้น

๕.๒.๓.๖ **การจัดประโยชน์ศาสนสมบัติของวัด** สืบเนื่องจากวัดบางแห่งมีการให้เช่าช่วงศาสนสมบัติของวัดต่อกันเป็นทอด ๆ และให้บุคคลภายนอกเข้าไปประกอบธุรกิจเชิงพาณิชย์ ซึ่งไม่สามารถควบคุมดูแลได้ทำให้เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรม หรือเอารัดเอาเปรียบผู้ที่เข้าไปทำบุญในวัด โดยอาจเกิดจากการมีกลุ่มบุคคลจัดนำเที่ยวและประกอบธุรกิจภายในวัด ในลักษณะที่เป็นการหลอกลวงนักท่องเที่ยว เพื่อให้ประกอบพิธีกรรมและจำหน่ายวัตถุมงคลปลอม โดยมีการจัดสถานที่ไว้เฉพาะสำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งทำให้วัดและคนในวัดเสียผลประโยชน์ รวมทั้งมีปัญหาการให้เช่าช่วงที่เกิดจากผู้เช่าศาสนสมบัติของวัด (ผู้ทำสัญญาเช่า) นำไปให้บุคคลอื่นเช่าช่วงในราคาที่สูงทำให้ผู้เช่าช่วงเกิดความรู้สึกไม่เป็นธรรมและเกิดเป็นปัญหาความขัดแย้งขึ้นภายในวัด อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีกฎกระทรวงการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด พ.ศ. ๒๕๖๔ เพื่อกำหนดแนวทางการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดแล้วก็ตาม แต่อาจยังมิได้ครอบคลุมการแก้ไขประเด็นปัญหาดังกล่าว ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะมาตรการในการกำกับดูแลการประกอบกิจกรรมที่เป็นเชิงพาณิชย์ภายในวัดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดย**แก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด พ.ศ. ๒๕๖๔** ปรากฏรายละเอียดตามตาราง

ตารางที่ ๕.๙ รายละเอียดการแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด พ.ศ. ๒๕๖๔

ข้อ	เหตุผล
ข้อ ๕ การให้เช่าที่วัดที่กันไว้สำหรับเป็นที่จัดประโยชน์ ที่ธรณีสงฆ์ ที่กัลปนา หรือสิ่งปลูกสร้างให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้ง ทำทะเบียนทรัพย์สินที่จัดประโยชน์ ทะเบียนผู้เช่าหรือผู้อาศัยไว้ให้ถูกต้อง และให้วัดเก็บรักษาทะเบียนและหนังสือสัญญาเช่าไว้เป็นหลักฐานหรือจะฝากไว้กับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติสำหรับวัดในเขตกรุงเทพมหานคร หรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสำหรับวัดในเขตจังหวัดอื่นก็ได้ การให้เช่าตามวรรคหนึ่ง ต้องระบุวัตถุประสงค์ของการเช่าให้ชัดเจน และกำหนดอัตราเช่าอย่างเป็นธรรม เหมาะสม รวมทั้งมิให้ชาวต่างชาติเช่าหรือเช่าช่วงต่อกัน ทั้งนี้ หากมีกำหนดระยะเวลาเกินสามปีจะกระทำได้ต่อเมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นชอบและได้รับอนุมัติจากมหาเถรสมาคม แต่ไม่เกินระยะเวลา ๓๐ ปี	**ป้องกันมิให้มีการประกอบธุรกิจเชิงพาณิชย์ อย่างไม่เป็นธรรม หรือเอารัดเอาเปรียบผู้ที่เข้าไปทำบุญในวัด** โดยจะต้องมีการกำหนดอัตรา ค่าเช่าอย่างเป็นธรรม เหมาะสม และมิให้ชาวต่างชาติเช่า หรือเช่าช่วงศาสนสมบัติของวัดต่อกัน ตลอดจนไม่ให้สิทธิการเช่าเป็นระยะเวลานานเกินสมควร

๕.๒.๓.๗ **การสอบอธิกรณ์ให้เสร็จสิ้นถึงแม้ผู้ถูกสอบอธิกรณ์จะพ้นจากความเป็นพระภิกษุ** กล่าวคือ กรณีที่พระภิกษุมีการละเมิดพระธรรมวินัยแล้วลาสิกขา รวมทั้งพระภิกษุที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ถึงแม้จะต้องรับโทษทางกฎหมาย แต่ในทางพระธรรมวินัยกระทำได้เพียงให้ลาสิกขา และเมื่อพ้นโทษก็สามารถกลับมาบวชได้ จึงเสี่ยงต่อการกระทำความผิดในลักษณะเช่นเดียวกันอีก ดังนั้น จึงควรมีการตั้งสอบอธิกรณ์ให้เสร็จสิ้น ถึงแม้จะพ้นจากความเป็นพระภิกษุแล้วก็ตาม เพื่อพิจารณากำหนดโทษทางพระธรรมวินัยให้ปรากฏเป็นประวัติของบุคคลนั้น โดยพิจารณา**แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม** ปรากฏรายละเอียดตามตาราง

ตารางที่ ๕.๑๐ รายละเอียดการแก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม

ข้อ	เหตุผล
ข้อ ๓๕ ก่อนพิจารณาหรือในระหว่างพิจารณา ถ้าปรากฏว่า (๑) เรื่องที่นำมาฟ้องนั้น ได้มีการฟ้องร้องกันในศาลฝ่ายอาณาจักรให้รอการพิจารณาเรื่องนั้นไว้ก่อน (๒) จำเลยเป็นบ้าคลั่ง เป็นผู้เพ้อไม่รู้สึกตัว กระสับกระส่ายเพราะเวทนากล้า ถึงไม่มีสติสัมปชัญญะ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ให้รอการพิจารณาไว้ก่อนจนกว่าจำเลยจะหายเป็นปกติ (๓) จำเลยถึงมรณภาพ ให้เรื่องเป็นอันถึงที่สุด (๔) จำเลยพ้นจากความเป็นพระภิกษุ <u>หรือลาสิกขาแล้วก็ตาม</u>ให้ยุติการพิจารณา เว้นแต่ในกรณีความผิดครุกาบัติ (๕) โจทก์ขอถอนฟ้องทั้งหมดหรือเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ให้ยุติการพิจารณาตามคำขอถอนของโจทก์ เว้นแต่ในกรณีความผิดครุกาบัติ หรือในกรณีที่จำเลยคัดค้านการขอถอนคำฟ้องนั้น (๖) โจทก์ไม่มาดำเนินการที่คณะผู้พิจารณาชั้นต้นนัดหมายไว้ ให้ยุติการพิจารณา เว้นแต่โจทก์จะได้ชี้แจงเหตุผลขัดข้องเป็นหนังสือภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่สั่งยุติการพิจารณา (๗) โจทก์ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามความในข้อ ๔ (๔) ถึงมรณภาพก็ดีหรือโจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายถึงมรณภาพหรือตาย โดยไม่มีผู้จัดการ	การตั้งสอบอธิกรณ์ให้เสร็จสิ้น ถึงแม้จะพ้นจากความเป็นพระภิกษุแล้วก็ตาม เพื่อพิจารณากำหนดโทษทางพระธรรมวินัยให้ปรากฏเป็นประวัติของบุคคลนั้น เพื่อมิให้ผู้กระทำผิดทางพระธรรมวินัยร้ายแรงกลับไปอุปสมบทได้อีก

ข้อ	เหตุผล
แทนตามความในข้อ ๔ (๕) ก็ดี ให้นำความในข้อ ๒๐ (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณียุติการพิจารณาตาม (๕) และ (๖) ไม่ตัดสิทธิของโจทก์อื่นที่จะฟ้องในเรื่องนั้น และไม่ตัดสิทธิของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นที่จะดำเนินการพิจารณาเรื่องนั้นต่อไป ตามที่เห็นสมควร	
ข้อ ๔๔ ในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์ ถ้าปรากฏว่า (๑) จำเลยถึงมรณภาพ ให้ยุติการพิจารณา (๒) จำเลยพ้นจากความเป็นพระภิกษุหรือลาสิกขาแล้วก็ตามให้ยุติการพิจารณา เว้นแต่ในกรณีความผิดครุกาบัติ	การตั้งสอบอธิกรณ์ให้เสร็จสิ้น ถึงแม้จะพ้นจากความเป็นพระภิกษุแล้วก็ตาม เพื่อพิจารณากำหนดโทษทางพระธรรมวินัยให้ปรากฏเป็นประวัติของบุคคลนั้น เพื่อมิให้ผู้กระทำผิดทางพระธรรมวินัยร้ายแรงกลับไปอุปสมบทได้อีก

๕.๒.๓.๘ **ปัญหาการตรวจสอบการพ้นจากตำแหน่งไวยาวัจกร** สืบเนื่องจากวัดบางแห่งมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างไวยาวัจกรที่แต่งตั้งอยู่เดิมกับเจ้าอาวาส รักษาการแทนเจ้าอาวาส ไวยาวัจกรที่แต่งตั้งขึ้นใหม่ และชาวบ้าน เพราะเมื่อเจ้าอาวาสพ้นจากตำแหน่งไปแล้ว แต่ไวยาวัจกรยังคงทำหน้าที่อยู่ในวัด และมีการครอบงำการบริหารจัดการวัดหรือใช้อิทธิพลภายในวัด อีกทั้งไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา หากกระทำการโดยมิชอบหรือละเว้นการกระทำจะมีความผิด ซึ่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอน ได้บัญญัติไว้ว่า *“การแต่งตั้งไวยาวัจกรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นหนังสือ”* แต่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าที่ผ่านมาเจ้าอาวาสไม่มีหนังสือมอบหมายทำให้ไม่มีความชัดเจนว่าไวยาวัจกรทำหน้าที่นอกสั่งหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ และในกรณีที่แต่งตั้งไวยาวัจกรแล้ว เมื่อเจ้าอาวาสผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งไม่ว่ากรณีใดก็ตาม ไวยาวัจกรจะต้องพ้นจากตำแหน่งไปด้วย แต่ในสาระสำคัญของหนังสือแต่งตั้งไวยาวัจกรไม่ได้ระบุเหตุของการพ้นจากความเป็นไวยาวัจกร ทำให้ไวยาวัจกรอ้างว่าได้รับการแต่งตั้งมาจากเจ้าอาวาสรูปเดิม เมื่อเจ้าอาวาสรูปใหม่แต่งตั้งไวยาวัจกรขึ้นใหม่ก็จะเกิดการทำงานทับซ้อน มีข้อขัดแย้งกัน และเป็นปัญหาต่อการบริหารจัดการวัด ทำให้เกิดความขัดแย้งอันนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธาต่อวัดและพระพุทธศาสนา ดังนั้น เพื่อให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรมจึงมีข้อเสนอแนะในการ**แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร** ปรากฏรายละเอียดตามตาราง

ตารางที่ ๕.๑๑ รายละเอียดการแก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร

ข้อ	เหตุผล
ข้อ ๗ ในการแต่งตั้งไวยาวัจกรของวัดใด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดนั้นปรึกษาสงฆ์ในวัดพิจารณาคัดเลือกคฤหัสถ์ผู้มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ เมื่อมีมติเห็นชอบในคฤหัสถ์ผู้ใดก็ให้เจ้าอาวาสแต่งตั้งคฤหัสถ์ผู้นั้นเป็นไวยาวัจกรโดยอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ <u>และมอบหมายหน้าที่การงานเป็นหนังสือ พร้อมระบุวันรับตำแหน่ง หรือการพ้นจากตำแหน่งตามข้อ ๘</u> ในการแต่งตั้งไวยาวัจกรตามความในวรรคต้นเพื่อความเหมาะสมจะแต่งตั้งไวยาวัจกรคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ ในกรณีที่มี ไวยาวัจกรหลายคน ให้เจ้าอาวาสมอบหมายหน้าที่การงานตามข้อ ๔ แก่ไวยาวัจกรแต่ละคนเป็นหนังสือ	กำหนดให้เจ้าอาวาสจัดทำหนังสือมอบหมายหน้าที่การงานให้ไวยาวัจกรเป็นลายลักษณ์อักษร โดยระบุรายละเอียดวันที่ได้รับการแต่งตั้งและเหตุของการพ้นจากการเป็นไวยาวัจกรไว้ในหนังสือ เพื่อไม่ให้อ้างว่ายังไม่พ้นจากความเป็นไวยาวัจกร และกำหนดเรื่องที่มอบหมายให้ปฏิบัติแทนเจ้าอาวาสอย่างชัดเจน เพื่อเป็นหลักฐานป้องกันการแอบอ้างและปฏิเสธความรับผิดชอบ หากไวยาวัจกรไม่กระทำตามคำสั่งหรือละเว้นการทำหน้าที่ก็จะมีความผิดในฐานะเจ้าพนักงานตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕
ข้อ ๑๐ ไวยาวัจกรผู้พ้นจากหน้าที่ตามความในข้อ ๘ (๔) ให้รักษาการในหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมี<u>การแต่งตั้งใหม่เจ้าอาวาสรูปใหม่</u>	ให้ไวยาวัจกรพ้นจากตำแหน่งหน้าที่การงานเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งภายในวัด

๕.๒.๓.๙ **การแก้ไขปัญหาพระภิกษุไม่มีสังกัด** ปรากฏความบางส่วนที่ว่า มีข้อเท็จจริงพระภิกษุเข้าไปพำนักที่วัดนอกสังกัด เพื่อศึกษาเล่าเรียนกิจธุระส่วนตัว ตั้งที่พักสงฆ์ หรือสำนักของตนโดยไม่ได้ย้ายเข้าสังกัด เช่น บางรูปมาพำนักที่วัดในกรุงเทพมหานคร หรือต่างจังหวัด แต่หลักฐานหนังสือสุทธิยังระบุสังกัดเดิมอยู่ ทำให้เกิดปัญหาในการตรวจสอบกำกับดูแลพระภิกษุ รวมทั้งอาจมีพระภิกษุบางรูปมากระทำผิดพระธรรมวินัยเกิดขึ้นได้ ดังนั้น <u>ในกรณีที่พระภิกษุเข้าไปอยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ใดจะต้องไปรายงานตัวต่อเจ้าคณะปกครองสงฆ์ และภายใน ๖ เดือน ต้องให้ย้ายทะเบียนบ้านไปขึ้นกับวัดที่เป็นเจ้าคณะปกครองสงฆ์นั้น ๆ เพื่อให้เจ้าคณะปกครองสงฆ์ทราบและปกครองดูแลได้ทั่วถึง</u> ซึ่งหากไม่ปฏิบัติตามควรมีบทลงโทษ **จึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๑ (พ.ศ. ๒๕๓๘) ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ** ปรากฏรายละเอียดตามตาราง

ตารางที่ ๕.๑๒ รายละเอียดการแก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๑ (พ.ศ. ๒๕๓๘)

ข้อ	เหตุผล
ข้อ ๓ ในกรณีพระภิกษุรูปใด .....ฯลฯ..... (๒) ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง หรือไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเข้าไปอยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ใดแล้วไม่รายงานตัวต่อเจ้าคณะปกครองสงฆ์นั้น หรือภายใน ๖ เดือน ไม่ย้ายทะเบียนบ้านไปขึ้นกับวัดที่พำนักให้พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองวัด หรือพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ในเขตท้องที่ที่พบพระภิกษุรูปนั้น มีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ .....ฯลฯ.....	กำหนดให้พระภิกษุที่เข้าไปอยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ใดจะต้องรายงานตัวต่อเจ้าคณะปกครองสงฆ์นั้น และย้ายทะเบียนบ้านไปขึ้นกับวัดที่พำนัก ภายใน ๖ เดือน เพื่อให้เจ้าคณะปกครองสงฆ์ทราบและปกครองดูแลได้อย่างทั่วถึง และหากไม่ปฏิบัติตามจะต้องรับโทษ

๕.๒.๓.๑๐ **การแก้ไขปัญหาการปลอมแปลงหนังสือสุทธิพระภิกษุ** ปรากฏข้อมูลว่าหนังสือสุทธิของพระภิกษุสามารถจัดหาได้ง่าย กล่าวคือ หนังสือสุทธิที่เปรียบเสมือนเอกสารประจำตัวของพระภิกษุระบุรายละเอียดของความเป็นพระภิกษุที่สามารถหาซื้อได้ง่ายตามร้านขายสังฆภัณฑ์ ไม่มีเงื่อนไขระยะเวลากำหนดวันหมดอายุ และเป็นการเอื้อต่อการนำไปใช้แอบอ้างหรือเปลี่ยนแปลงรายละเอียดภายในหนังสือสุทธิได้สะดวก อาทิ แก้ไขชื่อและรูปภาพ เพื่อสวมรอยเป็นพระภิกษุหาผลประโยชน์ในพระพุทธศาสนา ถึงแม้ต่อมาเริ่มมีข้อกำหนดวิธีการซื้อหนังสือสุทธิเข้มงวดมากขึ้นแต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ เพราะไม่สามารถตรวจสอบและยืนยันพระภิกษุได้อย่างชัดเจน ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว **จึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบมหาเถรสมาคม กำหนดวิธีปฏิบัติในหน้าที่พระอุปัชฌาย์ พ.ศ. ๒๕๔๖** ปรากฏรายละเอียดตามตาราง

ตารางที่ ๕.๑๓ รายละเอียดการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบมหาเถรสมาคม กำหนดวิธีปฏิบัติในหน้าที่พระอุปัชฌาย์ พ.ศ. ๒๕๔๖

ข้อ	เหตุผล
ข้อ ๗ หนังสือสุทธิที่พระอุปัชฌาย์ออกให้แก่สัทธิวิหาริกของตน พระอุปัชฌาย์ต้องลงลายมือชื่อและกรอกข้อมูลด้วยลายมือตนเอง เว้นแต่มีเหตุผลจำเป็นอย่างยิ่ง และให้ใช้หนังสือสุทธิ ซึ่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดพิมพ์โดยอนุมัติมหาเถรสมาคม เมื่อพระภิกษุรูปใดลาสิกขาหรือพ้นจากความเป็นภิกษุด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ให้พระสังฆาธิการ	หนังสือสุทธิเปรียบเสมือนเอกสารประจำตัวของพระภิกษุระบุรายละเอียดของความเป็นพระภิกษุแต่สามารถหาซื้อได้ง่าย ไม่มีเงื่อนไขระยะเวลากำหนดวันหมดอายุ และเป็นการเอื้อต่อการนำไปใช้แอบอ้างหรือเปลี่ยนแปลงรายละเอียดภายในหนังสือสุทธิได้ง่าย เพื่อสวมรอยเป็นพระภิกษุหาผลประโยชน์ในพระพุทธศาสนา ถึงแม้ต่อมาเริ่มมีข้อกำหนดวิธีการซื้อหนังสือสุทธิ

ข้อ	เหตุผล
ที่มีอำนาจหน้าที่ให้พระภิกษุลาสิกขาหรือพ้นจากความเป็นพระภิกษุ บันทึกเหตุของการลาสิกขาหรือพ้นจากความเป็นพระภิกษุไว้ในหนังสือสุทธิ และยึดหนังสือสุทธิไว้เพื่อรายงานผู้บังคับบัญชาตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด และแจ้งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแห่งชาติแล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป ทั้งนี้ ***ตามแบบ***หนังสือสุทธิให้มีกำหนดอายุ ๘ ปี และเป็นไปตามแบบท้ายระเบียบมหาเถรสมาคมนี้	เข้มงวดมากขึ้น แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบและยืนยันพระภิกษุได้อย่างชัดเจน อีกทั้งเป็นมาตรการป้องกันไม่ให้บุคคลที่เคยพ้นจากความเป็นพระภิกษุ ด้วยเหตุต้องห้ามเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาอีก จะทำให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวมีประสิทธิภาพสูงขึ้น
ข้อ ๘ เมื่อพระอุปัชฌาย์ออกหนังสือสุทธิให้แก่สัทธิวิหาริกผู้ใดแล้วให้บันทึกรายการในหนังสือสุทธิของสัทธิวิหาริกผู้นั้นไว้เป็นหลักฐานในทะเบียนสัทธิวิหาริก และให้ส่งรายการทะเบียนสัทธิวิหาริกให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติสำหรับจัดทำฐานข้อมูลหนังสือสุทธิพระภิกษุเพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบข้อมูลบุคคล	**เพื่อให้มีฐานข้อมูล**หนังสือสุทธิพระภิกษุสามารถตรวจสอบข้อมูลบุคคล ป้องกันการสวมรอยเป็นพระภิกษุหาผลประโยชน์ในพระพุทธศาสนา

๕.๒.๔ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ (Other Recommendations)

เพื่อให้การยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อวัด และพระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างมีผลสัมฤทธิ์ และครอบคลุมในทุกมิติของสภาพปัญหา คณะอนุกรรมาธิการได้มีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

๕.๒.๔.๑ **การปรับรูปแบบการทำงานเชิงรุก (Active) ในการแก้ไขปัญหา และจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่กระทบต่อความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อพุทธศาสนา** กล่าวคือ การยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนต่อวัด และพระพุทธศาสนา เป็นไปอย่างมีผลสัมฤทธิ์ และยั่งยืนนั้น หน่วยงานที่มีภารกิจ ความรับผิดชอบ ตลอดจนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานจากเดิมที่ค่อนข้างเป็นในลักษณะตั้งรับ (Passive) มาเป็นเชิงรุก (Active) เพิ่มมากขึ้น เพื่อเข้าไปจัดการกับปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นด้วยความรวดเร็ว โดยสภาพปัญหาและเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา อาทิ กรณีเหตุการณ์การเผยแพร่ผลงานภาพวาดรูปอุลตร้าแมนนั่งบนพระพุทธบัลลังก์ที่ประดิษฐานองค์พระพุทธชินราชเหนือผ้าทิพย์ธรรมจักรเชิงซุ้มเรือนแก้วมีฉากหลังเป็นลวดลายโมโนแกรมที่มีลักษณะคล้ายตราสัญลักษณ์หลุยส์ วิตตอง หรือกรณีร้านขายขนม ในจังหวัดสมุทรสงครามได้ทำขนมในลักษณะคล้ายคลึงกับพิมพ์พระเครื่อง และพิมพ์อื่น ๆ อาทิ พิมพ์พระสมเด็จ พิมพ์พระนางพญา พิมพ์พระขุนแผน รวมถึงกรณีร้านทำขนมเค้กในจังหวัดสุรินทร์ได้ทำขนมเค้กที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับพิมพ์พระเครื่อง

และวัตถุมงคลในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเมื่อภาพดังกล่าวถูกเผยแพร่ต่อสาธารณชนทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ขึ้นในสังคมอย่างกว้างขวางทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย อันก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคม นอกจากนั้นยังมีกรณีที่พระภิกษุสามเณรประพฤติตนไม่เหมาะสมในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีการนำเสนอผ่านทางสื่อ และสังคมออนไลน์

คณะอนุกรรมาธิการเห็นควรมีข้อเสนอแนะแก่**หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีภารกิจเกี่ยวกับงานด้านการศาสนา เฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และกรมการศาสนา ต้องดำเนินการเชิงรุกเข้าไปตรวจสอบข้อเท็จจริงและแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว และบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด** เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบเป็นวงกว้างในสังคม ทั้งต้องขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาให้เป็นรูปธรรมชัดเจน สามารถจัดการกับปัญหาได้ที่ต้นตอสาเหตุอย่างเป็นผล

สภาพปัญหาและเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นศรัทธาของพุทธศาสนิกชนต่อพระพุทธศาสนา ที่ต้องมุ่งจัดการกับปัญหาที่สาเหตุด้วยรูปแบบและแนวทางเชิงรุก ที่ปรากฏเป็นสภาพปัญหาและข้อเท็จจริงในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น

๑) **ปัญหาการบิณฑบาตที่ไม่เหมาะสม:** ด้วยปรากฏข้อเท็จจริงที่ว่ามีพระภิกษุบางรูปที่มีพฤติกรรมรอรับบิณฑบาตตามตลาดสดและตลาดนัด เป็นเวลานาน และเอาสิ่งของที่รับบิณฑบาตมาได้หมุนเวียนขายต่อให้กับประชาชนนำมาใส่บาตร นอกจากนั้นแล้วยังออกบิณฑบาตในช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสม ซึ่งน่าจะเกิดจากความไม่เข้มงวดกวดขัน และไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนที่ดี ทั้งที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้กำหนดหน้าที่และอำนาจของเจ้าอาวาสไว้ในมาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ ให้เจ้าอาวาสนำสู่การปฏิบัติให้ครบถ้วน และใช้อำนาจอย่างเหมาะสมในกรณีที่ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่อยู่ในโอวาท เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยของหมู่สงฆ์ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ควรร่วมมือกับเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ดำเนินการ ดังนี้

- จัดโครงการถวายความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด ที่มีประสิทธิภาพในรูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์และพื้นที่ เพื่อแก้ปัญหาพระภิกษุที่มีอาจาระไม่เหมาะสม ซึ่งสอดรับกับข้อเสนอแนะของคณะอนุกรรมาธิการในการยกระดับองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภิกษุสงฆ์ที่จะดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ ตลอดจนบุคลากรอื่นที่มีบทบาทต่อการบริหารจัดการวัด
- เสนอแนะให้เจ้าคณะปกครองสงฆ์แต่ละระดับจัดทำแผนตรวจการคณะสงฆ์ให้เป็นรูปธรรมและดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
- หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสถานที่นั้น ๆ ที่พระภิกษุออกบิณฑบาตควรมีแนวทางการประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้และทำความเข้าใจกับผู้ประกอบการหรือพ่อค้าแม่ค้า ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีส่วนสนับสนุนให้พระภิกษุปฏิบัติไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการบิณฑบาต เพื่อให้เกิดความเข้าใจและไม่ส่งเสริมสนับสนุนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุ

๒) **ปัญหาความขัดแย้งภายในวัด:** เป็นสภาพปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในวัด อันอาจเกิดขึ้นจากการแต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาสไม่เป็นที่ยอมรับของพระภิกษุภายในวัดและประชาชนรอบวัด การแต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาสในกรณีวัดนั้นไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ซึ่งคณะอนุกรรมาธิการได้วิพากษ์ถึงสภาพปัญหา ตลอดจนแนวทางและข้อเสนอแนะในการจัดการกับปัญหาทั้งการกำหนดแนวทางมาตรฐานปฏิบัติ ฯลฯ ดังนำเสนอความไปก่อนหน้า อย่างไรก็ตาม

ข้อเท็จจริงในการปฏิบัติก็พบว่า มีบทบัญญัติและวางแนวปฏิบัติไว้ในกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๙ พ.ศ. ๒๕๓๖ ว่าด้วยการแต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาส แต่ยังมีความขัดแย้งเกิดขึ้น อาจเป็นเพราะการแต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาส มีส่วนบกพร่องในส่วนใดส่วนหนึ่งหรือไม่ หรือกฎมหาเถรสมาคมดังกล่าวไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนั้น เพื่อให้การแก้ไขปัญหามีความครบถ้วนในทุกมิติและเป็นการจัดการกับปัญหาเชิงรุก **หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องนำเสนอมหาเถรสมาคมให้กำชับสั่งการให้เจ้าคณะปกครองสงฆ์ที่มีอำนาจหน้าที่แต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาสปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามข้อกำหนดอย่างเคร่งครัด** ถูกต้องตามขั้นตอน หรือหากมีช่องว่างในทางปฏิบัติในกฎดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาทบทวน แก้ไขปรับปรุง เพื่อไม่ให้เกิดข้อขัดแย้งเกิดขึ้นภายในวัดในกรณีการแต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาส

๓) **ปัญหากรณีที่มีกลุ่มบุคคลปฏิบัติงานในหน้าที่ต่าง ๆ ภายในวัดแต่มีพฤติกรรมมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนและเอื้อประโยชน์แก่พวกฟ้อง** กล่าวคือ วัดบางแห่งมีศาสนิกชนเข้าไปเพื่อทำบุญจำนวนมาก แต่มีกลุ่มบุคคลเข้าไปอาศัยวัดหาประโยชน์ส่วนตนและเอื้อประโยชน์พวกพ้อง เข้าไปช่วยงานในวัดตามที่คณะบุคคลของวัดทั้งฝ่ายสงฆ์และฝ่ายฆราวาสมอบหมาย **แต่บุคคลเหล่านั้นกลับอาศัยช่องว่างของระเบียบหรือกติกาที่วัดวางไว้หาผลประโยชน์ส่วนตนหรือเอื้อประโยชน์พวกพ้อง**โดยไม่กลัวบาปกรรม ตัวอย่างเช่น กรณีที่ประชาชนเข้ามาจัดงานทำบุญในโอกาสต่าง ๆ มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง อาทิ การจัดพิธีมงคลสมรส การทำบุญในโอกาสพิเศษ การทำบุญสะเดาะเคราะห์เพื่อความเป็นสิริมงคลภายในวัด มีค่าถวายผ้าไตรจีวร ๑๕,๐๐๐ บาท และยังมีการเรียกเก็บค่าถ่ายรูปภายในวัด โดยจะต้องมีการติดต่อเจ้าหน้าที่ของวัด เพื่อจองลำดับก่อนหลังในการเข้าไปทำบุญ ซึ่งการทำบุญดังกล่าวจะต้องมีการถวายจตุปัจจัยและเครื่องไทยธรรมตามที่ทางเจ้าหน้าที่ของวัดได้จัดเตรียมไว้แล้วโดยอ้างว่าเป็นการอำนวยความสะดวก และเมื่อมีการทำบุญเสร็จแล้วทางเจ้าหน้าที่ของวัดยังได้เรียกเก็บค่าบำรุงวัดจากผู้ที่เข้ามาทำบุญเป็นจำนวนเงิน ๓,๐๐๐ บาท ซึ่งเป็นการเรียกรับผลประโยชน์และทรัพย์สินจากการเข้าทำบุญมากเกินสมควร มีผู้ได้รับความเดือดร้อนหลายราย และเป็นปัญหาที่เกินกว่าเจ้าอาวาสจะสามารถแก้ไขปัญหาได้โดยลำพัง หรือโดยอำนาจหน้าที่ หรือยังไม่มีกฎระเบียบที่ชัดเจน หากเรื่องดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขและวางมาตรการป้องกันอย่างอย่างเร่งด่วนก็จะนำมาซึ่งผลกระทบต่อความเสื่อมศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาในภายภาคหน้าอย่างใหญ่หลวงและนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่วัดและความเสื่อมศรัทธาของศาสนิกชน จึงขอเสนอข้อเสนอแนะเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งฝ่ายเจ้าคณะปกครองสงฆ์และบ้านเมืองที่เกี่ยวข้องนำไปวิเคราะห์และวางแผนการป้องกันให้เป็นรูปธรรม โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในฐานะเลขาธิการมหาเถรสมาคมควรนำเสนอมหาเถรสมาคม พิจารณาดังต่อไปนี้

- กำหนดกรอบแนวทางในการป้องกันปัญหาที่มีกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานในหน้าที่ต่าง ๆ ภายในวัดแต่มีพฤติกรรมมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนและเอื้อประโยชน์แก่พวกพ้องโดยไม่เกรงกลัวต่อบาปและความเสื่อมเสียที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะวัดใหญ่ ๆ ที่มีผู้มีจิตศรัทธาเข้าไปทำบุญหรือเข้าไปกราบสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัดตามความเชื่อ ทั้งวัดที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค โดยกำหนดข้อห้าม แนวปฏิบัติที่เอื้อต่อพระธรรมวินัย และกระบวนการตรวจสอบให้มีความชัดเจน โปร่งใสตรวจสอบได้

- กำหนดรูปแบบวิธีการของการตรวจการคณะสงฆ์ที่เกี่ยวกับการเงินการบัญชีของวัดให้มีบุคคลจากภายนอกที่มีความรู้ความเข้าใจในระบบการเงินการบัญชีเข้าร่วมกับคณะตรวจการของคณะสงฆ์

- ทบทวนการรายงานสถานะทางการเงินการบัญชีของวัดจากเดิมรายงานต่อเจ้าคณะปกครองสงฆ์ปีละหนึ่งครั้ง เมื่อสิ้นปีปฏิทินควรเพิ่มเป็นรายงานปีละ ๒ ครั้ง หรือไตรมาสละ ๑ ครั้ง และรายงานสถานะทางการเงินการบัญชีแต่ละครั้งต้องประกาศหรือรายงานต่อสาธารณะชนทราบด้วย

๔) **การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งภายในวัด** สืบเนื่องจากมีข่าวปรากฏเกี่ยวกับวัดแห่งหนึ่งในจังหวัดพิจิตร ซึ่งมีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ มีประชาชนเคารพนับถือเลื่อมใสศรัทธาเป็นจำนวนมาก แต่ต่อมาวัดเกิดความขัดแย้งจากปัญหาการบริหารงานและเงินของวัดที่ยืดเยื้อกันมานานหลายปี โดยคณะกรรมการวัดชุดเก่ายังคงดำเนินการบริหารกิจการภายในวัดตลอดมา ต่อมาเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๖ ศาลได้มีคำพิพากษาให้มีการส่งมอบทรัพย์สินของวัดแก่คณะกรรมการวัดชุดใหม่ จึงทำให้เกิดปัญหาระหว่างคณะกรรมการวัดชุดเก่ากับคณะกรรมการวัดชุดใหม่ เพราะคณะกรรมการวัดชุดเก่าไม่ยอมให้คณะกรรมการวัดชุดใหม่เข้าปฏิบัติหน้าที่ และมีการขัดขวาง โดยการปิดประตูวัดไม่ให้เข้าไปภายในวัดได้ ทำให้มีการใช้กำลังเข้าทำร้ายกัน ซึ่งปัจจุบันปัญหาดังกล่าวยังไม่คลี่คลาย ดังนั้น เพื่อให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นรูปธรรม คณะอนุกรรมาธิการจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- ตรวจสอบการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการวัดที่ไม่ยอมพ้นจากหน้าที่หรือยังมีบทบาทในวัด เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งภายในวัด

- ระบุรายละเอียดวันที่ได้รับการแต่งตั้ง และเหตุของการพ้นจากการเป็นคณะกรรมการวัดไว้ในหนังสือแต่งตั้งหรือตราตั้ง เพื่อไม่ให้อ้างว่ายังไม่พ้นจากความเป็นคณะกรรมการวัด

- กำหนดรูปแบบแนวทางให้เจ้าอาวาสจัดทำหนังสือมอบหมายหน้าที่ให้คณะกรรมการวัดเป็นลายลักษณ์อักษร โดยระบุเรื่องที่มอบหมายให้ปฏิบัติแทนเจ้าอาวาสอย่างชัดเจน เพื่อเป็นหลักฐานป้องกันการแอบอ้างและปฏิเสธความรับผิดชอบ

๕) **ปัญหาพระภิกษุสามเณรเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง** สืบเนื่องจากปรากฏข้อเท็จจริงที่ผ่านมา แม้จะมีคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่องห้ามภิกษุเกี่ยวข้องกับการเมือง พ.ศ.๒๕๓๘ และมติมหาเถรสมาคมที่ ๓๙๐/๒๕๖๕ เรื่อง ห้ามภิกษุเกี่ยวข้องกับการเมืองและไม่ประพฤติปฏิบัติตามมติมหาเถรสมาคม แต่ยังประสบกับปัญหา คือ ยังมีพระภิกษุ สามเณรเข้าไปร่วมชุมนุมทางการเมือง ทั้งขึ้นปราศรัยบนเวทีชุมนุม และต่อสู้ขัดขวางถึงขั้นทำร้ายเจ้าหน้าที่ บางรายแม้ไม่ร่วมชุมนุมแต่ก็แสดงความเห็นทางการเมือง ทำให้เกิดภาพลักษณ์ในทางไม่ดี กระทบต่อความเชื่อมั่นศรัทธาของศาสนิกชนอยู่บ่อยครั้ง ดังนั้น คณะอนุกรรมาธิการพิเคราะห์แล้วเห็นควรกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา ดังนี้

- เจ้าอาวาสในฐานะที่มีอำนาจตามมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ **จะต้องเรียกพระภิกษุ สามเณร ที่มีพฤติกรรมดังกล่าว มาอบรมและทำบันทึกว่ากล่าวตักเตือนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร** หากยังฝ่าฝืนให้ตั้งอธิกรณ์ ลงนิคหกรรม และหากยังฝ่าฝืนอีกให้ใช้อำนาจตามมาตรา ๓๘ ขับออกไปเสียจากวัด แต่ในกรณีเจ้าอาวาส หรือเหนือเจ้าอาวาสขึ้นไปเป็นผู้ทำผิดเสียเอง ให้เจ้าคณะผู้ปกครองชั้นเหนือกว่าเป็นผู้ดำเนินการ ทั้งนี้ ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด มีหน้าที่สนองงานเมื่อมีการกระทำผิดพระธรรมวินัยและทางอาญาตามควรแก่กรณี

- ในกรณีมีการชุมนุมทางการเมืองให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด **พิจารณาประสานคณะผู้ปกครอง ตั้ง กองอำนวยการร่วม (กอ.ร่วม) ณ ที่วัดที่ใกล้เคียงสถานที่ชุมนุมที่สุด** อย่างน้อยกำลังประกอบด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และพระวินยาธิการ (ตำรวจพระ) รวมไปถึงอาจพิจารณาใช้กลไกอาสาสมัครพระพุทธศาสนา (อพศ.) ที่เกิดจากภาคประชาชนที่เข้ามามีส่วนในการกำกับ ขับเคลื่อน คุ้มครองพระพุทธศาสนา เป็นต้น ทั้งนี้ให้ประสานการปฏิบัติร่วมกับผู้บัญชาการเหตุการณ์ หรือผู้ได้รับมอบหมายให้ตั้งจุดตรวจจุดสกัด และเมื่อพบว่าจะมีพระภิกษุ สามเณรเข้าไปร่วมชุมนุม ให้รีบแจ้งพระวินยาธิการที่กองอำนวยการร่วม มารับตัวพระภิกษุ สามเณร ดังกล่าวออกไปเสีย จะได้ไม่เกิดปัญหาและภาพลักษณ์ที่ไม่เหมาะสมต่อไป

๕.๒.๔.๒ **การสร้างความเข้มแข็งของคณะสงฆ์และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา:** การพัฒนาการส่งเสริมสนับสนุนให้คณะสงฆ์มีความเข้มแข็งมีวัตรปฏิบัติที่งดงาม ถูกต้องทำนองครองธรรม ตั้งอยู่ในพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เป็นที่แห่งศรัทธาของสาธุชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการ ปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่สืบไปอย่างมั่นคง การสร้างขวัญกำลังใจ การตรวจการคณะสงฆ์ที่มีคุณภาพ ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้คณะสงฆ์มีความเข้มแข็ง พร้อมทำหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาด้วยความบริสุทธิ์ใจ อันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสของพุทธศาสนิกชนและจะยังให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่สืบไปอย่างมั่นคงยั่งยืน

ปัจจุบันปัจจัยในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจและการตรวจการคณะสงฆ์พบว่า มีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ ในแต่ละปีได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการดำเนินการในเรื่องดังกล่าว เช่น จำนวนพระสังฆาธิการในตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดกว่าสามพันตำแหน่งไม่มีงบประมาณจ่ายเงินนิตยภัต[๔๘] ในส่วนที่ได้รับเงินนิตยภัตก็ได้รับในอัตราที่ต่ำ เจ้าอาวาสในระดับต้นได้รับเงินนิตยภัตในอัตราเดือนละ ๑,๘๐๐ บาท ซึ่งเป็นอัตราที่คณะรัฐมนตรี อนุมัติไว้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔[๔๙] ตามบัญชีอัตรานิตยภัตปรับที่ขอปรับเพิ่มใหม่ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๕ และมีวิธีการเบิกจ่ายตามระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติว่าด้วยการเบิกจ่ายนิตยภัต พ.ศ. ๒๕๕๖ ที่ปรากฏอยู่ในภาคผนวก ไม่เพียงพอต่อความรับผิดชอบในการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพตามที่สังคมคาดหวังได้เงินค่าตอบแทนการตรวจการคณะสงฆ์[๕๐] ก็มีจำนวนน้อย เจ้าคณะภาคได้รับค่าตอบแทนประมาณ ๓,๕๐๐ บาทต่อปี และหากเจ้าคณะภาคพำนักอาศัยอยู่ที่กรุงเทพมหานคร จะเดินทางไปตรวจ

---

๔๘ นิตยภัต คือ ค่าภัตตาหารที่พระมหากษัตริย์ถวายแก่พระภิกษุสามเณรเป็นนิตย์ ในสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดให้วางอัตรานิตยภัตพระราชทานตามสมณศักดิ์ฐานันดร ปัจจุบันรัฐบาลได้จัดสรรเงินงบประมาณจำนวนหนึ่งเพื่ออุดหนุนอุปถัมภ์พระสังฆาธิการพระสมณศักดิ์ พระเปรียญธรรม ๙ ประโยค และพระเลขานุการตามอัตราและตำแหน่งโดยคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติ

๔๙ บัญชีอัตรานิตยภัตปรับที่ขอปรับเพิ่มใหม่ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๕ พระสมณศักดิ พระสังฆาธิการเลขานุการเปรียญธรรม ๙ ประโยค และพระอธิการ เริ่มตั้งแต่เดือน เมษายน ๒๕๕๔ เป็นต้นไป

๕๐ ค่าตอบแทนการตรวจการคณะสงฆ์ คือ เงินอุดหนุนการตรวจการคณะสงฆ์และตรวจตราพระสงฆ์ที่มีอาจารไม่สมควรแก่สมณวิสัยและส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการ งบประมาณอยู่ในเงินอุดหนุนทั่วไป รวมอยู่ในโครงการส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์มิได้แยกออกมาเป็นโครงการเฉพาะ จึงไม่ปรากฏชัดและบางปีจัดสรรในรูปของเงินสนับสนุนสำนักงานเจ้าคณะปกครอง

การคณะสงฆ์ที่จังหวัดเชียงใหม่ หรือจังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคคณะสงฆ์ที่ต้องรับผิดชอบการเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่จะเดินทางโดยเครื่องบินหรือรถยนต์ส่วนบุคคล เดินทางไปได้เฉพาะเที่ยวไปเท่านั้น เที่ยวกลับไม่มีงบประมาณแล้ว จึงทำให้การตรวจการคณะสงฆ์ด้อยประสิทธิภาพ จึงทำให้ปรากฏภาพข่าวพระภิกษุมีพฤติการณ์ไม่เหมาะสมอยู่เนือง ๆ ทำให้พุทธศาสนิกชนเสื่อมศรัทธาต่อคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนา ซึ่งจะเห็นได้ว่าเงินอุดหนุนการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ (อุดหนุนสำนักงานเจ้าคณะปกครองสงฆ์) เจ้าคณะปกครองสงฆ์จะได้รับการอุดหนุนน้อยมากสำหรับภารกิจในการป้องกันและป้องปรามพระภิกษุในสังกัดมิให้มีอาจาระที่ไม่เหมาะสม โดยมีรายละเอียดปรากฏตามตารางเงินอุดหนุนการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ (อุดหนุนสำนักงานเจ้าคณะปกครองสงฆ์) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ – ๒๕๖๕ ปรากฏข้อมูลตามตาราง

ตารางที่ ๕.๑๔ แสดงข้อมูลเงินอุดหนุนส่งเสริมการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์

เงินอุดหนุนส่งเสริมการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ (อุดหนุนสำนักงานเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์)

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 - 2565

ที่	จปค.	งบประมาณ พ.ศ.2563		งบประมาณ พ.ศ.2564		งบประมาณ พ.ศ.2565	
		จำนวนสำนักงาน	จำนวนเงิน	จำนวนสำนักงาน	จำนวนเงิน	จำนวนสำนักงาน	จำนวนเงิน
1	จห.	5	191,275	5	187,620	5	101,450
2	จภ.	26	1,634,220	26	1,634,220	29	774,696
3	จจ.	138	5,455,074	138	5,454,120	138	2,597,842
4	จอ.	1,222	10,905,431	1,245	10,910,040	1,261	5,198,012
รวม		1,391	18,186,000	1,414	18,186,000	1,433	8,672,000

งบประมาณการอุดหนุนสำนักงานเจ้าคณะปกครองสงฆ์ เพื่อใช้สนับสนุนการตรวจการคณะสงฆ์ ย้อนหลังจำนวน ๓ ปี **จะเห็นว่าในแต่ละปีได้รับการจัดสรรงบประมาณจำนวนน้อย** ยกตัวอย่าง งบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ เงินอุดหนุนสำนักงานเจ้าคณะหนแต่ละแห่ง เพื่อใช้ในการซื้อเครื่องเขียนแบบพิมพ์ วัสดุสำนักงาน และการตรวจการคณะสงฆ์ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณปีละโดยประมาณ ๒๐,๒๙๐ บาท อุดหนุนงบประมาณสำนักงานเจ้าคณะภาค ประมาณ ๒๖,๗๑๔ บาท อุดหนุนสำนักงานเจ้าคณะจังหวัด ประมาณ ๑๘,๘๒๕ บาท เจ้าคณะอำเภอ ประมาณ ๔,๑๒๒ บาท ส่วนสำนักงานเจ้าคณะตำบล และเลขาเจ้าอาวาสไม่มีงบประมาณอุดหนุน **จึงทำให้การตรวจการคณะสงฆ์ด้อยประสิทธิภาพ**

นอกจากนี้ มหาเถรสมาคมได้ตราระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยพระวินยาธิการ พ.ศ. ๒๕๖๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้พระวินยาธิการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุนเจ้าคณะปกครองสงฆ์ในการตรวจตรา แนะนำ ชี้แจง พระภิกษุ สามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการพระวินยาธิการระดับหน ระดับจังหวัดเพื่อผลักดันและขับเคลื่อนการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ และได้กำหนดจำนวนและเขตในการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ตำบลหนึ่งให้มีพระวินยาธิการ จำนวน ๒ รูป ปัจจุบันเจ้าคณะปกครองได้แต่งตั้งพระวินยาธิการครบทุกจังหวัด และมีการจัดอบรมเพื่อสร้างความเข้าใจ

ในอำนาจหน้าที่ของพระวินยาธิการและขั้นตอนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการจัดอบรมถวายความรู้จำนวนน้อยปีละประมาณสามล้านบาท จัดอบรมได้ไม่เกิน ๗ รุ่น ๆ ละหนึ่งจังหวัด และพระวินยาธิการ ไม่มีค่าตอบแทน สำหรับการออกปฏิบัติหน้าที่ ต้องใช้จ่ายด้วยปัจจัยส่วนตัวของตนเอง

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น คณะอนุกรรมาธิการจึงเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา ดังนี้

ก. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ **ต้องจัดทำแผนขอสนับสนุนงบประมาณที่มีคุณภาพ ตอบโจทย์ของสังคมและการปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาในทุกมิติ** เพื่อขออนุมัติจัดสรรงบประมาณเงินนิตยภัตเบิกจ่ายให้กับพระสังฆาธิการในตำแหน่งเจ้าอาวาส และตำแหน่งปกครองอื่น ๆ ให้ครบถ้วนทุกตำแหน่ง นอกจากนั้นแล้ว**ควรทบทวนปรับปรุงอัตราเงินนิตยภัต** เช่น อัตราตำแหน่งเจ้าอาวาส ชั้นต้น อัตรา ๑,๘๐๐ บาท เพิ่มเป็น อัตรา ๒,๕๐๐ บาท รวมถึงตำแหน่งอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และสภาพสังคมปัจจุบัน ก็น่าจะทำให้พระภิกษุที่ทำหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์มีขวัญกำลังใจมากขึ้น จะส่งผลให้การปฏิบัติศาสนกิจในความรับผิดชอบเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นไปตามความคาดหวังของสังคม

ข. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติร่วมมือกับคณะสงฆ์ **จัดทำแผนการตรวจการคณะสงฆ์ที่นำสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ** โดยวิเคราะห์สังเคราะห์อย่างละเอียดในทุกมิติถึงผลประโยชน์ที่เกิดจากการตรวจการคณะสงฆ์และหากไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุน จะเกิดผลเสียต่อการคณะสงฆ์ และพระพุทธศาสนาเช่นไร โดยกำหนดเป้าทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพให้ชัดเจน เช่น การตรวจการคณะสงฆ์อย่างเป็นระบบมีแบบแผน ต้องดำเนินการอย่างน้อย ปีละ ๔ ครั้ง (ไตรมาสละ ๑ ครั้ง) ในการขออนุมัติการจัดสรรงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการตรวจการคณะสงฆ์ ก็จะสามารถป้องกันป้องปรามพระภิกษุที่มีอาจาระไม่เหมาะสม ให้ลดจำนวนน้อยลง ก็จะเป็นการสร้างความเข้มแข็งของพระพุทธศาสนาอีกทางหนึ่ง โดยการตรวจเยี่ยมวัดภายในจังหวัดหรืออำเภอมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- เพื่อแนะนำแนวทางการปฏิบัติตามนโยบายของมหาเถรสมาคม และพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ให้เจ้าอาวาสพระภิกษุสามเณรทราบ
- เพื่อติดตามความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
- เพื่อรับฟังความคิดเห็น ความต้องการ ความเดือดร้อน และทุกข์สุขของเจ้าอาวาสพระภิกษุสามเณร และประชาชนบริเวณวัด
- เพื่อติดตามตรวจสอบว่าพระภิกษุสามเณรมีความประพฤติ รักษาพระธรรมวินัย และการครองตนเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร รวมถึงเงิน สิ่งของที่ได้รับจากการบริจาคหรือการทำบุญในเทศกาลต่าง ๆ
- เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้เจ้าอาวาสพระภิกษุสามเณรและประชาชนบริเวณวัด
- เพื่อตรวจเยี่ยมโครงการวัดสีขาว

เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล หรือผู้แทน **ควรจัดทำแผนการตรวจวัดในพื้นที่รับผิดชอบ** โดยกำหนดเป็นแผนประจำเดือนประจำ ๓ เดือน ประจำ ๖ เดือน และประจำปี โดยเมื่อมีการตรวจเยี่ยมวัดต่าง ๆ แล้ว **ให้มีการรายงานผลงานตรวจเยี่ยมวัด**

ให้เจ้าคณะปกครองสงฆ์ในระดับสูงกว่าทราบ พร้อมสำเนารายงานผลการตรวจเยี่ยมวัด หากผลการตรวจเยี่ยมปรากฏว่าวัดใดมีปัญหาหรือมีข้อบกพร่องให้เจ้าอาวาสดำเนินการแก้ไขปรับปรุงให้แล้วเสร็จ แล้วให้รายงานให้เจ้าคณะปกครองสงฆ์ที่ตรวจเยี่ยมทราบ ซึ่งหากปัญหาใดที่เกินความสามารถหรือวิสัยที่เจ้าอาวาสแก้ไขได้ก็ให้เจ้าคณะจังหวัดหรือเจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะตำบลประสานหน่วยงานราชการหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันเข้าไปแก้ไขปัญหา

ในการตรวจเยี่ยมวัดให้เจ้าคณะปกครองสงฆ์ผู้ตรวจเยี่ยมวัดบันทึกการตรวจเยี่ยมในสมุดเวลาเยี่ยมวัด โดยให้ปรากฏสาระสำคัญของการตรวจเยี่ยมวัด ดังนี้

- วัน เดือน ปี ที่ทำการตรวจเยี่ยม
- วัตถุประสงค์ในการตรวจเยี่ยม
- ข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำ
- การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น (ถ้ามี)
- ความสะอาดเรียบร้อยภายในวัด และการบริหารจัดการเงินวัด
- ผลการดำเนินการโครงการวัดสีขาว

ค. **รัฐต้องสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอแก่การตรวจการคณะสงฆ์** เช่น อุดหนุนสำนักงานเจ้าคณะใหญ่หนต่าง ๆ หนละ ๕๐๐,๐๐๐ บาทต่อปี อุดหนุนสำนักงานเจ้าคณะภาค ภาคละ ๑๐๐,๐๐๐ บาทต่อปี อุดหนุนสำนักงานเจ้าคณะจังหวัด จังหวัดละ ๕๐,๐๐๐ บาทต่อปี อุดหนุนสำนักงานเจ้าคณะอำเภอ อำเภอละ ๓๐,๐๐๐ บาทต่อปี อุดหนุนสำนักงานเจ้าคณะตำบล ตำบลละ ๑๕,๐๐๐ บาทต่อปี และอุดหนุนค่าตอบแทนเลขาเจ้าอาวาส ๕,๐๐๐ บาทต่อปี การทำงานของเจ้าคณะปกครองสงฆ์ก็จะเข้มแข็งขึ้นโดยเฉพาะตำแหน่งฐานล่าง คือ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส หากได้รับการสนับสนุนงบประมาณให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้คล่องตัวมากขึ้นก็จะเป็นการวางมาตรการป้องกันพระภิกษุประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสมได้มากขึ้น

ง. **รัฐต้องสนับสนุนงบประมาณในการจัดอบรมพระวินยาธิการ**ให้สามารถดำเนินการได้อย่างน้อย ปีละ ๒๐ จังหวัด ๆ ละห้าแสนบาท และสนับสนุนค่าตอบแทนพระวินยาธิการเดือนละสองพันบาทต่อรูป ก็จะทำให้การทำงานของพระวินยาธิการมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเกิดกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา ความเสื่อมของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนาก็จะลดลง ก็จะเป็นการเพิ่มผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้มีจำนวนมากขึ้น

จ. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ **ต้องจัดทำแผนการอบรมประชุมสัมมนาถวายความรู้แก่พระสังฆาธิการในทุกระดับให้ครอบคลุมพื้นที่ทุกภูมิภาค** และสอดคล้องกับแผนการตรวจการคณะสงฆ์ อย่างน้อยทุกเขตการปกครองระดับภาคของคณะสงฆ์ ก็จะทำให้คณะสงฆ์มีความตื่นตัวรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และไม่ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ และพระภิกษุยังสามารถปรับประยุกต์ องค์ความรู้ทางพระธรรมวินัยกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกออกเผยแผ่ต่อสังคมให้เกิดสังคมที่อยู่ร่วมกันด้วยหลักศีลธรรม ประเทศชาติบ้านเมืองก็จะสงบสุข

ในการนี้ พลตำรวจโท ศานิตย์ มหถาวร ประธานคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา ได้เห็นถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าว ซึ่งเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ จึงได้ปรึกษาหารือต่อที่ประชุมวุฒิสภา ในการครั้งที่ ๒๐ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) เมื่อวันอังคารที่ ๑๐

ตุลาคม ๒๕๖๖ เรื่อง การแก้ไขปัญหาเงินนิตยภัต และเงินอุดหนุนการตรวจการคณะสงฆ์ไม่เพียงพอ สรุปได้ว่า เนื่องจากเงินนิตยภัต เป็นค่าภัตตาหารที่พระมหากษัตริย์ถวายแด่พระสงฆ์ ตามสมณศักดิ์ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการประกอบศาสนกิจในพระพุทธศาสนาตามโบราณราชประเพณีที่สืบทอดมาช้านาน ประกอบกับเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้ปรับปรุงเพิ่มเงินนิตยภัต พระสมณศักดิ์ พระสังฆาธิการ เลขานุการ พระเปรียญธรรม ๙ ประโยค และพระอธิการ ตามบัญชีอัตราเงินนิตยภัตปรับใหม่ ซึ่งในปัจจุบันมีพระสงฆ์จานวนกว่า ๔,๐๐๐ รูป ที่มีสิทธิและคุณสมบัติครบถ้วน ยังไม่ได้รับเงินนิตยภัตตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว ดังนั้น จึงขอให้รัฐบาลพิจารณาจ่ายเงินนิตยภัต ถวายพระสงฆ์ให้ครบถ้วนทุกรูปโดยเร็วที่สุด นอกจากนี้ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ กำหนดให้มี พระวินยาธิการ อย่างน้อยตำบลละ ๒ รูป มีหน้าที่ตรวจการความประพฤติของพระสงฆ์ในเขตปกครอง แต่ภาครัฐกำหนดอัตราเงินอุดหนุนการตรวจการคณะสงฆ์ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่เป็นเหตุให้ พระวินยาธิการต้องออกเงินส่วนตัวในการทำงานดังกล่าว ดังนั้น จึงขอให้รัฐบาลจ่ายเงินอุดหนุน การตรวจการคณะสงฆ์ เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และสมกับที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย

๕.๒.๔.๓ **การสร้างการรับรู้ความเข้าใจอันดีและถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมายของศาสนาต่าง ๆ** สืบเนื่องจากข้อเท็จจริงที่ว่า ปรากฏในสื่อออนไลน์เกี่ยวกับศาสนาในประเทศไทย โดยเฉพาะศาสนาอิสลาม ในหลาย ๆ ประเด็น เช่น ทางราชการได้ออกกฎหมายเพื่อคนที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นจำนวนมากหลายเรื่องหลายฉบับมีฝ่ายนิติบัญญัติที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นจำนวนมาก ทั้งสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาคุมอำนาจอย่างเบ็ดเสร็จมีเสียงข้างมากแล้วร่างนโยบายเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อศาสนาอิสลาม โดยตรง มีการสนับสนุนให้ร่างกฎหมายศาสนาอิสลามผ่านสภาและมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายกับคนไทย ส่วนใหญ่ที่เป็นชาวพุทธ ซึ่งข่าวดังกล่าวนั้นนอกจากจะเป็นข่าวที่เท็จแล้วยังอาจสร้างความแตกแยก และตื่นตระหนกในสังคม ไม่ก่อให้เกิดความสามัคคีของคนในชาติ

เนื่องจากประเทศไทยให้สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา ประชาชนคนไทย สามารถนับถือศาสนาและปฏิบัติศาสนกิจตามความเชื่อศรัทธาของตนได้อย่างเสรี คณะอนุกรรมาธิการ จึงได้รวบรวมบรรดากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทุกศาสนา ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์ เพื่อสร้างความรับรู้สร้างความเข้าใจอันดีและถูกต้อง อันจะทำให้ สังคมได้ทราบข่าวที่เป็นความจริงอันจะทำให้เกิดความสงบสุขความสบายใจอย่างยั่งยืน รวมทั้งให้ทุกศาสนา ในประเทศไทยอยู่ร่วมกันโดยสันติสุขและสร้างความสัมพันธ์อันดีตลอดไป โดยมีกฎหมายต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ ๕.๑๕ แสดงข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับศาสนาต่าง ๆ

ศาสนา	กฎหมาย
ศาสนาพุทธ	● พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ● พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒ ● พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ ● พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐
ศาสนาอิสลาม	● พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. ๒๕๔๐ ● พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ ● พระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ พ.ศ. ๒๕๒๔ ● พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕
ศาสนาคริสต์	● พระราชบัญญัติว่าด้วยลักษณฐานะของวัดบาทหลวงโรมันคาทอลิกในกรุงสยามตามกฎหมาย ร.ศ. ๑๒๘

บรรณานุกรม

คูณ โทขันธ์. พระพุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๗

ธีรโชติ เกิดแก้ว และณกมล ปุญชเขคค์ทิกุล. ๒๕๔๘. รายผลการดำเนินงานปีงบประมาณ ๒๕๔๘ สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา

บทวิทยุรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗ เวลา ๗.๐๐-๗.๓๐ น.

ประทีป สยามชัย. สารถะทางสังคมวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. ๒๕๒๘

ปาริชาติ วลัยเสถียร, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, กรุงเทพฯ-มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒ สำนักราชบัณฑิตยสภา

พระครูวิโชติสิกขกิจ, สุภางค์พิมพ์ คล้ายธานี และปริญญา นิกรกุล. ชุมชนสีเขียววัดสีขาว : รูปแบบการจัดการพื้นที่ด้านสิ่งแวดล้อมด้วยความโปร่งใสของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ,ป.ธ.๙, พจนานุกรม คำวัดเพื่อการ ศึกษาพุทธศาสน์, แหล่งที่มา : https://m.se-ed.com/Detail

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙,ราบัณฑิต) เว็บไซต์กัลยาณมิตรเพื่อนแท้สำหรับคุณ

พระธรรมกิตติวงศ์ -ทองดี สุรเตโช – ราชบัณฑิต, คำวัด ตามพจนานุกรม (ไทย-ไทย เปลื้อง ณ นคร)

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), ธรรมนูญชีวิต, กรุงเทพมหานคร: บ.ซีพีออยจัดพิมพ์, ๒๕๔๕

พระธรรมปิฎก, การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาคณะสงฆ์,ครั้งที่ ๔ ,กรุงเทพฯ มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๔๑

พระบัณฑิต ญาณธีโร, “ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์บริหารกิจการคณะสงฆ์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, ครั้งที่ ๑๑, ๒๕๕๑, และครั้งที่ ๑๒, ๒๕๔๖

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร), ศ.ดร. “ถอดความการบรรยายพิเศษหัวข้อ – พุทธวิธีการสร้างภาวะผู้นำทางการศึกษา” ห้องประชุมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวังน้อย, ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๗

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

พระอภินันท์ อภินนฺโท (เศรษฐกิจ), การพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักเสขิยวัตร, หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พุทธศักราช ๒๕๕๖

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

วัดโมลี ,กฎกระทรวง-วัดวิสุงคามสีมา, แหล่งที่มา : https://www.watmoli.com/wittaya

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, การพัฒนาชนบทไทย-กรุงเทพ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๕ (กันยายน-ตุลาคม ๒๕๖๓) : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์(ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ (ฉบับประมวลธรรม) สำนักพิมพ์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๖

สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม กลุ่มคุ้มครองพระพุทธศาสนา หนังสือที่ กคพ.๗๙๙ ลงวันที่ ๒๐ ก.ค. ๒๕๖๓ เรื่อง ขออนุมัตินำเรื่องกรณีการบิณฑบาตไม่เอื้อเฟื้อต่อพระธรรมวินัยเสนอมหาเถรสมาคม

สุชาดา เสโส. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทท่ามกลางภาวะวิกฤติ. กรุงเทพมหานคร : ๒๕๔๒

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

การเดินทางไปศึกษาดูงานเพื่อรับฟังความคิดเห็นของเจ้าคณะปกครองสงฆ์ในพื้นที่ทั่วประเทศ

ลำดับ	พื้นที่	วัน เดือน ปี	วัด	รายนามพระภิกษุที่ได้เข้าพบ
กรุงเทพมหานคร				
๑	กรุงเทพมหานคร	วันอังคารที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕	วัดหงส์รัตนาราม ราชวรวิหาร	พระธรรมวชิรเมธี (มีชัย วีรปัญโญ) เจ้าอาวาส วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร และเจ้าคณะภาค ๑
๒		วันศุกร์ที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๖	วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร	พระราชวชิรญาณมงคล (หลวงปู่พระมหาทอง)
ภาคกลาง				
๓	จังหวัดนครปฐม	วันศุกร์ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๕	วัดไร่ขิง พระอารามหลวง	พระเทพศาสนาภิบาล เจ้าคณะภาค ๑๔ และเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง พระอารามหลวง
๔		วันศุกร์ที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕	มหาวชิราลงกรณ บาลีเถรวาทราช วิทยาลัย	พระธรรมวชิราจารย์ (สุชาติ กิตฺติปณฺโญ ป.ธ.๘ ,ดร.) เจ้าอาวาสวัดสุวรรณาราม ราชวรวิหาร และประธานดำเนินงานโครงการจัดตั้งมหาวชิราลงกรณบาลีเถรวาทราชวิทยาลัย
๕	จังหวัดนนทบุรี	วันศุกร์ที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๖๕	วัดสวนแก้ว	พระราชธรรมนิเทศ (พระพยอม กลฺยาโณ) เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว
๖	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	วันจันทร์ที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๕	วัดวชิรธรรมาราม พุทธอุทยานมหาราช	พระครูปลัดสัมพิพัฒนสุตาจารย์ (สมชาย ป.ธ.๕) เจ้าอาวาส วัดวชิรธรรมาราม
๗		วันพุธที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๕	วัดมเหยงคณ์	พระภาวนาเขมคุณ วิ. (สุรศักดิ์ เขมรังสี) ที่ปรึกษา เจ้าคณะภาค ๒ และเจ้าอาวาส วัดมเหยงคณ์
๘			วัดตูม	พระราชสิทธิโสภณ (สมชัย ธุรวาโห) เจ้าคณะอำเภอผักไห่ และเจ้าอาวาสวัดตูม

ลำดับ	พื้นที่	วัน เดือน ปี	วัด	รายนามพระภิกษุที่ได้เข้าพบ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ				
๙	จังหวัดอุดรธานี	วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๕	วัดเกษรศีลคุณ (วัดป่าบ้านตาด)	พระราชวชิรธรรมาจารย์ (สุธรรม สุธมฺโม) เจ้าอาวาสวัดเกษรศีลคุณ (วัดป่าบ้านตาด)
๑๐		วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๕	วัดมัชฌิมาวาสพระอารามหลวง	พระธรรมวิมลมุนี (สายพงศ์ อโนมปญฺโญ ป.ธ.๕) เจ้าคณะจังหวัดอุดรธานี และเจ้าอาวาสวัดมัชฌิมาวาสพระอารามหลวง
๑๑			วัดโพธิสมภรณ์พระอารามหลวง	พระราชสารโกศล (วงศ์ไทย สุภวโส ป.ธ.๔) เจ้าคณะจังหวัดอุดรธานี (ธ) และเจ้าอาวาสวัดโพธิสมภรณ์ พระอารามหลวง
ภาคเหนือ				
๑๒	จังหวัดลำพูน	วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๕	วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร	พระเทพรัตนนายก (จำรัส ทตฺตสิริ ป.ธ.๗) เจ้าคณะจังหวัดลำพูน และเจ้าอาวาสวัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร
๑๓			วัดป่าเห็ว	พระครูสิริสุตานุยุต ผศ.ดร. เจ้าอาวาสวัดป่าเห็ว รองเจ้าคณะอำเภอเมืองลำพูน และผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
๑๔			วัดมหาวัน	พระประกอบบุญ สิริญาโณ เจ้าอาวาสวัดมหาวัน
๑๕	จังหวัดเชียงใหม่	วันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๕	วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร	พระธรรมเสนาบดี (ธงชัย สุวณฺณสิริ ป.ธ.๗) รองเจ้าคณะภาค ๗ และเจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยสุเทพ ราชวรวิหาร
๑๖			วัดป่าดาราภิรมย์พระอารามหลวง	พระราชวิสุทธิญาณ (ฤทธิรงค์ ญาณวโร) เจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน-แม่ฮ่องสอน (ธรรมยุต) และเจ้าอาวาสวัดป่าดาราภิรมย์ พระอารามหลวง

ลำดับ	พื้นที่	วัน เดือน ปี	วัด	รายนามพระภิกษุที่ได้เข้าพบ
ภาคใต้				
๑๗	จังหวัดตรัง	วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๕	วัดกะพังสุรินทร์ พระอารามหลวง	พระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญฺญาวุโธ ป.ธ.๗) ที่ปรึกษามหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่หนใต้ และเจ้าอาวาสวัดกะพังสุรินทร์ พระอารามหลวง พระราชวรากร (สงบ วรเสวี ป.ธ.๗) เจ้าคณะจังหวัดตรัง และรองเจ้าอาวาส วัดกะพังสุรินทร์ พระอารามหลวง
๑๘			วัดห้วยยอด	พระสมุหกฎษดา ขนฺติกโร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดห้วยยอด
๑๙		วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๕	วัดนิคมประทีป	พระครูอดุลคุณาธาร (พ่อท่านหวน ขนฺติโก) ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดตรัง และเจ้าอาวาสวัดนิคมประทีป

การศึกษาดูงานวันอังคารที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ณ วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร

การศึกษาดูงานวันศุกร์ที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๖ ณ วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร

การศึกษาดูงานวันศุกร์ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๕ ณ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง

การศึกษาดูงานวันศุกร์ที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕ ณ มหาวชิราลงกรณบาลีเถรวาทราชวิทยาลัย

การศึกษาดูงานวันศุกร์ที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๖๕ ณ วัดสวนแก้ว

การศึกษาดูงานวันจันทร์ที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๕ ณ วัดวชิรธรรมาราม พุทธอุทยานมหาราช

การศึกษาดูงานวันพุธที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๕ ณ วัดมเหยงคณ์

การศึกษาดูงานวันพุธที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๕ ณ วัดตูม

การศึกษาดูงานวันเสาร์ที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๕ ณ วัดเกษรศีลคุณ (วัดป่าบ้านตาด)

การศึกษาดูงานวันอาทิตย์ที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๕ วัดมัชฌิมาวาส พระอารามหลวง

การศึกษาดูงานวันอาทิตย์ที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๕ ณ วัดโพธิสมภรณ์ พระอารามหลวง

การศึกษาดูงานวันเสาร์ที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๕ ณ วัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร

การศึกษาดูงานวันเสาร์ที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๕ ณ วัดป่าเห็ว

การศึกษาดูงานวันเสาร์ที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๕ ณ วัดมหาวัน

การศึกษาดูงานวันอาทิตย์ที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๕ ณ พระธาตุดอยสุเทพ ราชวรวิหาร

การศึกษาดูงานวันอาทิตย์ที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๕ ณ วัดป่าดาราภิรมย์ พระอารามหลวง

การศึกษาดูงานวันเสาร์ที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๕ ณ วัดกะพังสุรินทร์ พระอารามหลวง

การศึกษาดูงานวันเสาร์ที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๕ ณ วัดห้วยยอด

การศึกษาดูงานวันอาทิตย์ที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๕ ณ วัดนิคมประทีป (วัดโคกหล่อ)

ภาคผนวก ข

กรอบอัตรากำลังสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

กรอบอัตรากำลัง	จำนวน/คน
ส่วนกลาง	๑๙๖
ส่วนภูมิภาค	๗๗๗
รวม	**๙๗๓**

ภาคผนวก ค

พระราชบัญญัติ
คณะสงฆ์
พ.ศ. ๒๕๐๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๕
เป็นปีที่ ๑๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”

มาตรา ๒[๑] พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔

มาตรา ๔ ภายในระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ บรรดากฎกระทรวง สังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับและระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ที่ใช้บังคับอยู่ในวันประกาศพระราชบัญญัตินี้ในราชกิจจานุเบกษา ให้คงใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ จนกว่าจะมีกฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับหรือระเบียบของมหาเถรสมาคมยกเลิก หรือมีความอย่างเดียวกัน หรือขัดหรือแย้งกัน หรือกล่าวไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๕ เพื่อประโยชน์แห่งมาตรา ๔ บรรดาอำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในสังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับและระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพระภิกษุตำแหน่งใดหรือคณะกรรมการสงฆ์ใดซึ่งไม่มีในพระราชบัญญัตินี้ ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจกำหนดโดยกฎมหาเถรสมาคมให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพระภิกษุตำแหน่งใด รูปใดหรือหลายรูปร่วมกันเป็นคณะตามที่เห็นสมควรได้

[๑] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๙/ตอนที่ ๑๑๕/ฉบับพิเศษ หน้า ๒๙/๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๕

มาตรา ๕ ทวิ[๒] ในพระราชบัญญัตินี้

“คณะสงฆ์” หมายความว่า บรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัตินี้ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจในหรือนอกราชอาณาจักร

“คณะสงฆ์อื่น” หมายความว่า บรรดาบรรพชิตจีนนิกาย หรือ อนัมนิกาย

“พระราชาคณะ” หมายความว่า พระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งและสถาปนาให้มีสมณศักดิ์ตั้งแต่ชั้นสามัญจนถึงชั้นสมเด็จพระราชาคณะ

“สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์” หมายความว่า สมเด็จพระราชาคณะที่ได้รับสถาปนาก่อนสมเด็จพระราชาคณะรูปอื่น ถ้าได้รับสถาปนาในวันเดียวกันให้ถือรูปที่ได้รับสถาปนาในลำดับก่อน

มาตรา ๕ ตรี[๓] เพื่อให้การอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ตลอดจนการดูแลการปกครองคณะสงฆ์เป็นไปเพื่อส่งเสริมการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และมีการรักษาพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์ให้เป็นไปอย่างถูกต้องดีงามโดยเคร่งครัดเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป พระมหากษัตริย์จึงทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการแต่งตั้ง สถาปนา และถอดถอนสมณศักดิ์ของพระภิกษุในคณะสงฆ์ และแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖ ให้นายกรัฐมนตรี*รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑
สมเด็จพระสังฆราช

มาตรา ๗[๔] พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชองค์หนึ่ง และให้นายกรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๘ สมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ และทรงตราพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย พระธรรมวินัยและกฎมหาเถรสมาคม

---

[๒] มาตรา ๕ ทวิ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

[๓] มาตรา ๕ ตรี แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑

[๔] มาตรา ๗ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๙[๕] ในกรณีที่สมเด็จพระสังฆราชทรงลาออกจากตำแหน่งหรือพระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดให้ออกจากตำแหน่ง พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาของสมเด็จพระสังฆราชหรือตำแหน่งอื่นใดตามพระราชอัธยาศัยก็ได้

มาตรา ๑๐[๖] ในเมื่อไม่มีสมเด็จพระสังฆราช ให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ถ้าสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการมหาเถรสมาคมที่เหลืออยู่เลือกสมเด็จพระราชาคณะรูปหนึ่งผู้มีอาวุโสโดยสมณศักดิ์รองลงมาตามลำดับและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ในเมื่อสมเด็จพระสังฆราชไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือไม่อาจทรงปฏิบัติหน้าที่ได้ สมเด็จพระสังฆราชจะได้ทรงแต่งตั้งให้สมเด็จพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน

ในกรณีที่สมเด็จพระสังฆราชมิได้ทรงแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนตามวรรคสาม หรือสมเด็จพระราชาคณะซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราชไม่อาจปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชได้ ให้นำความในวรรคหนึ่งและวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชตามมาตรานี้ ถ้าสมเด็จพระสังฆราชทรงเห็นเป็นการสมควรสำหรับกรณีที่มีเหตุตามวรรคสาม หรือกรรมการมหาเถรสมาคมที่เหลืออยู่เห็นเป็นการสมควรสำหรับกรณีที่มีเหตุตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสี่ อาจพิจารณาเลือกสมเด็จพระราชาคณะหลายรูปที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เพื่อให้เป็นคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชแทนผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง หรือแทนการดำเนินการตามวรรคสอง วรรคสาม หรือวรรคสี่ แล้วแต่กรณี ได้ และจะให้มีผู้ช่วยหรือที่ปรึกษาในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวด้วยก็ได้ วิธีดำเนินการของคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชให้เป็นไปตามที่คณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชกำหนด[๗]

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือเลือกผู้ปฏิบัติหน้าที่หรือคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชตามมาตรานี้แล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท[๘]

ความในมาตรานี้ไม่กระทบกระเทือนพระราชอำนาจที่จะทรงพระกรุณาโปรด หรือมีพระราชวินิจฉัยให้ปฏิบัติเป็นประการอื่น[๙]

มาตรา ๑๑ สมเด็จพระสังฆราชพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) มรณภาพ

(๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

(๓) ลาออก

(๔) ทรงพระกรุณาโปรดให้ออก

---

[๕] มาตรา ๙ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

[๖] มาตรา ๑๐ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

[๗] มาตรา ๑๐ วรรคห้า แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ พ.ศ. ๒๕๔๗

[๘] มาตรา ๑๐ วรรคหก เพิ่มโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ พ.ศ. ๒๕๔๗

[๙] มาตรา ๑๐ วรรคเจ็ด เพิ่มโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑

หมวด ๒

มหาเถรสมาคม

มาตรา ๑๒[๑๐] มหาเถรสมาคมประกอบด้วย สมเด็จพระสังฆราชซึ่งทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการอื่นอีกไม่เกินยี่สิบรูปซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะ หรือพระภิกษุซึ่งมีพรรษาอันสมควร และมีจริยวัตรในพระธรรมวินัยที่เหมาะสมแก่การปกครองคณะสงฆ์

การแต่งตั้งตามวรรคหนึ่งและการดำเนินการตามมาตรา ๑๕ (๔) และวรรคสองให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย โดยจะทรงปรึกษาหารือกับสมเด็จพระสังฆราชก่อนก็ได้

มาตรา ๑๓ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ*เป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง และให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ*ทำหน้าที่สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มาตรา ๑๔[๑๑] กรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๑๕[๑๒] นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๑๔ กรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) มรณภาพ

(๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

(๓) ลาออก

(๔) พระมหากษัตริย์มีพระบรมราชโองการให้ออก

ในกรณีที่กรรมการมหาเถรสมาคมพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ พระมหากษัตริย์อาจทรงแต่งตั้งพระภิกษุตามมาตรา ๑๒ รูปใดรูปหนึ่งเป็นกรรมการแทน

กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งตามความในวรรคสองให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๕ ทวิ[๑๓] พระบรมราชโองการตามมาตรา ๑๐ วรรคเจ็ด การแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมตามมาตรา ๑๒ และการให้กรรมการมหาเถรสมาคมพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๕ ให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

---

[๑๐] มาตรา ๑๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑

[๑๑] มาตรา ๑๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑

[๑๒] มาตรา ๑๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑

[๑๓] มาตรา ๑๕ ทวิ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๑๕ ตรี[๑๔] มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม

(๒) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร

(๓) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

(๔) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

(๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

เพื่อการนี้ ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยใช้บังคับได้ และจะมอบให้พระภิกษุรูปใดหรือคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามมาตรา ๑๙ เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา ๑๕ จัตวา[๑๕] เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยและเพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมจะตรากฎมหาเถรสมาคม เพื่อกำหนดโทษหรือวิธีลงโทษทางการปกครองสำหรับพระภิกษุและสามเณรที่ประพฤติให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนาและการปกครองของคณะสงฆ์ก็ได้

พระภิกษุและสามเณรที่ได้รับโทษตามวรรคหนึ่ง ถึงขั้นให้สละสมณเพศต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันทราบคำสั่งลงโทษ

มาตรา ๑๖[๑๖] ในกรณีที่ประธานกรรมการมหาเถรสมาคมไม่อาจมาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุมมหาเถรสมาคม และมิได้มอบหมายให้สมเด็จพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน ให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ซึ่งอยู่ในที่ประชุมเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน

มาตรา ๑๗ การประชุมมหาเถรสมาคมต้องมีกรรมการโดยตำแหน่งและกรรมการโดยการแต่งตั้งรวมกันมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุม

ระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคมให้เป็นไปตามกฎมหาเถรสมาคม

มาตรา ๑๘[๑๗] ในกรณีที่ยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมแทนตำแหน่งที่ว่างตามมาตรา ๑๕ วรรคสอง ให้ถือว่ามหาเถรสมาคมมีกรรมการเท่าจำนวนที่เหลืออยู่ในขณะนั้น

มาตรา ๑๙[๑๘] สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ตามมติมหาเถรสมาคม ประกอบด้วยพระภิกษุหรือบุคคลอื่นจำนวนหนึ่ง มีหน้าที่พิจารณา

---

[๑๔] มาตรา ๑๕ ตรี เพิ่มโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

[๑๕] มาตรา ๑๕ จัตวา เพิ่มโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

[๑๖] มาตรา ๑๖ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

[๑๗] มาตรา ๑๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

[๑๘] มาตรา ๑๙ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

กลั่นกรองเรื่องที่จะเสนอต่อมหาเถรสมาคมและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่มหาเถรสมาคมมอบหมาย โดยขึ้นตรงต่อมหาเถรสมาคม

การจัดให้มีคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการฝ่ายต่าง ๆ การแต่งตั้งกรรมการหรืออนุกรรมการ การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการหรืออนุกรรมการ และระเบียบการประชุม ให้เป็นไปตามระเบียบมหาเถรสมาคม

หมวด ๓
การปกครองคณะสงฆ์

มาตรา ๒๐[๑๙] คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม

การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

มาตรา ๒๐/๑[๒๐] เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์

ภายใต้บังคับมาตรา ๒๐/๒ การแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

มาตรา ๒๐/๒[๒๑] การแต่งตั้งและถอดถอนเจ้าคณะใหญ่และเจ้าคณะภาค หากมีพระราชดำริเป็นประการใด ให้ดำเนินการไปตามพระราชดำรินั้น

สำหรับการแต่งตั้งและถอดถอนพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตำแหน่งอื่น ให้ดำเนินการไปตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่จะมีพระราชดำริเป็นประการอื่น

มาตรา ๒๑ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้จัดแบ่งเขตปกครองดังนี้

(๑) ภาค

(๒) จังหวัด

(๓) อำเภอ

(๔) ตำบล

จำนวนและเขตปกครองดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

มาตรา ๒๒ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้มีพระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้นตามลำดับ ดังต่อไปนี้

(๑) เจ้าคณะภาค

(๒) เจ้าคณะจังหวัด

(๓) เจ้าคณะอำเภอ

---

[๑๙] มาตรา ๒๐ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

[๒๐] มาตรา ๒๐/๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑

[๒๑] มาตรา ๒๐/๒ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑

(๔) เจ้าคณะตำบล

เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัดรองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะนั้น ๆ ก็ได้

มาตรา ๒๓ การแต่งตั้ง ถอดถอนพระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุอันเกี่ยวกับตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตำแหน่งอื่น ๆ และไวยาวัจกร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

หมวด ๔
นิคหกรรมและการสละสมณเพศ

มาตรา ๒๔ พระภิกษุจะต้องรับนิคหกรรมก็ต่อเมื่อกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และนิคหกรรมที่จะลงแก่พระภิกษุก็ต้องเป็นนิคหกรรมตามพระธรรมวินัย

มาตรา ๒๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๔ มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎมหาเถรสมาคมกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้การลงนิคหกรรมเป็นไปโดยถูกต้อง สะดวก รวดเร็วและเป็นธรรม และให้ถือว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายที่มหาเถรสมาคมจะกำหนดในกฎมหาเถรสมาคมให้มหาเถรสมาคมหรือพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ตำแหน่งใดเป็นผู้มีอำนาจลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย กับทั้งการกำหนดให้การวินิจฉัยการลงนิคหกรรมให้เป็นอันยุติในชั้นใด ๆ นั้นด้วย

มาตรา ๒๖ พระภิกษุรูปใดล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้ได้รับนิคหกรรมให้สึก ต้องสึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น

มาตรา ๒๗[๒๒] เมื่อพระภิกษุรูปใดต้องด้วยกรณีข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ต้องคำวินิจฉัยตามมาตรา ๒๕ ให้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึก แต่ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น

(๒) ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจิณ

(๓) ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง

(๔) ไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

ให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

พระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศตามวรรคสอง ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น

[๒๒] มาตรา ๒๗ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๒๘ พระภิกษุรูปใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด

มาตรา ๒๙ พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราวและเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม หรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้

มาตรา ๓๐ เมื่อจะต้องจำคุก กักขังหรือขังพระภิกษุรูปใดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล มีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ และให้รายงานให้ศาลทราบถึงการสละสมณเพศนั้น

หมวด ๕
วัด

มาตรา ๓๑[๒๓] วัดมีสองอย่าง

(๑) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

(๒) สำนักสงฆ์

ให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล

เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป

มาตรา ๓๒ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิกวัด และการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณียุบเลิกวัด ทรัพย์สินของวัดที่ถูกยุบเลิกให้ตกเป็นศาสนสมบัติกลาง

มาตรา ๓๒ ทวิ[๒๔] วัดใดเป็นวัดร้างที่ไม่มีพระภิกษุอยู่อาศัย ในระหว่างที่ยังไม่มีการยุบเลิกวัด ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ*มีหน้าที่ปกครองดูแลรักษาวัดนั้น รวมทั้งที่วัด ที่ธรณีสงฆ์และทรัพย์สินของวัดนั้นด้วย

การยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๓ ที่วัดและที่ซึ่งขึ้นต่อวัด มีดังนี้

(๑) ที่วัด คือที่ซึ่งตั้งวัดตลอดจนเขตของวัดนั้น

---

[๒๓] มาตรา ๓๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

[๒๔] มาตรา ๓๒ ทวิ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

(๒) ที่ธรณีสงฆ์ คือที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด

(๓) ที่กัลปนา คือที่ซึ่งมีผู้อุทิศแต่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระศาสนา

มาตรา ๓๔[๒๕] การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง ให้กระทำได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ เว้นแต่เป็นกรณีตามวรรคสอง

การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง ให้แก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ เมื่อมหาเถรสมาคมไม่ขัดข้องและได้รับค่าผาติกรรมจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานนั้นแล้ว ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

ห้ามมิให้บุคคลใดยกอายุความขึ้นต่อสู้กับวัดหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ* แล้วแต่กรณี ในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง

มาตรา ๓๕[๒๖] ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ และที่ศาสนสมบัติกลาง เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี

มาตรา ๓๖ วัดหนึ่งให้มีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง และถ้าเป็นการสมควรจะให้มีรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสด้วยก็ได้

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ ดังนี้

(๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

(๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

(๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

(๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีอำนาจ ดังนี้

(๑) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด

(๒) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด

(๓) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัด หรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

มาตรา ๓๙ ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส

การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

---

[๒๕] มาตรา ๓๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

[๒๖] มาตรา ๓๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

หมวด ๖
ศาสนสมบัติ

มาตรา ๔๐ ศาสนสมบัติแบ่งออกเป็นสองประเภท
(๑) ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ทรัพย์สินของพระศาสนาซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง
(๒) ศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง

การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติกลาง ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ* เพื่อการนี้ให้ถือว่าสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ*เป็นเจ้าของศาสนสมบัติกลางนั้นด้วย

การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๑ ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ*จัดทำงบประมาณประจำปีของศาสนสมบัติกลางด้วยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้งบประมาณนั้นได้

หมวด ๗
บทกำหนดโทษ

มาตรา ๔๒[๒๗] ผู้ใดมิได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์ หรือถูกถอดถอนจากความเป็นพระอุปัชฌาย์ตามมาตรา ๒๓ แล้ว กระทำการบรรพชาอุปสมบทแก่บุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา ๔๓[๒๘] ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๕ จัตวา วรรคสอง มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ วรรคสาม หรือมาตรา ๒๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา ๔๔[๒๙] ผู้ใดพ้นจากความเป็นพระภิกษุเพราะต้องปาราชิกมาแล้วไม่ว่าจะมีคำวินิจฉัยตามมาตรา ๒๕ หรือไม่ก็ตาม แต่มารับบรรพชาอุปสมบทใหม่โดยกล่าวความเท็จหรือปิดบังความจริงต่อพระอุปัชฌาย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา ๔๔ ทวิ[๓๐] ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายสมเด็จพระสังฆราช ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

---

[๒๗] มาตรา ๔๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕
[๒๘] มาตรา ๔๓ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕
[๒๙] มาตรา ๔๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕
[๓๐] มาตรา ๔๔ ทวิ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๔๔ ตรี[๓๑] ผู้ใดใส่ความคณะสงฆ์หรือคณะสงฆ์อื่นอันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียหรือความแตกแยก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หมวด ๘
เบ็ดเตล็ด

มาตรา ๔๕ ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๔๖[๓๒] การปกครองคณะสงฆ์อื่นให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
จอมพล ส. ธนะรัชต์
นายกรัฐมนตรี

[๓๑] มาตรา ๔๔ ตรี เพิ่มโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕
[๓๒] มาตรา ๔๖ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่การจัดดำเนินกิจการคณะสงฆ์มิใช่เป็นกิจการอันพึงแบ่งแยกอำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลย์แห่งอำนาจเช่นที่เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน และโดยที่ระบบเช่นว่านั้นเป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินกิจการ จึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ให้สมเด็จพระสังฆราชองค์สกลมหาสังฆปริณายกทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคม ตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัย ทั้งนี้ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕[๓๓]

มาตรา ๑๘ บรรดากฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคมที่ออกตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๙ วัดที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๐ ให้พระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งและสถาปนาให้มีสมณศักดิ์อยู่ก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้ยังมีสมณศักดิ์นั้นต่อไป

ให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่ กรรมการหรืออนุกรรมการใดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ หรือตามกฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคมซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ยังคงดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนครบวาระการดำรงตำแหน่งหรือจนกว่ามหาเถรสมาคมจะมีมติเป็นประการอื่น

มาตรา ๒๑ ให้นายกรัฐมนตรี*รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว สมควรปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช และการแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราช การแต่งตั้งและถอดถอนสมณศักดิ์ของพระภิกษุอำนาจหน้าที่และการปฏิบัติหน้าที่ของมหาเถรสมาคม การปกครอง การสละสมณเพศของคณะสงฆ์และคณะสงฆ์อื่น วัด การดูแลรักษาวัด ทรัพย์สินของวัด และศาสนสมบัติกลาง ตลอดจนปรับปรุงบทกำหนดโทษให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

[๓๓] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๙/ตอนที่ ๑๖/หน้า ๕/๔ มีนาคม ๒๕๓๕

*พระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๕[๓๔]

มาตรา ๔๒ ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ให้แก้ไขคำว่า “กระทรวงศึกษาธิการ” และ “กรมการศาสนา” เป็น “สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ” คำว่า “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ” เป็น “นายกรัฐมนตรี” และคำว่า “อธิบดีกรมการศาสนา” เป็น “ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ”

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้บัญญัติให้จัดตั้งส่วนราชการขึ้นใหม่โดยมีภารกิจใหม่ ซึ่งได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม นั้นแล้ว และเนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติให้โอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐมนตรีผู้ดำรงตำแหน่งหรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในส่วนราชการเดิมมาเป็นของส่วนราชการใหม่ โดยให้มีการแก้ไขบทบัญญัติต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ที่โอนไปด้วย ฉะนั้น เพื่ออนุวัติให้เป็นไปตามหลักการที่ปรากฏในพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จึงสมควรแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้สอดคล้องกับการโอนส่วนราชการ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมีความชัดเจนในการใช้กฎหมายโดยไม่ต้องไปค้นหาในกฎหมายโอนอำนาจหน้าที่ว่าตามกฎหมายใดได้มีการโอนภารกิจของส่วนราชการหรือผู้รับผิดชอบตามกฎหมายนั้นไปเป็นของหน่วยงานใดหรือผู้ใดแล้ว โดยแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้มีการเปลี่ยนชื่อส่วนราชการ รัฐมนตรีผู้ดำรงตำแหน่งหรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการให้ตรงกับการโอนอำนาจหน้าที่ และเพิ่มผู้แทนส่วนราชการในคณะกรรมการให้ตรงตามภารกิจที่มีการตัดโอนจากส่วนราชการเดิมมาเป็นของส่วนราชการใหม่ รวมทั้งตัดส่วนราชการเดิมที่มีการยุบเลิกแล้ว ซึ่งเป็นการแก้ไขให้ตรงตามพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ พ.ศ. ๒๕๔๗[๓๕]

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกำหนดฉบับนี้ คือ เนื่องจากการแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชในกรณีไม่มีสมเด็จพระสังฆราช หรือสมเด็จพระสังฆราชไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือไม่อาจทรงปฏิบัติหน้าที่ได้ ตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ได้กำหนดให้แต่งตั้ง หรือเลือกสมเด็จพระราชาคณะเพียงรูปเดียว ซึ่งปรากฏเป็นเหตุขัดข้องจนเกิดความไม่สงบเรียบร้อยในการปกครองคณะสงฆ์และวงการพุทธศาสนิกชนและอาจถึงขั้นนำไปสู่ความไม่ปลอดภัยสาธารณะ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้จากความแตกแยกไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่คณะสงฆ์ จึงสมควรกำหนดให้มีผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชในรูปองค์คณะ ซึ่งแต่งตั้งจากสมเด็จพระราชาคณะหลายรูปเพื่อใช้อำนาจร่วมกันในการบัญชาคณะสงฆ์ เพื่อความสงบเรียบร้อยยิ่งขึ้นและสร้างสมานฉันท์เพิ่มขึ้นอีกวิธีการหนึ่ง และโดยที่ขณะนี้สมเด็จพระสังฆราชมีพระชนมายุสูง อีกทั้งอยู่ระหว่างประทับเพื่อรักษาพระสุขภาพ คณะแพทย์เห็นว่าควรประทับรักษาพระองค์และอยู่ในความดูแลของคณะแพทย์

[๓๔] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๙/ตอนที่ ๑๐๒ ก/หน้า ๖๖/๘ ตุลาคม ๒๕๔๕
[๓๕] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๑/ตอนพิเศษ ๓๔ ก/หน้า ๑/๑๗ กรกฎาคม ๒๕๔๗

จำเป็นต้องมีผู้ปฏิบัติหน้าที่หรือคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชโดยเร่งด่วน จึงสมควรแก้ไขเหตุขัดข้องเพื่อให้มีความสงบเรียบร้อยในประเทศขึ้นโดยเร็ว นับเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ จึงจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดนี้

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐[๓๖]

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ตามโบราณราชประเพณีที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านานนั้น เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช ซึ่งต่อมาได้เริ่มมีบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ เป็นต้นมา สมควรบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องเพื่อเป็นการสืบทอดและธำรงรักษาไว้ซึ่งโบราณราชประเพณีดังกล่าว โดยให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑[๓๗]

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๑๑ ให้กรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ยังคงดำรงตำแหน่งต่อไป จนกว่าพระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก และตามโบราณราชประเพณีที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านานนั้น พระมหากษัตริย์ทรงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา รวมทั้งทรงทำนุบำรุงสังฆมณฑลให้เจริญมั่นคงเป็นไปตามแบบแผนอันเรียบร้อยตลอดมา เพื่อให้พระพุทธศาสนารุ่งเรืองถาวรเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชน ซึ่งจะก่อให้เกิดการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม มีความร่มเย็นผาสุกแก่ประชาชนและเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ สมควรบัญญัติกฎหมายให้เป็นการสืบทอดและธำรงรักษาไว้ซึ่งพระราชอำนาจตามโบราณราชประเพณี จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

---

[๓๖] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๔/ตอนที่ ๒ ก/หน้า ๑/๖ มกราคม ๒๕๖๐

[๓๗] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๕/ตอน ๕๐ ก/หน้า ๑/๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๑

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ปณตภร/ผู้จัดทำ
๕ มีนาคม ๒๕๕๖

กุลชาติ/ตรวจ
๕ มีนาคม ๒๕๕๖

ชวัลพร/เพิ่มเติม
๙ มกราคม ๒๕๖๐

ปวันวิทย์/เพิ่มเติม
๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

พระราชบัญญัติ
การศึกษาพระปริยัติธรรม
พ.ศ. ๒๕๖๒

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๒
เป็นปีที่ ๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการศึกษาพระปริยัติธรรม

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๒๗

(๒) พระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“การศึกษาพระปริยัติธรรม” หมายความว่า การศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

“วัด” หมายความว่า วัดตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์

“สถานศึกษาพระปริยัติธรรม” หมายความว่า สำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา หรือโรงเรียน

“สำนักเรียน” หมายความว่า สถานศึกษาที่วัดจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสนามหลวง หรือแผนกธรรมสนามหลวง ที่มหาเถรสมาคมประกาศจัดตั้ง

“สำนักศาสนศึกษา” หมายความว่า สถานศึกษาที่วัดจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสนามหลวง หรือแผนกธรรมสนามหลวง ไม่ว่าจะจัดการศึกษาในรูปแบบของศูนย์การเรียนสำนักศาสนศึกษาวัด สำนักศาสนศึกษาประจำตำบล หรือสำนักศาสนศึกษาประจำอำเภอ

“โรงเรียน” หมายความว่า สถานศึกษาที่วัดจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม

มาตรา ๕ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมมีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

(๑) เพื่อให้การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นไปตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก โบราณราชประเพณี และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ

(๒) เพื่อให้พระภิกษุและสามเณรมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และมีการรักษาพระธรรมวินัยให้เป็นไปอย่างถูกต้องดีงามโดยเคร่งครัด เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป

(๓) เพื่อให้พุทธศาสนิกชนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้อง

มาตรา ๖ การศึกษาพระปริยัติธรรมมีสามแผนก ดังต่อไปนี้

(๑) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสนามหลวง เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาภาคภาษาบาลี

(๒) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาภาคภาษาไทย

(๓) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งแผนกบาลีสนามหลวงและแผนกธรรมสนามหลวง ควบคู่กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

การศึกษาพระปริยัติธรรมตาม (๑) (๒) และ (๓) อาจศึกษาโดยใช้ภาษาอื่นในการจัดการศึกษาด้วยก็ได้

มาตรา ๗ เพื่อประโยชน์ต่อการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๕ ให้สำนักงานโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจัดทำแผนการศึกษาพระปริยัติธรรมและมาตรฐานสถานศึกษาพระปริยัติธรรม และแผนงบประมาณเพื่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมเสนอต่อมหาเถรสมาคมพิจารณาให้ความเห็นชอบ

เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามแผนการศึกษาพระปริยัติธรรมตามวรรคหนึ่ง ให้รัฐอุดหนุนงบประมาณสำหรับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามความเหมาะสมและจำเป็น

มาตรา ๘ ให้มีคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรมคณะหนึ่ง ประกอบด้วย

(๑) ประธานกรรมการรูปหนึ่ง ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม

(๒) รัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นรองประธานกรรมการ

(๓) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ แม่กองบาลีสนามหลวง แม่กองธรรมสนามหลวง ประธานกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการ ก.พ. เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ และเลขาธิการ ก.ค.ศ.

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหกรูปหรือคน ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม

ให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้ผู้อำนวยการกองพุทธศาสนศึกษา เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๙ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๘ (๔) มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

เมื่อครบกำหนดตามวาระในวรรคหนึ่ง หากยังมิได้มีการแต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๘ (๔) ขึ้นใหม่ ให้ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๘ (๔) ซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

มาตรา ๑๐ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๙ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๘ (๔) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตายหรือมรณภาพ

(๒) ลาออก

(๓) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

(๔) สมเด็จพระสังฆราชมีพระบัญชาให้ออกโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม

(๕) เป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

(๖) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๗) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๘ (๔) พ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งตนแทน เว้นแต่วาระเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวัน จะไม่แต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนก็ได้

ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๘ (๔) พ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จนกว่าจะมีการแต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทน และในกรณีที่ประธานกรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้รองประธานกรรมการทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการชั่วคราว

มาตรา ๑๒ คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดนโยบาย แผนการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมและมาตรฐานสถานศึกษาพระปริยัติธรรม ควบคุมดูแลและกำกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๕

(๒) กำหนดมาตรฐานการศึกษาพระปริยัติธรรมและการประกันคุณภาพการศึกษา

(๓) อนุมัติหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งนี้ สำหรับหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสนามหลวง และการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง ต้องเป็นไปโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม สำหรับการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้เป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการและตามที่มหาเถรสมาคมกำหนด

(๔) กำหนดพื้นความรู้ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์การเข้าศึกษา และเงื่อนไขในการสำเร็จการศึกษา

(๕) อนุมัติให้ปริญญาและประกาศนียบัตร

(๖) กำหนดหน้าที่และอำนาจและหลักเกณฑ์การบริหารงานของแม่กองบาลีสนามหลวง แม่กองธรรมสนามหลวง และประธานกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

(๗) กำหนดมาตรฐานกลางการบริหารงานบุคคลสำหรับผู้ปฏิบัติงานตามมาตรา ๑๘ เกี่ยวกับการกำหนดตำแหน่ง อัตรากำลัง เงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง เงินวิทยฐานะ เงินค่าตอบแทน ค่าจ้าง สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์อื่น การสรรหา การบรรจุ การแต่งตั้ง การพัฒนา การพ้นจากตำแหน่ง การรักษาวินัย การดำเนินการทางวินัย การร้องทุกข์ การอุทธรณ์ และการลงโทษ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง เงินวิทยฐานะ เงินค่าตอบแทน ค่าจ้าง สวัสดิการและสิทธิประโยชน์อื่น ต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

(๘) ออกข้อบังคับ ระเบียบ หรือประกาศเกี่ยวกับการจัดตั้งสถานศึกษาพระปริยัติธรรม โครงสร้างการบริหารงาน การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมและสถานศึกษาพระปริยัติธรรม

(๙) ออกระเบียบเกี่ยวกับการบริหารและจัดการการเงิน การพัสดุ และทรัพย์สินของสถานศึกษาพระปริยัติธรรม รวมทั้งการบัญชีและการจำหน่ายทรัพย์สินจากบัญชีเป็นสูญ

(๑๐) ออกระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายใน

(๑๑) ออกข้อบังคับ ระเบียบ หรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

(๑๒) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อปฏิบัติการตามที่ได้รับมอบหมาย

(๑๓) จัดทำรายงานผลการดำเนินงานเสนอต่อมหาเถรสมาคมเพื่อทราบ

(๑๔) กระทำการอื่นใดที่จำเป็นหรือต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม หรือตามที่มหาเถรสมาคมมอบหมาย

มาตรา ๑๓ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้ารองประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการรูปหนึ่งทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการรูปหนึ่งหรือคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

คณะกรรมการต้องมีการประชุมอย่างน้อยปีละสี่ครั้ง

มาตรา ๑๔ ให้สำนักงานเป็นหน่วยงานกลางในการส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานการศึกษาพระปริยัติธรรม และเป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ มีหน้าที่ด้านงานธุรการและสนับสนุนงานวิชาการให้แก่คณะกรรมการ รวมทั้งมีหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ และปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา ๑๕ ในการบริหารงานการศึกษาพระปริยัติธรรมตามมาตรา ๖ (๑) (๒) และ (๓) ให้มีแม่กองบาลีสนามหลวง แม่กองธรรมสนามหลวง และประธานกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แล้วแต่กรณี ที่มหาเถรสมาคมแต่งตั้งทำหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบงานการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแต่ละแผนก

มาตรา ๑๖ ให้วัดมีสิทธิจัดตั้งสถานศึกษาพระปริยัติธรรมได้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

สถานศึกษาพระปริยัติธรรมที่วัดจัดตั้งขึ้นตามวรรคหนึ่ง ให้จัดการศึกษาตามวัตถุประสงค์ในมาตรา ๕ และต้องคำนึงถึง

(๑) การให้การศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนาเพื่อความเป็นเลิศที่เปี่ยมด้วยปัญญาพุทธธรรม

(๒) การส่งเสริมความรู้และความเข้าใจในคุณค่าแห่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

(๓) การผลิตผู้เรียนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา สำนึกในความเป็นคนไทย มีความรักและผูกพันต่อท้องถิ่น

(๔) มาตรฐานการศึกษาของชาติและวิธีการดำเนินงานของการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

มาตรา ๑๗ สถานศึกษาพระปริยัติธรรมต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนาและพลเมืองที่ดีของสังคม

(๒) มีความรู้และทักษะในวิชาการทางพระพุทธศาสนา

(๓) มีนิสัยใฝ่หาความรู้ ปฏิบัติตามข้อบังคับ ระเบียบและวินัยสงฆ์

(๔) มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ

(๕) รู้จักบำรุงรักษาศาสนสมบัติ อนุรักษ์ และเสริมสร้างสภาพแวดล้อม

(๖) มีความภูมิใจความเป็นสมณะ จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

(๗) มีความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมสนับสนุนแนวทางปฏิบัติให้เกิดความเจริญแก่ชุมชน สังคม และพระพุทธศาสนา

มาตรา ๑๘ ในสถานศึกษาพระปริยัติธรรมให้มีผู้ปฏิบัติงานสองประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) ประเภทผู้ปฏิบัติงานสอน ได้แก่ ครูสอนพระปริยัติธรรม และครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

(๒) ประเภทผู้สนับสนุนการศึกษา ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านวิชาการ ซึ่งทำหน้าที่ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดกระบวนการการเรียนการสอน การนิเทศก์ และการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาพระปริยัติธรรม ได้แก่ ผู้ปฏิบัติหน้าที่บรรณารักษ์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่งานแนะแนว ผู้ปฏิบัติหน้าที่เทคโนโลยีการศึกษา ผู้ปฏิบัติหน้าที่งานทะเบียนวัดผล ผู้ปฏิบัติหน้าที่บริหารงานทั่วไป หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๙ ให้สถานศึกษาพระปริยัติธรรมจัดให้มีการจัดทำบัญชีตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด และต้องจัดให้มีการตรวจสอบภายในเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี และการพัสดุของสถานศึกษาพระปริยัติธรรม ตลอดจนรายงานผลการตรวจสอบต่อคณะกรรมการอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ในการตรวจสอบภายใน ให้มีผู้ปฏิบัติงานของสถานศึกษาพระปริยัติธรรมทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบภายในโดยเฉพาะ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๐ ให้สถานศึกษาพระปริยัติธรรมจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาพระปริยัติธรรมตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๑ ให้การศึกษาพระปริยัติธรรมที่ได้จัดให้แก่สามเณรซึ่งเป็นเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับและมีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าระดับประถมศึกษาปีที่หกหรือเทียบเท่า ซึ่งได้ศึกษาวิชาสามัญเพิ่มเติมตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติกำหนดโดยคำแนะนำของมหาเถรสมาคม เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังต่อไปนี้

(๑) แผนกธรรมสนามหลวง ชั้นนักธรรมเอก เป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

(๒) แผนกบาลีสนามหลวง ชั้นเปรียญธรรมสามประโยค เป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

มาตรา ๒๒ ให้ผู้เรียนที่พ้นการศึกษาภาคบังคับซึ่งได้สำเร็จการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมสนามหลวง และแผนกบาลีสนามหลวง มีวิทยฐานะ ดังต่อไปนี้

(๑) แผนกธรรมสนามหลวง ชั้นนักธรรมเอก มีวิทยฐานะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

(๒) แผนกบาลีสนามหลวง ชั้นเปรียญธรรมสามประโยค มีวิทยฐานะระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

มาตรา ๒๓ ให้การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ได้จัดให้แก่พระภิกษุและสามเณรเป็นการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แล้วแต่กรณี

มาตรา ๒๔ ให้ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลีสนามหลวง ชั้นเปรียญธรรมเก้าประโยค มีวิทยฐานะระดับปริญญาตรี เรียกว่า “เปรียญธรรมเก้าประโยค” ใช้อักษรย่อว่า “ป.ธ. ๙”

ในกรณีที่ผู้สำเร็จการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสนามหลวงชั้นใด ได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด ให้ผู้นั้นมีวิทยฐานะระดับใด ๆ โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม และตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการอุดมศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติกำหนด

มาตรา ๒๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๓ และมาตรา ๒๔ ให้ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับประกาศนียบัตร ปริญญา และหนังสือรับรองการศึกษาหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนแก่ผู้สำเร็จการศึกษาพระปริยัติธรรมได้ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๖ คณะกรรมการอาจกำหนดให้มีเครื่องหมายวิทยฐานะและการใช้เครื่องหมายวิทยฐานะของผู้สำเร็จการศึกษาได้

เครื่องหมายวิทยฐานะตามวรรคหนึ่ง ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๗ สถานศึกษาพระปริยัติธรรมอาจกำหนดให้มีตรา เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์และการใช้ตรา เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ของสถานศึกษาพระปริยัติธรรมได้

ตรา เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ตามวรรคหนึ่ง ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๘ ผู้ใดใช้เครื่องหมายวิทยฐานะ ตรา เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ของสถานศึกษาพระปริยัติธรรมโดยไม่มีสิทธิจะใช้ หรือแสดงด้วยประการใด ๆ ว่าตนมีประกาศนียบัตร ปริญญา หรือตำแหน่งของสถานศึกษาพระปริยัติธรรมโดยที่ตนไม่มีสิทธิ ถ้าได้กระทำเพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนมีสิทธิจะใช้หรือมีวิทยฐานะหรือตำแหน่งเช่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๙ ให้ผู้มีวิทยฐานะชั้นปริญญาตรีตามกฎหมายว่าด้วยการกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา มีวิทยฐานะระดับปริญญาตรีตามพระราชบัญญัตินี้

ให้ถือว่าผู้ที่อยู่ในระหว่างการศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลีสนามหลวงก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นผู้เรียนตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๓๐ ให้แม่กองบาลีสนามหลวง แม่กองธรรมสนามหลวง และประธานกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

เป็นแม่กองบาลีสนามหลวง แม่กองธรรมสนามหลวง หรือประธานกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๓๑ ให้สำนักเรียนและสำนักศาสนศึกษาตามประกาศมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี พ.ศ. ๒๕๕๕ และโรงเรียนตามประกาศมหาเถรสมาคม ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นสถานศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๓๒ ในระหว่างที่ยังมิได้ออกกฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ และประกาศเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นำกฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ และประกาศมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมมาใช้บังคับโดยอนุโลมเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๓๓ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระราชโองการ
พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่โบราณราชประเพณี สถาบันพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาของชาติมาโดยตลอด ซึ่งคณะสงฆ์ได้ดำเนินการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมอันเป็นส่วนเฉพาะของการศึกษาของคณะสงฆ์ควบคู่กันไปกับการศึกษาวิชาสามัญ ดังนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมได้รับการสนับสนุนส่งเสริมด้วยดีจากภาครัฐ และสามารถบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองนโยบายการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์และของชาติได้เป็นอย่างดี จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๔๐

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๐
เป็นปีที่ ๕๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรจัดตั้งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐”

มาตรา ๒[๑] พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“มหาวิทยาลัย” หมายความว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

“สภามหาวิทยาลัย” หมายความว่า สภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

“สภาวิชาการ” หมายความว่า สภาวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

“วิทยาเขต” หมายความว่า เขตการศึกษาของมหาวิทยาลัยที่มีคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย ตั้งแต่สองส่วนงานขึ้นไปตั้งอยู่ในเขตนั้น ตามที่สภามหาวิทยาลัยกำหนด

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

---

[๑] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๔/ตอนที่ ๕๑ ก/หน้า ๒๔/๑ ตุลาคม ๒๕๔๐

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม*รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๑
การจัดตั้ง วัตถุประสงค์ และอำนาจหน้าที่

มาตรา ๖ ให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นมหาวิทยาลัยหนึ่งเรียกว่า “มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” และเป็นนิติบุคคล

ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริมและให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ รวมทั้งการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

มาตรา ๗ ให้มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ

มาตรา ๘ มหาวิทยาลัยอาจแบ่งส่วนงาน ดังนี้
(๑) สำนักงานอธิการบดี
(๒) สำนักงานวิทยาเขต
(๓) บัณฑิตวิทยาลัย
(๔) คณะ
(๕) สถาบัน
(๖) สำนัก
(๗) ศูนย์
(๘) วิทยาลัย

มหาวิทยาลัยอาจให้มีหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในมาตรา ๖ เป็นส่วนงานในมหาวิทยาลัยอีกได้

สำนักงานอธิการบดีและสำนักงานวิทยาเขต อาจแบ่งส่วนงานเป็นกองหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่ากอง

บัณฑิตวิทยาลัย อาจแบ่งส่วนงานเป็นสำนักงานคณบดี กอง หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่ากอง

คณะ หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ อาจแบ่งส่วนงานเป็นสำนักงานคณบดี ภาควิชา กอง หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าภาควิชาหรือกอง

สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย อาจแบ่งส่วนงานเป็นสำนักงานบริหาร กอง หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่ากอง

มาตรา ๙ การจัดตั้ง การรวม และการยุบเลิกสำนักงานวิทยาเขต บัณฑิตวิทยาลัย

คณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย ให้ทำเป็นข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การแบ่งส่วนงานเป็นกอง สำนักงานคณบดี ภาควิชา สำนักงานบริหาร หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าส่วนงานดังกล่าว ให้ทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๐ ภายใต้วัตถุประสงค์ตามมาตรา ๖ มหาวิทยาลัยจะรับสถาบันการศึกษาชั้นสูงหรือสถาบันวิจัยด้านพระพุทธศาสนาเข้าสมทบในมหาวิทยาลัยก็ได้ และมีอำนาจให้ปริญญา อนุปริญญา หรือประกาศนียบัตรชั้นใดชั้นหนึ่ง แก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาชั้นสูงหรือสถาบันวิจัยด้านพระพุทธศาสนานั้นได้

การรับเข้าสมทบหรือยกเลิกการสมทบตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย และให้ทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การควบคุมสถาบันการศึกษาชั้นสูงหรือสถาบันวิจัยด้านพระพุทธศาสนาที่รับเข้าสมทบตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๑๑ กิจการของมหาวิทยาลัยไม่อยู่ในบังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคมและกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน แต่ผู้ปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัยต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคมและกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน

ให้กระทรวงการคลังมีอำนาจค้ำประกันหนี้เงินกู้ หรือหนี้ใด ๆ ของมหาวิทยาลัยได้เสมือนมหาวิทยาลัยเป็นส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยการให้อำนาจกระทรวงการคลังในการค้ำประกัน

มาตรา ๑๒ มหาวิทยาลัยมีอำนาจและหน้าที่กระทำการต่าง ๆ ภายในวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๖ และอำนาจหน้าที่เช่นว่านี้ให้รวมถึง

(๑) ซื้อ สร้าง จัดหา โอน รับโอน เช่า ให้เช่า เช่าซื้อ ให้เช่าซื้อ แลกเปลี่ยน ถือกรรมสิทธิ์ มีสิทธิครอบครอง หรือมีทรัพยสิทธิต่าง ๆ ในทรัพย์สิน และจำหน่ายสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร ตลอดจนรับทรัพย์สินที่มีผู้อุดหนุนหรืออุทิศให้

การจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนอสังหาริมทรัพย์ของมหาวิทยาลัย ให้กระทำได้เฉพาะอสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาตามมาตรา ๑๓ วรรคสาม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้จำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนได้

(๒) รับค่าธรรมเนียม ค่าบำรุง ค่าตอบแทน เบี้ยปรับ และค่าบริการในการให้บริการภายในอำนาจและหน้าที่ของมหาวิทยาลัย รวมทั้งทำความตกลงและกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับค่าตอบแทนและค่าบริการนั้น

(๓) ร่วมมือกับหน่วยงานอื่นไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือของเอกชนในกิจการที่เกี่ยวกับการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่สังคม และการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

(๔) กู้ยืมเงิน ให้กู้ยืมเงิน โดยมีหลักประกันด้วยบุคคลหรือทรัพย์สินหรือลงทุน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยที่กำหนดในมาตรา ๖

(๕) ร่วมมือกับองค์การหรือหน่วยงานต่างประเทศหรือระหว่างประเทศในกิจการที่เกี่ยวกับการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่สังคม และการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

(๖) จัดให้มีทุนการศึกษาและทุนการวิจัยในสาขาวิชาต่าง ๆ

มาตรา ๑๓ รายได้ของมหาวิทยาลัยมีดังนี้

(๑) เงินอุดหนุนทั่วไปที่รัฐบาลจัดสรรให้เป็นรายปี

(๒) เงินอุดหนุนและทรัพย์สินซึ่งมีผู้อุทิศให้แก่มหาวิทยาลัย

(๓) เงินอุดหนุนจากศาสนสมบัติกลาง เงินผลประโยชน์ ค่าธรรมเนียม ค่าบำรุง ค่าตอบแทน เบี้ยปรับ และค่าบริการต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย

(๔) รายได้หรือผลประโยชน์ที่ได้มาจากการลงทุนและจากทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย

(๕) รายได้หรือผลประโยชน์อย่างอื่น

เงินอุดหนุนทั่วไปตาม (๑) นั้น รัฐบาลพึงจัดสรรให้แก่มหาวิทยาลัยโดยตรง โดยการเสนอแนะของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นจำนวนที่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยที่กำหนดในมาตรา ๖

ให้อสังหาริมทรัพย์ซึ่งมหาวิทยาลัยได้มาโดยมีผู้อุทิศให้ หรือซื้อด้วยเงินรายได้ของมหาวิทยาลัย หรือแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัย

ให้มหาวิทยาลัยมีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์จากทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย

รายได้ของมหาวิทยาลัยไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

ในกรณีรายได้มีจำนวนไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยและค่าภาระต่าง ๆ ที่เหมาะสม และมหาวิทยาลัยไม่สามารถหาเงินจากแหล่งอื่นได้ รัฐบาลพึงจัดสรรเงินงบประมาณแผ่นดินให้แก่มหาวิทยาลัยเท่าจำนวนที่จำเป็น

มาตรา ๑๔ ทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยไม่อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี และบุคคลใดจะยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับมหาวิทยาลัยในเรื่องทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยมิได้

มาตรา ๑๕ บรรดารายได้และทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยจะต้องจัดการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยตามที่กำหนดในมาตรา ๖ หรือตามวัตถุประสงค์ซึ่งผู้อุทิศทรัพย์สินให้แก่มหาวิทยาลัยกำหนดไว้

มาตรา ๑๖ ภายใต้บังคับของมาตรา ๑๒ (๑) กรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ของมหาวิทยาลัยจะจำหน่ายหรือโอนได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ

หมวด ๒
การดำเนินการ

มาตรา ๑๗[๒] ให้มีสภามหาวิทยาลัยประกอบด้วย

(๑) นายกสภามหาวิทยาลัย ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งจากพระเถระ

(๒) กรรมการสภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่ง ได้แก่ อธิการบดี ปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน และเลขาธิการสภาการศึกษา

(๓) กรรมการสภามหาวิทยาลัยจำนวนเจ็ดรูป ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งจากพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิการบดีหรือคณบดี โดยคำแนะนำของกรรมการสภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่ง

(๔) กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่น้อยกว่าหกรูปหรือคน แต่ไม่เกินแปดรูปหรือคน ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งจากพระภิกษุหรือคฤหัสถ์ โดยคำแนะนำของกรรมการสภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่ง และในจำนวนนี้จะต้องเป็นพระภิกษุไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง

ให้สภามหาวิทยาลัยเลือกกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นพระภิกษุรูปหนึ่งเป็นอุปนายกสภามหาวิทยาลัย และให้อุปนายกสภามหาวิทยาลัยทำหน้าที่แทนนายกสภามหาวิทยาลัยเมื่อไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งนายกสภามหาวิทยาลัยหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้

ให้สภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งรองอธิการบดีซึ่งเป็นพระภิกษุรูปหนึ่งเป็นเลขานุการสภามหาวิทยาลัยโดยคำแนะนำของอธิการบดี

มาตรา ๑๘ นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา ๑๗ (๓) และ (๔) มีวาระการดำรงตำแหน่งสามปี แต่สมเด็จพระสังฆราชจะทรงแต่งตั้งใหม่อีกได้

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา ๑๗ (๓) และ (๔) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) มรณภาพหรือตาย

(๒) ลาออก

(๓) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

(๔) สมเด็จพระสังฆราชทรงถอดถอน

(๕) ขาดคุณสมบัติของการเป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยในประเภทนั้น

(๖) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

(๗) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๘) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

ในกรณีที่นายกสภามหาวิทยาลัยหรือกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา ๑๗ (๓)

---

[๒] มาตรา ๑๗ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๑๙) พ.ศ. ๒๕๖๒

และ (๔) พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ และสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งแทนแล้ว ให้ผู้ที่ได้ทรงแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเพียงเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้น ให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเพียงเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งไว้แล้ว

ในกรณีที่นายกสภามหาวิทยาลัยหรือกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา ๑๗ (๓) และ (๔) พ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมิได้ทรงแต่งตั้งนายกสภามหาวิทยาลัยหรือกรรมการสภามหาวิทยาลัยขึ้นใหม่ ให้นายกสภามหาวิทยาลัย หรือกรรมการสภามหาวิทยาลัย ซึ่งพ้นจากตำแหน่งปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะได้ทรงแต่งตั้งนายกสภามหาวิทยาลัยหรือกรรมการสภามหาวิทยาลัยขึ้นใหม่

มาตรา ๑๙ สภามหาวิทยาลัยมีอำนาจและหน้าที่ควบคุมดูแลกิจการทั่วไปของมหาวิทยาลัย และโดยเฉพาะให้มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

(๑) วางนโยบายของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการศึกษา การวิจัย การให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่สังคม และการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

(๒) วางระเบียบ ออกข้อบังคับ ข้อกำหนด และประกาศของมหาวิทยาลัยและอาจมอบหมายให้ส่วนงานใดในมหาวิทยาลัยเป็นผู้วางระเบียบและออกประกาศสำหรับส่วนงานดังกล่าวก็ได้

(๓) อนุมัติให้ปริญญา ประกาศนียบัตรบัณฑิต อนุปริญญา และประกาศนียบัตร

(๔) อนุมัติการจัดตั้ง การรวม และการยุบเลิกสำนักงานวิทยาเขต บัณฑิตวิทยาลัย คณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย รวมทั้งการแบ่งส่วนงานของหน่วยงานดังกล่าว

(๕) อนุมัติการรับเข้าสมทบ หรือการยกเลิกการสมทบของสถาบันการศึกษาชั้นสูงหรือสถาบันวิจัยด้านพระพุทธศาสนา

(๖) อนุมัติการเปิดสอนและหลักสูตรการศึกษาด้านพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัย รวมทั้งการยุบ รวม และยกเลิกหลักสูตรและสาขาวิชา

(๗) พิจารณาดำเนินการเพื่อให้สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง และพิจารณาถอดถอนอธิการบดี

(๘) พิจารณาดำเนินการเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งและพิจารณาถอดถอนศาสตราจารย์และศาสตราจารย์พิเศษ

(๙) แต่งตั้งและถอดถอนรองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย และหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ รองศาสตราจารย์และผู้ช่วยศาสตราจารย์

(๑๐) ออกข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการกำหนดตำแหน่ง การกำหนดอัตราเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง ค่าตอบแทน ค่าจ้าง สวัสดิการและประโยชน์อย่างอื่น การบรรจุและแต่งตั้ง การรับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง ค่าตอบแทนหรือค่าจ้าง การออกจากงาน การรักษาวินัย การดำเนินการทางวินัย การร้องทุกข์ และการอุทธรณ์การลงโทษ

ของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่และลูกจ้าง

(๑๑) กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดหารายได้ ออกข้อบังคับและวางระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารงานการเงินและทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย

(๑๒) อนุมัติงบประมาณรายจ่ายของมหาวิทยาลัย

(๑๓) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อกระทำการใด ๆ อันอยู่ในอำนาจและหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัย

(๑๔) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของอธิการบดี รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย และหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย

(๑๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของมหาวิทยาลัยที่มิได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ

มาตรา ๒๐ ให้มีสภาวิชาการประกอบด้วย

(๑) ประธานสภาวิชาการ ได้แก่ อธิการบดี

(๒) กรรมการสภาวิชาการโดยตำแหน่ง ได้แก่ รองอธิการบดีที่เป็นพระภิกษุ คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย หัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัยและศาสตราจารย์

(๓) กรรมการสภาวิชาการ ซึ่งคณาจารย์ประจำเลือกจากคณาจารย์ประจำคณะคณะละสามคน

คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกกรรมการสภาวิชาการตาม (๓) ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

ให้สภาวิชาการแต่งตั้งรองอธิการบดีซึ่งเป็นพระภิกษุรูปหนึ่งเป็นเลขานุการสภาวิชาการโดยคำแนะนำของอธิการบดี

มาตรา ๒๑ กรรมการสภาวิชาการตามมาตรา ๒๐ (๓) มีวาระการดำรงตำแหน่งสองปี แต่อาจได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งอีกได้

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง กรรมการสภาวิชาการตามมาตรา ๒๐ (๓) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) มรณภาพหรือตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติของการเป็นกรรมการสภาวิชาการในประเภทนั้น

ในกรณีที่กรรมการสภาวิชาการตามมาตรา ๒๐ (๓) พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ และได้มีการเลือกผู้ดำรงตำแหน่งแทนแล้ว ให้ผู้ที่ได้รับเลือกนั้นอยู่ในตำแหน่งเพียงเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

ในกรณีที่กรรมการสภาวิชาการตามมาตรา ๒๐ (๓) พ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมิได้เลือกกรรมการสภาวิชาการขึ้นใหม่ ให้กรรมการสภาวิชาการซึ่งพ้นจากตำแหน่งนั้นปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะได้มีการเลือกกรรมการสภาวิชาการขึ้นใหม่

มาตรา ๒๒ สภาวิชาการมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

(๑) พิจารณากำหนดหลักสูตร การสอน และการวัดผลการศึกษา

(๒) เสนอการให้ปริญญา ประกาศนียบัตรบัณฑิต อนุปริญญา และประกาศนียบัตร

(๓) เสนอการจัดตั้ง ยุบ รวม และเลิกสำนักงานวิทยาเขต บัณฑิตวิทยาลัย คณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย รวมทั้งการแบ่งส่วนงานในหน่วยงานดังกล่าว

(๔) ควบคุมดูแลการจัดการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย ให้เป็นไปตามพระบาลีในพระไตรปิฎก

(๕) พิจารณาการรับสถาบันการศึกษาชั้นสูงหรือสถาบันวิจัยด้านพระพุทธศาสนาเข้าสมทบในมหาวิทยาลัย

(๖) พิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับการแต่งตั้งและถอดถอนศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์พิเศษ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ รองศาสตราจารย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ต่อสภามหาวิทยาลัย

(๗) พิจารณาให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งรองศาสตราจารย์พิเศษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ และอาจารย์พิเศษ

(๘) พิจารณาให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งหัวหน้าภาควิชา และหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าภาควิชา

(๙) จัดหาวิธีการอันจะทำให้การศึกษา การวิจัย การให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่สังคม และการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเจริญยิ่งขึ้น

(๑๐) พิจารณาให้ความเห็นแก่สภามหาวิทยาลัยในเรื่องเกี่ยวกับวิชาการพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย

(๑๑) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อกระทำการใด ๆ อันอยู่ในอำนาจและหน้าที่ของสภาวิชาการ

(๑๒) ให้คำปรึกษาแก่อธิการบดีและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่สภามหาวิทยาลัยหรืออธิการบดีมอบหมาย

มาตรา ๒๓ การประชุมของสภามหาวิทยาลัยและสภาวิชาการ ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๒๔ ให้มีอธิการบดีเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด และรับผิดชอบการบริหารงานของมหาวิทยาลัย และอาจมีรองอธิการบดีหรือผู้ช่วยอธิการบดีหรือจะมีทั้งรองอธิการบดีและผู้ช่วยอธิการบดีตามจำนวนที่สภามหาวิทยาลัยกำหนดก็ได้ เพื่อทำหน้าที่และรับผิดชอบตามที่อธิการบดีมอบหมาย

มาตรา ๒๕ อธิการบดีนั้น สมเด็จพระสังฆราชจะได้ทรงแต่งตั้งจากพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๖ โดยคำแนะนำของสภามหาวิทยาลัย

อธิการบดีมีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปี และสมเด็จพระสังฆราชจะทรงแต่งตั้งใหม่อีกได้

รองอธิการบดี ให้สภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งโดยคำแนะนำของอธิการบดีจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๖ และให้มีรองอธิการบดีเป็นคฤหัสถ์อย่างน้อยหนึ่งคน

ผู้ช่วยอธิการบดี ให้อธิการบดีแต่งตั้งจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๓๔

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อธิการบดีพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) มรณภาพ

(๒) ลาออก

(๓) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

(๔) สมเด็จพระสังฆราชทรงถอดถอนโดยคำแนะนำของสภามหาวิทยาลัย

เมื่ออธิการบดีพ้นจากตำแหน่ง ให้รองอธิการบดีและผู้ช่วยอธิการบดีพ้นจากตำแหน่งด้วย

มาตรา ๒๖ อธิการบดีและรองอธิการบดีต้องมีคุณสมบัติได้รับปริญญาชั้นใดชั้นหนึ่งหรือเทียบเท่าจากมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาอื่นที่สภามหาวิทยาลัยรับรอง และได้ทำการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีในมหาวิทยาลัยหรือในสถาบันอุดมศึกษาอื่นที่สภามหาวิทยาลัยรับรอง หรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

มาตรา ๒๗ อธิการบดีมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

(๑) บริหารงานของมหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และข้อกำหนด รวมทั้งนโยบายและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย

(๒) ควบคุมดูแลบุคลากร การเงิน พัสดุ สถานที่และทรัพย์สินอื่นของมหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และข้อกำหนดของมหาวิทยาลัย

(๓) ส่งเสริมและสนับสนุนกิจการนิสิต

(๔) บรรจุ แต่งตั้ง ถอดถอนอาจารย์ เจ้าหน้าที่และลูกจ้าง รวมทั้งดำเนินการบริหารงานบุคคลตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

(๕) เป็นผู้แทนของมหาวิทยาลัยในกิจการทั่วไป

(๖) จัดทำและเสนอรายงานประจำปีเกี่ยวกับกิจการด้านต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยต่อสภามหาวิทยาลัยและมหาเถรสมาคม

(๗) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามระเบียบและข้อบังคับของมหาวิทยาลัยหรือตามที่สภามหาวิทยาลัยมอบหมาย

มาตรา ๒๘ เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของมหาวิทยาลัย อธิการบดีอาจมอบอำนาจเกี่ยวกับการทำนิติกรรมสัญญาและการดำเนินคดีให้ผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิการบดีหรือผู้ช่วยอธิการบดีซึ่งเป็นคฤหัสถ์ปฏิบัติการแทนอธิการบดีได้

มาตรา ๒๙ ในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งอธิการบดีไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองอธิการบดีซึ่งเป็นพระภิกษุและได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากอธิการบดีเป็นผู้รักษาการแทน

ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งอธิการบดี หรือไม่มีผู้รักษาการแทนอธิการบดีตามวรรคหนึ่งหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้สภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๖ เป็นผู้รักษาการแทนอธิการบดี

มาตรา ๓๐ ในวิทยาเขตหนึ่ง ให้มีสำนักงานวิทยาเขต โดยมีรองอธิการบดี ซึ่งเป็นพระภิกษุรูปหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบการบริหารงานของวิทยาเขตตามที่อธิการบดีมอบหมาย

ในกรณีที่รองอธิการบดีไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ หรือผู้อำนวยการวิทยาลัย ซึ่งได้รับมอบหมายจากรองอธิการบดีเป็นผู้รักษาการแทน ถ้ารองอธิการบดีมิได้มอบหมายให้ผู้ช่วยอธิการบดี ซึ่งเป็นพระภิกษุ คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ หรือผู้อำนวยการวิทยาลัย ที่มีอาวุโสสูงสุดเป็นผู้รักษาการแทน

ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิการบดี หรือไม่มีผู้รักษาการแทนรองอธิการบดีตามวรรคสองหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้อธิการบดีแต่งตั้งผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๖ เป็นผู้รักษาการแทนรองอธิการบดี

ในวิทยาเขต อาจให้มีผู้ช่วยอธิการบดีเป็นคฤหัสถ์คนหนึ่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่อธิการบดีมอบหมายตามมาตรา ๒๘ ก็ได้

มาตรา ๓๑ ในวิทยาเขตหนึ่ง ให้มีคณะกรรมการประจำวิทยาเขต ประกอบด้วย รองอธิการบดีประจำวิทยาเขตเป็นประธานกรรมการ ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย และหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัยในวิทยาเขตนั้น เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการซึ่งสภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งจากคณาจารย์ประจำในวิทยาเขตนั้นมีจำนวนไม่เกินกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการโดยตำแหน่ง แต่ไม่น้อยกว่าสามคน

ให้คณะกรรมการประจำวิทยาเขตแต่งตั้งบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นเลขานุการของคณะกรรมการ

กรรมการซึ่งสภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งสองปี แต่อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

การประชุมของคณะกรรมการประจำวิทยาเขต ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๓๒ คณะกรรมการประจำวิทยาเขตมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

(๑) ให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับการดำเนินกิจการต่าง ๆ ภายในวิทยาเขตต่ออธิการบดี

(๒) ประสานงานระหว่างบัณฑิตวิทยาลัย คณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย และหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัยภายในวิทยาเขต

(๓) พิจารณาเสนอการออกระเบียบปฏิบัติของวิทยาเขตต่ออธิการบดี และวางระเบียบหรือออกข้อบังคับอื่นตามที่สภามหาวิทยาลัยมอบหมาย

(๔) พิจารณาเสนอแผนพัฒนา แผนงานและงบประมาณประจำปีของหน่วยงานต่าง ๆ ของวิทยาเขต ต่อรองอธิการบดีประจำวิทยาเขต

(๕) ปฏิบัติงานอื่นตามที่อธิการบดีมอบหมาย

มาตรา ๓๓ ในบัณฑิตวิทยาลัย คณะ หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ ให้มีคณบดีซึ่งเป็นพระภิกษุรูปหนึ่ง เป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบการบริหารงานของบัณฑิตวิทยาลัย คณะ หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ และให้มีรองคณบดีซึ่งเป็นพระภิกษุตามจำนวนที่สภามหาวิทยาลัยกำหนด เพื่อทำหน้าที่และรับผิดชอบตามที่คณบดีมอบหมาย

บัณฑิตวิทยาลัย คณะ หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ อาจมีรองคณบดีเป็นคฤหัสถ์คนหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่และรับผิดชอบตามที่คณบดีมอบหมายก็ได้

คณบดีนั้น ให้สภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๓๔

รองคณบดีนั้น ให้อธิการบดีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณบดีจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๓๔

คณบดีมีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

เมื่อคณบดีพ้นจากตำแหน่ง ให้รองคณบดีพ้นจากตำแหน่งด้วย

มาตรา ๓๔ ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี และรองคณบดีต้องมีคุณสมบัติได้รับปริญญาชั้นใดชั้นหนึ่งหรือเทียบเท่าจากมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาอื่นที่สภามหาวิทยาลัยรับรอง และได้ทำการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปีในมหาวิทยาลัยหรือในสถาบันอุดมศึกษาอื่นที่สภามหาวิทยาลัยรับรอง หรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี

มาตรา ๓๕ การจัดให้มีคณะกรรมการประจำและการจัดระบบบริหารงานในบัณฑิตวิทยาลัย คณะ หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๓๖ ในกรณีที่มีการแบ่งภาควิชาหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าภาควิชาในคณะหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ ให้มีหัวหน้าภาควิชาหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าภาควิชาเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบงานของภาควิชาหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าภาควิชา และอาจมีรองหัวหน้าภาควิชาหรือรองหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าภาควิชาตามจำนวนที่สภามหาวิทยาลัยกำหนดก็ได้ เพื่อทำหน้าที่และรับผิดชอบตามที่หัวหน้าภาควิชาหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าภาควิชามอบหมาย

การแต่งตั้ง วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง และคุณสมบัติของหัวหน้าภาควิชาหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าภาควิชา รวมทั้งผู้ดำรงตำแหน่งรองของตำแหน่งดังกล่าว ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๓๗ ในสถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย ให้มีผู้อำนวยการหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย เป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบงานของหน่วยงานดังกล่าว และอาจมีรองผู้อำนวยการหรือรองหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มี

ฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย ตามจำนวนที่สภามหาวิทยาลัยกำหนดก็ได้ เพื่อทำหน้าที่และรับผิดชอบตามที่ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย มอบหมาย

การแต่งตั้ง วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง และคุณสมบัติของผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย หรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย รวมทั้งผู้ดำรงตำแหน่งรองของตำแหน่งดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๓๓ และมาตรา ๓๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๘ การจัดให้มีคณะกรรมการประจำและการจัดระบบบริหารงานในสถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๓๙ หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งคณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย หรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๔๐ ผู้ดำรงตำแหน่งอธิการบดี รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี รองคณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน รองผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก รองผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ รองผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย รองผู้อำนวยการวิทยาลัย หัวหน้าภาควิชา รองหัวหน้าภาควิชา หัวหน้าและรองหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย หรือภาควิชา จะดำรงตำแหน่งดังกล่าวเกินหนึ่งตำแหน่งในขณะเดียวกันมิได้

ผู้ดำรงตำแหน่งตามวรรคหนึ่งอยู่หนึ่งตำแหน่งแล้ว จะรักษาการแทนตำแหน่งดังกล่าวเกินหนึ่งตำแหน่งก็ได้ แต่ต้องไม่เกินหกเดือน

มาตรา ๔๑ เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานในบัณฑิตวิทยาลัย คณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย ภาควิชา และกองหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย ภาควิชา หรือกอง อำนาจในการสั่ง การอนุญาต การอนุมัติ หรือการปฏิบัติการที่อธิการบดีจะพึงปฏิบัติหรือดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องใด ถ้ากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องนั้นมิได้กำหนดเรื่องการมอบอำนาจไว้เป็นอย่างอื่น อธิการบดีจะมอบอำนาจโดยทำเป็นหนังสือให้ผู้ดำรงตำแหน่งคณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย หัวหน้าภาควิชา หัวหน้ากอง หรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย ภาควิชา หรือกอง ปฏิบัติการแทนอธิการบดีเฉพาะในงานของส่วนงานนั้น ๆ ก็ได้

ให้ผู้ปฏิบัติการแทนตามวรรคหนึ่งมีอำนาจและหน้าที่ตามที่อธิการบดีกำหนด

มาตรา ๔๒ ให้ผู้ปฏิบัติการแทนหรือผู้รักษาการแทนตามมาตรา ๒๔ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๖ และมาตรา ๓๗ มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ซึ่งตนแทน

ในกรณีที่กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งหรือมติของคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ผู้ดำรงตำแหน่งใดเป็นกรรมการหรือให้มีอำนาจหน้าที่อย่างใด ให้ผู้ปฏิบัติการแทนหรือผู้รักษาการแทนทำหน้าที่กรรมการหรือมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ดำรงตำแหน่งนั้นในระหว่างที่ปฏิบัติการแทนหรือรักษาการแทนด้วย แล้วแต่กรณี

หมวด ๓
การบัญชีและการตรวจสอบ

มาตรา ๔๓ ให้มหาวิทยาลัยวางและรักษาไว้ซึ่งระบบบัญชีอันถูกต้องแยกตามประเภทงานส่วนที่สำคัญ มีสมุดบัญชีลงรายการรับและจ่ายเงิน สินทรัพย์และหนี้สินที่แสดงกิจการที่เป็นอยู่ตามความเป็นจริงและตามที่ควร ตามประเภทงานพร้อมด้วยข้อความอันเป็นที่มาของรายการนั้น ๆ และให้มีการตรวจสอบบัญชีภายในเป็นประจำ

มาตรา ๔๔ ให้มหาวิทยาลัยจัดทำงบดุลและบัญชีทำการ ส่งผู้สอบบัญชีของมหาวิทยาลัยภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี

มาตรา ๔๕ ให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีของมหาวิทยาลัย และให้ทำการตรวจสอบรับรองบัญชีและการเงินทุกประเภทของมหาวิทยาลัยทุกรอบปี

มาตรา ๔๖ ให้ผู้สอบบัญชีมีอำนาจตรวจสอบสรรพสมุดบัญชีและเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย เพื่อการนี้ให้มีอำนาจสอบถามอธิการบดี รองอธิการบดี เจ้าหน้าที่และลูกจ้างของมหาวิทยาลัย และเรียกร้องให้ส่งสรรพสมุดบัญชีและเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยได้ตามความจำเป็น

มาตรา ๔๗ ให้ผู้สอบบัญชีทำรายงานผลการสอบบัญชีและการเงินเสนอต่อสภามหาวิทยาลัยภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี เพื่อสภามหาวิทยาลัยเสนอต่อรัฐมนตรี

ให้มหาวิทยาลัยเผยแพร่รายงานประจำปีของปีที่สิ้นไปนั้น แสดงบัญชีงบดุลและบัญชีทำการที่ผู้สอบบัญชีรับรองว่าถูกต้องแล้ว พร้อมทั้งแสดงผลงานของมหาวิทยาลัยในปีที่ล่วงมาและแผนงานที่จะจัดทำในปีต่อไป ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี

หมวด ๔
การกำกับและดูแล

มาตรา ๔๘ รัฐมนตรีมีอำนาจและหน้าที่กำกับดูแลโดยทั่วไปซึ่งกิจการของมหาวิทยาลัย ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดในมาตรา ๖ และให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล

หมวด ๕
ตำแหน่งทางวิชาการ

มาตรา ๔๙ คณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยมีตำแหน่งทางวิชาการ ดังนี้

(๑) ศาสตราจารย์

(๒) รองศาสตราจารย์

(๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์

(๔) อาจารย์

คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งและถอดถอนคณาจารย์ประจำตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์นั้น จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งโดยคำแนะนำของสภามหาวิทยาลัย

มาตรา ๕๐ ศาสตราจารย์พิเศษนั้น จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งโดยคำแนะนำของสภามหาวิทยาลัย

คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งศาสตราจารย์พิเศษ ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๕๑ อธิการบดีโดยความเห็นชอบของสภาวิชาการอาจแต่งตั้งผู้ซึ่งมีคุณสมบัติเหมาะสมและมิได้เป็นคณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัย เป็นรองศาสตราจารย์พิเศษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ และอาจารย์พิเศษได้โดยคำแนะนำของคณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย หรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย

คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งรองศาสตราจารย์พิเศษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ และอาจารย์พิเศษตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๕๒ ศาสตราจารย์ซึ่งมีความรู้ความสามารถและความชำนาญพิเศษและพ้นจากตำแหน่งไปโดยไม่มีความผิด สภามหาวิทยาลัยโดยคำแนะนำของสภาวิชาการอาจแต่งตั้งให้เป็นศาสตราจารย์เกียรติคุณในสาขาวิชาที่ศาสตราจารย์ผู้นั้นมีความเชี่ยวชาญเพื่อเป็นเกียรติยศได้

คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งศาสตราจารย์เกียรติคุณ ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

หมวด ๖
ปริญญาและเครื่องหมายวิทยฐานะ

มาตรา ๕๓ ปริญญามีสามชั้น คือ
ปริญญาเอก เรียกว่า ดุษฎีบัณฑิต ใช้อักษรย่อ ด.
ปริญญาโท เรียกว่า มหาบัณฑิต ใช้อักษรย่อ ม.
ปริญญาตรี เรียกว่า บัณฑิต ใช้อักษรย่อ บ.

มาตรา ๕๔ มหาวิทยาลัยมีอำนาจให้ปริญญาในสาขาวิชาที่มีการสอนในมหาวิทยาลัย

การกำหนดให้สาขาวิชาใดมีปริญญาชั้นใด และจะใช้อักษรย่อสำหรับสาขาวิชานั้นอย่างไร ให้ทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๕๕ สภามหาวิทยาลัยอาจออกข้อบังคับกำหนดให้ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรี ได้รับปริญญาตรีเกียรตินิยมอันดับหนึ่งหรือปริญญาตรีเกียรตินิยมอันดับสองก็ได้

มาตรา ๕๖ สภามหาวิทยาลัยอาจออกข้อบังคับกำหนดให้มีประกาศนียบัตรบัณฑิต อนุปริญญา และประกาศนียบัตรสำหรับสาขาวิชาใดได้ ดังนี้

(๑) ประกาศนียบัตรบัณฑิต ออกให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาใดสาขาวิชาหนึ่งภายหลังที่ได้รับปริญญาแล้ว

(๒) อนุปริญญา ออกให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรในสาขาวิชาใดสาขาวิชาหนึ่งก่อนถึงขั้นได้รับปริญญาตรี

(๓) ประกาศนียบัตร ออกให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษาเฉพาะวิชา

มาตรา ๕๗ มหาวิทยาลัยมีอำนาจให้ปริญญากิตติมศักดิ์แก่บุคคลซึ่งสภามหาวิทยาลัยเห็นว่าทรงคุณวุฒิสมควรแก่ปริญญานั้น ๆ แต่จะให้ปริญญาดังกล่าวแก่คณาจารย์ประจำผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยหรือกรรมการสภามหาวิทยาลัยในขณะนั้นไม่ได้

ชั้น สาขาของปริญญา และหลักเกณฑ์การให้ปริญญากิตติมศักดิ์ ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๕๘ มหาวิทยาลัยอาจกำหนดให้มีพัดวิทยฐานะเป็นเครื่องหมายแสดงวิทยฐานะสำหรับพระภิกษุสามเณรผู้ได้รับปริญญา ประกาศนียบัตรบัณฑิต อนุปริญญา และประกาศนียบัตร และครุยวิทยฐานะหรือเข็มวิทยฐานะเป็นเครื่องหมายแสดงวิทยฐานะ สำหรับคฤหัสถ์ผู้ได้รับปริญญา ประกาศนียบัตรบัณฑิต อนุปริญญา และประกาศนียบัตร และอาจกำหนดให้มีครุยประจำตำแหน่งกรรมการสภามหาวิทยาลัย ครุยประจำตำแหน่งผู้บริหาร หรือครุยประจำตำแหน่งคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยสำหรับคฤหัสถ์ก็ได้

การกำหนดลักษณะ ชนิด ประเภท และส่วนประกอบของพัดวิทยฐานะ ครุยวิทยฐานะ เข็มวิทยฐานะ และครุยประจำตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

พัดวิทยฐานะ ครุยวิทยฐานะ เข็มวิทยฐานะ และครุยประจำตำแหน่ง จะใช้ในโอกาสใด โดยมีเงื่อนไขอย่างใด ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๕๙ สภามหาวิทยาลัยอาจออกข้อบังคับกำหนดให้มีเครื่องแบบ เครื่องหมาย หรือเครื่องแต่งกายนิสิตสำหรับคฤหัสถ์ได้ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

หมวด ๗
บทกำหนดโทษ

มาตรา ๖๐ ผู้ใดใช้พัดวิทยฐานะ ครุยวิทยฐานะ เข็มวิทยฐานะ ครุยประจำตำแหน่ง เครื่องแบบ เครื่องหมาย หรือเครื่องแต่งกายนิสิตของมหาวิทยาลัยโดยไม่มีสิทธิจะใช้หรือแสดงด้วยประการใด ๆ ว่าตนมีปริญญา ประกาศนียบัตรบัณฑิต อนุปริญญา ประกาศนียบัตร หรือตำแหน่งของมหาวิทยาลัย โดยที่ตนไม่มีสิทธิ ถ้าได้กระทำเพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนมีสิทธิจะใช้ หรือมีวิทยฐานะหรือตำแหน่งเช่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๖๑ ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และลูกจ้าง และเงินอุดหนุนของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ของมูลนิธิมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ไปเป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖๒ ส่วนงานของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งมีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้คงอยู่ต่อไปจนกว่าจะได้ออกข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยจัดตั้งส่วนงานตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖๓ ให้อธิการบดีและรองอธิการบดีซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบการบริหารงานของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ดำรงตำแหน่งอธิการบดีและรองอธิการบดีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งอธิการบดีและรองอธิการบดีขึ้นใหม่ตามมาตรา ๒๕ ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๖๔ ในระยะเริ่มแรก ให้นายกสภามหาวิทยาลัย กรรมการสภามหาวิทยาลัย และเลขานุการสภามหาวิทยาลัยของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งมีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ปฏิบัติหน้าที่นายกสภามหาวิทยาลัย กรรมการสภามหาวิทยาลัย และเลขานุการสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจนกว่าจะได้มีสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา ๑๗ ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๖๕ ให้คณะกรรมการสภาวิทยาเขต คณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัย คณะกรรมการประจำคณะ คณะกรรมการประจำสถาบัน คณะกรรมการประจำสำนัก และคณะกรรมการประจำศูนย์ ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งมีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะได้มีคณะกรรมการประจำวิทยาเขต คณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัย คณะกรรมการประจำคณะ คณะกรรมการประจำสถาบัน คณะกรรมการประจำสำนัก และคณะกรรมการประจำศูนย์ตามพระราชบัญญัตินี้แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๖๖ ให้ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี รองคณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน รองผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก รองผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ รองผู้อำนวยการศูนย์ หัวหน้าภาควิชาและรองหัวหน้าภาควิชาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา คงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี รองคณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน รองผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก รองผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ รองผู้อำนวยการศูนย์ หัวหน้าภาควิชาและรองหัวหน้าภาควิชาตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๖๗ ผู้ใดดำรงตำแหน่งรองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี รองคณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน รองผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก รองผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ รองผู้อำนวยการศูนย์ หัวหน้าภาควิชา หรือรองหัวหน้าภาควิชา เกินกว่าหนึ่งตำแหน่งในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ผู้นั้นเลือกดำรงตำแหน่งได้เพียงตำแหน่งเดียว ทั้งนี้ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๖๘ ให้ผู้ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำหรืออาจารย์พิเศษของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นอาจารย์ประจำหรืออาจารย์พิเศษต่อไปตามพระราชบัญญัตินี้หรือจนครบกำหนดเวลาที่ได้รับแต่งตั้งแล้วแต่กรณี

มาตรา ๖๙ ให้ผู้ซึ่งได้รับประกาศนียบัตร อนุปริญญา หรือปริญญา ตามหลักสูตรของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นผู้ได้รับประกาศนียบัตร อนุปริญญา หรือปริญญาตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๗๐ ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ และข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นำประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่ใช้อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ
นายกรัฐมนตรี

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากในปัจจุบันมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นสถาบันการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ สามเณร มีขอบเขตในการให้การศึกษาอย่างจำกัดและยังไม่มีระเบียบการบริหารงานที่ชัดเจนและเหมาะสม ทำให้ไม่สอดคล้องกับการพัฒนาและส่งเสริมการศึกษาและการผลิตบุคลากรทางศาสนาของประเทศ สมควรขยายขอบเขตการให้การศึกษาของสถาบันการศึกษาดังกล่าวให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และจัดระเบียบการบริหารงานให้ชัดเจนและเหมาะสม โดยจัดตั้งสถาบันการศึกษาดังกล่าวขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อดำเนินงานด้านการศึกษา วิจัย ส่งเสริมและให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ รวมทั้งการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๕[๓]

มาตรา ๘๖[๔] ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้แก้ไขคำว่า “อธิบดีกรมการศาสนา” เป็น “ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ”

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้บัญญัติให้จัดตั้งส่วนราชการขึ้นใหม่โดยมีภารกิจใหม่ ซึ่งได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม นั้นแล้ว และเนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติให้โอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐมนตรีผู้ดำรงตำแหน่งหรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในส่วนราชการเดิมมาเป็นของส่วนราชการใหม่ โดยให้มีการแก้ไขบทบัญญัติต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ที่โอนไปด้วย ฉะนั้น เพื่ออนุวัติให้เป็นไปตามหลักการที่ปรากฏในพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จึงสมควรแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้สอดคล้องกับการโอนส่วนราชการ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมีความชัดเจนในการใช้กฎหมายโดยไม่ต้องไปค้นหาในกฎหมายโอนอำนาจหน้าที่ว่าตามกฎหมายใดได้มีการโอนภารกิจของส่วนราชการหรือผู้รับผิดชอบตามกฎหมายนั้นไปเป็นของหน่วยงานใดหรือผู้ใดแล้ว โดยแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้มีการเปลี่ยนชื่อส่วนราชการ รัฐมนตรีผู้ดำรงตำแหน่งหรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการให้ตรงกับการโอนอำนาจหน้าที่ และเพิ่มผู้แทนส่วนราชการในคณะกรรมการให้ตรงตามภารกิจที่มีการตัดโอนจากส่วนราชการเดิมมาเป็นของส่วนราชการใหม่ รวมทั้งตัดส่วนราชการเดิมที่มีการยุบเลิกแล้ว ซึ่งเป็นการแก้ไขให้ตรงตามพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

---

[๓] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๙/ตอนที่ ๑๐๒ ก/หน้า ๖๖/๘ ตุลาคม ๒๕๔๕

[๔] มาตรา ๘๖ แห่งพระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐

พระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐[๕]

มาตรา ๔ บทบัญญัติมาตรา ๘๕ และมาตรา ๘๖ แห่งพระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกานี้ ไม่กระทบการใดที่นายกรัฐมนตรีได้กระทำไปตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ ก่อนวันที่พระราชกฤษฎีกานี้ใช้บังคับ

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา ๘๕ และมาตรา ๘๖ แห่งพระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๕ บัญญัติให้แก้ไขคำว่า “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ” เป็น “นายกรัฐมนตรี” ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ อันเป็นการคลาดเคลื่อนและก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติอย่างมาก สมควรแก้ไขให้ถูกต้อง จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๑๙) พ.ศ. ๒๕๖๒[๖]

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๑๔ บรรดาบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการหรืออยู่ในกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับในส่วนที่กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รักษาการหรือเป็นผู้รักษาการร่วม ให้เปลี่ยนเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเป็นผู้รักษาการหรือเป็นผู้รักษาการร่วม

ให้เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของสภาสถาบันอุดมศึกษาหรือคณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาตามวรรคหนึ่งเพื่อให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่และการเปลี่ยนแปลงผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในบัญชี ๓ ท้ายพระราชบัญญัตินี้

ความในวรรคหนึ่งและวรรคสองไม่ใช้บังคับแก่สถาบันการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษา

มาตรา ๑๗ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

---

[๕] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔/ตอนที่ ๒๗ ก/หน้า ๑๗/๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๐

[๖] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๖/ตอนที่ ๕๗ ก/หน้า ๑/๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญเติบโตอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงของโลกที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สมควรจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมขึ้น เพื่อให้มีการบูรณาการ การเรียนการสอน การวิจัย และการสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่นเข้าด้วยกัน และให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและสถาบันวิจัยในทิศทางที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผน และนโยบายในการพัฒนาประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

นักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ปณตภร/ผู้จัดทำ
๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖

กุลชาติ/ตรวจ
๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖

พิไลภรณ์/เพิ่มเติม
๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๒

วิชพงษ์/ตรวจ
๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

พระราชบัญญัติ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๔๐

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๐
เป็นปีที่ ๕๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรจัดตั้งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐”

มาตรา ๒[๑] พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“มหาวิทยาลัย” หมายความว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

“สภามหาวิทยาลัย” หมายความว่า สภามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

“สภาวิชาการ” หมายความว่า สภาวิชาการมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

“วิทยาเขต” หมายความว่า เขตการศึกษาของมหาวิทยาลัยที่มีคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย ตั้งแต่สองส่วนงานขึ้นไปตั้งอยู่ในเขตนั้นตามที่สภามหาวิทยาลัยกำหนด

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

---

[๑] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๔/ตอนที่ ๕๑ ก/หน้า ๔/๑ ตุลาคม ๒๕๔๐

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม*รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๑
การจัดตั้ง วัตถุประสงค์ และอำนาจหน้าที่

มาตรา ๖ ให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นมหาวิทยาลัยหนึ่งเรียกว่า “มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” และเป็นนิติบุคคล

ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริมและให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ รวมทั้งการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

มาตรา ๗ ให้มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ

มาตรา ๘ มหาวิทยาลัยอาจแบ่งส่วนงาน ดังนี้

(๑) สำนักงานอธิการบดี

(๒) สำนักงานวิทยาเขต

(๓) บัณฑิตวิทยาลัย

(๔) คณะ

(๕) สถาบัน

(๖) สำนัก

(๗) ศูนย์

(๘) วิทยาลัย

มหาวิทยาลัยอาจให้มีหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัยเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในมาตรา ๖ เป็นส่วนงานในมหาวิทยาลัยอีกได้

สำนักงานอธิการบดีและสำนักงานวิทยาเขต อาจแบ่งส่วนงานเป็นกองหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่ากอง

บัณฑิตวิทยาลัย อาจแบ่งส่วนงานเป็นสำนักงานคณบดี กอง หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่ากอง

คณะ หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ อาจแบ่งส่วนงานเป็นสำนักงานคณบดี ภาควิชา กอง หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าภาควิชาหรือกอง

สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย อาจแบ่งส่วนงานเป็นสำนักงานบริหาร กอง หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่ากอง

มาตรา ๙ การจัดตั้ง การรวม และการยุบเลิกสำนักงานวิทยาเขต บัณฑิตวิทยาลัย คณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย ให้ทำเป็นข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การแบ่งส่วนงานเป็นกอง สำนักงานคณบดี ภาควิชา สำนักงานบริหาร หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าส่วนงานดังกล่าว ให้ทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๐ ภายใต้วัตถุประสงค์ตามมาตรา ๖ มหาวิทยาลัยจะรับสถาบันการศึกษาชั้นสูงหรือสถาบันวิจัยด้านพระพุทธศาสนาเข้าสมทบในมหาวิทยาลัยก็ได้ และมีอำนาจให้ปริญญา อนุปริญญา หรือประกาศนียบัตรชั้นใดชั้นหนึ่ง แก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาชั้นสูงหรือสถาบันวิจัยด้านพระพุทธศาสนานั้นได้

การรับเข้าสมทบหรือยกเลิกการสมทบตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย และให้ทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การควบคุมสถาบันการศึกษาชั้นสูงหรือสถาบันวิจัยด้านพระพุทธศาสนาที่รับเข้าสมทบตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๑๑ กิจการของมหาวิทยาลัยไม่อยู่ในบังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคมและกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน แต่ผู้ปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัยต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคมและกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน

ให้กระทรวงการคลังมีอำนาจค้ำประกันหนี้เงินกู้ หรือหนี้ใด ๆ ของมหาวิทยาลัยได้ เสมือนมหาวิทยาลัยเป็นส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยการให้อำนาจกระทรวงการคลังในการค้ำประกัน

มาตรา ๑๒ มหาวิทยาลัยมีอำนาจและหน้าที่กระทำการต่าง ๆ ภายในวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดในมาตรา ๖ และอำนาจหน้าที่เช่นว่านี้ให้รวมถึง

(๑) ซื้อ สร้าง จัดหา โอน รับโอน เช่า ให้เช่า เช่าซื้อ ให้เช่าซื้อ แลกเปลี่ยน ถือกรรมสิทธิ์ มีสิทธิครอบครอง หรือมีทรัพยสิทธิต่าง ๆ ในทรัพย์สิน และจำหน่ายสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร ตลอดจนรับทรัพย์สินที่มีผู้อุดหนุนหรืออุทิศให้

การจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนอสังหาริมทรัพย์ของมหาวิทยาลัย ให้กระทำได้เฉพาะอสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาตามมาตรา ๑๓ วรรคสาม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้จำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนได้

(๒) รับค่าธรรมเนียม ค่าบำรุง ค่าตอบแทน เบี้ยปรับ และค่าบริการในการให้บริการภายในอำนาจและหน้าที่ของมหาวิทยาลัย รวมทั้งทำความตกลงและกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับค่าตอบแทนและค่าบริการนั้น

(๓) ร่วมมือกับหน่วยงานอื่นไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือของเอกชนในกิจการที่เกี่ยวกับการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่สังคมและการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

(๔) กู้ยืมเงิน ให้กู้ยืมเงิน โดยมีหลักประกันด้วยบุคคลหรือทรัพย์สินหรือลงทุน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยที่กำหนดในมาตรา ๖

(๕) ร่วมมือกับองค์การหรือหน่วยงานต่างประเทศหรือระหว่างประเทศในกิจการที่เกี่ยวกับการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่สังคม และการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

(๖) จัดให้มีทุนการศึกษาและทุนการวิจัยในสาขาวิชาต่าง ๆ

มาตรา ๑๓ รายได้ของมหาวิทยาลัยมี ดังนี้

(๑) เงินอุดหนุนทั่วไปที่รัฐบาลจัดสรรให้เป็นรายปี

(๒) เงินอุดหนุนและทรัพย์สินซึ่งมีผู้อุทิศให้แก่มหาวิทยาลัย

(๓) เงินอุดหนุนจากศาสนสมบัติกลาง เงินผลประโยชน์ ค่าธรรมเนียม ค่าบำรุง ค่าตอบแทน เบี้ยปรับ และค่าบริการต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย

(๔) รายได้หรือผลประโยชน์ที่ได้มาจากการลงทุนและจากทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย

(๕) รายได้หรือผลประโยชน์อย่างอื่น

เงินอุดหนุนทั่วไปตาม (๑) นั้น รัฐบาลพึงจัดสรรให้แก่มหาวิทยาลัยโดยตรง โดยการเสนอแนะของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นจำนวนที่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยที่กำหนดในมาตรา ๖

ให้อสังหาริมทรัพย์ซึ่งมหาวิทยาลัยได้มาโดยมีผู้อุทิศให้ หรือซื้อด้วยเงินรายได้ของมหาวิทยาลัย หรือแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัย

ให้มหาวิทยาลัยมีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้และจัดหาประโยชน์จากทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย

รายได้ของมหาวิทยาลัยไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

ในกรณีรายได้มีจำนวนไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยและค่าภาระต่าง ๆ ที่เหมาะสม และมหาวิทยาลัยไม่สามารถหาเงินจากแหล่งอื่นได้ รัฐบาลพึงจัดสรรเงินงบประมาณแผ่นดินให้แก่มหาวิทยาลัยเท่าจำนวนที่จำเป็น

มาตรา ๑๔ ทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยไม่อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี และบุคคลใดจะยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับมหาวิทยาลัยในเรื่องทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยมิได้

มาตรา ๑๕ บรรดารายได้และทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยจะต้องจัดการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยตามที่กำหนดในมาตรา ๖ หรือตามวัตถุประสงค์ ซึ่งผู้อุทิศทรัพย์สินให้แก่มหาวิทยาลัยกำหนดไว้

มาตรา ๑๖ ภายใต้บังคับของมาตรา ๑๒ (๑) กรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ของมหาวิทยาลัยจะจำหน่ายหรือโอนได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ

หมวด ๒
การดำเนินการ

มาตรา ๑๗[๒] ให้มีสภามหาวิทยาลัยประกอบด้วย

(๑) นายกสภามหาวิทยาลัย ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งจากพระเถระ

(๒) กรรมการสภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่ง ได้แก่ อธิการบดี ปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน และเลขาธิการสภาการศึกษา

(๓) กรรมการสภามหาวิทยาลัยจำนวนเจ็ดรูป ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งจากพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิการบดีหรือคณบดี โดยคำแนะนำของกรรมการสภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่ง

(๔) กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่น้อยกว่าหกรูปหรือคน แต่ไม่เกินแปดรูปหรือคน ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งจากพระภิกษุหรือคฤหัสถ์ โดยคำแนะนำของกรรมการสภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่ง และในจำนวนนี้จะต้องเป็นพระภิกษุไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง

ให้สภามหาวิทยาลัยเลือกกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นพระภิกษุรูปหนึ่งเป็นอุปนายกสภามหาวิทยาลัย และให้อุปนายกสภามหาวิทยาลัยทำหน้าที่แทนนายกสภามหาวิทยาลัยเมื่อไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งนายกสภามหาวิทยาลัยหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้

ให้สภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งรองอธิการบดีซึ่งเป็นพระภิกษุรูปหนึ่งเป็นเลขานุการสภามหาวิทยาลัยโดยคำแนะนำของอธิการบดี

มาตรา ๑๘ นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา ๑๗ (๓) และ (๔) มีวาระการดำรงตำแหน่งสามปี แต่สมเด็จพระสังฆราชจะทรงแต่งตั้งใหม่อีกได้

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา ๑๗ (๓) และ (๔) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) มรณภาพหรือตาย

(๒) ลาออก

(๓) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

(๔) สมเด็จพระสังฆราชทรงถอดถอน

(๕) ขาดคุณสมบัติของการเป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยในประเภทนั้น

(๖) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

---

[๒] มาตรา ๑๗ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๑๙) พ.ศ. ๒๕๖๒

(๗) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๘) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

ในกรณีที่นายกสภามหาวิทยาลัยหรือกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา ๑๗ (๓) และ (๔) พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ และสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งแทนแล้ว ให้ผู้ที่ได้ทรงแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเพียงเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเพียงเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งไว้แล้ว

ในกรณีที่นายกสภามหาวิทยาลัยหรือกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา ๑๗ (๓) และ (๔) พ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมิได้ทรงแต่งตั้งนายกสภามหาวิทยาลัยหรือกรรมการสภามหาวิทยาลัยขึ้นใหม่ ให้นายกสภามหาวิทยาลัย หรือกรรมการสภามหาวิทยาลัย ซึ่งพ้นจากตำแหน่งปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะได้ทรงแต่งตั้งนายกสภามหาวิทยาลัยหรือกรรมการสภามหาวิทยาลัยขึ้นใหม่

มาตรา ๑๙ สภามหาวิทยาลัยมีอำนาจและหน้าที่ควบคุมดูแลกิจการทั่วไปของมหาวิทยาลัย และโดยเฉพาะให้มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

(๑) วางนโยบายของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการศึกษา การวิจัย การให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่สังคม และการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

(๒) วางระเบียบ ออกข้อบังคับ ข้อกำหนด และประกาศของมหาวิทยาลัยและอาจมอบหมายให้ส่วนงานใดในมหาวิทยาลัยเป็นผู้วางระเบียบและออกประกาศสำหรับส่วนงานดังกล่าวก็ได้

(๓) อนุมัติให้ปริญญา ประกาศนียบัตรบัณฑิต อนุปริญญา และประกาศนียบัตร

(๔) อนุมัติการจัดตั้ง การรวม และการยุบเลิกสำนักงานวิทยาเขต บัณฑิตวิทยาลัย คณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย รวมทั้งการแบ่งส่วนงานของหน่วยงานดังกล่าว

(๕) อนุมัติการรับเข้าสมทบ หรือการยกเลิกการสมทบของสถาบันการศึกษาชั้นสูงหรือสถาบันวิจัยด้านพระพุทธศาสนา

(๖) อนุมัติการเปิดสอนและหลักสูตรการศึกษาด้านพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัย รวมทั้งการยุบ รวม และยกเลิกหลักสูตรและสาขาวิชา

(๗) พิจารณาดำเนินการเพื่อให้สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง และพิจารณาถอดถอนอธิการบดี

(๘) พิจารณาดำเนินการเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง และพิจารณาถอดถอนศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์พิเศษ

(๙) แต่งตั้งและถอดถอนรองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย และหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ รองศาสตราจารย์และผู้ช่วยศาสตราจารย์

(๑๐) ออกข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการกำหนดตำแหน่ง การกำหนดอัตราเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง ค่าตอบแทน ค่าจ้าง สวัสดิการและประโยชน์อย่างอื่น การบรรจุและแต่งตั้ง การรับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง ค่าตอบแทนหรือค่าจ้าง การออกจากงาน การรักษาวินัย การดำเนินการทางวินัย การร้องทุกข์ และการอุทธรณ์การลงโทษของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่และลูกจ้าง

(๑๑) กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดหารายได้ ออกข้อบังคับและวางระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารงานการเงินและทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย

(๑๒) อนุมัติงบประมาณรายจ่ายของมหาวิทยาลัย

(๑๓) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อกระทำการใด ๆ อันอยู่ในอำนาจและหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัย

(๑๔) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของอธิการบดี รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย และหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย

(๑๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของมหาวิทยาลัยที่มิได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ

มาตรา ๒๐ ให้มีสภาวิชาการประกอบด้วย

(๑) ประธานสภาวิชาการ ได้แก่ อธิการบดี

(๒) กรรมการสภาวิชาการโดยตำแหน่ง ได้แก่ รองอธิการบดีที่เป็นพระภิกษุ คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย หัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย และศาสตราจารย์

(๓) กรรมการสภาวิชาการ ซึ่งคณาจารย์ประจำเลือกจากคณาจารย์ประจำคณะ คณะละสามคน

คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกกรรมการสภาวิชาการตาม (๓) ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

ให้สภาวิชาการแต่งตั้งรองอธิการบดีซึ่งเป็นพระภิกษุรูปหนึ่งเป็นเลขานุการสภาวิชาการโดยคำแนะนำของอธิการบดี

มาตรา ๒๑ กรรมการสภาวิชาการตามมาตรา ๒๐ (๓) มีวาระการดำรงตำแหน่งสองปี แต่อาจได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งอีกได้

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง กรรมการสภาวิชาการตามมาตรา ๒๐ (๓) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) มรณภาพหรือตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติของการเป็นกรรมการสภาวิชาการในประเภทนั้น

ในกรณีที่กรรมการสภาวิชาการตามมาตรา ๒๐ (๓) พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ และได้มีการเลือกผู้ดำรงตำแหน่งแทนแล้ว ให้ผู้ที่ได้รับเลือกนั้นอยู่ในตำแหน่งเพียงเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

ในกรณีที่กรรมการสภาวิชาการตามมาตรา ๒๐ (๓) พ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมิได้เลือกกรรมการสภาวิชาการขึ้นใหม่ ให้กรรมการสภาวิชาการซึ่งพ้นจากตำแหน่งนั้นปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะได้มีการเลือกกรรมการสภาวิชาการขึ้นใหม่

มาตรา ๒๒ สภาวิชาการมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

(๑) พิจารณากำหนดหลักสูตร การสอน และการวัดผลการศึกษา

(๒) เสนอการให้ปริญญา ประกาศนียบัตรบัณฑิต อนุปริญญา และประกาศนียบัตร

(๓) เสนอการจัดตั้ง ยุบ รวม และเลิกสำนักงานวิทยาเขต บัณฑิตวิทยาลัย คณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย รวมทั้งการแบ่งส่วนงานในหน่วยงานดังกล่าว

(๔) ควบคุมดูแลการจัดการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย ให้เป็นไปตามพระบาลีในพระไตรปิฎก

(๕) พิจารณาการรับสถาบันการศึกษาชั้นสูงหรือสถาบันวิจัยด้านพระพุทธศาสนาเข้าสมทบในมหาวิทยาลัย

(๖) พิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับการแต่งตั้งและถอดถอนศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์พิเศษ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ รองศาสตราจารย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ต่อสภามหาวิทยาลัย

(๗) พิจารณาให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการแต่งตั้งรองศาสตราจารย์พิเศษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ และอาจารย์พิเศษ

(๘) พิจารณาให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งหัวหน้าภาควิชา และหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าภาควิชา

(๙) จัดหาวิธีการอันจะทำให้การศึกษา การวิจัย การให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่สังคม และการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเจริญยิ่งขึ้น

(๑๐) พิจารณาให้ความเห็นแก่สภามหาวิทยาลัยในเรื่องเกี่ยวกับวิชาการพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย

(๑๑) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อกระทำการใด ๆ อันอยู่ในอำนาจและหน้าที่ของสภาวิชาการ

(๑๒) ให้คำปรึกษาแก่อธิการบดีและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่สภามหาวิทยาลัยหรืออธิการบดีมอบหมาย

มาตรา ๒๓ การประชุมของสภามหาวิทยาลัยและสภาวิชาการ ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๒๔ ให้มีอธิการบดีเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด และรับผิดชอบการบริหารงานของมหาวิทยาลัย และอาจมีรองอธิการบดีหรือผู้ช่วยอธิการบดีหรือจะมีทั้งรองอธิการบดีและผู้ช่วยอธิการบดีตามจำนวนที่สภามหาวิทยาลัยกำหนดก็ได้ เพื่อทำหน้าที่และรับผิดชอบตามที่อธิการบดีมอบหมาย

มาตรา ๒๕ อธิการบดีนั้น สมเด็จพระสังฆราชจะได้ทรงแต่งตั้งจากพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๖ โดยคำแนะนำของสภามหาวิทยาลัย

อธิการบดีมีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปี และสมเด็จพระสังฆราชจะทรงแต่งตั้งใหม่อีกได้

รองอธิการบดี ให้สภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งโดยคำแนะนำของอธิการบดีจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๖ และให้มีรองอธิการบดีเป็นคฤหัสถ์อย่างน้อยหนึ่งคน

ผู้ช่วยอธิการบดี ให้อธิการบดีแต่งตั้งจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๓๔

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อธิการบดีพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) มรณภาพ

(๒) ลาออก

(๓) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

(๔) สมเด็จพระสังฆราชทรงถอดถอนโดยคำแนะนำของสภามหาวิทยาลัย

เมื่ออธิการบดีพ้นจากตำแหน่ง ให้รองอธิการบดีและผู้ช่วยอธิการบดีพ้นจากตำแหน่งด้วย

มาตรา ๒๖ อธิการบดีและรองอธิการบดีต้องมีคุณสมบัติได้รับปริญญาชั้นใดชั้นหนึ่งหรือเทียบเท่าจากมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาอื่นที่สภามหาวิทยาลัยรับรอง และได้ทำการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีในมหาวิทยาลัยหรือในสถาบันอุดมศึกษาอื่นที่สภามหาวิทยาลัยรับรอง หรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

มาตรา ๒๗ อธิการบดีมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

(๑) บริหารงานของมหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และข้อกำหนด รวมทั้งนโยบายและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย

(๒) ควบคุมดูแลบุคลากร การเงิน พัสดุ สถานที่และทรัพย์สินอื่นของมหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และข้อกำหนดของมหาวิทยาลัย

(๓) ส่งเสริมและสนับสนุนกิจการนักศึกษา

(๔) บรรจุ แต่งตั้ง ถอดถอนอาจารย์ เจ้าหน้าที่และลูกจ้าง รวมทั้งดำเนินการบริหารงานบุคคลตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

(๕) เป็นผู้แทนของมหาวิทยาลัยในกิจการทั่วไป

(๖) จัดทำและเสนอรายงานประจำปีเกี่ยวกับกิจการด้านต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยต่อสภามหาวิทยาลัยและมหาเถรสมาคม

(๗) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามระเบียบและข้อบังคับของมหาวิทยาลัยหรือตามที่สภามหาวิทยาลัยมอบหมาย

มาตรา ๒๘ เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของมหาวิทยาลัย อธิการบดีอาจมอบอำนาจเกี่ยวกับการทำนิติกรรมสัญญาและการดำเนินคดีให้ผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิการบดีหรือผู้ช่วยอธิการบดีซึ่งเป็นคฤหัสถ์ปฏิบัติการแทนอธิการบดีได้

มาตรา ๒๙ ในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งอธิการบดีไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองอธิการบดีซึ่งเป็นพระภิกษุและได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากอธิการบดีเป็นผู้รักษาการแทน

ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งอธิการบดี หรือไม่มีผู้รักษาการแทนอธิการบดีตามวรรคหนึ่งหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้สภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๖ เป็นผู้รักษาการแทนอธิการบดี

มาตรา ๓๐ ในวิทยาเขตหนึ่ง ให้มีสำนักงานวิทยาเขต โดยมีรองอธิการบดี ซึ่งเป็นพระภิกษุรูปหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบการบริหารงานของวิทยาเขตตามที่อธิการบดีมอบหมาย

ในกรณีที่รองอธิการบดีไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ หรือผู้อำนวยการวิทยาลัย ซึ่งได้รับมอบหมายจากรองอธิการบดีเป็นผู้รักษาการแทน ถ้ารองอธิการบดีมิได้มอบหมายให้ผู้ช่วยอธิการบดี ซึ่งเป็นพระภิกษุ คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ หรือผู้อำนวยการวิทยาลัย ที่มีอาวุโสสูงสุดเป็นผู้รักษาการแทน

ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิการบดี หรือไม่มีผู้รักษาการแทนรองอธิการบดีตามวรรคสองหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้อธิการบดีแต่งตั้งผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๖ เป็นผู้รักษาการแทนรองอธิการบดี

ในวิทยาเขต อาจให้มีผู้ช่วยอธิการบดีเป็นคฤหัสถ์คนหนึ่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่อธิการบดีมอบหมายตามมาตรา ๒๘ ก็ได้

มาตรา ๓๑ ในวิทยาเขตหนึ่ง ให้มีคณะกรรมการประจำวิทยาเขต ประกอบด้วย รองอธิการบดีประจำวิทยาเขตเป็นประธานกรรมการ ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย และหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัยในวิทยาเขตนั้น เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการซึ่งสภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งจากคณาจารย์ประจำในวิทยาเขตนั้นมีจำนวนไม่เกินกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการโดยตำแหน่ง แต่ไม่น้อยกว่าสามคน

ให้คณะกรรมการประจำวิทยาเขตแต่งตั้งบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นเลขานุการของคณะกรรมการ

กรรมการซึ่งสภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งสองปี แต่อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

การประชุมของคณะกรรมการประจำวิทยาเขต ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๓๒ คณะกรรมการประจำวิทยาเขตมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

(๑) ให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับการดำเนินกิจการต่าง ๆ ภายในวิทยาเขตต่ออธิการบดี

(๒) ประสานงานระหว่างบัณฑิตวิทยาลัย คณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย และหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย ภายในวิทยาเขต

(๓) พิจารณาเสนอการออกระเบียบปฏิบัติของวิทยาเขตต่ออธิการบดี และวางระเบียบหรือออกข้อบังคับอื่นตามที่สภามหาวิทยาลัยมอบหมาย

(๔) พิจารณาเสนอแผนพัฒนา แผนงานและงบประมาณประจำปีของหน่วยงานต่าง ๆ ของวิทยาเขต ต่อรองอธิการบดีประจำวิทยาเขต

(๕) ปฏิบัติงานอื่นตามที่อธิการบดีมอบหมาย

มาตรา ๓๓ ในบัณฑิตวิทยาลัย คณะ หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ ให้มีคณบดีซึ่งเป็นพระภิกษุรูปหนึ่ง เป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบการบริหารงานของบัณฑิตวิทยาลัย คณะ หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ และให้มีรองคณบดีซึ่งเป็นพระภิกษุตามจำนวนที่สภามหาวิทยาลัยกำหนด เพื่อทำหน้าที่และรับผิดชอบตามที่คณบดีมอบหมาย

บัณฑิตวิทยาลัย คณะ หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ อาจมีรองคณบดีเป็นคฤหัสถ์คนหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่และรับผิดชอบตามที่คณบดีมอบหมายก็ได้

คณบดีนั้น ให้สภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๓๔

รองคณบดีนั้น ให้อธิการบดีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณบดีจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๓๔

คณบดีมีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

เมื่อคณบดีพ้นจากตำแหน่ง ให้รองคณบดีพ้นจากตำแหน่งด้วย

มาตรา ๓๔ ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี และรองคณบดีต้องมีคุณสมบัติได้รับปริญญาชั้นใดชั้นหนึ่งหรือเทียบเท่าจากมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาอื่นที่สภามหาวิทยาลัยรับรอง และได้ทำการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปีในมหาวิทยาลัยหรือในสถาบันอุดมศึกษาอื่นที่สภามหาวิทยาลัยรับรอง หรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี

มาตรา ๓๕ การจัดให้มีคณะกรรมการประจำและการจัดระบบบริหารงานในบัณฑิตวิทยาลัย คณะ หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๓๖ ในกรณีที่มีการแบ่งภาควิชาหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าภาควิชาในคณะหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ ให้มีหัวหน้าภาควิชาหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าภาควิชาเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบงานของภาควิชาหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าภาควิชา และอาจมีรองหัวหน้าภาควิชาหรือรองหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าภาควิชาตามจำนวนที่สภามหาวิทยาลัยกำหนดก็ได้ เพื่อทำหน้าที่และรับผิดชอบตามที่หัวหน้าภาควิชาหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าภาควิชามอบหมาย

การแต่งตั้ง วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง และคุณสมบัติของหัวหน้าภาควิชาหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าภาควิชา รวมทั้งผู้ดำรงตำแหน่งรองของตำแหน่งดังกล่าว ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๓๗ ในสถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย ให้มีผู้อำนวยการหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย เป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบงานของหน่วยงานดังกล่าว และอาจมีรองผู้อำนวยการหรือรองหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย ตามจำนวนที่สภามหาวิทยาลัยกำหนดก็ได้ เพื่อทำหน้าที่และรับผิดชอบตามที่ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย มอบหมาย

การแต่งตั้ง วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง และคุณสมบัติของผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย หรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย รวมทั้งผู้ดำรงตำแหน่งรองของตำแหน่งดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๓๓ และมาตรา ๓๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๘ การจัดให้มีคณะกรรมการประจำและการจัดระบบบริหารงานในสถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๓๙ หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งคณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย หรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๔๐ ผู้ดำรงตำแหน่งอธิการบดี รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี รองคณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน รองผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก รองผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ รองผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย รองผู้อำนวยการวิทยาลัย หัวหน้าภาควิชา รองหัวหน้าภาควิชา หัวหน้าและรองหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย หรือภาควิชา จะดำรงตำแหน่งดังกล่าวเกินหนึ่งตำแหน่งในขณะเดียวกันมิได้

ผู้ดำรงตำแหน่งตามวรรคหนึ่งอยู่หนึ่งตำแหน่งแล้ว จะรักษาการแทนตำแหน่งดังกล่าวเกินหนึ่งตำแหน่งก็ได้ แต่ต้องไม่เกินหกเดือน

มาตรา ๔๑ เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานในบัณฑิตวิทยาลัย คณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย ภาควิชา และกอง หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย ภาควิชา หรือกอง อำนาจในการสั่ง การอนุญาต การอนุมัติ หรือการปฏิบัติการที่อธิการบดีจะพึงปฏิบัติหรือดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือมติของ

คณะรัฐมนตรีในเรื่องใด ถ้ากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องนั้นมิได้กำหนดเรื่องการมอบอำนาจไว้เป็นอย่างอื่น อธิการบดีจะมอบอำนาจโดยทำเป็นหนังสือให้ผู้ดำรงตำแหน่งคณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย หัวหน้าภาควิชา หัวหน้ากอง หรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย ภาควิชา หรือกอง ปฏิบัติการแทนอธิการบดีเฉพาะในงานของส่วนงานนั้น ๆ ก็ได้

ให้ผู้ปฏิบัติการแทนตามวรรคหนึ่งมีอำนาจและหน้าที่ตามที่อธิการบดีกำหนด

มาตรา ๔๒ ให้ผู้ปฏิบัติการแทนหรือผู้รักษาการแทนตามมาตรา ๒๔ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๖ และมาตรา ๓๗ มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ซึ่งตนแทน

ในกรณีที่กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งหรือมติของคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ผู้ดำรงตำแหน่งใดเป็นกรรมการหรือให้มีอำนาจหน้าที่อย่างใด ให้ผู้ปฏิบัติการแทนหรือผู้รักษาการแทนทำหน้าที่กรรมการหรือมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ดำรงตำแหน่งนั้นในระหว่างที่ปฏิบัติการแทนหรือรักษาการแทนด้วย แล้วแต่กรณี

หมวด ๓
การบัญชีและการตรวจสอบ

มาตรา ๔๓ ให้มหาวิทยาลัยวางและรักษาไว้ซึ่งระบบบัญชีอันถูกต้องแยกตามประเภทงานส่วนที่สำคัญ มีสมุดบัญชีลงรายการรับและจ่ายเงิน สินทรัพย์และหนี้สินที่แสดงกิจการที่เป็นอยู่ตามความเป็นจริงและตามที่ควร ตามประเภทงานพร้อมด้วยข้อความอันเป็นที่มาของรายการนั้น ๆ และให้มีการตรวจสอบบัญชีภายในเป็นประจำ

มาตรา ๔๔ ให้มหาวิทยาลัยจัดทำงบดุลและบัญชีทำการ ส่งผู้สอบบัญชีของมหาวิทยาลัยภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี

มาตรา ๔๕ ให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีของมหาวิทยาลัย และให้ทำการตรวจสอบรับรองบัญชีและการเงินทุกประเภทของมหาวิทยาลัยทุกรอบปี

มาตรา ๔๖ ให้ผู้สอบบัญชีมีอำนาจตรวจสอบสรรพสมุดบัญชีและเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย เพื่อการนี้ให้มีอำนาจสอบถามอธิการบดี รองอธิการบดี เจ้าหน้าที่และลูกจ้างของมหาวิทยาลัย และเรียกร้องให้ส่งสรรพสมุดบัญชีและเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยได้ตามความจำเป็น

มาตรา ๔๗ ให้ผู้สอบบัญชีทำรายงานผลการสอบบัญชีและการเงินเสนอต่อสภามหาวิทยาลัยภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี เพื่อสภามหาวิทยาลัยเสนอต่อรัฐมนตรี

ให้มหาวิทยาลัยเผยแพร่รายงานประจำปีของปีที่สิ้นไปนั้น แสดงบัญชีงบดุลและบัญชีทำการที่ผู้สอบบัญชีรับรองว่าถูกต้องแล้ว พร้อมทั้งแสดงผลงานของมหาวิทยาลัยในปีที่ล่วงมาและแผนงานที่จะจัดทำในปีต่อไป ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี

หมวด ๔
การกำกับและดูแล

มาตรา ๔๘ รัฐมนตรีมีอำนาจและหน้าที่กำกับดูแลโดยทั่วไปซึ่งกิจการของมหาวิทยาลัย ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดในมาตรา ๖ และให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล

หมวด ๕
ตำแหน่งทางวิชาการ

มาตรา ๔๙ คณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยมีตำแหน่งทางวิชาการ ดังนี้

(๑) ศาสตราจารย์

(๒) รองศาสตราจารย์

(๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์

(๔) อาจารย์

คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งและถอดถอนคณาจารย์ประจำตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์นั้น จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งโดยคำแนะนำของสภามหาวิทยาลัย

มาตรา ๕๐ ศาสตราจารย์พิเศษนั้น จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งโดยคำแนะนำของสภามหาวิทยาลัย

คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งศาสตราจารย์พิเศษ ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๕๑ อธิการบดีโดยความเห็นชอบของสภาวิชาการอาจแต่งตั้งผู้ซึ่งมีคุณสมบัติเหมาะสมและมิได้เป็นคณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัย เป็นรองศาสตราจารย์พิเศษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ และอาจารย์พิเศษได้โดยคำแนะนำของคณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย หรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย

คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งรองศาสตราจารย์พิเศษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ และอาจารย์พิเศษตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๕๒ ศาสตราจารย์ซึ่งมีความรู้ความสามารถและความชำนาญพิเศษและพ้นจากตำแหน่งไปโดยไม่มีความผิด สภามหาวิทยาลัยโดยคำแนะนำของสภาวิชาการอาจแต่งตั้งให้เป็นศาสตราจารย์เกียรติคุณในสาขาวิชาที่ศาสตราจารย์ผู้นั้นมีความเชี่ยวชาญเพื่อเป็นเกียรติยศได้

คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งศาสตราจารย์เกียรติคุณ ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

หมวด ๖
ปริญญาและเครื่องหมายวิทยฐานะ

มาตรา ๕๓ ปริญญามีสามชั้น คือ

ปริญญาเอก เรียกว่า ดุษฎีบัณฑิต ใช้อักษรย่อ ด.

ปริญญาโท เรียกว่า มหาบัณฑิต ใช้อักษรย่อ ม.

ปริญญาตรี เรียกว่า บัณฑิต ใช้อักษรย่อ บ.

มาตรา ๕๔ มหาวิทยาลัยมีอำนาจให้ปริญญาในสาขาวิชาที่มีการสอนในมหาวิทยาลัย

การกำหนดให้สาขาวิชาใดมีปริญญาชั้นใด และจะใช้อักษรย่อสำหรับสาขาวิชานั้นอย่างไร ให้ทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๕๕ สภามหาวิทยาลัยอาจออกข้อบังคับกำหนดให้ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรี ได้รับปริญญาตรีเกียรตินิยมอันดับหนึ่งหรือปริญญาตรีเกียรตินิยมอันดับสองก็ได้

มาตรา ๕๖ สภามหาวิทยาลัยอาจออกข้อบังคับกำหนดให้มีประกาศนียบัตรบัณฑิตอนุปริญญา และประกาศนียบัตรสำหรับสาขาวิชาใดได้ ดังนี้

(๑) ประกาศนียบัตรบัณฑิต ออกให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาใดสาขาวิชาหนึ่งภายหลังที่ได้รับปริญญาแล้ว

(๒) อนุปริญญา ออกให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรในสาขาวิชาใดสาขาวิชาหนึ่งก่อนถึงขั้นได้รับปริญญาตรี

(๓) ประกาศนียบัตร ออกให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษาเฉพาะวิชา

มาตรา ๕๗ มหาวิทยาลัยมีอำนาจให้ปริญญากิตติมศักดิ์แก่บุคคลซึ่งสภามหาวิทยาลัยเห็นว่าทรงคุณวุฒิสมควรแก่ปริญญานั้น ๆ แต่จะให้ปริญญาดังกล่าวแก่คณาจารย์ประจำผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยหรือกรรมการสภามหาวิทยาลัยในขณะนั้นไม่ได้

ชั้น สาขาของปริญญา และหลักเกณฑ์การให้ปริญญากิตติมศักดิ์ ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๕๘ มหาวิทยาลัยอาจกำหนดให้มีพัดวิทยฐานะเป็นเครื่องหมายแสดงวิทยฐานะสำหรับพระภิกษุสามเณรผู้ได้รับปริญญา ประกาศนียบัตรบัณฑิต อนุปริญญา และประกาศนียบัตร และครุยวิทยฐานะหรือเข็มวิทยฐานะเป็นเครื่องหมายแสดงวิทยฐานะ สำหรับคฤหัสถ์ผู้ได้รับปริญญา ประกาศนียบัตรบัณฑิต อนุปริญญา และประกาศนียบัตร และอาจกำหนดให้มีครุยประจำตำแหน่งกรรมการสภามหาวิทยาลัย ครุยประจำตำแหน่งผู้บริหาร หรือครุยประจำตำแหน่งคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยสำหรับคฤหัสถ์ก็ได้

การกำหนดลักษณะ ชนิด ประเภท และส่วนประกอบของพัดวิทยฐานะ ครุยวิทยฐานะ เข็มวิทยฐานะ และครุยประจำตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

พัดวิทยฐานะ ครุยวิทยฐานะ เข็มวิทยฐานะ และครุยประจำตำแหน่ง จะใช้ในโอกาสใด โดยมีเงื่อนไขอย่างใด ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๕๙ สภามหาวิทยาลัยอาจออกข้อบังคับกำหนดให้มีเครื่องแบบ เครื่องหมาย หรือเครื่องแต่งกายนักศึกษาสำหรับคฤหัสถ์ได้ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

หมวด ๗
บทกำหนดโทษ

มาตรา ๖๐ ผู้ใดใช้พัดวิทยฐานะ ครุยวิทยฐานะ เข็มวิทยฐานะ ครุยประจำตำแหน่ง เครื่องแบบ เครื่องหมาย หรือเครื่องแต่งกายนักศึกษาของมหาวิทยาลัยโดยไม่มีสิทธิจะใช้หรือแสดงด้วยประการใด ๆ ว่าตนมีปริญญา ประกาศนียบัตรบัณฑิต อนุปริญญา ประกาศนียบัตร หรือตำแหน่งของมหาวิทยาลัยโดยที่ตนไม่มีสิทธิ ถ้าได้กระทำเพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนมีสิทธิจะใช้ หรือมีวิทยฐานะ หรือตำแหน่งเช่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๖๑ ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และลูกจ้าง และเงินอุดหนุนของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ของมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย ไปเป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖๒ ส่วนงานของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งมีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้คงอยู่ต่อไปจนกว่าจะได้ออกข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยจัดตั้งส่วนงานตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖๓ ให้อธิการบดีและรองอธิการบดีซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบการบริหารงานของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ดำรงตำแหน่งอธิการบดีและรองอธิการบดีของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งอธิการบดีและรองอธิการบดีขึ้นใหม่ตามมาตรา ๒๕ ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๖๔ ในระยะเริ่มแรก ให้นายกสภามหาวิทยาลัย กรรมการสภามหาวิทยาลัย และเลขานุการสภามหาวิทยาลัยของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งมีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ปฏิบัติหน้าที่นายกสภามหาวิทยาลัย กรรมการสภามหาวิทยาลัย และเลขานุการสภามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยจนกว่าจะได้มีสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา ๑๗ ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๖๕ ให้คณะกรรมการสภาวิทยาเขต คณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัย คณะกรรมการประจำคณะ คณะกรรมการประจำสถาบัน คณะกรรมการประจำสำนัก และคณะกรรมการประจำศูนย์ ของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งมีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะได้มีคณะกรรมการประจำวิทยาเขต คณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัย คณะกรรมการประจำคณะ คณะกรรมการประจำสถาบัน คณะกรรมการประจำสำนัก และคณะกรรมการประจำศูนย์ตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๖๖ ให้ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี รองคณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน รองผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก รองผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ รองผู้อำนวยการศูนย์ หัวหน้าภาควิชาและรองหัวหน้าภาควิชาของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา คงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี รองคณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน รองผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก รองผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ รองผู้อำนวยการศูนย์ หัวหน้าภาควิชา และรองหัวหน้าภาควิชาตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๖๗ ผู้ใดดำรงตำแหน่งรองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี รองคณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน รองผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก รองผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ รองผู้อำนวยการศูนย์ หัวหน้าภาควิชา หรือรองหัวหน้าภาควิชา เกินกว่าหนึ่งตำแหน่งในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ผู้นั้นเลือกดำรงตำแหน่งได้เพียงตำแหน่งเดียว ทั้งนี้ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๖๘ ให้ผู้ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำหรืออาจารย์พิเศษของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็น

อาจารย์ประจำหรืออาจารย์พิเศษต่อไปตามพระราชบัญญัตินี้หรือจนครบกำหนดเวลาที่ได้รับแต่งตั้ง แล้วแต่กรณี

มาตรา ๖๙ ให้ผู้ซึ่งได้รับประกาศนียบัตร อนุปริญญา หรือปริญญา ตามหลักสูตรของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นผู้ได้รับประกาศนียบัตร อนุปริญญา หรือปริญญาตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๗๐ ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ และข้อกำหนดของมหาวิทยาลัย เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นำประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่ใช้อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ
นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากในปัจจุบันสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นสถาบันการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา สำหรับพระภิกษุสามเณรมีขอบเขตในการให้การศึกษาอย่างจำกัดและยังไม่มีระเบียบการบริหารงานที่ชัดเจนและเหมาะสม ทำให้ไม่สอดคล้องกับการพัฒนาและส่งเสริมการศึกษาและการผลิตบุคลากรทางศาสนาของประเทศ สมควรขยายขอบเขตการให้การศึกษาของสถาบันการศึกษาดังกล่าวให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และจัดระเบียบการบริหารงานให้ชัดเจนและเหมาะสม โดยจัดตั้งสถาบันการศึกษาดังกล่าวขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อดำเนินงานด้านการศึกษา วิจัย ส่งเสริมและให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ รวมทั้งการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๕[๓]

มาตรา ๘๕ ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๔๐ ให้แก้ไขคำว่า “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ” เป็น “นายกรัฐมนตรี” และคำว่า “อธิบดีกรมการศาสนา” เป็น “ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้บัญญัติให้จัดตั้งส่วนราชการขึ้นใหม่โดยมีภารกิจใหม่ ซึ่งได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม นั้นแล้ว และเนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติให้โอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐมนตรีผู้ดำรงตำแหน่งหรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในส่วนราชการเดิมมาเป็นของส่วนราชการใหม่ โดยให้มีการแก้ไขบทบัญญัติต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ที่โอนไปด้วย ฉะนั้น เพื่ออนุวัติให้เป็นไปตามหลักการที่ปรากฏในพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จึงสมควรแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้สอดคล้องกับการโอนส่วนราชการ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมีความชัดเจนในการใช้กฎหมายโดยไม่ต้องไปค้นหาในกฎหมายโอนอำนาจหน้าที่ว่าตามกฎหมายใดได้มีการโอนภารกิจของส่วนราชการหรือผู้รับผิดชอบตามกฎหมายนั้นไปเป็นของหน่วยงานใดหรือผู้ใดแล้ว โดยแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้มีการเปลี่ยนชื่อส่วนราชการ รัฐมนตรีผู้ดำรงตำแหน่งหรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการให้ตรงกับการโอนอำนาจหน้าที่ และเพิ่มผู้แทนส่วนราชการในคณะกรรมการให้ตรงตามภารกิจที่มีการตัดโอนจากส่วนราชการเดิมมาเป็นของส่วนราชการใหม่รวมทั้งตัดส่วนราชการเดิมที่มีการยุบเลิกแล้ว ซึ่งเป็นการแก้ไขให้ตรงตามพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

พระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐[๔]

---

[๓] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๙/ตอนที่ ๑๐๒ ก/หน้า ๖๖/๘ ตุลาคม ๒๕๔๕

[๔] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔/ตอนที่ ๒๗ ก/หน้า ๑๗/๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๐

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๘๕ และมาตรา ๘๖ แห่งพระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๘๕ ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้แก้ไขคำว่า "อธิบดีกรมการศาสนา" เป็น "ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ"

มาตรา ๘๖ ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้แก้ไขคำว่า "อธิบดีกรมการศาสนา" เป็น "ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ""

มาตรา ๔ บทบัญญัติมาตรา ๘๕ และมาตรา ๘๖ แห่งพระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกานี้ ไม่กระทบการใดที่นายกรัฐมนตรีได้กระทำไปตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ ก่อนวันที่พระราชกฤษฎีกานี้ใช้บังคับ

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา ๘๕ และมาตรา ๘๖ แห่งพระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๕ บัญญัติให้แก้ไขคำว่า "รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ" เป็น "นายกรัฐมนตรี" ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ อันเป็นการคลาดเคลื่อนและก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติอย่างมาก สมควรแก้ไขให้ถูกต้อง จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๑๙) พ.ศ. ๒๕๖๒[๕]

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๑๔ บรรดาบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการหรืออยู่ในกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับในส่วนที่กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รักษาการหรือเป็นผู้รักษาการร่วม ให้เปลี่ยนเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเป็นผู้รักษาการหรือเป็นผู้รักษาการร่วม

[๕] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๖/ตอนที่ ๕๗ ก/หน้า ๑/๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒

ให้เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของสภาสถาบันอุดมศึกษาหรือคณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาตามวรรคหนึ่งเพื่อให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่และการเปลี่ยนแปลงผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในบัญชี ๓ ท้ายพระราชบัญญัตินี้

ความในวรรคหนึ่งและวรรคสองไม่ใช้บังคับแก่สถาบันการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษา

มาตรา ๑๗ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญเติบโตอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงของโลกที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สมควรจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมขึ้น เพื่อให้มีการบูรณาการ การเรียนการสอน การวิจัย และการสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่นเข้าด้วยกัน และให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและสถาบันวิจัยในทิศทางที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผน และนโยบายในการพัฒนาประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สุกัญญา/ผู้จัดทำ
๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๓

สุทธนา/ผู้ปรับปรุง
๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

กุลชาติ/ผู้ตรวจ
๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

พิไลภรณ์/เพิ่มเติม
๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๒

วิชพงษ์/ตรวจ
๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

พระราชบัญญัติ
การบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม
พ.ศ. ๒๕๔๐

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๐
เป็นปีที่ ๕๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยมัสยิดอิสลามและกฎหมายว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. ๒๕๔๐”

มาตรา ๒[๑] พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติมัสยิดอิสลาม พ.ศ. ๒๔๙๐

(๒) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พุทธศักราช ๒๔๘๘

(๓) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๑

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“มัสยิด” หมายความว่า สถานที่ซึ่งมุสลิมใช้ประกอบศาสนกิจโดยจะต้องมีละหมาดวันศุกร์เป็นปกติ และเป็นสถานที่สอนศาสนาอิสลาม

“สัปปุรุษประจำมัสยิด” หมายความว่า มุสลิมที่คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมีมติรับเข้าเป็นสัปปุรุษประจำมัสยิด และมีชื่ออยู่ในทะเบียนสัปปุรุษประจำมัสยิด แต่ผู้นั้นจะเป็นสัปปุรุษเกินกว่าหนึ่งมัสยิดในเวลาเดียวกันไม่ได้

“อิหม่าม” หมายความว่า ผู้นำศาสนาอิสลามประจำมัสยิด

---

[๑] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๔/ตอนที่ ๖๕ ก/หน้า ๓/๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

“คอเต็บ” หมายความว่า ผู้แสดงธรรมประจำมัสยิด

“บิหลั่น” หมายความว่า ผู้ประกาศเชิญชวนให้มุสลิมปฏิบัติศาสนกิจตามเวลา

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม*รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ กับออกกฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ และคำสั่ง เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของแต่ละกระทรวง

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑
บททั่วไป

มาตรา ๖ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจุฬาราชมนตรีคนหนึ่ง เพื่อเป็นผู้นำกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย

ให้นายกรัฐมนตรีนำชื่อผู้ที่จะดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรีซึ่งได้รับความเห็นชอบจากกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทั่วประเทศขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นจุฬาราชมนตรี

หลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาจุฬาราชมนตรีตามวรรคสองให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้มีเงินอุดหนุนฐานะจุฬาราชมนตรีตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๗ จุฬาราชมนตรีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นมุสลิมผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์

(๓) เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี

(๔) เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามโดยเคร่งครัด

(๕) เป็นผู้มีความสัมพันธ์อันดีกับทุกศาสนา

(๖) เป็นผู้มีความเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๗) ไม่เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย

(๘) ไม่เป็นผู้เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๙) ไม่เป็นผู้ทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ไร้ความสามารถหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๑๐) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

มาตรา ๘ จุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นต่อทางราชการเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม

(๒) แต่งตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

(๓) ออกประกาศแจ้งผลการดูดวงจันทร์ตามมาตรา ๓๕ (๑๑) เพื่อกำหนดวันสำคัญทางศาสนา

(๔) ออกประกาศเกี่ยวกับข้อวินิจฉัยตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

มาตรา ๙ จุฬาราชมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พ้นจากตำแหน่งเพราะขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๗

มาตรา ๑๐ จุฬาราชมนตรี กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย กรรมการอิสลามประจำจังหวัด และกรรมการอิสลามประจำมัสยิด มีสิทธิสวมเสื้อครุยและประดับเข็มพระปรมาภิไธย ทั้งนี้ ตามระเบียบว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๑๑ เมื่อเห็นสมควร กระทรวงศึกษาธิการอาจจัดตั้ง “อิสลามวิทยาลัย” ขึ้นเพื่อให้การศึกษาและอบรมทางวิชาการศาสนา วิชาการทั่วไป และวิชาชีพได้

หมวด ๒
การจัดตั้งและการเลิกมัสยิด

มาตรา ๑๒ การสร้าง การจัดตั้ง การย้าย การรวม การเลิก และการจดทะเบียนมัสยิด ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การจัดตั้ง การรวม และการเลิกมัสยิด ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๓ ให้มัสยิดที่ได้จดทะเบียนจัดตั้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วมีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยให้คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเป็นผู้แทนของมัสยิดในกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก เพื่อการนี้คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดอาจมอบหมายให้กรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนทำการแทนก็ได้

มาตรา ๑๔ มัสยิดที่เป็นนิติบุคคลอาจเลิกได้โดยการจดทะเบียนเลิกมัสยิดต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

บรรดาทรัพย์สินของมัสยิดที่เลิกตามวรรคหนึ่ง ให้โอนไปยังมัสยิดที่เป็นนิติบุคคลที่อยู่ใกล้ที่สุด ถ้าไม่อาจทำได้ให้โอนไปยังมัสยิดที่เป็นนิติบุคคลที่อยู่ในลำดับถัดไป เว้นแต่เป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยมีผู้อุทิศให้ และผู้อุทิศให้ได้แสดงเจตนาไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๕ มัสยิดที่ได้จดทะเบียนแล้วให้ดำเนินการคัดเลือกกรรมการอิสลามประจำมัสยิดตามหมวด ๕ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันจดทะเบียน

หมวด ๓
คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

มาตรา ๑๖ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย” ประกอบด้วยจุฬาราชมนตรีเป็นประธานกรรมการและกรรมการ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ซึ่งเป็นผู้แทนคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด จังหวัดละหนึ่งคน และจากกรรมการอื่นซึ่งคัดเลือกโดยจุฬาราชมนตรีมีจำนวนหนึ่งในสามของจำนวนผู้แทนคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ถ้ามีเศษให้ปัดทิ้ง

การคัดเลือกผู้แทนคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และการคัดเลือกกรรมการอื่นตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้คณะกรรมการเลือกกรรมการด้วยกันเองเป็นรองประธานกรรมการ เลขาธิการ และตำแหน่งอื่นตามความจำเป็น

มาตรา ๑๗ กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๗ ยกเว้น (๒) และ (๑๐)

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์

มาตรา ๑๘ คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้คำปรึกษาแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม*ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ให้คำปรึกษาหรือข้อแนะนำเกี่ยวกับศาสนาอิสลามแก่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

(๓) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมอบหมาย

(๔) ออกระเบียบเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและการจัดหาผลประโยชน์ของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและมัสยิด

(๕) ออกระเบียบวิธีการดำเนินงานและควบคุมดูแลการบริหารงานของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

(๖) ปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในจังหวัดที่ไม่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ในการนี้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยจะมอบหมายให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่ใกล้เคียงปฏิบัติหน้าที่แทนก็ได้

(๗) พิจารณาวินิจฉัยคำร้องคัดค้านตามมาตรา ๔๑

(๘) จัดทำทะเบียนทรัพย์สิน เอกสารและบัญชีรายรับรายจ่ายของสำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยให้ถูกต้องตามความเป็นจริง

(๙) ออกประกาศและให้คำรับรองเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม

(๑๐) ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางศาสนา และการศึกษาศาสนาอิสลาม

(๑๑) ประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในกิจการที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม

(๑๒) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๙ กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งหกปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

เมื่อกรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้มีการคัดเลือกเพื่อดำเนินการแต่งตั้งใหม่ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันครบกำหนดตามวาระ ในระหว่างที่ยังมิได้มีการแต่งตั้งกรรมการใหม่ ให้กรรมการนั้นปฏิบัติหน้าที่ไปก่อนจนกว่าจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งกรรมการใหม่

มาตรา ๒๐ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๑๙ กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมีมติให้พ้นจากตำแหน่งเพราะขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๗

ในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้มีการคัดเลือกและดำเนินการแต่งตั้งกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่างภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งว่าง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งที่ว่างเหลือไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันจะไม่คัดเลือกกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่างก็ได้ กรรมการที่ได้รับแต่งตั้งแทนอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

ให้กระทรวงมหาดไทยประกาศรายชื่อกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยที่พ้นจากตำแหน่งในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๑ ในการประชุมคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จึงจะเป็นองค์ประชุม

ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการปฏิบัติหน้าที่แทน ถ้าประธานกรรมการและรองประธานกรรมการไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

มติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด แต่ถ้าเป็นมติให้กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยพ้นจากตำแหน่ง มติดังกล่าวต้องมีเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

มาตรา ๒๒ ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีหน้าที่เกี่ยวกับกิจการของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย โดยมีคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นผู้แทนของสำนักงานในกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก เพื่อการนี้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยอาจมีมติมอบหมายให้กรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนทำการแทนก็ได้ และให้เลขาธิการคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นผู้รับผิดชอบในกิจการของสำนักงาน

หมวด ๔
คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

มาตรา ๒๓ จังหวัดใดมีราษฎรนับถือศาสนาอิสลามและมีมัสยิดตามมาตรา ๑๓ ไม่น้อยกว่าสามมัสยิด ให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยประกาศให้จังหวัดนั้นมีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดคณะหนึ่งประกอบด้วยกรรมการมีจำนวนไม่น้อยกว่าเก้าคนแต่ไม่เกินสามสิบคน

การคัดเลือกกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการให้อิหม่ามประจำมัสยิดในจังหวัดนั้นเป็นผู้คัดเลือก ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้คณะกรรมการเลือกกรรมการด้วยกันเป็นประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการ และตำแหน่งอื่นตามความจำเป็น

ให้กระทรวงมหาดไทยประกาศรายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการ และกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๔ กรรมการอิสลามประจำจังหวัดต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๗

(๒) เป็นสัปปุรุษประจำมัสยิดในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปีก่อนวันคัดเลือก

(๓) มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปีก่อนวันคัดเลือก

มาตรา ๒๕ กรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีวาระการดำรงตำแหน่งหกปี เมื่อตำแหน่งกรรมการอิสลามประจำจังหวัดว่างลงให้มีการคัดเลือกกรรมการแทนภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งว่าง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่ตำแหน่งกรรมการว่างลงก่อนถึงกำหนดตามวาระไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน และยังมีกรรมการเหลืออยู่ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการที่ได้รับการคัดเลือก จะไม่ให้มีการคัดเลือกกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่างก็ได้ กรรมการที่ได้รับการคัดเลือกแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๒๖ ในจังหวัดที่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นเกี่ยวกับศาสนาอิสลามต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

(๒) กำกับดูแลและตรวจตราการปฏิบัติงานของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในจังหวัดและจังหวัดอื่นตามที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมอบหมาย

(๓) ประนีประนอมหรือชี้ขาดคำร้องทุกข์ของสัปปุรุษประจำมัสยิดซึ่งเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

(๔) กำกับดูแลการคัดเลือกกรรมการอิสลามประจำมัสยิดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย

(๕) พิจารณาแต่งตั้งและถอดถอนกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

(๖) สอบสวนพิจารณาให้กรรมการอิสลามประจำมัสยิดพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๔๐ (๔)

(๗) สั่งให้กรรมการอิสลามประจำมัสยิดพักหน้าที่ระหว่างถูกสอบสวน

(๘) พิจารณาเกี่ยวกับการจัดตั้ง การย้าย การรวม และการเลิกมัสยิด

(๙) แต่งตั้งผู้รักษาการแทนในตำแหน่ง อิหม่าม คอเต็บ และบิหลั่น เมื่อตำแหน่งดังกล่าวว่างลง

(๑๐) ออกหนังสือรับรองการสมรสและการหย่าตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

(๑๑) ประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามเมื่อได้รับการร้องขอ

(๑๒) จัดทำทะเบียนทรัพย์สิน เอกสารและบัญชีรายรับ รายจ่าย ของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดให้ถูกต้องครบถ้วนเป็นปัจจุบัน และรายงานผลการดำเนินงานฐานะการเงินและทรัพย์สินให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยทราบปีละหนึ่งครั้งภายในเดือนมีนาคมของทุกปี

(๑๓) ออกประกาศและให้คำรับรองเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลามในจังหวัด

มาตรา ๒๗ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๒๕ กรรมการอิสลามประจำจังหวัดพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมีมติให้พ้นจากตำแหน่งเพราะขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๔

ให้กระทรวงมหาดไทยประกาศรายชื่อกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่พ้นจากตำแหน่งในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๘ การประชุมคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ให้นำมาตรา ๒๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๙ ให้มีสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีหน้าที่เกี่ยวกับกิจการของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด โดยมีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้แทนของสำนักงานในกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก เพื่อการนี้คณะกรรมการอิสลาม

ประจำจังหวัดอาจมีมติมอบหมายให้กรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนทำการแทนก็ได้ และให้เลขานุการคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบในกิจการของสำนักงาน

หมวด ๕
คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

มาตรา ๓๐ ให้มีคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดคณะหนึ่ง ประกอบด้วย

(๑) อิหม่ามเป็นประธานกรรมการ

(๒) คอเต็บเป็นรองประธานกรรมการ

(๓) บิหลั่นเป็นรองประธานกรรมการ และ

(๔) กรรมการอื่นตามจำนวนที่ที่ประชุมสัปปุรุษประจำมัสยิดนั้นกำหนดจำนวนไม่น้อยกว่าหกคนแต่ไม่เกินสิบสองคน

ให้สัปปุรุษประจำมัสยิดซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบห้าปีบริบูรณ์ขึ้นไป ประชุมกันคัดเลือกผู้ดำรงตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง

ให้คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเลือกกรรมการตาม (๔) เป็นเลขานุการหนึ่งคน นายทะเบียนหนึ่งคน เหรัญญิกหนึ่งคน และตำแหน่งอื่นตามความจำเป็น

ให้ประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดหรือกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่ได้รับมอบหมายจากประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นประธานในที่ประชุมสัปปุรุษประจำมัสยิด เพื่อดำเนินการคัดเลือกกรรมการอิสลามประจำมัสยิด แล้วเสนอคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยกำหนด

มาตรา ๓๑ อิหม่าม คอเต็บ และบิหลั่น ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(๑) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๗

(๒) อ่านพระคัมภีร์อัลกุรอานได้ถูกต้อง

(๓) สามารถนำในการปฏิบัติศาสนกิจได้ถูกต้องตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

(๔) มีความสามารถแสดงธรรมได้

(๕) เป็นสัปปุรุษประจำมัสยิดนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันก่อนวันคัดเลือก

อิหม่าม คอเต็บ และบิหลั่น ไม่ถือเป็นนักพรตหรือนักบวช

การพ้นจากตำแหน่งของ อิหม่าม คอเต็บ และบิหลั่น ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยกำหนด

มาตรา ๓๒ กรรมการตามมาตรา ๓๐ (๔) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๗

(๒) เป็นสัปปุรุษประจำมัสยิดนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันก่อนวันคัดเลือก

(๓) มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดที่มัสยิดนั้นตั้งอยู่ไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันก่อนวันคัดเลือก

มาตรา ๓๓ เมื่อตำแหน่งอิหม่าม คอเต็บ หรือบิหลั่น ว่างลง ให้นำวิธีการตามที่บัญญัติในมาตรา ๓๐ มาใช้เพื่อดำเนินการคัดเลือกผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวแทนภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งว่าง

มาตรา ๓๔ กรรมการตามมาตรา ๓๐ (๔) มีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปี เมื่อตำแหน่งกรรมการว่างลง ให้นำวิธีการตามที่บัญญัติในมาตรา ๓๐ มาใช้เพื่อดำเนินการคัดเลือกกรรมการแทนภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งว่าง เว้นแต่ตำแหน่งกรรมการดังกล่าวว่างลงเนื่องจากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีมติให้พ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๔๐ (๔) และผู้ที่พ้นจากตำแหน่งได้ยื่นคำร้องคัดค้านต่อคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยตามมาตรา ๔๑ ระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันให้นับแต่วันที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมีมติ

ถ้าตำแหน่งกรรมการว่างลงก่อนถึงกำหนดตามวาระไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันจะไม่ดำเนินการคัดเลือกกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่างก็ได้ กรรมการที่ได้รับการคัดเลือกแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๓๕ คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) บำรุงรักษามัสยิดและทรัพย์สินของมัสยิดให้เรียบร้อย

(๒) วางระเบียบปฏิบัติภายในของมัสยิดเพื่อให้การดำเนินงานของมัสยิดเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

(๓) ปฏิบัติตามคำแนะนำชี้แจงของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในเมื่อไม่ขัดต่อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามและกฎหมาย

(๔) สนับสนุนสัปปุรุษในการปฏิบัติศาสนกิจ ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

(๕) พิจารณามีมติรับมุสลิมเข้าเป็นสัปปุรุษประจำมัสยิด

(๖) อำนวยความสะดวกและอบรมสั่งสอนให้สัปปุรุษประจำมัสยิดปฏิบัติศาสนกิจโดยถูกต้องเคร่งครัด

(๗) ประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างสัปปุรุษประจำมัสยิดเมื่อได้รับการร้องขอ

(๘) จัดให้มีและรักษาสมุดทะเบียนสัปปุรุษประจำมัสยิด และตรวจตราแก้ไขเพิ่มเติมสมุดทะเบียนดังกล่าวให้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง

(๙) จำหน่ายชื่อสัปปุรุษประจำมัสยิดออกจากทะเบียน เมื่อได้สอบสวนแล้วปรากฏว่าผู้นั้นกระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

(๑๐) จัดให้มีทะเบียนทรัพย์สิน เอกสาร และบัญชีรายรับรายจ่ายของมัสยิดให้ถูกต้องตรงความเป็นจริง และจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน และทรัพย์สินของมัสยิดแล้วรายงานให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปี

(๑๑) ดูดวงจันทร์และแจ้งผลการดูดวงจันทร์ต่อคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

(๑๒) ส่งเสริมการศึกษาและจัดกิจกรรมที่ไม่ขัดต่อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

มาตรา ๓๖ สัปปุรุษประจำมัสยิดผู้ถูกจำหน่ายชื่อตามมาตรา ๓๕ (๙) มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านต่อคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้ประกาศให้จำหน่ายชื่อออกจากทะเบียน และให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดพิจารณาวินิจฉัยให้เสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องคัดค้าน มติของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดให้เป็นที่สุด

การยื่นคำร้องคัดค้านและการพิจารณาวินิจฉัยคำร้องคัดค้านตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยกำหนด

มาตรา ๓๗ อิหม่ามมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

(๒) ปกครองดูแลและแนะนำเจ้าหน้าที่ของมัสยิดให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เรียบร้อย

(๓) แนะนำให้สัปปุรุษประจำมัสยิดปฏิบัติให้ถูกต้องตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามและกฎหมาย

(๔) อำนวยความสะดวกแก่มุสลิมในการปฏิบัติศาสนกิจ

(๕) สั่งสอนและอบรมหลักธรรมทางศาสนาอิสลามแก่บรรดาสัปปุรุษประจำมัสยิด

มาตรา ๓๘ คอเต็บมีหน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามในการแสดงธรรมแก่สัปปุรุษประจำมัสยิด

มาตรา ๓๙ บิหลั่นมีหน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามในการประกาศเชิญชวนให้มุสลิมปฏิบัติศาสนกิจตามเวลา

มาตรา ๔๐ กรรมการอิสลามประจำมัสยิดพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ครบกำหนดวาระตามมาตรา ๓๔ วรรคหนึ่ง สำหรับกรรมการอื่นตามมาตรา ๓๐ (๔) ในคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีมติให้พ้นจากตำแหน่งเนื่องจากขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๓๒

(๕) สัปปุรุษประจำมัสยิดตามมาตรา ๓๐ วรรคสอง จำนวนเกินกว่ากึ่งหนึ่งยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดขอให้พ้นจากตำแหน่ง และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสอบสวนและวินิจฉัยแล้วมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

(๖) คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสอบสวนแล้วเห็นว่ามีความประพฤติในทางที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่มัสยิด หรือบกพร่องต่อหน้าที่ หรือดำเนินกิจการของมัสยิดไปในทางไม่สงบเรียบร้อย หรือขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลาม หรือกระทำการอันอาจเสื่อมเสียประโยชน์ของมัสยิด และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดวินิจฉัยแล้วมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่สอบสวนแล้วเห็นว่าพฤติการณ์แห่งความผิดที่ได้กระทำยังไม่ถึงขั้นให้พ้นจากตำแหน่ง คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดอาจวินิจฉัยให้ภาคทัณฑ์ไว้ก่อนก็ได้

มาตรา ๔๑ กรรมการอิสลามประจำมัสยิดซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๔๐ (๔) (๕) และ (๖) มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านต่อคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง และให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยพิจารณาวินิจฉัยให้เสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องคัดค้าน มติของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยให้เป็นที่สุด

การยื่นคำร้องคัดค้าน และการวินิจฉัยคำร้องคัดค้านตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยกำหนด

มาตรา ๔๒ การประชุมคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ให้นำมาตรา ๒๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๔๓ ให้ผู้ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๙

ให้กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและกรรมการอิสลามประจำจังหวัดซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับดำรงตำแหน่งต่อไปอีกสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ให้กรรมการอิสลามประจำมัสยิดซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๔๐

มาตรา ๔๔ ให้มัสยิดซึ่งได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติมัสยิดอิสลาม พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นมัสยิดตามมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔๕ ให้ “อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย” ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พุทธศักราช ๒๔๘๘ เป็นอิสลามวิทยาลัยตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔๖ บรรดากฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัติมัสยิดอิสลาม พ.ศ. ๒๔๙๐ และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พุทธศักราช ๒๔๘๘ ให้ใช้บังคับโดยอนุโลมก่อนจนกว่าจะมีกฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ
นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากพระราชบัญญัติมัสยิดอิสลาม พ.ศ. ๒๔๙๐ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พุทธศักราช ๒๔๘๘ และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๑ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานไม่เหมาะสมกับสภาวการณ์ปัจจุบัน สมควรปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

*พระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๕[๒]

มาตรา ๒๐ ในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้แก้ไขคำว่า “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ” เป็น “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม”

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้บัญญัติให้จัดตั้งส่วนราชการขึ้นใหม่โดยมีภารกิจใหม่ ซึ่งได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม นั้นแล้ว และเนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติให้โอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐมนตรีผู้ดำรงตำแหน่งหรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในส่วนราชการเดิมมาเป็นของส่วนราชการใหม่ โดยให้มีการแก้ไขบทบัญญัติต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ที่โอนไปด้วย ฉะนั้น เพื่ออนุวัติให้เป็นไปตามหลักการที่ปรากฏในพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จึงสมควรแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้สอดคล้องกับการโอนส่วนราชการ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมีความชัดเจนในการใช้กฎหมายโดยไม่ต้องไปค้นหาในกฎหมายโอนอำนาจหน้าที่ว่าตามกฎหมายใดได้มีการโอนภารกิจของส่วนราชการหรือผู้รับผิดชอบตามกฎหมายนั้นไปเป็นของหน่วยงานใดหรือผู้ใดแล้ว โดยแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้มีการเปลี่ยนชื่อส่วนราชการ รัฐมนตรีผู้ดำรงตำแหน่งหรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการให้ตรงกับการโอนอำนาจหน้าที่ และเพิ่มผู้แทนส่วนราชการในคณะกรรมการให้ตรงตามภารกิจที่มีการตัดโอนจากส่วนราชการเดิมมาเป็นของส่วนราชการใหม่ รวมทั้งตัดส่วนราชการเดิมที่มีการยุบเลิกแล้ว ซึ่งเป็นการแก้ไขให้ตรงตามพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

ปณตภร/ผู้จัดทำ
๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

กุลชาติ/ตรวจ
๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

[๒] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๙/ตอนที่ ๑๐๒ ก/หน้า ๖๖/๘ ตุลาคม ๒๕๔๕

พระราชบัญญัติ
ว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล
พ.ศ. ๒๔๘๙

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
รังสิต กรมขุนชัยนาทนเรนทร
พระยามานวราชเสวี
ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๙
เป็นปีที่ ๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่เป็นการสมควรให้ใช้กฎหมายอิสลามในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีแพ่งเกี่ยวด้วยเรื่องครอบครัวและมรดกอิสลามศาสนิกของศาลชั้นต้นในจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ซึ่งอิสลามศาสนิกเป็นทั้งโจทก์จำเลยหรือเป็นผู้เสนอคำขอในคดีที่ไม่มีข้อพิพาท

พระมหากษัตริย์โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙”

มาตรา ๒[๑] พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีแพ่งเกี่ยวด้วยเรื่องครอบครัวและมรดกอิสลามศาสนิกของศาลชั้นต้นในจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ซึ่งอิสลามศาสนิกเป็นทั้งโจทก์จำเลยหรือเป็นผู้เสนอคำขอในคดีที่ไม่มีข้อพิพาท ให้ใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกบังคับแทนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการนั้น เว้นแต่บทบัญญัติว่าด้วยอายุความมรดก ทั้งนี้ ไม่ว่ามูลคดีเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันใช้พระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ การพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นตามความในมาตรา ๓ ให้ดะโต๊ะยุติธรรมหนึ่งนายนั่งพิจารณาพร้อมด้วยผู้พิพากษา

ให้ดะโต๊ะยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายอิสลาม และลงลายมือชื่อในคำพิพากษาที่พิพากษาตามคำวินิจฉัยชี้ขาดนั้นด้วย

[๑] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๓/ตอนที่ ๗๗/หน้า ๖๓๓/๓ ธันวาคม ๒๔๘๙

คำวินิจฉัยชี้ขาดของดะโต๊ะยุติธรรมในข้อกฎหมายอิสลามให้เป็นอันเด็ดขาดในคดีนั้น

มาตรา ๕ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการคัดค้านผู้พิพากษามาใช้บังคับแก่การคัดค้านดะโต๊ะยุติธรรมโดยอนุโลม

เมื่อมีเหตุที่ดะโต๊ะยุติธรรมปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้ ให้คู่ความตกลงกันเลือกอิสลามศาสนิกหนึ่งนายปฏิบัติหน้าที่แทนดะโต๊ะยุติธรรมเฉพาะคดี ถ้าตกลงกันไม่ได้ ให้ต่างเสนอชื่ออิสลามศาสนิกที่สมควรต่อผู้พิพากษาหัวหน้าศาลฝ่ายละเท่า ๆ กัน แต่ไม่ให้เกินฝ่ายละสามนาย เมื่อผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเลือกผู้ใดจากรายชื่อที่คู่ความเสนอนั้น ให้ผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่แทนดะโต๊ะยุติธรรมเฉพาะคดีนั้นได้

มาตรา ๖ บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ไม่กระทบถึงคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลในวันใช้พระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่คดีนั้นเป็นคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้น และคู่ความหรือผู้เสนอคำขอในคดีที่ไม่มีข้อพิพาท แล้วแต่กรณี ได้ร้องขอต่อศาลภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ใช้พระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้บังคับ ในกรณีเช่นนี้ให้ศาลสั่งให้มีการเสนอคำฟ้องหรือคำขอใหม่และให้ดำเนินการพิจารณาพิพากษาต่อไปตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๗ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเรือตรี ถ. ธำรงนาวาสวัสดิ์
นายกรัฐมนตรี

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ปริญสินีย์/แก้ไข
วศิน/ตรวจ
๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๓

พิมลกร/ปรับปรุง
๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๖
วิชพงษ์/ตรวจ
๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

พระราชบัญญัติ
ส่งเสริมกิจการฮัจย์
พ.ศ. ๒๕๒๔

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๔
เป็นปีที่ ๓๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมกิจการฮัจย์

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ พ.ศ. ๒๕๒๔”

มาตรา ๒[๑] พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๑๑ ลงวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕

บรรดากฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือที่ขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“กิจการฮัจย์” หมายความว่า กิจการใด ๆ ที่เกี่ยวกับการเดินทางของชาวไทยผู้นับถือศาสนาอิสลามเพื่อไปประกอบพิธีฮัจย์ ณ เมืองเมกกะ ประเทศซาอุดิอาระเบียไม่ว่าจะเป็นการจัดบริการการอำนวยความสะดวกหรือความปลอดภัยก่อนเดินทาง ระหว่างเดินทาง ระหว่างประกอบพิธีฮัจย์ หรือการเดินทางกลับถึงภูมิลำเนา รวมทั้งกิจการที่เกี่ยวเนื่องกับการดังกล่าวตามที่คณะกรรมการกำหนด

“อะมีร์ุลฮัจย์” หรือ “รออิสบิซาตุลฮัจย์ อัลรัสมียะห์” (หัวหน้าคณะผู้แทนฮัจย์

[๑] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๙/ตอนที่ ๑๘/หน้า ๒๓/๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕

ทางการ)[๒] หมายความว่า บุคคลผู้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนฮัจย์ทางการของประเทศไทยนำชาวไทยผู้นับถือศาสนาอิสลามเดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ ณ เมืองเมกกะ ประเทศซาอุดิอาระเบีย

"การรับจัดบริการขนส่ง" หมายความว่า การรับจ้างขนส่งหรือรวบรวมบุคคลและสัมภาระในการรับจ้างขนส่งโดยพาหนะใด ๆ จากที่แห่งหนึ่งไปยังที่อีกแห่งหนึ่งในกิจการฮัจย์

"คณะกรรมการ" หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจย์แห่งประเทศไทย

"เลขาธิการ" หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจย์แห่งประเทศไทย

มาตรา ๔ ทวิ[๓] ให้จุฬาราชมนตรีเป็นอะมีรุ้ลฮัจย์ หรืออออิสบิซาตุลฮัจย์ อัลรัสมียะห์ (หัวหน้าคณะผู้แทนฮัจย์ทางการ) ในปีใดที่จุฬาราชมนตรีไม่ประสงค์จะเดินทางไปเป็นอะมีรุ้ลฮัจย์ หรืออออิสบิซาตุลฮัจย์ อัลรัสมียะห์ (หัวหน้าคณะผู้แทนฮัจย์ทางการ) ให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกบุคคลผู้สมควรเป็นอะมีรุ้ลฮัจย์ หรืออออิสบิซาตุลฮัจย์ อัลรัสมียะห์ (หัวหน้าคณะผู้แทนฮัจย์ทางการ) จำนวนสามคน เพื่อให้จุฬาราชมนตรีนำเสนอชื่อต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาคัดเลือกแต่งตั้งเป็นอะมีรุ้ลฮัจย์ หรืออออิสบิซาตุลฮัจย์ อัลรัสมียะห์ (หัวหน้าคณะผู้แทนฮัจย์ทางการ) จำนวนหนึ่งคน

มาตรา ๔ ตรี[๔] ให้อะมีรุ้ลฮัจย์ หรืออออิสบิซาตุลฮัจย์ อัลรัสมียะห์ (หัวหน้าคณะผู้แทนฮัจย์ทางการ) มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนฮัจย์ทางการของประเทศไทยนำชาวไทยผู้นับถือศาสนาอิสลามในกิจการที่ต้องทำเกี่ยวกับการประกอบพิธีฮัจย์ ณ ประเทศซาอุดิอาระเบีย

(๒) เป็นผู้ควบคุมดูแลและอำนวยความสะดวกแก่ชาวไทยผู้นับถือศาสนาอิสลามที่เดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์

(๓) เป็นผู้ประสานงานในการปฏิบัติงานของคณะเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งเดินทางไปประเทศซาอุดิอาระเบียเพื่อกิจการฮัจย์

(๔) ให้คำปรึกษาหารือแก่คณะกรรมการ

(๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๕ กิจการดังต่อไปนี้ต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ

(๑) การรับจัดบริการขนส่ง

(๒) การจัดบริการอื่นที่เกี่ยวกับกิจการฮัจย์ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

(๓) การโฆษณาหรือกระทำการอื่นใดอันมีลักษณะเป็นการชักชวนเพื่อให้ใช้หรือรับบริการตาม (๑) หรือ (๒) อันเป็นการแสวงหาประโยชน์ในทางธุรกิจสำหรับตนเองหรือผู้อื่น โดยผู้กระทำมิได้เป็นตัวแทนหรือเจ้าหน้าที่ของบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการตาม (๑) และ (๒)

---

[๒] มาตรา ๔ นิยามคำว่า "อะมีรุ้ลฮัจย์" หรือ "รออิสบิซาตุลฮัจย์ อัลรัสมียะห์" (หัวหน้าคณะผู้แทนฮัจย์ทางการ) เพิ่มโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๒

[๓] มาตรา ๔ ทวิ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๒

[๔] มาตรา ๔ ตรี เพิ่มโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๒

การอนุญาตของคณะกรรมการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๖[๕] ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจย์แห่งประเทศไทย” ประกอบด้วย

(๑) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นประธานกรรมการ

(๒) ปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานกรรมการ

(๓) กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวนสิบเอ็ดคน ได้แก่ ปลัดกระทรวงคมนาคม ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนกรมการศาสนา ผู้แทนกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ผู้แทนสำนักข่าวกรองแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ และผู้แทนคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวนไม่เกินสี่คน

ให้เลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้เลขาธิการแต่งตั้งข้าราชการของกรมการปกครอง จำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๖/๑[๖] กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(ก) คุณสมบัติ

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์

(๓) มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี

(๔) มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับกิจการฮัจย์

(ข) ลักษณะต้องห้าม

(๑) เป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการฮัจย์

(๒) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

(๓) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

(๔) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๕) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๖) เคยเป็นผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

มาตรา ๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

---

[๕] มาตรา ๖ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๙

[๖] มาตรา ๖/๑ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๙

มาตรา ๘ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือหย่อนความสามารถ

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา ๖/๑[๗]

ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งเพิ่มขึ้นหรือแต่งตั้งซ่อม ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้วนั้น

มาตรา ๙ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๐ การประชุมคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการและรองประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

มาตรา ๑๑ ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดระเบียบ ข้อบังคับ เงื่อนไข หรือมาตรการใด ๆ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในอันที่จะให้ความคุ้มครองผู้ที่ประสงค์จะเดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ให้ได้รับความสะดวก ปลอดภัยและมีหลักประกัน

(๒) กำหนดระเบียบ ข้อบังคับ เงื่อนไข หรือมาตรการใด ๆ ในการควบคุมกิจการซึ่งต้องได้รับอนุญาตตามมาตรา ๕

(๓) ปฏิบัติการอื่นใดอันอยู่ในขอบเขตแห่งกิจการฮัจย์ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายอื่นที่ให้อำนาจไว้

ระเบียบ ข้อบังคับ เงื่อนไข หรือมาตรการตาม (๒) เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๑๒ ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งอนุกรรมการ เพื่อปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดอันอยู่ในขอบเขตแห่งกิจการฮัจย์ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

---

[๗] มาตรา ๘ วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๙

มาตรา ๑๒/๑[๘] ให้คณะกรรมการแต่งตั้งบุคคลขึ้นคณะหนึ่งจำนวนไม่เกินเจ็ดคน เป็นคณะอนุกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจการฮัจย์ ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วย ผู้ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการให้เป็นผู้ประกอบกิจการตามมาตรา ๕ และผู้ที่เคยเดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ เพื่อทำหน้าที่เสนอแนะแนวทางและมาตรการเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์

องค์ประกอบ จำนวน คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการได้มา วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของอนุกรรมการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามข้อบังคับของคณะกรรมการ

มาตรา ๑๓ ให้นำมาตรา ๙ และมาตรา ๑๐ มาใช้บังคับแก่การประชุมอนุกรรมการโดยอนุโลม

มาตรา ๑๔[๙] ให้อธิบดีกรมการปกครองเป็นเลขาธิการโดยตำแหน่งและให้กรมการปกครองทำหน้าที่สำนักเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจย์แห่งประเทศไทย มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

(๒) ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานเกี่ยวกับการส่งเสริมกิจการฮัจย์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๓) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้และตามระเบียบ ข้อบังคับของคณะกรรมการ

(๔) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ

มาตรา ๑๕ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕ (๑) หรือ (๒) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๖ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕ (๓) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๗ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ เงื่อนไข หรือมาตรการใด ๆ ซึ่งออกตามมาตรา ๑๑ (๒) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๑๘[๑๐] ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำการและละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษ

---

[๘] มาตรา ๑๒/๑ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๙

[๙] มาตรา ๑๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๙

[๑๐] มาตรา ๑๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๙

ตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย

มาตรา ๑๙ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้[๑๑]

กฎกระทรวงนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก ป. ติณสูลานนท์
นายกรัฐมนตรี

[๑๑] มาตรา ๑๙ วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๙

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่การเดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ของชาวไทยผู้นับถือศาสนาอิสลาม ณ เมืองเมกกะ ประเทศซาอุดิอาระเบีย เป็นศาสนบัญญัติอันจำเป็นในทางศาสนาอิสลาม และมีชาวไทยผู้นับถือศาสนาอิสลามเดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์แต่ละปีเป็นจำนวนมาก ในการนี้รัฐบาลได้ให้ความอนุเคราะห์ส่งเสริมการไปประกอบพิธีฮัจย์ตลอดมาแต่ยังมีอุปสรรคบางประการทางกฎหมายที่สมควรได้รับการแก้ไขเพื่อให้การเดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ของชาวไทยผู้นับถือศาสนาอิสลาม ได้รับการส่งเสริมอย่างถูกต้องสมบูรณ์ทั้งในทางหลักศาสนา ความสะดวก ปลอดภัย มีหลักประกันในการเดินทาง และป้องกันการหาประโยชน์อันมิชอบ ทั้งให้สมประโยชน์ในด้านการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๒[๑๒]

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ในปัจจุบันไม่มีผู้ทำหน้าที่เป็นอะมีรุ้ลฮัจย์ หรืออะอิสบิซาตุลฮัจย์ อัลรัสมียะห์ (หัวหน้าคณะผู้แทนฮัจย์ทางการ) สำหรับเป็นผู้นำของชาวไทยผู้นับถือศาสนาอิสลามที่เดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ ณ เมืองเมกกะ ประเทศซาอุดิอาระเบีย ทำให้เกิดความยากลำบากแก่ผู้ที่จะเดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ในเรื่องการขอใบอนุญาตเข้าเมือง การเดินทาง ที่พัก และมีอุปสรรคอื่น ๆ อีกมาก ดังนั้น เพื่อขจัดปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ผู้ที่ไปแสวงบุญ ณ เมืองเมกกะ ประเทศซาอุดิอาระเบีย สมควรกำหนดให้จุฬาราชมนตรีหรือผู้ที่จุฬาราชมนตรีเสนอชื่อต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาคัดเลือกแต่งตั้งเป็นผู้ทำหน้าที่อะมีรุ้ลฮัจย์ หรืออะอิสบิซาตุลฮัจย์ อัลรัสมียะห์ (หัวหน้าคณะผู้แทนฮัจย์ทางการ) มีหน้าที่ควบคุมดูแลและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่เดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

*พระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๕[๑๓]

มาตรา ๑๑๑ ในพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ พ.ศ. ๒๕๒๔ ให้แก้ไขคำว่า “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ” เป็น “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม” คำว่า “ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ” เป็น “ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม” และคำว่า “กรมประชาสงเคราะห์” เป็น “สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์”

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้บัญญัติให้จัดตั้งส่วนราชการขึ้นใหม่โดยมีภารกิจใหม่ ซึ่งได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม นั้นแล้ว และเนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติให้โอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐมนตรีผู้ดำรงตำแหน่งหรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในส่วนราชการเดิมมาเป็นของส่วนราชการใหม่ โดยให้มีการแก้ไขบทบัญญัติต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับอำนาจ

---

[๑๒] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๖/ตอนที่ ๑๓๒/ฉบับพิเศษ หน้า ๑/๑๘ สิงหาคม ๒๕๓๒

[๑๓] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๙/ตอนที่ ๑๐๒ ก/หน้า ๖๖/๘ ตุลาคม ๒๕๔๕

หน้าที่ที่โอนไปด้วย ฉะนั้น เพื่ออนุวัติให้เป็นไปตามหลักการที่ปรากฏในพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จึงสมควรแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้สอดคล้องกับการโอนส่วนราชการ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมีความชัดเจนในการใช้กฎหมายโดยไม่ต้องไปค้นหาในกฎหมายโอนอำนาจหน้าที่ว่าตามกฎหมายใดได้มีการโอนภารกิจของส่วนราชการหรือผู้รับผิดชอบตามกฎหมายนั้นไปเป็นของหน่วยงานใดหรือผู้ใดแล้ว โดยแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้มีการเปลี่ยนชื่อส่วนราชการ รัฐมนตรีผู้ดำรงตำแหน่งหรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการให้ตรงกับการโอนอำนาจหน้าที่ และเพิ่มผู้แทนส่วนราชการในคณะกรรมการให้ตรงตามภารกิจที่มีการตัดโอนจากส่วนราชการเดิมมาเป็นของส่วนราชการใหม่ รวมทั้งตัดส่วนราชการเดิมที่มีการยุบเลิกแล้ว ซึ่งเป็นการแก้ไขให้ตรงตามพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

พระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๙[๑๔]

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๑๐ ให้โอนบรรดากิจการ อำนาจหน้าที่ ทรัพย์สิน งบประมาณ สิทธิ หนี้ และภาระผูกพัน ของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เฉพาะกองส่งเสริมกิจการฮัจย์ และกองทุนสำหรับผู้เดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ตามระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยกองทุนสำหรับผู้เดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ พ.ศ. ๒๕๔๙ ไปเป็นของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

มาตรา ๑๑ ให้ดำเนินการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๖ (๔) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ พ.ศ. ๒๕๒๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ในระหว่างที่ยังไม่มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่ง ให้กรรมการตามมาตรา ๖ (๑) (๒) และ (๓) และมาตรา ๖ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ พ.ศ. ๒๕๒๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้ไปพลางก่อน

มาตรา ๑๒ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากในปัจจุบันผู้นับถือศาสนาอิสลามได้ให้ความสนใจเดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์เป็นจำนวนมาก สมควรปรับเปลี่ยนให้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีราชการส่วนภูมิภาคสามารถใกล้ชิดกับประชาชนในทุกพื้นที่ ทำหน้าที่ส่งเสริมกิจการฮัจย์แทนกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่ประสงค์จะไปประกอบพิธีฮัจย์ รวมทั้งปรับปรุงองค์ประกอบ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจย์แห่งประเทศไทยให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับอำนาจ

[๑๔] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๓/ตอนที่ ๑๐๔ ก/หน้า ๑/๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๙

หน้าที่ที่เปลี่ยนไปด้วย ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินกิจการฮัจย์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเกิดประโยชน์ต่อผู้นับถือศาสนาอิสลาม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

นุสรา/ปรับปรุง
๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

พระราชบัญญัติ
ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
พ.ศ. ๒๕๔๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๕
เป็นปีที่ ๕๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕”

มาตรา ๒[๑] พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“ธนาคาร” หมายความว่า ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

“ตราสารทางการเงิน” หมายความว่า

(๑) ตั๋วเงินคลัง

(๒) พันธบัตร

(๓) ตั๋วเงิน

(๔) หุ้น หุ้นกู้ ใบสำคัญแสดงสิทธิในหุ้นหรือหุ้นกู้ ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นหรือหุ้นกู้ หรือใบสำคัญแสดงการเข้าชื่อซื้อหุ้นหรือหุ้นกู้

(๕) ใบสำคัญแสดงสิทธิในเงินปันผลจากตราสาร

[๑] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๙/ตอนที่ ๑๐๘ ก/หน้า ๑/๒๑ ตุลาคม ๒๕๔๕

(๖) ตราสารหรือหลักฐานแสดงสิทธิในทรัพย์สินของโครงการลงทุนซึ่งผู้ประกอบกิจการจัดการลงทุนไม่ว่าในหรือนอกประเทศเป็นผู้ออก

(๗) ตราสารอื่นใดตามที่คณะกรรมการกำหนดด้วยความเห็นชอบจากรัฐมนตรี

“เงินกองทุน” หมายความว่า ทุนที่ชำระแล้วซึ่งรวมทั้งส่วนล้ำมูลค่าหุ้น ทุนสำรอง เงินสำรองที่ได้จัดสรรจากกำไรสุทธิ กำไรสุทธิคงเหลือหลังจากการจัดสรรแล้ว เงินสำรองจากการตีราคาหลักทรัพย์ และทุนอื่นใดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

“สถาบันการเงิน” หมายความว่า

(๑) ธนาคารแห่งประเทศไทย

(๒) ธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์

(๓) บริษัทเงินทุนและบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์

(๔) บริษัทหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

(๕) สถาบันการเงินอื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

“บัญชีซะกาต” หมายความว่า บัญชีที่ธนาคารจัดตั้งขึ้นเพื่อบริจาคและรับดำเนินการบริจาคตามหลักการของศาสนาอิสลาม

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

“คณะที่ปรึกษา” หมายความว่า คณะที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

“ที่ปรึกษา” หมายความว่า ที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

“ผู้จัดการ” หมายความว่า ผู้จัดการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงและประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑
การจัดตั้งและเงินทุน

มาตรา ๕ ให้จัดตั้งธนาคารขึ้นเรียกว่า “ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย” และให้ธนาคารเป็นนิติบุคคล

มาตรา ๖ ให้ธนาคารตั้งสำนักงานใหญ่ในกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดใกล้เคียง และจัดตั้งสาขาหรือสำนักงานผู้แทน ณ ที่ใดภายในหรือภายนอกราชอาณาจักรก็ได้

การจัดตั้งสาขาหรือสำนักงานผู้แทนตามวรรคหนึ่ง และการย้ายที่ตั้งสำนักงานใหญ่หรือสำนักงานสาขาของธนาคาร จะต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีก่อน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๗ ให้กำหนดทุนเรือนหุ้นของธนาคารไว้หนึ่งพันล้านบาท แบ่งออกเป็น หุ้นสามัญหนึ่งร้อยล้านหุ้น มูลค่าหุ้นละสิบบาท โดยให้ธนาคารขายหุ้นให้แก่กระทรวงการคลังหรือบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของธนาคาร

การลดทุนของธนาคารต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีก่อน และมิให้นำมาตรา ๑๓๙ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๑๔๑ แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. ๒๕๓๕ มาใช้บังคับ

ให้กระทรวงการคลังถือหุ้นของธนาคารได้ตามจำนวนที่เห็นสมควร แต่จะต้องไม่เกินร้อยละสี่สิบเก้าของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมด เว้นแต่มีเหตุจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขฐานะหรือการดำเนินงานของธนาคาร กระทรวงการคลังอาจถือหุ้นเกินร้อยละสี่สิบเก้าของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดได้เป็นการชั่วคราว ตามสัดส่วนและระยะเวลาที่เหมาะสมโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี[๒]

มาตรา ๘ เมื่อมีผู้เข้าชื่อซื้อหุ้นที่ระบุในมาตรา ๗ เป็นจำนวนไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนหุ้นทั้งหมด และได้ชำระเงินเต็มมูลค่าแล้ว ให้คณะกรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งตามมาตรา ๑๖ นัดประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่ชักช้า เพื่อปรึกษากิจการที่กำหนดตามพระราชบัญญัตินี้ และกิจการอื่นตามที่จำเป็น

มาตรา ๙ ภายใต้บังคับมาตรา ๗ วรรคสาม ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดจำนวนหุ้นสูงสุดที่บุคคลใดจะถือได้ แต่ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นต้องแก้ไขฐานะหรือการดำเนินงานของธนาคาร รัฐมนตรีมีอำนาจผ่อนผันให้มีการถือหุ้นเป็นอย่างอื่น โดยจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ด้วยก็ได้

หุ้นของธนาคารที่บุคคลหรือห้างหุ้นส่วนดังต่อไปนี้ถืออยู่ให้นับรวมเป็นหุ้นของบุคคลตามวรรคหนึ่งด้วย

(๑) คู่สมรสของบุคคลตามวรรคหนึ่ง

(๒) บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของบุคคลตามวรรคหนึ่ง

(๓) ห้างหุ้นส่วนสามัญที่บุคคลตามวรรคหนึ่งหรือบุคคลตาม (๑) หรือ (๒) เป็นหุ้นส่วน

(๔) ห้างหุ้นส่วนจำกัดที่บุคคลตามวรรคหนึ่งหรือบุคคลตาม (๑) หรือ (๒) เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด หรือเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดที่มีหุ้นรวมกันเกินอัตราที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

---

[๒] มาตรา ๗ วรรคสาม แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑

(๕) บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่บุคคลตามวรรคหนึ่งหรือบุคคลตาม (๑) หรือ (๒) หรือห้างหุ้นส่วนตาม (๓) หรือ (๔) ถือหุ้นรวมกันเกินอัตราที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

(๖) บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่บุคคลตามวรรคหนึ่งหรือบุคคลตาม (๑) หรือ (๒) หรือห้างหุ้นส่วนตาม (๓) หรือ (๔) หรือบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดตาม (๕) ถือหุ้นรวมกันเกินอัตราที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๑๐ ธนาคารต้องมีจำนวนหุ้นที่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยถืออยู่ไม่ต่ำกว่าอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง และต้องมีกรรมการเป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมด แต่ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นต้องแก้ไขฐานะหรือการดำเนินงานของธนาคาร รัฐมนตรีมีอำนาจผ่อนผันให้มีจำนวนหุ้นหรือกรรมการเป็นอย่างอื่นได้

มาตรา ๑๑ ภายหลังที่ธนาคารได้มีผู้ถือหุ้น และได้มีการประชุมผู้ถือหุ้นเลือกตั้งกรรมการตามความในพระราชบัญญัตินี้แล้ว ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัดมาใช้บังคับแก่ธนาคารโดยอนุโลม เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๒
วัตถุประสงค์

มาตรา ๑๒ ให้ธนาคารมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบธุรกิจทางการเงินที่ไม่ผูกพันกับดอกเบี้ยและประกอบกิจการอื่น ดังต่อไปนี้

(๑) รับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามหรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้

(๒) รับฝากเงินเพื่อการลงทุน

(๓) ทำธุรกิจเงินตราต่างประเทศของธนาคาร

(๔) ออก ขาย ซื้อ ซื้อลด หรือรับช่วงซื้อลดตราสารทางการเงินหรือรับโอนสิทธิเรียกร้องของผู้รับประโยชน์ในตราสารนั้น

(๕) ให้ยืมหรือบริการทางการเงินในรูปอื่นที่เป็นประเพณีปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินอื่นในด้านธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ

(๖) รับประกันความเสี่ยงในเชิงพาณิชย์ในการลงทุนของผู้ลงทุนไทยในต่างประเทศ

(๗) เรียกเก็บส่วนลด ค่าธรรมเนียม และค่าบริการอื่น ๆ อันเนื่องมาจากการให้กู้ยืมเงิน ซื้อ ซื้อลด รับช่วงซื้อลด การค้ำประกัน และการให้บริการอื่น

(๘) จัดการบัญชีซะกาต

(๙) เป็นนายหน้าหรือตัวแทนซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์โดยได้รับค่านายหน้าหรือบำเหน็จเป็นการตอบแทนในทางการค้า

(๑๐) เป็นนายหน้าหรือตัวแทนในการจัดหาเงินให้ยืมหรือเงินลงทุนให้แก่กิจการอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรือการจัดการให้ยืมหรือการลงทุนแก่กิจการดังกล่าว

(๑๑) กิจการอันพึงเป็นงานธนาคารตามที่รัฐมนตรีกำหนดในกฎกระทรวง

(๑๒) กิจการอื่นบรรดาที่เกี่ยวกับ เกี่ยวเนื่อง หรือสนับสนุนในการจัดการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของธนาคารตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี

การดำเนินกิจการของธนาคารตามวรรคหนึ่งจะต้องไม่ขัดกับหลักการของศาสนาอิสลาม

มาตรา ๑๓ ห้ามมิให้ธนาคารกระทำการ ดังต่อไปนี้

(๑) รับหุ้นของธนาคารเป็นประกัน

(๒) ถือหุ้นในสถาบันการเงินอื่น เว้นแต่

(ก) เป็นการได้มาจากการชำระหนี้หรือการประกันการให้ยืมเงิน แต่ต้องจำหน่ายภายในเวลาหกเดือนนับแต่วันที่ได้มา

(ข) เป็นการได้มาเนื่องจากการประกอบธุรกิจอื่นที่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี หรือ

(ค) เป็นการได้มาโดยได้รับผ่อนผันจากรัฐมนตรี ในการผ่อนผันนั้นจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ไว้ด้วยก็ได้

(๓) ร่วมลงทุนกับ หรือให้ยืมเงินแก่กรรมการของธนาคาร

การกระทำดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นการร่วมลงทุนกับ หรือให้ยืมเงินแก่กรรมการนั้นด้วย

(ก) ร่วมลงทุนกับ หรือให้ยืมเงินแก่คู่สมรสหรือบุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะของกรรมการ

(ข) ร่วมลงทุนกับ หรือให้ยืมเงินแก่ห้างหุ้นส่วนสามัญที่กรรมการหรือบุคคลตาม (ก) เป็นหุ้นส่วน

(ค) ร่วมลงทุนกับ หรือให้ยืมเงินแก่ห้างหุ้นส่วนจำกัดที่กรรมการหรือบุคคลตาม (ก) เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด หรือเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดที่มีหุ้นรวมกันเกินร้อยละสามสิบของทุนทั้งหมดของห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้น

(ง) ร่วมลงทุนกับ หรือให้ยืมเงินแก่บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่กรรมการหรือบุคคลตาม (ก) หรือห้างหุ้นส่วนตาม (ข) หรือ (ค) ถือหุ้นรวมกันเกินร้อยละสามสิบของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดนั้น

(จ) ร่วมลงทุนกับ หรือให้ยืมเงินแก่บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่กรรมการหรือบุคคลตาม (ก) หรือห้างหุ้นส่วนตาม (ข) หรือ (ค) หรือบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดตาม (ง) ถือหุ้นรวมกันเกินร้อยละสามสิบของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของธนาคาร

(ฉ) การรับรอง รับอาวัลหรือสอดเข้าแก้หน้าในตั๋วเงินที่กรรมการหรือบุคคลตาม (ก) หรือห้างหุ้นส่วนตาม (ข) หรือ (ค) หรือบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดตาม (ง) หรือ (จ) เป็นผู้สั่งจ่ายหรือผู้ออกตั๋ว หรือผู้สลักหลัง

(ช) การประกันหนี้ใด ๆ ของกรรมการหรือบุคคลตาม (ก) หรือห้างหุ้นส่วนตาม (ข) หรือ (ค) หรือบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดตาม (ง) หรือ (จ)

(๔) จ่ายเงินหรือทรัพย์สินอื่นแก่กรรมการ พนักงาน หรือลูกจ้างของธนาคารเป็นค่านายหน้าหรือค่าตอบแทนสำหรับหรือเนื่องจากการกระทำหรือการประกอบธุรกิจใด ๆ ของธนาคาร ทั้งนี้ นอกจากบำเหน็จ เงินเดือน รางวัล และเงินเพิ่มอย่างอื่นบรรดาที่พึงจ่ายตามปกติ

มาตรา ๑๔ เมื่อปรากฏว่าการได้มาซึ่งหุ้นของธนาคารเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดถือหุ้นเกินจำนวนที่จะถือได้ตามมาตรา ๙ บุคคลนั้นจะยกเอาการถือหุ้นในส่วนที่เกินจำนวนดังกล่าวขึ้นยันต่อธนาคารมิได้ และธนาคารจะจ่ายเงินปันผลหรือเงินตอบแทนอย่างอื่นให้แก่บุคคลนั้นหรือให้บุคคลนั้นออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมของผู้ถือหุ้นตามจำนวนหุ้นในส่วนที่เกินมิได้

มาตรา ๑๕ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามมาตรา ๙ มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๔ ให้ธนาคารตรวจสอบทะเบียนผู้ถือหุ้นทุกคราวก่อนการประชุมผู้ถือหุ้นและก่อนจ่ายเงินปันผลหรือเงินตอบแทนอื่นใดแล้วแจ้งผลการตรวจสอบต่อรัฐมนตรีตามรายการและภายในเวลาที่รัฐมนตรีกำหนด และในกรณีที่พบว่าผู้ถือหุ้นรายใดถือหุ้นเกินจำนวนที่กำหนดในมาตรา ๙ ให้ธนาคารแจ้งให้ผู้นั้นทราบเพื่อดำเนินการจำหน่ายหุ้นที่เกินนั้นเสีย

หมวด ๓
การจัดการ

มาตรา ๑๖ ในวาระเริ่มแรกก่อนมีผู้ถือหุ้น ให้รัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย” มีจำนวนเจ็ดคน ประกอบด้วยผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านศาสนาอิสลามอย่างน้อยสองคน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเงิน การธนาคารหรือด้านอื่น อันเป็นประโยชน์แก่กิจการของธนาคารเป็นกรรมการ

ให้รัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการตามวรรคหนึ่งเป็นประธานกรรมการ

คณะกรรมการอาจแต่งตั้งบุคคลใดซึ่งไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๒ ทำหน้าที่เลขานุการของคณะกรรมการได้

มาตรา ๑๗ ให้คณะกรรมการตามมาตรา ๑๖ มีหน้าที่กำหนดข้อบังคับของธนาคารว่าด้วยกิจการต่าง ๆ ที่มิได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และออกหนังสือชี้ชวนเพื่อเสนอขายหุ้น และกระทำหน้าที่และกิจการอื่นซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ริเริ่มจัดตั้งธนาคาร

ธนาคารจะแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับตามวรรคหนึ่งได้ต่อเมื่อที่ประชุมผู้ถือหุ้นลงมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมด

มาตรา ๑๘ ในการประชุมผู้ถือหุ้นครั้งแรกตามมาตรา ๘ ให้เลือกตั้งกรรมการเพิ่มขึ้นจากจำนวนกรรมการตามมาตรา ๑๖ อีกสองคน รวมเป็นเก้าคน และเมื่อที่ประชุมสามัญประจำปีเห็นสมควร จะเลือกตั้งกรรมการเพิ่มขึ้นอีกไม่เกินสองคนก็ได้

มาตรา ๑๙ ให้กรรมการตามมาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๘ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปี เมื่อครบหนึ่งปีนับแต่วันที่ประชุมสามัญประจำปีครั้งแรก ให้กรรมการตามมาตรา ๑๖

ออกจากตำแหน่งสองคนโดยวิธีจับสลาก และในทุกปีถัดไป ให้กรรมการที่เหลือจากการจับสลากออกจากตำแหน่งสองคนโดยวิธีจับสลาก และให้ถือว่าการจับสลากออกเป็นการออกตามวาระด้วย

เมื่อกรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้ที่ประชุมผู้ถือหุ้นเลือกตั้งกรรมการขึ้นใหม่แทน ทั้งนี้ โดยให้กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งยังคงอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินกิจการของธนาคารต่อไปเพียงเท่าที่จำเป็นจนกว่าจะได้มีกรรมการซึ่งได้รับเลือกตั้งขึ้นใหม่

การเลือกตั้งกรรมการตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของธนาคาร และกรรมการที่ที่ประชุมผู้ถือหุ้นเลือกตั้งต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๒

มาตรา ๒๐ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๙ กรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๒

(๔) ที่ประชุมผู้ถือหุ้นมีมติให้ออก

ในกรณีที่พ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการนัดประชุมผู้ถือหุ้นเพื่อเลือกตั้งบุคคลซึ่งไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๒ เข้าดำรงตำแหน่งแทน โดยให้มีวาระการดำรงตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

มาตรา ๒๑ เมื่อประธานกรรมการพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๙ หรือมาตรา ๒๐ ให้ที่ประชุมผู้ถือหุ้นเลือกกรรมการขึ้นเป็นประธานกรรมการแทน

มาตรา ๒๒ กรรมการต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย

(๒) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๓) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๔) เป็นข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งได้รับเลือกตั้งหรือเป็นเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง

(๕) เป็นผู้มีมลทินมัวหมองว่าทุจริตในสถาบันการเงินใด หรือบริหารงานในสถาบันการเงินใดผิดพลาดอย่างร้ายแรง

(๖) เป็นกรรมการหรือผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการจัดการของสถาบันการเงินอื่น

มาตรา ๒๓ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงชี้ขาด

มาตรา ๒๔ กรรมการผู้ใดมีส่วนได้เสียในเรื่องที่พิจารณา ห้ามมิให้เข้าร่วมพิจารณาในเรื่องนั้น

มาตรา ๒๕ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่วางนโยบายและกำกับดูแลโดยทั่วไป ซึ่งกิจการของธนาคารภายในขอบวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๑๒ อำนาจหน้าที่เช่นว่านี้ให้รวมถึง

(๑) ออกข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง หรือข้อกำหนดเกี่ยวกับการบริหารงานและดำเนินกิจการของธนาคาร

(๒) ออกข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดซื้อ จัดจ้าง การเงิน ทรัพย์สินและการบัญชี รวมทั้งการตรวจสอบภายใน

(๓) ออกข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล เงินตอบแทน และค่าใช้จ่าย

(๔) พิจารณาให้ความเห็นชอบงบประมาณของธนาคาร

(๕) แต่งตั้งและถอดถอนผู้จัดการ

(๖) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของธนาคารตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๖ ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๒ มาตรา ๒๓ และมาตรา ๒๔ มาใช้บังคับกับลักษณะต้องห้าม การประชุม และการมีส่วนได้เสียของคณะอนุกรรมการโดยอนุโลม

หมวด ๔
ผู้จัดการ

มาตรา ๒๗ ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งผู้จัดการหนึ่งคนซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการเงินการธนาคารหรือด้านอื่นอันเป็นประโยชน์แก่กิจการของธนาคาร เพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของธนาคารและให้เป็นไปตามนโยบายที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ

คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการคนใดเป็นผู้จัดการก็ได้

ให้ผู้จัดการได้รับประโยชน์ตอบแทนตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๘ ให้ผู้จัดการเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้างของธนาคารทุกตำแหน่ง

ในกิจการของธนาคารที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก ให้ผู้จัดการเป็นผู้แทนของธนาคาร และเพื่อการนี้ผู้จัดการจะมอบอำนาจให้ตัวแทนหรือบุคคลใดกระทำกิจการเฉพาะอย่างแทนก็ได้ ทั้งนี้ ตามข้อบังคับที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๙ ผู้จัดการต้องปฏิบัติงานเต็มเวลาให้แก่ธนาคาร ไม่เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นใหญ่หรือผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการจัดการในกิจการอื่นที่มีส่วนเกี่ยวเนื่องกับธนาคาร และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๒

มาตรา ๓๐ ให้ผู้จัดการมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปีและอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่รวมแล้วจะต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

มาตรา ๓๑ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๓๐ ผู้จัดการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๒

(๔) คณะกรรมการให้ออก

เมื่อผู้จัดการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งกรรมการหรือบุคคลอื่นเป็นผู้จัดการ

หมวด ๕
คณะที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

มาตรา ๓๒ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย” ประกอบด้วย ประธานที่ปรึกษา และที่ปรึกษาอื่นอีกไม่เกินสี่คน มีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับหลักการของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของธนาคาร เพื่อให้การประกอบธุรกิจของธนาคารไม่ขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลาม

มาตรา ๓๓ ให้ที่ปรึกษามีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ให้ที่ปรึกษาได้รับประโยชน์ตอบแทนตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๓๔ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๓๓ ที่ปรึกษาพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๒ (๑) (๒) (๓) หรือ (๕)

(๔) คณะกรรมการให้ออก

ในกรณีที่ปรึกษาพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งบุคคลอื่นเป็นที่ปรึกษาแทน และให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของที่ปรึกษาซึ่งตนแทน

มาตรา ๓๕ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๒ (๑) (๒) (๓) และ (๕) มาตรา ๒๓ และมาตรา ๒๔ มาใช้บังคับกับลักษณะต้องห้าม การประชุม และการมีส่วนได้เสียของคณะที่ปรึกษาโดยอนุโลม

หมวด ๖
การกำกับ การดำเนินงานและการควบคุม

มาตรา ๓๖ ให้ธนาคารดำรงเงินกองทุนเป็นอัตราส่วนกับสินทรัพย์ หนี้สิน หรือภาระผูกพัน ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๗ ให้ธนาคารดำรงเงินสดสำรองและดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องเป็นอัตราส่วนกับเงินฝากและเงินให้ยืม ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๘ การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี ให้คณะกรรมการจัดสรรเป็นเงินสำรองไว้ในกิจการของธนาคารไม่ต่ำกว่าร้อยละสิบของกำไรสุทธิ

เมื่อเงินสำรองตามวรรคหนึ่งมีจำนวนเท่ากับจำนวนเงินมูลค่าหุ้นที่ชำระแล้วหรือมากกว่านั้น คณะกรรมการจะงดการจัดสรรหรือลดจำนวนเงินที่จะต้องจัดสรรเป็นเงินสำรองก็ได้

มาตรา ๓๙ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลโดยทั่วไปซึ่งกิจการของธนาคาร เพื่อการนี้จะสั่งให้ธนาคารชี้แจงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น ทำรายงาน หรือยับยั้งการกระทำอันจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ธนาคาร รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์การกำกับดูแล

หมวด ๗
การสอบบัญชีและรายงาน

มาตรา ๔๐ ให้คณะกรรมการจัดให้มีการสอบบัญชีของธนาคารอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ในการประชุมผู้ถือหุ้นครั้งแรก ให้คณะกรรมการโดยความเห็นชอบจากที่ประชุมผู้ถือหุ้น แต่งตั้งผู้สอบบัญชีเพื่อสอบบัญชีของธนาคารประจำปีบัญชีแรก

มาตรา ๔๑ ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีของแต่ละปี ให้คณะกรรมการเสนองบดุล บัญชีกำไรขาดทุน ซึ่งผู้สอบบัญชีรับรองแล้วต่อที่ประชุมสามัญประจำปี

เพื่อพิจารณา และให้คณะกรรมการเสนอรายงานกิจการประจำปีของธนาคารต่อที่ประชุมสามัญประจำปีพร้อมกันด้วย

ให้รอบระยะเวลาบัญชีของธนาคารมีกำหนดหนึ่งปีตามปีปฏิทิน

มาตรา ๔๒ ให้ธนาคารรายงานกิจการประจำปี งบดุล บัญชีกำไรขาดทุน ซึ่งผู้สอบบัญชีได้รับรองแล้วต่อรัฐมนตรี เพื่อทราบภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีแต่ละปีและให้เปิดเผยต่อสาธารณชนด้วย

หมวด ๘
การตรวจสอบ

มาตรา ๔๓ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อตรวจสอบกิจการ สินทรัพย์ ลูกหนี้ และผู้ที่เกี่ยวข้องของธนาคาร เป็นการทั่วไปหรือเป็นการเฉพาะก็ได้

ให้พนักงานเจ้าหน้าที่รายงานการตรวจสอบตามวรรคหนึ่งต่อรัฐมนตรี ตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๔๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) สั่งให้กรรมการ พนักงานหรือลูกจ้างของธนาคาร ผู้สอบบัญชีของธนาคาร และผู้รวบรวมหรือประมวลข้อมูลของธนาคารด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือด้วยอุปกรณ์อื่นใด มาให้ถ้อยคำเกี่ยวกับกิจการ สินทรัพย์ และหนี้สินของธนาคาร ส่งสำเนาหรือแสดงสมุดบัญชี เอกสาร ดวงตราหรือหลักฐานอื่น

(๒) เข้าไปในสถานที่ประกอบธุรกิจของธนาคาร หรือสถานที่ซึ่งรวบรวมหรือประมวลข้อมูลของธนาคารด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือด้วยอุปกรณ์อื่นใด เพื่อตรวจสอบเกี่ยวกับการปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ของธนาคาร

(๓) ยึดหรืออายัดทรัพย์สิน เอกสาร หรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบหรือดำเนินคดี ในการออกคำสั่งยึดหรืออายัดดังกล่าวจะต้องระบุเหตุผลความจำเป็นและสิทธิของผู้ถูกยึดหรืออายัดนั้น

(๔) เข้าไปตรวจสอบฐานะหรือการดำเนินงานในสถานที่ประกอบธุรกิจของลูกหนี้ของธนาคาร รวมทั้งสั่งให้ลูกหนี้หรือผู้ที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำ ส่งสำเนา หรือแสดงสมุดและบัญชี เอกสาร ดวงตราหรือหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับกิจการ สินทรัพย์ และหนี้สินก็ได้เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าธนาคารกระทำการตามมาตรา ๑๓ (๓) และเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าลูกหนี้หรือผู้เกี่ยวข้องดังกล่าวมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดด้วย

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา ๔๕ ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

หมวด ๙
บทกำหนดโทษ

มาตรา ๔๖ ผู้ใดล่วงรู้กิจการของธนาคารเนื่องจากการปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ อันเป็นกิจการที่ตามปกติวิสัยจะพึงสงวนไว้ไม่เปิดเผย ถ้าผู้นั้นนำไปเปิดเผยแก่บุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ความในวรรคหนึ่ง มิให้นำมาใช้บังคับแก่การเปิดเผยในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) การเปิดเผยตามหน้าที่ หรือเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนหรือการพิจารณาคดี

(๒) การเปิดเผยเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(๓) การเปิดเผยเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขฐานะการดำเนินงานของธนาคาร

(๔) การเปิดเผยแก่ผู้สอบบัญชีของธนาคารตามพระราชบัญญัตินี้ หรือหน่วยงานในประเทศและต่างประเทศที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับสถาบันการเงิน

(๕) การเปิดเผยเมื่อได้รับความยินยอมจากบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลที่จะเปิดเผยนั้นเป็นลายลักษณ์อักษร

มาตรา ๔๗ กรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน หรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนธนาคาร ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๒ มาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๔๘ ในกรณีที่ธนาคารกระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๖ หรือมาตรา ๓๗ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาท และปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

ในกรณีที่ธนาคารกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ถ้าพิสูจน์ได้ว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเกิดจากการสั่งการ การกระทำการ หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน หรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนธนาคาร ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๙ ผู้ใดให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จต่อพนักงานเจ้าหน้าที่โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน และปรับไม่เกินหกหมื่นบาท

มาตรา ๕๐ กรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน หรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนธนาคาร โดยทุจริตหลอกลวงด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จแก่ประชาชน หรือด้วยการปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แก่ประชาชนทราบ และโดยการหลอกลวงดังกล่าวนั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากประชาชนผู้ถูก

หลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ประชาชนผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ห้าแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

มาตรา ๕๑ กรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน หรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนธนาคารซึ่งได้รับมอบหมายให้จัดการทรัพย์สินของธนาคารหรือบุคคลอื่น หรือซึ่งธนาคารหรือบุคคลอื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย กระทำผิดหน้าที่ของตนด้วยประการใด ๆ โดยทุจริต จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินของธนาคารหรือบุคคลนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ห้าแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

มาตรา ๕๒ กรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน หรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนธนาคารครอบครองทรัพย์ซึ่งเป็นของธนาคารหรือบุคคลอื่น หรือซึ่งธนาคารหรือบุคคลอื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยเบียดบังเอาทรัพย์นั้นเป็นของตนหรือบุคคลที่สามโดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ห้าแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

มาตรา ๕๓ กรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน หรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนธนาคารเอาไปเสีย ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่า หรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สิน ที่ธนาคารมีหน้าที่ดูแลหรือที่อยู่ในความครอบครองของธนาคาร ถ้าได้กระทำเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น หรือประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินห้าแสนบาท

มาตรา ๕๔ กรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน หรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนธนาคารกระทำการหรือไม่กระทำการเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อตนเองหรือผู้อื่น อันเป็นการเสียหายแก่ธนาคารหรือประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ห้าแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

มาตรา ๕๕ กรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน หรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนธนาคารกระทำหรือยินยอมให้กระทำการ ดังต่อไปนี้

(๑) ทำให้เสียหาย ทำลาย เปลี่ยนแปลง ตัดทอน หรือปลอมบัญชี เอกสาร หรือหลักประกันของธนาคาร หรือที่เกี่ยวกับธนาคาร

(๒) ลงข้อความเท็จหรือไม่ลงข้อความสำคัญในบัญชีหรือเอกสารของธนาคาร หรือ

(๓) ทำบัญชีไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นปัจจุบัน หรือไม่ตรงต่อความเป็นจริง เพื่อลวงให้ธนาคารหรือผู้ถือหุ้นขาดประโยชน์อันควรได้ หรือลวงบุคคลใด ๆ

ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ห้าแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร
นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ปัจจุบันการประกอบธุรกิจทางการเงินในระบบสถาบันการเงินโดยทั่วไปผูกพันอยู่กับระบบดอกเบี้ย อันขัดหรือแย้งกับหลักการของศาสนาอิสลามซึ่งห้ามมิให้ดำเนินธุรกิจทางการเงินที่ผูกพันกับดอกเบี้ย จึงสมควรจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยขึ้น เพื่อประกอบธุรกิจทางการเงินและประกอบกิจการอื่นให้สอดคล้องกับหลักการของศาสนาอิสลาม ซึ่งจะส่งเสริมและสนับสนุนการระดมเงินออมและการลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ อันจะเป็นการอำนวยประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑[๓]

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยประสบปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลต่อเงินสำรองของธนาคารและขาดสภาพคล่องในการดำเนินงาน ดังนั้น เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕ เพื่อกำหนดให้กระทรวงการคลังสามารถถือหุ้นได้เกินร้อยละสี่สิบเก้าของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดเป็นการชั่วคราว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

[๓] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๕/ตอน ๕๐ ก/หน้า ๕/๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๑

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

อังศุมาลี/ผู้จัดทำ
๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๖

อุดมลักษณ์/ผู้ตรวจ
๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๖

ปวันวิทย์/เพิ่มเติม
๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

พระราชบัญญัติ
ว่าด้วยลักษณ ฐานะ ของวัดบาดหลวง
โรมันคาทอลิกในกรุงสยาม ตามกฎหมาย[๑]

มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่าด้วยโปรวิการิโอ อาปอสตอลิโก ผู้บัญชาการมิซซังโรมันคาทอลิกในวิการิอาโต อาปอสตอลิโก แห่งกรุงเทพฯ ได้กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า มิซซังโรมันคาทอลิกได้พยายามกระทำการมาแล้วแต่ปางก่อน และยังกระทำอยู่สืบไป เพื่อจะให้ประชาชนมีความดีและเจริญยิ่งขึ้น และว่ามีความยากลำบากเกิดขึ้นในการที่ดินของมิซซังที่กล่าวแล้วนั้น

อีกประการหนึ่งตามความในข้อ ๓ ของหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี การค้าขาย และการเดินเรือ ซึ่งได้ทำไว้ในระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ลงวัน ๒๑ ๙ ค่ำ ปีมะโรงอัฐศก จุลศักราช ๑๒๑๘ ตรงกับวันที่ ๑๕ สิงหาคม คริสต์ศักราช ๑๘๕๖ นั้น มีความว่า บาทหลวงฝรั่งเศสจะสร้างวัดตึกและเรือนโรงอยู่ก็ดี ปลูกโรงสอนหนังสือเด็ก ๆ ก็ดี โรงรักษาคนไข้ก็ดี ในประเทศสยามก็ทำได้ แต่ต้องประพฤติตามกฎหมายไทย

ประการหนึ่งยังไม่ได้ทำข้อบังคับ สำหรับการที่จะทำตามสัญญาที่กล่าวมานี้ และเป็นการสมควรที่จะมีข้อบังคับลงไว้เพื่อให้บาทหลวงโรมันคาทอลิกในกรุงสยาม ได้รับหนังสือสำหรับที่ดินซึ่งจะถือไว้ใช้เป็นประโยชน์ของวัดนั้น

ประการหนึ่ง โปรวิการิโอ อาปอสตอลิโก ได้กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า เพราะเหตุด้วยทุนที่จะใช้ในการสอนศาสนาไม่มีพอ รัฐบาลฝ่ายสยามจึงได้อนุญาตให้ทำการเพาะปลูกในที่ดินต่าง ๆ ในพระราชอาณาจักร เพื่อให้ได้รับประโยชน์มาใช้ในการวัดนั้น และว่ามิซซังโรมันคาทอลิกขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้มีอำนาจถือที่ดินเช่นว่ามานี้ได้บริบูรณ์ตามกฎหมายในพระราชอาณาจักรนี้

ประการหนึ่ง โปรวิการิโอ อาปอสตอลิโก ขอพระราชทานพระมหากรุณาและพระบรมราชานุเคราะห์ เพื่อให้มิซซังมีอำนาจถือที่ดินที่เป็นส่วนทำประโยชน์ให้แก่มิซซัง ตามแต่ที่จะได้มาโดยซื้อหรือโดยให้ปันกันตามกฎหมายฝ่ายสยาม

อีกประการหนึ่ง การที่จะอนุญาตให้มีอำนาจถือที่ดินนี้ เป็นการจำเป็นที่ต้องกำหนดลงไว้ในกฎหมายฝ่ายสยามว่า ลักษณะฐานะของวัดบาทหลวงโรมันคาทอลิกเป็นอย่างไรด้วย

เพราะเหตุทั้งหลายเหล่านี้ และเพราะเหตุที่โปรวิการิโอ อาปอสตอลิโก ได้เขียนหนังสือรับแทนมิซซังคาทอลิกในวิการิอาโต อาปอสตอลิโก แห่งกรุงเทพฯ ว่า ทั้งผู้บัญชาการมิซซังนี้และผู้ที่จะสืบต่อไปในภายหน้า จะถือและทำตามข้อความทั้งปวงในพระราชบัญญัตินี้แล้ว

[๑] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๖/-/หน้า ๑๗/๒๙ สิงหาคม ๑๒๘

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัตินี้ไว้ มีข้อความดังต่อไปนี้

หมวดที่ ๑
ว่าด้วยข้อความทั่วไป

ข้อ ๑ คณะโรมันคาทอลิก ในกรุงสยามนี้ไม่เลือกว่ามิซซังและบาทหลวงจะเป็นคนชาติภาษาใด ๆ ได้รับอนุญาตตามกฎหมายฝ่ายสยาม ให้เป็นบริษัทอันหนึ่งเฉพาะวิการิโอ อาปอสตอลิโก แห่งหนึ่ง เพื่อให้มีอำนาจถือที่ดินสำหรับประโยชน์มิซซัง ตามข้อความที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ข้อ ๒ วิการิอาโต อาปอสตอลิโกนั้น ต่อไปในภายหลังเรียกว่า บิสชอปริก หรือมิซซังวิการิโอ อาปอสตอลิโก ที่โป๊ปได้แต่งตั้งมาให้เป็นผู้ใหญ่ผู้หนึ่งในบิสชอปริก แห่งหนึ่ง และถ้าไม่มีตัวอยู่ผู้บัญชาการในมิซซังนั้นเป็นผู้แทนบริษัทของบิสชอปริก หรือมิซซังเหมือนอย่างบริษัทที่บุคคลรวมกันทำการได้อันหนึ่ง

ในสถานวัดบาทหลวงนั้น บาทหลวงที่รักษาที่นั้นทำการเป็นผู้แทนของมิซซัง อยู่ในบังคับบัญชาของบิสชอปหรือวิการิโอ อาปอสตอลิโก ซึ่งมีอำนาจใหญ่กว่ากัน

ที่ตั้งสอนศาสนาทั้งหลาย ซึ่งไม่ได้ขึ้นอยู่ในสถานวัดบาทหลวงแห่งใด ๆ แล้ว มีโปรกุราตอร์ ของมิซซังเป็นผู้แทนทำการอยู่ในบังคับบัญชาผู้มีอำนาจใหญ่กว่าอันเดียวกันนั้น

ข้อ ๓ ในภายหน้าห้ามไม่ให้บาทหลวงโรมันคาทอลิกผู้ซึ่งยังอยู่ในมิซซัง ถือที่ดินในชื่อของตนเองได้

ข้อ ๔ ที่ดินของมิซซังนั้น อยู่ในกฎหมายฝ่ายสยามและอยู่ในบังคับและอำนาจศาลฝ่ายสยาม

ข้อ ๕ ตั้งแต่นี้สืบไป ให้มิซซังถือที่ดินเป็นของมิซซังเองได้ตามความที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัตินี้ แต่จะถือที่ดินแทนผู้อื่นไม่ได้ มิซซังจะร้องว่าเป็นเจ้าของที่ดินหรือว่ามีประโยชน์ในที่ดินได้แต่ในชื่อของมิซซังเอง หรือในชื่อของสถานวัดบาทหลวง หรือสถานพักสอนศาสนา หรือที่ตั้งการสอนศาสนาโรมันคาทอลิก

ข้อ ๖ ที่ดินของมิซซังนั้น ให้แบ่งเป็นสองอย่างตามที่ใช้การในที่ดินนั้น ๆ อย่างที่ ๑ นั้น คือที่ดินที่ใช้เป็นวัดโรงเรือนตึกรามวัดบาทหลวง อย่างที่ ๒ นั้น คือที่ดินเพื่อทำประโยชน์ให้แก่มิซซัง

หมวดที่ ๒
ว่าด้วยวัดและโรงเรือนตึกรามของบาทหลวง

ข้อ ๗ ตามความในข้อ ๓ แห่งหนังสือสัญญาลงวัน ๖๑๔ ๙ ค่ำ ปีมะโรงอัฐศก จุลศักราช ๑๒๑๘ ตรงกับวันที่ ๑๕ สิงหาคม คริสต์ศักราช ๑๘๕๖ ในระหว่างกรุงสยามกับฝรั่งเศสนั้น มีความว่า บาทหลวงจะไปเที่ยวสอนศาสนาในประเทศสยามก็ได้ จะสร้างวัดตึกและเรือนโรงอยู่ก็ดี ปลูกโรงสอนหนังสือเด็ก ๆ ก็ดี โรงรักษาคนไข้ก็ดี ในประเทศสยามก็ทำได้ แต่ต้องประพฤติตามกฎหมายไทย

ข้อ ๘ สถานวัดบาทหลวงนั้นเป็นที่ตั้งอยู่ประจำแห่งหนึ่ง ซึ่งรัฐบาลอนุญาตแล้ว มีที่เหล่านี้รวมอยู่ด้วยในจังหวัดนั้น คือ ที่วัดที่ป่าช้าที่อยู่ของบาทหลวง และมักมีที่โรงเรียนเด็กผู้ชาย โรงเรียนเด็กผู้หญิง โรงเลี้ยงเด็ก โรงเรียนศาสนา และโรงพยาบาล

สถานพักสอนศาสนานั้น มีที่เหล่านี้รวมอยู่ด้วย คือ โรงสวด ที่พักของบาทหลวงเวลาไปตรวจสถานพัก และมักมีโรงเรียนศาสนาหรือโรงทำการกุศลอย่างอื่น ๆ

แบบบัญชีที่ ๑ ซึ่งติดท้ายพระราชบัญญัตินี้ มีรายชื่อสถานวัดบาทหลวง และสถานพักสอนศาสนา ตามที่ได้ตั้งอยู่ในเวลาปัจจุบันนี้ อยู่ในบังคับของวิการิอาโต อาปอสตอลิโก แห่งกรุงเทพฯ

ข้อ ๙ ให้มิซซังจัดการตามที่จำเป็นจะต้องจัดให้สถานวัดบาทหลวง หรือสถานพักและที่ตั้งสอนศาสนานั้น มีเขตกำหนดให้ชัดเจนเป็นแผนกหนึ่งต่างหากจากที่ดินที่ติดต่อกัน อันเป็นที่กระทำประโยชน์ให้แก่วัด หรือเป็นที่อยู่ของคนเข้ารีดคริสตัง

ข้อ ๑๐ มิซซังจะหาที่ดินแห่งใด ๆ เพื่อใช้การตั้งสถานวัดบาทหลวง หรือสถานพักสอนศาสนาขึ้นใหม่ มีขนาดที่ดินตามที่ต้องการใช้เฉพาะเพื่อประโยชน์ที่กล่าวนี้ ก็ทำได้ตามปรารถนา

แต่ว่าเมื่อมิซซังประสงค์จะตั้งสถานวัดบาทหลวง ขึ้นใหม่ในเมืองซึ่งยังไม่ได้มีอำนาจที่จะถือที่ดิน สำหรับทำประโยชน์ให้แก่มิซซังนั้นแล้ว ก่อนที่จะตั้งสถานวัดบาทหลวงขึ้นนั้น ให้ทำเรื่องราวฉบับ ๑ ร้องขอต่อรัฐบาล ชี้แจงข้อความตามประสงค์ที่จะตั้งสถานนั้น

การที่จะอนุญาตให้ตั้งสถานวัดบาทหลวงเช่นนี้ อย่าให้งดไว้โดยไม่มีเหตุอันสมควรที่จะงด และให้เสนาบดีเจ้ากระทรวงในท้องที่นั้นตอบคำร้องของมิซซังเป็นเด็ดขาดภายในกำหนดสี่เดือน

การที่จะตั้งสถานพักสอนศาสนานั้น ไม่จำเป็นต้องขอให้รัฐบาลอนุญาตก่อน ก็ตั้งได้ แต่ว่าเพียงแต่ตั้งสถานพักสอนศาสนาแล้ว ไม่มีอำนาจที่จะถือที่ดินสำหรับทำประโยชน์ให้แก่วัดนั้นได้ภายในเมืองที่ยังไม่มีสถานวัดบาทหลวงอยู่

ข้อ ๑๑ บาทหลวง ผู้รักษาสถานวัดบาทหลวง หรือสถานพักสอนศาสนานั้น เป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปกป้องครอบครอง ที่ซึ่งอยู่ภายในเขตสถาน ดังได้กำหนดไว้แล้วในข้อ ๘ เพราะเหตุฉะนี้ ถ้ามีคดีเกิดขึ้นในสถานที่เหล่านี้แล้ว เจ้าพนักงานทั้งหลายซึ่งมีหน้าที่จะเข้าไปตรวจดูการในสถานที่นั้น ๆ จะต้องบอกแก่บาทหลวงก่อน หรือถ้าบาทหลวงไม่อยู่ก็ให้บอกแก่ผู้แทนบาทหลวงในที่นั้น

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยที่ดินซึ่งสำหรับทำประโยชน์ให้แก่มิชชัง

ข้อ ๑๒ นอกจากที่ดินสำหรับใช้การวัด หรือการกุศลดังได้กำหนดไว้ในข้อ ๘ นั้นแล้ว ให้มิชชังมีอำนาจที่จะถือที่ดินเป็นที่สำหรับทำประโยชน์ให้แก่มิชชัง ภายในเขตของเมืองใดเมืองหนึ่งซึ่งมีสถานวัดบาทหลวงตั้งอยู่แห่งหนึ่งแล้ว (เมืองที่ว่านั้น คือเขตแขวงที่แบ่งการปกครองเป็นชั้นรองจากมณฑล) แต่การที่จะตั้งสถานวัดบาทหลวงขึ้นใหม่ในภายหน้านั้นจะต้องทำตามความที่กล่าวไว้ในข้อ ๑๐ จึงจะตั้งขึ้นได้

ข้อ ๑๓ จำนวนที่ดินซึ่งมิชชังจะมีได้ ในจำพวกที่ดินสำหรับทำประโยชน์ให้มิชชังนี้ ให้มีกำหนดไม่เกินกว่าเมืองละสามพันไร่ ไม่ว่าสถานวัดบาทหลวงที่ตั้งอยู่ในเมืองนั้นมีอยู่กี่แห่ง และที่ดินอย่างนี้ไม่ให้คิดจำนวนเนื้อที่ซึ่งตั้งสถานวัดบาทหลวง หรือสถานพักสอนศาสนานั้นเข้ามารวมด้วย

ข้อ ๑๔[๒] แบบบัญชีที่ ๒ ซึ่งติดท้ายพระราชบัญญัตินี้ มีรายชื่อจังหวัดทั้งหลาย ซึ่งวิการิอาตุสแห่งกรุงเทพฯ ซึ่งมีอำนาจถือที่ดินสำหรับทำประโยชน์ให้แก่มิชชังได้ในเวลาปัจจุบันนี้

ด้วยเหตุที่มีพิเศษเฉพาะแก่ท้องที่เหล่านั้น ให้เลื่อนกำหนดจำนวนเนื้อที่ขึ้นไปเป็นหมื่นสี่พันไร่ในจังหวัดชลบุรี เก้าพันไร่ในจังหวัดราชบุรี สี่พันไร่ในจังหวัดสมุทรสงคราม และเก้าพันไร่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

แต่ให้เป็นที่เข้าใจว่า จำนวนที่ดินซึ่งถือไว้ได้เกินกว่ากำหนดตามอัตราจังหวัดละสามพันไร่ ให้เป็นการยกเว้นอยู่ในสี่จังหวัดนั้นจะต้องไปคิดหักจากจำนวนรวมกันทั้งหมด ที่อนุญาตให้ถือได้ในจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งมีชื่ออยู่ในบัญชีที่กล่าวมาแล้ว เพื่อว่าเมื่อคิดเฉลี่ยถัวกันลงแล้ว คงไม่ให้เกินกว่าจังหวัดละสามพันไร่

และตามอย่างที่เคยเป็นมาแต่ก่อนแล้ว ห้ามมิให้มิชชังถือเอาที่ดินภายในกำแพงพระนครกรุงเทพฯ เว้นไว้แต่รัฐบาลจะมอบอำนาจให้ถือจึงจะถือได้

ข้อ ๑๕ ถ้ามิชชังเลิกถอนไม่ตั้งสถานวัดบาทหลวง ในเมืองหนึ่งเมืองใดแล้ว ให้มีกำหนดเวลาอนุญาตให้มิชชังจำหน่ายที่ดินซึ่งมีอยู่ในเมืองนั้นได้ปีหนึ่ง

ข้อ ๑๖ การที่มิชชังได้ที่ดินมา หรือการรักษาที่ดินนั้นผิดต่อข้อความที่กล่าวไว้ในข้อ ๑๒ ข้อ ๑๓ ข้อ ๑๔ และข้อ ๑๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้แล้ว ให้นับว่าเป็นใช้ไม่ได้ หรือเป็นเหมือนไม่มีอำนาจในที่นั้นเลย ถ้ารัฐบาลขอให้ศาลที่มีอำนาจบังคับคดีนี้พิพากษาในข้อนี้แล้วเมื่อใด ก็ให้ศาลตัดสินได้ตามความข้อนี้เมื่อนั้น แล้วและให้ศาลจัดการขายทอดตลาดที่ดินนั้นด้วย เมื่อขายและได้เงินมาหักใช้ค่าธรรมเนียม และค่าใช้สอยในการนั้นเสร็จแล้ว เงินเหลือเท่าใดให้คืนให้แก่มิชชังเท่านั้น

หมวดที่ ๔

[๒] ข้อ ๑๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ความในมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยลักษณะฐานะของวัดบาดหลวงโรมันคาทอลิกในกรุงสยามลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม (ร.ศ. ๑๒๘) พ.ศ. ๒๔๕๒ ลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พระพุทธศักราช ๒๔๖๖

ว่าด้วยการที่ทำให้สำเร็จตามพระราชบัญญัตินี้

ข้อ ๑๗ การที่จำเป็นจะต้องทำให้สำเร็จโดยเร็ว ที่จะทำได้นั้นคือ เมื่อมิซซังร้อง ให้เจ้าพนักงานออกหนังสือสำหรับที่หรือโฉนดที่ดินที่มิซซังถืออยู่ในเวลานี้ ในชื่อของมิซซังหรื ของผู้อื่นถือไว้แทนมิซซัง ไม่เลือกว่าที่ดินเหล่านี้จะได้ถือมาตามความที่กำหนดไว้ ในหนังสือ หรือตามวิธีที่คนในบังคับสยามมีอำนาจถือที่ดินได้

ข้อ ๑๘ เพราะว่าการต่อไปภายหน้า จะอนุญาตให้มิซซังถือที่ดินได้แต่เพีย ของมิซซังอย่างเดียวเท่านี้ หนังสือสำหรับที่หรือโฉนดที่ดินซึ่งกล่าวมาในข้อก่อนนี้ จึงให้มีชื่อข เท่านั้น

การทำหนังสือสำหรับที่หรือโฉนดที่ดินนั้น ให้เป็นไปตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในก หนังสือสำหรับที่ให้แก่คนในบังคับไทย แต่ให้มีชื่อสถานวัดบาทหลวง สถานพักหรือที่ตั้งสอน สุดแต่ว่าที่ดินจะขึ้นอยู่สถานที่นั้น ๆ

ข้อ ๑๙[๓] บรรดาคดีระหว่างมิสซังกับคนในบังคับไทยพิพาทกันด้วยที่ดิน ซึ่งม มิได้รับโฉนดใหม่ และซึ่งมิสซังอ้างว่ากรรมสิทธิ์ได้ตกมาอยู่กับมิสซังก่อนวันที่ ๒๗ สิงหาค ๑๒๘) พ.ศ. ๒๔๕๒ นั้น ให้เป็นกระทรวงศาลคดีต่างประเทศได้พิจารณาวินิจฉัย และคดีทั้งห ว่ามานี้ แม้ที่ค้างพิจารณาอยู่ ณ ศาลอื่น ๆ ก็ให้ย้ายกระทรวงมาว่าในศาลคดีต่างประเทศด้วย

ให้มิสซังได้รับประโยชน์ตามที่พระราชทานไว้โดยพระราชบัญญัตินั้น

ข้อ ๒๐ ณ วันที่ ๑ มกราคมทุกปี ให้บิสชอปหรือวิการิโอ อาปอสตอลิโก ยื่น ต่อเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงนครบาล ตามเนื้อที่ซึ่งอยู่ในกระทรวงนั้น ให้มีข บริบูรณ์ชัดเจนในเรื่องที่ดิน ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงไปในระหว่างปีที่ล่วงแล้วมา คือ

อย่างที่ ๑ ว่าด้วยการที่ตั้งหรือเลิกถอนสถานวัดบาทหลวงและสถานพักสอนศ

อย่างที่ ๒ ว่าด้วยได้ที่ดินมาใหม่อีกหรือโอนที่ดินไป

และให้ยื่นบัญชีตามแบบ มีจำนวนที่ดินซึ่งเปลี่ยนแปลงไปให้เห็นว่ามีที่ดินมิ อยู่ในเมืองใดเท่าใดทุกเมือง

ข้อ ๒๑ จะมีประกาศต่อไปใหม่อีกฉบับหนึ่ง สำหรับที่จะจัดการให้ต ประโยชน์ที่มิซซังจะได้และจะต้องทำตาม พระบรมราชานุญาตในพระราชบัญญัตินี้ จะใช้ไปถึง อาโต อาปอสตอลิโก แห่งหนองแซงนั้นด้วย

ข้อ ๒๒ ให้ทำคำแปลพระราชบัญญัตินี้ไว้เป็นภาษาอังกฤษสำหรับ พระราชบัญญัตินี้ด้วย

---

[๓] ข้อ ๑๙ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ความในมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญั ลักษณะฐานะของวัดบาดหลวงโรมันคาทอลิกในกรุงสยามลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม (ร.ศ. ๑๒๘) พ.ศ. ๒๔๕๒ ๑๐ ตุลาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๑

ประกาศมา ณ วันที่ ๒๗ สิงหาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๘ เป็นวันที่ ๑๔๘๙๙[๔๒] ในรัชกาลปัจจุบันนี้

นักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการ

บัญชีที่ ๑

รายชื่อวัดบาทหลวง สถานพักและที่ตั้งสอนศาสนาของวิการิอาโต อาปอสตอลิโก แห่งกรุงเทพฯ

เมือง	สถานวัดบาทหลวง	สถานพักสอนศาสนา
(๑) มณฑลกรุงเทพฯ		
๑ กรุงเทพฯ	๑ วัดบ้านญวนสามเสน	
	๒ วัดบ้านเขมรสามเสน	
	๓ วัดบ้านกุฎีจีน	
	๔ วัดบาทหลวงตลาดน้อย ๑ บางเชือกหนัง / คลองมอญ	
	๒ บางสะแก / ตลาดพลู	
	๕ วัดบาทหลวงบางรัก	
	๖ โรงพยาบาลคลองพ่อยม	
	๗ โรงเรียนผู้หญิงถนนสีลม	
		๓ พระโขนง (วัดมหาบุศย์)
๒ นครเขื่อนขันธ์	๘ ปากลัด	
๓ สมุทรปราการ	๙ ปากน้ำ	
๔ ธัญบุรี	๑๐ ลำทรายอำเภอลำลูกกา	
๕ มีนบุรี	๑๑ หัวจรเข้	
(๒) มณฑลปราจิณบุรี		
๖ ฉะเชิงเทรา	๑๒ คลองตีนเป็ด	๔ นครเนื่องเขต
	๑๓ ปากคลองท่าลาด	๕ บ้านโพ
	๑๔ ท่าเกวียน (เมืองพนม)	

(๒)

เมือง	สถานวัดบาทหลวง	สถานพักสอนศาสนา
๗ ปราจีณบุรี	๑๕ ปราจีณ	
	๑๖ โคกวัด	๖ หาดสะแก
		๗ ดงกะทุงยาม
		๘ ประจันตคาม
๘ นครนายก	๑๗ บ้านเหล้า	
	๑๘ หัวกระบือ (อำเภอองครักษ์)	

๙ ชลบุรี	๑๙ บางปลาสร้อย	๙ โคกกะเหรี่ยง
๑๐ พนัสนิคม	๒๐ พนัส	
	๒๑ หัวไผ่	
(๓) มณฑลนครไชยศรี		
๑๑ นครไชยศรี	๒๒ ท่าคา	๑๐ หนองหิน
๑๒ สุพรรณบุรี	๒๓ สองพี่น้อง	๑๑ ทุ่งน้อย
		๑๒ บ้านดอน
		๑๓ มดแดง
๑๓ สมุทรสาคร	๒๔ ท่าจีน	
(๔) มณฑลกรุงเก่า		
๑๔ กรุงเก่า	๒๕ อยุธยา (คลองตะเคียน)	๑๔ บ้านแดง (อำเภอเสนาน้อย)
		๑๕ เจ้าเจ็ด
	๒๖ เกาะใหญ่	
	๒๗ บ้านปลายนาปากคลองเจ้าเจ็ด	

(๓)

เมือง	สถานวัดบาทหลวง	สถานพักสอนศาสนา
๑๕ สระบุรี	๒๘ ดอนพุด	๑๖ แก่งคอย
๑๖ สิงห์บุรี	๒๙ บ้านแป้ง	
(๕) มณฑลราชบุรี		
๑๗ ราชบุรี	๓๐ บางนกแขวก	
	๓๑ โรงเรียนนักบวช	
	๓๒ วัดเพลง (อำเภอแม่น้ำอ้อม)	๑๗ เขาหลาว
	๓๓ โคกมดตะนอย	
	๓๔ ดอนกระเบื้อง	
	๓๕ ท่าว่า (อำเภอพระแท่น)	
๑๘ กาญจนบุรี	๓๖ ท่าม่วง (อำเภอวังขนาย)	
๑๙ สมุทรสงคราม	๓๗ แม่กลอง	
(๖) มณฑลนครสวรรค์		
๒๐ นครสวรรค์	๓๘ ปากน้ำโพ (เกาะญวน)	
(๗) มณฑลจันทบุรี		
๒๑ จันทบุรี	๓๙ จันตบูน	
	๔๐ ปากน้ำจันตบูน	
	๔๑ บ้านยาว (อำเภอพลิ้ว)	
	๔๒ ท่าใหม่	

(๘) มณฑลนครราชสีมา[๔]

๒๒. นครราชสีมา	๔๓ โคราช	๑๘ บ้านหัน ๑๙ บ้านลาว ที่ ๒๐ ห้วยหิน ที่ ๒๑ ลาดบัวขาว

[๔] บัญชีที่ ๑ (๘) มณฑลนครราชสีมา เพิ่มโดยพระราชบัญญัติเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ร.ศ. ๑๒๘ (พ.ศ. ๒๔๕๒) ว่าด้วยลักษณะฐานะของวัดบาทหลวงโรมันคาโทลิคในกรุงสยามตามกฎหมาย ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๑

บัญชีที่ ๒[๕]

รายชื่อจังหวัดซึ่งวิการิอุส อาปอสตอลิกุส แห่งกรุงเทพฯ มีอำนาจที่จะถือที่ดินสำหรับทำประโยชน์ให้แก่มิซซัง มีจำนวนที่ดินซึ่งมีอยู่แล้ว ในวันที่ออกพระราชบัญญัติเพิ่มเติมฉบับนี้

	ไร่	งาน	วา
๑ กรุงเทพมหานคร			
๑ พระนครและธนบุรี	๔๕๕	๒	๕๐ ๑/๒
๒ พระประแดง	๓๕		
๓ สมุทรปราการ	๔๖	๑	๒๘
๔ มีนบุรี	๘๓๔	๓	๑๘
รวม	๑๓๗๑	๒	๙๖ ๑/๒
๒ มณฑลปราจิณ			
๕ ฉะเชิงเทรา	๙๐๐๐		
๖ ปราจีนบุรี	๑๓๖๕	-	๓๖
๗ นครนายก	๒๙๕	-	-
๘ ชลบุรี	๑๔๐๐๐	-	-
รวม	๒๔๖๖๐	-	๓๖
๓ มณฑลนครไชยศรี			
๙ นครปฐม	๒๒๗๔	-	-
๑๐ สุพรรณบุรี	๓๕๐	-	-
๑๑ สมุทรสาคร	๑๕๐	-	-
รวม	๒๗๗๔	-	-
๔ มณฑลอยุธยา	ไร่	งาน	วา
๑๒ พระนครศรีอยุธยา	๑๗๙๕	๒	๔๓
๑๓ สระบุรี	๑๖๐	-	-
๑๔ สิงห์บุรี	๑๖๔	-	-
๑๕ ธัญญบุรี	๑๐๑	๒	๘๘
รวม	๒๒๒๑	๑	๓๑

[๕] บัญชีที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ร.ศ. ๑๒๘ (พ.ศ. ๒๔๕๒) ว่าด้วยลักษณะฐานะของวัดบาทหลวงโรมันคาโทลิคในกรุงสยามตามกฎหมาย ลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พระพุทธศักราช ๒๔๖๖

๕ มณฑลราชบุรี			
๑๖ ราชบุรี	๙๐๐๐	-	-
๑๗ กาญจนบุรี	๕๐	-	-
๑๘ สมุทรสงคราม	๔๐๐๐	-	-
รวม	๑๓,๐๕๐	-	-
๖ มณฑลนครสวรรค์			
๑๙ นครสวรรค์	๑๒	-	-
๗ มณฑลจันทบุรี			
๒๐ จันทบุรี	๒๑๕	-	-
๘ มณฑลนครราชสีมา			
๒๑ นครราชสีมา	๙๙๕	-	-
๙ มณฑลพิษณุโลก			
๒๒ พิษณุโลก	๓๐๐	-	-
รวมทั้งสิ้น	๔๕๕๙๙	-	๖๓ ๑/๒

พระราชบัญญัติแก้ความในมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยลักษณะฐานะของวัดบาดหลวงโรมันคาทอลิกในกรุงสยามลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม (ร.ศ. ๑๒๘) พ.ศ. ๒๔๕๒[๖]

พระราชบัญญัติเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ร.ศ. ๑๒๘ (พ.ศ. ๒๔๕๒) ว่าด้วยลักษณะฐานะของวัดบาดหลวงโรมันคาโทลิคในกรุงสยามตามกฎหมาย ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๑[๗]

พระราชบัญญัติเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ร.ศ. ๑๒๘ (พ.ศ. ๒๔๕๒) ว่าด้วยลักษณะของวัดบาทหลวงโรมันคาโทลิคในกรุงสยามตามกฎหมาย ลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พระพุทธศักราช ๒๔๖๖[๘]

วศิน/จัดทำ
๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๗

---

[๖] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๐/-/หน้า ๒๑๐/๓๑ สิงหาคม ๒๔๕๖
[๗] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๕/-/หน้า ๒๓๘/๒๐ ตุลาคม ๒๔๖๑
[๘] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๐/-/หน้า ๑๕๖/๙ ธันวาคม ๒๔๖๖

ภาคผนวก ง

กฎกระทรวง

การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด

พ.ศ. ๒๕๖๔

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๐ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ นายกรัฐมนตรีออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้ยกเลิกกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

ข้อ ๒ ในกฎกระทรวงนี้

“สิ่งปลูกสร้าง” หมายความว่า โรงเรือน อาคาร หรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นที่บุคคลอาจเข้าอยู่อาศัยหรือใช้สอยได้ หรือใช้เป็นที่เก็บสินค้า ใช้ประกอบอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมหรือการบริการ รวมตลอดทั้งบรรดาทรัพย์อันเป็นส่วนควบหรือติดอยู่กับที่ดินเป็นการถาวรหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น

ข้อ ๓ การได้ทรัพย์สินมาเป็นศาสนสมบัติของวัด ให้วัดลงทะเบียนทรัพย์สินนั้นไว้เป็นหลักฐาน และเมื่อต้องจำหน่ายทรัพย์สินนั้นไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้จำหน่ายออกจากทะเบียน โดยระบุเหตุแห่งการจำหน่ายไว้ด้วย

การได้มาซึ่งที่ดินหรือสิทธิอันเกี่ยวกับที่ดิน เมื่อได้จดทะเบียนการได้มาตามกฎหมายแล้ว ให้วัดในเขตกรุงเทพมหานครส่งหลักฐานการได้มาเก็บรักษาไว้ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำหรับวัดในเขตจังหวัดอื่นให้ส่งไปเก็บรักษาไว้ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนั้น

ข้อ ๔ การกันที่วัดไว้สำหรับเป็นที่จัดประโยชน์จะกระทำได้ต่อเมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นชอบ และได้รับอนุมัติจากมหาเถรสมาคม

ข้อ ๕ การให้เช่าที่วัดที่กันไว้สำหรับเป็นที่จัดประโยชน์ ที่ธรณีสงฆ์ ที่กัลปนา หรือสิ่งปลูกสร้างให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้ง ทำทะเบียนทรัพย์สินที่จัดประโยชน์ ทะเบียนผู้เช่าหรือผู้อาศัยไว้ให้ถูกต้อง และให้วัดเก็บรักษาทะเบียนและหนังสือสัญญาเช่าไว้เป็นหลักฐานหรือจะฝากไว้กับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติสำหรับวัดในเขตกรุงเทพมหานครหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสำหรับวัดในเขตจังหวัดอื่นก็ได้

การให้เช่าตามวรรคหนึ่ง หากมีกำหนดระยะเวลาเกินสามปี จะกระทำได้ต่อเมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นชอบ และได้รับอนุมัติจากมหาเถรสมาคม

ข้อ ๖ การให้เช่าที่วัดหรือที่ธรณีสงฆ์เพื่อเป็นทางเข้าออกไม่ว่าจะมีกำหนดระยะเวลากี่ปีก็ตาม จะกระทำได้ต่อเมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นชอบและได้รับอนุมัติจากมหาเถรสมาคม โดยให้วัดจัดทำเป็นสัญญาภาระจำยอม

ข้อ ๗ การเก็บรักษาเงินของวัดในส่วนที่เกินหนึ่งแสนบาทขึ้นไป ให้เก็บรักษาโดยฝากธนาคารในนามของวัด หรือวิธีการอื่นใดตามที่มหาเถรสมาคมกำหนด

การดูแลรักษาและจัดการเงินการกุศลที่มีผู้บริจาค ให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้บริจาค

ข้อ ๘ ให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้งทำบัญชีรับจ่ายเงินของวัด และเมื่อสิ้นปีปฏิทินให้ทำบัญชีเงินรับจ่ายและคงเหลือ ทั้งนี้ ให้เจ้าอาวาสตรวจตราดูแลให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและถูกต้อง

ข้อ ๙ ในกรณีที่วัด เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์ของวัดถูกฟ้อง หรือถูกหมายเรียกเข้าเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วมในเรื่องที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เจ้าอาวาสวัดในเขตกรุงเทพมหานครแจ้งต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือเจ้าอาวาสวัดในเขตจังหวัดอื่นให้แจ้งต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนั้นภายในห้าวันนับแต่วันรับหมาย

ข้อ ๑๐ ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดแบบทะเบียน บัญชี แบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่น ๆ และวิธีการลงทะเบียน จำหน่ายทะเบียน และการทำบัญชี รวมทั้งให้คำแนะนำการปฏิบัติแก่วัดเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามกฎกระทรวงนี้ ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดให้มีระบบอิเล็กทรอนิกส์สำหรับใช้ในการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามกฎกระทรวงนี้ด้วย

ข้อ ๑๑ การจัดประโยชน์ในศาสนสมบัติของวัดที่ยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จก่อนวันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ ให้ดำเนินการตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ต่อไป จนกว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จ

ข้อ ๑๒ ในระหว่างที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติยังมิได้กำหนดแบบทะเบียน บัญชี แบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่น ๆ ให้ใช้แบบทะเบียน บัญชี แบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่น ๆ ที่ออกตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ไปพลางก่อน จนกว่าจะมีแบบทะเบียน บัญชี แบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่น ๆ ตามกฎกระทรวงนี้

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๔
พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ โดยที่การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว ไม่สอดคล้องกับกาลปัจจุบัน ประกอบกับมีการโอนภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์จากกรมการศาสนาไปเป็นของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สมควรกำหนดการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดเสียใหม่ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑)*
ว่าด้วยการลงนิคหกรรม

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ นับแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิก ข้อ ๓ (๗) ข. แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๐๖) กำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และให้ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุ และให้ยกเลิกข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งอื่นเกี่ยวกับคณะสงฆ์ในส่วนที่บัญญัติไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ลักษณะ ๑
บทนิยาม

ข้อ ๔ ในกฎมหาเถรสมาคมนี้

(๑) "พระภิกษุ" หมายถึง

ก. พระภิกษุซึ่งมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ รวมถึงพระภิกษุซึ่งดำรงสมณศักดิ์ต่ำกว่าชั้นพระราชาคณะ และ

ข. พระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ รวมถึงพระภิกษุผู้เป็นกิตติมศักดิ์ผู้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาเจ้าคณะ ผู้ดำรงตำแหน่งเทียบพระสังฆาธิการ และผู้ดำรงสมณศักดิ์ชั้นพระราชาคณะขึ้นไป

---

* ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๖๖ ตอนพิเศษ วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๑

(๒) "ความผิด" หมายถึง การล่วงละเมิดพระธรรมวินัย

(๓) "นิคหกรรม" หมายถึง การลงโทษตามพระธรรมวินัย

(๔) "ผู้มีส่วนได้เสีย" หมายถึง พระภิกษุปกตัตตะ ซึ่งมีสังกัดในวัดเดียวกัน และมีสังวาสเสมอกันกับพระภิกษุผู้เป็นจำเลย

(๕) "ผู้เสียหาย" หมายถึง ผู้ได้รับความเสียหายเฉพาะตัว เนื่องจากกระทำความผิดของพระภิกษุผู้เป็นจำเลย และหมายความรวมถึงผู้จัดการแทนผู้เสียหายในกรณีดังต่อไปนี้

ก. ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลตามกฎหมาย หรือตามที่พระภิกษุผู้มีอำนาจลงนิคหกรรมพิจารณาเห็นสมควรให้เป็นผู้จัดการแทนผู้เสียหายเฉพาะแต่ในความผิดซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถ ซึ่งอยู่ในความดูแล

ข. ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือต่างบิดาหรือต่างมารดา เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งผู้เสียหายตายก่อน หรือหลังฟ้อง หรือป่วยเจ็บไม่สามารถจะจัดการเองได้

ค. ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคล เฉพาะความผิดซึ่งกระทำแก่นิติบุคคล

(๖) "โจทก์" หมายถึง

ก. ผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้เสียหายซึ่งฟ้องพระภิกษุต่อพระภิกษุผู้พิจารณาในข้อหาว่าได้กระทำความผิด หรือ

ข. พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่โจทก์แทนสงฆ์ ในชั้นพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุผู้ถูกกล่าวหา

(๗) "จำเลย" หมายถึง

ก. พระภิกษุซึ่งถูกโจทก์ฟ้องต่อพระภิกษุผู้พิจารณา ในข้อหาว่าได้กระทำความผิด หรือ

ข. พระภิกษุผู้ถูกกล่าวหาซึ่งตกเป็นจำเลยในชั้นพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม

(๘) "ผู้กล่าวหา" หมายถึง ผู้บอกกล่าวการกระทำความผิดของพระภิกษุต่อพระภิกษุผู้พิจารณา โดยที่ตนมิได้เป็นผู้มีส่วนได้เสีย หรือมิได้เป็นผู้เสียหายและประกอบด้วยคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ก. เป็นพระภิกษุปกตัตตะหรือสามเณร ซึ่งถึงพร้อมด้วยศีลและอาจาระ และมีสังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง

ข. เป็นคฤหัสถ์ผู้นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปีบริบูรณ์ มีความประพฤติเรียบร้อย มีวาจาเป็นที่เชื่อถือได้ และมีอาชีพเป็นหลักฐาน

(๙) "ผู้แจ้งความผิด" หมายถึง พระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งไม่มีอำนาจลงนิคหกรรมแจ้งการกระทำความผิด หรือพฤติการณ์อันเป็นที่น่ารังเกียจสงสัยในความผิดของพระภิกษุซึ่งได้พบเห็นต่อพระภิกษุผู้พิจารณา

(๑๐) “ผู้ถูกกล่าว” หมายถึง

ก. พระภิกษุซึ่งถูกผู้กล่าวหาบอกกล่าวการกระทำความผิดต่อพระภิกษุผู้พิจารณา

ข. พระภิกษุซึ่งถูกแจ้งความผิด แจ้งการกระทำความผิด หรือพฤติการณ์อันเป็นที่น่ารังเกียจสงสัย ในความผิดต่อพระภิกษุผู้พิจารณา

(๑๑) “ผู้มีอำนาจลงนิคหกรรม” หมายถึง พระภิกษุผู้พิจารณาและคณะผู้พิจารณา

(๑๒) “เจ้าสังกัด” หมายถึง พระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ชั้นเจ้าอาวาส เจ้าคณะ เจ้าสังกัดซึ่งมีอำนาจลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้กระทำความผิดในเขตจังหวัดที่สังกัดอยู่

(๑๓) “เจ้าของเขต” หมายถึง พระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ชั้นเจ้าคณะซึ่งเป็นเจ้าของเขตซึ่งมีอำนาจลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้กระทำความผิดในเขตจังหวัดที่มิได้สังกัดอยู่

(๑๔) “ผู้พิจารณา” หมายถึง เจ้าสังกัดหรือเจ้าของเขตแล้วแต่กรณี ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการตามวิธีปฏิบัติเบื้องต้น

(๑๕) “คณะผู้พิจารณา” หมายถึง มหาเถรสมาคม และคณะผู้พิจารณาซึ่งมีผู้ดำรงตำแหน่งสูงเป็นหัวหน้า มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการตามวิธีไต่สวนมูลฟ้องและวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม

(๑๖) “คณะผู้พิจารณาชั้นต้น” หมายถึง คณะผู้พิจารณาตามความในข้อ ๒๔ ซึ่งประกอบด้วยอันดับ ๗ อันดับ ตามข้อ ๗ มีอำนาจลงนิคหกรรม ตามวิธีไต่สวนมูลฟ้อง และวิธีพิจารณาวินิจฉัยและการลงนิคหกรรมชั้นต้น

(๑๗) “คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์” หมายถึง คณะผู้พิจารณาตามความในข้อ ๒๕ ซึ่งประกอบด้วย อันดับ ๔ อันดับ มีอำนาจลงนิคหกรรมตามวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์

(๑๘) “คณะผู้พิจารณาชั้นฎีกา” หมายถึง คณะผู้พิจารณาตามความในข้อ ๒๖ ซึ่งเป็นชั้นและอันดับสูงสุด ตามข้อ ๒๗ มีอำนาจลงนิคหกรรม ตามวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นฎีกา

ลักษณะ ๒
ผู้มีอำนาจลงนิคหกรรม

ข้อ ๕ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุซึ่งมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์รูปเดียว หรือหลายรูป ซึ่งมีสังกัดในวัดเดียวกัน

(๑) ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่พระภิกษุนั้นสังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าอาวาสเจ้าสังกัดเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสเจ้าสังกัด

(๒) ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่พระภิกษุนั้นมิได้สังกัดอยู่ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะตำบลเจ้าของเขตเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัย การลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นซึ่งประกอบด้วย เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลเจ้าของเขต ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ เลือกเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป เว้นแต่ในกรณีที่อำเภอนั้นมีตำบลเดียว

กรณีดังกล่าวใน (๒) ให้ผู้พิจารณาแจ้งเรื่องที่เกิดขึ้นแก่เจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัดเพื่อแจ้งแก่เจ้าคณะและเจ้าอาวาสเจ้าสังกัดของพระภิกษุนั้นทราบ

ข้อ ๖ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุซึ่งมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ซึ่งมีสังกัดต่างวัดกระทำความผิดร่วมกัน

(๑) ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่พระภิกษุเหล่านั้นสังกัดอยู่ให้เป็นอำนาจของเจ้าอาวาสเจ้าสังกัดของพระภิกษุเหล่านั้นร่วมกันเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลเจ้าสังกัดร่วมกับเจ้าอาวาสเจ้าสังกัดของพระภิกษุเหล่านั้นรูปใดรูปหนึ่งตามที่เจ้าคณะตำบลและเจ้าคณะอำเภอนั้นพิจารณาเห็นสมควร

(๒) ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่พระภิกษุเหล่านั้นมิได้สังกัดอยู่ หรือในเขตจังหวัดที่สังกัดเพียงบางรูป ให้นำความในข้อ ๕ (๒) และวรรคสุดท้ายมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๗ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ซึ่งดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือรองเจ้าอาวาส ให้นำความในข้อ ๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๒) เจ้าอาวาส หรือรองเจ้าคณะตำบล

ก. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะตำบลเจ้าสังกัดเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะอำเภอรองเจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบลเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป เว้นแต่ในกรณีที่อำเภอนั้นมีตำบลเดียว

ข. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่มิได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะตำบลเจ้าของเขตเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบลเจ้าของเขต ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป เว้นแต่ในกรณีที่อำเภอนั้นมีตำบลเดียว

(๓) เจ้าคณะตำบล หรือรองเจ้าคณะอำเภอ

ก. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะอำเภอเจ้าสังกัดเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะอำเภอเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะจังหวัดให้เจ้าคณะจังหวัดเลือกเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป

ข. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่มิได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะอำเภอเจ้าของเขตเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้นให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะอำเภอเจ้าของเขต ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะจังหวัดให้เจ้าคณะจังหวัดเลือกเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป

(๔) เจ้าคณะอำเภอ หรือรองเจ้าคณะจังหวัด

ก. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัดเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค และเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะภาคให้เจ้าคณะภาคเลือกเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป

ข. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่มิได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะจังหวัดเจ้าของเขตเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้นให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค และเจ้าคณะจังหวัดเจ้าของเขต ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะภาคให้เจ้าคณะภาคเลือกเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป

(๕) เจ้าคณะจังหวัด หรือรองเจ้าคณะภาค

ก. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตภาคที่สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะภาคเจ้าสังกัดเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้นให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะใหญ่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ เจ้าคณะภาคเจ้าสังกัด และให้เจ้าคณะใหญ่เลือกเจ้าคณะภาคในหนนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป

ข. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตภาคที่มิได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะภาคเจ้าของเขตเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้นให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะใหญ่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ เจ้าคณะภาคเจ้าของเขต และให้เจ้าคณะใหญ่เลือกเจ้าคณะภาคในหนนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป

(๖) เจ้าคณะภาค ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะใหญ่ในเขตปกครองเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ให้เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม

(๗) เจ้าคณะใหญ่ หรือกรรมการมหาเถรสมาคม ให้เป็นอำนาจของสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ให้เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม

ตำแหน่งดังกล่าวข้างต้น ให้ถือตำแหน่งในขณะถูกฟ้อง หรือถูกกล่าวหา ถ้าดำรงตำแหน่งหลายตำแหน่งให้ถือตำแหน่งสูงเป็นหลักดำเนินการ

กรณีดังกล่าวใน (๒) และ (๓) ถ้าผู้พิจารณานั้นมิใช่เจ้าสังกัดของจำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหา ให้นำข้อความในข้อ ๕ วรรคสุดท้ายมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนกรณีดังกล่าวใน (๔) และ (๕) ถ้าผู้พิจารณานั้นมิใช่เจ้าสังกัดของจำเลย หรือผู้ถูกกล่าวหา ให้แจ้งเรื่องที่เกิดขึ้นแก่เจ้าสังกัด ซึ่งดำรงตำแหน่งชั้นเดียวกับตนทราบ

ข้อ ๘ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุผู้เป็นกิตติมศักดิ์ก็ดีผู้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาเจ้าคณะก็ดี ผู้ดำรงตำแหน่งเทียบพระสังฆาธิการก็ดี ให้นำความในข้อ ๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๙ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุทรงสมณศักดิ์พระราชาคณะชั้นต่าง ๆ ถ้าเป็น

(๑) พระราชาคณะสามัญหรือชั้นราชซึ่งดำรงตำแหน่งต่ำกว่าเจ้าคณะจังหวัด หรือมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ ให้นำความในข้อ ๗ (๔) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๒) พระราชาคณะชั้นเทพ ซึ่งดำรงตำแหน่งต่ำกว่าเจ้าคณะภาคหรือมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ ให้นำความในข้อ ๗ (๕) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๓) พระราชาคณะชั้นธรรมขึ้นไป ซึ่งดำรงตำแหน่งปกครองสงฆ์หรือมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ ให้นำความในข้อ ๗ (๗) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น ถ้าพระราชาคณะรูปนั้นดำรงตำแหน่งรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส ให้เจ้าอาวาสเจ้าสังกัดเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่เพิ่มขึ้นอีกรูปหนึ่งเฉพาะในกรณีไต่สวนมูลฟ้อง และพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม

ข้อ ๑๐ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดร่วมกัน

(๑) ในระหว่างพระภิกษุดังกล่าวในข้อ ๕ หรือข้อ ๖ กับพระภิกษุในข้อ ๗ หรือข้อ ๘ และหรือข้อ ๙

(๒) ในระหว่างพระภิกษุดังกล่าวในข้อ ๗ หรือข้อ ๘ และหรือข้อ ๙

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น ให้นำความในข้อ ๗ ข้อ ๘ หรือข้อ ๙ มาใช้บังคับแล้วแต่กรณี แต่ถ้าปรากฏว่าเป็นกรณีที่มีผู้พิจารณาหลายรูป ซึ่งดำรงตำแหน่งสูงต่ำกว่ากันให้เป็นอำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งสูง ถ้าดำรงตำแหน่งชั้นเดียวกัน ให้เป็นอำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น

ข้อ ๑๑ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุ ซึ่งเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร เมื่อพระภิกษุผู้กระทำความผิดนั้นกลับเข้ามาในราชอาณาจักร

(๑) ถ้ากลับเข้ามาสำนักอยู่ในเขตที่พระภิกษุผู้กระทำความผิดสังกัดอยู่ให้เป็นอำนาจของพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์เจ้าสังกัด

(๒) ถ้ากลับมาสำนักอยู่ในเขตที่พระภิกษุผู้กระทำความผิดมิได้สังกัดอยู่ให้เป็นอำนาจของพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ ในเขตที่พระภิกษุผู้กระทำความผิดนั้นมาสำนักอยู่

ในกรณีเช่นนี้ ให้นำความในข้อ ๕ ถึงข้อ ๑๐ แล้วแต่กรณีมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ลักษณะ ๓
การลงนิคหกรรม
หมวด ๑
วิธีปฏิบัติเบื้องต้น

ข้อ ๑๒ เมื่อโจทก์ฟ้องพระภิกษุในข้อหาว่าได้กระทำความผิด โดยยื่นฟ้องเป็นหนังสือด้วยตนเองต่อเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะเจ้าสังกัด หรือเจ้าคณะเจ้าของเขตในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น ซึ่งเป็นผู้พิจารณามีอำนาจลงนิคหกรรมตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณี เว้นแต่โจทก์ก็ไม่สามารถจะไปยื่นฟ้องด้วยตนเอง จะมีหนังสือมอบให้ผู้ใดผู้หนึ่งไปยื่นฟ้องแทนก็ได้

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น ให้พระภิกษุผู้พิจารณาตรวจลักษณะของโจทก์ และลักษณะของคำฟ้องนั้นก่อน

(๑) ถ้าปรากฏว่า โจทก์ประกอบด้วยลักษณะตามข้อ ๔ (๖) ก. และคำฟ้องของโจทก์ประกอบด้วยลักษณะ ดังต่อไปนี้

ก. ฟ้องโดยระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิดข้อเท็จจริงและรายละเอียดอันเกี่ยวกับเวลา และสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้น ๆ อีกทั้งบุคคลและสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วย โดยสมควรเท่าที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี

ข. เรื่องที่นำมาฟ้อง มิใช่เป็นเรื่องเก่าอันมิได้คิดจะฟ้องมาแต่เดิม

ค. เรื่องที่นำมาฟ้อง มิใช่เรื่องที่มีคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของผู้มีอำนาจลงนิคหกรรมถึงที่สุดแล้ว

ง. เรื่องที่นำมาฟ้อง มิใช่เรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลฝ่ายราชอาณาจักร หรือมิใช่เรื่องที่มีคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลฝ่ายราชอาณาจักรถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่กรณีที่มีปัญหาทางพระวินัย

ในกรณีเช่นนี้ ให้สั่งรับคำฟ้องนั้นไว้เพื่อพิจารณาดำเนินการตามความในข้อ ๑๓

(๒) ถ้าปรากฏว่า โจทก์หรือคำฟ้องของโจทก์บกพร่องจากลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวใน (๑) ให้สั่งไม่รับคำฟ้องนั้น โดยระบุข้อบกพร่องไว้ในคำสั่งและแจ้งให้โจทก์ทราบ

ก่อนสั่งรับคำฟ้องหรือไม่รับคำฟ้อง ตามความใน (๑) หรือ (๒) ข้างต้นจะสอบถามโจทก์ให้ชี้แจงในเรื่องใด ๆ ซึ่งเกี่ยวกับลักษณะของโจทก์ หรือลักษณะของคำฟ้องนั้นอันเป็นที่สงสัยก็ได้ และให้จดคำชี้แจงของโจทก์นั้นไว้ประกอบการพิจารณาด้วย

ข้อ ๑๓ ในกรณีที่พระภิกษุผู้พิจารณาสั่งรับคำฟ้องของโจทก์ไว้แล้ว ให้เรียกพระภิกษุซึ่งตกเป็นจำเลย ตามข้อ ๔ (๗) ก. มาแจ้งคำฟ้องของโจทก์ให้จำเลยทราบแล้วสอบถามและจดคำให้การของจำเลยไว้ โดยให้จำเลยลงชื่อในคำให้การนั้นด้วย แล้วดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพสมตามคำฟ้องของโจทก์ ให้มีอำนาจสั่งลงนิคหกรรมแก่จำเลย ตามคำรับสารภาพนั้น

ถ้าเป็นกรณีที่เกี่ยวกับความเสียหายในทางแพ่ง เมื่อโจทก์กับจำเลยตกลงประนีประนอมยอมความกันประการใด ให้ทำบันทึกข้อตกลงนั้นไว้ และให้โจทก์จำเลยพร้อมด้วยพยานลงชื่อในบันทึกข้อตกลงนั้นด้วย

(๒) ถ้าจำเลยให้การแบ่งรับความผิดเบากว่า หรือน้อยกว่าที่ถูกฟ้องก็ดี ให้การปฏิเสธก็ดี ให้รายงานพร้อมทั้งส่งคำฟ้องต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องต่อไป

ข้อ ๑๔ ในกรณีที่พระภิกษุผู้พิจารณาสั่งไม่รับคำฟ้องของโจทก์ ตามความในข้อ ๑๒ (๒) ถ้าเป็นกรณีความผิดครุกาบัติ โจทก์มีสิทธิ์อุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นแล้วแต่กรณี โดยยื่นอุทธรณ์คำสั่งนั้นเป็นหนังสือเสนอผู้ออกคำสั่งภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันทราบคำสั่งนั้น และให้ผู้ออกคำสั่งส่งอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังคณะผู้พิจารณาชั้นต้นแล้วแต่กรณีภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันได้รับอุทธรณ์คำสั่ง

เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นได้รับอุทธรณ์คำสั่งนั้นแล้ว ให้วินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันได้รับอุทธรณ์คำสั่ง เมื่อวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นเสร็จแล้วให้ส่งคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังผู้ออกคำสั่ง เพื่อแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นแก่โจทก์ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันได้รับคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้น

ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นต้นวินิจฉัยสั่งให้รับคำฟ้องนั้น ให้ผู้ออกคำสั่งดำเนินการตามความในข้อ ๑๓ ต่อไป ถ้าวินิจฉัยสั่งไม่ให้รับคำฟ้องนั้น ให้เป็นอันถึงที่สุด

ข้อ ๑๕ เมื่อมีผู้กล่าวหาบอกกล่าวการกระทำความผิดของพระภิกษุ โดยยื่นคำกล่าวหาเป็นหนังสือด้วยตนเอง ต่อเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะสังกัด หรือเจ้าคณะเจ้าของเขต ในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น ซึ่งเป็นผู้พิจารณามีอำนาจลงนิคหกรรมตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณี

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น ให้พระภิกษุผู้พิจารณาตรวจลักษณะของผู้กล่าวหาตามข้อ ๔ (๘) ก. และลักษณะของคำกล่าวหาโดยอนุโลมตามลักษณะของคำฟ้องดังที่ได้กำหนดไว้ในข้อ ๑๒ (๑) ก่อน

(๑) ถ้าปรากฏว่าผู้กล่าวหาและคำกล่าวหานั้นต้องด้วยลักษณะดังกล่าวในวรรคต้น ให้สั่งรับคำกล่าวหาไว้พิจารณาดำเนินการตามความในข้อ ๑๓ โดยอนุโลม ถ้าผู้ถูกกล่าวหาให้การแบ่งรับความผิดเบากว่าหรือน้อยกว่าที่ถูกกล่าวหาก็ดี ให้การปฏิเสธก็ดี ตามความในข้อ ๑๓ (๒) และเมื่อได้ไต่สวนมูลคำกล่าวหาแล้ว ปรากฏว่าคำกล่าวหานั้นไม่มีมูลให้เป็นอันถึงที่สุด โดยอนุโลมตามความในข้อ ๒๑ (๒)

(๒) ถ้าปรากฏว่าผู้กล่าวหาหรือคำกล่าวหานั้นบกพร่องจากลักษณะดังกล่าวในวรรคต้น ให้สั่งไม่รับคำกล่าวหานั้น โดยระบุข้อบกพร่องไว้ในคำสั่งและแจ้งให้ผู้กล่าวหาทราบ แต่ถ้าเป็นกรณีความผิดครุกาบัติ ให้สั่งไม่รับคำกล่าวหานั้นโดยความเห็นชอบของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณี คำสั่งไม่รับคำกล่าวหาดังกล่าวนั้นให้เป็นอันถึงที่สุด

วิธีปฏิบัติก่อนสั่งรับคำกล่าวหาหรือไม่รับคำกล่าวหา ให้นำความในข้อ ๑๒ วรรคท้าย มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๖ เมื่อพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ได้พบเห็นพฤติการณ์อันเป็นที่น่ารังเกียจสงสัยในความผิดของพระภิกษุ หรือพบเห็นการกระทำความผิดของพระภิกษุ

(๑) ถ้าผู้พบเห็นนั้น ไม่มีอำนาจลงนิคหกรรม ให้แจ้งพฤติการณ์หรือการกระทำความผิดที่ได้พบเห็นนั้นเป็นหนังสือไปยังเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะเจ้าสังกัด หรือเจ้าคณะเจ้าของเขตในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น ซึ่งเป็นผู้พิจารณามีอำนาจลงนิคหกรรมตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณีเพื่อดำเนินการตามความในข้อ ๑๓ โดยอนุโลม ถ้าผู้ถูกกล่าวหาให้การแบ่งรับความผิดเบากว่าหรือน้อยกว่าที่ถูกกล่าวหาก็ดี ให้การปฏิเสธก็ดีตามความในข้อ ๑๓ (๒) และเมื่อได้ไต่สวนมูลคำแจ้งความผิดนั้นแล้ว ปรากฏว่าคำแจ้งความผิดนั้นไม่มีมูลให้เป็นอันถึงที่สุด โดยอนุโลมตามความในข้อ ๒๑ (๒)

(๒) ถ้าผู้พบเห็นนั้น เป็นเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะสังกัด หรือเจ้าคณะเจ้าของเขตในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น ซึ่งเป็นผู้พิจารณามีอำนาจลงนิคหกรรมตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณี ให้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

ก. ในกรณีที่พบเห็นพฤติการณ์อันเป็นที่น่ารังเกียจสงสัยในความผิดให้ดำเนินการตามความในข้อ ๑๓ โดยอนุโลม ถ้าพระภิกษุผู้ต้องสงสัยในความผิดนั้นให้การแบ่งรับความผิดเบากว่าหรือน้อยกว่าที่ถูกรังเกียจสงสัยก็ดี หรือให้การปฏิเสธก็ดีให้ดำเนินการตามความในข้อ ๑๓ โดยอนุโลม และเมื่อได้ไต่สวนแล้ว ปรากฏว่าพฤติการณ์อันเป็นที่น่าสงสัยในความผิดนั้น ไม่มีมูล ให้เป็นอันถึงที่สุดโดยอนุโลมตามความในข้อ ๒๑ (๒)

ข. ในกรณีที่พบเห็นการกระทำความผิดโดยประจักษ์ชัด ให้มีอำนาจสั่งลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้กระทำความผิดนั้น โดยบันทึกพฤติการณ์และความผิดพร้อมด้วยคำสั่งลงนิคหกรรมนั้นไว้เป็นหลักฐาน และให้พระภิกษุผู้ถูกลงนิคหกรรมลงชื่อรับทราบไว้ด้วย

คำสั่งลงนิคหกรรมตามความใน (๒) ข. ถ้าเป็นกรณีความผิดครุกาบัติ พระภิกษุผู้ถูกลงนิคหกรรมมีสิทธิ์อุทธรณ์และฎีกาได้ แล้วแต่กรณี และให้นำความในหมวด ๓ ส่วนที่ ๓ และส่วนที่ ๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๒
วิธีไต่สวนมูลฟ้อง

ข้อ ๑๗ "มูลฟ้อง" หมายถึง มูลเหตุแห่งการฟ้องของโจทก์ ซึ่งฟ้องจำเลยด้วยมูลเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ด้วยมูลเหตุที่โจทก์ได้พบเห็นการกระทำความผิดของจำเลยด้วยตนเอง

(๒) ด้วยมูลเหตุที่โจทก์ได้ยินการกระทำความผิดของจำเลยด้วยตนเอง หรือได้ฟังคำบอกเล่าที่มีหลักฐานอันควรเชื่อถือได้

(๓) ด้วยมูลเหตุที่รังเกียจสงสัย โดยมีพฤติการณ์อันน่าเชื่อว่าจำเลยได้กระทำความผิด

ข้อ ๑๘ ในการไต่สวนมูลฟ้อง ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นไต่สวนจากพยานหลักฐานฝ่ายโจทก์ซึ่งเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ อันอาจพิสูจน์ให้เห็นข้อมูลดังต่อไปนี้

(๑) การกระทำของจำเลยที่โจทก์นำมาฟ้อง ต้องด้วยบทบัญญัติแห่งพระวินัยหรือไม่

(๒) การฟ้องของโจทก์มีมูลเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งตามความในข้อ ๑๗ หรือไม่

ข้อ ๑๙ การไต่สวนมูลฟ้อง ให้กระทำเป็นการลับ และให้นำความในข้อ ๓๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม เมื่อจะดำเนินการไต่สวนมูลฟ้อง ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นแจ้งวันเวลาและสถานที่ทำการไต่สวนมูลฟ้องให้โจทก์และจำเลยทราบ พร้อมทั้งส่งสำเนาคำฟ้องของโจทก์ให้จำเลยทราบด้วย

โจทก์ต้องมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องทุกครั้ง ถ้าไม่มาตามที่ได้รับแจ้งติดต่อกัน ๓ ครั้ง โดยมิได้ชี้แจงถึงเหตุขัดข้องต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ให้เรื่องเป็นอันถึงที่สุด ส่วนจำเลยจะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องหรือจะไม่มาก็ได้

ข้อ ๒๐ ก่อนไต่สวนมูลฟ้องหรือในระหว่างไต่สวนมูลฟ้อง

(๑) ถ้าจำเลยถึงมรณภาพ ให้เรื่องเป็นอันถึงที่สุด

(๒) ถ้าโจทก์ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามความในข้อ ๔ (๔) ถึงมรณภาพก็ดี หรือโจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายถึงมรณภาพหรือตาย โดยไม่มีผู้จัดการแทนในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งตามความในข้อ ๔ (๕) ก็ดี ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นแต่งตั้งพระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิรูปใดรูปหนึ่งตามที่เห็นสมควรให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นโจทก์แทน

ข้อ ๒๑ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นไต่สวนมูลฟ้องเสร็จแล้ว ให้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าปรากฏว่าคำฟ้องเรื่องใดมีมูล ให้สั่งประทับฟ้อง แล้วดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

(๒) ถ้าปรากฏว่าคำฟ้องเรื่องใดไม่มีมูล ให้สั่งยกฟ้อง และแจ้งให้โจทก์ทราบ

ข้อ ๒๒ คำสั่งยกฟ้อง ตามข้อ ๒๑ (๒)

(๑) ถ้าเป็นกรณีความผิดครุกาบัติ ซึ่งมิใช่คำสั่งของมหาเถรสมาคม โจทก์ก็มีสิทธิ์อุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๒๕ แล้วแต่กรณี โดยยื่นอุทธรณ์คำสั่งนั้นเป็นหนังสือต่อผู้ออกคำสั่งภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันทราบคำสั่งนั้น และให้ผู้ออกคำสั่งส่งอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันได้รับอุทธรณ์คำสั่ง

เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ได้รับอุทธรณ์คำสั่งนั้นแล้ว ให้วินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันได้รับอุทธรณ์คำสั่ง เมื่อวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นเสร็จแล้วให้ส่งคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังผู้ออกคำสั่ง เพื่อแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นแก่โจทก์ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันได้รับคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่ง

ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยว่าคำฟ้องนั้นมีมูล ให้ดำเนินการตามข้อ ๒๑ (๑) ต่อไป ถ้าวินิจฉัยว่าคำฟ้องนั้นไม่มีมูล ให้เป็นอันถึงที่สุด

(๒) ถ้าเป็นกรณีความผิดครุกาบัติ ซึ่งเป็นคำสั่งของมหาเถรสมาคม หรือเป็นกรณีความผิดลหุกาบัติ ให้เป็นอันถึงที่สุด

หมวด ๓
วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม
ส่วนที่ ๑
หลักทั่วไป

ข้อ ๒๓ การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมมี ๓ ชั้น คือ

(๑) ชั้นต้น

(๒) ชั้นอุทธรณ์

(๓) ชั้นฎีกา

ข้อ ๒๔ การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้นให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นตามกำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณี

ข้อ ๒๕ การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์ ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งมีอันดับดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นซึ่งมีเจ้าคณะอำเภอเป็นหัวหน้า ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด และรองเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะจังหวัดให้เจ้าคณะภาคพิจารณาเลือกเจ้าคณะจังหวัดในภาคเดียวกันเข้าร่วมอีก ๑ รูป

(๒) ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นซึ่งมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นหัวหน้า ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค และรองเจ้าคณะภาคเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะภาคให้เจ้าคณะใหญ่พิจารณาเลือกเจ้าคณะภาคในหนเดียวกันเข้าร่วมอีก ๑ รูป

(๓) ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นซึ่งมีเจ้าคณะภาคเป็นหัวหน้า ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะใหญ่ และเจ้าคณะภาคในหนนั้น ที่มิได้เข้าร่วมในการพิจารณาชั้นต้น ซึ่งเจ้าคณะใหญ่พิจารณาเลือกอีก ๒ รูป

(๔) ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นซึ่งมีเจ้าคณะใหญ่เป็นหัวหน้า ให้เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม

ข้อ ๒๖ การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นฎีกา ให้เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม

ข้อ ๒๗ คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของมหาเถรสมาคมในกรณีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมไม่ว่าในกรณีใด ให้เป็นอันถึงที่สุด

ส่วนที่ ๒

วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น

ข้อ ๒๘ ก่อนดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม โดยเฉพาะในกรณีที่มีผู้กล่าวหาตามความในข้อ ๑๕ (๑) หรือในกรณีที่มีผู้แจ้งความผิดตามความในข้อ ๑๖ (๑) หรือในกรณีตามความในข้อ ๑๖ (๒) ก. ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้น แต่งตั้งพระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิรูปใดรูปหนึ่งตามที่เห็นสมควรให้ปฏิบัติหน้าที่โจทก์แทนสงฆ์

ในกรณีเช่นนี้ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นส่งสำเนาคำกล่าวหา หรือคำแจ้งความผิด รวมทั้งสำเนาบันทึกถ้อยคำสำนวนที่มีอยู่ให้แก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่โจทก์แทนสงฆ์

ข้อ ๒๙ การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ให้กระทำในที่พร้อมหน้าโจทก์จำเลย เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) โจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายไม่มาฟังการพิจารณาตามกำหนดที่คณะผู้พิจารณาชั้นต้นนัดหมายไว้ โดยมิได้แจ้งเหตุขัดข้องเป็นหนังสือให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นทราบก่อนถึงวันที่นัดหมาย ให้ถือว่าฝ่ายนั้นหรือทั้งสองฝ่ายสละสิทธิเข้าฟังการพิจารณา คณะผู้พิจารณาชั้นต้นมีอำนาจดำเนินการพิจารณาต่อไปตามที่เห็นสมควร

(๒) โจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย มีหนังสือแจ้งเหตุขัดข้องที่จะมาฟังการพิจารณาตามกำหนดไม่ได้ และคณะผู้พิจารณาชั้นต้นพิจารณาไม่เห็นสมควรอนุญาตให้เลื่อนการพิจารณา

(๓) โจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย ก่อความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในที่พิจารณา และคณะผู้พิจารณาชั้นต้นได้สั่งให้โจทก์หรือจำเลยนั้นออกไปจากที่พิจารณาตามความในข้อ ๓๐ วรรค ๒ คณะผู้พิจารณาชั้นต้น มีอำนาจดำเนินการพิจารณาต่อไปตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๓๐ การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ให้กระทำเป็นการลับ บุคคลดังต่อไปนี้มีสิทธิ์อยู่ในที่พิจารณา คือ

(๑) โจทก์และจำเลย

(๒) พยานเฉพาะที่กำลังให้การ

(๓) ผู้ที่ได้รับเชิญมาเพื่อปฏิบัติการใด ๆ เกี่ยวกับการพิจารณา

(๔) พระภิกษุผู้ทำหน้าที่จดบันทึกถ้อยคำสำนวน

ถ้ามีผู้ใดก่อความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในที่พิจารณาหรือในบริเวณที่พิจารณาคณะผู้พิจารณาชั้นต้นมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นตั้งอยู่ในความสงบเรียบร้อย หรือสั่งให้ผู้นั้นออกไปจากที่นั้นหรือบริเวณนั้นได้ และถ้าเป็นการสมควรจะขออารักขาต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักรให้มารักษาความสงบเรียบร้อยก็ได้

ข้อ ๓๑ ในการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ให้รวบรวมพยานหลักฐานฝ่ายโจทก์ และฝ่ายจำเลย หรือพยานหลักฐานที่คณะผู้พิจารณาชั้นต้นเห็นสมควรนำมาสืบซึ่งอาจพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลย ตามลักษณะแห่งพยานหลักฐานที่กำหนดไว้ในหมวด ๔

เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาดังกล่าวในวรรคต้น ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) แจ้งกำหนดวันเวลาและสถานที่พิจารณา แก่โจทก์จำเลย

(๒) ออกหนังสือเรียกพยานหรือบุคคลใด ๆ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ฟ้องนั้นมาให้ถ้อยคำ

(๓) ออกหนังสือเรียกเอกสาร หรือวัตถุสิ่งของจากบุคคลผู้ครอบครอง หรือให้ผู้นั้นส่งเอกสารหรือวัตถุสิ่งของ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐาน

(๔) ทำการตรวจตัวผู้เสียหายหรือตัวจำเลย ตรวจสถานที่ วัตถุสิ่งของ หรือสิ่งอื่นใดซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ โดยบันทึกรายละเอียดการตรวจไว้ด้วย

(๕) แจ้งให้เจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะในเขตอื่นรวบรวมข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานอันอยู่ในเขตนั้น หรือให้ชี้แจงพฤติการณ์ใด ๆ อันเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ฟ้องนั้น

(๖) จดบันทึกถ้อยคำสำนวนการพิจารณาด้วยตนเอง เว้นแต่ในกรณีจำเป็นจะให้มีพระภิกษุเป็นผู้จดบันทึกตามถ้อยคำผู้พิจารณาก็ได้

(๗) ทำรายงานการพิจารณาแต่ละครั้งรวมไว้ในสำนวน ถ้านัดหมายเพื่อปฏิบัติการใด ๆ ให้บันทึกไว้ในรายงานนั้น และให้คู่กรณีผู้มาฟังการพิจารณาลงชื่อรับทราบไว้ด้วย

ในกรณีที่คณะผู้พิจารณารูปใดรูปหนึ่งไม่อาจร่วมปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยมีเหตุสุดวิสัยให้ผู้พิจารณาอีก ๒ รูป ดำเนินการพิจารณาต่อไป

กรณีดังกล่าวใน (๒) (๓) และ (๔) ถ้าเป็นการจำเป็นจะขอให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักรเข้าร่วมดำเนินการด้วยก็ได้

ข้อ ๓๒ ในกรณีรวบรวมพยานหลักฐานตามความในข้อ ๓๑ วรรค ๑ ให้สืบพยานโจทก์ก่อนพยานจำเลย และก่อนสืบพยาน ให้โจทก์และจำเลยเสนอบัญชีระบุพยานหลักฐานของตนต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นล่วงหน้าก่อนถึงวันสืบพยานไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน

ถ้าโจทก์หรือจำเลยร้องขอระบุพยานหลักฐานของตนเพิ่มเติมในระหว่างสืบพยานหลักฐานฝ่ายตนยังไม่เสร็จ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นใช้ดุลยพินิจสั่งตามที่เห็นสมควร

เมื่อสืบพยานของฝ่ายใดไปแล้วพอสมควรแก่กรณี คณะผู้พิจารณาชั้นต้นจะสั่งให้งดการสืบพยานของฝ่ายนั้นที่ยังมิได้สืบ ซึ่งเห็นว่าไม่จำเป็นก็ได้

เมื่อสืบพยานของฝ่ายโจทก์และจำเลยเสร็จแล้ว ถ้าปรากฏว่ายังมีพยานหลักฐานใด ๆ ซึ่งคณะผู้พิจารณาชั้นต้นเห็นสมควรสืบเพิ่มเติม ก็ให้ดำเนินการสืบพยานหลักฐานนั้นได้

ข้อ ๓๓ ในการสืบพยานตามความในข้อ ๓๒ คณะผู้พิจารณาชั้นต้นมีหน้าที่ซักถามพยานโจทก์และพยานจำเลย ตามประเด็นข้อกล่าวหาของโจทก์และประเด็นข้อแก้ของจำเลยแล้วแต่กรณี แล้วเปิดโอกาสให้โจทก์และจำเลยซักถามพยานตามประเด็นดังกล่าวข้างต้น โดยคณะผู้พิจารณาชั้นต้นถามฝ่ายโจทก์ว่าจะซักถามพยานของตนอย่างไรบ้างหรือไม่ ถ้าโจทก์ซักถามแล้วหรือไม่ซักถาม ให้ถามฝ่ายจำเลยว่าจะซักค้านพยานโจทก์อย่างไรบ้างหรือไม่ เมื่อฝ่ายจำเลยซักค้านพยานโจทก์แล้ว ให้ถามฝ่ายโจทก์ว่าจะถามติงพยานฝ่ายตนอย่างไรบ้างหรือไม่

ถ้าเป็นพยานฝ่ายจำเลย ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นถามฝ่ายจำเลยว่า จะซักถามพยานของตนอย่างไรบ้างหรือไม่ ถ้าจำเลยซักถามแล้วหรือไม่ซักถาม ให้ถามฝ่ายโจทก์ว่าจะซักค้านพยานจำเลยอย่างไรบ้างหรือไม่ เมื่อฝ่ายโจทก์ซักค้านพยานจำเลยแล้วให้ถามฝ่ายจำเลยว่าจะถามติงพยานฝ่ายตนอย่างไรบ้างหรือไม่ ทั้งนี้ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นบันทึกการซักถาม ซักค้าน และถามติง ดังกล่าวไว้ในสำนวนพิจารณาด้วย

ในการซักถามพยาน ซักค้านพยาน หรือถามติงพยาน ตามความดังกล่าวข้างต้น

(๑) ห้ามมิให้โจทก์ หรือจำเลยฝ่ายที่อ้างพยาน ใช้คำถามนำเพื่อให้พยานตอบ

(๒) ห้ามมิให้โจทก์ หรือจำเลยทั้งสองฝ่าย ใช้คำถามอันไม่เกี่ยวกับประเด็นคำถามที่เป็นการหมิ่นประมาทพยาน หรือคำถามที่อาจทำให้พยานต้องถูกฟ้องทางคณะสงฆ์ หรือทางราชอาณาจักร

พยานไม่ต้องตอบคำถามที่ต้องห้ามดังกล่าวข้างต้น และถ้ามีคำถามเช่นนั้นให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นเตือนผู้ถามและพยาน

ในกรณีสืบพยานที่คณะผู้พิจารณาชั้นต้นนำมาสืบ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นซักถามพยานแล้ว ถ้าโจทก์หรือจำเลยขออนุญาตซักถามพยานนั้น คณะผู้พิจารณาชั้นต้นจะอนุญาตให้ซักถามตามประเด็นนั้นก็ได้แล้วแต่จะเห็นสมควร แต่ถ้าทั้งสองฝ่ายขออนุญาตซักถามก็ให้โจทก์ซักถามก่อน

คำให้การของพยาน ให้จดไว้แล้วอ่านให้พยานฟัง และให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้น พยานกับผู้จดคำให้การของพยานลงชื่อไว้ด้วย

ข้อ ๓๔ เมื่อมีกรณีจำเป็น คณะผู้พิจารณาชั้นต้นอาจสืบพยานโดยวิธีเดินเผชิญสืบในเขตอำนาจของตน หรือโดยวิธีส่งประเด็นไปให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นในเขตอื่นอันเป็นที่พำนักของพยาน ทำการสืบพยานอันอยู่ในเขตนั้นก็ได้

ในกรณีส่งประเด็นไปสืบตามความในวรรคต้น ให้ส่งคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยพร้อมทั้งสำนวนเท่าที่จำเป็นไปยังผู้รับประเด็นเพื่อดำเนินการสืบพยานตามประเด็นนั้น

ก่อนส่งประเด็นไปสืบ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นแจ้งให้โจทก์และจำเลยทราบ ถ้าโจทก์ หรือจำเลยฝ่ายใดไม่ติดไปฟังการพิจารณาก็ได้

ผู้รับประเด็นมีอำนาจดำเนินการสืบพยานเช่นเดียวกับผู้ส่งประเด็น เมื่อมีกำหนดจะสืบพยาน ณ วัน เวลา และสถานที่ใด ให้แจ้งกำหนดการสืบพยานไปยังผู้ส่งประเด็นเพื่อแจ้งให้โจทก์และจำเลยทราบ เมื่อสืบพยานตามประเด็นเสร็จ ให้ส่งสำนวนคืนมายังผู้ส่งประเด็นโดยไม่ชักช้า

ข้อ ๓๕ ก่อนพิจารณาหรือในระหว่างพิจารณา ถ้าปรากฏว่า

(๑) เรื่องที่นำมาฟ้องนั้น ได้มีการฟ้องร้องกันในศาลฝ่ายราชอาณาจักรให้รอการพิจารณาเรื่องนั้นไว้ก่อน

(๒) จำเลยเป็นบ้าคลั่ง เป็นผู้เพ้อถึงไม่รู้สึกตัว กระสับกระส่ายเพราะเวทนากล้าถึงไม่มีสติสัมปชัญญะ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ให้รอการพิจารณาไว้ก่อนจนกว่าจำเลยจะหายเป็นปกติ

(๓) จำเลยถึงมรณภาพ ให้เรื่องเป็นอันถึงที่สุด

(๔) จำเลยพ้นจากความเป็นพระภิกษุ ให้ยุติการพิจารณา เว้นแต่ในกรณีความผิดครุกาบัติ

(๕) โจทก์ขอถอนฟ้องทั้งหมดหรือเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ให้ยุติการพิจารณาตามคำขอถอนของโจทก์ เว้นแต่ในกรณีความผิดครุกาบัติ หรือในกรณีที่จำเลยคัดค้านการขอถอนคำฟ้องนั้น

(๖) โจทก์ไม่มาดำเนินการตามที่คณะผู้พิจารณาชั้นต้นนัดหมายไว้ ให้ยุติการพิจารณา เว้นแต่โจทก์จะได้ชี้แจงเหตุผลขัดข้องเป็นหนังสือภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่สั่งยุติการพิจารณา

(๗) โจทก์ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามความในข้อ ๔ (๔) ถึงมรณภาพก็ดีหรือโจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายถึงมรณภาพ หรือตาย โดยไม่มีผู้จัดการแทนตามความในข้อ ๔ (๕) ก็ดี ให้นำความในข้อ ๒๐ (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณียุติการพิจารณาตาม (๕) และ (๖) ไม่ตัดสิทธิของโจทก์อื่นที่จะฟ้องในเรื่องนั้น และไม่ตัดสิทธิของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นที่จะดำเนินการพิจารณาเรื่องนั้นต่อไปตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๓๖ เมื่อมีการสืบพยานทุกฝ่ายเสร็จแล้วให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นดำเนินการวินิจฉัยดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าปรากฏว่า จำเลยมิได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดหรือมีเหตุผลที่จะจำเลยไม่ต้องรับนิคหกรรม ให้วินิจฉัยยกฟ้องของโจทก์

(๒) ถ้าปรากฏว่า จำเลยได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยเป็นความผิดและไม่มีข้อยกเว้นโทษอย่างใด ให้วินิจฉัยลงนิคหกรรมแก่จำเลยตามความผิดนั้น

ข้อ ๓๗ ในการวินิจฉัยลงนิคหกรรมตามความในข้อ ๓๖ (๒) นอกจากคณะผู้พิจารณาชั้นต้นมีอำนาจวินิจฉัยลงนิคหกรรมตามคำฟ้องของโจทก์แล้ว ให้มีอำนาจวินิจฉัยลงนิคหกรรมในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าปรากฏว่า ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาต่างจากข้อเท็จจริงในคำฟ้องของโจทก์แต่เป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในฐานความผิดสิกขาบทเดียวกัน ให้มีอำนาจวินิจฉัยลงนิคหกรรมตามสมควรแก่กรณี

(๒) ถ้าปรากฏว่า ข้อเท็จจริงดังกล่าวในคำฟ้องของโจทก์นั้น โจทก์สืบสมแต่โจทก์อ้างสิกขาบทผิด ให้มีอำนาจวินิจฉัยลงนิคหกรรมตามสิกขาบทที่ถูกต้องได้

(๓) ถ้าปรากฏว่า ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาได้ความว่า การกระทำของจำเลยเป็นความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ถึงแม้โจทก์จะมิได้กล่าวไว้ในคำฟ้องให้มีอำนาจวินิจฉัยลงนิคหกรรมตามความผิดนั้นได้

ข้อ ๓๘ คำวินิจฉัยชั้นต้น ให้มีข้อความสำคัญ ดังต่อไปนี้

(๑) ชั้นของคำวินิจฉัย

(๒) สถานที่ ที่วินิจฉัย

(๓) วัน เดือน ปี ที่วินิจฉัย

(๔) กรณีระหว่างผู้ใดโจทก์ ผู้ใดจำเลย

(๕) เรื่องที่ยกขึ้นฟ้อง

(๖) ข้อหาของโจทก์

(๗) คำให้การของจำเลย

(๘) ข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความ

(๙) เหตุผลในการวินิจฉัยทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาพระวินัย

(๑๐) บทบัญญัติแห่งพระวินัยที่ยกขึ้นวินิจฉัย

(๑๑) คำชี้ขาดให้ยกฟ้อง หรือให้ลงนิคหกรรม

ข้อ ๓๙ คำวินิจฉัยชั้นต้น ให้อ่านให้โจทก์จำเลยฟัง ตามกำหนดวัน เวลาและสถานที่ซึ่งได้นัดหมายไว้ แล้วให้โจทก์จำเลยลงชื่อรับทราบ ถ้าโจทก์หรือจำเลยไม่ยอมลงชื่อรับทราบคำวินิจฉัย ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นบันทึกไว้ท้ายคำวินิจฉัย และให้ถือว่าโจทก์หรือจำเลยได้รับทราบแล้ว

ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นต้นแจ้งกำหนดการอ่านคำวินิจฉัยแก่โจทก์จำเลยไม่ได้ให้แจ้งแก่ผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาใกล้ชิด เพื่อแจ้งแก่โจทก์จำเลย แต่ถ้าโจทก์เป็นคฤหัสถ์ เมื่อใดแจ้งกำหนดนัดหมายไปยังภูมิลำเนาเดิมของโจทก์แล้วให้ถือว่าได้แจ้งแก่โจทก์นั้นแล้ว

ถ้าโจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาฟังคำวินิจฉัยตามกำหนดที่ได้นัดหมายไว้โดยมิได้มีหนังสือแจ้งเหตุขัดข้องต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นก่อนถึงเวลาที่นัดหมายให้อ่านคำวินิจฉัย และให้ถือว่าฝ่ายที่ไม่มาฟังคำวินิจฉัยได้ทราบคำวินิจฉัยนั้นแล้ว ถ้าทั้งสองฝ่ายไม่มาฟังคำวินิจฉัย โดยมิได้มีหนังสือแจ้งเหตุขัดข้องดังกล่าวข้างต้น ให้ถือว่าทั้งสองฝ่ายนั้นได้ทราบคำวินิจฉัยนั้นแล้ว

ถ้าโจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่าย ไม่มาฟังคำวินิจฉัย โดยมีหนังสือแจ้งเหตุขัดข้องต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นก่อนถึงเวลาที่นัดหมาย เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นเห็นสมควรจะเลื่อนกำหนดการอ่านคำวินิจฉัยไปวันอื่นก็ได้ โดยแจ้งให้โจทก์จำเลยทราบ ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายไม่มาฟังคำวินิจฉัยตามกำหนดที่นัดหมายในครั้งหลัง โดยแจ้งเหตุขัดข้องหรือมิได้แจ้งเหตุขัดข้องก็ตาม ให้นำความในวรรค ๓ แล้วแต่กรณีมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๔๐ คำวินิจฉัยชั้นต้น ให้ถึงที่สุดในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) โจทก์และจำเลยมิได้อุทธรณ์ตามความในข้อ ๔๑

(๒) คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์มีคำสั่งให้ยุติการพิจารณาตามความในข้อ ๔๔

ส่วนที่ ๓
วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์

ข้อ ๔๑ คำวินิจฉัยชั้นต้น โจทก์จำเลยมีสิทธิ์อุทธรณ์ได้ในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาพระวินัย โดยให้ระบุข้อเท็จจริงที่ยกขึ้นอ้างอิงไว้โดยย่อ ส่วนข้อพระวินัยที่ยกขึ้นอ้างอิง ให้แสดงไว้โดยชัดเจน และต้องเป็นข้อพระวินัยที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น

ในกรณีอุทธรณ์คำวินิจฉัยชั้นต้นตามความในวรรค ๑ ให้ยื่นอุทธรณ์เป็นหนังสือพร้อมด้วยสำเนาอีกตามจำนวนที่จะต้องส่งแก่อีกฝ่ายหนึ่งต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันทราบคำวินิจฉัยนั้น ตามความในข้อ ๓๙

ข้อ ๔๒ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ได้รับอุทธรณ์ตามความในข้อ ๔๑ แล้ว ให้ส่งสำเนาอุทธรณ์แก่อีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อแก้อุทธรณ์ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับสำเนาอุทธรณ์นั้น

ถ้าส่งสำเนาอุทธรณ์แก่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้เพราะหาตัวไม่พบหรือหลบหนี หรือจงใจไม่รับสำเนาอุทธรณ์ หรือได้รับแก้อุทธรณ์แล้ว หรือพ้นกำหนดแก้อุทธรณ์แล้ว ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นรีบส่งไปยังคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ข้อ ๔๓ ในการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์

(๑) เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์พิจารณาเห็นว่า อุทธรณ์ของโจทก์หรือจำเลยมิได้ยื่นภายในเวลาตามที่กำหนดไว้ ให้วินิจฉัยยกอุทธรณ์นั้นเสีย

(๒) ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์เห็นสมควรสืบพยานเพิ่มเติมในปัญหาใด หรือกรณีใด เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาวินิจฉัย ให้มีอำนาจเรียกพยานมาสืบเองหรือสั่งคณะผู้พิจารณาชั้นต้นสืบให้ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นสืบพยานแล้วให้ส่งสำนวนมายังคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์เพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

(๓) ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์เห็นเป็นการจำเป็น เนื่องจากคณะผู้พิจารณาชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้สั่งให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นปฏิบัติการให้ถูกต้อง แล้วส่งสำนวนคืนไปยังคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์

(๔) ในกรณีที่จำเลยผู้หนึ่งอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นซึ่งวินิจฉัยให้ลงนิคหกรรมแก่จำเลยหลายรูป ในความผิดฐานเดียวกันหรือต่อเนื่องกัน ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยกลับ หรือแก้คำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นโดยไม่ลงนิคหกรรม หรือลดนิคหกรรมให้จำเลยอันเป็นการอยู่ในส่วนลักษณะความผิด คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์มีอำนาจวินิจฉัยตลอดไปถึงจำเลยอื่นซึ่งมิได้อุทธรณ์ ให้มิต้องถูกลงนิคหกรรมหรือได้ลดนิคหกรรม เช่นเดียวกับจำเลยผู้อุทธรณ์

ข้อ ๔๔ ในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์ ถ้าปรากฏว่า

(๑) จำเลยถึงมรณภาพ ให้ยุติการพิจารณา

(๒) จำเลยพ้นจากความเป็นพระภิกษุ ให้ยุติการพิจารณา เว้นแต่ในกรณีความผิดครุกาบัติ

ข้อ ๔๕ คำวินิจฉัยชั้นอุทธรณ์ นอกจากมีข้อความซึ่งกำหนดให้มีคำในวินิจฉัยชั้นต้นตามความในข้อ ๓๘ แล้ว ให้มีข้อความดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) ชื่อ ฉายา นามสกุล อายุ พรรษา สำนัก และสังกัดของผู้อุทธรณ์

(๒) คำวินิจฉัยให้ยืน ยก แก้ หรือกลับคำวินิจฉัยชั้นต้น

ข้อ ๔๖ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์พิจารณาวินิจฉัยเสร็จแล้ว ให้อ่านคำวินิจฉัยโดยมิชักช้า และจะอ่านคำวินิจฉัยนั้น โดยคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ หรือจะส่งไปให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นอ่านก่อนก็ได้

ในการอ่านคำวินิจฉัยดังกล่าวในวรรคต้น ให้นำความในข้อ ๓๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๔๗ วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์ นอกจากที่กำหนดไว้แล้วในส่วนที่ ๓ นี้ ให้นำความในส่วนที่ ๒ ว่าด้วยวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้นมาใช้บังคับโดยอนุโลมตามควรแก่กรณี

ข้อ ๔๘ คำวินิจฉัยชั้นอุทธรณ์ ให้ถึงที่สุดในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่ง

(๑) โจทก์และจำเลยมิได้ฎีกาตามความในข้อ ๔๙

(๒) คณะผู้พิจารณาชั้นฎีกามีคำสั่งให้ยกฎีกาตามความในข้อ ๕๐ วรรค ๒ หรือสั่งให้ยุติการพิจารณาตามความในข้อ ๕๑

ส่วนที่ ๔
วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นฎีกา

ข้อ ๔๙ คำวินิจฉัยชั้นอุทธรณ์ โจทก์จำเลยมีสิทธิ์ฎีกาได้ในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาพระวินัย ส่วนเรื่องข้อเท็จจริง และข้อพระวินัยที่ยกขึ้นอ้างอิงในฎีกาให้นำความในข้อ ๔๑ วรรค ๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ปัญหาข้อเท็จจริงตามความในวรรค ๑ ห้ามมิให้โจทก์จำเลยฎีกาในกรณี ดังต่อไปนี้

(๑) คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยลงนิคหกรรมแก่จำเลยยืนตามคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นเกี่ยวกับความผิดอย่างอื่น นอกจากความผิดอันติมวัตถุ

(๒) คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยลงนิคหกรรมแก่จำเลยยืนตามคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นเกี่ยวกับความผิดที่มีการวินิจฉัยการลงนิคหกรรมเกินกว่าคำฟ้องของโจทก์ตามความในข้อ ๓๗ (๓) นอกจากความผิดอันติมวัตถุ

(๓) คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยลงนิคหกรรมแก่จำเลยยืนตามคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ให้ยกฟ้องของโจทก์โดยอาศัยข้อเท็จจริงเช่นเดียวกัน

ข้อ ๕๐ วิธีการยื่นฎีกาและการรับส่งฎีกาไปยังคณะผู้พิจารณาชั้นฎีกาให้นำความในข้อ ๔๑ วรรค ๒ และข้อ ๔๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าปรากฏว่า ฎีกาของโจทก์หรือจำเลยประกอบด้วยลักษณะข้อห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งตามความในข้อ ๔๙ วรรค ๒ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นฎีกาวินิจฉัยยกฎีกานั้นเสีย

ข้อ ๕๑ วิธีปฏิบัติในการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นฎีกาให้นำความในข้อ ๔๓ และข้อ ๔๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๕๒ ในกรณีที่มีการฎีกาในปัญหาพระวินัย โดยไม่มีการฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง การวินิจฉัยปัญหาพระวินัยนั้น ให้คณะผู้พิจารณาชั้นฎีกาฟังข้อเท็จจริงตามที่คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวน

ข้อ ๕๓ การทำคำวินิจฉัยชั้นฎีกา และการอ่านคำวินิจฉัยชั้นฎีกา ให้นำความในข้อ ๔๕ และข้อ ๔๖ มา ใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๕๔ วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นฎีกา นอกจากกำหนดไว้แล้วในส่วนที่ ๔ นี้ ให้นำความในส่วนที่ ๓ ว่าด้วยวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์มาใช้บังคับ โดยอนุโลมตามควรแก่กรณี

หมวด ๔
วิธีอ้างพยานหลักฐาน

ข้อ ๕๕ พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีความผิด หรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้

พยานหลักฐานที่อ้างนั้น ต้องเป็นพยานหลักฐานชนิดที่มิได้เกิดจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง หรือโดยประการอื่นอันมิชอบ

ข้อ ๕๖ ในการอ้างพยานบุคคล ห้ามมิให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน จำเลยอาจอ้างตนเองเป็นพยานได้

ถ้าจำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน จะให้จำเลยเข้าสืบก่อนพยานของฝ่ายจำเลยก็ได้ และถ้าคำของจำเลยซึ่งให้การเป็นพยานนั้น ปรักปรำหรือเสียหายแก่จำเลยอื่น จำเลยอื่นซักค้านได้

ข้อ ๕๗ ในกรณีอ้างพยานเอกสาร ให้นำต้นฉบับเอกสารนั้นมาอ้าง ถ้าหาต้นฉบับไม่ได้ จะอ้างสำเนาที่รับรองว่าถูกต้อง หรือพยานบุคคลที่รู้ข้อความมาเป็นพยานก็ได้

ถ้าพยานเอกสารที่อ้างนั้น เป็นหนังสือของทางการคณะสงฆ์หรือหนังสือราชการ แม้ต้นฉบับยังมีอยู่ จะส่งสำเนาซึ่งเจ้าหน้าที่รับรองว่าถูกต้องก็ได้ เว้นแต่ในหนังสือเรียกจะบ่งไว้เป็นอย่างอื่น

ถ้าพยานเอกสารที่อ้างนั้น มิได้อยู่ในความยึดถือของผู้อ้าง ถ้าผู้อ้างแจ้งถึงลักษณะ พร้อมทั้งที่อยู่ของเอกสารต่อคณะผู้พิจารณา ให้คณะผู้พิจารณาเรียกเอกสารนั้นจากผู้ยึดถือ

ข้อ ๕๘ ในการอ้างสิ่งใดเป็นพยานวัตถุ ให้นำสิ่งนั้นมายังคณะผู้พิจารณา ถ้านำมาไม่ได้ให้คณะผู้พิจารณาทุกรูป หรือมอบหมายให้ผู้พิจารณารูปใดรูปหนึ่งไปตรวจดูรายงานยังที่ที่พยานวัตถุนั้นตั้งอยู่ตามเวลาและวิธีซึ่งคณะผู้พิจารณาหรือผู้พิจารณาเห็นสมควรตามลักษณะแห่งพยานวัตถุ

ข้อ ๕๙ ผู้ใดโดยอาชีพหรือมิใช่ก็ตาม มีความชำนาญพิเศษในการใด ๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฝีมือ พาณิชยการ หรือการแพทย์ และความเห็นของผู้นั้นอาจเป็นประโยชน์ในการไต่สวนมูลฟ้องหรือการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ซึ่งอาจเป็นพยานในกรณีต่าง ๆ เป็นต้นว่า ตรวจร่างกาย หรือจิตของผู้เสียหาย ตรวจลายมือทำการทดลอง หรือกิจการอย่างอื่น ๆ

คณะผู้พิจารณาจะให้ผู้ชำนาญการพิเศษทำความเห็นเป็นหนังสือก็ได้ แต่ต้องให้มาเบิกความประกอบหนังสือนั้นและต้องส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวแล้วแก่โจทก์และจำเลยทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓ วัน ก่อนวันเบิกความ

เมื่อมีความจำเป็นต้องใช้ผู้ชำนาญการพิเศษ ถ้าหากไม่ได้ในฝ่ายคณะสงฆ์ จะขอจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักรก็ได้

ข้อ ๖๐ ในกรณีที่โจทก์จำเลยหรือผู้ใด ซึ่งจะต้องให้การหรือส่งพยานหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งอันประกอบด้วยลักษณะ ดังต่อไปนี้

(๑) ข้อความหรือเอกสาร ซึ่งยังเป็นความลับในการคณะสงฆ์ หรือในราชการ

(๒) ความลับหรือเอกสารลับ ซึ่งได้มาหรือทราบเนื่องด้วยปกติธุระหรือหน้าที่ของเขา

(๓) วิธีการ แบบแผน หรืองานอย่างอื่น ซึ่งมีกฎหมายควบคุมมิให้เปิดเผย

โจทก์ จำเลยหรือผู้นั้นอาจปฏิเสธไม่ยอมให้การ หรือส่งพยานหลักฐานดังกล่าวนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากทางการคณะสงฆ์ ทางราชการ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความลับนั้น

กรณีดังกล่าวข้างต้น คณะผู้พิจารณาอาจแจ้งให้ทางการคณะสงฆ์ ทางราชการหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความลับนั้น มาชี้แจงถึงเหตุผลที่ไม่สมควรให้การหรือส่งพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นโดยชัดแจ้งต่อคณะผู้พิจารณา

หมวด ๕
วิธีบังคับตามคำวินิจฉัยลงนิคหกรรม

ข้อ ๖๑ เมื่อจำเลยรูปใดต้องคำวินิจฉัยให้รับนิคหกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งถึงที่สุดแล้วให้คณะผู้พิจารณาซึ่งอ่านคำวินิจฉัย แจ้งผลคำวินิจฉัยแก่ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดของจำเลยรูปนั้นทราบเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยนั้น

ข้อ ๖๒ ถ้าจำเลยดังกล่าวในข้อ ๖๑ ไม่ยอมรับนิคหกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) ไม่ยอมรับนิคหกรรมตามคำวินิจฉัยให้สึก ไม่สึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้รับคำวินิจฉัยนั้น อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ ซึ่งกำหนดโทษอาญาไว้ในมาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

(๒) ไม่ยอมรับนิคหกรรมตามคำวินิจฉัยไม่ถึงให้สึก ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับถึงมหาเถรสมาคม เมื่อมหาเถรสมาคมวินิจฉัยและมีคำสั่งให้สละสมณเพศแล้วไม่สึกภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้ทราบคำวินิจฉัยของมหาเถรสมาคมอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๗ วรรค ๒ ซึ่งกำหนดโทษอาญาไว้ในมาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

ในกรณีเช่นนี้ ให้พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดของจำเลยรูปนั้นขออาราธนาต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักร

หมวด ๖
เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๖๓ โจทก์หรือจำเลย จะแต่งตั้งผู้หนึ่งผู้ใดให้ว่าต่าง หรือแก้ต่างในกรณีโต่สวนมูลฟ้องและในกรณีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมมิได้

ข้อ ๖๔ บรรดาเอกสารสำนวนเกี่ยวกับการไต่สวนมูลฟ้องและการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมเป็นเอกสารลับ เฉพาะคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของผู้พิจารณาหรือคณะผู้พิจารณา ถ้าโจทก์จำเลยจะขออนุญาตคัดสำเนาเพื่อประโยชน์ในการอุทธรณ์หรือฎีกา ให้ผู้พิจารณาหรือคณะผู้พิจารณาอนุญาตโดยให้อยู่ในความควบคุมของผู้อนุญาตและให้ผู้อนุญาตลงนามไว้ด้วย

การโฆษณาเอกสารตามความในวรรคต้น จะกระทำได้โดยอนุมัติมหาเถรสมาคม

ข้อ ๖๕ พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ทุกชั้น มีหน้าที่ต้องช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกในกรณีไต่สวนมูลฟ้อง และในกรณีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมที่ได้รับคำร้องขอ หรือคำสั่งให้ปฏิบัติการใด ๆ จากผู้พิจารณาหรือคณะผู้พิจารณาแล้วแต่กรณี

ตราไว้ ณ วันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๑

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคมฉบับนี้ คือ

เนื่องจากความในข้อ ๓ (๗) ข.แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๐๖) กำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งได้กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุนั้นเป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้การลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุเป็นไปตามกำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคม และมอบหมายให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ที่ค้างปฏิบัติอยู่ก่อนวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๖

บัดนี้ สมควรยกเลิกความในข้อ ๓ (๗) ข. แห่งกฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๐๖) กำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และกฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๐๖) และตราขึ้นเป็นกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๓๖)
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร[๑]

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร

บรรดากฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับกฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้แทน

ข้อ ๔ ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ "ไวยาวัจกร" หมายถึง คฤหัสถ์ผู้ได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่เบิกจ่ายนิตยภัต และจะมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาจัดการทรัพย์สินของวัดได้ ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นหนังสือ

ข้อ ๕ ไวยาวัจกรผู้ได้รับการแต่งตั้งอยู่ก่อนวันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ถือว่าเป็นไวยาวัจกรตามกฎมหาเถรสมาคมนี้ต่อไป

---

[๑] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๑ ตอนที่ ๔ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๓๖

หมวด ๑
การแต่งตั้งไวยาวัจกร

ข้อ ๖ คฤหัสถ์ผู้จะได้รับการแต่งตั้งเป็นไวยาวัจกร ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติต่อไปนี้

(๑) เป็นชาย มีสัญชาติไทย นับถือพระพุทธศาสนา

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปีบริบูรณ์

(๓) เป็นผู้มีหลักฐานมั่นคง

(๔) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ไวยาวัจกรได้

(๕) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ

(๖) ไม่เป็นผู้ที่มีร่างกายทุพพลภาพ ไร้ความสามารถหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหรือมีโรคเป็นที่รังเกียจแก่สังคม

(๗) ไม่เป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอัน เช่น มีความประพฤติเสเพล เป็นนักเลงการพนัน เสพสุราเป็นอาจิณ หรือติดยาเสพติดให้โทษ

(๘) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(๙) ไม่เป็นผู้ที่เคยถูกลงโทษให้ออกจากราชการ หรือองค์การของรัฐบาล หรือบริษัทห้างร้านเอกชนในความผิดหรือมีมลทินมัวหมองในความผิดเกี่ยวกับการเงิน

(๑๐) ไม่เป็นผู้ที่เคยถูกลงโทษจำคุก เว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

ข้อ ๗ ในการแต่งตั้งไวยาวัจกรของวัดใด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดนั้นปรึกษาสงฆ์ในวัดพิจารณาคัดเลือกคฤหัสถ์ผู้มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ เมื่อมีมติเห็นชอบในคฤหัสถ์ผู้ใด ก็ให้เจ้าอาวาสแต่งตั้งคฤหัสถ์ผู้นั้นเป็นไวยาวัจกรโดยอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ

ในการแต่งตั้งไวยาวัจกรตามความในวรรคต้น เพื่อความเหมาะสมจะแต่งตั้งไวยาวัจกรคนเดียวหรือหลายคนก็ได้

ในกรณีที่มีไวยาวัจกรหลายคน ให้เจ้าอาวาสมอบหมายหน้าที่การงานตามข้อ ๔ แก่ไวยาวัจกรแต่ละคนเป็นหนังสือ

หมวด ๒
การพ้นจากหน้าที่ไวยาวัจกร

ข้อ ๘ ไวยาวัจกรย่อมพ้นจากหน้าที่เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) พ้นจากความเป็นคฤหัสถ์

(๔) เจ้าอาวาสผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งหน้าที่

(๕) ขาดคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งตามความในข้อ ๖

(๖) ให้ออกจากหน้าที่

(๗) ถูกถอดถอนออกจากหน้าที่

ข้อ ๙ ไวยาวัจกรผู้ใดประสงค์จะลาออกจากหน้าที่ก็ย่อมทำได้เมื่อเจ้าอาวาสสั่งอนุญาตแล้วจึงเป็นอันพ้นจากหน้าที่ และให้เจ้าอาวาสรายงานเจ้าคณะอำเภอทราบ

ข้อ ๑๐ ไวยาวัจกรผู้พ้นจากหน้าที่ตามความในข้อ ๘ (๔) ให้รักษาการในหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งใหม่

ข้อ ๑๑ ไวยาวัจกรผู้ขาดคุณสมบัติตามความในข้อ ๘ (๕) ให้เจ้าอาวาสสั่งให้พ้นจากหน้าที่แล้วรายงานเจ้าคณะอำเภอทราบ

ข้อ ๑๒ ในกรณีที่ไวยาวัจกรหย่อนความสามารถด้วยเหตุใด ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่เมื่อเจ้าอาวาสเห็นสมควรให้ออกจากหน้าที่ ก็สั่งให้ออกได้ โดยอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ

ข้อ ๑๓ การถอดถอนไวยาวัจกรออกจากหน้าที่ จะทำได้เมื่อไวยาวัจกรประพฤติมิชอบอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ทุจริตต่อหน้าที่

(๒) ไม่ปฏิบัติหน้าที่จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง

(๓) ขัดคำสั่งของเจ้าอาวาส ซึ่งสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบแบบแผน เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่วัดอย่างร้ายแรง

(๔) ประมาทเลินเล่อในหน้าที่เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่วัดอย่างร้ายแรง

(๕) ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

ในกรณีเช่นนี้ ให้เจ้าอาวาสสั่งถอดถอนไวยาวัจกรผู้นั้นออกจากหน้าที่โดยอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ

ข้อ ๑๔ ในกรณีที่ไวยาวัจกรพ้นจากหน้าที่ตามความในข้อ ๘ (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) หรือ (๗) ไวยาวัจกรผู้นั้นจะพ้นจากความรับผิดชอบในหน้าที่ต่อเมื่อได้มอบหมายหน้าที่การงาน พร้อมด้วยทรัพย์สินและหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของตนแก่ผู้รับหน้าที่แทนตนเรียบร้อยแล้ว

การมอบหมายตามความในวรรคแรก ให้กระทำภายใน ๓๐ วัน นับจากวันที่พ้นจากหน้าที่ ถ้ามิได้มอบหมายภายในกำหนดให้ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามความในประมวลกฎหมายอาญา

ข้อ ๑๕ ในกรณีที่ไวยาวัจกรว่างลง และจะแต่งตั้งทันทีมิได้ให้เจ้าอาวาสแต่งตั้งผู้รักษาการแทนไวยาวัจกร และให้ดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งไวยาวัจกร ภายในเวลาไม่เกิน ๙๐ วัน

ผู้รักษาการแทนไวยาวัจกร ให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับไวยาวัจกร

หมวด ๓
เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๑๖ เมื่อมีการแต่งตั้งไวยาวัจกร หรือผู้รักษาการแทนไวยาวัจกรหรือเมื่อไวยาวัจกรพ้นจากหน้าที่ตามความในข้อ ๘

(๑) ในกรุงเทพมหานคร ให้เจ้าอาวาสแจ้งไปยังกรมการศาสนา

(๒) ในจังหวัดอื่น ให้เจ้าอาวาสแจ้งแก่นายอำเภอเพื่อรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดและกรมการศาสนา

ข้อ ๑๗ คำสั่งของเจ้าอาวาสในการแต่งตั้งไวยาวัจกร หรือผู้รักษาการแทนไวยาวัจกรก็ดี ในการให้ไวยาวัจกรหรือผู้รักษาการแทนไวยาวัจกรพ้นจากหน้าที่ก็ดี ให้กระทำเป็นหนังสือ

ตราไว้ ณ วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๖

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๓๖) คือเนื่องจากมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งให้อำนาจมหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบหรือออกคำสั่งมหาเถรสมาคม ได้ถูกยกเลิกและได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมดังกล่าวขึ้นใหม่เป็นมาตรา ๑๕ ตรีแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๑ (พ.ศ. ๒๕๓๘)
ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี และมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๑ (พ.ศ. ๒๕๓๘) ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในกรณีพระภิกษุรูปใด

(๑) ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเรื่องเดียวกัน หรือหลายเรื่องเป็นอาจิณ ให้เจ้าอาวาสวัดซึ่งพระภิกษุรูปนั้นสังกัด หรือพำนักอาศัยมีอำนาจหน้าที่แนะนำ ชี้แจง ตักเตือนให้พระภิกษุรูปนั้นประพฤติตามพระธรรมวินัยเป็นลายลักษณ์อักษร โดยกำหนดเวลาให้ปฏิบัติ หากพระภิกษุรูปนั้นไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำ ชี้แจง ตักเตือนภายในเวลาที่กำหนด ให้เจ้าอาวาสวัดซึ่งพระภิกษุรูปนั้นสังกัดหรือพำนักอาศัย รายงานโดยลำดับ จนถึงเจ้าคณะอำเภอเจ้าสังกัด เพื่อวินิจฉัยให้สละสมณเพศต่อไป

(๒) ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง หรือไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ให้พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองวัดหรือพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ในเขตท้องที่ที่พบพระภิกษุรูปนั้น มีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้

ข้อ ๔ ในกรณีที่มีการฟ้องว่าพระภิกษุรูปใดกระทำความผิดอันเป็นครุกาบัติ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นได้สวนมูลฟ้องตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรมแล้ว มีคำสั่งประทับฟ้องเพื่อดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยต่อไปก็ดี คณะผู้พิจารณาชั้นต้นวินิจฉัยแล้วไม่ว่าจะลงนิคหกรรมหรือไม่ก็ตาม และเรื่องยังอยู่ภายในกำหนดเวลาอุทธรณ์ก็ดี หรือมีการอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลาแล้วไม่ว่าคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์จะมีคำสั่งหรือวินิจฉัยอย่างไรก็ดี ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นหรือคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์แล้วแต่กรณี รายงานข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และพระธรรมวินัยที่เกี่ยวข้องต่อมหาเถรสมาคม

ในกรณีที่การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมอยู่ในชั้นฎีกา กรรมการมหาเถรสมาคมรูปใดรูปหนึ่งอาจรายงานต่อมหาเถรสมาคมเพื่อให้ดำเนินการตามข้อนี้ นอกเหนือจากการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมก็ได้

ในกรณีที่มหาเถรสมาคมพิจารณาจากรายงานดังกล่าว และพยานหลักฐานอื่นประกอบกันแล้วเห็นว่าพระภิกษุผู้เป็นจำเลยประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเรื่องเดียวกันหรือหลายเรื่องอันเป็นโลกวัชชะเป็นอาจิณ ทั้งความประพฤตินั้นเมื่อพิจารณาจากพฤติการณ์ที่ล่วงมาแล้วหากให้ดำรงเพศบรรพชิตต่อไปจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนาและการปกครองของคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมมีอำนาจวินิจฉัยให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศได้ ทั้งนี้ไม่กระทบต่อการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่ไม่ว่าในชั้นใด ๆ

ข้อ ๕ คำวินิจฉัยให้พระภิกษุสละสมณเพศตามข้อ ๓ หรือข้อ ๔ ให้เป็นอันถึงที่สุด

ข้อ ๖ เมื่อมีคำวินิจฉัยให้พระภิกษุรูปใดสละสมณเพศตามข้อ ๓ หรือ ข้อ ๔ แล้ว ให้เจ้าอาวาสซึ่งพระภิกษุรูปนั้นสังกัด หรือพำนักอาศัย หรือพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองวัด หรือพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ในเขตท้องที่ที่พบพระภิกษุรูปนั้นแล้วแต่กรณีแจ้งผลคำวินิจฉัยให้พระภิกษุรูปนั้นทราบ และจัดการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศ

ในกรณีที่ไม่อาจพบพระภิกษุรูปนั้นหรือพระภิกษุรูปนั้นไม่ยอมรับทราบคำวินิจฉัย เมื่อปิดประกาศคำวินิจฉัยไว้ ณ ที่พำนักอาศัยของพระภิกษุรูปนั้น ถือว่าพระภิกษุรูปนั้นทราบคำวินิจฉัยดังกล่าวแล้ว

ข้อ ๗ พระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศต้องสึกภายในสามวัน นับแต่วันทราบ หรือถือว่าทราบคำวินิจฉัยนั้น

ในกรณีที่พระภิกษุรูปนั้นไม่สึกภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้พระภิกษุผู้มีหน้าที่จัดการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศขออารักขาต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักร เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย

ข้อ ๘ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นหรือชั้นอุทธรณ์แล้วแต่กรณี ซึ่งอยู่ระหว่างพิจารณาคำวินิจฉัยการลงนิคหกรรมตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม และการพิจารณานั้นยังไม่ถึงที่สุด ปฏิบัติตามกฎมหาเถรสมาคมนี้และกฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ต่อไป

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๘

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

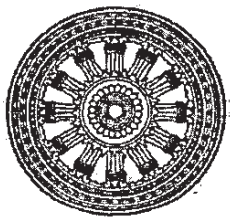

ระเบียบมหาเถรสมาคม
กำหนดวิธีปฏิบัติในหน้าที่พระอุปัชฌาย์
พ.ศ. ๒๕๔๖

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และในข้อ ๔๑ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๗ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ มหาเถรสมาคมวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "ระเบียบมหาเถรสมาคมกำหนดวิธีปฏิบัติในหน้าที่พระอุปัชฌาย์ พ.ศ. ๒๕๔๖"

ข้อ ๒ ระเบียบมหาเถรสมาคมนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้ระเบียบมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกระเบียบมหาเถสมาคม กำหนดวิธีปฏิบัติในหน้าที่อุปัชฌาย์ พ.ศ. ๒๕๓๗

หมวด ๑
การฝึกซ้อมอบรมหรือสอบความรู้พระอุปัชฌาย์

ข้อ ๔ ในการฝึกซ้อมอบรมหรือสอบความรู้พระอุปัชฌาย์ ให้ดำเนินการตามหัวข้อต่อไปนี้

(๑) หน้าที่เจ้านาค เช่น การขานนาค

(๒) หน้าที่พระกรรมวาจาจารย์ เช่น สวดญัตติ อนุสาวนา ได้คล่องแคล่ว เป็นอักษรสมบัติ

(๓) หน้าที่พระอุปัชฌาย์ คือ สอนนาค สอนกรรมฐาน ให้ผ้า ให้นิสัย บอกบริขาร เผดียงสงฆ์ ซึ่งเรียกว่าอปโลกน์ และบอกอนุศาสน์

(๔) สมบัติคือ วัตถุ สีมา ปริส กรรมวาจา และวิบัติซึ่งตรงกันข้าม

(๕) อัฏฐบริขารที่สำคัญขาดไม่ได้

(๖) การนับอายุอุปสัมปทาเปกข์ และการตั้งฉายาตามวันเกิด

(๗) การสวดนาคเดี่ยว หรือหลายนาค ต้องสมมติให้สวด เพื่อรู้จักเปลี่ยนวิภัตติและการันต์เฉพาะที่ใช้ในกรรมวาจา

(๘) การนับเวลาสำเร็จญัตติจตุตถกรรมและการออกหนังสุทธิ

(๙) หน้าที่พระอุปัชฌาย์ตามหนังสือวินัยมุข และกฎมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์

ข้อ ๕ ถ้ามิได้กำหนดเป็นอย่างอื่น การฝึกซ้อมอบรมนั้นให้เป็นไปตามวิธีการให้บรรพชาอุปสมบท และใบรับรองผู้บรรพชาอุปสมบท ให้ทำตามแบบท้ายระเบียบมหาเถรสมาคมนี้

หมวด ๒
การทำใบสมัครและใบรับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบท

ข้อ ๖ ในการทำใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบท และใบรับรองผู้บรรพชาอุปสมบท ให้ทำตามแบบท้ายระเบียบมหาเถรสมาคมนี้

หมวด ๓
การออกหนังสือสุทธิให้แก่สัทธิวิหาริก

ข้อ ๗ หนังสือสุทธิที่พระอุปัชฌาย์ออกให้แก่สัทธิวิหาริกของตน ให้ใช้หนังสือสุทธิซึ่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดพิมพ์โดยอนุมัติมหาเถรสมาคม ตามแบบหนังสือสุทธิท้ายระเบียบมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๘ เมื่อพระอุปัชฌาย์ออกหนังสือสุทธิให้แก่สัทธิวิหาริกผู้ใดแล้วให้บันทึกรายการในหนังสือสุทธิของสัทธิวิหาริกผู้นั้นไว้เป็นหลักฐานในทะเบียนสัทธิวิหาริก

หมวด ๔
การส่งบัญชีสัทธิวิหาริก

ข้อ ๙ ให้พระอุปัชฌาย์ทำบัญชีสัทธิวิหาริกของตนที่บรรพชาอุปสมบทใหม่ในปีหนึ่ง ๆ ส่งพระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาเหนือตามกำหนด ดังนี้

(๑) ส่งเจ้าคณะอำเภอก่อนวันสิ้นเดือน ๙ ของปี

(๒) เจ้าคณะอำเภอรวบรวมส่งเจ้าคณะจังหวัดก่อนวันกลางเดือน ๑๐ ของปี

(๓) เจ้าคณะจังหวัดรวบรวมส่งเจ้าคณะภาคก่อนวันสิ้นเดือน ๑๐ ของปี

(๔) เจ้าคณะภาครวบรวมส่งเจ้าคณะใหญ่ก่อนวันกลางเดือน ๑๑ ของปี

ข้อ ๑๐ ในการทำบัญชีสัทธิวิหาริก ให้ทำตามแบบบัญชีท้ายระเบียบมหาเถรสมาคมนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๖

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

ที่...../.....

วัด.....

ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

เรื่อง การตรวจประวัติของผู้ขอรับการบรรพชาอุปสมบท

เจริญพร ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบฟอร์มที่ใช้ในการตรวจสอบประวัติด้วยชื่อและชื่อสกุล จำนวน ๑ แผ่น/ชุด

๒. สำเนาบัตรประชาชน (เจ้าของบัตรรับรองสำเนา) จำนวน ๑ แผ่น/ชุด

๓. หนังสือยินยอมให้ตรวจประวัติบุคคล จำนวน ๑ แผ่น/ชุด

ด้วย มหาเถรสมาคม ในการประชุมครั้งที่ ๒๘/๒๕๖๐ มติที่ ๖๘๘/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ มีมติให้พระสังฆาธิการและพระอุปัชฌาย์เพิ่มความเข้มงวดกวดขันในการคัดกรองผู้เข้าบรรพชาอุปสมบท ทั้งนี้ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้หารือกับผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้มีการตรวจประวัติบุคคลของผู้ประสงค์จะขอบรรพชาอุปสทบทเป็นพระภิกษุ

อาตมภาพ.....(ชื่อเจ้าอาวาส/พระอุปัชฌาย์) ในฐานะเจ้าอาวาสวัด/พระอุปัชฌาย์.....(ชื่อวัดที่ผู้บวชจะพำนัก) ขอให้ท่านนำส่งข้อมูลเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก ของผู้ขอรับการบรรพชาอุปสมบทให้กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อตรวจประวัติบุคคล ผลเป็นประการใด ขอให้แจ้งไปยังอาตมภาพ เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณารับเข้าบรรพชาอุปสทบทในพระพุทธศาสนาต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อขอได้ดำเนินการต่อไปด้วย จักเป็นที่อนุโมทนายิ่ง

ขอเจริญพร

(.....)

ตำแหน่ง.....(เจ้าอาวาส/พระอุปัชฌาย์)

สนง.วัด.....

โทร./โทรสาร.....

อีเมล:.....

หนังสือยินยอมให้ตรวจประวัติบุคคล

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

ข้าพเจ้า.....นามสกุล.....อายุ.....ปี

เลขบัตรประจำตัวประชาชน.....

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทร. .....

อาชีพ.....สถานะ.....

ขอยินยอมให้วัด.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....

ซึ่งเป็นวัดที่ข้าพเจ้ามีความประสงค์ขอบรรพชาอุปสมบท ในการตรวจสอบประวัติบุคคลจากเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก ของข้าพเจ้ากับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น

ลงชื่อ.....ผู้ให้ความยินยอม

(.....)

ผู้ขอบรรพชาอุปสมบท

หมายเหตุ: กรุณากรอกรายละเอียดให้ครบทุกช่อง

โปรดเก็บรักษาหนังสือยินยอมนี้ไว้ที่เจ้าอาวาสหรือพระอุปัชฌาย์ และส่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ๑ ชุด

ตามมติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑/๒๕๖๑ มติที่ ๘/๒๕๖๒ วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒

แบบฟอร์มที่ใช้ในการตรวจสอบประวัติด้วยชื่อและชื่อสกุล

ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล ชื่อ-ชื่อสกุลเดิม (ถ้ามี)	เลขบัตรประจำตัวประชาชน	วัน/เดือน/ปีเกิด	ชื่อบิดา-มารดา	ที่อยู่ปัจจุบัน/หรือภูมิลำเนา	ผลการตรวจสอบ

ตรวจแล้วถูกต้อง

ลงชื่อ ผู้ขอตรวจสอบ

( )

ตำแหน่ง

(เจ้าอาวาส/พระอุปัชฌาย์)

ใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบท

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

ข้าพเจ้า.....นามสกุล.....

มีศรัทธาเลื่อมใส ขอสมัครบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา จึงขอมอบตัวเป็นสัทธิวิหาริก ใน.....พระอุปัชฌาย์และขอสังกัดอยู่ในวัด.....

ซึ่งมี.....เป็นเจ้าอาวาสโดยขอถวายคำปฏิญญาดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้าพเจ้าขอปฏิญญาว่า ข้าพเจ้ามีคุณลักษณะควรแก่การบรรพชาอุปสมบท และไม่มีลักษณะของคนต้องห้ามบรรพชาอุปสมบท ดังแจ้งตามรายการคุณสมบัติของข้าพเจ้าแนบท้ายใบสมัครนี้ ซึ่งเป็นความจริงทุกประการ

ข้อ ๒ ข้าพเจ้าขอปฏิญญาว่า เมื่อได้บรรพชาอุปสมบทแล้ว จะเคารพนับถือเชื่อฟังตั้งอยู่ในโอวาทของพระอุปัชฌาย์อาจารย์ และจะประพฤติดีประพฤติชอบตามพระธรรมวินัย ระเบียบแบบแผนของวัดและคณะสงฆ์ตลอดไป ถ้าข้าพเจ้าละเมิดข้อปฏิญญาดังกล่าวข้างต้น ข้าพเจ้ายอมรับโทษตามควรแก่ความผิดทุกประการ

ขอได้โปรดอนุเคราะห์ให้ข้าพเจ้าได้บรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาด้วยเถิด

(ลงชื่อ).....ผู้สมัครขอบรรพชาอุปสมบท

รายการคุณสมบัติ

แนบท้ายใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบทของ.....

๑. เชื้อชาติ.....สัญชาติ.....นับถือศาสนา.....

๒. เกิดที่บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....
ตรงกับวัน..... ฯ ค่ำ ปี .....กรอกเลขบัตรประจำตัวประชาชน.....(๑๓ หลัก).....

๓. นามบิดา.....นามมารดา.....

๔. สัณฐาน.....สีเนื้อ.....ตำหนิ.....

๕. วิทยฐานะ.....

๖. อาชีพ.....

๗. ปัจจุบันมีอายุ.....ปี มีภูมิลำนาอยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตรอก/ซอย.....
ถนน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

๘. เป็นสุภาพชน มีความประพฤติดีประพฤติชอบ ไม่มีความประพฤติเสียหาย เช่น ติดสุรา หรือยาเสพติดให้โทษเป็นต้น และไม่เป็นคนจรจัด ใช่หรือไม่ ?
.....

๙. มีความรู้อ่านและเขียนหนังสือไทยได้ใช่หรือไม่ ?.....

๑๐. ไม่เป็นผู้มีทิฏฐิวิบัติใช่หรือไม่?.....

๑๑. ไม่เป็นคนล้มละลายหรือไม่มีหนี้สินผูกพันใช่หรือไม่ ?.....

๑๒. เป็นผู้ปราศจากบรรพชาโทษ และมีร่างกายสมบูรณ์ อาจบำเพ็ญสมณกิจได้ ไม่เป็นคนชรา ไร้ความสามารถหรือทุพพลภาพหรือพิกลพิการ ใช่หรือไม่ ?.....

๑๓. มีสมณบริขารครบถ้วนและถูกต้องพระวินัยใช่หรือไม่ ?.....

๑๔. เป็นผู้สามารถกล่าวคำขอบรรพชาอุปสมบทได้ด้วยตนเอง และถูกต้องไม่วิบัติ ใช่หรือไม่ ?
.....

(ลักษณะคนต้องห้ามบรรพชาอุปสมบท)

๑๕. เป็นคนทำความผิดหลบหนีอาญาแผ่นดินใช่หรือไม่ ?.....

๑๖. เป็นคนหลบหนีราชการใช่หรือไม่ ?.....

๑๗. เป็นคนต้องหาในคดีอาญาใช่หรือไม่ ?.....

๑๘. เป็นคนเคยถูกตัดสินจำคุกฐานเป็นผู้ร้ายสำคัญใช่หรือไม่ ?.....

๑๙. เป็นคนถูกห้ามอุปสมบทเด็ดขาดทางพระศาสนาใช่หรือไม่ ?.....

๒๐. เป็นคนมีโรคติดต่ออันน่ารังเกียจ เช่น วัณโรคในระยะอันตราย ใช่หรือไม่ ? .....

๒๑. เป็นคนมีอวัยวะพิการจนไม่สามารถปฏิบัติกิจพระศาสนาได้ใช่หรือไม่ ?.....

(ลงชื่อ).....ผู้สมัครขอบรรพชาอุปสมบท

ใบรับรองผู้สมัครขอบรรพชาอุปสมบท

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

ข้าพเจ้า.....นามสกุล.....

อายุ.....ปี อาชีพ.....ตำแหน่งหน้าที่.....

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

เกี่ยวข้องกับผู้สมัครขอบรรพชาอุปสมบทโดยเป็น.....

ขอถวายคำรับรองไว้แด่.....พระอุปัชฌาย์

และ.....เจ้าอาวาสวัด.....ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้าพเจ้ารับรองว่า ตามรายการในใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบท ของ.....

.....ข้างต้นนั้น เป็นความจริงทุกประการ

ข้อ ๒ ถ้าปรากฏภายหลังว่า ตามรายการในใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบท ของ.....

.....มิได้เป็นความจริงตามที่ข้าพเจ้ารับรองไว้ หรือเมื่อ

.....ได้บรรพชาอุปสมบท มิได้ปฏิบัติตามคำปฏิญาณด้วยประการใด ๆ ข้าพเจ้า

ยอมรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นทุกประการ

ข้าพเจ้าเข้าใจข้อความข้างต้นนี้ตลอดแล้ว จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยานข้างท้ายนี้

(ลงชื่อ).....ผู้รับรอง

(ลงชื่อ).....พยาน

(ลงชื่อ).....พยาน

บัญชีสัทธิวิหาริก ประจำปี พ.ศ. .....

ของพระ.....อุปัชฌาย์ วัด.....อำเภอ.....จังหวัด.....

นำส่งวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เลขที่	ชื่อ	นามสกุล	ฉายา	บรรพชาอุปสมบท						สังกัดอยู่			อาชีพเดิม	หมายเหตุ
				วัน	เดือน	พ.ศ.	วัด	อำเภอ	จังหวัด	วัด	อำเภอ	จังหวัด		

(ลงนาม).....พระอุปัชฌาย์

รับรองตามนี้

(ลงนาม).....เจ้าคณะอำเภอ.....

หมายเหตุ "พระภิกษุกับสามเณรให้ทำบัญชีแยกกัน

ส.ว. ๒

บัญชีสัทธิวิหาริกของพระอุปัชฌาย์ ในจังหวัด.....

ประจำปี พ.ศ. .....

เลขที่	นามพระอุปัชฌาย์	วัด	อำเภอ	จำนวนสัทธิวิหาริก		หมายเหตุ
				พระภิกษุ	สามเณร	
รวม						

นำส่งวันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

(ลงนาม).....เจ้าคณะจังหวัด.....

หมายเหตุ "แบบ ส.ว.๒ นี้ใช้กรอกรายการอำเภอละ ๑ ชุด"

ส.ว. ๓

บัญชีสัทธิวิหาริกของพระอุปัชฌาย์ ในภาค.....

ประจำปี พ.ศ. .....

จังหวัด	อำเภอ	จำนวนพระอุปัชฌาย์	จำนวนสัทธิวิหาริก		หมายเหตุ
			พระภิกษุ	สามเณร	
รวม					

นำส่งวันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

(ลงนาม).....เจ้าคณะจังหวัด.....

หมายเหตุ "แบบ ส.ว.๒ นี้ใช้กรอกรายการอำเภอละ ๑ ชุด"

ภาคผนวก จ

ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ว่าด้วยการเบิกจ่ายนิตยภัต
พ.ศ. ๒๕๕๖

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยการเบิกจ่ายนิตยภัต พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อให้เกิดความชัดเจน สอดคล้องและเหมาะสมกับการปฏิบัติงานยิ่งขึ้น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยการเบิกจ่ายนิตยภัต พ.ศ. ๒๕๕๖"

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยการเบิกจ่ายนิตยภัต พ.ศ. ๒๕๕๑

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

"นิตยภัต" หมายความว่า เงินงบประมาณแผ่นดินที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลเป็นประจำทุกปี เพื่อเบิกจ่ายถวายอุดหนุนอุปถัมภ์ แก่พระภิกษุ

"พระภิกษุ" หมายความว่า พระภิกษุผู้ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ พระสังฆาธิการ พระเลขานุการ พระเปรียญธรรม ๙ ประโยค พระภิกษุผู้ปฏิบัติหน้าที่พิเศษตามพระบรมราชโองการในรัชกาลก่อน รวมทั้งบรรพชิตจีนนิกายและอนัมนิกาย ผู้ได้รับนิตยภัตตามที่กำหนดไว้ในบัญชีอัตรานิตยภัตที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ทำความตกลงกับกระทรวงการคลัง และคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติ

หมวด ๑

การจัดทำบัญชีเงินอุดหนุนอุปถัมภ์นิตยภัต

ข้อ ๕ ให้สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม ตรวจสอบและจัดทำบัญชีเงินอุดหนุนอุปถัมภ์นิตยภัตถวายพระภิกษุในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ข้อ ๖ ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตรวจสอบและจัดทำบัญชีเงินอุดหนุนอุปถัมภ์นิตยภัตในแต่ละจังหวัด

ข้อ ๗ ให้สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคมรวบรวมบัญชีเงินอุดหนุนอุปถัมภ์นิตยภัตในข้อ ๕ ข้อ ๖ เพื่อตรวจสอบและดำเนินการขออนุมัติจัดสรรเงินอุดหนุนอุปถัมภ์นิตยภัตตามบัญชีรายละเอียดประจำปีงบประมาณ ให้แก่พระภิกษุในพื้นที่กรุงเทพมหานคร สำหรับพระภิกษุในส่วนภูมิภาคให้โอนไปตั้งจ่าย ณ คลังจังหวัดแต่ละจังหวัด

หมวด ๒

การเบิกจ่ายเงินอุดหนุนอุปถัมภ์นิตยภัต

ข้อ ๘ เมื่อสำนักงบประมาณอนุมัติเงินประจำงวดแล้ว ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติขออนุมัติถือจ่ายจากกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง และให้ดำเนินการดังนี้

(๑) ในเขตกรุงเทพมหานคร ให้สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคมแจ้งพระภิกษุส่งแบบคำขอรับนิตยภัตผ่านธนาคาร สำเนาหนังสือสุทธิ สำเนาสมุดธนาคาร โดยจัดส่งทางไปรษณีย์ หรือนำมาส่งที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติด้วยตนเอง ยกเว้น กรณีพระภิกษุรูปใดขอเบิกเป็นเงินสดหรือเช็ค ให้ไปติดต่อหรือมอบอำนาจให้ไวยาวัจกรไปขอเบิกจ่ายนิตยภัตที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่ระเบียบกระทรวงการคลังกำหนด

(๒) ในส่วนภูมิภาค ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดแจ้งพระภิกษุให้ส่งแบบคำขอรับนิตยภัตผ่านธนาคาร สำเนาหนังสือสุทธิ สำเนาสมุดธนาคาร โดยจัดส่งทางไปรษณีย์ หรือนำมาส่งที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดด้วยตนเอง ยกเว้น กรณีพระภิกษุรูปใดขอเบิกเป็นเงินสดหรือเช็ค ให้ไปติดต่อหรือมอบอำนาจให้ไวยาวัจกรไปดำเนินการ ขอเบิกจ่ายนิตยภัตที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่ระเบียบกระทรวงการคลังกำหนด

กรณีพระภิกษุรูปใดไม่สามารถลงลายมือชื่อในแบบคำขอรับเงินผ่านธนาคาร และรับรองสำเนาเอกสารตาม (๑) หรือ (๒) ได้ ให้พระภิกษุรูปนั้นประทับลายนิ้วมือ และมีผู้รับรองเอกสารดังกล่าวอย่างน้อย ๒ คน

ข้อ ๙ การเบิกจ่ายนิตยภัตถวายพระภิกษุ ให้ดำเนินการดังนี้

(๑) พระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งไม่เกินวันที่ ๑๕ ของเดือน ให้เบิกจ่ายนิตยภัตได้เต็มเดือน สำหรับพระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งหลังวันที่ ๑๕ ของเดือน ให้เบิกจ่ายนิตยภัตของเดือนถัดไป

(๒) ให้เบิกจ่ายนิตยภัตเป็นรายเดือน ยกเว้นพระภิกษุรูปใดมีความประสงค์ขอเบิกจ่ายเป็นงวด ๆ ให้แจ้งสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม หรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทราบ

(๓) พระภิกษุที่มีสิทธิได้รับการถวายนิตยภัตก่อนปีงบประมาณที่อนุมัติให้ถือจ่าย แต่ไม่เคยได้รับการจัดสรรนิตยภัตถวาย ให้สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคมดำเนินการเบิกจ่ายย้อนหลังได้ตั้งแต่เดือนที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ตามเงื่อนไข (๑)

ข้อ ๑๐ การขอเบิกจ่ายนิตยภัต จะต้องดำเนินการภายในเดือนกันยายนของแต่ละปี หากพ้นกำหนดนี้แล้วจะเบิกจ่ายมิได้ เว้นแต่จะมีนิตยภัตเหลือจ่ายในปีที่ขอเบิก ส่วนที่ค้างข้ามปีนั้น จึงจะเบิกจ่ายได้ตามนัยหนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค ๐๕๐๒/๒๑๐๙๑ ลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๑๒

ข้อ ๑๑ พระภิกษุที่ดำรงตำแหน่งหลายตำแหน่ง จะได้รับการถวายนิตยภัตในตำแหน่งที่เท่ากันหรือตำแหน่งที่สูงกว่า เพียงตำแหน่งเดียว

ข้อ ๑๒ พระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งยกเป็นกิตติมศักดิ์ หรือได้รับการแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะในชั้นต่าง ๆ ให้ได้รับนิตยภัตในอัตราเดิม

หมวด ๓

การทำบัญชีงดจ่าย และบัญชีตกเบิกนิตยภัตเพิ่มเติม

ข้อ ๑๓ ให้งดจ่ายนิตยภัตถวายพระภิกษุ ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) มรณภาพ

(๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

(๓) ลาออก หรือลาสิกขา

(๔) พ้นจากตำแหน่งตามผู้มีอำนาจแต่งตั้ง

(๕) ถูกให้ออกจากตำแหน่ง

(๖) ถูกปลดออกจากตำแหน่ง

(๗) ถูกถอดถอนออกจากตำแหน่ง

(๘) ย้ายออกไปนอกเขตที่ตนมีสำนักอยู่ เฉพาะตำแหน่งที่ระบุไว้ในกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (๒๕๔๑) ข้อ ๓๘

(๙) พระครูสัญญาบัตรที่พ้นจากตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์

กรณี ข้อ (๑) ให้งดจ่ายนิตยภัตในเดือนถัดไป ยกเว้นกรณี สมเด็จพระสังฆราชสิ้นพระชนม์ ให้ทำความตกลงกับกระทรวงการคลังเพื่อขอถือจ่ายนิตยภัตจนถึงวันถวายพระเพลิง รวมทั้งเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช ด้วย

กรณี ข้อ (๒) – (๘) พระภิกษุรูปนั้นจะไม่ได้รับนิตยภัตตั้งแต่เดือนที่พ้นจากตำแหน่งเป็นต้นไป ยกเว้น พ้นจากตำแหน่งในวันสิ้นเดือน ให้ได้รับนิตยภัตของเดือนนั้นได้

ข้อ ๑๔ กรณีพระภิกษุ ถูกสั่งพักจากตำแหน่งหน้าที่ให้รอการเบิกจ่ายนิตยภัตตั้งแต่เดือนที่ถูกสั่งพักเป็นต้นไป เมื่อพ้นมลทินและผู้บังคับบัญชาสั่งให้กลับดำรงตำแหน่งเดิมแล้ว ให้เบิกจ่ายนิตยภัตถวายย้อนหลัง

ข้อ ๑๕ ก่อนการเบิกจ่ายเงินนิตยภัตตามข้อ ๙ ให้สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม หรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดดำเนินการ ดังนี้

(๑) กรณีพ้นจากตำแหน่ง โดยการลาออก ลาสิกขา หรือพ้นจากตำแหน่งเลขานุการตามเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะตำบล ในเดือนใด ให้จัดทำบัญชีงดจ่ายนิตยภัตนับตั้งแต่เดือนที่พ้นจากตำแหน่ง ยกเว้นลาออกจากตำแหน่งหรือลาสิกขาวันสุดท้ายของเดือน ให้เบิกจ่ายได้เต็มเดือน

(๒) กรณีแต่งตั้งระหว่างปีงบประมาณ พระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งระหว่างปีงบประมาณแต่ยังไม่มีรายชื่อในบัญชีเงินอุดหนุนอุปถัมภ์นิตยภัต ให้จัดทำบัญชีตกเบิกนิตยภัตเพิ่มเติม

ข้อ ๑๖ ในการจัดทำบัญชีงดจ่ายนิตยภัตตามข้อ ๑๕ (๑) และบัญชีนิตยภัตตกเบิกเพิ่มเติมตามข้อ ๑๕ (๒) ในส่วนภูมิภาคให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประสานและตรวจสอบกับเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์แต่ละจังหวัด เมื่อจัดทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้จัดส่งบัญชีงดจ่ายนิตยภัตและบัญชีตกเบิกนิตยภัตเพิ่มเติม พร้อมบัญชีรายนามพระภิกษุ สำเนาคำสั่งแต่งตั้ง หรือพ้นจากตำแหน่ง ไปให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติภายในกำหนด ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ภายในวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน
ครั้งที่ ๒ ภายในวันที่ ๑๕ มกราคม
ครั้งที่ ๓ ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม
ครั้งที่ ๔ ภายในวันที่ ๑๕ พฤษภาคม
ครั้งที่ ๕ ภายในวันที่ ๑๕ กรกฎาคม
ครั้งที่ ๖ ภายในวันที่ ๑๕ กันยายน

ข้อ ๑๗ เมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้รับบัญชีงดจ่ายนิตยภัตและบัญชีตกเบิกนิตยภัตเพิ่มเติมแล้ว ให้สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคมทำการตรวจสอบความถูกต้องและดำเนินการขออนุมัติจัดสรรเงินอุดหนุนอุปถัมภ์นิตยภัตตามบัญชีตกเบิกนิตยภัตเพิ่มเติม ให้แก่พระภิกษุในพื้นที่กรุงเทพมหานครสำหรับพระภิกษุในส่วนภูมิภาคให้โอนไปตั้งจ่าย ณ คลังจังหวัดแต่ละจังหวัด

ข้อ ๑๘ ให้ผู้อำนวยการสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม รักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

ลงชื่อ

(นายนพรัตน์ เบญจวัฒนานันท์)
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

บัญชีอัตรานิตยภัตปรับที่ขอปรับเพิ่มใหม่ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๕
พระสมณศักดิ พระสังฆาธิการ เลขานุการ เปรียญธรรม ๙ ประโยค
และพระอธิการ
เริ่มตั้งแต่ เดือน เมษายน ๒๕๕๔ เป็นต้นไป

ที่	ตำแหน่ง	อัตราเดิม	อัตราใหม่
๑	สมเด็จพระสังฆราชเจ้า	๓๒,๒๐๐	๓๗,๗๐๐
๒	สมเด็จพระสังฆราช	๒๙,๒๐๐	๓๔,๒๐๐
๓	ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช	๒๖,๓๐๐	๓๐,๘๐๐
๔	สมเด็จพระราชาคณะ	๒๓,๔๐๐	๒๗,๔๐๐
๕	กรรมการมหาเถรสมาคม	๒๐,๔๐๐	๒๓,๙๐๐
๖	เจ้าคณะใหญ่หนต่าง ๆ (ม/ธ)	๒๐,๔๐๐	๒๓,๙๐๐
๗	พระราชาคณะเจ้าคณะรองชั้นหิรัญบัฏ (รองสมเด็จพระราชาคณะ)	๑๗,๕๐๐	๒๐,๕๐๐
๘	เจ้าคณะภาค	๑๔,๖๐๐	๑๗,๑๐๐
๙	แม่กองบาลี	๑๔,๖๐๐	๑๗,๑๐๐
๑๐	แม่กองธรรม	๑๔,๖๐๐	๑๗,๑๐๐
๑๑	รองเจ้าคณะภาค	๑๑,๗๐๐	๑๓,๗๐๐
๑๒	เจ้าคณะจังหวัด	๘,๘๐๐	๑๐,๓๐๐
๑๓	เลขานุการสมเด็จพระสังฆราช	๘,๘๐๐	๑๐,๓๐๐
	พระราชาคณะ		
๑๔	พระราชาคณะเจ้าคณะรองชั้นสัญญาบัตร	๑๑,๗๐๐	๑๓,๗๐๐
๑๕	พระราชาคณะชั้นธรรม	๑๑,๗๐๐	๑๓,๗๐๐
๑๖	พระราชาคณะชั้นเทพ	๘,๘๐๐	๑๐,๓๐๐
๑๗	พระราชาคณะเจ้าคณะจังหวัด	๘,๘๐๐	๑๐,๓๐๐
๑๘	พระราชาคณะชั้นราช	๕,๙๐๐	๖,๙๐๐

ที่	ตำแหน่ง	อัตราเดิม	อัตราใหม่
๑๙	พระราชาคณะปลัดขวา	๔,๗๐๐	๕,๕๐๐
๒๐	พระราชาคณะปลัดซ้าย	๔,๗๐๐	๕,๕๐๐
๒๑	พระราชาคณะปลัดกลาง	๔,๗๐๐	๕,๕๐๐
๒๒	พระราชาคณะชั้นสามัญ ป.ธ.๙	๔,๗๐๐	๕,๕๐๐
๒๓	พระราชาคณะชั้นสามัญ ป.ธ.๗-๘	๔,๔๐๐	๕,๒๐๐
๒๔	พระราชาคณะชั้นสามัญ ป.ธ.๕-๖	๔,๑๐๐	๔,๘๐๐
๒๕	พระราชาคณะชั้นสามัญ เจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นเอก	๔,๑๐๐	๔,๘๐๐
๒๖	พระราชาคณะชั้นสามัญ ป.ธ.๔ รองเจ้าคณะจังหวัด	๓,๘๐๐	๔,๕๐๐
๒๗	พระราชาคณะชั้นสามัญ เจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นโท	๓,๘๐๐	๔,๕๐๐
๒๘	พระราชาคณะชั้นสามัญ ป.ธ.๓	๓,๕๐๐	๔,๑๐๐
๒๙	พระราชาคณะชั้นสามัญยก ฝ่ายวิปัสสนาธุระ	๓,๕๐๐	๔,๑๐๐
๓๐	พระราชาคณะชั้นสามัญยก (เจ้าคณะอำเภอ)	๓,๕๐๐	๔,๑๐๐
๓๑	พระราชาคณะชั้นสามัญ เจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นตรี	๓,๕๐๐	๔,๑๐๐
๓๒	พระเปรียญธรรม ๙ ประโยค	๓,๕๐๐	๔,๑๐๐
๓๓	พระคณาจารย์เอก	๓,๕๐๐	๔,๑๐๐
๓๔	พระราชาคณะชั้นสามัญยก	๓,๒๐๐	๓,๘๐๐
๓๕	พระครูปลัดชั้นเอกของสมเด็จพระราชาคณะ	๓,๒๐๐	๓,๘๐๐
๓๖	พระคณาจารย์โท	๓,๒๐๐	๓,๘๐๐

ที่	ตำแหน่ง	อัตราเดิม	อัตราใหม่
	พระครูสัญญาบัตร		
๓๗	พระครูสัญญาบัตร / เจ้าคณะอำเภอ ชั้นพิเศษ	๓,๒๐๐	๓,๘๐๐
๓๘	พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นเอก	๓,๒๐๐	๓,๘๐๐
๓๙	เลขานุการเจ้าคณะใหญ่หนต่าง ๆ (มหานิกาย/ธรรมยุต)	๓,๒๐๐	๓,๘๐๐
๔๐	พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นโท	๒,๙๐๐	๓,๔๐๐
๔๑	พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะอำเภอชั้นเอก	๒,๙๐๐	๓,๔๐๐
๔๒	พระครูสัญญาบัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระอารามหลวงชั้นพิเศษ	๒,๙๐๐	๓,๔๐๐
๔๓	พระครูสัญญาบัตร เทียบเท่าผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระอารามหลวงชั้นพิเศษ	๒,๙๐๐	๓,๔๐๐
๔๔	พระครูสัญญาบัตร รองเจ้าอาวาส พระอารามหลวงชั้นเอก	๒,๙๐๐	๓,๔๐๐
๔๕	เลขานุการเจ้าคณะภาค	๒,๙๐๐	๓,๔๐๐
๔๖	พระครูปลัดรองสมเด็จพระราชาคณะ ชั้นหิรัณยบัฏ	๒,๙๐๐	๓,๔๐๐
๔๗	พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะอำเภอชั้นโท / พระสังฆาธิการ เจ้าคณะอำเภอ	๒,๖๐๐	๓,๑๐๐
๔๘	พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นตรี	๒,๖๐๐	๓,๑๐๐

ที่	ตำแหน่ง	อัตราเดิม	อัตราใหม่
๔๙	พระครูสัญญาบัตร รองเจ้าอาวาส พระอารามหลวงชั้นโท	๒,๖๐๐	๓,๑๐๐
๕๐	พระครูสัญญาบัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระอารามหลวงชั้นเอก	๒,๖๐๐	๓,๑๐๐
๕๑	พระครูสัญญาบัตร เทียบเท่าผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระอารามหลวงชั้นเอก	๒,๖๐๐	๓,๑๐๐
๕๒	พระครูสัญญาบัตร รองเจ้าคณะอำเภอชั้นเอก	๒,๖๐๐	๓,๑๐๐
๕๓	พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะตำบลชั้นเอก	๒,๖๐๐	๓,๑๐๐
๕๔	เลขานุการรองเจ้าคณะภาค	๒,๖๐๐	๓,๑๐๐
๕๕	เลขานุการเจ้าคณะจังหวัด	๒,๖๐๐	๓,๑๐๐
๕๖	พระครูปลัดของเทียบรองสมเด็จพระราชาคณะ	๒,๖๐๐	๓,๑๐๐
๕๗	พระครูฐานานุกรมของสมเด็จพระสังฆราช ชั้นเอก	๒,๖๐๐	๓,๑๐๐
๕๘	พระครูสัญญาบัตร รองเจ้าคณะอำเภอชั้นโท/ พระสังฆาธิการ รองเจ้าคณะอำเภอ	๒,๓๐๐	๒,๗๐๐
๕๙	พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะตำบลชั้นโท	๒,๓๐๐	๒,๗๐๐
๖๐	พระครูสัญญาบัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระอารามหลวงชั้นโท	๒,๓๐๐	๒,๗๐๐
๖๑	พระครูสัญญาบัตร เทียบเท่าผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระอารามหลวงชั้นโท	๒,๓๐๐	๒,๗๐๐
๖๒	พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ ชั้นเอก	๒,๓๐๐	๒,๗๐๐
๖๓	พระครูสัญญาบัตร รองเจ้าอาวาส พระอารามหลวงชั้นตรี	๒,๓๐๐	๒,๗๐๐

ที่	ตำแหน่ง	อัตราเดิม	อัตราใหม่
๖๔	พระครูฐานานุกรมของสมเด็จพระสังฆราช ชั้นโท	๒,๓๐๐	๒,๗๐๐
๖๕	พระครูปลัดของพระราชาคณะชั้นธรรม	๒,๓๐๐	๒,๗๐๐
๖๖	เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัด	๒,๓๐๐	๒,๗๐๐
๖๗	พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะตำบล ชั้นตรี	๒,๑๐๐	๒,๕๐๐
๖๘	พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ ชั้นโท หรือฝ่ายวิปัสสนา	๒,๑๐๐	๒,๕๐๐
๖๙	เจ้าอธิการ (เจ้าคณะตำบลที่ไม่เป็นพระครูสัญญาบัตร)	๒,๑๐๐	๒,๕๐๐
๗๐	พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ ชั้นตรี	๑,๘๐๐	๒,๒๐๐
๗๑	เลขานุการเจ้าคณะอำเภอ	๑,๘๐๐	๒,๒๐๐
๗๒	พระครูสัญญาบัตร รองเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ (รจร.)	๑,๕๐๐	๑,๘๐๐
๗๓	พระครูสัญญาบัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ (ผจร.)	๑,๕๐๐	๑,๘๐๐
๗๔	เลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอ	๑,๕๐๐	๑,๘๐๐
๗๕	พระอธิการ (เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ที่ไม่เป็นพระครูสัญญาบัตร)	๑,๕๐๐	๑,๘๐๐
๗๖	เลขานุการเจ้าคณะตำบล	๑,๐๐๐	๑,๒๐๐

ที่	ตำแหน่ง	อัตราเดิม	อัตราใหม่
	นิตยภัตพิเศษตามพระบรมราชโองการในรัชกาลก่อน		
๑	พระปริต (พระสวดพระพุทธมนต์ซึ่งเป็นเครื่องป้องกันสรรพอุปัทวันตราย) วัดชนะสงคราม รวม ๒๐ รูป	๑,๕๐๐	๑,๘๐๐
๒	พระพิธีธรรม ประจำวัดต่าง ๆ รวม ๑๐ วัด วัดละ ๔ รูป	๑,๕๐๐	๑,๘๐๐
๓	พระอันดับประจำวัดจุฑาทิศธรรมสภา จังหวัดชลบุรี รวม ๕ รูป	๑,๕๐๐	๑,๘๐๐
	อัตรานิตยภัตบรรพชิตจีนนิกายและบรรพชิตอนัมนิกาย		
๑	เจ้าคณะใหญ่จีนนิกาย / เจ้าคณะใหญ่อนัมนิกาย	๘,๘๐๐	๑๐,๓๐๐
๒	รองเจ้าคณะใหญ่จีนนิกาย / รองเจ้าคณะใหญ่อนัมนิกาย	๓,๘๐๐	๔,๕๐๐
๓	ผู้ช่วยเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายขวาจีนนิกาย / ผู้ช่วยเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายขวาอนัมนิกาย	๒,๖๐๐	๓,๑๐๐
๔	ผู้ช่วยเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายซ้ายจีนนิกาย / ผู้ช่วยเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายซ้ายอนัมนิกาย	๒,๖๐๐	๓,๑๐๐
๕	ปลัดขวาจีนนิกาย /ปลัดขวาอนัมนิกาย	๒,๓๐๐	๒,๗๐๐
๖	ปลัดซ้ายจีนนิกาย /ปลัดซ้ายอนัมนิกาย	๒,๓๐๐	๒,๗๐๐

ที่	ตำแหน่ง	อัตราเดิม	อัตราใหม่
๗	รองปลัดขวาจีนนิกาย / รองปลัดขวาอนัมนิกาย	๒,๑๐๐	๒,๕๐๐
๘	รองปลัดซ้ายจีนนิกาย / รองปลัดซ้ายอนัมนิกาย	๒,๑๐๐	๒,๕๐๐
๙	ผู้ช่วยปลัดขวาจีนนิกาย / ผู้ช่วยปลัดขวาอนัมนิกาย	๑,๘๐๐	๒,๒๐๐
๑๐	ผู้ช่วยปลัดซ้ายจีนนิกาย / ผู้ช่วยปลัดซ้ายอนัมนิกาย	๑,๘๐๐	๒,๒๐๐
๑๑	เลขานุการเจ้าคณะใหญ่จีนนิกาย / เลขานุการเจ้าคณะใหญ่อนัมนิกาย	๒,๖๐๐	๓,๑๐๐

เบี้ยกันดาร

ปรับเปลี่ยนเบี้ยกันดารเป็นนิตยภัตเพิ่มพิเศษ จาก ๑๐๐ บาท เป็น ๕๐๐บาท/รูป/เดือน ในพื้นที่เฉพาะ ดังนี้

๑. อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
๒. อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน
๓. อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน
๔. ทุกอำเภอ จังหวัดยะลา
๕. ทุกอำเภอ จังหวัดปัตตานี
๖. ทุกอำเภอ จังหวัดนราธิวาส
๗. ทุกอำเภอ จังหวัดสตูล

ภาคผนวก ฉ

คำสั่งคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา
ที่ ๔/๒๕๖๖
เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา

ตามที่คณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา ได้มีคำสั่งที่ ๑/๒๕๖๔ ลงวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๖๕ เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา นั้น เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาวการณ์ จึงยกเลิกคำสั่งเดิมและแต่งตั้งคณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนาขึ้นใหม่ และเพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมาธิการเป็นไปตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๘ วรรคสอง (๑๘) อาศัยอำนาจตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๘๙ และระเบียบวุฒิสภาว่าด้วยหลักเกณฑ์การตั้งอนุกรรมาธิการซึ่งมิใช่กรรมาธิการในคณะ พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยให้คณะอนุกรรมาธิการประกอบด้วยกรรมาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

<u>อนุกรรมาธิการ</u>

๑. พลตำรวจโท ศานิตย์ มหถาวร	ประธานคณะอนุกรรมาธิการ
๒. นายวันชัย สอนศิริ	รองประธานคณะอนุกรรมาธิการ คนที่หนึ่ง
๓. พลตำรวจโท อัตชัย ดวงอัมพร	รองประธานคณะอนุกรรมาธิการ คนที่สอง
๔. พลตำรวจตรี วิชาญ์วัชร์ บริรักษ์กุล	อนุกรรมาธิการ
๕. พันตำรวจโท สืบสกุล เข็มทอง	อนุกรรมาธิการ
๖. นายอภินันท์ ธรรมฤาชุ	อนุกรรมาธิการ
๗. นายขวัญชัย โชติพันธุ์	อนุกรรมาธิการ
๘. นายพรพล สุวรรณมาศ	อนุกรรมาธิการ
๙. นายสิปปนวร แก้วงาม	อนุกรรมาธิการ
๑๐. นายมงคล สาริสุต	อนุกรรมาธิการและเลขานุการ
๑๑. พันตำรวจเอก รัฐศักดิ์ รักสลาม	อนุกรรมาธิการและรองเลขานุการ
๑๒. นายเนติ พันธ์ชาญสง่า	อนุกรรมาธิการและผู้ช่วยเลขานุการ

<u>ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ</u>

๑. สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (สุชิน อคฺคชิโน)	ประธานที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๒. มงซินญอร์ แอนดรูว์ วิษณุ ธัญญอนันต์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๓. พลเอก สุนัย สัมปัตตะวนิช	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๔. พลตำรวจเอก ทวิชชาติ พละศักดิ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๕. พลตำรวจโท สมชาย นิตยบวรกุล	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๖. พลตำรวจตรี พันธ์ศักดิ์ ศาสนอนันต์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

๗. พลเรือโท ...

๗. พลเรือโท ยุจ พิจิตรชุมพล ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๘. นาวาอากาศโท แพน มหารักขกะ ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๙. พันตำรวจเอก ปรีชญาวุฒิ อุดมพิสุทธิคุณ ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๑๐. นายสมมาตร มะลิลา ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๑๑. นายสุมิตร กุมาร ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๑๒. นายเปรม ปิยะสัจจะเดช ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๑๓. นายเมธา เลิศปรีชาภักดี ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

ให้คณะอนุกรรมาธิการมีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

๑. ศึกษาและพัฒนากฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการศาสนา

๒. ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการศาสนา การทำนุบำรุง การอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น

๓. เสริมสร้างความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนิกชนของศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทย

๔. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมาธิการมอบหมาย

อนึ่ง ให้รายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมาธิการ เพื่อพิจารณาต่อไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๖

(นายมหรรณพ เดชวิทักษ์)
ประธานคณะกรรมาธิการการศาสนา
คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม
วุฒิสภา

คำสั่งคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา
ที่ ๑๖/๒๕๖๕
เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาศึกษาแนวทางการดำเนินโครงการวัดสีขาว

ด้วยคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา มีหน้าที่และอำนาจตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๘ วรรคสอง (๑๘) คือ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ กระทำกิจการ พิจารณาสอบหาข้อเท็จจริงหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนา การอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนา การอนุรักษ์และการสืบสานศิลปะประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้าน การส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ไทย พิจารณาศึกษา ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมาธิการได้ตระหนักถึงปัญหาทางด้านพระพุทธศาสนาที่ปรากฏข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ ในปัจจุบันทำให้พระพุทธศาสนามัวหมองหรือพระภิกษุมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมทำให้สังคมมองว่าวัดเป็นแหล่งมั่วสุม ดื่มสุรา ยาเสพติด การกระทำผิดทางเพศ และการละเมิดพระธรรมวินัย จึงเห็นควรมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจังที่ต้นเหตุ โดยการส่งเสริมโครงการวัดสีขาวเพื่อเป็นมาตรการป้องกันไม่ให้วัดเป็นแหล่งมั่วสุมอบายมุข และเกิดเหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์

คณะกรรมาธิการจึงได้พิจารณาศึกษาเรื่อง “แนวทางการดำเนินโครงการวัดสีขาว” โดยเห็นสมควรตั้งคณะทำงานพิจารณาศึกษาแนวทางการดำเนินโครงการวัดสีขาว เพื่อรวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานการพิจารณาศึกษาแนวทางการดำเนินโครงการวัดสีขาว เพื่อเป็นมาตรการป้องกันไม่ให้วัดเป็นแหล่งมั่วสุมอบายมุข และเกิดเหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์ ซึ่งคณะทำงานชุดนี้ ประกอบด้วย

๑. นางสาวสุธาทิพย์ กสิฤกษ์	ประธานคณะทำงาน
๒. ร้อยตำรวจเอก ชาตรี อุตสาหรัมย์	คณะทำงาน
๓. นางสาวชวนพิศ เปรมกมล	คณะทำงาน
๔. นางสาววีรวรรณ แตงทอง	คณะทำงาน
๕. นายเนติ พันธ์ชาญสง่า	คณะทำงานและเลขานุการ

ให้คณะทำงาน ...

ให้คณะทำงานมีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

๑. รวบรวมข้อมูลจากการรับฟังความคิดเห็นและศึกษาแนวทางการดำเนินโครงการวัดสีขาว

๒. วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และพัฒนางานวิชาการภายใต้การจัดการองค์ความรู้และแนวคิดวัดสีขาว

๓. จัดทำรายงานการพิจารณาศึกษาเรื่องแนวทางการดำเนินโครงการวัดสีขาว

๔. รายงานผลการดำเนินงานให้คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา และคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม ทราบตามลำดับ

๕. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา และคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม มอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕

(นายมหรรณพ เดชวิทักษ์)
ประธานคณะกรรมาธิการการศาสนา
คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา

คำสั่งคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา
ที่ ๕/๒๕๖๖
แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำรายงานการพิจารณาศึกษา
เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการวัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน

ตามที่คณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา ได้มีคำสั่งที่ ๑๖/๒๕๖๕ ลงวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๖๕ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาศึกษาแนวทางการดำเนินโครงการวัดสีขาว และคำสั่งที่ ๓/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๖ เรื่อง แต่งตั้งที่ปรึกษาคณะทำงานพิจารณาศึกษาแนวทางการดำเนินโครงการวัดสีขาว นั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาวการณ์ จึงยกเลิกคำสั่งเดิมและแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำรายงานการพิจารณาศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการวัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน โดยคณะทำงานชุดนี้ ประกอบด้วย

๑. พลตำรวจโท อัตชัย ดวงอัมพร	ประธานคณะทำงาน
๒. พันตำรวจโท สืบสกุล เข็มทอง	คณะทำงาน
๓. พันตำรวจเอก รัฐศักดิ์ รักสลาม	คณะทำงานและเลขานุการ
๔. นายเนติ พันธ์ชาญสง่า	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะทำงานมีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

๑. วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และพัฒนางานวิชาการภายใต้การจัดการองค์ความรู้และแนวคิดวัดสีขาว

๒. จัดทำรายงานการพิจารณาศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการวัดสีขาว : วัดแห่งศรัทธาของประชาชน

๓. รายงานผลการดำเนินงานให้คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา และคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม ทราบตามลำดับ

๔. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่คณะอนุกรรมาธิการด้านการศาสนา และคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม มอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๖

(นายมหรรณพ เดชวิทักษ์)
ประธานคณะกรรมาธิการการศาสนา
คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม
วุฒิสภา

ภาคผนวก ช

ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมาธิการ
การศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม

เจ้าหน้าที่กลุ่มงานคณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม

๑. นางสาวอนรรฆวี คำภูมี	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงาน
๒. นางสาวสุภารัตน์ ลาทำ	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๓. นายเจษฎา ลุประสงค์	นิติกรชำนาญการ
๔. นางสาวพนิดา ลีรุ่งเรือง	นิติกรปฏิบัติการ
๕. นายเนติ พันธ์ชาญสง่า	วิทยากรชำนาญการ
๖. นายวรศักดิ์ จันทร์ภักดี	วิทยากรปฏิบัติการ
๗. นางสาวอุษา ปะกะตัง	เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส
๘. นางสาวจุฑารัตน์ เชยล้อมขำ	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๙. นายศราวุธ พลศรี	นักวิชาการสนับสนุนงานนิติบัญญัติ
๑๐. นางสาวณิชชา ตันติจิตร	นักวิชาการสนับสนุนงานวิชาการ
๑๑. นางสาวสุภาพรรณ บุนนาค	พนักงานสนับสนุนการประชุม

“ศาสนา” สอนให้เป็นคนดี

วัดหงส์รัตนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

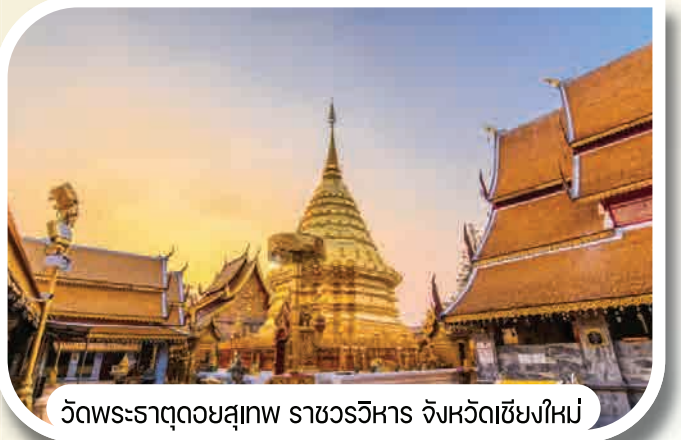

วัดพระธาตุดอยสุเทพ ราชวรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่

วัดป่าบ้านตาด (วัดเกษรศีลคุณ) จังหวัดอุดรธานี

วัดกะพังสุรินทร์ พระอารามหลวง จังหวัดตรัง

ISO 9001 : 2015 QUALITY MANAGEMENT SYSTEM

ออกแบบและพิมพ์ที่ สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
๐ ๒๘๓๑ ๙๔๑๕, ๐ ๒๘๓๑ ๙๔๖๖, ๐ ๒๘๓๑ ๙๔๗๒, ๐ ๒๘๓๑ ๙๔๗๖